

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KIRSTIN NØRGAARD PEDERSEN

Herredsfogedslægten I

*Peder Pedersen i Borum og hans efterkommere
indtil omkring midten af 1700-tallet*

*Herredsfogedslægten
bind I*

KIRSTIN NØRGAARD PEDERSEN

Herredsfogedslægten

*Peder Pedersen i Borum og hans efterkommere
indtil omkring midten af 1700-tallet*

BIND I

Slægten

Herredsfogedslægten bind I
af Kirstin Nørgaard Pedersen

Layout, sats og slægtstavler
fotografier og tegninger er
hvor intet andet opgives udført
af Kirstin Nørgaard Pedersen
© Kirstin Nørgaard Pedersen

Tryk : Nordcolor, Aalborg

ISBN 87-90331-37-0
Udgivet 2004 Forlaget Slægten
Værket udgives med støtte fra
Alfred Good's Fond

INDHOLDSFORTEGNELSE

BIND I

Forord	6
En kort vejledning i bogens brug	7
Arven efter Jesper Pedersen	9
Første slægtled	10
Andet slægtled	13
Tredje slægtled	26
Fjerde slægtled	62
Femte slægtled	153
Kort over Østjylland	285
Noter og henvisninger til slægtled 1-5	286
Slægtstavler	300

BIND II

Sjette slægtled	7
Syvende slægtled	179
Ottende slægtled	266
Kort over Borum	280
Noter og henvisninger til slægtled 6-8	282
Om skifternes indboregistreringer	292
Ordbog	297
Personregister	301

FORORD

Under arbejdet med bogen Mesing by 1458-1767 blev jeg på Rigsarkivet gjort opmærksom på en pakke med afskrifter af selvejerskøder fra det Skanderborgske rytterdirstrikt, som forud for ryttergodsauktionen var blevet indsendt til kancelliet. Disse lidet anvendte dokumenter viste sig at underbygge og yderligere belyse Christian Heilskovs artikel "En Gammel Herredsfogedslægt fra Borum" trykt i Østjysk Hjemstavnsforenings årbog fra 1944, idet der var mange hidindtil ukendte oplysninger imellem de nævnte skøder.

Da min mand og jeg desuden havde samlet meget andet til dels ukendt materiale især fra 1600-tallet, overvejede vi at skrive en artikel om de ældste fire- fem slægtled, som vi anslog kunne komme til at omhandle omkring to hundrede personer og et hundrede indgifte, og vi begyndte at opsamle løse ender og udfylde huller i det allerede indsamlede materiale. Da vi derved kom op på ti gange så mange efterkommere måtte det blive til en bog i stedet for, og det er den bog jeg nu har skrevet med udgangspunkt i skøder udstedt af herredsfoged Peder Pedersens børn på gods de havde arvet.

Foruden de omtalte skøder, er det især de ældste tingbøger fra østjyske herreder og fra Randers og Århus byting, Viborg landstingets dombøger, lens- og amtsregnskabernes stedsmål, jordebøger og skattemandtal samt andre ældre arkivalier, der er anvendt. Hertil kommer så fæstebreve, fæste- og skifteprotokoller, skiftobreve, overformynderiprotokoller samt skøde- og panteprotokoller. Der er således i overvejende grad benyttet utrykte kilder. Bogen er forsynet med udførlige noter og henvisninger til trykte såvel som til utrykte kilder.

Samtlige fundne skifter er gengiver i kortere eller længere uddrag, således at dødsboernes økonomi er taget med, så det derved er muligt at få indblik i, hvorledes de pågældende efterkommere har klaret sig i tilværelsen. Dette giver desuden en fornemmelse af de sociale forhold i hele den periode, hvorfra mange skifter er bevaret. Enkelte af skifterne er med mere fyldige uddrag, dette gælder især nogle købmands- og håndværkerskifter, hvor de efterladte varer og redskaber fortæller noget om, hvad folk havde brug for udover det, de selv kunne avle og fremstille. For at råde bod på de kortfattede skifteuddrag findes der i afsnittet Indbo i bind II en gennemgang af møbler, klæder og andet bohav, som kan findes i de mange løseøvurderinger.

Der er efterkommere, som blev herremænd, købmænd, præster, møllere og nogle der døde som fattige inderster, men flertallet var bønder, og de fleste forblev i Østjylland, og rigtig mange af dem klarede sig godt, så selvom dette er en slægtshistorie, så er der også en hel del lokalhistorisk stof i bogen, med tingsvidner om ødelæggelserne under de svenske felttog i Jylland og den efterfølgende armod, om misvækst og om den langsomt stigende bedring i vilkårene op imod midten af 1700-tallet, og med det overraskende træk at ikke så få efterkommere fandt sig en ægtefælle inden for slægten. Nogle af dem var så nært beslægtede, at de måtte søge om tilladelse til indgåelse af ægteskab indenfor de forbudte led.

Anvendelsen af det omfattende stof fra tingbøgerne havde ikke været muligt uden det store arbejde min mand, Bjarne Nørgaard Pedersen gennem den sidste halve snes år har udført med sin udgivelse af indholdsrige kronologiske registre til jyske tingbøger. Desuden er jeg ham tak skyldig for nøje gennemgang af manuskriptet. Ligesom jeg også her vil takke Ole Bech Knudsen for en grundig gennemlæsning af bind I. Ligeledes ønsker jeg at takke alle dem, som har hjulpet mig med oplysninger. Deres navne findes i noterne i forbindelse med de modtagne meddelelser.

BOGENS OPBYGNING

Efterkommerne er fortløbende nummereret fra herredsfoged Peder Pedersen, som har nr. 1. De enkelte personers nummer findes både i teksten og på tavlerne såvel som foran navnet i personre-gisteret. I teksten er nummeret for voksne personers vedkommende placeret yderst ved venstre margen og navnene er skrevet med store bogstaver, mens vedkommende børn og deres numre er rykket ind fra venstre margen, < foran nummeret på et barn indikerer at denne person kan findes i det efterfølgende slægtled som voksen med samme nummer.

Et eksempel:	
Slægtled 5	393. KAREN OLUFSDATTER født i Borum omtrent 1670, dod sst. begravet 9/6 1758. Gift i Borum 6/6 1700 med Hans Danielsen født i Horslevgård i Framlev sogn omtrent 1670. dod i Borum begravet 15/12 1748.
	Børn:
	841 Anne Hansdatter dobt 1/11 og begravet 13/11 1701
	< 842 Oluf Hansen dobt 8/10 1702
	< 843 Anne Hansdatter dobt 8/3 1705
	< 844 Ellen Hansdatter født omtrent 1708
	De born der har < foran deres nummer kan findes under samme nummer i det efterfølgende slægtled:
Slægtled 6	842. OLUF HANSEN født i Borum dobt 8/10 1702, dod sst. begravet 30/4 1766. Gift i Framlev 8/10 1745 med Maren Sorensdatter født i Snåstrup melle dobt 10/12 1719 Framlev. dod i Borum begravet 5/6 1771.

Så vidt muligt er alle i en søskendeflok blevet anført i aldersrækkefølge. Efterkommernumre er på tavlerne og i personregister omgivet af <>. Et sådant nummer er i nogle tilfælde tilføjet, hvor en efterkommer nævnes i teksten i anden forbindelse, og altid når vedkommende er ægtefælle til en anden efterkommer. Når børnene enkelte steder har en forkeret aldersrækkefølge, skyldes det, at deres rigtige alder først er konstateret efter, at hele nummereringen var blevet fastlagt.

Nogle få personer har fået et nummer med tilføjet bogstav. Disse er ligeledes kommet til på et sent tidspunkt. Hvor en nøjagtig døds- eller begravelsesdato ikke kendes er årstallene omtrentlige, dette gælder også for dem, hvis fødselsår er fundet i S. Friis-Petersen: Københavns Universitets Matrikel, hvor man regne med, at også deres fødselsår er usikkert, idet han, hvor intet andet har kunnet oplyses, er gået ud fra, at alle har været ca. 20 år da de blev studenter, hvilket naturligvis ikke altid har været tilfældet.

Allerede på et tidligt tidspunkt besluttede jeg at normalisere både sted- og personnavne, fordi de i originalmaterialet ikke er stavet på samme måde gennem de over 200 år, bogen spænder over, ja end ikke altid i den kilde, hvori samme person er fundet. Da navnene alligevel er ændret på denne måde, valgte jeg velvidende, at det kan undre nogle, at skrive dem på nudansk med Å-å i stedet for AA-aa, så for eksempel Vestergård og Grenå er skrevet ens, uanset om der er tale om et stednavn eller en persons tilnavn.

Stednavnene er eftersat i Trap Danmark fjerde udgave, samt i Generalstabskortet 1929. I nogle få tilfælde har jeg dog bibeholdt en ældre stavemåde, når den passer bedst til den sædvanlige udtale, dette gælder for Kanegård, Skæring Munkegård og Stadsegård. Stednavnet Hjordbjerg er ligeledes bibeholdt i den oprindelige form, da det nutidige navn Jordbjerg er en klar misforståelse.

Gravsten i Rogen kirke over Johanne Grøn og hendes to mænd.

HER ER BEGRAFVET ERLIG MAND SEIER ANDERSEN I OVSTRVP FVORDOM RIDEFOGIT TIL SKANDERBORIG
 SOM I EN CRISTELIGE TRO AFSKILDIS FRA DENNE IAMMERDAL DEN 6 SEPTEMBRIS AAR 1598 MED SIN
 KIERE HØSTRV ERLIG OC GVDFRØGTIG QVINDE JAHAN GRØN SOM DØDE DEN AAR HER HOS HVILER
 SIG HINDIS ANDEN HOSBVND ERLIG MAND IESPER PEDERSEN FØD I BORVM FORDVM HERRITSGOGIT I
 GIERN HERRIT SOM DØDE AAR OC LOD HAND BEKOSTE OC VDHVGGE DENNE STIEN 1616 GVD GIFVE
 DENNOM ALLE EN ÆREFVLD OPSTANDELSE AMEN

ARVEN EFTER JESPER PEDERSEN

I Røgen kirkes våbenhus står en stor gravsten en såkaldt halvfigursten. Billedfeltets relief forestiller tre mennesker. I midten står en kvinde, som ser lige frem mod tilskueren. Hendes ansigt virker noget plumpt og groft, men det skyldes mange fødders slid på stenen, dengang den lå i kirkens gulv over hendes og hendes to mænds grav. De to mænds ansigter virker mindre slidt, for de vender hovedet lidt hen imod hende, som ville de se på hende til evig tid. Indskriften på den nederste del af stenen meddeler os, at den er lagt over Johanne Grøn, Sejer Andersen og Jesper Pedersen. De var bønder, men ikke helt almindelige bønder, for begge bestred endnu et hverv, den første var delefoged i Gern herred og den anden herredsfoged samme sted, og begge har de været velhavende.

Johanne Grøn fik kun børn i sit første ægteskab, så da Jesper Pedersen døde, blev det hans søskende, der arvede det jordegods, som han og hans hustru havde købt og arvet. Mange af dem var døde for ham, så godset måtte deles i et stort antal små lodder, for at der kunne blive en del til alle arvingerne, som op igennem 1650erne og videre frem solgte de mange arveparter. Det er skøder og adkomster på dette gods, som har gjort det muligt at udrede slægtsforhold fra tiden længe før kirkebøgerne er bevaret.

Noget af godset lå i Framlev herred i Borum, hvor Jesper Pedersen selv var født, men størsteparten fandtes i Farre, Sorring, Klintrup og Tovstrup i Gern herred. Da ryttergodset skulle sælges i 1767, blev alle selvejeradkomster afskrevet og indsendt til rentekammeret til gennemgang og vurdering af, om det var "ret selveje". Med skøderne som grundlag blev der fremstillet et register over 138 gårde i hele det Skanderborgske Distrikt, og som noget enestående for de jyske rytterdistrikter, blev de indsendte afskrifter af skøder og andre adkomster herfra bevaret som bilag, så bortset fra at enkelte ser ud til at være forsvundet, ligger alle afskrifterne nu i to pakker i Rigsarkivet 1).

Forud for det, som denne bog egentlig skal handle om, nemlig de mange efterkommere efter Jesper Pedersens far Peder Pedersen og hans to hustruer, er det på sin plads at nævne, at det gods Johanne Grøn havde arvet, og som hun og hendes anden mand Jesper Pedersen havde købt 1626, var selvejergods i Farre, som hendes første mand Sejer Andersens forfædre havde ejet og stredes om i det mindste siden 1525 2). Godset i Farre blev efter Jesper Pedersens død lovbudt og solgt af hans arvinger, så de er nævnt i tre skøder dateret 5. oktober 1650, 25. januar 1651 og 4. december 1652. Skøderne var udstedt til Christen Pedersen i Farre, som købte deres arveparter:

"Henrik Lauritsen i Kalbygård, herredsfoged til Gern herreds ting, Jens Bertelsen i Tulstrup, Frands Nielsen i Storryng gør vitterlig at år 1650 lørdagen den 5. oktober på fornævnte ting var skicket Christen Pedersen i Farre han æsket og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd, - hvilke fornævnte otte dannemænd der alle vidnede på deres gode tro og rette sanden det de på fornævnte ting og dag så og hørte, for tings dom stod Laurits Bertelsen i Skovsrod på sin moder Maren Jensdatters vegne i Firgårde og med fuldmagt af Christoffer Pedersen i Århus på hans hustru Maren Andersdatters vegne og med fuldmagt af Jens Poulsen i Erølløf (Elev) på hans hustru Sidsel Andersdatters vegne, Peder Jensen Krog udi Århus på hans moder Maren Lauritsdatters vegne, Tomas Christensen i Skivholme på hans moder Maren Jensdatters vegne, Peder Olufsen i Borum, Jesper Olufsen sst. på deres egne (vegne) Sejer Olufsen i Sjelle på sine egne (vegne) og med fuldmagt fra Niels Sørensen i Neder Hornbæk på hans hustru Anne Olufsdatters vegne, Frands Nielsen i Storryng med fuldmagt af Peder Andersen i Borum på hans hustru Maren Olufsdatters vegne og en hver særdeles udi hånd tog Christen Pedersen og Peder Pedersen i Farre, og med deres fri vilje og velberåde hu solgte, skødte og aldeles afhændede fra dem og deres hustruer og deres arvinger og til Christen Pedersen og hans bror Peder Pedersen i Farre og deres arvinger til evindeligt ejendom at have nyde bruge og beholde al den lod og part, de haver i den halve selvejer bondegård i Farre Jens Jensen påboer. Så og det boel Søren Hammel påboer og et boel Rasmus Jensen påboer, så og de tvende parter som Peder Sørensen Degn har i brug udi Hestehaven med hvad eng der tilligger og halvparten af Krarup Enemærke og et gadehus Niels Christensen påboer, så og hvad ejendom dertil ligger udi Sporup og Farre mark så vidt dem var arvelig tilfalden efter salig afgangne Jesper Pedersen, som boede og døde i Oustrup med al sin rette tilliggelse, rettighed og herlighed i by og mark være sig udi husbygning ager og eng, skov og mark, hede og fælled, mose og kær, fiskevand og fægang, vådt og tørt med alt andet, være sig ved hvad navn det er eller næv-

nes kan, aldeles intet undtaget i nogen måder” - hvorefter alle sælgerne gentages - “at de haver annammet og oppebåret sølv, penning, fyldest og fuld værd af fornævnte Christen Pedersen (og) Peder Pedersen for fornævnte halve gård, boeler og gadehuse, som forskrevet står og dets rette tilliggelse, aldeles efter deres egen gode vilje og nøje, så derfor takker dem alt ære og godt for god redelig betaling udi alle måder, og tilorpligter alle forskrevne arvinger dem og deres arvinger til at fri hjemle, frelse og fuldkommeligen” - osv. efterfulgt af de for datidens skøder sædvanlige forsikringer og underskrevet med fuldt navn af Frands Nielsen, Christoffer Pedersen, Maren Lauritsdatter, Peder Olufsen, Jesper Olufsen og Tomas Christensen Skivholme og med angivelse af seks laksegl. Dokumentet var påtegnet, at være blevet læst på Gern herreds ting den 9. juni 1666 og på Framlev, Gern og Sabro herreds ting onsdagen den 7. april Anno 1717 3).

Det næste hold arvinger solgte arveparter til Christen Pedersen den 25. januar 1651. Dokumentet har en lignende ordlyd som ovenstående. Sælgerne var: “Jens Lauritsen borger og indvåner udi Århus med fuldmagt af sin moder Maren Andersdatter sst. og med fuldmagt af Peder Andersen i Fregerslev herredsfoged i Hjelmslev herred, så og med købebrev af Niels Lauritsen i Vorgård på hans hustru Johanne Olufsdatters vegne og med fuldmagt af Rasmus Rasmussen i Fensten på sin hustru Karen Andersdatters vegne, Niels Bertelsen i Firgårde med fuldmagt af Anders Jensen i Vissing Kloster, item Mogens Nielsen i Farre med fuldmagt af Peder Pedersen forrige borgmester udi Århus og med fuldmagt af Peder Andersen i Skæring Munkegård herredsfoged i Øster Lisbjerg herred”, og de solgte andele i det selvsamme gods som det første hold af Jesper Pedersens arvinger 4).

Det tredje skøde blev udstedt 4. december 1652, også det er om salg af arveparter i godset i Farre til Christen Pedersen og hans bror Peder Pedersen, sælgerne var: “Peder Sørensen i Herskind som solgte den lod og part hans hustru Karen Olufsdatter havde arvet efter salig Jesper Pedersen. Dette dokument er blevet læst på Framlev, Gern og Sabro herreds ting den 9. februar 1692 og sst. den 7. april 1717, samt på Viborg landsting 24. marts 1693 5).

FØRSTE SLÆGTLED

1. PEDER PEDERSEN død i Borum, herredsfoged i Framlev herred fra omkring 1547 til 1586/87. Gift første gang før 1543 med ukendt kvinde og anden gang med Maren Andersdatter.

Børn i første ægteskab:

< **2 Laurits Pedersen Bording** født omtrent 1543

< **3 Niels Pedersen**

< **4 Anne Pedersdatter**

Børn i andet ægteskab:

< **5 Anne Pedersdatter**

< **6 Anders Pedersen** født omtrent 1551

< **7 Peder Pedersen**

< **8 Oluf Pedersen**

< **9 Jesper Pedersen**

Herredsfoged Peder Pedersen i Borum er blandt slægtsinteresserede med forfædre i det østjyske område en ikke helt ukendt person, idet der før har været skrevet om ham og nogle af hans efterkommere 1). En nøje gennemlæsning af tingbøger og andet bevaret materiale om selveje i Østjylland viser, at han må regnes for at være den ældst kendte person i en stor og vidt forgrenet slægt.

Som omtalt i første afsnit, var det Jesper Pedersens søskende og nogle af deres efterkommere, som solgte deres arveparter i Farre. Flere andre arvinger, der først senere solgte deres arv både i godset i Farre og andre steder, er fundet i tingbøgerne. En af sælgerne i 1650 hed Jesper Olufsen, han var søn af Jesper Pedersens bror Oluf Pedersen, hvilket der senere vil blive gjort rede for.

I 1691 blev det forlangt, at alle selvejerbønder i hele det Skanderborgske rytterdistrikt skulle fremvise hvilke adkomster, de havde til deres ejendom, for at man kunne se om, det var "ret selveje". De skøder og andre adkomster, som blev fremvist, blev så i form af et ganske kort referat indsendt til kancelliet. Enkelte dokumenter blev dog afskrevet i fuld længde, og det var tilfældet med to adkomster som Jesper Olufsen var i besiddelse af.

Det ene var et mageskiftebrev, som Frederik den Anden havde konfirmeret den 16. maj 1570. Mageskiftet havde fundet sted mellem Århus Domkapitel og velfornuftige mand Peder Pedersen i Borum, herredsfoged i Framlev herred, som måtte bekomme, nyde og beholde til magelæg noget nærmere angivet af Århus kapitels gods, jord og ejendom i Borum, som Søren Pedersen, mester Nielses tjener, det vil sige fæster, påboede med forskellige stykker tilliggende jord, "sønden og østen ved møllen og på den vestre side ved møllen, i damstedet i Bøstholm, inden Herskind markskel, for damstedet og stævning, samt af den gårds ejendom, Peder Nielsen Flensted dr. Hanses tjener påboer, et stykke jord og skov som kaldes Mølledammen ved den søndre og vestre side ved møllen, inden Herskind markskel". Til gengæld havde Peder Pedersen så udlagt noget af sin bondegårds jord og ejendom til de fornævnte kapitelsgårde.

Efter datidens skik og brug behøvede man ikke selv at få udstedt skøde på sin ejendom, når den var gået i arv, så det var adkomst nok, hvis man kunne fremlægge den oprindelige adkomst og samtidig godtgøre, at man var arving, så Jesper Olufsen har vel ment, det var tilstrækkelig bevis for, at det var ret selveje. At han med sit skøde fra 1657 på gård og mølle var selvejer, betvivlede man da heller ikke fra ryttergodsets side, men mente dog, at selvoim mageskiftet var blevet godkendt af kongen, så kunne det ikke ses af mageskiftebrevets indhold, at den deri omtalte jord var selveje 2). Men eftersom et mageskifte i lovens forstand er og var en ombytning af fast ejendom, må den afgørelse betragtes som en fejltolkning af teksten i mageskiftebrevet, og da den pågældene jord lå vest for Peder Pedersens mølle, altså Borum mølle, og et af jordstykkerne kaldtes mølledammen, så var det jord, som havde en mere bekvem beliggenhed for Peder Pedersen end for Århus hospital. De mange lovbud før og efter 1691 på møllen, med to tilliggende gårde, gadehuse og jord, har da formodentlig også omfattet denne jord. Desuden har møllen, som var selveje, ikke kunnet fungere uden en mølledam og den opstemning, som i teksten i mageskiftet er benævnt "stævning". Desuden er de mange lovbud i forbindelse med salg af arveparter i møllen og to gårde med tilliggende gadehuse vigtige kilder til oplysning om Peder Pedersens arvinger, ikke mindst, da møllen senere i 1696 blev lovbudt og skødet til Jesper Olufsens datter Johanne Jespersdatter i 1696 3).

Jesper Olufsen kunne desuden fremlægge endnu et dokument: "Vi Frederik den anden med guds nåde - osv. med dette vort åbne brev under og tillader, at denne brevviser Peder Pedersen i Borum og hans hustru Maren Andersdatter, som han nu har, og et hans børn efter hans og fornævnte hustrus død må og skulle have, nyde, bruge og beholde et boel udi fornævnte Borum liggendes, og hører til Borum kirke, med al samme boels rette tilliggelse udi deres livstid og så længe de lever, dog så at de deraf årligen betimeligen og til god rede skulle give slig landgilde og afgift, som der med rette plejer af at gange, som er til Borum kirke tre ørte korn, og hid til vort slot Skanderborg et brændsvin, to hofmands heste og to jægerheste at holde 4), og skulle de være vores lensmand her sammesteds, den som nu er eller herefter kommandes vorder, hørige og lydige med hvis han dem på vores vegne tilsigendes vorder, og der som de derudinden findes forsømmelige og her noget imod gør, da skulle de der med have forbrudt dette vort brev. Thi forbyde vi alle, i hvo de helst er eller være kunne, særdeles vore foged embedsmænd og alle andre, fornævnte Peder Pedersen, hans hustru Maren Andersdatter eller et hans barn herimod på fornævnte boel eller nogen sin rette tilliggelse efter som forskrevet står, at hindre eller udi nogen måde forfang at gøre. Under vor hyldest og nåde givet på vort slot Skanderborg den 25. dag marts år 1560 Under vor signet Frederik".

Til dette dokument bemærkede man, at det kun var givet til Peder Pedersen i Borum, hans hustru Maren Andersdatter og et deres barn, deres livstid, og at der ikke var tale om nogen frihed, og at det kun kunne have gyldighed, til de var døde, så det kunne ikke anerkendes som selveje 5), og det ligner da også mest af alt et fæstebrev. Desuden kan man af teksten "og hans hustru Maren Andersdatter, som han nu haver, udlægge at hun i hvert fald må have været hans anden hustru. Navnet på en tidligere hustru er ukendt, og at hun, som nogle mener, skulle have været den tidligere herredsfoged Laurits Nielsens datter, findes der ikke bevis for.

Den 9. november 1578 udsendte kongen endnu et åbent brev, så Peder Pedersen i Borum, der nu i 31 år har været herredsfoged i Framlev herred, uden at nyde nogen forskånsel på landgilde, således som en del andre herredsfogder nyde, og fremdeles er villig til at sidde herredsting, så længe han kan for alderdom og skrøbelighed, tillige med sin hustru for livstid fritages for gæsteri, ægt og arbejde af deres gård 6). Peder Pedersen var altså blevet herredsfoged i 1547, og da en helt ung mand næppe kunne bestride et sådant hverv, må man regne med, at han var født kort efter 1500.

1551 måtte Peder Pedersen give møde på Dronningborg på mandag efter skt. Lucie virginis dag (14. dec.) til kongens retterting, i en sag mellem Benedict Jenses på den ene og Laurits Nielsen på den anden side. Referatet af sagen, som findes i Kancelliets brevbøger, er så kortfattet, at det er vanskeligt at forstå, hvad striden drejede sig om 7). Læser man hele dommen, som den er indskrevet i "tegnelser over alle lande", da ses, at Benedict Jenses i Skovby havde stævnet Las Nielsen, fordi han havde sået i hendes jord. Deslige havde hun stævnet Per Persen herredsfoged i Framlev herred, for han havde været Las Niensens hjemmel, til at afføre (høste) samme sæd, og hun berettede, at samme gård var hende affæstet, og at det var sket, mens hun var flyttet fra gården, og hun syntes, at det var gjort med urette. Hun fremlagde kongens (fæste)brev på gården, som var givet, efter at gårdens jord var blevet tilsået. Der til svarede Las Nielsen, at fogden på Skanderborg slot havde sat Benedict Jenses ud på grund af forsømmelse, og at han siden havde fæstet den bort til Las Nielsen, som også havde givet landgilde af gården, så derfor lød dommen på, at han med rette bør nyde samme sæd, og at Per Persen ingen uret havde gjort Benedict Jenses 8).

Var herredstingets dom blevet underkendt, kunne det have kostet Peder Pedersen dyrt, for den tids dommere var selv økonomisk ansvarlige for dommene, de afsagde, og skulle, når en dom blev underkendt, udrede erstatning til den uretmæssigt dømte og desuden betale sagsomkostningerne ved appel- domstolene landsting eller den endnu højere instans, kongens retterting og desuden betale en bøde til kronen. Dette økonomiske ansvar var årsagen til, at herredsfogder skulle være selvejere.

1584 bevilgede kongen at Maren, Peder Pedersens hustru i Borum må, såfremt hun overlever sin mand, i et års tid efter dennes død oppebære afgiften af kronens korntiende af Borum sogn kvit og frit 9). Efter Peder Pedersens død nød hans enke Maren Andersdatter også nogen frihed for afgift, hvilket kan ses af lensregnskaberne, idet en sådan manglende indtægt bogførtes på regnskabets udgiftside, hvor der 1609/10 står: "For omdraget med Peder Pedersens hustru i Borum, eftersom kongelig majestæt har forundt hende at være fri for gæsteri og malt, som udgives af den gård hun påboer, som er malt 4 ørter og 2 skæpper". Maren Andersdatter har således overlevet sin mand med en hel del år, for hun ses i regnskabet til og med 1623/24. Det taler ligeledes for, at han havde været gift to gange 10).

Segl tilhørende Peder Pedersen Borum, borgmester i Århus og son af herredsfoged Peder Pedersen. Seglet er identisk med et bevaret segl på et tingsvidne fra Framlev herred 1578. Dokumentet er i privateje. Seglet kan muligvis være gået i arv fra far til son. Borgmester Peder Pedersen er måske født efter faderens død, og kan være opkaldt efter ham. Seglet er presset på et stykke papir, som dækker over en lille klump voks sat på selve dokumentet

Retoucheret fotografi i dobbelt størrelse.

ANDET SLÆGTLED

2. LAURITS PEDERSEN BORUM født i Borum 1543, død i Århus 6/8 1602. Gift med Maren Pedersdatter, som ifølge deres nu forsvundne gravsten før havde været gift med magister Peder Hermansen.

Børn:

- < **10 Christen Lauritsen Bording** født 8/9 1578
- < **11 Margrete Lauritsdatter**
- < **12 Maren Lauritsdatter Borum**
- < **13 Jens Lauritsen**

Laurits Pedersen fik efter sin fødeby tilnavnet Borum eller Bording, som det af og til ses skrevet. Han var student fra Århus, blev baccalaureus 1572 i Rostock og magister 3. september 1573 i Wittenberg 1). I maj 1574 søgte han stilling i Århus, stærkt anbefalet af universitetet i en skrivelse til biskoppen i Århus 2). Der var først tale om stillingen som skolemester, det vil sige rektor ved katedralskolen. Domkapitlet skal have svaret, at dertil kunne han ikke antages, fordi skolemesterstillingen allerede var besat af mester Laurits Nielsen 3).

Det svar har man åbenbart ikke været tilfreds med i København, for den 9. december samme år fik biskoppen og kapitlet i Århus brev fra kongen: "Da mester Laurits Borum i lang tid skal have studeret både i København og udenlands og er duelig til at tjene både i skolen og kirken, hvorfor også de højlærde i København særlig have anbefalet ham til at blive skolemester i Århus, skulle de beskikke ham hertil med den til skolemesterembedet henlagte underholdning, da den nuværende skolemester er vel forsørget med kannikkedømmer, vikarier og andet" 4).

Laurits Bording blev så lektor, da stillingen blev ledig i 1578. 5). Det var et af de højeste embeder ved domkirken. Stillingen var oprindeligt blevet indført efter reformationen, og blev varetaget af en præst, der, som særlig teologisk kyndig, skulle undervise stiftets præster i den rette lære 6).

Blandt gamle dokumenter fra Århus rådstuearkiv er et kongeligt originalskøde : - "at efterdi vi forfare, at sognepræsterne udi vor købstad Århus, så og læsemester og skolemester der sammesteds have ingen vis gård og residens, som de kunde bo og have deres værelse udi, og der dog udi vor kære herre faders tid salig og højlovlig ihukommelse er gjort den forordning, at sognepræsterne med kannikkedømmer skulle være forsørget, der på det at fornævnte sognepræster, læsemester og skolemester og deres efterkommere må have visse (dvs. bestemte) gårde, som de kunde påbo, have vi af vor synderlig gunst og nåde undt og tilladt" - derefter nævnes nogle bestemte gårde og deres beboere, som efter disses død skulle overgå til nærmere bestemte embeder, her imellem at læsemesteren skulle beholde den bolig, han havde 7).

Til stillingen hørte altså en bolig. Den lå ved kirkegårdsmuren på nordsiden af den nuværende Kannikkegade. I forbindelse med en senere retssag om residensen fremlægges tre synsvidner om husenes brøstfældighed, to fra henholdsvis 1618 og 1623 og et, som Laurits Borum havde fået tinglæst i 1596. Da Laurits Borums arvinger var parthavere i sagen, vil den blive behandlet mere indgående under nr. <12>.

Det ældste synsvidne var blevet taget, fordi Laurits Borum på den tid af domkapitlet var blevet lovligt fritaget for at vedligeholde bygningerne, hvilket tilsyneladende ingen havde gjort, indtil sagen blev rejst i 1623, og det ses, at allerede Laurits Pedersen Borum havde opgivet at bruge boligen, og selv havde købt sig et hus i byen 8).

På Århus byting fremlagde seks synsmænd den første april 1596 deres syn på læsemesterens residens. Synsmændene havde først været i bryggeret, som var i et sidehus sammen med et stegers, hvor lejderne var rådne og i stykker på den nederste del i hele husets længde, og der manglede både loftbrædder og skillerum under taget, som var med gamle hultegl, den slags som også kaldes munke og nonner. To lervægge var faldet ud, og et jern på den ene dør var itu. Stalden, som stod ud til mester Laurits Fynboes hus og gård, var også tækket med gammel hultegl, uden skillerum og loft og havde hverken krybber eller spiltove. I den søndre gavl på "Munkehuset" var tre vinduer borte, karmene helt rådne, og tre vinduer på den østre side var i stykker. På nordsiden var lejderne på den østre ende helt henrånnet og formultrede, og vinduerne på den vestre side over kælderhalsen var helt borte. Kælderskruen i gården, som nok var en vindeltrappe, var i stykker. På loftet i samme hus i den nordre ende var det nederste loft meget dårligt, det øverste loft var forfaldent og helt råddent, så man kunne næppe gå der på, desuden var nederste del af taget belagt med gammel hultegl, og den største part var uden adskillelse. I nordenden var en stolpe nedsat i jorden, så huset var sunket noget der efter, og muren til kirkegården inde i gården var meget forfalden, og nogle sten var borte.

"Residensen" bestod altså af mindst tre bygninger, som vel har været mere eller mindre sammenbygget. Det hus, som her kaldes Munkehuset, nævnes som "isterad" dvs. beboelseshus i de to senere tingsvidner, og i 1618 omtales flere rum en over- og en nederstue, en kakkelstue, og en nordre stue samt et spisekammer, mens man der ikke får noget nærmere at vide om de øvrige huses indretning. Synet, som blev tinglæst i 1618, skete i forbindelse med en overtagelse af gården, der da var blevet så forfalden, at den nye bruger Jens Jacobsen Krog opgav at bo i gården og lejede den ud til en guldsmed 9).

Laurits Pedersen Bording blev begravet i Århus Domkirke i den store korsgang under en nu forsvundet gravsten over "Laurentius Bordingio Petri f(ilius)" og hans hustru "Marinæ Petri f(ilia)", som før var gift med magister Peder Hermansen. Hun fik i ægteskabet med Laurits Bording tre sønner og otte døtre, hendes dødsdato er ikke udfyldt. Stenen blev lagt af deres børn 10).

3. NIELS PEDERSEN født i Borum, død i Århus efter 1616 begravet i Vor Frue kirke. Gift 1. med Anne Jacobsdatter. Gift 2. med Kirsten Lauritsdatter. Gift 3. med Karen Jørgensdatter.

Børn i første ægteskab:

< **14 Peder Nielsen**

< **15 Christen Nielsen**

< **16 Karen Nielsdatter**

< **17 Maren Nielsdatter**

Børn i andet ægteskab:

< **18 Laurits Nielsen Bording**

< **19 Karen Nielsdatter**

Niels Pedersen var købmand og rådmænd og i perioder borgmester i Århus. 1582 forligtes Niels Pedersen på sin søster Anne Pedersdatters vegne med Harlev bymænd om noget jord på Lillering mark, som var tilliggende Framlev Bundgård 11). Hvad sagen drejede sig om er nærmere omtalt i afsnittet om søsteren Anne Pedersdatter se nr. <5>.

Som mange andre byer havde Århus en borgervagt og en borgervæbning. Der skulle være bevaret en mønstringsrulle fra 1588, og på det tidspunkt var borgmester Niels Pedersen høvedsmand. Rullen omfattede i alt 383 mand, hvoraf de 70 bedst rustede var udstyret med harnisk, lange spyd og slagsværd, blandt dem var også den anden borgmester Jørgen Sommerfeld og ni rådmænd, næstkommanderende hed Knud Olufsen. Det omtalte harnisk bestod af to lærskinner, et for- og et bagstykke, en stormhue og to handsker, og slagsværdet var så stort og tungt, at det måtte føres med begge hænder 12). Borgmester Niels Pedersen blev i 1608 af byrådet og 24 mænd sammen med rådmænd Oluf Rasmussen valgt til at repræsentere Århus ved Prins Christians hyldning 13).

Niels Pedersen var gift tre gange, og på epitafiet i Vor Frue kirke ser man ham som en ældre herre med fire voksne sønner og 2 drenge og modsat dem de tre hustruer og fire voksne døtre. Foran dem ligger fire svøbelsesbørn, børn der er døde som ganske små, af de øvrige ti børn kender man nu kun

tre sønner og tre døtre. Bag personerne ses en fremstilling af hyrdernes tilbedelse. Maleriet er indsat i en stor rigt udskåret og stafferet ramme.

Epitafiet er fra omkring 1616. Desværre mangler teksten, der formodes at have siddet i det nu tomme topfelt 14).

Den ovenstående fordeling af Niels Pedersens børn på to ægteskaber bygger på deres fornavne med hensyntagen til gammel opkaldeskik.

Denne fordeling bekræftes af en senere arvestrid. om, hvem

Epitafium i Århus Vor Frue kirke over borgmester Niels Pedersen, hans tre hustruer: Anne Jacobsdatter, Kirsten Lauritsdatter, Karen Jorgensdatter og deres fjorten børn.

der var berettiget til at tage arv efter Kirsten Lauritsdatters søster Mette Lauritsdatter, som var gift med borgmester Søren Jensen Frost 15). Se tavlen i tredje slægtled <19>.

4. ANNE PEDERSDATTER født i Borum for 1550, død i Kalbygård efter 27/11 1630. Gift med Jon Andersen, død i Kalbygård omtrent 1611.

Børn:

- < 20 Anders Jonsen
- < 21 Maren Jonsdatter
- < 22 Karen Jonsdatter
- < 23 Jens Jonsen
- < 24 Tor Jonsen
- < 25 Jens Jonsen

I en strid med kronen om ejendomsretten til en gård i Tovstrup i 1669 fik ejerne, der da havde købt gården, tinglæst nogle gamle adkomster angående et mageskifte, som havde fundet sted mellem Jon Andersen og kronen 16). Det gamle tingsvidne var dateret 30. januar MDLXXXI (1581), "bemelder i

blandt andet, på fornævnte ting stod Peder Knudsen i Tovstrup for tings dom og bekendte, at det stykke jord, som kaldes Vetholm, engjorden, som vender østen for Jon Andersens mølle og mølledam, som lå til den skovmølle til hans gård, det har han velvilligen undt og samtykt at må bruges til Jon Andersens mølle, fra en bøg stående øst op fra mølledammen ved den nordre side af skellet ved en gammel hulvej, til en hul eg stående ved den søndre side af skellet, og har her imod bekommet til sin gård igen til magelav et stykke jord og skov af Jon Andersen, som ligger i hans skovsmål, til sin bondegård i Tovstrup, som er fra engkæret og vester til 3 sten” osv. langs skellet. - De omtalte stykker jord var blevet beset af Peder Jensen i Stadsegård, som på sin husbond lensmand Mandrup Parsbergs vegne fandt, at det var gået rigtigt til.

På tinget blev i 1669 fremlagt endnu et dokument, et pergamentbrev også fra 1581, som viser hvilken ejendom Jon Andersen fik tilskødet: “For tings dom stod forstandig mand Sejer Lauritsen i Voldby og Sejer Andersen i Oustrup, som var fornævnte Jon Andersen hans lovhævdvs lovhøringe, hvilke fornævnte to dannemænd her lydelig i dag for tingsdom vidnede og kundgjorde, at de nu i dag hos var i Tovstrup i den gård, Las Jonsen iboer, der hørte og så de, det Jon Andersen gav en lov og gjorde en lovhævd selv tolvte med jordegne bønder og bondesønner, gildemænd, som var Rasmus Lauritsen i Sorring, Svend Knudsen, Laurits Andersen ibid., Rasmus Hvas i Tovstrup, Peder Jensen i Flensted, Jens Madsen i Holmstol, Niels Simonsen i Mollerup, Søren Nielsen ibid. Anders Pedersen i Borum, Søren Jensen i Storning og Peder Frandsen i Galten”. Det vil sige at han havde to vidner til at bekræfte, at tolv selvejerbønder sammen med ham havde været med til at fastlægge det nye skel, og at det var sket til “lovtidedag”, altså rettidigt, eftersom han på tre forudgående ting til gengæld havde lovbudt en “hans jordeggen bondegård i Tovstrup, som Rasmus Jonsen iboede”, med al dens tilliggende, tre fulde otting jord over al Tovstrup skov og mark, vådt og tørt intet undtagen i nogen måder, fra ham og hans hustru Anne Pedersdatter og deres sande arvinger til evindeligt ejendom”. I lige måde vidnede og kundgjorde fornævnte 2 dannemænd “det fornævnte Jon Andersen i lige måde indvordede til sig, sin hustru og deres arvinger én hans mølle 17), Knud Ibsen nu iboer, liggende i Tovstrup mark og skov, med huse og jord, grund og ejendom, dæmning, dam og dams bund med sin fri og fulde opstemning, som til fornævnte mølle og møllested med sin rettighed er, og sin længde og bredelse med fornævnte mølles fulde flod og flodsmål, opstemning og andet, som nu forefunden er i alle måder, og gjorde og gav han sin lov lovtidedag og udsvor, der ingen mand at have nogen lod del eller rettighed til fornævnte gård, skov, mark huse, mølle heller møllested opstemning, dam og dams bund, flod og flodsmål, eftersom fornævnt står, end sig og sin hustru Anne Pedersdatter og begge deres sande arvinger” - og ingen gjorde indvendinger mod hans lovhævd på møllen og dens tilliggende 18).

Nu var det ikke helt lige til at etablere en ny vandmølle. Man havde åbenbart ikke helt kunnet forudse, hvad der ville ske ved at opstemme bækken for at skabe den til driften nødvendige mølledam, for bønderne hævdede nogen tid efter, at de ikke længere kunne bruge deres enge til græsning og ikke få et eneste læs hø derfra, så tre år efter blev der holdt syn med efterfølgende forlig, hvorefter Jon Andersen til gengæld for de oversvømmede enge skulle udlægge sine engskifter nord for møllen ovenfor mølledammen til en fri forte 19) og bygge en bro af bul 20) over bækken til gavn for både vejfarende og for Tovstrup mænd. Mølledam og dambund skulle han så have til sig og sine arvinger. Dokumentet blev forsynet med seks segl, Jon Andersens og de fem synsmænds, som i øvrigt ligesom han selv var dele eller herredsfogder fra Ry birk, Framlev og Gern herred.

Dokumenterne bliver ikke mindre interessante af, at arkæologer fra Silkeborg museum i begyndelsen af 1980erne udgravede en middelalderlig mølle, som har ligget ved Lyngbygårds å noget syd for Tovstrup, mens den her omtalte mølle har ligget ved en bæk, hvilket den i dette århundrede forsvundne Brøns vandmølle gjorde ved vejen udenfor Tovstrup, og da Jon Andersens møllebyggeri var til gene for Tovstrup mænd, er det vel denne mølles grundlæggelse, der er tale om. Den middelalderlige mere primitive mølle ved åen menes at være nedlagt eller opgivet senest omkring 1600 21). Forliget mellem Jon Andersen og bønderne blev fremlagt og stadfæstet endnu en gang den 27. dag april 1588, og denne gang var det foruden blevet forseglet af “ærlig og velbyrdig mand Claus Glambech til Rask, høvedsmand på Skanderborg”. Også det dokument blev fremlagt i 1669, for at der ikke skulle være nogen tvivl om, at møllen og gården i Tovstrup var rigtigt selveje.

Lørdag den 24. september MDXCVIJ (1597) skødede og solgte Anne Iversdatter i Sorring med

sønner Iver Christensen, Mikkell Christensen og Anders Christensen tre agre på Grydsbåre agre til Jon Andersen i Kalbygård, og senest i begyndelsen af 1600-tallet købte Jon Andersen endnu to agre på Grydsbåre på Sorring mark af Svend Knudsen i Sorring, som solgte jorden fra sin gård. Handelen blev bevidnet i 1669, og vidnerne, som kunne mindes i 40 og 52 år, aflagde ed på, at det var sket tyve år før salig Svend Knudsen døde 22).

23. oktober 1599 bevilgede kronen "at Jon Andersen i Kalbygård i Gern herred i Nørrejylland for livstid og hans hustru Anne efter hans død, så længe hun sidder enke, må være fri for at svare landgilde og gøre ægt og arbejde af den halve Kalbygård, som han nu bor i 23). Jon Andersen var delefoged i Framlev herred, og det må være derfor, at han fik bevilget den ovenstående frihed.

Jon Andersen døde omkring 1611, for det år fik sønnen Anders Jonsen fra Vissingkloster på Gern herreds ting på sin mor Anne Jons vegne skrevet et skøde, "og kendes og tilstod for tingsdom, at eftersom Mette Christensdatter i Sorring har skødet og solgt Anne Jons i Kalbygård den fjerde part i den gård og gårds tilliggelse i Sorring, Las Jonsen iboer, og nu for tingsdom kendes fornævnte Anders Jonsen på hans mor Anne Jons vegne i Kalbygård, at for samme fornævnte Mette Christensdatter deres fjerde part i fornævnte gård haver fornævnte Anne Jons i Kalbygård undt og tilladt Mette Christensdatter i Sorring og hendes 3 sønner, Rasmus Sørensen, Peder Sørensen og Christen Sørensen og deres arvinger det hus i Sorring, som Mette Christensdatter nu iboer, huse og kålgårdssted, - så og det lille stuehus, som Niels Rasmussen iboer, isterad og ladehus og kålgårdssted så vidt jord, hus og ejendom, som findes imellem Laurits Andersens gård i Sorring og Søren Jensens gård dertil med 2 blokke osv 24).

Det Anne Jons her gjorde, var at sikre sig den fjerdedel af Las Jonsens gård i Sorring, som indtil da havde været på andre hænder, og i stedet "undt", det vil antagelig sige skødet et hus og noget jord til den forrige ejer, som nok har været enke. Skødet er dateret 21. september 1611. I 1618 blev gården i Sorring solgt af Tor Jonsen i Kalbygård, nemlig både hans egen del, en halvpart som han havde arvet efter sin far, og den halvdel, som han havde købt af Anders Jonsen i Vissingkloster. Køberen var Jens Jonsen og hans hustru i Ry mølle 25). Da Jens Jonsen døde barnløs i 1620, var det hans mor Anne Jons og den afdødes hustru Anne Nielsdatter, som arvede gården og solgte den til Jens Jonsen i Vissingkloster, som nogle steder i indskrivningen af den retssag, der ved ved landstinget i 1622 efterfulgte handelen, også blev skrevet som Jens Jensen 26).

Endnu 1624 ses Anne Pedersdatter i lensregnskaberne som enke at være fri for afgift, så efter Jon Andersens død behøvede hun ikke at gifte sig igen, hvilket ellers var det mest almindelige. Af samme regnskabers stedsmål fremgår det, at hun oplod Kalbygård til sin søstersøn Rasmus Jensen i 1620-21. Anne Pedersdatter døde efter 27. november 1630, da hun er nævnt i en sag om sønnen Tor Jonsens død ved en ulykke i Javngyde 27).

5. ANNE PEDERSDATTER født i Borum, død i Skovsrod omtrent 1635/36. Gift med Jens Bertelsen, død i Skovsrod efter 1574 og før 1582.

Børn:

- < **26 Maren Jensdatter**
- < **27 Bertel Jensen**
- < **28 Rasmus Jensen**
- < **29 Dorte Jensdatter**

Jens Bertelsen fik 27/11 1574 livsbrev på en gård i Skovsrod til ham og hans hustru Anne Pedersdatter, han var da kronens delefoged i Gern herred 28), og den "enkepension" må være blevet kronen en ret anselig udgiftspost, for først efter 1635/36 ses hun ikke længere på udgiftssiden af lensregnskabet, så hun må da være død 29). I 1620/21 oplod Anne Pedersdatters søster Jon Andersens enke, Anne Pedersdatter, Kalbygård til hendes og Jens Bertelsens søn Rasmus Jensen 30).

1678 fik regimentsskriver Ferslovius læst et tingsvidne på Framlev herreds ting, efter at der var blevet holdt syn på et stykke jord i Ketting mellem Tåstrup mark og Lillering mark. Jorden var opbrudt, og der var sået boghvede og hør i den, og desuden var en gammel vej blevet bortplojet. Harlev bymænd stod frem på tinget og berettede, at de havde haft den omhandlede jord til græsning i langsommelig tid, mod betaling af 18 skæpper byg til de mænd, som bor i Framlev Bundgård. Adskillige vidner fra

Tåstrup og enkelte andre fra Harlev og Yderup aflagde ed og vidnede, at så længe de kunne mindes, og det var fra 23 til 40 år, da havde Harlev mænd brugt jorden til græsning.

Daniel Madsen Kå i Hørslevgård vidnede, at den opløjede vej i 40 år havde været alfarvej fra Lillering, Hørslevboel, Hørslev og Herskind til Skanderborg uforhindret og uforment, og Tåstrup bymænd vidnede det samme. Regimentsskriveren fremlagde derefter et gammelt tingsvidne, udstedt onsdag efter påske 1582, efter hvilket Søren Jensen af Harlev begærede og fik et fuldt tingsvidne, hvori Niels Pedersen borger i Århus på søster og søsterbørns vegne, nemlig salig Jens Bertelsens hustru og børn, bekendte at have indgået forlig med Harlev bymænd om noget skov og engjord, som hun og hendes børn har i Lillering mark, som lå til deres gård i Framlev, jord som Harlev bymænd herefter skal bruge til deres fædrift mod en årlig afgift på 18 skæpper byg, som skal ydes i deres gård i Framlev hvert år 4. juledag 31). Kontrakten viser, at gården har været hans og Anne Pedersdatters og siden hendes og deres børns ejendom. 1666 lovbød og solgte nogle af deres efterkommere en sjettedel af den selvejergård, hvori Rasmus Poulsen og Jens Jensen boede og en sjettedel af den halve gårds ejendom i Lillering mark. Med det tilliggende kan gården identificeres som Framlev Bundgård, idet den anden selvejer halv gård i Framlev ikke havde tilliggende i Lillering men i Snåstrup mark 32).

I 1582, da kontrakten om Harlev bøndernes brug af Framlev Bundgårds tilliggende i Lillering mark blev oprettet, må der have været tale om hele gården, og da den senere er blevet delt i sjettedele, det vil sige seks søsterlodder, må det være fordi Jens Bertelsen og Anne Pedersdatter havde to sønner og to døtre, hvilket passer med to lodder til hver af sønnerne og en til hver af døtrene.

Når der skulle sælges arveparter i selveje, var det sælgers pligt at lovbyde salget til sine nærmeste frænder, som havde arv deri 33), så dem der fik bud, var arveberettigede slægtninge, nemlig Dorte Jensdatter i Vengegård, Karen Knudsdatter i Galten, Maren Bertelsdatter og Jens Knudsen i Vengegård, Anne Knudsdatter og Anders Knudsen i Galten, Gertrud Nielsdatter i Javngyde, Niels, Søren og anden Søren Bertelsen i Firgårde, Knud Jensen i Bjedstrup, Karen Bertelsdatter i Forlev, Poul Bertelsen i Mesing og hr. Jost Lauritsen i Gylling. Varselsmændene brugte to dage for at nå ud til dem alle, og har tydelig nok fulgt de mest nærliggende ruter, så det indbyrdes slægtsforhold kan ikke ses af rækkefølgen. Den søsterlod, Rasmus Knudsen solgte, må have været hans mor Dorte Jensdatters arv efter Jens Bertelsen og Anne Pedersdatter, og derfor blev der også sendt bud til hans søskende i Vengegård og Galten. Den anden søsterlod havde tilhørt Maren Jensdatter i Firgårde, og da hun var død, var det hendes arvinger sammesteds og i Mesing samt Gertrud Nielsdatter i Javngyde der fik lovbud. For den broderlod, som var gået i arv til Rasmus Jensen i Kalbygård, gik der kun lovbud til Knud Jensen i Bjedstrup, som derfor må formodes at have været gift med en datter af Rasmus Jensen, og når der ikke blev sendt bud til hans andre børn, må de have solgt deres andele før 1666. Jost Lauritsen i Gylling fik lovbud for den sidste broderlod, som må have tilhørt Bertel Jensen i Tulstrup, og som hans kone havde arvet, og da den afdøde Jens Bertelsen i Tulstrup og Anne Bertelsdatter i Linå ikke fik lovbud, så har det været fordi, han havde købt deres lodder.

6. ANDERS PEDERSEN født i Borum omtrent 1551, død før juni 1631. Gift 1. med Maren Pedersdatter født i Folby, død i Borum før 1604. Gift 2. med Barbara Nielsdatter, død i Borum før 1614. Gift 3. med Boel Lauritsdatter.

Børn i første ægteskab:

< **30 Peder Andersen**

< **31 Peder Andersen**

< **32 Karen Andersdatter**

< **33 Christen Andersen**

< **34 Maren Andersdatter**

Børn i andet ægteskab:

< **35 Maren Andersdatter**

< **36 Sidsel Andersdatter**

Anders Pedersen blev herredsfoged i Framlev herred efter sin far. En herredsfoged blev sædvanligvis udnævnt af kronens stedlige repræsentant, i dette tilfælde lensmanden på Skanderborg slot, som derefter ansøgte kongen om godkendelse. Det var almindeligt at herredsfogedhvervet gik i "arv" til en søn eller

svigersøn. Når en ny skulle udnævnes, var mulighederne begrænset af, at herredsfogden skulle være selvejer, han skulle bo i området, han skulle kende loven og kunne læse og skrive.

Arbejdet som herredsfoged var lønnet med en fast afgift, kaldet dommerskæppe, som alle bønder i herredet måtte erlægge i forhold til hvor meget jord, de havde i brug. Desuden blev kronens fogder lønnet med frihed for landgilde og afgifter af deres egen gård, eller hvis det ikke var tilstrækkelig betaling, da også med kronens indtægt af en anden gård, eller en kombination af begge dele, alt efter hvor stor en indkomst, embedet skulle give ham.

“1587 udgav kongen et åbent brev, at Anders Pedersen i Borum, der er beskikket til herredsfoged i Framlev herred, hvilket medfører, at han må forsømme sin næring meget, og som desuden bor på en alfar vej mellem Skanderborg og Dronningborg, og derfor besøges meget af kongens folk, må være fri for skyld ægt arbejde og anden tyng af sin gård, så længe han er i denne bestilling og indtil videre, dog skal han holde gården ved god bygning” 34).

Hvor meget Anders Pedersen var fri for at betale, fremgår af lenets udgiftsregnskab: “Anders Pedersen i Borum, herredsfoged i forskrevne herred, har sin gårds landgilde fri, som er penge 3 sk., malt 3 ørte 2 skæpper, havre 4 skæpper, lam 1, gæs 1, høns 4, æg 20, svin 1, garn 1 pund”. Dette svarer ikke helt til, hvad gården var skrevet for i jordebogen, hvor afgiften var: Leding 1½ sk., kongstød 1, lam 1, gås 1, høns 4, svin 1, garn 2 pund, 12 hovheste, 20 æg, 4 jægerheste 35). Det skyldes formodentlig, at det meget gamle jægerhestegæsteri i 1604 var blevet ændret til kornlandgilde, selvom man vedblev at skrive de gamle afgifter i jordebogen, mens det åbenbart var mere praktisk i udgiftsregnskabet at regne med den faktiske afgift. Det samme må gælde for de to første afgifter, som ser ud til at være slået sammen til 3 sk., afgifter som udelukkende blev krævet af de såkaldte ledingsgårde, som havde været selveje fra meget gammel tid.

Anders Pedersen havde også fæstet kronens andel af Borum kirkes tiende, - “at Anders Pedersen i Borum, der har fæstet kongelig majestæts part af korntienden af Borum sogn for en årlig afgift af 18 ørter korn af Bjørn Andersen stiftlensmand i Århus stift, men har klaget over, at denne afgift er for høj, indtil videre må nøjes med at svare 4 ørte rug, 4 ørte byg og 2 ørte havre deraf, dog forbeholder kongelig majestæt at tage tienden tilbage mod tilbagebetaling af det udgivne stedsmål, såfremt der senere skulle findes belejligt at bruge tienden til nogle af kronens slotte, klostre eller gårde, afgiften skal senest inden fastelavn leveres til stiftlensmanden i Århus stift” 36). Endelig havde Anders Pedersen endnu en indtægt, men for den måtte han til gengæld yde noget ud over sit sædvanlige arbejde: “Deslige er ham af kongelig majestæt nådigst bevilget for Kannikke møllebro at færdigholde, gæsteri af Las Foghs gård i Borum er malt 4 ørte 3 skæpper,” hvilket netop svarer til 12 hovhestes gæsteri 37). I tingbøgerne omkring 100 år senere kan man se, at Foghs gård var en af de gårde, hvori Peder Pedersens efterkommere havde arv. Senere fik Anders Pedersen også bevilget frihed for den afgift 38).

Af og til kunne der opstå tumulter, slagsmål og overfald på tinget, den skyldige blev da dømt for brud på tingfred, og når det var fogden, det gik ud over, skulle det pådømmes ved landstinget, hvilket også var tilfældet, da Anders Pedersen blev overfaldet omkring den tid, da han blev udnævnt til herredsfoged.

“Mourits Stygge til Holbækgård, landsdommer udi Nørrejylland, Timme Rosenkrantz til Rydhavne, Mogens Juel til Strandet, Valdemar Parsberg til Jernit, Jørgen Friis til Fauskov, Keld Juel til Stubbergård og Gunde Skriver, landstingshører, gøre vitterligt, at år efter Guds byrd MDLXXXVII (1587) den 29. dag juli, på Viborg landsting var skikket ærlig og velbyrdig mand Claus Glambech til Rask, kongelig majestæts befalingsmand på Skanderborg hans visse bud 39) Jacob Ovesen på den ene side og havde hid i retten stævnet Søren Mikkelsen Skrædder og hans søn Mikkel Sørensen på den anden side, dem beskyldt og tiltalt, for de på Framlev herreds ting har overfaldet stormægtigste og højbårne fyrste konning Frederik den Anden, alle vores nådigste herres herredsfoged Anders Pedersen i Borum, som af hans majestæts lensmand var tilforordnet samme herredsting at sidde, enhver som did retterting søgte, lov og ret at skikke, og samme herredsfoged tinget med overfald er fortrængt, så han måtte splitte tinget 40). Og udi rettelagde et tingsvidne af Gern herreds ting 41) dette år den 15. dag juli udgivet, Jens Bonde i Snåstrup, Jens Olufsen ibidem og deres medbrødre 30 mænd af Framlev herreds ting at have vidnet, hvorledes de skulle have hos været på Framlev herreds ting den 5. juli sidst var, og der hørt og set, hvorledes Søren Skrædder i Søby og hans søn Mikkel Sørensen skulle være kommet der inden ting og have begæret ly af fornævnte Anders Pedersen, som sad i dommersted på fornævnte ting, og taget i hans skæg med den venstre hånd og havde brugt mange forskellige ord, som samme vidne i sig selv

derom formelder, og fornævnte Søren Skrædder da at være trådt hastigt frem til fornævnte Anders Pedersen, som sad i dommersted, og taget i hans skæg med den venstre hånd og holdt ham tilbage imod muren, (så) at han ikke kunde vige fra ham, og med det samme rykket ham op fra tingstokken til sig i skægget, (så) at hans tænder klappede, og bad ham komme ud og ind til sig, de skulle få tusind pokker, og Søren Skrædder havde en fork i den højre hånd og havde den imod Anders Pedersens bryst, der han rykkede ham op af tinget, og havde stukket den i Anders Pedersen, havde Søren Jensen ikke stået så nær hos og fået fat på forken og ham, og sagde: Hvor er det fat, vil I slå fogden ihjel på tinget, og at herredsmændene skulle drages til minde, hvor det gik til. Så fik nogen af herredsmændene fat om forken med, ellers havde han stukket den i Anders Pedersen, havde han ikke kommet til den ene side ud fra ham, så Søren Jensen og nogle af herredsmændene stod og holdt om forken med ham, stødte han og slog om sig og fik sin kniv ud og havde nær slået den i Søren Jensen, havde der ikke én slået ham i hans hoved, og med det fik kniven fra ham; idet de stod så og holdt ved Søren Skrædder på tinget, var hans søn Mikkel Sørensen der hos og havde sin degen dragen og stak ind imellem to og til Søren Jensen advarende, og havde den nær stukket bag i ham, havde Peder Rasmussen i Labing ikke fanget om den med ham og for tide ham det, og sagde advarende, om han ville stikke manden ihjel på tinget. Så kom de uden tinget med ham, sagde Søren Jensen, at de skulle sætte ham borgen for det, de haver gjort, at de skulle blive til stede, til han taler med sin husbond derom. Sagde Søren Skrædder, at han ikke skulle sætte ham borgen og bandede og lød ilde og truede og sagde, havde han syv timers tid, da skulle grue det barn i vuggen ligger, og der skulle dåne nogen, både Søren Jensen, Anders Pedersen og andre flere med, de skulle få tusind pokker. Så bad Søren Jensen og Anders Pedersen af herredsmændene, at de skulle tage fat på ham, så tog de fat på ham og fulgte ham over til Mikkel Sørensens, der slog han hans dreng på munden og bandede og lød såre ilde og truede og undsagde, og var han løs, da skulle han vel gøre noget, at somme skulle dåne, Søren Jensen, Anders Pedersen, Jens Simonsen og flere med; da er det dem vitterligt, at for sligt overfald og gerning da blev kongelig majestæts sager og andre flere dannemænd deres sager forspildt, for han så(dan) rykkede fogden op af tinget og havde nær vorden stukket ihjel, havde Søren Jensen ikke så snart fanget om forken med ham, og Anders Pedersen kom med behjælpning fra ham ud af tinget, som det vidne videre bemelder”.

Sådan blev sagen fremlagt på Viborg landsting, og Jacob Ovesen mente, de derfor burde “stande til rette og miste deres liv”. Søren Skrædder og hans søn Mikkel Sørensen, som var til stede, benægtede ikke, at det var gået til, som det var vidnet imod dem, og begærede derfor, at de måtte benådes. Jacob Ovesen havde ikke befaling til mægling, men begærede dom over dem.

Til grund for domsafsigelsen gentages hele handlingsforløbet, “og nu bevises fornævnte Søren Skrædder at have overfaldet fornævnte Anders Pedersen, der han sad i dommersted - og da slig overvold er sket, er kongelig majestæts og andre deres sager forspildt, som samme vidne der om udgangen i sig selv vidtløftigt bemelder, som han ikke selv har kunnet benægte, at det jo er så tilgangen, som således haver siddet på tinget enhver ret at skulle meddele, overfaldet og uføret, da vide vi ikke andet der om at sige, end fornævnte Mikkel Sørensen skulle lide samme pine eller andre lovmål, for han overfaldt defogden, opsatte vi til i dag 14 dage og da dem her at møde og gå derom hvis lov og ret kan findes” 42). Overfaldet skete kort tid efter, Anders Pedersen var beskikket til at være herredsfoged, så når han i dommen kaldes defoged, kan det være fordi, han før havde haft den bestilling, for det var ikke ualmindeligt at defogden avancerede til herredsfoged, når stillingen blev ledig 43).

Anders Pedersen var gift tre gange. Hans første hustru hed Maren Pedersdatter, hendes navn har ikke før været kendt, fordi det kun findes i et af de skøder, som blev afskrevet i anledning af ryttergodsets salg i 1767: “År efter Guds byrd 1597 onsdagen den 30 dag november var skicket inden for ting forstandig mand Anders Pedersen udi Borum, han æsket bad om og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd - Hvilke fornævnte otte dannemænd der vidnede på deres gode tro, sjæl og rette sanden, at de så og hørte, inden fornævnte ting stod Villads Nielsen i Skørring på sine egne vegne, Anne Nielsdatter i Sjelle på sine egne med hendes ægte husbond Peder Svendsen sst. hans pålagte hånd og samtykke, Las Sørensen i Hummelure på hans Hustru Kirsten Jensdatters vegne, de samtlige for tings dom skødede, solgte og aldeles afhændede fra dem og deres arvinger og til Anders Pedersen i Borum og hans hustru Maren Pedersdatter og deres arvinger til evindeligt køb og ejendom, først al den arvelod og part, del og rettighed, som fornævnte Villads Nielsen og Anne Nielsdatter har arvet efter deres salig afgangne fader Niels Villadsen og efter deres moder Ellen Nielsdatter i den gård og gårds tilliggelse

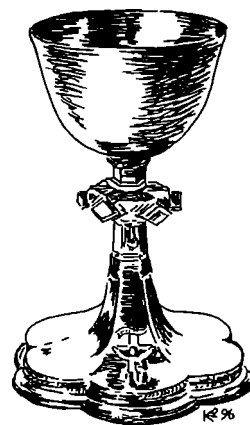
i Sjelle, Peder Svendsen nu iboer, og fire agre liggende inden Herskind markskel, som er to agre i Brunsvang” - osv. med beskrivelse af hvert jordstykkets beliggenhed. - “Dernæst al arvelod og part, som fornævnte Las Sørensens hustru Kirsten Jensdatter har arvet efter hendes salig fader Jens Nielsen i fornævnte gård i Sjelle og dens tilliggende, fornævnte Peder Svendsen nu iboer og fornævnte fire agre på Herskind mark” osv. 44).

Godt og vel et halvt hundrede år senere i 1661 solgte Karen Pedersdatter i Oustrup, med sin bror Palle Pedersen i Folby som fuldmægtig, en selvejergård i Hummelure. Køberen, som af Karen Pedersdatter blev kaldt min kære frænde, hed Jacob Lauritsen Møller i Århus mølle og var Anders Pedersen og Maren Pedersdatters barnebarn, idet hans far Laurits Jacobsen Møller var gift med deres datter Maren Andersdatter 45) og Laurits Jacobsen Møller i Århus valgte i 1629 Peder Pedersen i Folby til at være en af sine voldgiftsmænd i en sag, som siden blev behandlet ved Viborg Landsting 46). Når Laurits Møller udpegede en mand, der boede så langt fra Århus, er det nærliggende at antage, at han valgte netop ham, fordi de var i slægt med hverandre, så alt taler for, at Peder Pedersen i Folby har været hans svigermor Maren Pedersdatters bror, og at en af Anders Pedersens døtre, Karen Andersdatter, var opkaldt efter sin mormor Karine Pedersdatter, som ifølge en gravsten i Folby kirke døde den 8. januar 1610. Gravstenen er sat over hende og hendes mand Peder Christensen i Folby. Også datteren Sidsel kan være barn af dette første ægteskab, idet hendes morbror Peder Pedersen i Folby også fik en datter døbt Sidsel, hun er nævnt i Århus bys tingbog den 26. september 1639, hun var gift med rådmand Henrik Block i Randers. 47).

Maren Pedersdatter døde før 1604, og måske er den fornemme alterkalk af sølv, som Anders Pedersen har skænket Borum kirke, givet i anledning af hendes begravelse, mens en malet indskrift på den rigt udskårne prædikestol med himmel fortæller, at den er skænket af ham og hans anden kone: “Anno 1604 lod Anders piersen y Borum herris fogit y framlof herrit Med sin kiere hustru Barbra Nielsdatter Oprette dene predickstoel paa deris egen bekostning oc gaff den thil Borum Kiercke”.

Barbara Nielsdatter døde før 1614, for endnu en gave til kirken to alterstager af sølv rober hans tredje konens navn: Anno 1614 Den 28. Julii hafver Anders Pedersen i Borum med sin høstrv Bvold Lavritsdater gifvet dise tvinde Lyvse Stager thel Borvm Kiercke” 48). Om de to sidste kvinders herkomst ved man intet, dog er det muligt, at Barbara Nielsdatter kan have været Anders Bonde og Barbara Giødisdatters barnebarn, idet de ifølge skiftet, holdt efter dem i 1580 havde tre børn der iblandt en datter Margrete Andersdatter, som da var gift med Niels Knudsen i Havreballegård i Vor herred, hvor han ifølge Skanderborg lens jordebog 1581 var fæster og i lenets regnskaber 1594 1595 ses det, at han da var død, og at gården derfor blev fæstet ud til Hans Sørensen fra Hjordbjerg. Noget bevis for denne formodning er der dog ikke fundet 49).

Går man ud fra lensregnskaberne, har kronen tilsyneladende ikke haft nogen ridefoged i Framlev herred før 1623/24, hvor det af udgiftsregnskabet fremgår, at Peder Pedersen i Folby, som før den tid havde været ridefoged i Ry birk, Sabro og Gern herreder, da også er blevet noteret som ridefoged i Framlev herred. Af en gældssag, som i 1636 blev ført mod en af Anders Pedersens arvinger, fremgår det, at denne i perioden 1608-1613 som ridefoged var kommet i restance med indbetaling af bøndernes landgilde. Sagen blev rejst af Søren Hvas ved Århus byting 10 marts 1636, og han fremlagde bevis på, at hans afdøde far delefoged Jens Sørensen Hvas havde betalt restancerne, både for sit eget vedkommende og for Anders Pedersen, som derved kom i gæld til ham. Desuden fremlagde han flere underskrevne gældsbreve angående restancerne, som skyldtes, at bønderne ikke havde været i stand til at betale. Systemet var nemlig sådan, at kunne landgildebetalingen ikke inddrives, hæftede først ride- og delefogden, som skulle opkræve betalingen, for pengene, og som det næste led i hierarkiet var det slotsskriveren, der skulle stå til regnskab, og det var da i første omgang også ham, den senere Århusborgmester Søren Jensen Frost, som havde betalt afgifterne til kronen, så de af Anders Pedersen i Borum og Jens Sørensen i Storrिंग underskrevne gældsbreve var udstedt til ham. “Anders Pedersen i Borum, ridefoged, og Jens Sørensen i Storrिंग, delefoged i Framlev herred, kendes

*Alterkalk af sølv givet til
Borum kirke af Anders
Pedersen*

dem af ret vitterlige gæld skyldig at være ærlig og velagt mand Søren Jensen, slotsskriver på Skanderborg, tre hundrede tredve og fem rigsdaler og tyve skilling, som er for hvad rester af kongelig majestæts landgilde, rente og indkomst visse og uvisse, som udi Framlev herred tilbage står for Ao 1608- 1609- 1610 og 1611. Og forpligter dem eller deres arvinger én for alle eller og alle for én fornævnte summa at erlægge og betale og holde fornævnte Søren Jensen det skadesløs i alle måder”.

Anders Pedersen har naturligvis regnet med at kunne have en god ekstra indtægt ved at påtage sig ridefogedhvervet, hvad han da også kan have haft. Hvor besværligt et arbejde det var, når pengene skulle opkræves, kan man direkte læse af afskrivninger på gældsbrevene. Kontanter i mange små portioner på beløb fra 6½ rdl. og 8 sk. til 90 rdl. med f.eks. 9 rdl. for Herlov i Lundgård og Peder Kå i Skibby og for Rasmus Madsen i Stjær 4 rdl. 16 sk., og i naturalier: “betalt (af) Anders Pedersen, med to okser 16 rdl.,- betalt med adskillige varer og penge 65 rdl.,- kvitteret for 3 ørter korn (leveret) med Niels i Tåstrup og Rasmus i Stjær 7 rdl. tillige for Knud i Galten læg 2½ rdl.,- kvitteret for Niels Jørgensens landgilde og Stjær kirke 2 ørter byg, er 16 rdl.,- betalt 12 rdl. med en sølvstob og 3 rdl. for Niels Lauritsen i Skovby.

Gældsbrevenes ægthed blev berigtiget af Søren Jensen Frost den 5. November 1633. Sagen blev ført ved Århus byting, fordi Anders Pedersens svigersøn Christoffer Pedersen boede der, og fordi denne havde skrevet kontrakt om arven efter Anders Pedersen med alle de øvrige arvinger, og den kontrakt blev også fremlagt i sagen: “Eftersom jeg Christoffer Pedersen udi Århus haver contraheret med mine samtlige svogre, salig Anders Pedersens børn, om alle deres arvelodder og andre rettigheder, som de både efter deres salig forældre og broder Christen Andersen kunne arveligen dem tilfalde udi den gård udi Borum, som salig Anders Pedersen udi boede, og udi Borum mølle, og samme anpart er opladt (og) betalt, da lover jeg fornævnte Christoffer Pedersen der foruden at fornøje så mange, som (med) rigtig bevis brev og regnskabsbøger (kan) kræve endnu efter salig fader Anders Pedersens død. Og ikke skal have dem indstillet til bestemte dag udi Borum efter salig faders opbydelses landstingsvidnes indhold, så vel at fornøje og klarere i lige måde så mange, som rigtig bevis med forekommende vorder, til 30. dag efter salig Christen Andersen, og holde dem og deres arvinger sligt for mig og mine arvinger efter denne dag skadesløs i alle måder. Til vidnesbyrd haver jeg fornævnte Christoffer Pedersen med min egen hånd underskrevet. Skrevet udi Borum den 2. juni Anno 1631”.

Mens Jens Sørensen Hvas levede, havde han betalt 320 sletdaler til Søren Jensen Frost, og desuden havde han betalt Anders Pedersens anpart på 305 sletdaler og ½ ort, mens Jens Hvases arvinger havde betalt den sidste rest: “Kendes jeg mig Søren Jensen, borgmester i Århus, og gør for alle vitterligt, at salig afgangens Jens Hvases arvinger i Storring har nu afbetalt mig 60 slette daler, som var resten af tre hovedbreve, salig Anders Pedersen og salig Jens Hvas havde givet mig, og begge samtlige efter deres breves formelding mig for restancer udi Framlev herred lovet har, hvilke fornævnte penge mig nu er betalt af salig Jens Hvases arvinger, både hans part og salig Anders Pedersens part, som var 30 slette daler, så jeg vil have dem (der)for kvitteret, til vidnesbyrd at så i sandhed er, har jeg min hånd her underskrevet (LS) Århus den 5. november Anno 1633. Søren Jensen egen hånd” 50).

1631/32 betalte Christoffer Pedersen i Århus 6 dlr. i husbondhold af den selvejer bondegård i Borum, som Christen Andersen fradøde. Hvornår Anders Pedersens søn Christen overtog gården, findes der intet om i lensregnskaberne, men hvis det har været lige før eller under kejserkrigen, er det ikke sikkert, at det er kommet med i regnskaberne, som mangler fra efteråret 1627 til 1. maj 1629. Christoffer Pedersen, som var gift med Anders Pedersens datter Maren Andersdatter, førte endnu en sag, som havde rod i hendes fars gæld, idet denne havde pantsat en sølvkande, som Maren Andersdatter havde arvet efter sin mor Barbara Nielsdatter, og udstedt to pantebreve, det ene udstedt 29. september 1619 lød på ti sletdaler og det andet fra 16. december 1620 på 30 sletdaler, og at det var sket for gæld, og manden, som havde kørt for salig Anders Pedersen, vidnede, at sølvkanden var blevet redelig pantsat for den omtalte gæld. Christoffer Pedersen appellerede herredstingets afgørelse, som gav panthaverne medhold i, at hvis han ville have kanden, måtte han betale gælden, for ingen var mødt i dødsboet for at kræve gælden, da der skulle gøres udlæg til kreditorerne, og de havde heller ikke givet oplysning om pantet, som de burde have gjort til “tronnags” efter hans død, men først fremkommet med kravet efter år og dag. Da indløsning af pantet var blevet tilbudt på Framlev herredsting den 17. august 1631, må Anders Pedersen være død noget før, hvis skiftet havde fundet sted år og dag før, som Christoffer Pedersen hævdede 51).

Der er ingen tvivl om, at Anders Pedersen havde været en velhavende mand, det ses af hans gaver

til Borum kirke, men omkring en halv snes år ind i 1600-årene begyndte det at gå galt, ikke kun for ham, men for mange andre. Christian 4. var begyndt på sine mildt sagt uheldige krige, og kornpriserne svingede voldsomt i takt med gode og dårlige høstår, så selv når høsten var god, kunne den ikke altid opveje et dårligt år, hvilket må have haft stor indflydelse på bøndernes mulighed for at betale deres afgifter med deraf følgende gældsætning, også for delefoged og ridefoged. Anders Pedersen har bestemt ikke været fattig, men han var ved sin død ikke så velhavende, som Christoffer Pedersen må have forventet, da han overtog arv og gæld på de andre arvingers vegne.

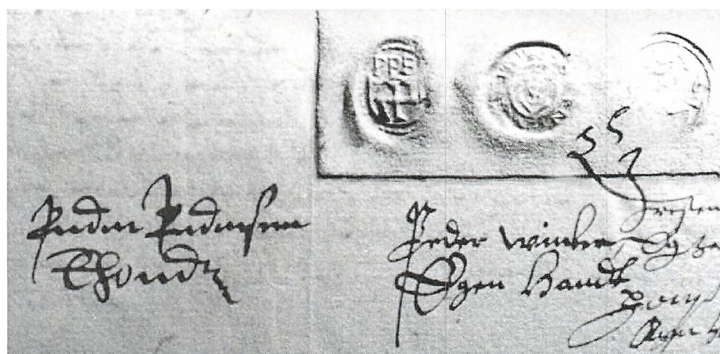
7. PEDER PEDERSEN født i Borum, død i Århus begravet 5/11 1652. Gift med Maren Lauritsdatter, død i Århus begravet 24/11 1652.

Børn:

- < **37 Peder Pedersen Borum**
- < **38 Sidsel Pedersdatter**
- < **39 Kirsten Pedersdatter Borum**
- < **40 Anne Pedersdatter**
- < **41 Karen Pedersdatter**

Peder Pedersen var byfoged i Århus 1606-1609, og er antagelig derefter blevet købmand. Han var rådmand 1624-1626, og blev fastelavnsborgmester i 1626. Dengang skulle borgmesterhvervet gå på omgang mellem rådmændene, så en af to borgmestre skulle gå af efter tur, og det var vistnok den ældste rådmand, der "rykkede op". En borgmester kom derved til at sidde i to år ad gangen, og udskiftningen skete til fastelavn deraf navnet. Disse skift blev dog ikke altid overholdt, hvilket kunne føre til påtale fra kongen 52). Peder Pedersen var igen borgmester 1636-1639 og i 1641.

Peder Pedersen solgte som sine søskende arven efter broderen Jesper Pedersen i 1651 54). Både han

"Peder Sørensen Vinter på sin fæstemo Kirsten Pedersdatters vegne og Peder Pedersen borgmester, som er oldefar til hendes børn", de underskrev og forseglede den 20. september 1638 en kontrakt om, hvad bornene skulle have i arv efter deres far Rasmus Gius 53). Oldefar var dengang det samme som bedstefar (gammelfar). Peder Pedersen kan have arvet seglet efter sin far.

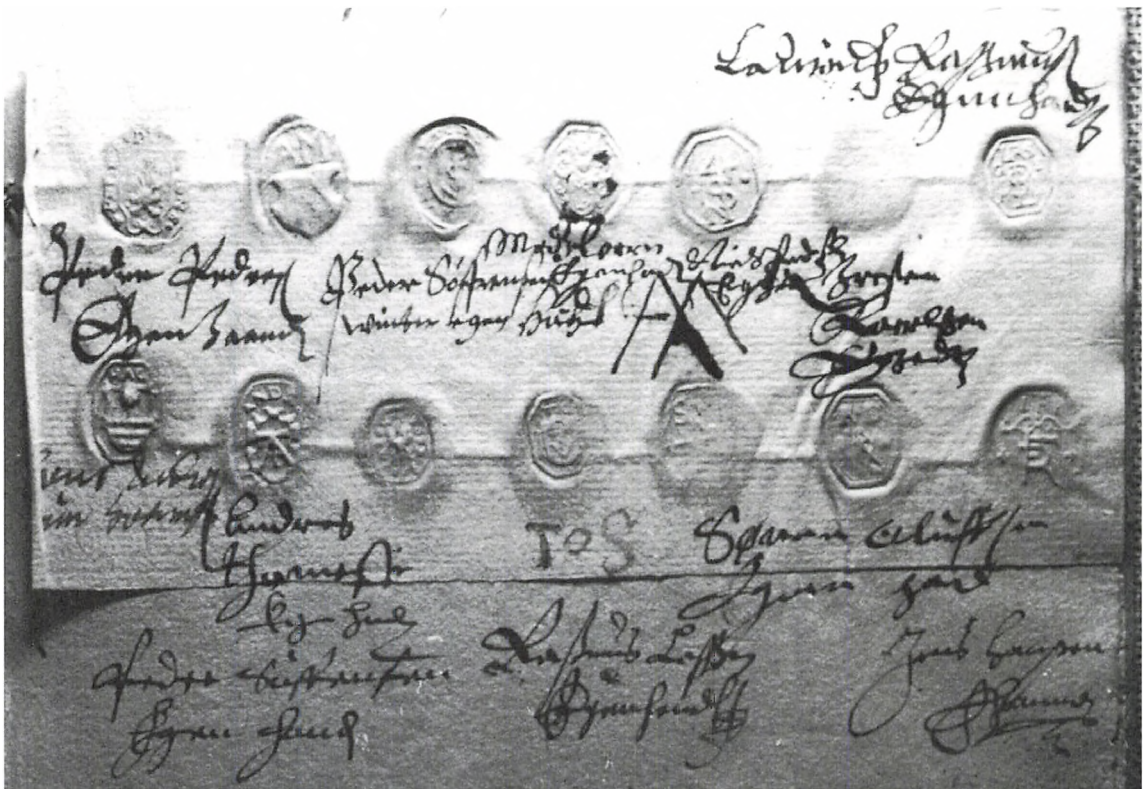
og Maren Lauritsdatter døde året efter. De boede i Vestergade i Vor Frue kirke sogn, og er formodentlig begravet i kirken, hvorfra kirkeregnskabet først er bevaret fra 1656, men der er betalt for ringning med domkirkens klokker, selvom begravelsen ikke er sket der 55).

Den 21. december 1652 blev der holdt skifte "efter salig Peder Pedersen, fordem borgmester her sst. og hans salig hustru Maren Lauritsdatter mellem deres børn, velagte mand Peder Pedersen i Skanderborg, forrige skriver på Åkær, Anders Madsen, borger i Århus, på hustru Anne Pedersdatters vegne, Peder Sørensen Vinter, borger sst. på hans hustru Kirsten Pedersdatters vegne, Mads Værn, borger sst. på salig Jens Mortensen, fordem borger i Års, hans børn Niels Jensen tjenende i Norge 20 år, Rasmus Jensen i sit 14. år, Maren Jensdatter 33 år tjenende i Sjælland, anden Maren Jensdatter 28 år, Anne Jensdatter i Års 21 år, Gertrud Jensdatter 10 år hos Peder Pedersen i Skanderborg og Jacob Jensen tjenende Ebbe Gyldenstjerne, som er sin egen værge, Niels Pedersen Krydenerer på hans og hans salig hustru Karen Pedersdatters to børn Mette og Edel Nielsdatter deres vegne, og da har Peder Pedersen godvilligen frastået til hans søstre og søsterbørn al den arv, han kunne tilfalde".

Borgmester Peder Pedersen havde været en velhavende mand, men selvom han efterlod sig fast ejendom, var der også megen gæld. "Den gård og ejendom, salig Peder Pedersen iboede, med et fuldt gårdsavl og markjord, som dertil udi alle Århus vange liggende", blev vurderet til 660 sldl. "Dernæst syv boder, liggende her i Århus i Møllestien mellem Niels Bondesens have og den liden gyde, vurderet

for 300 sldl.”, dog med en tilføjelse i margen - “er agtet 20 dlr. ringere, eftersom de ej for et fuldt syn kunne udlægges”. Den eneste sølvgenstand var en skål, som blev vurderet til 6 mark, men der var temmelig meget tinservice og kedler af kobber og messing. Møbler og andre genstande nævnes rum for rum, og der var i gården en storstue, en liden stue, en kakkeltstue, hvori der var en kakkellovn med lukket fod. Et bord af asketræ med lukket fod havde udtræksplade, og dertil var der en foldbænk og to åbne bænke med fodplanke. Der var endnu en stue, kaldet sommerstuen, og desuden et kammer. Af møblerne i de øvrige rum skal blot nævnes, at der var adskillige borde og bænke, nogle af dem med skammel til, et grønt anstrøget træskab med fem låger, nogle kister og skrin, et gammelt sort spejl og tre hjortetakhoveder. Der nævnes også et bryggers med kar, baljer og en kandebænk. Som det ofte ses i skifterne, var sengetøjet temmelig højt vurderet, og det gjaldt også bænkedynner og hynder, hvoraf nogle kaldes flamske, dvs. at de var med billedvævning.

Af linned var der lagner både af hør og blårgarn, håndklæder og et par drejlsduge og en silkesyet dug. Lidt bøger fandtes ligeledes nemlig en kalender, det ny testamente, en liden bog: Niels Hansen “Om Guds Moder”, en anden: “Undervisning Til Husfaderen, Samtale Over Apostlenes Symbolum”, en åndelig spørgsmåls bog, et stykke af en gammel postil og en gammel bønnebog. Af livklæder nævnes et gråsort klædesskørt, et sort klædesskørt og en sort foldet kåbe, de har formodentlig været Maren Lauritsdatters, mens man ikke med sikkerhed kan sige, om en sort klædestrøje og en gammel sort glat klædestrøje har været mands eller kvindetøj. Der var så lidt tøj nævnt, at noget af det må være blevet fordelt mellem arvingerne forlods. Endelig nævnes en andel i en gård i Klintrup og to skovskifter, som tilsammen blev agtet for 100 sldl. I alt var der værdier for 1319½ sldl. 10 sk. Den samlede gæld var på 1361 sldl. 1½ mark 13 sk., men det meste var dog penge, der skyldtes til Peder Vinter og Peder Pedersen i Skanderborg, som havde lånt sin far i alt 1270 sldl. samt flere større og mindre beløb i 1645, altså efter Torstensonkrigen. Skiftet blev derfor sluttet med udlæg til kreditorerne, og med lodkastning mellem arvingerne om, hvad de skulle have af det, der blev til overs, og på grund af, at Peder Pedersen i Skanderborg havde frastået sit krav til boet, blev der alligevel en ganske pæn sum til dem hver 56).

Underskrifter og segl fra skiftet efter borgmester Peder Pedersen den 21. september 1652.

Fra venstre Peder Pedersen skriver på Åkær, Peder Sorensen Vinter, Mads Værn som væрге for afdøde Jens Mortensens born, Niels Pedersen Krydenerer og med initialer Anders Madsen. De øvrige er skifteforvalterens og andre tilstedeværendes segl og underskrifter.

8. OLUF PEDERSEN født i Borum, død sst. før 1650. Gift med Karen Sejersdatter født i Oustrupgård, død i Borum efter 1651 og før 1667.

Børn:

- < **42 Peder Olufsen**
- < **43 Johanne Olufsdatter**
- < **44 Maren Olufsdatter**
- < **45 Sejer Olufsen**
- < **46 Karen Olufsdatter**
- < **47 Jesper Olufsen**
- < **48 Anne Olufsdatter**

Oluf Pedersen var selvejer i Borum, hans og hustruen Karen Sejersdatters navne kendes fra deres børns salg af arv efter Jesper Pedersen, og fra deres børn og børnebørns salg af arvelodder i Sorring og Røgen. Karen Sejersdatter var datter af Sejer Andersen Bonde og Johanne Grøn, som anden gang var gift med Oluf Pedersens bror Jesper Pedersen.

Oluf Pedersen og Karen Sejersdatters sønner Jesper Olufsen og Sejer Olufsen solgte i 1667 to skovskifter i Sorring til Anders Lauritsen sst. "som er os arvelig tilfalden efter vores salig mor Karen Sejersdatter, som boede og døde i Borum, deslige den arvepart, som Niels Lauritsen i Vorgård på hans hustrus Johanne Olufsdatters vegne i lige måde er hende tilfalden efter hendes salig mor Karen Sejersdatter og (som) jeg fornævnte Jesper Olufsen har hende afkøbt, efter skødes formelding" 57).

9. JESPER PEDERSEN født i Borum, død før 5/10 1650 og omtrent 1599 gift med Johanne Grøn i Oustrupgård, død efter 9/12 1626.

Jesper Pedersens kone, Johanne Grøn var enke efter Sejer Andersen Bonde, der havde været kronens ridefoged i Gern herred. Senest 1608 blev Jesper Pedersen herredsfoged i Gern herred, for 22. april det år blev han, så længe han var herredsfoged, fritaget for afgifter af kronens andel af Sporup sogns korntiende, som han da havde fæstet 58).

Det var almindelig brugt at fæste kronens tiende ud til en enkelt person, enten på egne eller på et helt sogns vegne, hvilket var til fordel for alle parter, idet kronen så var sikker på en fast afgift, mens fæsteindehaveren kunne have fordel af kontrakten, når høsten var stor, idet der var tale om kronens del af hvert tiende høstet neg. Bønderne indgik tilsyneladende også en kontrakt med Jesper Pedersen om levering af en nærmere fastsat mængde, hvilket også var almindeligt, for så slap man for besværet med at tælle negene på marken.

De dårlige høstår efter kejserkrigen kan have været årsag til, at der opstod strid mellem bønderne og Jesper Pedersen om tiendebetalingen. De må have klaget deres nød til kongen, for i 1634 fik lensmændene både i Silkeborg og Skanderborg len besked om hos begge parter at forhøre sig om, hvordan det forholdt sig, og i givet tilfælde at tilholde Jesper Pedersen at lade sig nøje med den del, som med rimelighed tilkom ham, eller lade kornet tælle på marken efter loven⁵⁹). Når brevet blev sendt til to lensmænd, var det fordi Jesper Pedersen, foruden den ovenfor nævnte tiende, også havde fæstet den tilsvarende tiende af Røgen sogn.

1639/40 løste Søren Jensen i Dallerup husbondhold for en halv selvejergård sst., og Mikkell Pedersen og Jørgen Jensen i Røgen husbondhold af en selvejergård i Røgen. Begge disse gårde tilhørte Jesper Pedersen. Da tre bønder på engang skulle betale husbondhold, må det være, fordi Jesper Pedersen netop det år havde erhvervet gårdene, måske som arv efter Johanne Grøn, hvis dødsår man ikke kender. Året efter fæstede han to små stykker jord på Klintrup mark, som lå til Røgen kirke. Fæste på sådanne stykker jord blev ledigt, når fæsteren døde, også ægtefæller måtte søge en ny fæstekontrakt, så Johanne Grøn kan have fået dem i fæste efter sin første mand Sejer Andersens død, og før hun blev gift med Jesper Pedersen 60).

Som allerede nævnt er det salget af arvelodderne efter Jesper Pedersen, som røber, hvem hans søskende var, og hvilket bondegods der var tale om, blandt andet den del af Sejerslægtens gods i Farre, som han og Johanne Grøn havde købt og fået skøde på i 1626 61).

TREDJE SLÆGTLED

10. CHRISTEN LAURITSEN BORDING født i Århus 8/9 1578, død i Ribe 28/3 1640. Gift med Ingeborg Andersdatter Klyne født i Ribe 22/4 1593, død sst. 17/10 1634.

Børn:

- < **49 Laurits Christensen Bording**
- < **50 Anders Christensen Bording** født 21/1 1619

Efter at være blevet student fra Århus, rejste Christen Lauritsen til udlandet, først for at studere ved universitetet i Wittenberg og siden i Padua. Efter hjemkomsten var han en tid rektor ved Århus latin-skole, for nogle år senere at flytte til Ribe, hvor hans hustru Ingeborg Andersdatter Klyne var født. Hun var datter af rådmand i Ribe Anders Sørensen Klyne og Kirstine Lauritsdatter. Christen Lauritsen Bording var en tid kannik og ærkedegn ved domkirken. 1602 beskyldte biskoppen ham for at have taget paven i forsvar, men den beskyldning kunne han dog ikke bevise og måtte derfor frafalde den. 1610 blev han udnævnt til Prins Christians livlæge, og året efter blev han dr. med 1).

11. MARGRETE LAURITSDATTER født i Århus, død sst. begravet 1/3 1648. Gift 1. med Christen Madsen, død i Århus før 21/9 1626. Gift 2. med Terkild Andersen født i Mygind, død i Århus 1631. Gift 3. med Christen Jensen Kjær.

Børn i første ægteskab:

- < **51 Maren Christensdatter**
- < **52 Margrete Christensdatter**
- < **53 Mads Christensen** født omtrent 1621
- < **54 Maren Christensdatter**

Børn i andet ægteskab:

- 55 Christen Terkildsen** død før 1631

Børn i tredje ægteskab:

- < **56 Jens Christensen** født før 1638
- < **57 Kirsten Christensdatter** født 1638

Margrete Lauritsdatters første mand Christen Madsen var kapellan ved Vor Frue Kirke i Århus, han blev nævnt som en af "arvingerne" i en sag, byrådet førte om læsemester Laurits Pedersen Borums residens, som hverken han eller hans efterfølgere havde beboet 2).

"Anno 1626 den 21. september udi dannemænds overværelse er standen skifte efter salig hr. Christen Madsen, forrige kapellan til Vor Frue kirke, imellem hans efterladte hustru Margrete Lauritsdatter og børn, Maren Christensdatter, Mads Christensen, Margrete Christensdatter og liden Maren Christensdatter. Da er så besluttet, at deres forventendes stedfader Terkild Andersen skal give hver af fornævnte børn uden al gæld en seng så god som 24 dlr. og der foruden holde Margrete og liden Maren Christensdatter til ærlig optugtelse, sko, klæder og skolegang, til hver af dem bliver 16 år gammel" 3). Jens Lauritsen Borum var værge for fornævnte 4 børn.

"Mens anno 1631 den 15. februar er atter skiftet og delt imellem fornævnte Margrete Lauritsdatter og hendes 4 børn efter salig Terkild Andersens død og efter deres halvbror Christen Terkildsen. Da eftersom en stor del af sengeklæderne i denne forgangne fejdetid er forødt og bortkommen af fjenderne, så fornævnte børn og de fire senge, som dem efter deres salig far var lovet, ikke var forhånden, er sårhandlet, at deres nu stedfar Christen Jensen skal give dem for fornævnte sengeklæder så og for deres

arvepart efter deres fornævnte halvbror Christen Terkildsen 200 sldl., når de opvokser og det behov har, dertil føde og klæde fornævnte børn med skolegang og ærlig op-
tugtelse, til hver af dem bliver 16 år gammel. Deres værge, fremdeles Jens Lauritsen Borum” 4).

Margrete Lauritsdatters anden mand Terkild Andersen kom fra Mygind, da han tog borgerskab i Århus den 8. februar 1627, men hans erhverv blev ikke nævnt, heller ikke Christen Jensen Kjær fra Værum nævnte, hvad han ville ernære sig ved, da han tog borgerskab 31. maj 1632. Et er dog sikkert, det tredje ægteskab var ikke godt, for det skulle være groft, før en kvinde trak sin mand i retten på grund af bagtalelse, og det gjorde Margrete Lauritsdatter i 1638, forårsaget af et brev, hendes mand Christen Jensen Kjær havde sendt til sin svoger, hendes bror rådmand Jens Lauritsen.

“Så tirsdag 8te dage sidst drog jeg til Viborg, og samme dag tog han sine klæder bort og sagde, han ville rejse til Sjælland, hvilket ikke skete. Men den tid jeg kom hjem, havde (de) drukket med hverandre, - og min lille søn Jens Christensen kom op og sagde til mig, Niels lå ved stochen og vuggede lille Kirsten, og han lå oven på min mor, hvilket må skære mig hårdt til mit hjerte, at mit barn kunne sige sligt til mig, hvilket han kunne ikke lettelig tage af sig selv, og dersom jeg kom ham til at sige de fornævnte ord, så Gud give min sjæl brænder i helvede”. Det ville Margrete Lauritsdatter ikke lade sidde på sig, for blev det ikke modbevist, kunne det dengang let blive en alvorlig sag, for et ægteskabeligt sidespring var så strafbart, at det gjaldt om at få eventuel sladder standset i tide. Jens Lauritsen stævnedes så på sin søsters vegne Christen Kjær til tinget til et stokkenævns, for at han skulle påhøre et skudsmaal om hendes vandel og omdømme, det blev dog ikke til mere, for samme dag den 1. februar fremlagde Christen Kjær sin skriftlige undskyldning for retten: “Eftersom min kone Margrete Lauritsdatter har ladet mig stævne til ting for vidne og stokkenævns, hun agter at forhverve, uanset ingen har angrebet hende på ære eller lempe ej heller jeg, så sandt som Gud skal være min sjæl nådig og så sandt, som jeg vil arve Kristi rige, ikke ved noget uærligt med hende, ej heller har set hende begå nogen uærlige gerninger udi nogen måder, og derpå beder mig så sandt Gud til hjælp, med min højeste helgens ed”, - og han fortrød sit letsindige brev til Jens Lauritsen, “så og kan have givet hende et mundslag eller to udi min drukkenskab og ubetænksomhed, hvilket fortryder mig hårdeligt af mit ganske hjerte, hvorfor jeg af min kære kone er ganske ydmygeligt og venligt begærende, at hun for Guds skyld og hendes egen medfødte ære, så og for vores dejlige børn, Gud allernådigst har velsignet (os) med og vores ægteskab med beprydet, ville tilgive og forlade mig”, - og han gentager, at det var sket i drukkenskab og ubetænksomhed, og han bad hendes søskende og hele slægt om tilgivelse, og bad hende om “at indstille sig igen i hendes hus til hendes små umyndige børn, og sig imod mig forholde som en ret ægte staldbror” og han lovede til gengæld, “at jeg aldrig mere skal slå min kone Margrete Lauritsdatter nogen ulideligt eller utilbørligt hug eller slag, men forholde mig med hende, som en ret ægte staldbror”.-

Sagens videre forløb afslører, hvem “han” var, som ville rejse til Sjælland, for også han var blevet stævnet, og han ville heller ikke finde sig i at blive bagtalt og mødte på tinget med sit skriftlige indlæg: “Eftersom Margrete Lauritsdatter har ladet mig stævne - så vidner jeg Niels Andersen, ved Gud og min salighed, så sandt som jeg skal arve Guds og Jesu Kristi rige, at jeg aldrig har begæret nogen skammelig gerning af Margrete Lauritsdatter, ej heller jeg ved med Margrete Lauritsdatter andet, end en ærlig dannekvinde vel eigner og anstår, og dersom Christen Kjær har skrevet eller sagt mig andet på, da har han gjort som en æretyv og skælm og som ingen ærlig mand, og Gud give, at bødlen og djævlens kunne straffe sådan en æretyv og troldkoneunge, at andre løgnere og æresskændere kunne tage eksempel deraf, det vil jeg Niels Andersen være gestandig til Århus byting, eller hvor Margrete Lauritsdatter det vil begære” 5).

Da Margrete Lauritsdatter blev gift med Christen Jensen Kjær, underskrev han, på sine stedbørns vegne, en kontrakt med svogeren Jens Lauritsen Borum om forvaltningen af børnenes formue, hvad han tilsyneladende ikke gjorde på forsvarlig måde, for Jens Lauritsen sagsøgte ham på deres vegne og fik gjort udlæg i både løsøre og i gården i Rosengade.

Tage Andersens og Jens Lauritsen Borums segl samt sidstnævntes underskrift 1626.

Et par måneder efter bagvaskelsessagen stævnedes Jens Lauritsen svogeren og fik tinglæst syn og udlæg i noget sølle bohøve og i gården i Rosengade, for at børnene Mads Christensen, Maren, lille Maren og Margrete Christensdatters arv på 408 sldl. efter deres salig far kunne blive sikret.

De dårlige tider var tilsyneladende ikke eneste årsag til de ægteskabelige spektakler. I 1638 var Christen Kjær medskyldig i ballade i Rosengade, hvilket danske skolemester Jørgen Andersen og et par andre aflagde vidnesbyrd om på tinget: "At der hujes og skrives på gaden, som han boer, men hvem det er, vidste han ikke, dernæst vidnede han, at han hørte på tirsdag sidst var 8 dage, at Christen Kjær stod i hans dør, og han og Anne Selkvinde faldt nogle ord imellem, da sagde hun til Christen, at alt det, hun havde tjent med hendes horerumpe, det ville hun give den tyv Christen Kjær til en lænke at hænge i". En anden vidnede, at hun ikke vidste, at nogen holdt vindskibelige hus, men hun hørte på tirsdag sidst var 8 dage, at Christen og Anne Selkvinde faldt nogle ord imellem, og da sagde hun, at det hun havde tjent med hendes horerøv, ville hun give ham til en lænke at hænge i". Margrete Lauritsdatter vidnede ligedan, altså mod sin mand.

Det var Christen Kjær, der havde rejst sagen, for sådanne ord ville han ikke lade sidde på sig, men det blev endnu værre, da Anne Selkvinde ugen efter fremkom med sit svar på beskyldningerne, hun svor med helgens ed, at Christen Kjær havde tre gange været efter hende for "at bedrive horeri med hende, hvilket fik ham til at sværge, "at han aldrig begærede nogen skammelig gerning af hende eller nogen, siden han kom i ægteskab". Sagen endte, som den slags sager plejede, med at Anne Selkvinde måtte stå frem i retten og sige, at hun vidste ikke andet end, "hvad som er ærligt og godt" om Christen Kjær og benægtede til slut med ed at have tilsagt ham ærerørige ord i nogen måder 6).

Af det ovenstående kunne det se ud til, at Margrete Lauritsdatter fik to børn med Christen Jensen Kjær, idet der i bagvaskelsessagen nævnes en lille søn, Jens Christensen og lille Kirsten, som blev vugget. Til dem har der ikke været nogen arv, for deres mor var uden midler, da hun døde. Da sønnen Mads Christensen i 1646 var blevet 25 år gammel, fik han sin arv udbetalt og "af fornævnte 120 daler har Mads Christensen bevilget og forundt sin mor tyve slette daler, at stå hos hr. Johan Hansen :/ til sin mors underholdning eller at hjælpes for udi hospitalet/: til Skt. Mikkelsdag, efterdi hun er fattig og skrøbelig".

"Anno 1648 1. marts begravede fornævnte børn deres mor Margrete Lauritsdatter, som var blevet ganske forarmet i fjendernes tid, og intet havde efterladt sig, som børnene kunne have nogen hjælp af i nogen måde. Hendes søn Mads Christensen af sit eget lod hende begrave" 7).

12. MAREN LAURITSDATTER BORUM død i Århus begravet i domkirken 14/2 1653. Gift med Jens Jacobsen Krog født omtrent 1580, død i Århus 10/2 1629 49 år gammel.

Børn:

- < **58 Peder Jensen Krog**
- < **59 Jørgen Jensen Krog**
- < **60 Maren Jensdatter Krog**
- < **61 Karen Jensdatter Krog**
- < **62 Margrete Jensdatter Krog**

Maren Lauritsdatters søn Peder Jensen Krog solgte på sin mors vegne hendes arv efter Jesper Pedersen i 1650 8). Jens Jacobsen Krog var læsemester, da han sammen med en anden gejstlig blev sagsøgt af Århus byråd. Sagen blev ført for den gejstlige ret tamperdag den 19. maj 1619. Biskop Jens Giødesen og tre kannikker sad til doms og påhørte borgmestrenes klage over residerende kannik ved domkirken Christen Nielsen Foss og lektor Jens Jacobsen Krog, som ikke ligesom andre borgere ville betale bådmandsskat af deres borgergårde, og borgmestrene fremlagde salig højlovlig kong Hanses åbne forseglede pergamentbrev fra 1489, som blandt andet indeholdt bestemmelser om, at kannik eller præst, som havde købt sig gårde og jord i nogen købstad, skulle betale det samme, som den, de havde købt ejendommen af, og ville de ikke det, så kunne byens råd pante dem for skat ganske som borgerne.

Flere efterfølgende konger, sidst Christian den Fjerde, havde stadfæstet privilegierne den 22. januar 1597, og det blev bevist med fremlæggelse af gamle skattebøger, at kannikker og præster, som før havde købt borgergårde, havde ydet kongelig majestæts tyng af de gårde, de beboede.

Hertil svarede de indstævnedede, at kong Hanses brev gjaldt for de kannikker og præster i købstæderne, som havde en tildelt residens, og så alligevel havde købt borgerhus og gårde, men ikke for dem, som ingen residens havde, og som af den grund havde købt sig en ejendom, for så gjaldt det, at præster, der ville leve for sig selv, skulle ikke betale, hvad enten de boede på kirkens eller på deres egen jord, og det stod i lovens 3. bogs 10. kapitel, og den lov (jyske lov) var netop blevet samtykket af kongen og udgivet på ny.

Desuden fremlagde de kong Christian den Tredjes brev, dateret 4. september 1537, som omhandlede de friheder, som gejstlige i Århus skulle nyde godt af, fordi de havde klaget over at være meget besværet af rytterhold og landsknægtehold, og de frygtede blandt andet for, at "den ganske religion undergå og til intet vorde", hvorfor kongen havde undt dem, at de "ikke skulle med slig tyngde besværes efter denne dag udi nogen måder", med mindre kongen skulle føle det nødvendigt at ændre det, men så skulle de blive det tilsagt. Herefter fremlagdes, hvad der stod i universitetets fundats på latin angående tjenstgørende i skoler og kirker, for endelig også at fremlægge Christian den Fjerdes stadfæstelseshæft fra den 21 september 1596.

Jens Jacobsen Krog kunne tilføje, at dette særlige privilegium var 48 år yngre end det brev, byen havde, og at de gejstliges brev var konfirmeret og stadfæstet af de efterfølgende konger, og han mente, at hvis nogen prælater før havde givet skat, så var det, fordi de havde haft flere gårde og derfor havde givet skat, men dog ikke betalt af den, de sad på, og endelig sagde han, at kong Hanses brev kun angik jordskyld af gårdene til byen og kongen, men ikke handlede om bådsmændsskat, som der dengang ikke fandtes noget mandat til.

Christen Foss og Jens Jacobsen Krog sluttede deres indlæg med: "Og efterdi de bruger ingen borgerlig næring og giver også deres skat redelig ud, når de af deres nådige herre og konge tilsigendes vorder, formente sig derfor, at de burde for borgmestres og råds tiltale kvit at være, og var en endelig dom derpå begærende. Med flere ord og tale dem herom på begge sider imellem faldt", hvilket vil sige, at der er opstået højlydt diskussion parterne imellem. Retten frifandt dem på grundlag af Christian den 3. privilegier 9).

To år senere sagsøgte byrådet igen de to prælater, og påberåbte sig igen kong Hanses privilegier, og mente i øvrigt, at domkapitlets dom havde været uretfærdig, for de ikke alene brugte deres borgergårde og tilliggende jord, men Christen Foss har sin kirke og residensgård straks udenfor byen, hvoraf han har indtægt, og at han desuden havde to ejendomme, og at han brugte jord, og selvom der ingen bygning var til, skulle der dog alligevel ydes bådsmændsskat.

Endvidere havde Jens Jacobsen Krog lejeindtægt af den residens, han ikke selv brugte, fordi han ejede og beboede en borgergård, som lå på den bedste plads i byen, og hans formand salig mester Laurits Borum, som boede og døde i samme gård, havde ydet bådsmændsskat og tyngde af gården hvert år 10).

Hvad sagen denne gang endte med vides ikke. Men Jens Jacobsen Krog havde, ligesom svigerfaderen Laurits Borum før ham, lejet sin residens ud, hvilket allerede er nævnt i afsnittet om Laurits Borum i en sag om den manglende vedligeholdelse af residensboligen, en sag der var rejst mod de tidligere indehaveres arvinger, blandt andre Jens Jacobsen Krog og hans svoger Christen Madsen. I deres tid var bygningerne i så dårlig stand, at en af dem var faldet helt sammen 11).

Efter Jens Jacobsen Krogs død 10. februar 1629 12) må Maren Lauritsdatter have klaret sig med, hvad der endnu var i behold af deres formue efter kejserkrigen, for hun blev tilsyneladende ikke gift igen. I 1637 lånte hun penge til at betale for sin søn Peders studier. Syv år efter endnu en ødelæggende krig blev hun begravet i Århus domkirke den 14. februar 1653 13), og en måned efter holdtes skifte efter hende. Det skifte blev fremlagt på Gern herreds ting 20 år senere, da der opstod strid om en selvejergård i Klintrup og skovhugsten i nogle tilliggende skovskifter. Villum Thestrup, som havde opkøbt arveparter i gården af Maren Lauritsdatters arvinger, sagsøgte Søren Madsen i Oustrup, fordi han uden andre lodsjeres vidende havde dristet sig til, dels at fæste gården ud, og dels igennem to år at hugge træ i tilliggende skovsparter kaldet Tingskoven, Årballe, Vasballe og Sorring Nørskov, som arveligt var tilfaldet Karen Jensdatter Krog, Edel Nielsdatter Peder Spørrings, Anne Pedersdatter salig Anders Madens, og på skodet var skrevet, at den 3. april 1671 købte Villum Thestrup disse lodder, ligesom han efter en anden fuldmagt, dateret 6. november 1671, havde købt nogle andre parter, som var tilfaldet Margrete Jensdatter Krog og Laurits Borum.

Desuden blev der fremlagt et skiftebrev, dateret 14. marts 1653, som melder at Jørgen Jensen Krog på egne vegne, magister Christen Friis på Margrete Jensdatters vegne, Hans Andersen overformynder på Maren Jensdatter, Peder Busks i Helsingborg hendes vegne, og hospitalsforstander Hans Andersen på Karen Jensdatters vegne, som er i klostret, overværede skiftet i den gård i Århus, som salig Maren Lauritsdatter, salig magister Jens Krogs, iboede og fradøde, hvor de fik tildelt deres arveparter i selvejergården i Klintrup.

Søren Madsen kunne fremlægge bevis på, at han ejede halvdelen af gården, som han havde købt af andre af Jesper Pedersens arvinger, som nævnes senere, når deres slægtskab skal bevises 14). Da kun fem arvinger er omtalt i skiftet efter forældrene, må tre af deres børn være døde som små, for Maren Lauritsdatter og Jens Jacobsen Krog skulle ifølge en nu forsvunden gravsten i Århus domkirke have fået fire sønner og fem døtre 15).

13. JENS LAURITSEN BORUM født i Århus, død sst. begravet 26/4 1646, hans hustrus navn er ukendt.

Børn:

- < **63 Laurits Jensen Bording** født 10/2 1610
- < **64 Karen Jensdatter Borum**
- < **65 Knud Jensen**

Jens Lauritsen Borum løste borgerskab i Århus 4. juli 1605, og var rådmand fra 1620 til sin død i 1646, og i 1641-42 var det hans tur til at være borgmester. Han var involveret i nogle retssager på sin søster Margretes og hendes børns vegne, som allerede er omtalt, ellers er der intet fundet om ham, bortset fra

hans segl og underskrift 1626 og underskrift på afregning for arv mellem Jørgen Jensen Krog og hans bror Peder Jensen Krog i 1645 16).

Jens Lauritsen Borums underskrift 1645.

Råd mændene blev valgt blandt de bedrestillede købmænd, så Jens Lauritsen Borum har i hvert fald i en periode været nogenlunde økonomisk velfunderet. I hans tid som rådmand kom han imidlertid til at opleve to krige, hvor også Århus blev temmelig ødelagt og borgerne forar-

mede. Herom fortæller et øjenvidne, Århuskøbmanden Rasmus Thestrup i sin dagbog: “År 1627 den 20. september er kongens ryttere kommet her til byen og plyndrede mange godtfolks huse og har holdt sælsomt hus her såvel som andet sted en tid lang. Men straks derefter en fredag, som var den 5. oktober er kejserens folk hidkommet og har /: byen såvel som ganske Jylland og Vendsyssel med andre flere provinser indtaget :- og længere nede i samme tekst: Samme kejserens krigsfolk var her siden indtil pinsedag år 1629 noget nær i 7 fjerdingår og holdt sælsom hus herinde, så det svier til det barn, i vuggen ligger, mens verden står”.

“År 1628, dette år var et bedrøveligt år formedelst de mange krigsfolk og fjender, som var landet mægtig. Dog var her godt køb på korn og fetalje, så at hvem, som havde penge, kunne købe 1 skæppe rug for 6 skilling, skæppe byg 4 skilling, skæppe havre 2 skilling, en okse 1 rigsdaler, 1 ko 1 rigsdaler og ellers heste, svin og andet, som de umilde mennesker stjal og røvede fra fattige folk, så vel som kobber, tin, messing og klæder kunne købes for ringe værdi, men pengene var alt af landet og udgivet til skat”. Forstået sådan, at havde man penge, så kunne man købe billigt, men der var pengemangel, fordi folk var blevet hårdt beskattet af både landets egne og af de fremmede krigsfolk. Freden kom ifølge samme kilde til Århus “1629 den 5. juni er her omslaget med fire trommer på den store kirkegård og i Immervad og freden udråbt at være gjort imellem kejseren og kongelig majestæt, Gud ske lov, og 13. juni er de sidste af krigsfolkene bortvandret” 17).

Kun 14½ år efter var der igen krig, og da gik det om muligt endnu værre ud over Århus og dens indbyggere. Da Jens Lauritsen Borum blev begravet, ringede alle domkirkens klokker, selvom han boede i Vor Frue kirkes sogn. Betalingen for klokkeringning er indført i domkirkens regnskabsbog den 26. april 1646 18). Han døde så kort tid efter Torstenssonkrigen, at krigens elendighed kan have medvirket til, at der ikke var noget at arve efter ham, da der 15 måneder senere blev holdt skifte 19).

14. **PEDER NIELSEN** født i Århus, død sst. begravet i Århus Vor Frue kirke 1656 20).

15. **CHRISTEN NIELSEN** født i Århus, død i København, hvor han studerede 21).

16. **KAREN NIELSDATTER** født i Århus, død sst 28/2 1618 begravet i domkirken. Gift med Poul Andersen Kolding født i Kolding omtrent 1551, død i Århus 27/2 1618 begravet i domkirken.

Børn:

- < **66 Karen Poulsdatter Schandorf**
- < **67 Margrete Poulsdatter Schandorf**
- < **68 Niels Poulsen Schandorf** født 1/8 1596
- < **69 Frederik Poulsen Schandorf**
- < **70 Jacob Poulsen Schandorf** død efter 1623
- < **71 Christian Poulsen Schandorf** død efter 1626
- < **72 Augustinus Poulsen Schandorf** født 1609

Poul Andersen Kolding blev student 1576 og var en tid præst i Vinding i Holmans herred, før han blev slotsprædikant i Skanderborg. Ved sin tiltrædelse fik han i 1584 kongens brev: "Bestalling for hr. Poul Andersen som prædikant på Skanderborg slot og sognepræst i Skanderup og Stilling sogne, han skal hver søndag og andre højtidsdage holde kirketjeneste og prædiken både i slotskirken og i Skanderup kirke, til frommesse i slotskirken og siden i Skanderup kirke.

Ligeså skal han prædike i slotskirken hver onsdag og fredag, hvad enten kongen er til stede eller ej; i Stilling sogn skal han holde en duelig kapellan. Han skal i årlig genant af Skanderborg slot have 9 ørte mel, ½ læst malt, 36 skæpper humle, 3 fjr. smør, 36 sider flæsk, 2½ krop oksekød, 36 fårekroppe, 36 gåsekroppe, 1 levende okse, 10 levende får, 5 levende fedesvin, 4½ td. sild, 3 td. torsk, 250 hvillinger, 24 kabliau, 2½ td. gryn, 1 td. lüneburgsalt samt i årlig løn 30 gamle dlr. og en klædning med tilbehør efter hans stand.

Lensmanden skal ved første lejlighed bygge ham en embedsbolig på et belejligt sted ved slottet. Han skal have nødtorftig ildebrændsel af Skanderup og Stilling sogne, dog skal hr. Jens i Stilling, der hidtil har haft sognene, men nu ikke mere kan forestå dem, indtil videre beholde præstegården i Stilling med alt dens tilliggende til sit underhold. Hr. Poul skal selv lønne kapellanen i Stilling.

Aftægten til den forrige præst blev Poul Andersen Kolding befriet for i 1587, for da bevilgede kongen, at hr. Jens i Stilling måtte få et kammer og underholdning på hospitalet i Århus, da han formedelst alderdom og skrobelighed ikke mere kan forestå sit embede og ej heller kan holde husholdning. 1616 fik m. Hans Staffensen besked om at optage to studerende ved Sorø skole. Den ene af dem var Poul Andersen Koldings søn. Hvad sønnen hed oplyses ikke 22).

Poul Andersen Kolding var provst i Hjelmslev herred i 35 år 23). Hvor længe han derefter var kannik ved Århus domkirke vides ikke. En nu forsvunden gravsten i Århus domkirke, som har ligget over Poul Andersen Koldings begravelse, blev i 1770 tegnet af Søren Abildgård, og i 1810 var der stadigvæk et epitafium "af sort poleret marmor, omkringgivet med Zirater (der) er forlængst opløste og nedfaldne, så det nu på marmoret nær er ganske ruineret, fordi det er anbragt under et stort utæt kirkevindue". Tavlen med indskriften er dog bevaret 24).

17. **MAREN NIELSDATTER** født i Århus 1577, død i Nyborg 9/5 1614 begravet i kirkens kor. Gift med Hans Sørensen Vejle født i Vejle 1571, død i Nyborg 1622 begravet i kirkens kor.

Barn:

- < **73 Søren Hansen Nyborg** født omtrent 1600

Hans eller Johannes Sørensen Vejle var søn af Søren Clemendsen og Mette Christoffersdatter Skåning i Vejle, som var næstsøskendebarn til doktor Oluf Worms moder. Han var magister, og 1603 blev han sognepræst i Nyborg og derefter provst i Vinding herred. Han var gift med" Maren, borgmester Niels Pedersens datter i Århus" 25).

Johannes Sørensen fik efter tingsvidne udgivet af Vinding herreds ting 11. juni 1604 "Skemarken" i Nyborg slots ladegårdsmark, som skulle være erstatning for en toft, som før den tid havde ligget til præstegården. Han anmodede også lensmanden på Nyborg slot om, at præstegården igen måtte få "Birkhoved" tillagt, ligesom før i tiden, men fik i stedet tilladelse til at bruge et vænge på "Øen", som toldereren før havde haft i brug. Dette blev bevilget på grundlag af en klage, han havde skrevet den 14 november 1610 med udtalelse om, at han vel kunne behøve "Birkhoved til min og min fattige hustrus og børns underholdning, som bor her på et almindeligt færgested, og tit og ofte har stor besværing af mange godtfolk, som rejse her frem og tilbage" 26). Af de omtalte børn er fundet en søn præsten Søren Hansen Nyborg eller Fionis, som han også kaldte sig.

18. LAURITS NIELSEN BORDING født i Århus omtrent 1590, død sst. 1623. Gift med Maren Nielsdatter nævnt 1641.

Børn:

< 74 Niels Lauritsen Bording

< 75 Kirsten Lauritsdatter Bording født 2/2 1621

Laurits Nielsen Bording var først rektor ved Randers latinske skole, og 1618 blev han præst ved Krstrup og Hornbæk kirker, hvorfra han i 1621 kom til Århus for at blive sognepræst ved Vor Frue kirke, her døde han i 1623 kun 33 år gammel 27).

Maren Nielsdatters far hed Niels Christensen Skriver og hendes mor Sidsel Pedersdatter. Niels Skriver førte almanak, og den blev mange år efter citeret i en strid om huslejerestancer, som Maren Nielsdatters svoger Bernt Klodt blev afkrævet: "Item beviste jeg med min hustrufar salig Niels Skrivers almanak, dateret 1623, hvori salig Niels Skriver har skrevet med hans egen hånd, hvilken tid Gud har kaldt hans dattermand, salig mester Laurits Nielsen" 28).

Maren Nielsdatter blev gift med Laurits Bordings eftermand i embedet, som hed Bonde Nielsen. Hans svigerfar Niels Christensen Skriver førte i 1627 på Viborg landsting sag imod ham om retten til et stykke jord, som Bonde Nielsen med skiftebrevet efter Sidsel Pedersdatters død ville bevise var tilfaldet ham, dog nævntes hans kones navn ikke 29).

Hendes navn finder man først i 1676, da der fremlægges pantebrev på en ejendom liggende "øster til Maren Nielsdatter salig mester Bonde Nielsens" 30).

1636 gav Hans Pedersen afkald til borgmester Søren Jensen Frost på sin hustru Kirsten Lauritsdatters og på sin svoger Niels Lauritsens vegne for, hvad de havde arvet efter deres far salig magister Laurits Nielsen, fordum sognepræst i Århus 31).

En gravsten, der har ligget i gulvet i Århus Vor Frue kirke, er af mange års slid nu så medtaget, at indskriftens navne ikke længere kan tydes. Den menes at være lagt over Laurits Nielsen og hans hustrus grav 32).

Tegning efter fotografi af den omtalte gravsten.

19. KAREN NIELSDATTER født i Århus, død omkring 1637 i Kanegård i Hvilsted sogn. Gift omkring 1615 med Jacob Jensen Vedel født i Vejle, død i Kanegård begravet i Hvilsted 16/11 1661.

Børn:

< **76 Jens Jacobsen**

< **77 Peder Jacobsen Kane** født omtrent 1616

Jacob Jensen var født i Vejle, og da han den 3. juni 1613 blev borger i Århus, havde han været slots-skriver i Skanderborg 33). Han var nogle år ridefoged på Århusgård og ejede en gårdsavl i Århus, kaldt "Jacob Jensens på Vestergade" efter ham. 1691 tilhørte den Rasmus Vinter. 1616/17 betalte Jacob Jensen 120 dlr. og 4 okser i indfæstning for Kanegård, som Mikkil Pedersen fradøde, og fra samme tid og til 1649 ses han at være bogført i lensregnskaberne med afkortning i afgifterne, fordi han var kongelig majestæts ridefoged i Hads herred 34).

Karen Nielsdatter og hendes mand Jacob Jensen Vejle blev begravet i Hvilsted kirke, hvor hans udskårne stolestades gavl stadig findes med indskriften Jacob Jensen Vedel 1625. Et tekstepitafium fortæller om ham og hans to hustruer:

"Her Vnder hviler Erlig høya-gtbare og Vel for Nehme Mand Jacob Jensøn Ride Foget ofuer Skanderborig len, som bode oc døde i Canne, 1661 den 16. Novemb. Med sin Kiere Hustruer Karen Nielsdatter og Giertrud Nielsdatter, og lefuede hand med S: Karen Nielsdatter 21 Aar, oc aulede de tilsammen 5 sønner oc 2 døter, oc kom siden i Ecteskab med dydedle Møe Giertrud Nielsdatter, og levede de tilsammen et meget kierlig Ecteskab i 22 Aar, og er alle hensoved udi Herren, Gud giffue dennem med alle tro Christen en gledelig opstandelse på Domme Dag". Foruden epitafiet findes en gravsten med portrætter af to sønner og en datter 35). Den er nu helt ulæselig og portrætterne næste udviskede, idet den er meget medtaget af vejr og vind, fordi den er ophængt udendørs på kirkens vestgavl.

Jens Jacobsens anden kone Gertrud Nielsdatter boede efter hans død i Århus, hvor hun var blevet gift med borgmester Christen Jensen, og hvor hun efter dennes død blev stævnet af kirkeværgen ved Vor Frue kirke, fordi hun havde solgt et lejersted i kirken, som hendes salig forrige mand Jacob Jensen i Kane havde købt i 1614, og altså ikke havde brugt. Sagen blev rejst med beskyldning om, at hun havde fået en højere pris for gravstedet, end der var givet for det 36).

Bevis for, at Karen Nielsdatter var en af borgmester Niels Pedersens mange børn, findes i en strid om arv efter det meget velhavende, men barnløse ægtepar Århusborgmesteren Søren Jensen Frost og hans hustru Mette Lauritsdatter, og det var mellem hendes slægtninge, der var strid. Arven var blevet tilkendt hendes søster Kirsten Lauritsdatters børnebørn, men den mente andre slægtninge sig nærmere til, fordi de var den afdødes næstsøskendebørn. For at få anerkendt deres krav rejste de sag ved Århus byting, efter at have fået skudsmål om, at de var den afdøde Mette Lauritsdatters rette næstsøskendebørn. Da byrettens dom gik dem imod, blev sagen appelleret til landstinget, og pådømt der med samme resultat. Mellem de godkendte arvinger var Karen Nielsdatter og Jacob Jensen Vejles to børn, fordi deres mormor Kirsten Lauritsdatter, gift med borgmester Niels Pedersen, var Mette Lauritsdatters søster.

Hr. Melchior Jensen, sognepræst i Torrild, havde rejst sagen på sin kone Kirsten Rasmusdatter og hendes bror Hans Rasmussen i Svinballe hans vegne, og deres skudsmål viste, at deres mor Maren Hansdatter i Hundslund havde været fuld søster til salig Mette Lauritsdatters mor Anne Hansdatter, gift med

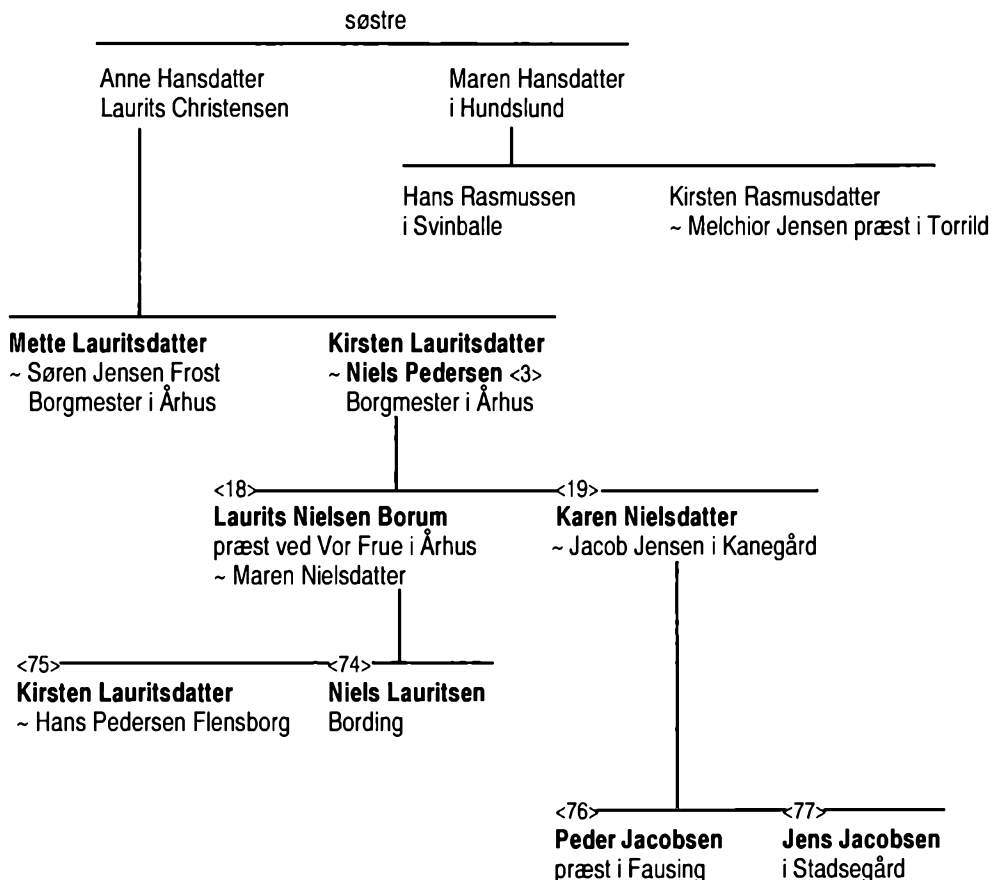

Nederste del af epitafiets udskårne ramme med Jens Jacobsens og hans hustruers initialer indsat i tre skjolde.

Laurits Christensen, altså var deres mor hendes moster, hvorfor de mente sig nærmere beslægtet end den afdødes søster Kirsten Lauritsdatters og Niels Pedersens børnebørn. Hr. Melchiors hustru og hans svoger hævdede, at hans kone var beslægtet med Mette Lauritsdatter i andet led, mens søsterens børnebørn kun var beslægtet med hende i tredje led.

“Eftersom salig Mette Lauritsdatter aldrig har avlet børn, og er derfor ingen afkom af hende eller nærstigende linie fra hende i nogen måde, som loven udtrykkeligt forklarer, hvad afkom er, og hvorledes arv bør frem at gange efter jyske lov 1. bog kapitel 4: Barn om til er, arver det far og mor eller barnebarn, men er de ej til, da burde efter loven og lovlige forordning arve forældre søskende far og mor broder og søster brødre og søsterbørn, og enhver som enten i opstigende eller tværstigende linje næst er i arv”.

DEN BARNLØSE METTE LAURITSDATTERS SLÆGT

Bytingets dom var grundet i den samme lov, men tillige på en kongelig forordning, som de andre ikke havde taget i betragtning. “Da efterdi loven udtrykkeligt siger, at arv bør frem at gange, imedens afkom er til; og kongelig majestæts forordning formelder, at brødre og søsterbørn udelukker far og morbrødre, far og morsøstre og oldefædre”, - “vidste fogden fordi efter slig lejlighed ikke at kunne tilfinde hr. Melchior Jensen på sin hustrus og Hans Rasmussen på sine egne vegne nogen arv efter salig Mette Lauritsdatter at være berettiget eller tilkomme”, så den dom ville byfogden, som også var stævnet til landstinget, stå inde for.

Ligeledes mødte Hans Pedersen på sin hustru Kirsten Lauritsdatters og hendes bror Niels Lauritsens vegne og deres fætre hr. Peder Jacobsen, sognepræst i Fausing, og Jens Jacobsen i Stadsegård, som fremlagde et langt skriftligt indlæg opdelt i 5 punkter, hvori det blandt andet hed: “Salig Mette Lauritsdatter og Kirsten Lauritsdatter, vores mormor og farmor, var to fulde søskende, avlet og født af én far og mor, nemlig deres far Laurits Christensen og deres mor Anne Lauritses” (dvs. Anne Hansdatter), så de mente, at byfogden ikke havde gjort uret, og henviste til den kongelige forordning om, at arv bør frem at gange, og at de alene var i nedstigende led efter Mette Lauritsdatters forældre 37).

20. ANDERS JONSEN født i Kalbygård, død i Vissingkloster efter 1662. Det vides ikke om han var gift, i givet fald er hans hustrus navn ikke kendt.

Anders Jonsen var delefoged i Ry birk og fæster i Vissingkloster, hvor han havde ansvar for Vissingkloster skov, og han måtte på grund af ulovlig skovhugst og manglende opsyn betale en bøde på 100 dlr. i 1614/15 38). Anders Jonsen fik arv efter Jesper Pedersen, og heraf solgte han i 1651 den del, som var arv i godset i Farre 39). I 1767afskriften af dette skøde er hans navn skrevet Anders Jensen, mens det i ældre dokumenter ses skrevet både som Anders Jensen og Anders Jonsen. Meget tyder på, at ikke alle skrivere tog det så nøje med hensyn til navnet Jon, som jo i virkeligheden er af samme oprindelse som Jens og Hans, nemlig Johannes.

På Framlev herreds ting lod Peder Jensen i Borum i 1662 læse et underskrevet brev, efter hvilket Anders Jonsen i Vissingkloster den 6. maj 1655 havde solgt den bondeejendom i Borum og Borum mølle, han arvede efter sin salig morbror Jesper Pedersen i Oustrup til Engelbret Lauritsen, denne arvelod solgte Engelbret Lauritsen i 1662 til Peder Jensen 40). Den arv, Anders Jonsen havde fået efter sin far, havde han solgt til sin bror Tor Jonsen 41).

21. MAREN JONSDATTER født Kalbygård, død i Skivholme efter 1650 og før 4/4 1657. Gift 1. med Christen Nielsen født i Randers, død 12/11 1634. Gift 2. med Jens Jacobsen, død 1643.

Børn i første ægteskab:

< **78 Niels Christensen Skivholme**

< **79 Jens Christensen**

< **80 Peder Christensen Skivholme** født 12/1 1612

< **81 Inger Christensdatter**

< **82 Oluf Christensen**

< **83 Karen Christensdatter**

< **84 Tomas Christensen Skivholme**

Barn i andet ægteskab:

< **85 Christen Jensen Skivholme**

Maren Jonsdatter var gift med hr. Christen Nielsen i Skivholme, hvor han var præst. Han aflagde prøve for biskop Jens Giødesen i 1602 42). Christen Nielsen var født i Randers, hvor hans far Niels Lassen var rådmand, og det er formodentlig ham, der i 1603 blev gift med Marie Lauritsdatter Snur 43). På præstetavlen i Skivholme kirke nævnes, at Christen Nielsen blev præst der i 1606. Han døde i 1634 fra syv umyndige børn, og da en af dem er født i 1612, er han og Maren Jonsdatter blevet gift mellem 1606 og senest omkring 1610. Hans eftermand i embedet Jens Jacobsen blev også hans eftermand i ægteskabet, og med ham fik Maren Jonsdatter et barn. Jens Jacobsen døde allerede under Torstensonkrigen i 1643, for hans eftermand Jacob Bondesens kaldsbrev blev udstedt 19. marts 1644 44).

Efter krigens afslutning boede Maren Jonsdatter på en halv selvejergård i Skivholme, hvor hun er nævnt i et forarmelses tingsvidne, som blev afleveret og videresendt til kancelliet, hvor det ligger som bilag og bevis for manglende indbetaling af den skat, som blev udskrevet, fordi kronen manglede penge efter krigen, en skat som "allernådigst" blev pålagt de arme bønder, som måske var dem, der havde lidt aller mest under den nylig afsluttede krig. Tingsvidnet er udstedt 23. september 1646, og omfattede alle i hele Framlev herred, og der blev vidnet om krigens ødelæggelser, "at det dem udi al sandhed fuld vitterligt er, at disse efterskrevne bønder her ud Framlev herred var nu udi fjendernes tid sidst forleden frarøvet og udplyndret deres fattige formue, så de der over er så aldeles forarmede, at de ikke kan formå at udgive dette efterskrevne af de påbudne penge, kobber-, tin- og kornskatter, som nu efter kongelig majestæts nådigste skattebrev skulle udgives til førstkommende Skt. Mikkelsdag og Skt. Mortensdag nærværende år 1646". Derefter er alle de berørte i hele herredet remset op landsby for landsby: Skivholme sogn og by en gård Jens Mikkelsen og Mads Andersen påboer, en halvgård Laurits Nielsen påboer, en gård Peder Pedersen påboer, en halv gård Mikkel Lauritsen påboer, de er forarmede og kan ingen skat udgive. Selvejere: en halvgård Maren Jonsdatter påboer, en selvejergård Søren Pedersen påboer, de kan ikke formå at udgive kobberskat" 45).

Så langt ekstraskattemandtallene er bevaret i lensregnskaberne ses Maren Jonsdatter indført på en halv selvejergård i Skivholme. 1650 solgte hendes søn Tomas Christensen på hendes vegne arv efter

Jesper Pedersen i gården i Farre 46), dog blev al hendes ejendom ikke solgt ved den lejlighed, for efter hendes død solgte hendes børn arveparter i den gård i Tovstrup, hvori hun havde arv efter sine forældre, nemlig i 2 agre på Grydsbåre på Sorring mark, netop de agre som Jon Andersen i begyndelsen af 1600-tallet havde købt af Svend Knudsen, som i 1593 var defoged i Gern herred 47). Knud Jespersen i Tovstrup fremlagde skøde 4. april 1657, som Tomas Christensen borger i Århus på egne, brødre og søskende, nemlig hr. Peder Christensen i Køge, Niels Christensen sst. hr. Jacob Bondesen i Skivholme på hans hustru Inger Christensdatters vegne, Jens Christensen i København og salig Oluf Christensen, Christen Jensen, Karen Christensdatter i Skovsrod deres vegne, havde udgivet til Søren Jensen i Tovstrup og hans hustru Mette Nielsdatter og Knud Jespersen sst. på deres arveparter efter deres salig far hr. Christen Nielsen og mor Maren Jonsdatter, som boede og døde i Skivholme, nemlig parter i den selvejergård i Tovstrup, Peder Rasmussen påboer 48).

Den Christen Jensen, hvis arvepart også blev solgt, var Maren Jonsdatters søn af hendes andet ægteskab med Jens Jacobsen, hans halvbror Tomas Christensen solgte i 1664 på hans vegne en arvepart i Randers, som han havde arvet efter sin farbror Tøger Jacobsen 49).

Maren Jonsdatters søn Niels er opkaldt efter sin farfar, og sønnen Jens efter sin morfar Jon Andersen i Kalbygård, for det ser ud, til at navnet Jon på den tid var ved at gå ud af brug. Det kan ses af den sag ved Viborg landsting i 1622 angående et skøde hendes bror Jens Jonsen i Vissingkloster havde fået udstedt, både han og broderen Anders Jonsen i Vissingkloster blev i samme sag nogle steder skrevet ind som Jens Jensen og Anders Jensen 50).

22. KAREN JONSDATTER født Kalbygård, død i Houlbjerg før 4/4 1657. Gift med Christoffer Danielsen Galten født i Galten, død i Houlbjerg 1669.

Børn:

- < **86 Mandrup Christoffersen Houlbjerg** født omtrent 1627
- < **87 Christen Christoffersen** født omtrent 1628
- < **88 Jens Christoffersen**
- < **89 Karen Christoffersdatter**
- < **90 Daniel Christoffersen Houlbjerg** født omtrent 1641
- < **91 Peder Christoffersen** født omtrent 1644

Karen Jonsdatters mand havde tilnavnet Galten efter det sogn, hvor han var født. I 1615 aflagde han skriftlig prøve for biskoppen og blev præst i Houlbjerg i 1620 51).

På samme tid Maren Jonsdatters børn solgte deres arveparter i Grydsbåre agre i Sorring, solgte hr. Christoffer Danielsen på egne og på sine børns vegne, nemlig Christen Christoffersen, Mandrup Christoffersen, Jens Christoffersen og Peder Christoffersen og skødede den lod, som han og hans børn arvede efter deres salig mor Karen Jonsdatter, og hr. Christoffer Danielsen selv har købt i gård og mølle i Tovstrup. På hans datter Karen Christoffersdatters vegne var det hendes mand Jacob Jensen, der solgte hendes arv i samme selvejergods 52).

Christoffer Danielsen var præst i så lang tid, at han kom til at opleve alle de tre krige, hvor fjenderne besatte Jylland, han levede endnu i 1661, hvor han i Houlbjerg herredsbog har skrevet om kaldene i herredet: "Hr. Christoffer Danielsen til Houlbjerg og Granslev sogne. Til den præstegård fattes engslet og ildebrand (brændsel). Hr. Søren Olufsen til Haurum og Søby sogn, som er forarmet liggende i Gern

herred. Hr. Christen Nielsen til Sall og Torsø sogne. Disse tre kald er de ringeste i herredet, både i denne tid forskattet og udplyndret, og ellers i fredstider fortrængt af idelig hoveri og hvis der med følger". De øvrige sogne var bedre, mente han, for de var "kronens tjenere, og de bedste udi fredstider". Desuden har præsterne hver især skrevet om vilkårene i deres egne sogne. Christoffer Danielsen opremser så, hvad der kan avles i hans to sogne, og hvad han og kirken bør have i

*Jan 28. Aug Anno. 1662.
Christoffer Danielsen
Pastor loci.*

Underskriften i herredsbogen:
Christoffer Danielsen Pastor loci.

tiende og fortsætter: “Om disse indtægter kan agtes, at de (agrene) er ikke i brug hvert år, men skal udlægges at hvile, de bedste i 4 år og det andet i 6 år, og undertiden længere. Her foruden er her vel hedejord til byen, som kan indtages og bruges til havre, men fordi det agtes under fæfod i mange år undertiden 20 år, da kan det ikke angives for nogen vis brug”.

Der var ingen dokumenter eller adkomstbreve for embedet, og heller intet gods tilhørende kirken. “Hovedgården i sognet Hagsholm giver intet til præsten, og der havde ellers i dens enemærke været ti huse”, som altså ikke længere gav noget andet, end hvad husbonden ville. Derefter nævnes antallet af gårde i hver enkelt landsby i sognene, og hvad de skulle yde til præsten og kirken 53).

23. JENS JONSEN født i Kalbygård, boede i Vissingkloster 1598 og 1622, hustru ukendt.

Børn:

< **92 Jens Jensen Vissing**

< **93 Anders Jensen**

< **94 Mette Jensdatter**

Jens Jonsen er nævnt i lensregnskaberne, for i 1598 boede han i Vissingkloster, da hans salg af træ og ved er ført til indtægt dette år. 1622 boede han stadig i Vissingkloster, hvor han blev stævnet til Viborg landsting i en appelsag, hvor et skøde, udstedt til ham på arveparter i en gård i Sorring, blev erklæret magtesløst. Skødet var udstedt af Anne Pedersdatter i Kalbygård og Anne Nielsdatter i Ry mølle, som var enke efter Jens Jonsen II, og da han døde barnløs, var halvdelen af arven efter ham tilfaldet hans mor Anne Pedersdatter, som sammen med en anden søn Tor Jonsen havde solgt netop den gård til den afdøde søn Jens Jonsen i 1618, og i det skøde havde de glemt, at der i 1611, da Anne Pedersdatter købte en fjerdepart af gården, var taget nogle huse og jord fra til sælgeren Mette Christensdatter og hendes sønner, som på grund af forglemmelsen havde appelleret handelen 1618 til landstinget, fordi de mente, der derved var gjort dem uret. “Da for nogen lejlighed er samme sag opsat til i dag, og så mødte fornævnte Jens Jonsen og fremlagde tingsvidne efter samme skøde af Gern herreds ting den 9. februar sidst forleden udgangen, som indeholder, Anders Jonsen i Vissingkloster med skriftlig fuldmagt af salig Jens Jonsens arvinger, som døde i Ry mølle” - med fri vilje og velberåd hu, at have skødet solgt og aldeles afhændet fra dem og deres arvinger og til fornævnte Jens Jensen i Vissingkloster og hans arvinger den bondegård i Sorring, Las Jensen iboer, så og det boel i Dallerup, Søren Jensen iboer, efter købebrevs lydelse - “og mente Jens Jonsen samme skøde og lovbud” var lovligt og burde ved magt at blive, hvortil modparten svarede, at der ikke var gjort nogen undtagelse for den jord, der var udlagt til dem, og de fremlagde skødet fra 1611 og mente, at skødet til Jens Jonsen i Vissingkloster “burde kendes magtesløst at være”. Hvad det også blev på grund af det manglende forbehold 54). Jens Jonsen såvel som Anders Jonsen ses i sagen fra Viborg landsting nogle steder i teksten som Anders Jensen og Jens Jensen fra Vissingkloster, så navnene Jon og Jonsen var måske, som allerede nævnt ved at gå ud af brug til fordel for navnene Jens og Jensen.

24. TOR JONSEN nævnt i Kalbygård 1608 og 1618, død 11/11 1630.

1615/1616 måtte Tor Jensen i Kalbygård betale 9 mark i sagefaldsbøde for jomfrukrænkelse 55).

Den 29. august 1618 fik Jens Jonsen i Ry mølle tinglæst et skøde, og da stod Tor Jonsen i Kalbygård med sin fri vilje og velbered hu solgte, skødede og afhændede fra sig og alle sine arvinger og til fornævnte Jens Jonsen og hans hustru Anne Nielsdatter og deres sande arvinger al den gård i Sorring, Las Jonsen iboer, og det boel i Dallerup, Søren Jensen iboer, udi lige måde tre agre på Tovstrup mark kaldes Grydsbære, som han havde arvet halvparten af efter sin far og halvparten købt af Anders Jonsen i Vissingkloster.

Anders Jonsen i Vissingkloster havde den 18. december 1630 hidkaldt sandemænd af Gern herred for “Tor Jonsen i Kalbygård hans bane at udlægge, som er død fundet på Javngyde mark”, og Anders Jonsen fremlagde et tingsvidne af Gern herreds ting den 27. november sidst forleden, hvor det blev bevidnet,” at på Skt. Mortens dag sidst forleden var salig Tor Jonsen kørende til Javngyde efter noget rug, som bymændene var hans mor Anne Pedersdatter i Kalbygård skyldig af hendes ejendom, de bruger, og da var Laurits Poulsen Skrædder i Flensted med ham og kørte for ham, og da de kørte hjemad

faldt Laurits Skrædder nogle gange af vognen, og Tor Jensen løftede ham op på vognen igen, men til sidst lod han ham ligge og kørte fra ham”. Dernæst vidnede synsmænd, at de var til syn til salig Tor Jonsen og da så de, at han havde holdt noget til side af vejen med øgene og vognen på nogen fæsti på en høj bakke, så var vognen væltet omkuld på ham ned ad bakken og var sønder og øgene og hammelen var borte, og der var faldet en sæk rug på hans hals og hans ansigt var nede i jorden. Dernæst gjorde efterskrevne sandemænd deres ed og udlagde Tor Jonsen af våde og vanlykke at være væltet og derover af vognen og den sæk rug, som var faldet på ham, ihjelslået og det ham til bane og livs lagt” 56).

25. JENS JONSEN født i Kalbygård, død senest 1622. Gift med Anne Nielsdatter.

Jens Jonsen var møller i Ry mølle. Hvornår han fæstede møllen vides ikke, men i 1617 fik Jens Jensen, møller i Ry Mølle, tilladelse til kvit og frit at bruge den indelukkede toft, som lå ved Ry mølle i Siim mark, og som han en tid lang har haft i brug 57). Efter hans død betalte Jens Pedersen 120 dlr. i indfæstning af Ry mølle, “som Jens Jonsen frådøde” 58), hvilket da også fremgår af det skøde, som var udstedt af Jens Jonsens arvinger, hans mor Maren Jons i Kalbygård, den afdødes hustru Anne Nielsdatter i Ry mølle og Anders Jonsen i Vissingkloster til Jens Jonsen i Vissingkloster, nemlig det skøde, som blev køret til landstinget 1622 59).

26. MAREN JENSDATTER død i Firgårde efter 1650. Gift med Bertel Nielsen i Firgårde, død før 1649.

Børn:

- < **95 Laurits Bertelsen**
- < **96 Maren Bertelsdatter**
- < **97 Niels Bertelsen**
- < **98 Søren Bertelsen**
- < **99 Poul Bertelsen**
- < **100 Karen Bertelsdatter**
- < **101 Søren Bertelsen**

Maren Jensdatter og hendes mand Bertel Nielsen boede i Firgårde, en landsby i Dover sogn, hvor han ses i jordebogen som fæster fra slutningen af femtenhundredetallet. 1592 fik Mandrup Parsberg brev, at Bertel Nielsen, Søren Jyde, Jacob Jensen og Mikkell Rasmussen skulle have bevilget frihed for dette års landgilde, da deres gårde er ynkelig afbrændt ved vådeild, og lade dem få noget af skovene til hjælp til gårdenes opbyggelse 60). Hele byen må være brændt, for bortset fra Mikkell Rasmussen er de tre andre bønder nævnt som fæstere i Firgårde i Skanderborg lens jordebøger.

Halvdelen af Bertel Nielsens gård fæstede sønnen Niels Bertelsen i 1649/50, og det var hans mor Maren Bertels, som oplod gården. Hun var da enke og har formodentlig selv i nogen tid drevet gården med nogle af sønnernes hjælp, for ellers ville man nok i stedsrådet have skrevet den afdøde mands navn i stedet for hendes kaldenavn 61).

Bertel Nielsen døde antagelig under Torstensonskrigen, for i 1648/49 var det Søren Bertelsen og Bertel Nielsens hustru, som var skrevet i mandtallet til kornskatten. Den 5. oktober 1650 var det sønnen Laurits Bertelsen, der på hendes vegne solgte hendes arveparter i gården i Farre, nemlig den arv hun gennem sin afdøde mor Anne Pedersdatter havde fået efter Jesper Pedersen 62).

27. BERTEL JENSEN død i Tulstrup før 5/11 1626. Gift med Anne Rasmusdatter nævnt 1642.

Børn:

- < **102 Jens Bertelsen**
- < **103 Anne Bertelsdatter**
- < **104 en datter**, hvis navn ikke er kendt

Bertel Jensen var kronens delefoged i Gern herred og boede i Tulstrup, hvor han i 1606 fæstede kronens anpart korntiende af Tulstrup sogn. Fra 1609 og årene fremover ses han at have frihed for

afgift af sin gård 63). 1619/20 betalte han en okse i indfæstning af et stykke eng i Alling mark, kaldet Allingholm, som Simon Ibsen i Fuglsang oplod, og i 1623/24 fæstede han sammen med Anders Rasmussen i Siim, Jens Pedersen i Ry mølle og Jens Jensen i Ry ålegårdene ved Ry mølle. De betalte tilsammen 50 daler og skulle i årlig afgift levere en tønne saltet ål 64). Hvem Jens Jensen i Ry var vides ikke, for mølleren Jens Pedersen havde overtaget Ry mølle efter Bertel Jensens fætter Jens Jonsen, med hvis enke han var gift. Anders Rasmussen i Siim, som kan have været Bertel Jensens svoger, var birkefoged i Ry birk, hvor hans far Rasmus Jensen havde været birkefoged før ham, dette kan desværre ikke bevises, men den slags fæster med flere deltagere blev ofte indgået af folk, der var i slægt med hinanden.

Efter Bertel Jensens død fæstede hans enke og sønnen Jens Bertelsen 1626 noget øde jord på Tulstrup mark, som var blevet ledigt ved faderens død 65). Gården i Tulstrup beholdt hun, for under kejserkrigen blev hun så forarmet, at det var nødvendigt at ansøge om nedsættelse af landgildeydelsen: "Denne Anne Rasmusdatter i Tulstrup, enke efter Bertel Jensen, forrige delefoged i Gern herred, har berettet, at hun som følge af fjendernes indkvartering og overlast i Jylland er højlig forarmet, så at hun i dette år 1631 ikke kan udgive den fulde landgilde, som hun efter jordebogen skal yde til Skanderborg slot. Kongen bevilger efter hendes begæring, at hun for indeværende år må forskånes for den halve landgilde". Den 9. januar 1634 begærede hun at få en afgift omsat i penge, fordi "hendes gårds mark er ond og ufrugtbar, så hun ikke kan yde den årlige kornskyld af den", og for de næste fire år blev det bevilget hende at give en rdl. i stedet for hver tønne korn og derefter indtil videre årligt 2 sldl. tonden, dog stod det hende frit for, om hun hellere ville levere korn, og den 20. marts samme år fik hun eftergivet en restance på ½ tønne ål, en restance som formodentlig også skrev sig fra krigens tid. Sønnen fik siden andel i fæstet på ålefiskeriet. 1640/41 oplod Anne Rasmusdatter gården og Allingholm eng til sønnen. Hun er formodentlig død omtrent 1642, for da omtales den sidste betaling af landgilde 66).

28. RASMUS JENSEN født i Skovsrod, død i Kalbygård senest 1647, hustrus navn ukendt.

Børn:

- < **105 Jens Rasmussen** født omtrent 1620
- < **106 en datter**, hvis navn ikke er kendt født omtrent 1625
- < **107 Maren Rasmusdatter** født omtrent 1635

Rasmus Jensen fæstede i 1620/21 Kalbygård, som hans morsøster Anne Pedersdatter oplod for ham. Han betalte 150 rdl. og 4 okser i stedsmål. Han var delefoged i Gern herred, og det blev i 1631 godkendt, at han skulle have sin gård kvit og fri, så længe han forvaltede den bestilling 67).

Rasmus Jensen var også skovfoged i Gern herred, et ansvarsfuldt, besværligt og til tider utaknemmeligt hverv. Ingen betragtede det som en forbrydelse at hente sig lidt i skovene, men det blev der set med stor alvor på ikke mindst fra kronens side. Behovet for tømmer, især egetømmer til skibsbygning var stort, så blev folk grebet i ulovlig skovhugst, vankede der bøder, til tider store bøder, og skovfogderne risikerede også bøde for ikke at have haft ordentlig opsyn med deres underliggende skove. De skulle sørge for at udvise træ til bønderne både til brændsel og til forbedring af bygninger og broer, og for nogle bønder var det meget vigtigt at få træ, for noget af deres landgildeydelse kunne bestå af ved og trækul, som var nødvendigt til fremstilling af krudt. Skovriderne havde dengang en mere underordnet stilling.

Lensregnskaberne sagefaldsbøder vidner om de mange skovtyverier, der blev opdaget, men også om skovridere og skovfogder, som måtte betale høje bøder, når der var sket ulovlig skovhugst, fordi deres opsyn ikke havde været tilstrækkelig godt, som da Anders Jonsen i Vissingkloster, der var skovfoged i Ry birk, måtte betale 100 rdl. for manglende tilsyn med skovene der 68).

I sin egenskab af skovfoged mødte Rasmus Jensen i Kalbygård på landstinget for at vidne i en sag om Jacob Hansen i Javngyde, som var blevet dræbt, da en bøg, han var ved at fælde, styrtede ned over ham. Rasmus Jensen vidnede, at Jacob Hansen uden hjemmel havde ladet fælde en bøg i Bogens enemærke palmesøndag, som fornævnte Jacob Skovrider fik sin død og banesår af. Rasmus Jensen

havde ikke vidst, at bøgen blev hugget, og ej heller havde han nogen befaling af hans gode lensmand Laurits Ebbesen eller nogen anden til at udvise samme bøg, ej heller skulle den findes mærket med hans skovmærke, som er ham betroet. Den var ikke heller indskrevet i skovbogen og ikke udvist til nogen af kongelig majestæts bønder.

Tre mænd havde på Gern herreds ting vidnet, at de palmesøndag havde været i Niels Rasmussens gård i Javngyde, da hørte og så, de at Jacob Hansen skovrider kom til fornævnte gård og talte med Niels Rasmussen og begærede af ham, at han ville hjælpe til at nedfælde et træ, som han vilde fælde i Bogens enemærke, inden prædikenen palmesøndag var ude. Jacob Hansen havde ikke klaget på, at nogen skulle have været årsag til hans skade. Bøgen, som faldt ned over ham, var 13 favne, altså omkring 20 m høj, og var helt frisk både ved roden og i toppen og havde ikke andre mærker end en krone, som var slået på roden 69). Rasmus Jensen døde formodentlig under Torstenssonkrigen for i 1647 var Rasmus Jensens enke sat til halv pengeskat 70).

29. DORTE JENSDATTER født i Skovsrod omtrent 1580, død i Vengegård efter 1672. Gift før 1618 med Knud Andersen født i Vengegård, død sst. før 11/4 1662.

Børn:

- < **108 Anne Knudsdatter**
- < **109 Rasmus Knudsen** født omtrent 1619
 - 110 Anne Knudsdatter** død 12/4 1622 9 uger gammel.
 - 111 Anders Knudsen** død 26/9 1625 2½ år gammel.
 - 112 Johanne Knudsdatter** død 8/7 1626 42 uger gammel.
- < **113 Anders Knudsen**
- < **114 Jens Knudsen**
- < **115 Karen Knudsdatter**
- < **116 Johanne Knudsdatter**

Knud Andersen betalte 1618/19 4 dlr. og 2 okser i stedsmål for halvparten af Vengegård. Faderen hed Anders Knudsen, og ses som fæster i 1602 til 1614 i Vengegård. Hans mor hed Karen og antagelig også Sejersdatter, idet de foruden Knud Andersen havde endnu en søn ved navn Sejer Andersen 71).

Tre af Knud Andersen og Dorte Jensdatters børn døde som små. De blev begravet i Veng kirke, og der findes deres gravsten stadigvæk.

Gravsten i Veng kirke over Knud Andersen og Dorte Jensdatters tre små børn. Stenen formodes udført af den samme billedhugger, som er mester for stenen i Hvilsted kirke. Denne sten er langt bedre bevaret, fordi den stadig findes inde i kirken i gulvet bag alteret.

JOHANNE KNVDS	ANDERS KNVDS	ANNE KNVDS
DATER DØDE DEN 8.	DØDE 26. SEPTE(M)	TER DØDE DEN 12.
JULI 1626 HINDIS AL	BER 1625 HANS ALDER	APRILIS 1622 HINDIS
DER 42 VGER (OC ER DE ALLE 3 BARNE)	HALFTRIDI AAR	ALDER 9 VGER GVD
FOD I WENGEGAARD		
GIVE DENOM ALLE EN GLEDELIG OC ÆREFULD OPSTANDELSE		

1666 lovbød og solgte deres søn Rasmus Knudsen en sjettedel af Framlev Bundgård, og da levede Dorte Jensdatter endnu, og det var hendes arvepart efter hendes forældre, hvorfor det var hendes medarvinger, der fik lovbud. Hvis det var jord, han havde købt, så havde han kun behovet at give lovbud til sine arvinger, og hvis hans mor havde købt, så var det kun hendes arvinger, der skulle have haft lovbud 72).

Knud Andersen var birkefoged i Skanderup birk, som var jurisdiktion for kronens gods i dele af Hjelmslev herred, Skanderborg eller "For Skanderborg", som den by, der var vokset op i slottets nærhed, da blev kaldt. At Dorte Jensdatter var gift med Knud Andersen bekræftes af, at deres datter Karen Knudsdatter og deres søn Anders Knudsen begge fik døbt en datter Dorte, som således er opkaldt efter deres bedstemor. Desuden fik sønnen Rasmus Knudsen bevilling til indgåelse af ægteskab i forbudte led, da han i 1664 blev gift med Anne Madsdatter, som var enke efter Peder Pedersen, forrige skriver på Åkær, med hvem Rasmus Knudsen efter egen opgivelse var beslægtet i andet og fjerde led 73).

1662 den 11. april gav Anders Knudsen i Vengegård sin bror Rasmus Knudsen afkald for arv efter deres far Knud Andersen. Dorte Jensdatter levede endnu i 1672, for da er hun nævnt i Skanderborg-Åkær amters mandtal til familieskat 74).

30. PEDER ANDERSEN født i Borum, død i Skæring Munkegård begravet i Egå kirke. Gift 1. i Egå med Maren Villumsdatter omkring 1612/13, død i Skæring Munkegård 6/3 1650 begravet i Egå kirke. Gift 2. med Else Poulsdatter, død efter 1662.

Barn i første ægteskab:

< **117 Anders Pedersen**

Peder Andersen var først delefoged og senere herredsfoged i Øster Lisbjerg herred. Han nævnes i lensregnskaberne 1616-1631 som delefoged, et hverv han kan have haft allerede fra 1612/13, for da fæstede han Skæring Munkegård efter den tidligere delefoged i samme herred: "Peder Andersen af Munkegård i Skæring, som Søren Olufsen afdøde, penge 200 dlr. okser 2", en formue på den tid 75). Peder Andersens hustru Maren Villumsdatter var ifølge deres gravsten gift første gang med Søren Olufsen.

I 1639 købte Peder Andersen af Espen Jensen en købmandsgård i Århus, beliggende i Mejlgade norden næst "Niels Ibsens gård og sønden næst Anders Nielsen Segalts gård" 76). Der har formodentlig været tale om en pengeanbringelse, som kunne give afkast i form af lejeindtægt, han kan også have haft planer om at flytte til Århus, men i så fald er det ikke blevet til noget, for hans første kone Maren Villumsdatter er begravet i Egå i 1650, og der boede han stadig, da han året efter solgte sin arv efter Jesper Pedersen 77).

Peder Andersen ejede en gård i Borum, kaldt Bertels gård, og den lovbød og solgte han og hans anden kone Else Poulsdatter i 1662. Gården var fæstet ud og var netop overtaget af beboerens søn Søren Lauritsen, som havde betalt en okse til husbondhold og soldaterpenge, men endnu ikke betalt stedsmål til Peder Andersen. Der blev afholdt syn, og den forrige fæster Laurits Sørensen blev anklaget for at have ladet gården forfalde, det blev dog derefter sønnernes problem, for det var dem, der købte gården.

"For tings dom stod Christoffer Villumsen i Lystrup og lod læse og påskrive en beseglet og underskrevet fuldmagt, lydendes som efterfølger:

Kendes jeg mig Peder Andersen i Skæring Munkegård, herredsfoged udi Øster Lisbjerg herred, eftersom jeg tilforn i næst forleden vinter har fuldmagt givet Christoffer Villumsen, født i Lystrup, at lovbyde al sammen den halve selvejerbondegård i Borum, som mig tilhørte og var berettiget, som Laurits Sørensen påboer, som kaldes Bertels gård med det øde bondehus, som findes på gårdens grund og alt dens fulde tilliggelse i ejendom, ager og eng, skov og mark, hvorefter lovbudsvidne på Framlev herreds ting er gangen og beskrevet den 22. januar 1662, så fuldmagt giver jeg nu bemeldte Christoffer Villumsen efter kobebrevs indhold, han på mine vegne gjort har efter min fuldmagt med Hans Lauritsen (og) Søren Lauritsen i Borum, eftersom han på mine vegne bemeldte gård og øde solgt har

til dem, at han nu må gøre og give bemeld te Søren Lauritsen og Hans Lauritsen og deres arvinger en fuldkommen fast og tryk uigenkaldendes skøde på Framlev herreds ting på mine og min hustru Else Poulsdatters vegne på bemeldte gård i Borum og øde bondehus med al sin tilliggelse som forskrevet står” 78)

Gravsten i Egå kirke over Maren Villumsdatter og hendes to mænd Den store figursten er mørkerød, og den ældste del af indskriften, som er fra begyndelsen af 1600-tallet, er så slidt, at hele navnet på hendes første mand ikke længere kan læses. Hans fulde navn kendes derfor kun fra lensregnskaberne 1612/13 da Peder Andersen fæstede Skæring Munkegård efter Søren Olufsens død. Stenen står nu i koret op ad nordvæggen.

Indskriften på stenen kan nogenlunde tydes sådan:

HER VNDER LIGER BEGRA() () SØREN () () GARD OC DØDE DEN 2 JUNI AAR1612".
 HER VNDER LIGER BEGRAFVEN ERLIG OC GVDFRYCTLIG QVINDE MAREN WELLUMS
 DATER FØD I HADERSLEV OC BODE I SKIERING MONCKEGAARD SOM DØDE 6 MARTI 1650
 HINDIS ALDER 74 AAR
 HER VNDER LIGER BEGRAFVEN ERLIG MAND PEDER ANDERSØN FØD I BORUM SOM OC
 BODE I SKIERING MONCKGAARD () DØDE DEN __ ANNO 16 __ HANS ALDER __ AAR

31. PEDER ANDERSEN født i Borum, død i Fregerslev omtrent 1656. Gift med Anne Olufsdatter født omtrent 1586, død i Fregerslev begravet 24/1 1669 i Hørning.

Børn:

- < **118 Peder Pedersen Skriver** født omtrent 1613
- < **119 Anders Pedersen Fregerslev**
- < **120 Oluf Pedersen Fregerslev** født omtrent 1618
- < **121 Karen Pedersdatter**
- < **122 Kirsten Pedersdatter**
- < **123 Laurits Pedersen Fregerslev**

Peder Andersen var ifølge lensregnskaberne herredsfoged i Hjelmslev herred fra 1611 til 1648/49, hvor han ligesom fogderne i andre herreder nød frihed af sin gård. I 1629/30 betalte han 8 dlr. i stedsmaal af en lille halv gård i Fregerslev, som Knud Mikkelsen fraflyttede og 2 dlr. i husbondhold af den anden halve part, "som berettes at være selveje" 79).

Lensregnskabets jordebøger er af og til bagud med indførelse af nye fæstere, hvis stedsmaal var blevet fort til indtægt flere år for. På selvejergården i Fregerslev ses i de nævnte jordebøger følgende beboere: 1573, 1575 og 1581 Jens Andersen. Fra 1602/03 til og med 1634/35 Anders Jørgensen og først derefter Peder Andersen, dog ses han allerede fra 1609/10 på kronens fæstegård samme sted 80). Peder Andersen skulle som herredsfoged være selvejer, men selvejet behøvede ikke at være på det sted, hvor han boede, og det var af fæstegården, han som løn for sit fogedarbejde nød frihed for afgifterne. Det har ikke været muligt at se, hvor han havde sit selveje før 1629/30, men det kan meget vel have været i form af arveparter i Borum.

Fra 1635/36 og resten af lensregnskabstiden er Peder Andersen indskrevet på begge gårde. Den mand, som solgte gården i 1629/30 hed Knud Mikkelsen, så det ser ud til, at han havde overtaget gården efter Anders Jørgensen lige før eller under kejserkrigen, og at han ikke har været i stand til efter krigen at drive gården, ligesom det også må antages, at Anders Jørgensen ingen sønner havde, som kunne eller ville overtage gården, der efter krigen antagelig har været temmelig ødelagt. I Fregerslev var der ikke andre gårde under kronen end de to halvgårde, hvoraf den ene var en selvejergård, resten var kannikkegods 81).

Peder Andersen levede endnu i 1651, for han var en af Jesper Pedersens mange arvinger, som det år solgte arveparter i Farre, og i 1646 var han medunderskriver på skiftet efter sin svoger Laurits Jacobsen Møller i Århus 82).

En af de store hekseprocesser i begyndelsen af 1600-tallet fandt sted, mens Peder Andersen var herredsfoged. Hjelmslev herreds kirkenævninge svor på tinget den 29. juli 1618 Anne Ellekone skyldig i trolddom. Til sagen mod hende var der blevet udstedt mange tingsvidner, og hun havde været vidt omkring, for det var folk fra Vor, Hads og Framlev herred samt Skanderup birk, der havde vidnet om de trolddomskunster, hun havde skadet dem med.

Ved Framlev herreds ting havde Rasmus Rasmussen således vidnet at hun "for to år siden på hans bryllupsdag om aftenen med hendes trolddomskunster gjorde ham skade på hans manddom mål, så han ikke siden udi sådan måder havde været tilpas, som han var tilforn", og han sigtede hende for samme gerning, eftersom hun selv havde bekendt det, "således det hun tog hans lønlig lem fra ham, fordi hans hustru gjorde hende ondt engang, og slog hende, for hun dyppede et stykke brød i en gryde" 83).

Ellers var det i de fleste tilfælde uheld med dyrene eller sygdom og svaghed, både hos dyr og mennesker, mælk, der var blevet sur og lignende, hun blev beskyldt for at have forvoldt, og hun havde ikke i noget tilfælde benægtet det. Sandheden er vel, at hun, som åbenbart har måttet tigge sig til føden, med mere eller mindre held har truet sig til større almisser, end folk ellers ville have givet hende. I de tilfælde, der skete noget, når hun havde været ude med trusler, fik hun så skyld for det, der skete.

Andre troldkvinder, der samme dag havde deres sag for landstinget, havde tilstået at have lært deres kunster af Anne Ellekone, og hun var, sagde en af dem, "den allerarrigste troldkone, som kunne være udi verden, som hun ikke selv skulle benægte, og (havde) lært hende trolddom, og hendes egen datter svor, at hendes mor havde brugt trolddom, og at det havde været bedre, om hun var blevet brændt for 20 år siden, for så havde hun og hendes søskende ikke lidt spot for hendes skyld. Med så mange vid-

nesbyrd, og fordi Anne Ellekone ikke på tinget havde nægtet noget, blev dommen fra Hjelmslev herreds ting stadfæstet, selvom hun mente at være uskyldig i slige gerninger 84). Det var kirkenævningene, deriblandt to mænd fra Fregerslev, der dømte hende, mens det har været Peder Andersen, der udmålte straffen, men skyldsspørgsmålet skulle dog først prøves ved landstinget, når der var tale om en "livssag".

Af lensregnskaberne samme år fremgår det, at der i Vor, Hads og Hjelmslev herred samt Ry birk blev henrettet i alt otte kvinder, mens to mænd og to kvinder var rømt for sagen, og at deres efterladte gods blev vurderet og skrevet som indtægt til kronen 85).

I det åremål, Peder Andersen var herredsfoged, kom han til at opleve to krige med fjendtlig besættelse, brandskatning og udplyndring og bønderne i Hørning fik den 27. oktober 1645 tinglæst: "Det de fattige Hørning mænd i denne besværlige og uformodelige svenske indfald haver lidt og udstået megen tribulads overfald og skade af fjenderne siden forgangen 1644 i januar måned den svenske armé først ankom her i landet. Eftersom de fattige mænd bor på den adelvej fra Horsens og til For Skanderborg og til Århus 86), hvor marchen ofte gik frem og tilbage, først om vinteren med stor brandskat, kontribution og stærk rytterhold af de halvottende gårde der udi byen, eftersom de måtte udgive af gårdene en part 27 rdl. en part mere en part mindre i rede penge foruden korn adskillige tider den første vinter, som de måtte henføre til øversten i Borum der foruden guardipenge til adskillige guarder 87), som de efterhånden til en efter anden udgav der af byen, kostet dem udi rede penge 150 rdl. foruden med øl, havre og hø til guardierene deres folk og heste der efter, på ind og udtog når marchen og parterne gik frem og tilbage og de fattige mænds sæd både i husene og på marken ganske blev aftærsket, borttagen, ødt og fortæret. Der foruden er dem frarøvet heste og hopper for 300 rdl. okser, køer og kvæg for 144 rdl. klæder, boskab, fetalje og alt andet, som fandtes både i husene, og som de fattige mænd forud kunne have forgravet og sanket i forvaring. Samme år i 1644 om vinteren i Wrangels andet indtog og udtog, er de fattige mænd atter pålagt kontribution og brandskat, som de måtte udgive og da atter udplyndret og frarøvet hvis, som de tilforn havde i beholdning". -

"Endnu 1645 i september måned i Wrangels tredje indtog og udtog her i landet igen er deres ganske korn både høstet og uhøstet i husene og på marken af fjenderne blevet aftærsket, bortrøvet, nedkørt, slidt og nedtrådt, så de fik ganske liden eller så godt som ingen nytte eller gavn deraf, og igen fik de ganske bortrøvet alt det, de på tro og love hos godtfolk sig havde tilforhandlet", så de ikke var i stand til at betale skat og landgilde 88).

Der er ingen grund til at tro, at det har stået bedre til i Fregerslev, for da der i efteråret 1646 udgik brev fra kongen om betaling af skat til Skt. Mikkel og Skt. Mortensdag, fik bønderne i hele herredet tinglæst, hvor lidt de var i stand til at udrede af de "nådigst påbudte skatter". Herefter nævnes de sted efter sted, i Fregerslev var det Espen Jensen på en kannikkegård, Sejer Mikkelsen på en kannikkegård, Peder Andersen på en gård er forarmede og kan ikke formå at udgive af enhver gård uden 4 skålpund kobber, 2 skæpper byg og 6 parter af 1 td. rug, Rasmus Tomasen en halv kannikkegård er forarmet og kan ikke formå at udgive en halv rdl. indersteskat, 2 skålpund kobber, Iver Jensen en halv kannikkegård er helt aldeles forarmet og formår ikke at kan udgive 1 rdl. pengeskat ½ rdl. indersteskat 2 skæpper byg og 12 parter af 1 td. rug".

Det stod virkelig sløjt til, for flere år efter ser man i jordebogen blandt andet Peder Andersens to gårde indskrevet som øde, hvilket dog ikke betød, at der ingen boede, men at jorden ikke blev dyrket. Peder Andersen levede da også omkring ti år længere, og må være død i løbet af 1656, for i ekstraskatteregnskabet havreskat for 1657 er hans navn blevet erstattet med: Knud Pedersen, Rasmus Pedersen sammen på en hel gård og Anne Olufsdatter, som må være Peder Andersens enke, på den anden gård. Hvem der var Peder Andersen og Anne Olufsdatters børn underbygges af, at Anne Olufsdatter er en af de få kvinder, som nævnes ved navn i kirkebogen, når hun sammen med flere af sine børn var til alters i Hørning kirke. Alle helgens dag 1660 sammen med herredsfoged Oluf Pedersens hustru fra Hørning, Peder Skriver og Karen Pedersdatter fra Fregerslev. Tredje pinsedag 1661 var det sammen med Peder Skriver, Rasmus Nørgårds hustru og familie og samme år anden juledag sammen med Rasmus Nørgårds hustru. 19. søndag efter trinitatis 1662 (5/10) fulgtes hun med Rasmus Nørgård, Peder Pedersen, Laurits Pedersen, og Karen Pedersdatter. Festo rogationes 1663 24. maj var det igen med Oluf Pedersens hustru i Hørning, Peder Skriver, Rasmus Nørgårds hustru og Rasmus Espensens hustru, det vil sige Karen Pedersdatter, for de var blevet gift i oktober året før. Derefter endnu engang

i oktober samme år og siden en gang i 1664 og 65, to gange i 1666, én i 1667 og til sidst i juli 1668 og hver gang med et og oftest med flere af hendes børn. Sønnen Anders Pedersen er ikke nævnt der, for han boede i Blegind.

At Anne Olufsdatter nævnes ved navn er en klar undtagelse, næsten ingen gifte kvinder og kun få enker nævnes ved navn, andre undtagelser er nogle ugifte kvinder og sønnen Oluf Pedersens hustru. Den ene datter Karen Pedersdatter er nævnt ved navn, for hun blev gift, mens den anden datter i kirkebogen kun er nævnt som Rasmus Nørgårds hustru, hendes navn Kirsten Pedersdatter er fundet i fjerde rytterregiments regnskab over kop- og kvægskat 1678.

Der er desuden foretaget en omfattende undersøgelse af hvem, der var fadder hos hvem, for fadderne var næsten altid nær slægt, ofte forældrenes søskende eller deres ægtefæller, og i den forbindelse er det især vigtigt at fastslå gudmoderens navn. Undersøgelsen omfatter hele Fregerslev, samt enkelte folk fra Hørning og Blegind.

32. KAREN ANDERSDATTER født i Borum nævnt 1651 i Fensten i Gosmer sogn. Gift med Rasmus Rasmussen, nævnt 1651 sst.

1651 solgte Jens Lauritsen borger i Århus med fuldmagt fra Rasmus Rasmussen i Fensten på sin hustrus Karen Andersdatters vegne og ligeledes med fuldmagt fra Peder Andersen i Fregerslev deres lodder i godset i Farre, som de havde arvet efter Jesper Pedersen 89). Alle undersøgelser i lens og amtsregnskaber samt Hads herreds tingbog har været resultatløse. Der er ganske vist flere i Fensten med efternavnet Rasmussen men ingen af dem kan med sikkerhed siges at være deres børn.

33. CHRISTEN ANDERSEN død i Borum 1631.

Christen Andersen fra Borum betalte i 1629/30 24 dlr. for en halv gård i Skovby, som Christen Jensen lod sig afminde. Men allerede året efter fæstede Erik Olufsen en halv forfalden gård sst., som Christen Andersen afstod 90). Det gjorde han antagelig for at overtage den ene af faderens selvejergårde i Borum, og den 19. marts 1631 meddelte kongen i et åbent brev, at han var beskikket til herredsfoged i Framlev herred indtil videre og så længe, han er i denne bestilling, i hvilken han besværes meget, tilmed da han bor på en adelfar vej imellem Skanderborg og Dronningborg slotte og besøges meget af kongens tjenere, som sendes der imellem, forskånes for al skyld, ægt, arbejde og anden slig tyng af den gård, han beboer. Han skal holde gården ved god hævd 91).

Endnu samme år betalte Christoffer Pedersen i Århus 6 rdl. i husbondhold af en selvejergård i Borum, som Christen Andersen fradøde 92). Christoffer Pedersen, som var blevet gift med hans søster, indgik kontrakt med de øvrige arvinger, da han på skiftet efter Anders Pedersen påtog sig arv og gæld efter både Anders Pedersen og Christen Andersen, og da det var hans søskende, der arvede ham, har han ikke haft livsarvinger 93).

34. MAREN ANDERSDATTER født i Borum, død i Århus begravet 15/7 1658 i Vor Frue Kirke. Gift med Laurits Jacobsen Møller, død i Århus før 19/3 1646.

Børn:

- < **124 Jacob Lauritsen Møller**
- < **125 Tomas Lauritsen**
- < **126 Maren Lauritsdatter**
- < **127 Karen Lauritsdatter**
- < **128 Apelone Lauritsdatter** født omtrent 1612

Kort før Jylland i 1627 blev besat af svenskerne, betalte Laurits Jacobsen i Århus mølle 200 dlr. i stedsmål, for at hans hustru Maren Andersdatter, om hun overlevede ham, i hendes livstid eller et af deres børn kunne få møllen i fæste 94). Stedsmålet må være taget for at sikre, at Maren Andersdatter kunne beholde møllen, selvom Laurits Jacobsen skulle dø for hende, for selv var han blevet fæster af møllen mindst 12 år før. For i 1614 kvitterede han for modtagelsen af en ny møllesten: "Kendes jeg Laurits Jacobsen i Århus mølle, at have annammet af Hans Deuster, skriver på Århusgård, en møllesten at bruge til maltkværnen udi samme mølle, som efter synsvidnes lydelse storligen gjordes fornøden,

hvilken sten jeg vil have fornævnte Hans Deuster på kongelig majestæts vegne for kvitteret, Århus den 6. december 1614" 95). Synet, som blev tinglæst dagen før, omtaler da også "den nederste kværn, som er maltkværnen, den er slet opslidt og lå i stykker". Aksler og drev skulle repareres, og på møllehuset var noget af træ- og murværket ødelagt af vandet, så det skulle repareres med stolper og andet træ, og murværket skulle forsynes med to murankre og repareres med 2000 mursten og kalk. Møllebroen manglede egebul, og en vindeltrappe på vestenden af møllehuset var forfalden både inde og ude. Synet har måske været holdt i forbindelse med Laurits Jacobsens overtagelse af møllen, som tilsyneladende var i dårlig stand.

Kundemæssigt lå Århus mølle på et godt sted, lige uden for byen ved udfaldsvejen mod vest og nord. Men den placering var ikke problemfri, der var der ringe højdeforskel, idet møllen lå ved selve åen. Under tørkeperioder var der for lidt vand, og så klagede borgerne over, at de med stor omkostning måtte tage ud til omegnens møller for at få malet malt til deres øl, mens mølleren på sin side også klagede over, at de gjorde det. Når der til tider var meget vand, var der ikke de store muligheder for at samle større mængder i dammen, uden at de omliggende enge blev oversvømmet, og hvis vandet steg særlig hurtigt, kunne det være noget nær en katastrofe. Foråret 1615 kom sent, og tøbruddet var så voldsomt, at Laurits Møller igen fik holdt syn på møllen.

Møllen var ikke nået at blive fuldstændig repareret i mellemtiden, for nogle af de samme mangler som året før ses stadig, og har vel også gjort sit til, at det blev nødvendigt med en mere omfattende reparation. Noget af tømmeret var helt forsvundet, en stolpe, som en af broens bjælker lå på og et stigbord, var "formedelst is og hastigt vandløb forleden vinter" helt bortført, og vand og is havde også ført andet med sig. To af vandhjulene var helt "fordærvede", og det tredje skulle repareres, hvis det stadig skulle bruges. "På stigbordet uden for vandhjulene, som kaldes frislusen, var ganske mange af fjælene borte og hedenført af hastig vandløb. Item de to kværne, som er den øverste og den mellemste, er en sten i hver kværn forslidt og opløben, at de ikke kunde tjene længere at bruge". Endelig var melkisten og mølleloftet, som alt sammen var af fyrretræ, enten fordærvet eller i stykker. Ridefogden på Århusgård var til stede både ved synet og i retten, da synet blev tinglæst den 8. juni 1615.

Møllen blev repareret, og både håndværkerregningen og Laurits Jacobsens kvittering for udgifterne til istandsættelsen er bilagt regnskaberne:

"Kendes jeg Laurits Jacobsen i Århus mølle, at eftersom formedelst den store og hastige tø og vandløb, som skete i April forgangen år 1615, blev gjort adskillige skader hos samme mølle, jeg udi boer, så var også tilforn både på stene, huse, lofter og anden måde var fornøden bekostning at anvendes. Kvitteringen lyder først på to møllesten, dernæst var der lavet to nye møllehjul, mens et tredje var blevet "flikket" med nye arme, det havde taget tømmermanden fem uger til 16 sk. om dagen osv. To savmænd havde i otte dage skåret tømmer til, der var forbrugt træ af forskellig slags og 500 loftsøm. Desuden havde to snedkere været fjorten dage om at lægge mølleloftet 96).

1627 var Laurits Jacobsen på landstinget i Viborg på grund af et gælds brev, hans søn Tomas Lauritsen havde skrevet. Det havde Tomas ingen ret til, mente hans far, for han var umyndig, da han lånte pengene, men det var sket på en rejse, og gælds brevet lød på 200 rdl. Långiveren havde kun fået 200 sldl. i betaling, så det var differencen, sagen drejede sig om, og Laurits Jacobsen påstod, at sønnen kun havde fået 172 sldl., og derpå aflagde han ed på landstinget.

Det var ham, der havde appelleret, og sagen blev dømt til voldgift, hvor modparten på sin side valgte borgmester Søren Frost og Jacob Abel, borger i Århus, til sine voldgiftsmænd, mens Laurits Jacobsen valgte borgmester Peder Pedersen fra Århus og Peder Pedersen fra Folby, de fire skulle så mødes i Århus fjerde dag efter Skt. Søren's dag for at afgøre, hvad Tomas Lauritsen havde fået, så Laurits Møller kunne få afregning 97). Af de voldgiftsmænd, Laurits Jacobsen valgte, var borgmester Peder Pedersen Maren Andersdatters farbror, mens Peder Pedersen i Folby, som er omtalt under hendes far Anders Pedersen <6>, sandsynligvis var hendes morbror.

Laurits Jacobsen ser ud til en tid at have overtaget Foghs gård i Borum efter sin svigerfar, for i et åbent brev fra kongen til lensmanden på Skanderborg slot blev Laurits Jacobsen, da han havde fået befaling til at holde Kannikke møllebro ved magt, for denne besværing fritaget for gæsteri, ægt og arbejde af den gård i Borum, som Anders Pedersen tilforn havde, og som han nu selv har i brug, dog skal han holde nævnte bro ved god hævd og magt 98).

"Giffuen ij murmænd och j Kallchslager i 5 dage / som giordte den grundmur ferdig Vnder molle / huset, saa och legtede och Lagde tag stenene / paa forn. Windelltrappe huer muhr mand/ xvj sk. och kallchslagerne xj sk. er iij dlr. ij ort ij sk. iij d./

Giffuen ij saghmend i Ni dage som schar/ egeboell till mollebroen, hver om dagen xvj sk./ er iij dlr. 2 ort j sk. 3 d. /

Noch Kiøbte vj Pund Jern forbedret lang Jerne / ne med, saa ochsaa till di Ringe om kring Axlerne./ giffuen for huer Pund ij mk mont er iij dlr. vij sk." -

"Givet to murmænd og en kalkslager i 5 dage som gjort den grundmur færdig under mollehuset, så og lægtede og lagde tagsten på fornævnte vindeltrappe, hver murmand 16 sk. og kalkslageren 11 sk. er 3 dlr. 2 ort

2 sk. 3 (d.) Givet to savmænd i ni dage som skar egebul til mollebroen, hver om dagen 16 sk. er 4 dlr. 2 ort 1 sk. 3 d. Nok købt 6 pund jern forbedret langjernene med, så og til de ringe om akslerne. Givet for hvert pund jern 2 mark mont er 2 1/2 dlr. 7 sk. Dette bekender jeg Laurits Jacobsen mp. egen hånd"

Sidste side af regningen på håndværkerudgifterne til reparation af Århus molle 1615

Brevet er fra samme dato, som Christen Andersens udnævnelse til herredsfoged, Laurits Møller har måske overtaget gården lige efter Anders Pedersens død, og kan have gjort det for de arveparter, som hans kone Maren Andersdatter skulle have.

Hans Klodt fra Hamborg fik i 1632 kongens tilladelse til at opsætte en valkemølle i Århus, hvortil lensmanden skulle lade bønderne tilføre det nødvendige tømmer, og i merkantilismens ånd, som lå Christian den Fjerde på sinde, skulle lensmanden tilholde den lediggående ungdom der samt dem, der ikke bruger eller har lært noget håndværk, at give sig i arbejde hos ham 99). Hans Klodt var farver, og hans søn Bernt Klodt havde i 1623 taget borgerskab i Århus. Hans Klodt fik tilladelse til at opsætte klædemøllen på kornmøllens dæmning, men måtte dog ikke lade klædemøllen gå, når der var lavt vand i dammen eller tørke om sommeren, han fik endvidere ret til toldfrit at indføre de til klædefremstillingen nødvendige varer f.eks. farve 100).

Det kom naturligvis ikke til at gå stille af, når der til tider ikke var vand nok til den kornmølle, som før havde været den eneste mølle på stedet, og man kan vel ikke fortænke Laurits Jacobsen i, at han har følt sig truet på næringen. Imidlertid synes det, som om den nye klædemølle i særlig grad havde kongens bevågenhed, for efter at have indgivet klage over, at mølleren i kornmøllen forholdt ham vandet, til stor skade på hans håndtering, fik Hans Klodt bevilling til for sig og sine arvinger eller efterkommere i samme klædegøteri, straks at overtage nævnte kornmølle i forpagtning med alt tilbehør, dog mod at han tilbagegiver mølleren det fæste, som denne efter fæstebrevet har betalt.

Han og hans arvinger eller efterkommere skal årlig i rette tid betale den sædvanlige skyld af møllen til kronen og desuden efter hans tilbud yderligere 2 læster malt om året, samt holde kornmøllen tilbørlig ved magt, så vidt mølleren tilforn har været forpligtet at gøre, og samtidig med fik lensmanden besked om at udstede fæstebrev til Hans Klodt, så snart han havde tilbagebetalt mølleren, hvad denne havde givet i indfæstning 101).

Han fik altså ikke alene medhold i sin klage, men fik ved sit overbud med hensyn til landgilden til sidst sat Laurits Jacobsen fra bestillingen, hvilket man må formode heller ikke er gået stille af, i hvert fald fik lensmanden samme år den 12. oktober igen brev, "at da kongen har forundt vantmageren Århus Mølle, skal han, såfremt mølleren og vantmageren ikke allerede er blevet enige om, hvilken andel af landgilden hver af dem skal yde, forhandle dem imellem, så at de kan komme til ende dermed og på

alle sider blive ved magt, da vantmageren nu overtager møllen for at beholde den, på den tid af året på hvilken der falder størst mølleskyld” 102).

Tilsyneladende har kongen været meget ivrig efter at få en klædefabrikation i gang, for ikke kun fik den nye møller bevilling til, i stedet for at levere mølleskylden i naturalier, at betale 5 mark for hver tønde mølleskyld, og for de penge skulle han så levere godt, rødt, krympefrit dusinklæde, som skulle have engelsk bredde. Hvert stykke, der mindst skulle holde 18 sjællandske alen, for 13 speciedaler. Klædet skulle leveres i kongens klædekammer i København hver 1. maj 103).

Formodentlig var Hans Klodt og Laurits Jacobsen stadigvæk ikke kommet til rette om møllen, for i 1635 kaldtes han stadigvæk møller i Århus mølle, da kongen beordrede lensmanden til at undersøge den sag angående Laurits Jacobsen, møller i Århus mølle, angående den tidligere bevilling på Kannikke møllebro. Hans “kvinde Maren Andersdatter har nu begæret at få gården med nævnte frihed, med forpligtelse til at vedligeholde broen, på livstid, når hendes mand dør”. Lensmanden fik besked om at undersøge sagen og snarest indsende erklæring om den til kancelliet, og bevillingen gentages endnu engang i 1639 104).

Da Århus mølle ikke lå i selve Århus, behøvede mølleren ikke at være borger i byen. Hvorvidt Laurits Jacobsen, efter at være tvunget væk fra møllen, en overgang har boet i Borum, eller om selvejergården dér var fæstet ud, vides ikke, hvis han har boet der, har det imidlertid ikke været længere end til 1636, for da løste han borgerskab i Århus den 30. juni 105).

Knap to år senere købte han i 1638 et hus i Vestergade: “Kender jeg mig Erik Jensen i Jegstrup og gør for alle vitterligt med dette mit åbne brev, at jeg fuldmyndig gør og magt giver min søn Jens Eriksen i Jegstrup til Århus byting at give og gøre ærlig og velagt mand Laurits Jacobsen, borger og forrige møller sst. en tryk skøde og forvaring på min ejendom liggende på Vestergade ved Skt. Karens ejendom (Århus hospital) vester ved Jacob Jensen i Kane hans hus og ejendom og øster næst op til Rasmus Sørensens gård og ejendom 106).

I 1641 blev en gældssag appelleret til Viborg landsting. Laurits Jacobsen havde i 1639 fået dømt forrige skriver på Århusgård salig Jacob Andersens arvinger til inden 15 dage at betale ham et tilgodehavende på 150 sldl., som han i 1621 havde bekostet på reparation af Århus mølle. Han havde efter en kontrakt med lensmanden Laurits Lindenow selv lagt pengene ud, og skriveren Jacob Andersen havde skrevet og underskrevet en obligation på beløbet. Landstingsdommen gav ham medhold i at have pengene til gode, og den arving, som stadigvæk boede i Århus, Jens Christensen rådmand blev dømt til at betale sin del, mens Jacob Andersens enke Karen Nielsdatter ikke kunne dømmes til at betale, fordi hun, der nu boede i Kalundborg, ikke havde forbundet sig til at betale i Århus, og Laurits Jacobsen blev henvist til at søge sin betaling ved hendes værneting 107).

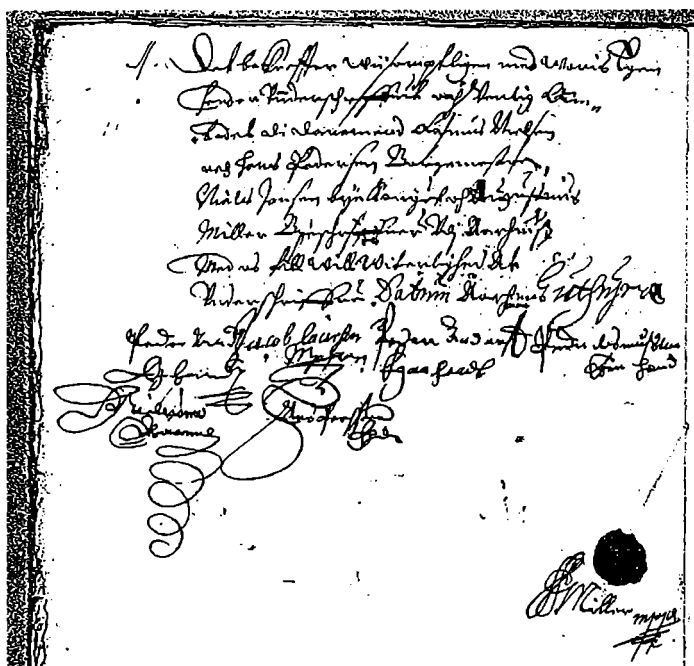
Laurits Jacobsen Møller døde i 1646, og der blev holdt skifte efter ham: “Anno 1646 den 19. marts har vi efterskrevne, Maren Andersdatter i Århus med hendes broder og lovværge Peder Andersen udi Fregerslev på sine vegne, Jacob Lauritsen sst. på sine egne vegne, Maren Lauritsdatter udi Randers med sin morbroder og lovværge Peder Andersen udi Skæring Munkegård på sine vegne, og Peder Rasmussen udi Århus på sin fæstemø Apelone Lauritsdatters, så og hendes søster Karen Lauritsdatter, som jeg er værge for, på begge deres vegne været over en venlig skifteforening om alt hvis, (vi) nu efter vores salig husbond og fader Laurits Jacobsen, som boede og døde her udi Århus, arveligen kunne tilfalde udi så måder, som følger” -

Derefter blev der gjort udlæg i løsøre og ejendomme, “tvende boder på Vestergade som er 6 bindinger hus så vidt havejorden der til”, som blev vurderet til 100 sldl., en have uden Vestergade takseret til 100 sldl. som blev bevilget Karen Lauritsdatter af hendes søskende, dog således at hendes mor skulle nyde og beholde samme ejendomme, så længe hun levede, uden nogen rente eller udgift. Først skal Maren Andersdatter, salig Laurits Møllers, beholde den gård, hun iboer med al dens rette tilliggelse i by og mark så og den plads, som ligger imellem fornævnte hendes datter Karen Lauritsdatters boder og salig Laurits Christensen skomagere ejendom, takseret for 400 rdl.

Der næst den store have uden Vestergade, som den med sin længde og bredde begreben og forefunden er, vurderet for 400 sldl. Der imod skal Jacob Lauritsen have den bondegård i Borum, kaldes Foghs gård, med al sin tilliggende ejendom, hvor det findes kan, takseret for 400 sldl. som han bekom for ejendom her udi Århus imod sine søskendes anpart, og derimod skal Maren Lauritsdatter i Randers,

Apelone Lauritsdatter og Karen Lauritsdatter i Århus have den gård på Fiskergade med de fire boder derhos og tilliggende haver, takseret for 400 sldl., dog den del Peder Rasmussen har dér, hans ejendom ikke beregnet, item de boder udi Møllestien takseret for 200 sldl. hvoraf Maren Andersdatter tilkommer den halve part, som er 100 sldl. og hendes døtre Maren, Apelone og Karen Lauritsdøtre den anden halve part, som er 100 sldl.

Dernæst de tre boder bag klostret, som er gammel bygning vurderet for 100 sldl. hvoraf Maren Andersdatter tilkom den halve part, som er 50 sldl. og hendes tre døtre Maren, Apelone og Karen Lauritsdøtre den anden halve part, som er 50 sldl. Der var desuden adskillige varer af tin, messing og kobber, sengeklæder, linklæder og træbohave: "Hvilket forskrevne boscab Peder Rasmussen og Karen Lauritsdatter hver haver til sig annammet udi forvaring hende til gavn og bedste uden skade". Derefter fortsætter skiftet med tilstående vis og uvis gæld og slutter: "Det bekræfter vi

Sidste side af skiftet efter Laurits Jacobsen Møller.
Underskrifterne i overste række er fra venstre: Peder Andersen,
Jacob Lauritsen, Peder Andersen og Peder Rasmussen. De øvrige
underskrifter er Rasmus Nielsen,
Hans Pedersen og Augustinus Miller

samtliges med vores egne hænder underskrevet og venlig ombudet de dannemænd Rasmus Nielsen og Hans Pedersen borgmestre, Niels Jensen byfoged og Augustinus Miller byskriver udi Århus med os til vitterlighed at underskrive. Datum Århus ut supra" 108).

Laurits Jacobsen Møller var trods krige og dårlige tider en holden mand, da han døde. Sønnen Tomas er ikke nævnt i skiftet, så han må være død før 1646 uden at have efterladt sig livsarvinger.

Maren Andersdatter var i 1651 blandt sælgerne af arveparter efter Jesper Pedersen 109). Hun døde 1658, og hendes begravelse blev indført i Århus Vor Frue kirkes regnskab 15. juli 1658, "Maren Andersdatter Møllerkone begravet i kirken, for graven at åbne 6 mark, af klokken 5½ mark, lejerstedet tilforn betalt" 110). At begravelsesstedet var betalt i forvejen betyder, at hendes mand var blevet begravet samme sted, da han døde.

35. MAREN ANDERSDATTER født i Borum efter 1600, antagelig død i Skanderborg. Gift omtrent 1630 med Christoffer Pedersen Bagge født i Ribe omtrent 1580, død i Skanderborg efter 9/12 1664.

Børn:

- < **129 Lene Christoffersdatter**
- < **130 Laurits Christoffersen**
- < **131 Barbara Christoffersdatter**
- < **132 Anders Christoffersen Bagge**

Maren Andersdatter er den eneste af Anders Pedersens børn, som med sikkerhed kan siges at være datter af Barbara Nielsdatter, idet de begge nævnes i sagen om den sølvkande, som var Maren Andersdatters mødrene arv, og som hendes far Anders Pedersen havde pantsat for sin gæld fra 1619 og 20 på i alt 40 sletdaler. Da Christoffer Pedersen mente, at det ikke var gået rigtigt til, da panthaverne havde tilbudt ham at indløse sølvkanden, havde han appelleret herredstingets afgørelse til landstinget. Han havde da stævnet Niels Sørensen i Hørslevgård og Peder Lauritsen i Snåstrup på salig Jens Pedersen i Hørslevgård hans arvingers vegne anlangende en sølvkande som salig Jens Pedersens

fuldmægtig, nemlig Just Andersen i Søballe skal have på Framlev herreds ting den 17. august 1631 tilbudt Christoffer, om han den ville indløse på salig Anders Pedersens arvingers vegne. De havde "samlet til hobe nogle sankevidner på de døde i samme sag, uden nærmere år og dato, for med sligt påfund at betale dem med ugyldige gældsbreve og tilegne sig samme sølvkande, som Christoffer Pedersens hustru Maren Andersdatter skal være efter tingsvidnes indhold udlagt efter hendes salig moder Barbara Nielsdatter." Christoffer Pedersen påstod, at kanden var blevet frataget Anders Pedersens arvinger uretmæssigt, og at ingen var mødt i dødsboet for at kræve gælden, da der skulle gøres udlæg til kreditorerne, og de havde heller ikke givet oplysning om pantet, som de burde have gjort til "tronnags" efter hans død, men først fremkommet med kravet efter år og dag, men da panthaverne kunne fremlægge både pantebreve og vidnesbyrd om, hvordan det var gået til, da kanden blev pantsat, så blev herredstingets dom stadfæstet den 16. marts 1633 111).

Det var måske noget letsindigt, at Christoffer Pedersen efter Christen Andersens død overtog den ene af Anders Pedersens gårde i Borum og på samtlige arvingers vegne lovede at betale, hvad der måtte være af gæld efter svigerfaderen. De allerede under Anders Pedersen omtalte gældssager mod arvingerne blev derfor ført mod Christoffer Pedersen ved Århus byting og Viborg Landsting i 1636, fordi han på den tid igen var flyttet tilbage til Århus 112).

Om Maren Andersdatter er der ikke mere at berette, men det er der til gengæld om hendes mand. Han blev født i Ribe omkring 1580. Han var søn af Peder Baggesen og Dorte Stage, og da han og Maren Andersdatter blev gift, var han enkemand, så hun blev stedmor til hans fire børn med Lene Worm, som han var blevet gift med i 1613. Den gang var han draget til Århus fra Ribe med en brudskare, som talte 12 vogne 113), og han havde handlet med staldøksne sammen med hendes far Willum Worm, havde kautioneret for ham, både for stude og for udførselstold, så ved skiftet efter Willum Worm i Skagen, hvor Christoffer Pedersen var mødt op med sine gældsfordringer, havde han under arvingernes protest overtaget hele boet, antagelig for dog at redde sig noget af sit tilgodehavende betalt. De andre skulle i hvert fald ikke nyde noget, da han truede med at ville gå fra arven og nøjes med at få gjort udlæg for sit tilgodehavende på 1732 sldl. og desuden forlange jævning, dvs. at de alle til boet skulle tilbagelevere, hvad de havde fået til udstyr, da de rejste hjemmefra, for at det, der måtte blive til rest kunne blive fordelt ligeligt imellem dem og kreditorerne 114).

Da Lene Worm døde, forhøjede Christoffer Pedersen sine børns arvepart med noget af sin egen, hvad han senere uden held prøvede på at få ændret, angiveligt fordi han ved boopgørelsen helt havde glemt at anmelde en større gældspost.

Christoffer Pedersen var købmand, og der var varer for 111 sldl. i boet efter Lene Worm, og han har nok stadig haft nogen handel med kvæg, for der var 13 okser, 4 stude og 6 køer til en samlet værdi af 253 dlr. 115). De dyr har han næppe haft på stald i Århus, og det er nærliggende at tro, at de har været opstaldet i Borum, så han på den måde kan have lært Maren Andersdatter at kende, og tanken om selv at opfede stude kan have været årsag til, at han overtog selvejergården i Borum efter giftermålet med Maren Andersdatter, da hendes bror Christen døde 116).

Det, han havde glemt, har muligvis været, at hans købmandsgård var blevet pantsat for 500 rigsdaler i 1621. Det voldte ikke problemer før end i 1636, da ophørte han helt med at betale 24 rdl. i årlig rente af lånet. Det kan der have været flere grunde til, men med overtagelsen af begge sine svigerfædres dødsboer har han efter al sandsynlighed spændt sin økonomi for hårdt, da der var mere gæld, end han havde regnet med, og deres og hans egne tilgodehavender har været vanskelige at inddrive i tiden efter Kejserkrigen.

De to gældssager han blev påført, da han havde overtaget Anders Pedersens efterladte bo, og lovet de andre arvinger at holde dem skadesløse, var altså ikke hans eneste retssager, og dyrt har det været med sagsomkostninger både ved bytinget i Århus og ved landstinget i Viborg. Han har sikkert været nødt til at sælge gården i Borum, for i 1632 klagede overformynderne over, at han var flyttet til et andet herred uden at skifte rigtigt med børnene 117), og omkring halvandet år efter han flyttede til Borum, var han og familie tilbage i Århus.

Købmandsgården, der havde været lejet ud, var blevet efterladt i mindre god stand af lejeren farver Hans Klodt, der i mellemtiden havde fået fæste på Århus mølle, som omtalt i afsnittet om den anden Maren Andersdatter og Laurits Jacobsen Møller, så striden mellem Hans Klodt og svogeren Laurits

Jacobsen har måske været medvirkende til den uforsonlige holdning, Christoffer Pedersen nærede overfor Hans Klodt. Christoffer Pedersen nægtede at udlevere nogle sager, som Hans Klodt havde efterladt, da han flyttede, så Hans Klodt stævned ham derfor til at møde i retten den 7. april 1636. Tingene han ikke ville udlevere var "en kobber farvekube med jern, en ny badstue med en kakkelovn med en gryde i, en ny lås og en grøn stol".

Christoffer Pedersen lod sin sagfører Niels Madsen fremlægge sit skriftlige svar, hvori han begærede af Hans Klodt, at han for det første skulle aflevere det gods, som han havde taget af hans gårds inventar og i samme stand, som det før havde været i, hvilket han havde forpligtet sig til. For det andet så begærede han, at Hans Klodt skulle erstatte ham den brøstfældighed, som var sket i hans gård, som han også havde lovet at betale, og for det tredje at han ville betale resterende husleje for ejendommen, som han havde lejet i halvandet års tid, og som han havde lovet at betale rettidigt, samt leje af det inventar, han havde haft i brug. Han mente, at de skulle gøre regnskabet op, og lade overkøbmanden udligne deres mellemværende, hvad dommeren fandt rimeligt, og en dato blev fastsat. Imidlertid fortsatte sagen den 21. april med, at Bernt Klodt på sin far Hans Klodts vegne fik nogle kvinder til at vidne om, at da Hans Klodt ved Skt. Mikkeldags tide 1632 flyttede ind i Christoffer Pedersens gård, da købte han kål af borgmester Frosts kvinde Mette Lauritsdatter, og den kål lod han sætte i gården og ikke i haven. To andre koner vidnede, at der var hul på havegården, så der kunde lobe både hunde og svin ind og ud af haven. Endnu et par stykker vidnede, at efter Hans Klodt var flyttet, så forblev hans folk der ikke længere end en fjorten dages tid, og til sidst spurgte Bernt Klodt Christoffer Pedersen, om han ikke ved samme tid havde lejet sin have ud til urmageren der i byen. Hertil svarede han, at urmageren havde brugt den med hans tilladelse, og at ingen ville kunne bevise, at han havde fået leje af haven.

Den 19. maj forelagde de så overkøbmanden Jacob Abel deres regnskaber, først Hans Klodts: "Christoffer Pedersen haver bekommet, som er Anno up Michelli von Christoffer Petersen das haus affgehuret, bet. 1633 up ostern 12 dlr." - osv, alt sammen skrevet på plattysk. 1634 havde han betalt 44 dlr. og for ageren og haven 56 dlr. Desuden havde han købt en nøgle til huset for 1 mark, glarmesteren havde han betalt 6 mark lybsk for at lave et vindue, og desuden havde han betalt en del små beløb til en murer, for der var boret og fræset, han havde også farvet et par bukser, noget tøj og garn for Christoffer Pedersen. I alt havde han dermed betalt 66 dlr. og 10 sk. lybsk, så der efterstod 10 dlr. og 10 sk. lybsk, og så havde Christoffer forholdt ham en blå kube til hans skade for mindst 50 dlr. og så har han endog ladet lave en stue i huset og paneler og en kakkelovn og lånt ham en ny grøn stol og en kedel, og han har lånt mig et lille firkantet bord.

Christoffer Pedersens regnskab fra 1632 til påsken 1633 lød på 8 rdl. for brug af hans bohaves, mod at han skulle behandle det, så det ikke blev ødelagt, og for at bruge haven 4 dlr. Fra påske 1633 til påske 1634 lejede han påny gården med to gårdsavl og haven for 44 dlr. og lovede at betale 2 sldl. for at bruge bohavet endnu et år, og han havde lovet at betale for reparation af det, der måtte blive ødelagt i gården, stalden og på loftet. Desuden var hans folk blevet i gården med deres arbejde mere end fem uger over tiden, for det ville han have 2 dlr. og 1 mark, og Hans Klodt havde fået noget træ og et bord, som han tog med sig, og Christoffer Pedersen måtte lade det loft gøre færdigt, som tømrer Hans Pedersen havde brudt ned og betale en snedker, endvidere betale for at lade stuegulvet lægge om, for derfra var alle sten borte, så der måtte købes nye, og betale til murer og tømrer. Foruden det kom han med en opremsning af, hvad der var sket med hans bohaves.

Hans Klodt kom med endnu et langt skriftligt indlæg, hvor han blandt andet forsvarede sig med, "at en hver vel kan forstå, at jeg gudskelov ikke er så sanseløs, at jeg ville leje en have et halvt års tid om vinteren, thi deri kan ingen have nogen frugt eller gavn, og Christoffer Pedersen vil aldrig kunne bevise, at jeg har haft den ringeste handel den vinter". Han mente derfor, at Christoffer Pedersens regnskabsbog var usandfærdig og ikke skulle agtes. Med hensyn til gårdens tilstand forlangte han, at Christoffer Pedersen skulle komme med et rigtigt synsvidne, hvormed han har ment, at det skulle være fra dengang, han flyttede ud, hvilket fremgår af en senere protest.

Herefter gentages tidligere indlæg i sagen, og Christoffer Pedersen fremlagde syn på gården. Synsmændene fik forevist en badstue, som fandtes i gården: "Da så de, at samme badstue er nagelfast med stærke søm, og en fodrem er gennemboret ud mod gaden, så vand og andet kan flyde igennem, hvilket er remmen til stor skade". I stalden så de, at der manglede loftbrædder og 12 spiltove, at dørremmen var skamferet, og porten næsten gennemhugget. I stuen så de en udskåret seng, som var

meget skadet både på fod og krone, altså en himmelseng. En kiste var ilde tilredt på fod og låg, og stuens loft var repareret for nylig, i mellemstuen var der helt nye lervægge, og der så ud til at have været et vindue, endvidere var gulvet for nylig lagt næsten helt om med nye sten. Så kom parterne igen op at toppes i retten, og endelig blev dommen afsagt, og for en gangs skyld var det Christoffer Pedersen, som vandt, så både overkøbmandens afgørelse og synet af gården skulle stå ved magt (118).

Som før omtalt tabte Christoffer Pedersen sagen om sin svigerfar Anders Pedersens gæld til Søren Hvas og hans medarvinger, men det kneb med betalingen, hvorfor de stævned ham til landstinget, hvor sagen blev behandlet i 1637. Han forsøgte sig med indvendinger om, at to af gældsbrevene var over 20 år gamle, og at de derfor ikke burde stå ved magt, men den gik ikke. Han blev dømt til at betale de 30 dlr., som var halvdelen af det restbeløb, Søren Hvas havde betalt til Søren Frost.

Det må have knebet med likviditeten, for nogle måneder senere manglede han stadig at betale 8 rdl. 1 mark ½ sk., derfor tilbød han, at de kunde gøre udlæg i hans ejendom, og der blev pantet i et harnisk med to lårskiner, forstykke, bagstykke, strømpe og harnisk for 6 dlr. to slagsværd for 3 dlr., 114 tobakspiber à 1 sk. i alt 7 mark 3 sk. til dækning af hovedstol og 5 mark, som var rente for tiden fra 5. november 1635, hvorefter han mente sig at være fri for videre tiltale (119).

Imidlertid dukkede endnu en sag op, som muligvis endte med forlig. Sagen drejede sig om Søften kirkes bibel. Den 21. juni 1638 fremviste Christoffer Pedersen en bibel, som han sagde var hans. Jens Pedersen fra Søften blev derefter spurgt, om han også vedkendte sig den samme bibel på Søften kirkes vegne, og han svarede ja, og det kunne han bevise med levende folks vidnesbyrd. Det viste sig, at Christoffer Pedersens første kones stedmor havde skrevet to sedler, den ene skrevet i Skagen 1630, hvoraf det fremgår, at han havde lånt hende en bibel i hendes livstid, og at han skulle have den tilbage, og han havde fået den tilvurderet på skiftet efter hende. I juli 1632 havde hun imidlertid skrevet en seddel "Boel Lasdatter bekender at have Søften kirkes bibel hos sig, som er af den slags, som udgik udi salig Højlovlig kong Frederiks tid, med argument og indhold over hvert kapitel". Da brev stod mod brev, vidste dommeren ikke andet at kende, end at sagen måtte afgøres ved landstinget. Nogen afslutning på den er ikke fundet, hvor utroligt det end lyder, er parterne måske blevet forligt (120).

Den ældste søn Peder Christoffersen af første ægteskab gav afkald til sin far for mødrene arv 13. september 1638. Han tjente da på Roskilde bispegård (121). Den 22. september 1642 forbød overformynderne i Århus Christoffer Pedersen at sælge sin gård (122), før end han kunne stille anden sikkerhed for sine børns arv, men da boede Christoffer Pedersen ikke længere i Århus, for han havde opsagt sit borgerskab den 25. februar 1641 (123) og var flyttet til Grenå, hvor han var byfoged fra 1643 og til omtrent 1650, idet en anden skriver fik bestalling på hvervet 23. december 1651.

Grenå blev meget ødelagt under Torstensonkrigen, så byens råd med flere borgere, her i blandt Christoffer Pedersen, sendte en opgørelse til kancelliet om ødelæggelserne: "Ved samme lejlighed har vi i lige måde på det allerflittigste erfaret og befundet efter borgmester og råds skriftlige erklæring, at fornævnte by har lidt skade for 1580 rdl., som på adskillige tider i rede penge er blevet kontribueret til fjenderne.- der foruden har byen gjort og haft anden bekostning og udgift, som ikke er beregnet til nogen bestemt sum. Derefter opremses punkt for punkt, hvad borgerne havde måtte levere til de fremmede krigsfolk, mens de var i byen, at de havde måttet betale for gaver til officerer for at være fri for overfald og udplyndring, dvs. beskyttelsespenge. Nogle af byens skuder var blevet brændt eller plyndret til søs, så den største del af borgerskabet var forarmet og deres "brug og næring dermed forsvækket" (124). En ulykke kommer sjældent alene, for i 1649 brændte den østlige del af byen blandt andet

kirke, skole og præstegård, og præsten skrev om branden i herredsbogen for Nørre herred. "Breve, dokumenter, privilegier som høre til kaldet eller kirken, item inventarium er alt sammen (forkomet) af ildebrand, som anno 1649 den 29. juni fortærede og opbrændte den største og bedste part af byen, så og kirken, skolen og præstegården, som endnu (i 1661) ligger ubebygget og ganske øde (125).

Disse ulykker kan også have ramt Christoffer Pedersen, og han flyttede igen fra Grenå. I 1650,

Den 25. Novembr.
Anno 1645.

Christoffer Pedersen
Christoffer Pedersen

Christoffer Pedersens underskrift på dokument fra tiden i Grenå. Med indsatte tegninger af to af hans segl fundet på dokumenter fra Grenå.

da han solgte sin hustru Maren Andersdatters arv efter Jesper Pedersen, boede de igen i Århus 126), men flyttede atter for de sidste år at bo i Skanderborg, hvor han var tingskriver i Skanderup birk og Hjlemslev herred. Her rober et skøde på en naboejendom, hvor han boede, nemlig i en gård inden for porten som Clemend Clemendsen amtsforvalter havde beboet, "som nu Christoffer Pedersen tingskriver påboer" (127). Hvornår han kom til Skanderborg, kan ikke fastslås, men han havde en sag om et tilgodehavende fra 1658 (128).

Christoffer Pedersen var tingskriver i hvert fald til begyndelsen af 1665, hvor indførslerne i tingbogen stopper brat, skønt den langt fra er udskrevet. Den 9. december 1664 indsendte han og sønnen Laurits Christoffersen en ansøgning om hans overtagelse af faderens embede: "Eftersom jeg underskrevne, af hans kongelige majestæt nådigst er betroet tingskriveriet til Skanderborg birketing og Hjlemslev herreds ting så til forårsages jeg, formedelst min høje alder og svagheds skyld, bemeldte begge tingskriveri at afstå, og hermed til min søn Laurits Christoffersen vil have afstanden mod slige kondition, at højst bemeldte hans kongelig majestæt ham samme begge tingskriveri udi min sted nådigst vil både nyde og betjene. Datum Skanderborg 9. Decmber Ao 1664 (129). Hvornår Maren Andersdatter døde, vides ikke.

36. SIDSEL ANDERSDATTER født i Borum, nævnt 1650, antagelig død i Elev. Gift med Jens Poulsen født omkring 1628, død i Elev begravet 19/4 1701.

Sidsel Andersdatters arv efter Jesper Pedersen blev solgt i 1650 "Christoffer Pedersen med fuldmagt af Jens Poulsen i Erølof, på hans hustru Sidsel Andersdatters vegne" (130). Det mærkelige stednavn har vist sig at være Elev, hvor Jens Poulsen i 1650/51 betalte husbondhold på en gård, hvis forrige beboer hed Søren Nielsen (131). Han var altså selvejer. Jens Poulsen var vidne i en sag mellem ejeren af Skårupgård og Marselis i en strid om skel, i den forbindelse kunne Jens Poulsen i Elev mindes 24 år (132). Det vides ikke om, Sidsel Andersdatter fik børn.

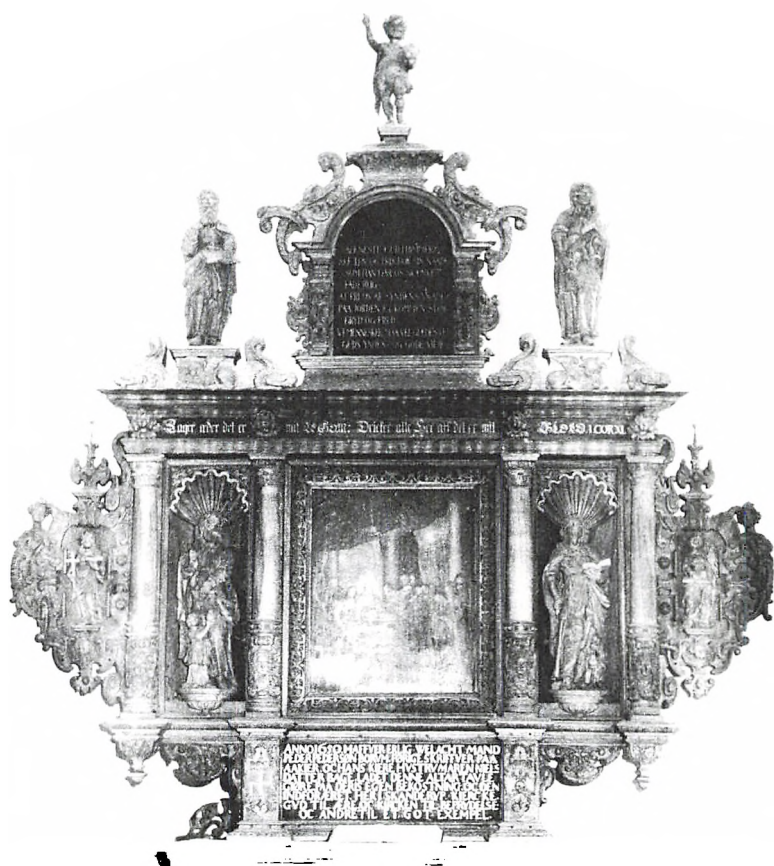
37. PEDER PEDERSEN BORUM født i Århus, død i Skanderborg før 11/2 1657. Gift 1. med K.I.D. Gift 2. med Maren Nielsdatter Bagge nævnt 1650. Gift 3. med Anne Madsdatter Højen, født i Højen omtrent 1630, død i Vengegård begravet 24/8 1692 i Veng kirke.

Peder Pedersen Borum var gift tre gange. Hans anden hustrus navn kendes kun fra den altertavle, som de skænkede til Skanderup kirke i 1650. Hans tredje hustru blev efter hans død gift igen med Rasmus Knudsen <109> fra Vengegård, og de måtte søge om dispensation til indgåelse af ægteskab i de forbudte led, fordi Peder Pedersen og Rasmus Knudsen, efter sidstnævntes eget udsagn var beslægtede i andet og fjerde led (133).

Peder Pedersen Borum og hans to første hustruers initialer indsat i tre skjolde på den udskårne afsyrede ramme, hvorfra maleri og mindetavle er forsvundet, så den første hustrus navn derfor ikke er kendt.

Peder Pedersen blev antagelig skriver på Åkær kort tid efter Kejserkrigen. Det er lidt uklart, om han boede på Åkær hele tiden, eller om han i perioder har boet i Skanderborg, i 1633/34 betalte han indfæstning af en liden have ved Skanderborg med noget ringe eng og årdags jord, som Jens Nielsen i Skanderup oplod (134), endvidere fæstede han og hans hustru Maren Nielsdatter for 32 dlr. Saksild sogns korntiende, mens han i 1635/36 gav 30 dlr. i stedsmål for noget af Åkærs jord og eng, Holger Christoffersen forrige skriver i fæste havde og fradøde, medens de kejserske var i Jylland, og siden den tid mesten har ligget ubrugt, endog afgiften årlig deraf er udgivet. Og skal han herefter give 2 rdl. årlig mere afgift deraf, end forskrevne Holger Christoffersen har givet (135).

Altartavlen i Skanderup kirke.

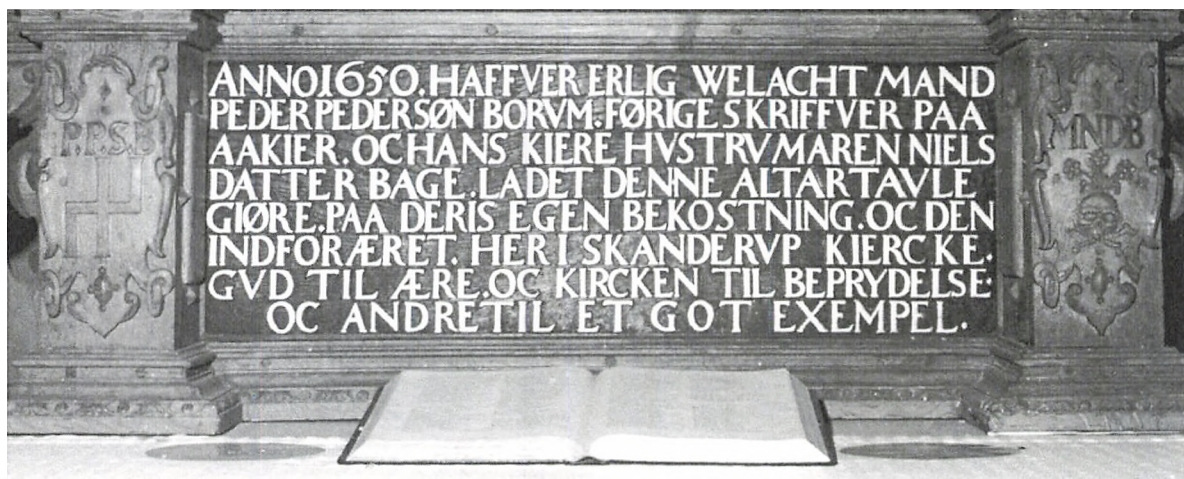
Peder Pedersen kan dog have boet i Skanderborg, administrationen af begge len foregik der, og han boede der i alle tilfælde, da han og Maren Nielsdatter Bagge 1650 forærede en altartavle til Skanderup kirke.

1645 lånte Peder Pedersen nogle gange sin far penge, så han til sidst havde mere end 1200 sldl. til gode. På skiftet efter forældrene 1652 afstod han fra kravet, idet hans søskende ellers ingen arv ville have fået (136). Skiftet er underskrevet af ham, med arvinger og flere andre (se under faderen nr. <7> i andet slægtled).

Peder Pedersen Borum døde 1656 eller 57, idet Rasmus Knudsen i Vengegård på Hads herreds ting den 6. august 1666 fremlagde et gældsbrev dateret Åkær 18. april 1650 og en lodseddel dateret 11. februar 1657, som formeldte at gældsbrevene

var tilfaldet enken Anne Madsdatter på skiftet (137), for. Peder Pedersen døde uden livsarvinger.

En del af den store formue, han efterlod sig, var udestående fordringer, så på skiftet indgik arvingerne kontrakt med Anders Lauritsen, borger i Århus, om at han skulle indfordre gælden for dem alle, hvilket han imidlertid til arvingernes fortrydelse ikke fik gjort. Han blev derfor sagsøgt af Rasmus Knudsen, som såvel på sin hustru Anne Madsdatters og alle andre arvingers vegne krævede, at han efter beløbene på de udleverede dokumenter og efter den salig mands regnskabsbog skulle betale 1089 sldl. og 11 sk.(138).

Indskriften på altartavlen i Skanderup kirke, hvor det ses, at Peder Pedersen havde tilnavnet Borum. Til venstre ses Peder Pedersens skjold med hans bomærke og initialer og til højre Maren Nielsdatter Bagges skjold med kranium og knogler samt hendes initialer.

38. SIDSEL PEDERSDATTER født i Århus omtrent 1590, død sst. før 21/12 1652. Gift med Jens Mortensen, død i Århus før 21/12 1652.

Børn:

- < **133 Maren Jensdatter** født omtrent 1619
- < **134 Maren Jensdatter** født omtrent 1624
- < **135 Anne Jensdatter** født omtrent 1631
- < **136 Niels Jensen** født omtrent 1632
- < **137 Jacob Jensen**
- < **138 Rasmus Jensen** født omtrent 1638
- < **139 Gertrud Jensdatter** født omtrent 1642

Jens Mortensen var født i Århus og tog borgerskab 3. juni 1619. Han og Sidsel Pedersdatter er formodentlig blevet gift på omtrent samme tid. Hvilket erhverv han havde, vides ikke, men han har vel som så mange andre været købmand. De døde begge før Sidsel Pedersdatters forældre, så det er skiftet efter borgmester Peder Pedersen og Maren Lauritsdatter i 1652, som røber børnenes navne 139).

39. KIRSTEN PEDERSDATTER BORUM død i Århus begravet i Vor Frue kirke 22/5 1685. Gift 1. med Rasmus Pedersen Gius, død i Århus 1638. Gift 2. sst. med Peder Sørensen Vinter, død i Århus begravet i Vor Frue kirke 29/12 1657.

Børn i første ægteskab:

- < **140 Peder Rasmussen Gius**
- < **141 Maren Rasmusdatter Gius**
- < **142 Oluf Rasmussen Gius**

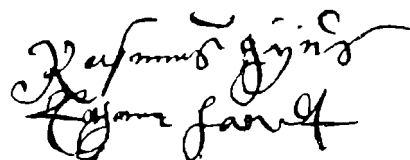
Børn i andet ægteskab:

- < **143 Rasmus Pedersen Vinter**
- < **144 Karen Pedersdatter Vinter**
- < **145 Maren Pedersdatter Vinter**
- < **146 Anne Pedersdatter Vinter**
- < **147 Søren Pedersen Vinter**

Rasmus Pedersen Gius var købmand i Århus, hvor han også i en årrække var overformynder. Efter en forordning fra 1619 skulle der være to overformyndere, som blev valgt af byens råd og lensmanden for fire år af gangen, hvilket dog sjældent blev overholdt. Der var vist nok en del prestige i at blive valgt til overformynder, for eksempel nævner Rasmus Thestrup det særskilt i sin stambog, da han af lensmand, borgmestre og råd blev udpeget til at være overformynder sammen med borgmester Peder Pedersen 140).

Overformynderne skulle være "fine og fornemme borgere, som temmelig ere til alders og vel ved formue". De havde en ret omfattende opgave, idet de skulle holde øje med, hvordan umyndige børns midler blev administreret, og hvordan børnene blev behandlet 141).

Rasmus Pedersen Gius var også borgmester, et hverv, der gik på omgang mellem rådmændene. Da Rasmus Pedersen Gius døde 1638, blev der på skiftet skrevet kontrakt med børnenes kommende stedfar. "At Peder Sørensen Vinter på sin fæsteenkes Kirsten Pedersdatters vegne på den ene og ærlig velfornemme mand Peder Pedersen borgmester sst., som er oldefar (bedstefar) og ret værge til fornævnte Kirsten Pedersdatters børn, nemlig Peder Rasmussen, Oluf Rasmussen og Maren Rasmusdatter deres vegne på den anden side, der stående her i dag for tingsdom og lydeligt bekendte, at de i går, som var den 19. september sidst" - "har været over en venlig skifte og forhandling og skiftet og delt alt hvis gods, som fornævnte tre børn efter deres salig far Rasmus Pedersen Gius, fordom rådmand sst., kunne tilfalde, og efter at fornævnte børns gods i penge blev anslået og bortskyldig gæld frataget. Er så forhandlet med børnenes forventende

Rasmus Gius underskrift fra skiftet efter Lene Worm 1630, hvor han deltog som overformynder.

stedfar førnævnte Peder Vinter, at han skal give forskrevne tre børn for al deres fædrene arv, være sig hvis det være kan, som de efter deres forskrevne salig far kunne tilfalde intet undtaget i nogen måder, 500 sldl. i rede penge, og hver af forskrevne tre børn en opredt seng, så god som 40 sldl. eller 40 sldl. i stedet for hver seng, og der foruden holde førnævnte tre børn til mad, øl, sko, klæder, skolegang og anden ærlig optugtelse” 142).

Peder Sørensen Vinter blev, da han løste borgerskab 18/3 1613, indskrevet i protokollen som borgersøn. Han var søn af Søren Jensen Vinter og Maren Jensdatter 143), og havde været gift før med Karen Jensdatter, som var enke efter Laurits Prytz. Hun døde i 1637, og selvom der havde været ganske lidt at arve, skrev han kontrakt, om at hendes børn Anders og Else Prytz skulle have 150 kurantdaler og deres mors tøj i arv 144). Peder Vinter havde nu fem stedbørn at sørge for, og fik selv i sit andet

ægteskab med Kirsten Pedersdatter fem børn. Da Kirsten Pedersdatters søster Karen Pedersdatter og hendes mand døde med kun et års mellemrum, tog han også et af deres børn, Edel Nielsdatter til sig 145).

Efter sin mands død i 1657 giftede Kirsten Pedersdatter sig så vidt vides ikke igen, så hun måtte selv sørge for de mange børn. De ældste børn af første ægteskab har vel også kunnet hjælpe hende, og det var hendes søn af første ægteskab Peder Rasmussen Gius, der 1669 mødte i Skanderborg i retssagen mod Anders Lauritsen, som havde været for længe om at opkræve skriver Peder Pedersens tilstående gæld 146). Kirsten Pedersdatter døde i 1685 og blev begravet 22. maj i Århus Vor Frue kirke 147).

Peder Vinters underskrift fra den nævnte kontrakt.

40. ANNE PEDERSDATTER født i Århus, død efter 1670 sst. Gift med Anders Madsen, død i Århus før 1669.

Børn:

< **148 Peder Andersen**

< **149 Mette Andersdatter**

Anne Pedersdatter og hendes mand Anders Madsen kendes dels fra skiftet efter hendes far 148) og dels fra den sag, hendes bror Peder Pedersen skrivners arvinger førte 1669 i Skanderborg, på Anne Pedersdatters vegne mødte hendes søn Peder Andersen 149). Ellers er der intet fundet, som kan belyse, hvilken håndtering Anders Madsen havde, men han ejede en gård i Mejlgade i Århus, der i 1665 var blevet tildømt magister Laurits Bording, som oprettede købekontrakt med Anne Pedersdatters svigersøn. Selvom denne kontrakt ikke blev overholdt, og datteren Mette Andersdatter og hendes mand måtte flytte, så boede Anne Pedersdatter der stadigvæk i 1670, da Laurits Bording solgte gården til anden side 150). Anne Pedersdatter fik i 1669 varsel sammen med en del slægtninge, fordi en gård i Klintrup, de havde part i, skulle synes 151).

41. KAREN PEDERSDATTER død i Århus før 21/12 1652. Gift med Niels Pedersen Krydenerer, død i Århus 1654.

Børn:

< **150 Mette Nielsdatter**

< **151 Edel Nielsdatter**

Der findes kun få oplysninger om dette ægtepar, de er nævnt i skiftet efter hendes forældre i 1652 152), men da var hun allerede død. Niels Pedersen var født i Kolding, og tog borgerskab 8. juli 1647 i Århus som krydenerer, det vil sige urtekræmmer. Skiftet efter Karen Pedersdatter og skiftet efter Niels Pedersen Krydenerer i Borgporten blev holdt med et halvt års mellemrum den 17. oktober 1653 og i marts 1654. Skifterne er omtalt i Århus overformynderiprotokol. Værger for børnene blev Peder Sørensen Vinter og hans stedsøn Peder Rasmussen Gius 153).

42. PEDER OLUFSEN født i Borum, død sst. 1657. Gift 1. med Maren Jensdatter Hvas, død omtrent 1640. Gift 2. med Ingeborg Nielsdatter Fogh, død 1667.

Børn i første ægteskab:

- < **152 Anne Pedersdatter** født omtrent 1635
- < **153 Kirsten Pedersdatter**
- < **154 Maren Pedersdatter**
- < **155 Ellen Pedersdatter**

Børn i andet ægteskab:

- < **156 Niels Pedersen** født omtrent 1642
- < **157 Karen Pedersdatter**
- < **158 Anders Pedersen Borum**
- < **159 Berete Pedersdatter**
- < **160 Peder Pedersen Bording**
- < **161 Peder Pedersen**
- < **162 Maren ? Pedersdatter**

Peder Olufsen efterfulgte sin farbror Anders Pedersen som herredsfoged og blev ligesom ham fri for afgifterne af sin gård. I lensregnskaberne udgiftsregnskab ses hans afkortning for landgilde første gang i 1631/32. I margen ud for er der gjort følgende tilføjelse: "Denne gårds landgilde er dette år ført til afkortning, efter at han i næst forrige år er blevet herredsfoged næst efter afgangens Anders Pedersen der sammesteds" 154). Forst i 1638/39 betalte "Peder Olufsen i Borum 1 dlr. og 1 okse i husbondhold af den selvejerbondegård sst., som Christen Andersen fradøde, deslige af en kirkeager på Borum mark kaldes Lotager, liggende til Borum kirke, som Anders Pedersen tilforn i fæste havde, gav årlig til kirken 2 sk. skal nu herefter årlig til kirken udgive 4 sk. (og til indfæstning) ½ dlr" 155). Da der var tale om den gård, Christen Andersen fradøde, er det den samme gård, som Christoffer Pedersen overtog efter ham på arvingernes vegne. Handelen med gården er formodentlig først blevet endelig afgjort nogen tid efter, at Christoffer Pedersen igen var flyttet tilbage til Århus.

Peder Olufsen kom til at opleve endnu en krig med udplyndringer, nød og elendighed, og da der kort efter hans død igen blev krig, var hans arvinger ikke i stand til at betale den gæld, som var blevet udlagt på skiftet efter ham, hvorfor alle hans børn, hans anden hustru Ingeborg Nielsdatter Fogh og hendes nye mand Peder Jensen blev stævnet, og da de på skiftet havde lovet at betale hans gæld, blev de også dømt til at betale. Både skiftebrev og tingsvidne blev fremlagt, men tingsvidnets dato 3. juni 1637 er ikke rigtig indskrevet i tingbogen 27. september 1665 156), for den dag faldt ikke på den faste tingdag, som i Framlev herred var om onsdagen. Derimod var 3. juni 1657 en onsdag. Rigtigheden af denne omdatering understreges af, at Ingeborg Nielsdatters nye mand Peder Jensen i Borum, i forbindelse med en større sag om restancer til den forrige ridefoged Søren Lauritsen i Skanderborg, blev krævet for husbondhold af gården i Borum. Dertil svarede han skriftligt "at han kom 1657 til fader og moderløse børns gods i Borum, og at han intet havde købt, så han mente ikke, at han skulle betale husbondhold".

Sagen blev appelleret, fordi Framlev herredsting havde "fridømt Peder Jensen i Borum for 14 rdl., han var skyldig blevet til Skanderborg til husbondhold af den selvejergård, han iboer", om han også blev fri for betalingen ved landstinget vides ikke, da dommen ikke er bevaret 157). Når der var tale om både fader- og moderløse børn, var det, fordi der var to hold, nemlig Peder Olufsens børn af første ægteskab og de børn af hans andet ægteskab, som Peder Jensen blev stedfar til ved at gifte sig med Ingeborg Nielsdatter Fogh.

Peder Olufsens første hustru Maren Jensdatter var datter af Jens Sørensen Hvas og Maren Nielsdatter. Peder Olufsen mødte nemlig på Viborg Landsting 14. september 1636, ikke fordi han var herredsfoged, men på både egne og Jens Sørensens Hvas vegne i gældssagen mod Anders Pedersens arvinger 158). Endvidere fik hans børn af første ægteskab lovbud i 1661 "at de i dag 14. dage gav salig Peder Olufsens børn i Borum, Anne Pedersdatter, Elle Pedersdatter sst. Kirsten Pedersdatter i Skibby og Maren Pedersdatter varsel til hus og bopæl" - årsagen var, at Søren Jensen Hvas og hans mor Maren Nielsdatter ville sælge deres selveje i Storring sogn til præsteenken Maren Nielsdatter Fogh, salig hr. Jens Jensens efterleverske i Storring 159).

Imidlertid fik Peder Olufsens børn af andet ægteskab, Karen Pedersdatter, Berete Pedersdatter, Niels Pedersen, Anders Pedersen, Peder og anden Peder Pedersen og endnu en Niels Pedersen også lovbud den samme dag, men det var fordi, deres mor Ingeborg Nielsdatter Fogh ville sælge en anden selvejergård i Storring til den samme køber, som var hendes søster (160). De var døtre af provst hr. Niels Pedersen Fogh (død 1628) og Berete Lauritsdatter. Ingeborg Nielsdatters datter Berete var således opkaldt efter sin mormor.

Ingeborg Nielsdatter Fogh ses mange gange i tingbogen gennem 1660erne både sammen med hendes nye mand Peder Jensen og sammen med hendes børn, og ofte i anledning af salg af arveparter i gårde i Borum, arveafkald fra nogle af Peder Olufsens ældste børn og i forskellige gældssager (161).

De mange salg af arveparter, som Ingeborg Nielsdatter foretog, har været et forsøg på at klare sig ud af gældsforpligtelser både til familie og andre, et billede af, hvor forarmede bønderne var blevet efter endnu en krig med udplyndringer og manglende mulighed for at få udbytte af jorden.

Desuden var der et par gange i løbet af 1660erne alvorlig misvækst, så den fattigdom, endnu et par tingsvidner omtaler, har ikke været overdrevet. Ingeborg Nielsdatter solgte i 1666 halvparten af den halvpart, hun ejede i Foghs gård i Borum til Peder Frandsen og hans trolovede fæstemø Maren Nielsdatter, og Peder Jensen stævnedes i 1666 nogle folk i Høver for ikke at have betalt husleje til "Ingeborg Nielsdatters små fattige børn i Borum", og da Ingeborg Nielsdatter blev stævnet for at restere med 20 tønder plovhavre til Århus hospital i 1667, fik præsten i Storring hr. Niels Madsen tinglæst, at hun var så forarmet, at hun ikke kunne yde denne restance. Hun havde da nogen tid forinden solgt sin anden halvpart i gården til Niels Tomasen, som var blevet gift med hendes datter Karen Pedersdatter (162).

Da restancen på plovhavren igen i slutningen af 1667 blev krævet, var det salig Ingeborg Nielsdatters arvinger, der blev stævnet. I 1668 blev skiftebrevet fremlagt, fordi smeden i Borum stævnedes Peder Frandsen for manglende betaling for beslag på hendes kiste. Imidlertid fremlagdes en kvittering, som var udstedt til Peder Jensen den 12. april 1667. Skiftebrevet var udstedt den 10. juni samme år, så Ingeborg Nielsdatter må være død senest 30 dage før (163).

43. JOHANNE OLUFSDATTER født i Borum nævnt 1667. Gift med Niels Lauritsen i Vorgård nævnt 1647 og indtil 1667.

Barn:

< **163 Oluf Nielsen Bonde**

Johanne Olufsdatters mand Niels Lauritsen var fæster af Vorgård i Framlev Sogn. De er begge nævnt som sælgere af arveparter efter Jesper Pedersen i 1651 (164). I 1667 solgte Jesper Olufsen i Borum og Sejer Olufsen i Sjelle en arvepart i Sorring, som Niels Lauritsens hustru Johanne Olufsdatter arvede efter salig Karen Sejersdatter, og som Jesper Olufsen havde købt af hende (165).

Hvor gammel Niels Lauritsen i Vorgård blev, og hvornår han døde, er det umuligt at svare på. Han er set i Framlev herreds tingbog mellem 1662 og 1666. Som næsten alle andre bønder i den periode var han bagud med betaling af landgilde og havde en del gæld foruden. I 1662 blev han sammen med andre bønder fra Hørslev, Hørslevboel og Labing stævnet for gæld til Jens Steffensen i Borum for en okse, som de havde købt af ham, som de havde ydet til Frederiksodde, Søren Nielsen og Niels Lauritsen mente ikke, det angik dem, for de var Hermans tjenere (166).

Niels Lauritsen blev flere gange stævnet for gæld, og han blev fordelt for sin andel af korntien-debetaling, dvs. at han skulle betale inden 15 dage, hvis han ikke ville pantes (167). I 1664 var det for gæld til salig Peder Lauritsen i Galten ifølge hans brev dateret 17. marts 1649, og han blev dømt til at betale den salig mands hustru Anne Knudsdatter og hendes børn inden 15 dage.

Efter navnet at domme kan den afdøde have været hans bror. Året efter var gælden, som var på 4 sldl., endnu ikke betalt, men Niels Lauritsen lovede at betale til snapsting (168). Der var yderligere gæld på 12 sldl., 2 td. byg og en rdl. 169, så det må have været kærkomment, at han i 1667 kunne sælge sin kone Johanne Olufsdatters arv i skovparter i Sorring (170). Det er sidste gang Niels Lauritsen ses i tingbøgerne, for efter den tid var det hans søn Oluf Nielsen Bonde, som mødte på tinget.

44. MAREN OLUFSDATTER født i Borum, død sst. for 1696. Gift med Peder Andersen født omtrent 1600, død i Borum 1684.

Børn:

- < **164 Jens Pedersen** født omtrent 1635
- < **165 Oluf Pedersen**
- < **166 Karen Pedersdatter** født omtrent 1640
- < **167 Laurits Pedersen** født omtrent 1645
- < **168 Erik Pedersen** født omtrent 1646
- < **169 Peder Pedersen**
- < **170 Jesper Pedersen** født omtrent 1650

Peder Andersen var ikke søn af herredsfoged Anders Pedersen, for i så fald skulle han ved sit ægteskab med Maren Olufsdatter have haft kongelig bevilling til indgåelse af ægteskab i de forbudte led, og en sådan ægteskabsdispensation findes ikke i Jyske Registre, desuden var det på sin kones vegne han solgte arveparter i Borum, for eksempel da han afhændede hendes arv efter hendes farbror Jesper Pedersen, og da han i 1678 fik lovbud om selveje i Borum 171).

I 1708 nævnes det i en strid om jord, at Peder Andersen var død for 24 år siden, altså i 1684, at han havde haft to gårde i brug, og at han 40 år før havde overladt gårdene til to af sine sønner, Oluf Pedersen og Peder Pedersen 172).

1625/26 betalte Peder Andersen en daler og en okse i husbondhold for en selvejergård, som lille Anders Pedersen oplod, han ejede også en gård kaldet Anders Niensens gård. Om hans far var den ene eller den anden af de to er ikke til at bevise, men Anders Nielsen ses dog i jordebogen helt op i 1650erne på gård nr. 5, men fra den periode er stedsmålene ikke bevaret. I jordebogen fra 1661, som er en ældre fra 1624 med tilføjede rettelser, er Anders Nielsen i gård nr. 5 blevet rettet til nu Peder Andersen og Oluf Pedersen. Hvis Peder Andersen var fra Borum, vil det være mest nærliggende at tro, at han var lille Anders Pedersens søn, men bevises kan det ikke.

Da Laurits Lauritsen i 1663 gav afkald til Peder Andersen på sin kone Anne Pedersdatters vegne for hendes arv, var det fordi, Peder Andersen var gift med hendes faster og derfor havde været værge for hende og af den grund havde været ansvarlig for hendes arv efter forældrene Peder Olufsen og Maren Jensdatter 173).

Peder Andersens søn Oluf Pedersen, som er skrevet i jordebogen sammen med faderen i gård nr. 5. fik i 1663 skøde på den såkaldte Anders Niensens gård, og forud gik der lovbud til hans søskende 174). Endelig fik han på hustruens vegne lovbud, da der i 1668 og 1678 blev solgt arveparter i Jesper Olufsens og Peder Olufsens gård og i Borum mølle. Maren Olufsdatter og hendes mand Peder Andersen døde, før den ældst bevarede kirkebog begynder, så det var deres søn Peder Pedersen, der den 1. april 1696 solgte sin arv i Borum mølle, nemlig det han havde arvet efter sin mor 175).

45. SEJER OLUFSEN født i Borum nævnt i Sjelle 1668, død før 1678. Gift med Helle Jensdatter født i Sabro, død i Sjelle efter 1686.

Børn:

- < **171 Anders Sejersen**
- < **172 Oluf Christoffersen Sejersen**
- < **173 Johanne Sejersdatter**
- < **174 Maren Sejersdatter**
- < **175 Jens Sejersen**
- < **176 Anne Sejersdatter**
- < **177 Karen Sejersdatter**

Sejer Olufsen var en af Jesper Pedersens arvinger, som i 1650 solgte arveparter i Farre 176). Desuden blev han stævnet til Framlev herreds ting flere gange i løbet af 1663. Først for at gøre rede for brordatteren Maren Pedersdatters arv, hvorefter han stævnedes hendes stedfar Peder Jensen i Borum i

samme sag, og han var også til stede samme år, da hans søster Karen Olufsdatter holdt skifte efter sin afdøde mand Peder Sørensen 177). Året efter måtte han igen møde på tinget angående Maren Pedersdatter i Lyngby, idet hendes mand Jens Jensen nu krævede hendes arv udbetalt af ham, fordi han havde været hendes værge, og atter stævnedes han hendes stedfar i Borum for hendes børnegods (178). Efter Sejer Olufsens mor Karen Sejersdatters død, solgte han i juli 1667 sin arvepart i noget skov i Sorring (179), og i 1668 fik han og hans søskende lovbud, da der skulle sælges arveparter i salig Peder Olufsens gård i Borum og i Borum mølle med tilliggende (180).

Hans kone Helle Jensdatter er kun nævnt to steder, da hun i 1686 arvede sin velhavende barnløse moster Sidsel Mortensdatter, som døde i Århus (181). Helle Jensdatter var da blevet enke, og mødte med sønnen Jens Sejersen som lovværge. Af det samme skifte fremgår det, at hendes forældre var Jens Pedersen og Maren Mortensdatter i Sabro. Helle Jensdatter er også nævnt i mandtal til kop- og kvægskat 1678, så det må formodes, at Sejer Olufsen var død inden da (182).

Gården, Sejer Olufsen og Helle Jensdatter havde i Sjelle, var en selvejergård, for efter Sejer Olufsens død overtog sønnen Jens Sejersen gården og solgte 5. oktober 1687 halvparten deraf til sin fæstemø Kirsten Pedersdatter, som var fra Adsløv (183).

46. KAREN OLUFSDATTER født i Borum nævnt 1652 og 1662. Gift 1. med Peder Sørensen, død i Herskind 1663. Gift 2. sst. med Christen Lassen.

Børn i første ægteskab:

178 Søren Pedersen

179 Oluf Pedersen

180 Morten Pedersen

Herskind i Skivholme sogn er et vanskeligt sted, fordi man her stort kun har tingbøgerne at holde sig til, idet Skivholme kirkebog før 1814 er gået tabt. Karen Olufsdatters første mand Peder Sørensen var søn af Søren Simonsen og Anne Jensdatter i Herskind (184).

Peder Sørensen solgte 1652 på sin hustrus vegne, hvad hun havde arvet af andele i Farre efter Jesper Pedersen (185). Børnene nævnes i skiftet efter deres far Peder Sørensen i 1663 og forbindelserne til Borumslægten bekræftes af, at der blev givet lovbud til Karen Olufsdatter og hendes anden mand Christen Lassen, da broderen Jesper Olufsens gård i Borum skulle sælges i 1668, og igen da andet selveje i Borum skiftede ejer i 1678 (186).

Skiftet efter Peder Sørensen findes indskrevet i Framlev herreds tingbog den 26. marts 1663: "For tingsdom stod Søren Nielsen i Vorgård, Jørgen Sejersen i Herskind, Albret Ibsen i Rodegård, Christen Nielsen i Skørring, de bekendte og tilstod, at de den 5. marts sidst forleden var forsamlet udi salig Peder Sørensens hus og gård i Herskind over et venligt skifte imellem hans efterlavede hustru Karen Olufsdatter på den ene og hendes børn Søren Pedersen, Morten Pedersen (og) Oluf Pedersen på den anden side" Til stede på skiftet var børnenes farbrødre Jens Sørensen i Dallerup og Simon Sørensen i Herskind samt deres morbrødre Sejer Olufsen i Sjelle og Jesper Olufsen i Borum og desuden Niels Rasmussen i Sorring, Rasmus Jensen i Labing (børnenes fasters mand).

Derefter blev registreringen af boet nedskrevet, og man begyndte med en rød-blisset hest, som blev ualmindelig højt vurderet til 29 sldl., mens den dyreste hoppe var 22 sldl. værd. Dyrene, hvoraf to stude var på foder hos andre, var 274½ sldl., vogn og plov 7 sldl. værd og der var korn for 111½ sldl.. Honning var meget efterspurgt, så 2½ bistade var 5 sldl. værd.

Bohavet blev vurderet til 61 sldl. 2½ mark, men der var også både fade og tallerkener af tin, mes-singlysestager og bænkedynner og hynder for at nævne noget af det mere værdifulde. Sengetøjet blev holdt uden for vurderingen, mod at enken lovede at give børnene hver en part af det til en værdi af 16 sldl., mens Karen Olufsdatter selv kunne beholde den seng, som stod i korshuset. Af den salig mands gangklæder nævnes kun en sort klædeskjortel, en trøje, noget småtøj og et par klædes bukser, der alt sammen skulle "forvares til børnene opvokser og komme dem til gavn og behov". Boets samlede værdi beløb sig til 459 sldl. 2½ mark.

Der var dog temmelig meget gæld, to pantebreve på 106 rdl. og 58 sldl. og en del større eller mindre gældsposter, som blev krævet blandt andet efter Århuskøbmænds regnskabsbøger. Mikkell Lassen i

Århus havde leveret øl for 12 sldl., men den post ville børnenes farbror Jens Sørensen i Dallerup ikke godkende, “eftersom øllet var kommet til trolovelse til deres egen nytte”, nemlig til Karen Olufsdatters og Christen Lassens trolovelse, altså fra hans bror, som i øvrigt døde barnløs i Århus, idet Christen Lassen i Herskind er nævnt i skiftet efter ham 187).

I arv efter Peder Sørensen blev der 40½ sldl. 12 sk. til Karen Olufsdatter og 13½ sldl. 4 sk. til hver af sønnerne. Da der blev gjort udlæg i boet til dækning af både arv og gæld, fylder skiftet flere sider i tingbogen.

Børnenes “forhåbendes stedfar Christen Lassen” tog deres gods under værgemål, “og nu her for retten lovede og forpligtede han sig og sine arvinger at betale fornævnte børnegods til fornævnte børn eller deres arvinger kvit, fri og skadesløs, når de opvokser og behov har samt føde og klæde enhver, til de bliver 14 år gamle 188). Christen Lassen skødede halvdelen af selvejergården til sin anden kone Maren Madsdatter i år 1700, så Karen Olufsdatter må formodes at være død omkring et til to år før 189).

47. JESPER OLUFSEN født i Borum omtrent 1618, død sst. begravet 4/8 1695. Gift med Maren Jensdatter Hvas født i Rodegård omtrent 1629, død i Borum begravet 24/1 1713.

Børn:

- < **181 Johanne Jespersdatter**
- < **182 Oluf Jespersen** født omtrent 1658
- < **183 Peder Jespersen**
184 udgået
- < **185 Jens Jespersen**
- < **186 Karen Jespersdatter**
- < **187 Anders Jespersen Borum**
- < **188 Anne Jespersdatter**

Jesper Olufsen var som sine søskende blandt sælgerne af arven efter Jesper Pedersen 190), og ligesom broderen Sejer Olufsen fik han lovbud i 1664 og solgte sin del af arv efter moderen og faderen i 1667, 1678 og i 1696 i salig Peder Olufsens gård og Borum mølle 191).

Maren Jensdatter arvede i 1710 sin barnløse søster Sidsel Jensdatter, der havde været gift med Mikkel Lassen i Århus. Maren Jensdatter var i følge dette skifte datter af Jens Mortensen i Rodegård, som i Framlev herreds tingbog blev kaldt Jens Mortensen Hvas 192).

48. ANNE OLUFSDATTER født i Borum omtrent 1622, død i Neder Hornbæk begravet 8/4 1687. Gift med Niels Sørensen Meldgård født omtrent 1610, død i Neder Hornbæk begravet 24/3 1676.

Børn:

- < **189 Johanne Nielsdatter**
- < **190 Søren Nielsen Meldgård**
- < **191 Karen Nielsdatter** født omtrent 1662

Anne Olufsdatter og hendes mand var blandt dem, der 1650 solgte deres arv efter Jesper Pedersen 193), desuden blev hendes arv efter forældrene i Jesper Olufsens gård i Borum lovbudt i 1668 og samme år solgt til Peder Nielsen Fogh i Skivholme og Johanne Nielsdatter, som må formodes at have været deres datter, selvom det ikke fremgår af skødet 194).

FJERDE SLÆGTLED

49. LAURITS CHRISTENSEN BORDING født i Ribe 1617, død i Ulfborg begravet 20/3 1675. Gift med Maren Keldsdatter, død i Ulfborg 8/1 1686.

Børn:

- < **192 Ingeborg Lauritsdatter Bording** født omtrent 1649
- < **193 Achilles Lauritsen Bording**
- < **194 Christen Lauritsen Bording** født omtrent 1651
- < **195 Margrete Lauritsdatter Bording**
- < **196 Annike Lauritsdatter Bording**
- < **197 Vibeke Lauritsdatter Bording** født omtrent 1661
- < **198 Claus Lauritsen Bording**
- < **199 Maren Lauritsdatter Bording**
- < **200 Dorte Lauritsdatter Bording**

Laurits Christensen Bording eller Bordum, som han selv underskrev sig, blev kaldet til præst i Ulfborg og Råsted menigheder, aflagde ed den 15. april 1646 og blev provst i Ulfborg herred i 1653 1). Han var gift med den forrige præst Keld Nielsens datter Maren Keldsdatter.

Efter hans eget udsagn var det bestemt ikke noget fedt kald, da han i 1649 i herredsbogen skrev om præstens vilkår der i sognet: "Ulfborg hovedsognet: Tiendekorn giver på skæppen rug 20 td., byg 18 td. 5 skp., deri også regnet de 3 td. rug, som gives årligt af Kapelmark ved Skerm bro og af Skermgård mark sst. og af Skerm bys mark, som alt er nedbrudt og lagt under Nør Vosborg herregård, og kirken eller kapellet er igen opbygget på samme herregård 2). Af Nør Vosborg herregård finder jeg ikke, at mine formænd har fået noget korn. Af Sønder Vosborg herregård har mine salig formænd bekommet undertiden 2 td. rug og 2 td. byg, undertiden 2 td. byg, som de velb. adelige personer salig fru Karen Lunge og salig Mogens Juel har bevilget dem, hvilket korn de også fik, den tid gården blev besat, men nu ikke fordi der boer ingen på af adelen".

Den detaljerede opgørelse fortsætter med indtægten af kvægtiende, men grise og bier ville bønderne ikke yde tiende af, og kun nogle ville betale tiende af æg. "Nådigster oste og smørbor får jeg ikke 3). Offer på de 3 højtidsdage og ellers med brudefolk børn og barselskvinder 30 dlr., dog ofrer ikke halvdelen af de, som gå til alters i dette sogn. Avlingen kan granskes ud af sæden, thi der kan fås årligt ligesom åringerne er til: Rug 7 td., byg 5 td., havre 8 td.". Højbjergningen var så dårlig, at det var nødvendigt at leje eller fæste enge, hvis der skulle avles tilstrækkeligt. En eng, som kunne give ti læs hø, var udlagt til vedligeholdelse af Predbjørn Gyldensteens begravelseskapel ved Ulfborg kirke, dog for at bjerge høet deraf skulle der betales 12 dlr. årligt, men det var til stor gavn, at han derved kunne få høet i sognet. Da der hverken var mose eller hede til præstegården, skulle brændsel hentes en mil borte. "Uddrift til kvæg og fæmon er der ingen belejlig, med mindre kreaturet skal drives igennem naboernes kornmark, som uden deres skade i så snæver en vej ikke ske kan. Thi nødes præsten at bruge en stor part jord og ager til græsning, som dog nytteligen kunne bruges til sæd, hvilket er vel årsag, at der ej såes så meget til gården, ej heller opføres meget kvæg, som ellers kunne".

I Råsted annekssogn var forholdene ikke meget anderledes, tiendekornet blev dels ydet på skæppen og noget på kærven, og der fandtes ikke nogen bygmark. "Af Skærumgårds herregård, som en bonde har forpagtet, er udgivet hidindtil tiende til præsten rug 3 td. byg 2 td., men nu vil han ej give uden rug 3 td. Han vil og ej udgive konge og kirketierende, om det er ret, dømmer andre". Heller ikke der fik han

nådigster eller smørbør og offer på de tre højtidsdage, så er akkorden herfor med barselskvinder, børn og brudefolk henved 10 dlr.

Laurits Bording havde fæstet Råsted kirketiende, men indtægten begrænsedes af udgift til kirkens vedligeholdelse. Annekspræstegården gav nogen indtægt, og der var ingen "benådninger", altså frihed for skat eller andet, "og om der havde været nogen, da er de i præstegårdens brand i 1633 af ilden fortærede, ej heller er billigt at begære dette kalds forbedring, men det var at ønske, at jeg måtte nyde det, mine formænd har nydt, det fejler meget i, at jeg derfor hverken kan tåle at udlægge skat ligesom min formand, som jeg dog har gjort nogle gange, ej heller kan dølge de årsager, hvorfor mine vilkår ej næppe halvt så gode som min salig formands, som er disse".

1. Ulfborg kirkes sognetiende er fæstet fra præstegården, kaldet til stor skade, som dog af Arilds tid altid har været hos præsterne her sammesteds for årlig afgift.
2. Råsted sogn fordærvet meget og forværres på ager og eng årligt, derfor også på tienden formindskes og dagligt aftager, årsagen er: Først sandknog, som spreder sig vidt og bredt i sognet, og er ikke langt fra kirken, den nu ej står til at dæmpe, uanset den i begyndelsen var liden. Dernæst vandløb, som har overskyullet deres enge, og forgangen år overlagt dem med sand 1/2 alen tyk, efter tingsvidne derom udgået af Ulfborg herredsting 1648 18/11.
3. Afgift giver jeg årligt til min salig formands præsteenke og hendes borns underholdning rug 12 td., byg 10 td., havre 5 td. Andre kaldets inkommoditeter, som gør det, at hun er den besværligste i herredet, vil jeg forbigå, som dog vel kunne specificeres. Sandhed har jeg skrevet Ulfborg 20. marts 1649 Laurits Bordum 4).

Den gejstlige skifteprotokol for Ulfborg herred er ikke bevaret, men findes i en kortfattet afskrift, hvori Laurits Christensen Bordings arvinger er nævnt 5). Det er derfor ikke muligt at få kendskab til, hvordan det stod til, da han døde, men selv om Laurits Christensen Bording i 1649 selv mente, at det var et mindre givtigt kald, så kan han næppe have været helt uformuende, da han døde. Hans indberetning kan måske have hjulpet til, at forholdene blev forbedrede, og han har som provst haft indtægter udover, hvad sognekaldet har kunnet give. Endelig kan han også have fået arv efter sine forældre. Datteren Dorte havde i alle tilfælde en arvelod på 48 sldl. stående hos sin svoger Hans Sørensen Ølby, hvor den nævnes i skiftet efter hendes barnløse søster Annike Bording 6). Noget af hendes formue kan også have været arv efter hendes farbror Anders Bording, som døde uden livsarvinger i København.

Laurits Bordums underskrift i herredsbogen 1649. Ganske som Borum engang er blevet skrevet.

50. ANDERS CHRISTENSEN BORDING født 21/1 1619 i Ribe, død i København 24/5 1677.

Anders Christensen Bording kom, efter at være blevet student fra Ribe Katedralskole, til universitetet i København, han var da atten år gammel. Han fik hurtigt interesse for den klassiske såvel som for renaissancens digtning, og mens han i adskillige år opholdt sig på forskellige jyske herregårde som lærer, skrev han en del verdslige viser og sange. Han tog magistergraden ved Sorø akademi i 1653 og var derefter hos Tage Thott på Eriksholm, en af datidens mæcener, men efter dennes død i 1658 begyndte han igen sit mere omflakkende liv. Han søgte om embede og blev i 1662 rektor ved Slangerup skole, hvor han dog kun blev et år. 1664 fik han et lektorat i teologi ved stiftsskolen i Ribe. Stillingen indebar, at han også skulle prædike i et landsogn, hvad han ikke ville, og da han selv måtte betale for en vikar, opgav han hurtigt den levevej, for det kunne hans indtægt ikke bære. 1666 kom han igen til København, hvor han med kongelig understøttelse begyndte udgivelsen af den første dansksprogede avis, som han skrev på rimede vers. Bladet hed "Den danske Mercurius" og udkom en gang om måneden indtil hans død i 1677. Niels Møller siger herom i sit værk Verdenslitteraturen fra 1929, at "det noget upoetiske hverv røgtede han helt behændig og ikke uden lune. Sin digterevene viste han dog i sin lyrik, elskovssange i hyrdestil, personlige vers, lejlighedsdigte, naturstemninger og drikkeviser. Hans vers synger med en uvant lethed, i et godt sprog og kan være både friske og fornøjelige". Anders Bording var ugift. Som prøve på hans vers følger på næste side et uddrag af et langt digt til Anders Bordings næstsøskendebarn Kirsten Lauritsdatter Bordings <75> bryllup i Århus 7).

“Den hæderlig, højlærde og velforfaren Mand Doctor Peter Hegerfeld, sampt den ærlige, Dyderige og gudfrygtige Matrone Kirstine Lauritz Datter Bording deres Bryllup Højtid til Ære. Aarhus Aar 1656”

23 Mig der for Øjne kom den skionne
BORDINGINDE.
af hvis beleven Tugt og Himmel kloge Sinde.
Samt andre Dyders tal (dog den u=tallig er)
De raske Fama veed sige fjærn og nær.

25 Jeg hende foreslog vel mangan vakker Bejle.
Som ikke Misgunst selv kand nogen ting paasejle
Jeg bad hun vilde see, hvad harmelig Fortræd
Der altid kom udaf den kiedsom Eenlighed.

26 Jeg sagde, det var Ynk, at slig en Skabning vilde
sin unge blomster=tid i tungen Længsel spille,
Erindred hende derhos om det smukke Par,
Hun Verden havde laant, og flere skyldig var 8).

og til slut:
Giv dennem Helsen, Held og Ære
Giv god Samdrægtighed og Fred
Giv Frugt og Frugters frugter kiære
Giv Lofligt Navn og Salighed!

Onsken DIs LyCke VDen enDe A.B.C.f.

51. MAREN CHRISTENSDATTER født i Århus omtrent 1624, nævnt 1648 og 1650.

Den 1. maj 1650 “blev den ældste Maren Christensdatter salig hr. Christen Madsens datter udgjort sin arvepart efter sin salig far og gav afkald til Peder Spørring, som er deres forordnede værge og bekom rede penge efter borgmester og råds samtykke” 9).

52. MARGRETE CHRISTENSDATTER født i Århus før 1626.

Margrete Christensdatter er nævnt i skiftet efter sin far og i overformynderiprotokollen den 19. juli da der “blev gjort afregning med hr. Johan imellem ham og hr. Christen Madsens børn, om hvis dem kunne tilfalde i den gård, hr. Johan havde købt og var deres salig forældres, al gården var 300 slette daler, som Jens Lauritsen rådmænd har været værge for børnene, nemlig Mads Christensen, Maren Christensdatter, Margrete Christensdatter og anden Maren Christensdatter, en broderlod 120 daler en søsterlod 60 daler, hvoraf Margrete og lille Maren Christensdatter har fået og bekommet til klæder og andre udgifter hos Jens Lauritsen 75 daler, med hovedstol og renter bliver igen til de to 45 daler, enhver sin kvota 22½ daler. - Samme den 19. juli blev der gjort afregning med den andenældste Maren Christensdatter, - deraf hendes mor bekendte 10½ daler, så parterne kunne tilkomme i alt med rente og hovedstol med enhver sin arv 100 slette daler til Skt. Mikkelsdag 1646, deres forordnede værge Peder Spørring til sig annammede og satte på rente, børnene til gavn og bedste” 10).

53. MADS CHRISTENSEN født i Århus 1621, nævnt 1648.

Det under Margrete Christensdatter omtalte salg af forældrenes gård behandles i et dokument, dateret 13. juli 1646: “Eftersom Jens Lauritsen forrige rådmænd her i Århus har været værge for afgangne hr. Christen Madsens børn, for hvis dem efter fornævnte deres salig far og halvbror kunne være tilfalden, og deres stedfar Christen Jensen Kiær har lovet at give fornævnte børn Mads Christensen, Maren Christensdatter, Margrete Christensdatter og anden Maren Christensdatter for fornævnte deres arvepart tre hundrede slette daler og holde dem til kost og klæder, skolegang og anden optugtelse, til enhver af dem bliver 16 år gammel efter skiftsbrevs indhold. Hvilken kontrakt han ikke har efterkommet men jaget børnene fra sig straks derefter, hvorfor fornævnte Jens Lauritsen forårsagedes at hente dom på ham for deres penge. Og efter samme dom bekommet den gård, som før deres stedfar og mor påboede på Rosengade, som nu er solgt for tre hundrede slette daler.

Og efterdi Mads Christensen nu formener sig at være sin egen værge og (er) over 25 år gammel, og ikke man har hørt andet, end han jo er en from, stille karl, og skikker sig vel, er han af velvise borgmestre og råd betroet sin kvota og part af fornævnte tre hundrede daler, som skal beløbe sig et hundrede tyve daler at komme i noget laug og håndtering med. Af fornævnte 120 daler har Mads Christensen bevilget og forundt sin mor tyve slette daler, at stå hos hr. Johan Hansen /: til sin mors underholdning eller at hjælpes for udi hospitalet /: til skt mikkelsdag, efterdi hun er fattig og skrøbelig. Og den ældste Maren Christensdatter at forstrække hende af hendes kvota 10 slette daler. Og da den første og ældste Maren Christensdatter intet af sin kvota har oppebåret, tilkommer hende tresindstyve slette daler, hvoraf tages de ti daler, som hun for sin mor forstrækker at hjælpes i hospitalet. Bliver så

i beholdning 50 slette daler. Anden Maren Christensdatter og Margrete Christensdatter hver 60 slette daler, er et hundrede og tyve daler, hvorpå de har fortæret og til klæder hos Jens Lauritsen halvfjerdsindstyve og halvsjette slette daler efter borgmester Christen Karlsens kvittering, hovedstol og rente. Bliver så igen beholdning til dem fyrretyve og halvfemte slette daler. Beløber enhver 22 daler 1 mark.

Hvilke fornævnte tre piger deres beholdne penge deres tilfornordede værge Peder Christensen Spørring til sig annammet og skal udsætte på rente, børnene til gavn og bedste, og derfor at gøre rigtig rede og regnskab med pengenes levering, når han af borgmestre og råd tilsiges. At dette forskrevne således er overreg-

net og besluttet, kendes vi underskrevne med vores egne hænder, actum Århus den 13. juli anno 1646. Herpå har Mads Christensen annammet sine hundrede daler den 14. juli 1646".

Da Margrete Lauritsdatter døde i 1648, betalte Mads Christensen hendes begravelse "af sit eget". En fogedsvend ved navn Mads Christensen tog borgerskab i Århus den 30. september 1651, men navnet er almindeligt, og da der intet andet er fundet, er det usikkert, om det er den samme person 12).

54. MAREN CHRISTENSDATTER født i Århus før 1626.

Maren Christensdatter er nævnt den 13 juli 1646 i dokumentet under hendes bror Mads Christensen, da der blev gjort afregning med hr. Johan, for da blev der også afregnet med den andenældste Maren Christensdatter 13).

56. JENS CHRISTENSEN født i Århus før 1638.

Jens Christensen er nævnt af sin far i bagvaskelsessagen mellem forældrene 14).

57. KIRSTEN CHRISTENSDATTER født i Århus omtrent 1638.

Kirsten Christensdatter lå i vuggen, da hendes far og mor i 1638 var i strid om hendes mors ære 15).

58. PEDER JENSEN KROG født i Århus, begravet sst. 6/11 1651.

Peder Jensen Krog var som student fra Århus blevet immatrikuleret den 26. april 1634 ved universitetet i København. Til hans studeringer optog hans mor lån i 1637 16). Hvordan det kom til at gå med studierne vides ikke, for da han døde i 1651, havde han så vidt vides ikke noget embede.

1645 gjorde Peder Jensen Krog og overformynderne afregning for hans forvaltning af sin bror Jørgens arv 17). 1651 den 6. november betalte "Maren Lauritsdatter Salig m. Jens Krogs efterleverske for hendes søn salig Peder Krog hans lejersted i domkirken udi hendes salige fædres grav 45 dlr." Peder Jensen Krog var antagelig ugift 18).

59. JØRGEN JENSEN KROG født i Århus, død efter 28/7 1670 i Århus. Gift med Karen Ibsdatter, død efter 1671.

Jørgen Jensen Krogs kone hed Karen Ibsdatter. Hun er nævnt i Århus tingbog, da hun blev dømt for gæld den 4. juni 1668 19). Den 11. december 1648 fik Jørgen Jensen Krog begravet et barn, og der blev ringet med "Hr. Svends klokke" i domkirken. Da Jørgen Jensen Krog ikke har taget borgerskab i Århus, men havde tilnavnet "Soldat", må han have ernæret sig som sådan. Han fik i 1668 og 1669 lovbud, da

Anno 1646 den 14. juli
 Mads Christensen
 underskrevet
 Mads Christensen
 Aarhus ut supra

Mads Christensens arveafkaldr lyder: Anno 1646 14. juli haffuer Jeg Underskreffne Annammet aff Hederlig Mand hr. Johan Hansen Et hundrede Slette dlr. aff de penge mig er tillfalden for min Sl. faders gaard paa Rosengade, kuitterer hannom oc hans Arffuinger for mig oc mine Arffuinger hermed fuldkommeligen, til Witterlighed med min Egen haand Underskreffuen. Aarhus ut supra 11).

Jørgen Jensen Krogs underskrift på arveafkaldet.

Kirsten Pedersdatter, salig Peder Vinters, ville sælge sin arv efter Jesper Pedersen i en gård og et hus i Klintrup samt to skovskifter i Sorring, og det fik han ligeledes året efter, da Søren Madsen i Oustrup, som var lodsejer i samme ejendom, ville have jorden delt mellem sig og de andre ejere, så han kunne tilså sin part 20).

1670 blev Jørgen Jensen Krog sagsøgt for gæld til Rasmus Thestrups enke, det samme blev hans kone "Karen Krogs" for husleje af en bod, som hun havde lejet mellem 1660 og

63. Da de ikke kunne betale gælden, fik Villum Thestrup indvisning i Jørgen Krogs lod i gården i Klintrup, hvori han havde fået en arvepart gennem sin mor Maren Lauritsdatter Borum. Da Villum Thestrup senere på egne og andre arvingers vegne førte sag mod Søren Madsen i Oustrup, fremlagdes skiftet efter Maren Lauritsdatter, dateret 14/3 1653 21). Om Jørgen Jensen Krog havde børn vides ikke.

60. MAREN JENSDATTER KROG født i Århus, død i Helsingborg 1655 uden livsarvinger. Gift med Peder Pedersen Busk i Helsingborg.

Maren Krogs mand havde på skiftet efter hende den 15. juni 1655 betalt noget gæld til forvalter på Lyngballe Laurits Jørgensen med en obligation på den afdødes arvepart. Obligationen var udstedt af hendes søster Margrete Jensdatter Krog, og var af Laurits Jørgensens enke siden blevet transporteret til Terkild Sørensen, som krævede Margrete Jensdatters kautionist lektor Laurits Jensen Bording for pengene. Da han ikke ville betale, førte det til en retssag, først ved bytinget, som Terkild Sørensen tabte og senere appellerede til Århus rådstueret med stævning både til den tidligere byfoged Christoffer Skult og Laurits Jensen Bording, der som kautionist for kusinen blev dømt til at betale gælden, som med renter var på 53½ sldl. En protest fra den afdødes søskende, at de ikke var blevet tilgodeset ved skiftet i Helsingborg, mente borgmestre og råd ikke kom denne sag ved, derimod syntes, de at sagsøgerens indleverede regning over rejseudgifter til Århus var sat for højt 22).

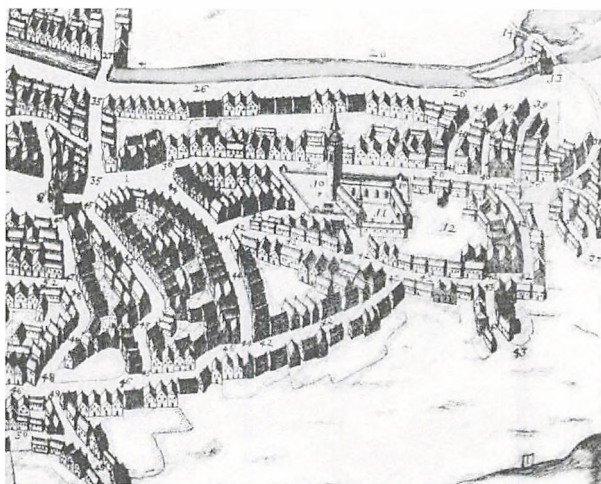
61. KAREN JENSDATTER KROG født i Århus.

Karen Jensdatter Krog er nævnt i skiftet efter sin mor 1653, som er fremlagt den 9. marts 1672 i en sag om en selvejergård i Klintrup. Hun blev sammen med sine søskende stævnet i sagen i 1669, så vel som i 1672. Hun boede i klostret i Århus, som hospitalet kaldtes, og på hendes vegne mødte hospitalsforstanderen 23).

Efter reformationen fortsatte Skt. Karens kloster under navnet Århus hospital plejen af syge og svagelige. Til driften havde hospitalet noget tilliggende jordegods, som tid efter anden var skænket til det, blandt andet af kronen, og der foruden en afgift, kaldet plovhavre, som blandt andre bønderne i Borum skulle betale. Man skulle søge om ophold i hospitalet, og i kancelliets brevbøger ses, at kongen en gang imellem har bevilget en og anden optaget til den næste ledige plads.

Hospitalslemmernes kost kender man godt: "Ugentlig fik enhver, som havde fuld kost, et rugbrød kunne veje 18 mark i det ringeste 16 mark, en stob øl om dagen (til) 2 skilling, et stykke flæsk kunne veje 3 mark, et stykke kød kunne koste 5 eller 6 skilling.

Af Trondhjem sild 16 ellers undertiden ferske sild 20, gode saltede torsk kunne veje i det ringeste 6 mark, og når de ikke var at få, fik de kuller 4 eller 5, ligesom de var små til, sjældent fik de gråsej (og) når makrellen gik vel til, blev de og undertiden dermed bispist. Smør fik de rundeligt 7 mark, (af) byggryn fik de et bred fjerdingkar, undertiden havregryn og et bred fjerdingkar.

Uddrag af Peder Hansen Reesens kort over Århus med Vor Frue kirke og Århus hospital.

Når tiendelammene var nedkommet fra Skt. Johannesdag hen ud på sommeren, fik de lammekød i såd. Skt. Mikkelsdag fik de høns i såd. Mod skt. Mikkelsdag i slagtetiden fik de grossenbrad i såd (dvs. sky eller suppe). Skt. Martiniaften fik hver 1 fjerding gås med kål. Om de 4 højtidsaftener fik de hver aften en tønne øl efter gammel sædvane, og et år, der var god frugt i haven, fik de en tønne most hver af de 3 højtidelige aftener, og en tønne øl om Martini aften. Kål fik de så tit, som de begærede, når den slap (op), fik de ærter. Når frugt var i haven, blev der noget til dem uddelt, et år der var god olden fik hver på juleaften et halvt svinehoved, nytårsaften en halv svineryg, og hellig 3 kongers aften sødgrød” Omtrent på samme måde har andre mennesker nok også spist, når de vel at mærke havde råd til det24).

62. MARGRETE JENSDATTER KROG født i Århus, død sst. begravet 9/5 1693. Gift med Peder Selgensen Rytter, død i Århus 9/2 og begravet 15/2 1671.

Margrete Jensdatter Krogs mand Peder Selgensens begravelse er indført i Vor Frue kirkes regnskab: “den 15. februar blev salig Peder Selgensen Rytter begravet i vor Frue kirke udi Jens Hoffkarls begravelse, givet derfor til kirken 15 sldl. og af klokkerne 5 mark er 1 sldl. 1 mark”. Da Margrete Jensdatter blev begravet 22 år senere, var der ikke råd til en så dyr begravelse, og da der ikke er holdt skifte efter hende, har hun været ubemidlet 25). Ved begravelsen blev hun kaldt Margrete Borum efter moderens slægt.

I 1666 var Peder Rytters hustru fra Århus fadder hos Anders Pedersen <119> i Blegind, som var Margrete Jensdatters næstsøskendebarn. Sammen med sin kones andre slægtninge fik Peder Selgensen i 1666 varsel, da Jacob Lauritsen Møller i Århus mølle lovede en femte part i en gård i Klintrup, to skovskifter i Sorring samt i nogle gadehuse. Igen var der tale om anparter, som var arv efter Jesper Pedersen, ligesom han også fik lovbud, da Jesper Olufsen i Borum i 1671 solgte arveparter i Peder Jensens gård i Borum 26).

I datidens byer boede folk tæt på hinanden, og der opstod let stridigheder om snart sagt alt muligt, og der skulle ikke meget til, at der opstod spektakler eller sladder mellem naboer, en død kat kunne være nok. I 1668 var det Peder Selgensen og Margrete Jensdatter meget magtpåliggende at få tinglæst vidnesbyrd om, at de ikke havde noget kendskab til en sådan. En snedker, som arbejdede fra tidlig morgen til sen aften i deres stue, vidnede, at hverken Peder Selgensen eller hans hustru slog nogen katte ihjel eller kastede katte over til Hans Hansen, og at de på den omtalte tid den fredag var gået i kirke til prædiken. Naboen Hans Hansen vidnede, at 17. januar mellem 9 og 10 hørte han en kat skrig i Peder Selgensens bryggers, og da klokken var 12 slet, lå der en død kat i hans gård, om det var den kat, der skreg eller ikke, vidste han ikke. Peder Selgensen vidnede, at han ikke havde kastet nogen kat ind i Hans Hansens gård eller vidste noget derom, hvortil denne svarede og erklærede, at han vel vidste, at Peder Selgensen hverken havde gjort det eller ladet det gøre, og Margrete Jensdatter og deres tjenestepige vidnede, at de ikke havde gjort det. Hans Hansens hustru Kirsten Pedersdatter vidnede, at hun hørte en kat skrig i Peder Selgensens bryggers, og tre eller fire timer derefter lå der en død kat i deres gård, og straks gik hun ind og sagde: “Margrete Jensdatter, hvad årsag er der til, I lader kaste en kat over til os, så svarede hun og benægtede, at hun ikke lod det gøre”, hvorefter Kirsten Pedersdatter svor ved Gud og sin sjæls salighed, at i fjor på kyndelmisssedag enten indkastede Margrete Jensdatter eller og lod indkaste en død kat i gården til hende” 27).

Peder Selgensen og Margrete Jensdatter fik ikke børn. Han var værge for sin afdøde brors søn Mikkel Lauritsen, men havde ikke midler til at give ham pengene, da denne skulle have sin arv udbetalt. Derfor belånte han sin gård på torvet, og året efter solgte han på sine plejebørn Jacob og Oluf Mortensen og deres søster Kirsten Mortensdatters vegne deres arveligt tilfaldne ejendom til Jens Vegerslev. Efter Peder Selgensens død stævnedes Jacobs nye plejefar salig Peder Selgensens enke Margrete Bording og krævede syn og opbud i hendes ejendom på torvet 28). Skiftet efter Peder Selgensen viser, at de havde været nogenlunde stillet, men der var også gæld. Boets værdier i gård og løsøre blev opgjort til 679 sldl. 3 mark 1 sk. Her foruden var der en del tilstående gæld på i alt 277 sldl. 3 mark 10½ sk., så der på grund af bortskyldig gæld blev 173 sldl. 3 mark 2½ sk. til deling mellem enken og hans arvinger, som var hans søskende og deres børn 29). Arven blev hovedsagelig udlagt i den tilstående gæld, så det er forståeligt, at hun flere gange efter mandens død forsøgte at inddrive nogle af sine tilgodehavender, den sidste gang så sent som i 1690 30).

63. LAURITS JENSEN BORDING født 10/2 1610 i Århus, død sst. 30/4 begravet i Århus domkirke 2/5 1677, genbegravet i Marie Magdalene 1713. Gift med Ingeborg Broberg født i Århus 8/7 1633, død på Ryomgård 25/3 1709 begravet i Marie Magdalene.

Børn:

- < **201 Rasmus Bording** født 29/7 1654
- < **202 Magdalene Bording** født 6/8 1660
- < **203 Anne Kirstine Bording**
- < **204 Ingeborg Marie Bording**

Laurits Jensen Bording blev student fra Århus i 1631 og blev indskrevet på universitetet den 7. juni samme år. Her læste han lidt mere end to år, for i efteråret 1633 blev han ansat som hører dvs. lærer på Herlufsholm kostskole, herfra tog han afsked i 1638, men var i virkeligheden kommet derfra allerede i 1637, idet skolen havde været lukket på grund af pest. De næste fjorten år bragte ham mange steder hen i verden, idet han rejste med forskellige unge adelsmænd som hovmester og præceptor, dvs. lærer, men vel nærmest det samme som en privat studievejleder. Både han og hans elev var så for kortere eller længere tid ad gangen indskrevet på universiteter rundt om i Europa, i Holland på universitetet i Leyden, hvorfra de også berejste Belgien og England, for til slut at rejse rundt i Frankrig og Italien. Den første rejse med den unge Tønne Juel blev afsluttet i 1644.

Siden, antagelig nogle år senere, rejste han igen ud på samme måde, denne gang som hovmester for Aksel Sehested. Mens den første rejse kendes fra omtale i en ligprædiken, har man kun kendskab til den anden, fordi Laurits Bording skrev tre breve til Ole Worm, som havde været hans egen præceptor, da han læste ved Københavns universitet. I det første brev fra 16. maj 1649 skrev han, at han da havde rejst med den unge mand i halvandet år, og at han, skønt han fra første færd havde været mest interesseret i lægevidenskaben, nu havde følt en guddommelig kaldelse, at det aldrig havde været hans mål at nå de højeste stillinger, og at et liv i det skjulte var det bedste. Han ønskede sig ikke et bestandigt otium eller at sidde med hænderne i skødet, men ville gerne have et embede som lektor i teologi, og bad derfor Ole Worm at gøre, hvad han kunne, og i en efterskrift tilføjede han, "at skal han sige sin mening rent ud, ville han allerhelst bo i Århus resten af sit liv, der var han født, og der har han mangfoldig slægt og venner; kunne han blot opnå sin bedstefars lektorat".

Det andet brev er dateret Rom den 4. Februar 1650. Her takker han Ole Worm, fordi han har talt hans sag så kraftigt, han og den unge Sehested ville blive endnu to måneder i Rom, men til foråret ville de rejse hjem via Venedig, Tyskland og Frankrig.

Endelig i 1652 kom han tilbage til Danmark og fik et professorat i historie ved Sorø Akademi, men forlod dette embede efter nogle få måneder, fordi han den 5. september 1652 havde fået sit ønske opfyldt, og var blevet kaldet til lektor og kannik i Århus. Fra tiden i Sorø findes en lille historisk afhandling på latin forfattet af ham og trykt i 1654. 1670-71 sendte Laurits Bording en ansøgning til kongen om bevilling, at han, hans hustru og børn kunne eje frit gods på de samme betingelser som adelen og de af Københavns borgere, der efter 1660 havde opnået det samme, da de for deres tilgodehavender efter krigen af kronen havde fået pant eller skøde på sådant gods. For skriver han, "som jeg er kommen dertil, efter rigernes beskaffenhed, at tage Ryomgård hovedgård med alt sit tillæg og rettighed samt noget derhos omliggende jordegods udi betaling for mine og mine forfædres udlånte penge, og debitorerne efter lang ophold ej er til sinds gården eller godset at udløse, men (over)lade mig det til blivende ejendom". Laurits Bording fik bevillingen den 8. februar 1671 31).

Med mine og mine forfædres penge må han dog have ment sin hustru Ingeborg Brobergs forfædre, for hun var datter af den velhavende Århus købmand Rasmus Nielsen Skrivers og Magdalene Mathiasdatter. Formodentlig er Laurits Bording og hun, der var 23 år yngre end han, blevet gift kort tid efter, han tiltrådte stillingen i Århus i 1652. Hendes forældre boede på Brobjerg, som er den ældste del af kvarteret syd for Århus å, og hun og hendes søskende blev kaldt Broberg efter deres fødested 32).

Laurits Jensen Bordings underskrift i
Århus domkirkes regnskabsbog.

Efter at have været lektor i Århus i 22 år skrev Laurits Bording den 4. oktober 1674 en afskedsansøgning til kongen: "Eftersom min høje alderdom med hosfølgende besværligheder ikke tilsteder, at jeg med den flid og iver kan opvarte det embede, som mig af Gud og eders kongelige majestæt her ved Århus lektoratum hidindtil har været betroet; da at Guds ære ej skal forhindres og den studerende ungdom i guds frygts undervisning forsømmes, understår jeg mig i al underdanighed supplicando af eders kongelige majestæt at begære, at den hæderlige unge mand Hans Nielsen Wandal får samme bestilling"- 33).

Da Laurits Bording blev begravet den 2. maj 1677, blev der ringet med alle Vor Frue kirkes klokker 34), og formodentlig også med alle domkirkens klokker, for han blev begravet i domkirken, ganske vist mangler domkirkens regnskaber for den periode, men den 1. november 1713 betalte "Monsr. Petter Fogh på Ryomgård 4 rdl. for salig Niels Brobergs begravelses åbning, da salig mag. Laurits Bordings lig kom der ud af og blev henført" 35). Begravelsen i Marie Magdalene er således for Laurits Bordings vedkommende en sekundær begravelse, hvad det derimod ikke var for Ingeborg Broberg, som døde på Ryomgård 1709.

Uden at komme nærmere ind på det meget rige skifte efter Ingeborg Broberg, som fylder mange sider i protokollen, så nævnes her nogle mere personlige ejendele, for dog at vise en lille smule af rigdommen. Ingeborg Broberg havde, da hun døde, en hel del smykker af guld samt mønter af guld og sølv fra forskellige lande, og foruden det mange sager af sølv. Her ses noget af det med vurdering: To ørenringe med nogle små tavlede sten, 73 rdl. En lille ring med en tavlet sten, 10 rdl. En ring med en blå sten og 6 små tavlsten, tre ved hver side, 26 rdl. En braselet med hendes og monsr. Foghs navn udi og 6 "rosten" stene omkring med beretning, "det madame Foghs salig moder af Monsr Fogh. var foræret", 54 rdl. En panter guldkæde med lås, to armbånd med lås af samme arbejde, et slet armbånd. Den samlede værdi af guldsmykkerne var 772 rdl.

Derefter fulgte vurdering af 119 forskellige guldmønter, dobbeltdukater, rosenobler, hollandske, engelske og ældre danske mønter sammen med 171 specificerede ældre og nyere sølvmønter mest af dansk oprindelse samt en del, hvor kun værdien af mønterne er nedskrevet, og desuden forskellig småmønt m.m. Den samlede værdi af disse var guldmønter 432 rdl. 3 mark og sølvmønter 547 rdl. 1 mark 6 sk. Derefter blev forarbejdet sølv vurderet. Der var flere store kander, bægre både med og uden låg, nogle var forgyldt, og der var både glatte og monstrede, et bæger havde stilk og form som et spidsglas, en del var forsynet både med årstal og initialer, der var således seks sølvbægre med deres egne bogstaver og årstallet 1669, men de fleste andre ting havde bogstaver, som ikke uden videre kan genkendes, og er vel købt på forskellige auktioner. Fem små sølvfade og seks forgyldte samt sølvkeer, sukkerbøsse, lysesager og meget andet af sølv både med og uden forgyldning. Den højst vurderede genstand af sølv var en pyramide, dvs. en amagerhylde, den vejede noget over 206 lod og var 120 rdl. 2 mark 12 sk. værd. Endelig var der en del gamle sølv og guldkniplinger, som kun duede til udsmeltning, samt et gammeldags fløjls livbælte med sølvbesætning og desuden nogle sølvknapper. Den samlede vurdering af sølvtojet var 981 rdl. 5 mark 12 sk. 36).

64. KAREN JENSDATTER BORUM født i Århus. Gift med Hans Sørensen, død 1672 i Århus. Hvilken levevej, Hans Sørensen havde, fremgår ikke af det skifte, der blev holdt efter ham i 1672. Han og Karen Jensdatter Borum boede i Fiskergade, en gade med mange mindre huse og boder, hvor for eksempel smede, snedkere og andre håndværkere boede 37).

Hans Sørensens første kone var død i 1656, og der havde været overskud ved skiftet efter hende, for Karen Jensdatters steddatter Maren havde sin mødrene arv på 160 sldl. og sin salig moders livskårne klæder til gode i boet, da hendes far døde 38).

Hvis Hans Sørensen og Karen Jensdatter Borum er blevet gift kort tid efter den første kones død, så var det netop som Jylland, og dermed også Århus, kom til at udstå den vel nok værste krigsperiode i 1600-tallet med besættelse og udplyndringer til følge, og Århus gik ikke ram forbi, men værst var det dog, at byen i juli 1659 blev bombarderet og skudt i brand af en svensk flåde. Alle skibene i havnen og mange gårde og huse brændte 39). Karen Jensdatter arvede intet efter sin far, for han døde kort tid efter den foregående krig, og efter Hans Sørensens død blev der ikke noget til hende, for steddatterens tilgodehavende arv var dobbelt så stor, som det deres sparsomme bohave blev vurderet til. Om Karen Jensdatters videre skæbne kan intet oplyses.

65. KNUD JENSEN født i Århus.

Knud Jensen nævnt i registreringen af hans fars bo i 1647, er muligvis død som barn eller ung, men kan dog også være rejst fra byen, idet han ikke har løst borgerskab i Århus.

66. KAREN POULSDATTER SCHANDORF født i Skanderborg. Gift med Adser Christensen Bhi født i Hjordbjerggård i Hylke sogn, død i Bjerregrav 1623.

Børn:

< **205 Poul Adersen Bhi** født omtrent 1615

< **205a Mette Adersdatter Bhi**

Karen Schandorfs mand Adser Christensen Bhi blev magister 1608 40). Han og hans bror Søren Christensen Bhi, præst i Ingstrup var sønner af Christen Adersen Bhi og Mette Sørensdatter i Hjordbjerggård i Hylke sogn 41).

67. MARGRETE POULSDATTER SCHANDORF født i Skanderborg, død i Århus begravet i domkirken 18/10 1669. Gift med Anders Bertelsen, død i Århus 1638 begravet i domkirken.

Børn:

< **206 Poul Andersen Århus**

< **207 Ellen Andersdatter**

207a Frands Andersen

207b Niels Andersen

207c Karen Andersdatter

207d Maren Andersdatter

< **208 Anne Andersdatter**

208a Vendel Andersdatter

208b Bertel Andersen

208c Karen Andersdatter

208d Villum Andersen

Den 4. februar 1617 blev Margrete Poulsdatters mand Anders Bertelsen af kongen forlenet med et kannikkedømme i Århus, hvor han skulle residere ved domkirken, men kun knap tre år senere var han blevet skriver på Skanderborg Slot og fik den 4. januar skøde på en af kronens grunde i Adelgade ved slottet. Senere samme år fik han og en del andre beboere skøde på grunde i Skanderborg, og de blev forpligtet til at holde god købstadsbygning derpå, så de deri kunne logere kongens hofsinder og tjenere, når kongen holdt hof der, og de skulle have stald til et nærmere bestemt antal heste, for Anders Bertelsens vedkommende var det 15 heste, han skulle have plads til 42). Eftersom Margrete Poulsdatters far var slotspræst i Skanderborg, er hun og Anders Bertelsen formodentlig blevet gift der.

1625 fik lensmanden brev om, at han ikke måtte give Anders Bertelsen, borger i Århus og tidligere skriver på Skanderborg, afslag på penge, som han skulle betale for noget korn. Borgmester Søren Jensen Frost og Anders Bertelsen var i 1630 direktører for Århus Spanske Kompagni, de havde meddelt, at de agtede at aflægge regnskab for deres forvaltning overfor parthaverne, som var en hel del jyske købstæder. Det var meningen, at der skulle drives handel direkte på Spanien, men der blev dog også handlet andetsteds, nogen særlig indbringende handel var det ikke blevet. 1632 fik borgmester og råd i Randers besked om at betale deres udlovede indskud, så kompagniets forvaltere kunne betale de godtfolk, hos hvem de havde optaget penge 43).

1638 fremlagde Christoffer Pedersen på Århus byting for Margrete Poulsdatter salig Anders Bertelsens et skriftligt brev lydende, "eftersom jeg fattige kvinde så godt som dagligt ængstes og besværges for gældssag efter min salig husbonds afgang, hvortil ikke rede penge, guld eller sølv findes i min formue at betale med, men gård og ejendom findes her i byen, som jeg tænker næst Guds hjælp med gælden kan opløbe, hvilken ejendom, nemlig den gård ved Mindet, som min og mine børns anpart er sat og vurderet, det byder jeg for penge til købs, om nogen godtfolk vil handle med mig i rede penge, jeg kunne få at befri mig fra gælden med hos godtfolk, som kræver, hvilket jeg helst ville, de kunne få

rede penge, og jeg for sådan kunne være rolig med mine små børn. actum Århus 13/12 1638 Margrete salig Anders Bertelsens egen hånd”.

Samme år gik der besked til tre lensmænd, at når der i lenet blev tiende ledigt, som ikke var lagt til kongens ladegårde eller forundt nogle præster, så skulle de lade afdøde rigens skriver Anders Bertelsens enke Margrete Poulsdatter, “som har elleve uopfødte små børn”, få en eller to tiender for rimeligt fæste og sædvanlig afgift, for at hun deraf kunne have nogen hjælp til at hjælpe sine fattige elleve faderløse børn frem.

Den 14. marts 1639 blev en stævning indskrevet i Århus bys tingbog: “Peder Jacobsen tiltalte Margrete Poulsdatter salig Anders Bertelsens efterleverske sst. med sine børn for 35 sletdaler for bly, salig Anders Bertelsen af ham bekommet har. Mikkel Clausen på Margrete Poulsdatters vegne mødte og fremlagde hendes svar, hvori hun tilbyder udlæg i hendes og hendes børns gård ved Mindet. og blev derpå således afsagt, at efterdi gælden af Margrete Poulsdatter vedgås, da vidste fogden ikke andet herom at sige, end hun og hendes børn jo pligtig er og bør at betale Peder Jacobsen inden 15 dage eller derefter at have udlæg. Varsel til Margrete Poulsdatter og til alle hendes børn nemlig Poul Andersen, Anne Andersdatter, Frands Andersen, Niels Andersen, Karen Andersdatter, Maren Andersdatter, Ellen Andersdatter, Vendel Andersdatter, Bertel Andersen, anden Karen Andersdatter og Villum Andersen med deres lovværger 44).

1639 klagede Margrete Poulsdatter til kongen, fordi domkapitlet havde krævet, at hun skulle betale, hvad der efter deres mening var penge, hendes afdøde mand skyldte kirken på det regnskab, han som kirkeværge havde været ansvarlig for. Der var tale om en difference, som var opstået ved, at han, “under den besværlige tilstand da fjenden forlod Jylland”, havde bevilget borgerne, “hver efter vilkår og evne. et tåleligere køb af begravelser og ligsteder end sædvanlig”. Det havde de gjort antegnelser ved og fordrede de manglende beløb med rente betalt af Margrete Poulsdatter, og der blev ikke taget hensyn til, at han ikke havde fået mere end det, der var indskrevet i regnskaberne. Derefter fik domkapitlet besked fra kongen, at han eftergav Margrete Poulsdatter den rente, som de på kirkens vegne kunne have at fordr. Hvad der i regnskaberne var “ubilligt eftersat indtil det yderste” skulle ligeledes eftergives, og der skulle under hensyn til tidens vanskeligheder heller ikke gøres videre udlæg for begravelserne, end hvad hendes afdøde husbond havde oppebåret 45).

Margrete Poulsdatter blev formodentlig ikke gift igen. Den 23. december 1640 sendte kongen brev til Erik Grubbe, at “Da forrige rigens skriver Anders Bertelsens hustru og efterladte børn nu ikke mere har noget at gøre med kapitlet i Århus, har hun begæret, at det må blive pålagt borgmestre og råd i Århus at forordne hende og hendes børn vederhæftige værger”, hvilket lensmanden fik besked om at pålægge dem, og hvis lensmanden Erik Grubbe fandt, at der hidindtil var vederfaret hende og hendes børn nogen uret, da kunne de rejse påtale derom, så vidt det er lov og ret” 46).

Trods brevet fra kongen havde kapitlet ikke vist hensyn, og byfogden havde gjort udlæg hos hende for en del af gælden. Sagen blev indstævnet til landstinget, som havde sendt den tilbage til byfogden til afgørelse der. På grund af sagens store vidtløftighed havde hun derefter ansøgt kongen om, at få to gode mænd til at tage sig af sagen, og Tønne Friis og Erik Grubbe fik fuldmagt til at forlige sagen mellem hende og kapitlet eller få den sluttet ved dom 47). Margrete Poulsdatter fik endelig i 1642 opfyldt ønsket om fæste på nogle tiender, og hun fik stadfæstelses breve først den 25. maj på korntiende af Gylling sogn og den 2. august på korntiende af Veng sogn 48).

Anders Bertelsen blev begravet bag koret i Århus domkirke. På en nu forsvundet gravsten stod: “Anders Berthelsen Canich och Rigens Skriffuer” 49). Den 18. oktober 1669 ringede fire af domkirkens klokker, mens Margrete Poulsdatter blev nedsat i sin salig mands begravelse bag koret 50).

68. NIELS POULSEN SCHANDORF født i Skanderborg 1/8 1596, død i København 1/11 1645. Gift med Hedvig Paludan født 1/1 1604 i Viborg, død 16/10 1671 i Ålborg.

Niels Schandorf var student fra Herlufsholm og blev rektor sammesteds 1625, året efter først rektor i Viborg og siden sognepræst ved Budolfi kirke i Ålborg. 1634 blev han kaldet til sognepræst for Vor Frue kirke i København og i 1639 udnævnt til professor i teologi med doktorgrad 1640. Efter hans død i 1645 lod hans enke Hedvig Paludan opsætte et prægtigt epitafium af sten med deres våben og billede. De skænkede 1500 rdl. til de fattige, og de har formodentlig ikke fået nogen børn. Hedvig Paludan blev gift anden gang med Anders Andersen, som blev biskop i Ålborg 51).

69. FREDERIK POULSEN SCHANDORF født i Skanderborg 1601, død 2/1 1659 i Söfvestad i Skåne. Gift i København 15/7 1638 med Dorotea Rasmusdotter, død 1669 i Söfvestad i Skåne.

Børn:

- < **209 Poul Frederikson Schandorf**
- < **210 Rasmus Frederikson Schandorf**
- < **211 Dorotea Frederiksdatter Schandorf**

Frederik Poulsen Schandorf fik 3. januar 1612 tilsagn om optagelse på Sorø skole og blev indskrevet der 14. maj 1614, men kom fra Herlufsholm, da han blev indskrevet på universitetet i 1621. Frederik Poulsen Schandorf var mellem de teologer, som aflagde læseprøve i Århus stift i 1623 "in septimana post D. Judica (5. søndag i fasten) in ludimagistrum Ebeltoft af Fredericus Pauli Scandorphius Cimber" 52), måske for at blive lærer ved Ebeltoft skole. Fra 1625 til 1626 var han lærer i Viborg, hvor broderen Niels var rektor. Denne forsøgte uden held at få ham udnævnt til konrektor. Han blev magister 1627, og siden præst i Söfvestad og Bromma i Skåne. Ifølge indskrift på en kobberplade fra hans ligkiste havde han ved sin død 2. januar 1659 været præst i 29 år. Han var kendt for sin lærdom og havde lyst og talent for undervisning og drev en privatskole i Söfvestad, men syntes af den grund at have tilsidesat sine embedspligter, idet biskoppen ved en visitats 1635 havde fundet sognebørnene meget ukyndige, og han blev formænet til at have bedre tilsyn med deres undervisning 53).

70. JACOB POULSEN SCHANDORF født i Skanderborg.

Jacob Schandorf fik 3. januar 1612 tilsagn om at blive optaget på Sorø skole, hvor han blev indskrevet den 8. maj 1614. Han deponerede i Wittenberg 1622 og blev indskrevet ved Københavns universitet 1623 54).

71. CHRISTIAN POULSEN SCHANDORF født i Skanderborg.

Christian Poulsen Schandorf fik 27. april 1619 tilsagn om optagelse på Sorø skole, hvor han blev optaget den 11. juni 1621. Der fra blev han udskrevet 25. juli 1626 og 5. september samme år indskrevet ved Københavns Universitet 55).

72. AUGUSTINUS POULSEN SCHANDORF født i Skanderborg omtrent 1609, død i Toreby i Maribo stift 27/3 1676. Gift med Johanne, hvis efternavn ikke er kendt.

Børn:

- < **212 Poul Augustinussen Schandorf**
- < **213 Christian Augustinussen Schandorf**
- < **214 Niels Augustinussen Schandorf**
- < **215 Anne Augustinusdatter Schandorf**
- < **216 Eskild Augustinussen Schandorf**
- < **217 Mikkel Augustinussen Schandorf**

Augustinus Poulsen Schandorf blev optaget på Sorø skole 1623 og udskrevet 29. juli 1629 og derefter indskrevet ved Københavns universitet 2. april 1630. 1636 blev han rektor i Vordingborg og magister året efter. 1638 blev han af borgerskabet i Ringsted valgt til sognepræst, men fik ikke stillingen, da en anden var blevet indstillet af lensmanden. I stedet blev han kaldet til at være præst i Toreby i 1639, hvor han senere i 1671 desuden blev provst i Musse herred, og der døde han anden påskedag 1676 56).

73. SØREN HANSEN NYBORG født i Nyborg omtrent 1600, død 2/8 1650 begravet i Lyng. Gift med Elisabeth Hieronimusdatter Knopf.

Børn:

- < **218 Hans Sørensen (Lyng)** født 14/11 1647
- < **219 Maren Sørensdatter** født 14/1 1649
- < **220 Barbara Sørensdatter** født 20/1 1650
- < **221 Søren Sørensen** født 11/1 1651

Søren Hansen havde ifølge studentermatriklen tilnavnet Fionis men ses ellers med tilnavnet Nyborg. Han menes af Wiberg at være født i Horsens, men kilden til denne oplysning kendes ikke (57), men med tilnavnet Nyborg taler alt for, at han er vokset op i Nyborg, og at han var søn af sognepræsten der Hans Sørensen Vejle, som det eneste kendte barn af dennes første ægteskab med Maren Nielsdatter.

Hans far blev efter moderens død i 1614 gift igen og fra dette ægteskab kendes en søn Christoffer Hansen Nyborg født 1616. Familiesammenhængen mellem disse halvbrødre ses af et arveafkald, som var indlagt i Alsted kirkebog. Afkaldet er dateret 28. januar 1669. Her står, at stud. theol Hans Sørensen på egne og hr. Christoffer Hansen i Skørpinge på sine brorbørn Maren og Barbaras vegne da gav afkald for arv efter deres far til deres mor Elisabeth hr. Lauritses.

Datteren Barbara er formodentlig blevet opkaldt efter sin oldemor, idet hendes mors farmor hed Barbara Johansdatter Paludan gift med Christoffer Hieronymussen, hendes mors forældre var Hieronymus Christoffersen Knopf og Elisabeth Nielsdatter (58). Søren Hansens andre børn er ligeledes blevet opkaldt, Hans efter sin farfar Hans Sørensen Vejle, Maren efter sin farmor Maren Nielsdatter og Søren efter sin far, som døde, før han blev født (59).

74. NIELS LAURITSEN BORDING født i Århus .

Den 28. januar 1636 gav Hans Pedersen Flensborg, slotsskriver på Skanderborg, på sin hustru Kirsten Lauritsdatters og hendes bror Niels Lauritsens vegne afkald til borgmester Søren Jensen Frost for arv efter deres salig far mester Laurits Nielsen, fordum sognepræst i Århus (60).

Gift 2. 1656 med Peder Hegerfeld. **75. KIRSTEN LAURITSDATTER BORDING** født i Krstrup 2/2 1621, død i Århus 31/7 begravet 11/8 1662. Gift 1. med Hans Pedersen Flensborg født i Flensborg 1603, død i Århus begravet 1650.

Børn første ægteskab:

< **222 Peder Hansen** født omtrent 1640

< **223 Mette Hansdatter** født omtrent 1645

Hans Pedersen Flensborg gav 1636 afkald for sin hustrus arv til borgmester Søren Jensen Frost, hvis hustru Mette Lauritsdatter var hans kones farmors søster (61).

Kirsten Lauritsdatters første mand Hans Pedersen Flensborg var slotsskriver i Skanderborg, inden han flyttede til Århus, hvor han tog borgerskab den 22. december 1636 (62). Han var rådmand fra 1638-48 og borgmester 1649-50. Kirsten Lauritsdatter og hendes mand boede i gaden Borgporten, men ejede også en gård og en bod i Møllestien og havde foruden pant i nogle andre boder sst. (63).

Det var til Kirsten Lauritsdatters andet bryllup med dr. medicinæ Peder Hegerfeld, at hendes næstsøskendebarn Anders Bording <50> skrev det lange bryllupsdigt, hvoraf nogle vers er citeret under afsnittet om ham. Digterens ønske, at hun i sit andet ægteskab skulle få flere børn, blev ikke opfyldt.

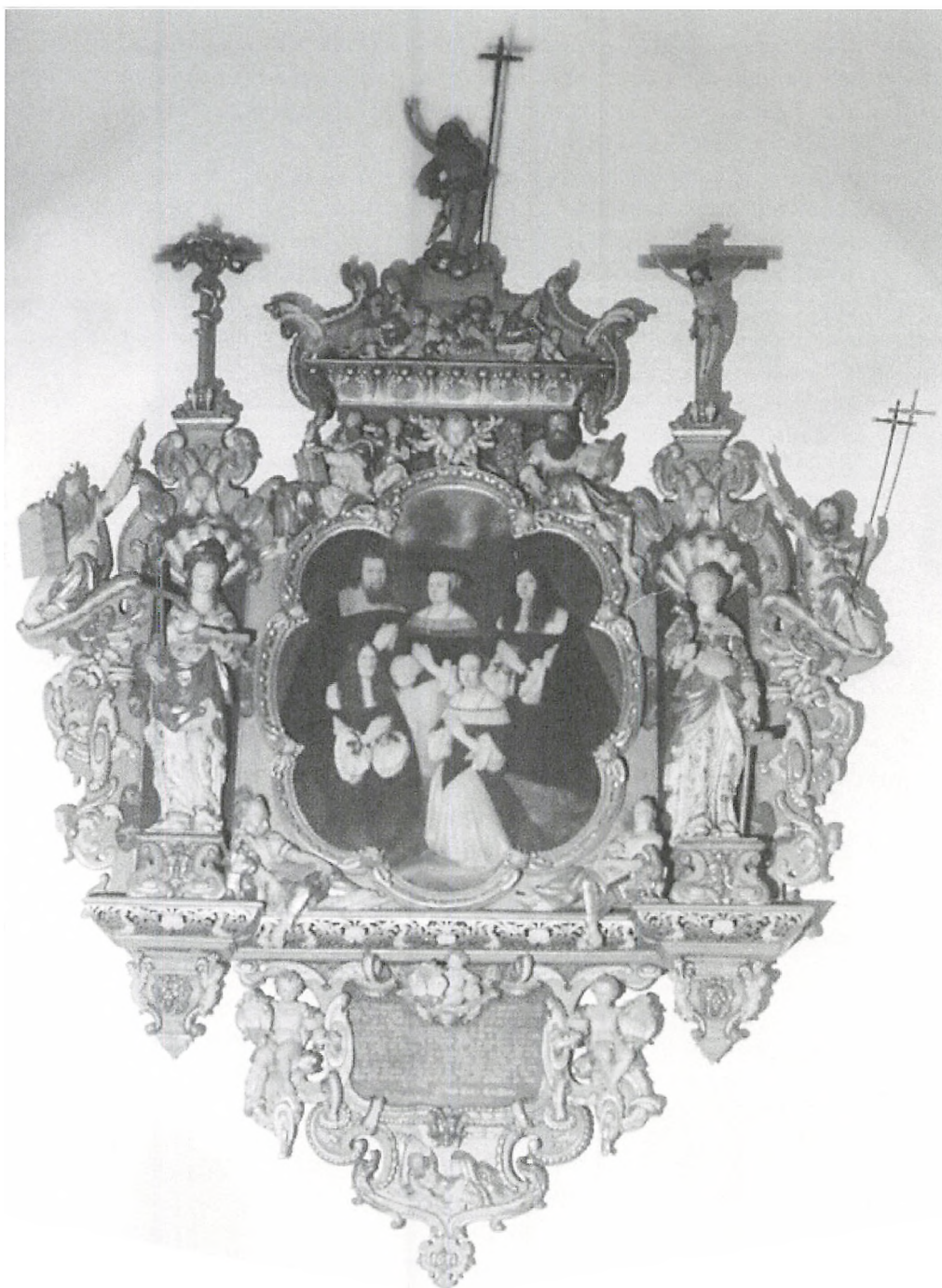
En lysekroner til 16 lys i Vor Frue kirke meddeles i kirkens regnskabsbog at være skænket af salig borgmester Hans Pe-

dersen. Lysekronen findes stadig i kirken og er indgraveret "Efter Christi fødsell aar 1638 er denne kronne gifven til Wor Frue kierke i Aarhvs af Hans Pedersen oc hans kierre hvstrwe Kiersten Lawersdater".

I kirkeåret 1664-65 er der i Vor Frue kirkes regnskabsbog indskrevet en anmærkning til kirkeværgens regnskab, "som af andre godtfolks beretning fornemmes kan", dels om en sum på 300 sldl. som Hans Pedersen og Kirsten Lauritsdatters søn havde skænket til kirken ved sin død, og "såvel som hans salig mor Kirsten Lauritsdatter Doktors og udi lige fald at have udlovet til kirken, som og af prædikestolen over hendes salig ligs nedsættelse erkyndiget blevet, hendes navn til en gudelig eftertænkning, andre formuende til et godt eksempel og eftersyn, foræret penge 500 sldl."

Da der ikke siden havde været tilført renter af de mange penge, blev kirkeværgen Jens Sørensen

Borgmester Hans Pedersen underskrev
hyldningen 1648

Epitafium i Århus Vor Frue kirke med Kirsten Lauritsdatter, hendes to mænd og hendes børns portrætter. Indskriften lyder: "

Borgmester Hans Pedersen født i Flensburgh 1603, død 1650, som efterlod sig tvende børn Peder Hansen oc Mette Hans Daatter, saavel som den dydige hustru oc Matrone Kirstine Lauritz Daater Bordingh født i Chrstrup ved Randers 2. febr. 1621 oc Doctor Peter Hegerfeldt født i Kiøbenhaffn oc Medico her i Byen med hvilken hun levede 6 aar oc 6 mdr, hun døde 31 juli 1662, 41 aar oc 6 mdr. gl. ringer 4 dg. af efterlatte slecht oc Gode venner Aarhus 1662 den 12. Nov." 64).

anmodet, "at anbefale hos de salig fornemme godtfolks arving gøre anfordring, om rentens aflæggelse og forsikring på hovedstolen at tage, om den imod forhåbning ikke nu erlægges, som til kirkens gavn og bedste kunne anses, nu med forderligste lejlighed endskab derpå gøre, som en kirkeværge og kirkens forsvar pligtig er, og som han vil ansvare" 65).

76. JENS JACOBSEN født i Kanegård, død i Stadsegård før 1667. Gift med Maren Bondesdatter, død i Århus begravet i domkirken 20/4 1661.

Børn:

- < **224 Karen Jensdatter**
- < **225 Margrete Jensdatter**
- < **226 Johanne Jensdatter**

Da Jens Jacobsen blev gift med Maren Bondesdatter, var hun enke efter ridefoged på Århusgård Mogens Simonsen, der tidligere havde været skriver på Ålborghus og havde fæstet Stadsegård i 1633-34. Jens Jacobsen blev ligesom sin formand i ægteskabet ridefoged på Århusgård og fæstede Stadsegård i 1642/43, så han og Maren Bondesdatter er nok blevet gift omtrent på samme tid 66).

Maren Bondesdatter var datter af Bonde Nielsen og Maren Nielsdatter, og der er ingen tvivl om, at hun var velhavende, for hendes børn Iver Mogensen og Anne Mogensdatters fædrene arv var på 1021 sldl., hvorfor Jens Jacobsen 25. april 1645, som sikkerhed, havde udstedt en obligation, som Jens Jacobsens arvinger, der efter far og mor havde vedgået arv og dermed også gæld, blev krævet for hos deres formynder hr. Peder Jacobsen i Fausing og hos Mogens Skov på skiftet efter hans barnløse hustru Karen Jensdatter, Jens Jacobsens datter. Desuden krævede de også Mogens Skov for arv efter hans kone, som var deres halvsøster. I den forbindelse nævnes den afdøde to helsøstre Margrete og Johanne Jensdøtre, som hr. Peder Jacobsen var formynder for. Den lange retssag sluttede med forlig mellem Mogens Skov og hans afdøde kones halvsøskende med hensyn til arv efter hende, mens de blev henvist til at kræve deres fædrene arv hos hr. Peder Jacobsen i Fausing, idet Mogens Skov heller ikke på sin afdødes kones vegne havde fået arv udbetalt efter hendes far og mor 67).

Under krigen 1657-60 boede Maren Bondesdatter og hendes børn i Århus, så hun har muligvis allerede inden da været enke for anden gang, og da hr. Svend Arbo havde lånt hende 100 rdl. og "i hendes nød og trang med rede penge forstrakt", havde hun udstedt en obligation den 17. august 1657. Som sikkerhed derfor havde hun leveret ham en obligation, som den 24. juni 1656 var udstedt til hende på 300 sldl. af salig Gertrud Mortensdatter, hvorfor dennes datter Sidsel Sørensdatter, salig Mads Værns, i 1667 blev afkrævet beløbet med pågæede renter.

Desuden krævede Helle Jensdatter, salig Svend Arboes, husleje: "endnu her foruden restere hossalig Maren Bondesdatter 24 sldl. for to års husleje, da hun i fjendetiden boede i det murede hus næst op til bispens residens på Skolegaden, ydermere havde Helle Jensdatter lånt hende i samme fjendetid på to tider i rede penge 11 sldl. 4 sk., som hun formener sig skadesløs bør at betales, eller og derfor at have fri regres i samme pant at nyde". Gælden var den 12. juli 1661 blevet anmeldt til skiftet efter Maren Bondesdatter, hvor det også var blevet meldt, at hr. Peder Jacobsen i Fausing og hr. Jacob Bondesen i Skivholme, som salig Maren Bondesdatters børns far- og morbrødre, havde fået skriftlig henvisning til at søge børnenes arv i den af Gertrud Mortensdatter til Maren Bondesdatter udstedte obligation, når Helle Jensdatter havde fået sin betaling 68).

Maren Bondesdatter døde i Århus i 1661 og blev ifølge domkirkens regnskabsbog begravet der: "Den 20. april nedsat salig Maren Bondesdatter i sin salig farfars begravelse".

77. PEDER JACOBSEN KANE født i Kanegård, død i Fausing 15/4 1669. Gift med Mette Fochsdatter.

Peder Jacobsen Kane blev student fra Århus 1636 og efter at have læst i København blev han præst i Fausing i 1640. For sig og sin afdøde brors børn søgte han i 1663 at få opsporet nogle af de værdier, der havde været i Kanegård, som stod helt øde efter krigen. Derfor stævnedes hr. Peder Jacobsen, sognepræst til Fausing, ved sin svoger hæderlige og vellærde mand Albret Fochsen Holger Madsen i Svinsager, og der blev vidnet, at 12. september 1661, da de tjente enken i Kærsgård, da kom Holger Madsen i Svinsager og væltede hendes hø og tog to lange egestammer, der var ført fra Kane i fjendernes tid og som var der i skjul. Han lagde dem på vognen og kørte ad Svinsager. Samme dag stævnedes hr. Peder Jacobsen på egne og hans salig bror Jens Jacobsens umyndige børns vegne Peder Jensen Møller i Balle, fordi han i nogle år har beboet og brugt Skovmølle i Odder og nu i langsommelig tid ikke har givet deraf den sædvanlige afgift, medens samme mølle skal være gerådet i ruin, og satte i rette, at Peder Jensen bør erstatte og betale al den afgift, som af samme mølle plejer at gå, og betale

brøstfældigheden på møllen. Peder Jensen mødte og svarede, "at den onde krigstid og ikke han havde forårsaget møllen, såvel som mange andre steder, at blive øde, og mest hvor enlige steder var, og især den mølle, som lå enlig i skoven langt fra byer og andre folk, hvor den arme mand blev først afskattet og siden frarøvet hans formue, og på det sidste i armod og elendighed forjaget med hustru børn og folk, så han hverken kunne komme nær til møllen uden at miste liv og helbred, ej heller havde husbond at søge, der ham kunne hjælpe, men måtte søge husly på andre steder, da samme mølle var øde og ruineret, formodede at efterdi Gud hjalp den gode salig mand fra sådan forstyrrelighed med hans gode formue, der han hverken kunne forsyne eller hjælpe sin egen gård eller sin mølle, som det ejede, hans gode hæderlige arving ikke skulle ville stræbe den fattige mand efter det lidet brød, han endnu kunne have igen ved Guds og gode venners hjælp bekommet. Han påstod, at han, så længe tingsvidnet var gældende, burde være fri for tiltale". Hvad der siden skete med møllen, melder de bevarede tingbøger intet om, men tingsvidnet er noget anderledes end andre lignende vidner, der altid som årsag til udplyndringerne angiver, at de skadelidte har været særlig udsat, fordi de boede ved alfar vej. Lidt mere held har der måske været med et søgsmål mod hr. Jost Lauritsen i Gylling, som blev tiltalt for en gæld på 50 sldl. med resterende rente fra 1651, som var blevet henvist fra den gejstlige ret. Hr. Jost Lauritsens obligation, dateret 18. april 1650, var udgivet til Jacob Jensen i Kane, kongelig majestæts ridefoged i Åkær len, lydende på 50 sldl., som han blev dømt til at betale 69).

Da Peder Jacobsen blev sagsøgt af salig Karen Jensdatters mand Mogens Skov for hendes tilgodehavende arv, ansøgte han og fik den 28. marts 1667 et såkaldt kongeligt delationsbrev, så han ikke som skyldner var pligtig straks at betale dem deres arv i rede penge, når han tilbød dem de samme gældsbreve i betaling, som deres salig forældre havde efterladt, som han selv havde skaffet kautionister for, da skulle de tage brevene, og hvis ikke så vente tre år, så han i løbet af den tid kunne forsøge at indkræve pengene, mens han dog skulle betale dem renterne af kapitalen. Delationsbrevet blev fremlagt i retssagen om arven i 1669 70).

Peder Jacobsen nåede ikke at indkræve gælden. I kirkebogen blev der ved hans begravelse skrevet: "Den 3. påskedag, som var den 13 april, blev Søren Pedersen Ladefoged og Karen Pedersdatter tilsammen viede udi ægteskab, og var den sidste gang hr. Peder bestillede i kirken og måtte stå ud og til sin seng og lå så til 2. dagen 3 slet over middag, da bortkallede Gud hannom, med en møgit smukt sagt og for Onderlige. Og blev hans lig sat udi altergulvet med en meget hæderlig begravelse der over den 23 aprilis, som indfalder altid den 23 Georgius som altid er Skt. Jørgensdag 1669".

Peder Jacobsens enke Mette Fochsdatter søgte efter sin mands død kongen om hjælp på grund af stridigheder angående hans bo. Der gik så besked til Erik Høg til Bjørnholm og dr. Mathias Broberg på Sjelle Skovgård om sammen med to andre Henrik Ditlev Holck til Ravnholt og doktor Christian Skjøning i Randers, "enten i mindelighed, eller ved endelig dom at skille nogle forfaldne stridige poster udi stervboet", som var mellem magister Christian Sejersen på sine medinteresseredes vegne og Mogens Mogensen Skov på sin afgangne hustrus arvinger og egne vegne. Striden stod om et udlæg på et skifte i Horsens, som den afdøde Peder Jacobsen havde fået tilkendt, og det må Mogens Skov have ment var til betaling af nogle af de gældsposter, som hans afdøde kone og hendes søstre havde arvet efter deres far Jens Jacobsen, og som deres farbror i sin egenskab af deres værge havde påtaget sig at få indkrævet, hvilket den omtalte Christian Sejersen åbenbart ikke har ment 71).

78. NIELS CHRISTENSEN SKIVHOLME født i Skivholme, død i Køge begravet 5/4 1659. Gift 1. i Køge med Hylleborg Olufsdatter, død sst. begravet 17/2 1650. Gift 2. i Køge med Inger Pedersdatter, død sst. begravet 30/1 1659.

Barn i første ægteskab:

227 Kirsten Nielsdatter døbt 20/1 1650 død før 1659

Børn i andet ægteskab:

228 Christen Nielsen født 21/2 døbt 25/2 1652

229 Peder Nielsen døbt 30/1 1653 død før 1659

230 Jacob Nielsen født 13/7 døbt --/7 1655

231 Hylleborg Nielsdatter født 25/3 døbt 28/3 1658

Niels Christensen Skivholme var en af de søskende, som nævnes i 1657, da hans bror Tomas Chri-

stensen solgte sine og søskendes arv efter deres mor Maren Jonsdatter i selvejerjorden, Grydsbåre agre i Sorring mark 72). Niels Christensen Skivholmes bror Peder var kommet til Køge i 1637, men hvornår han selv kom til Køge er uvist. I 1658, da datteren Hylleborg blev døbt, boede han i Vestergade. Tilnavnet Skivholme er kun set i skiftet efter hans og Inger Pedersdatters død, og ved deres begravelse i Køge Skt. Nikolaj kirke, hvor der blev ringet med alle klokker.

Niels Christensen Skivholme havde været en velhavende mand. Økonomisk havde han klaret sig godt igennem Carl-Gustavkrigen, men både Inger Pedersdatter og han døde, før krigen blev endelig afsluttet, og skiftet efter dem blev først holdt halvandet år efter hans død.

“År efter Guds fødsel 1660 den 23. november var vi over en venlig skifte og deling efter afgangne Niels Christensen Skivholme og hans salig hustru Inger Pedersdatter, som døde her udi Køge, imellem deres efterladte børn, nemlig Christen Nielsen udi hans tilforordnede formynder Niels Rasmussens, Jacob Nielsen udi hans tilforordnede formynder Johan Hansens, og Hylleborg Nielsdatter udi hendes forordnede formynder Hans Hansen Bier deres nærværelse, eftersom de salig folks efterladte ejendom, gods og formue den 12 april 1659 af efterskrevne fire dannemænd, borgere her sst. blev registreret og vurderet”. Registreringen indledes med ejendom, som dog udelukkende bestod af de afdødes stolestader i kirken, et mandsstolestade til 18 mark i den første stol inden for kirkedøren i den store gang, som er det tredje stade fra det store gulv, og et kvindestolestade, som var 40 dlr. værd, i den tredje stol fra koret, som er det fjerde stade fra det store gulv med Niels Christensens navn på.

Nogen købmandsgård nævnes ikke, og det meste af løsøret fandtes hos den salig mands bror hr. Peder Christensen her i Køge. Der var forskellige møbler, borde med åben og lukket fod, nogle med stenplade, og til dem var der flere røde borddækkener og en hel del duge, bænke med hynder og bænkedynner, topsenge af fyrretræ, sengetøj og tinservice, kobber og messingkedler, og andre ting af messing, blandt andet lysestager, en lysplade, en gulvvoksstabel, en vandspand af kobber og meget mere. Af rækkefølgen ses, at det meste noget tilfældigt var pakket ned i kister, skrin og bænke. Det samme gjaldt de afdødes klæder, der blev vurderet efterhånden, som de blev taget frem. Der var i alt for 65 dlr., og der var en del fint tøj imellem. Noget var syet af kaf, silke, taft, barret og fifskaft, og noget var med besætning af kniplinger, lidser, guld- og sølvgaloner, for eksempel var et par røde fløjls-tøfler med sølvgaloner, og et grønt taftsnøreliv med både sølv- og guldgaloner.

Af mandstøjet var det mest værdifulde en sort kappe med kaf- og kniplingsbesætning til 10 dlr., mens en kvinderejsekappe var 9 dlr. værd. Om en rød knyttet nattøje til 3 dlr. og en gammel silke knyttet “liffarffue” nattøje til 5 dlr. var mands eller kvindetøj er ikke til at sige. Mellem tøjet var der også en liden gyldenbinds barnehue, to røde klædesvøb og en liste med guldgaloner omkring, en barneble med knipling for enden samt fire små barneskjorter, børnetøjet var 3 dlr. 2 mark 8 sk. værd. Sammen med tøjet nævnes også to stykker brüggeatlasser til et par puder og taft til et sengebånd med sølv og guldknipling neden for og ni atlassesbånd dertil. Der nævnes også en hel del linned, foruden en damaskdug, flere drejlsduge og lagner både af hør- og blågarn, håndklæder og pudevår med og uden kniplinger. Seks stykker vædderskinds taft spærlagner med tæppe og kappe med frynser må have været til en seng. Henholdsvis fire, fjorten tavler og et stykke uden ramme kan have været billeder, et spejl nævnes også, og et slagsejerværk var blevet solgt til præsten hr. Frederik Mundt i Gadstrup, som efter regnskabsbogen skyldte 100 dlr. Rok, hespe, fire hegler og garnvinde var der ligeledes imellem sagerne, og sammen med adskillige bøger i et sort skrin med beslag var to pund heglet hør, seks pund spundet horgarn, fem pund vundet horgarn og fire pund rå horgarn. Foruden en stenskrivetavle nævnes ni bøger, og kun på to var titlerne nævnt, nemlig kong Christian den Fjerdes gamle lovbog og samme konges bibel. Den sidste var med salig Niels Christensens navn på.

Endelig var der foruden en bismær, en gammel kane, to gamle vogne med adskilligt tilbehør, et stk. hestetøj med tømme og alt sit tilbehør, to gamle agehynder af klæde og hos en anden købmand, hvor nogle varer blev opbevaret, var der en beslagen forridervogn, med fading og alt, og der nævnes fire beslagne fjæle, som vel også har været til vognen. Kvæg til en samlet værdi af 65 dlr. bestod af to unge sorte stude, tre køer, endnu to stude, fire heste og en rød ganger. Til sidst blev sølvet vurderet og vejat af guldsmeden. En sølvkande på 49½ lod til over 30 dlr. var den mest værdifulde, ellers var der en sølvkarsken på 22 lod, en sølvkande på 1 pot 25½ lod, et lille sølvbæger, et saltkar, 8 sølvskeer, 6 lod sølvknapper og en sølvsignet. Sølvet var 90 dlr. 3 mark 11 sk. værd.

Hvilke varer, Niels Christensen handlede med, får man også at vide: “9 sider flæsk, en fjr. bog-

hvedegryn, to td. rugmel, ½ td. sigtemel og desuden nogle tønder og grynkuber med lidt indhold af mel og gryn. To bimpler og en fjerding indeholdt tilsammen 72 potter brændevin, et anker dansk brændevin, en tønde mjød, en rulle smal tobak på over 30 pund og 54 alen ubleget blågarnsdrejl kan have været noget af købmandslageret, hvoraf en anden del var opbevaret hos Hans Hansen, nemlig 66 tønder malt, tre tønder saltet kød, en halv otting smør, en halv tønde små Grossenbrad, en halv tønde fårekød, en halv fjerding saltet kød, en halv tønde boghvedegryn, fire tønder havre, fire tønder grovbrødkorn og en hel del malt og andre varer, som efter den salig mands bog skulle findes hos andre nævnte personer.

Boets samlede værdier blev sammenlagt til 1194 dlr. 2 mark 2 sk. og foruden det et sikkert tilgodehavende, så beløbet blev 1237 dlr. og 7 sk. Men der var også gæld, der imellem indestående børnepenge, tjenestefolkernes løn og skifteomkostninger, i alt sum på 573 dlr. 3 mark 9 sk så der blev et overskud på 663 dlr. 13 sk.

Det blev besluttet "at kreditorerne havde deres fordring at søge af den salig mands og hans salig hustrus efterladte gods. Belangende børnene, nemlig Christen Nielsen, som er født 1652 den 21. februar, er nu på ottendes år, Jacob Nielsen født 1655 den 13. juli og er nu på det sjette år, Hylleborg Nielsdatter født 1658 den 25. marts er nu på det tredje år, deres underholdning angående haver formynderne for renten af kapitalen med nødtørftig føde, klæde, skolegang, kristelig disciplin, lærdom og god optugtelse at underholde, indtil hver af dem bliver 16 år gamle, og Gud sparer dem livet så længe, tilsammen deres kapital ubeskåret i alle måder. Den tilståede gæld angående haver formynderne at påtale inden år og dag på børnenes bekostning, og hvis deraf bekommes kan, skal komme børnene til lige skifte og deling, og hvis deraf ikke for uvished kan bekommes, det med domme og tingsvidner at afbevise. Og ellers formynderne med børnenes arv at omgås efter loven og recessen, dermed er dette skifte til ende sluttet, Actum Køge ut supra" 73).

79. JENS CHRISTENSEN født i Skivholme

Jens Christensen var 1657 i København, da hans og søskendes arveparter i Grydsbåre agre i Sorring mark blev solgt 74).

80. PEDER CHRISTENSEN SKIVHOLME født 12/1 1612 i Skivholme, død i Køge 27/6 1671. Gift 1. med Vendel Christensdatter, død i Køge begravet 30/1 1668. Gift 2. med Barbara Envoldsdatter Brochmann født omtrent 1637, død i Køge 17/1 1671.

Peder Christensen blev kapellan i Køge i 1637, og det var hans bror Tomas Christensen, der på Gern herreds ting solgte hans og søskendes arv i Grydsbåre agre i Sorring mark, som han havde arvet efter sin mor Maren Jonsdatter 75). Han var i 1661 præst i Ølsemagle og residerende kapellan i Køge 1637-1671 76). Hans og de to hustruers og Vendel Christensdatters første mands epitafium af sort marmor hænger i Køge kirke 77).

81. INGER CHRISTENS DATTER født i Århus, død i Skivholme før 8/2 1672. Gift med Jacob Bondesen, død sst. omtrent 1676 78).

Børn:

- < **232 Bonde Jacobsen**
- < **233 Maren Jacobsdatter**
- < **234 Johanne Jacobsdatter**
- < **235 Jens Jacobsen Skivholme**
- < **236 Apelone Jacobsdatter** født omtrent 1651.
- < **237 Dorte Jacobsdatter**

Jacob Bondesen var præst i Skivholme fra 1644, og senere provst i Framlev herred. Han var søn af sognepræst ved Århus Vor Frue kirke Bonde Nielsen og Maren Tøgersdatter. Jacob Bondesen blev kaldet til præst efter sin kones stedfars død under Torstensonkrigen. Sognet havde da i nogen tid ikke haft nogen præst, og "da have vi søndagen den anden i fasten, den 7. marts nærværende år 1644 hørt, nærværende sognemænd, Jacob Bunnisen prædike i fornævnte vores sognekirker, i vores kære herredsprovst nærværelse og påhørelse, og hans gaver og lærdom befalder os vel, og vi ikke flere for kaldet

at lade sig høre er begærende”, skrev kaldsmændene i det kaldsbrev, Jacob Bondesen 1661 selv har afskrevet i herreds-bogen 79).

Jacob Bondesen solgte 1657 på sin hustru Inger Christensdatters vegne hendes arvepart i Grydsbåre agre på Sorring mark, gods hun havde arvet efter sin mor Maren Jonsdatter.

Inger Christensdatter døde før 1672. Hendes bror Tomas Christensen blev afkrævet registrering og skiftebrev efter hende den 8. februar 1672 ved Århus byting. Kravet blev fremført af Anders Lauritsen, som var gift med Maren Jacobsdatter. To andre af Jacob Bondesen og Inger Christensdatters børn gav afkald til deres far for mødrene arv, nemlig sønnen Bonde Jacobsen og svigersønnen Niels Jensens Udsen på sin hustru Johanne Jacobsdatters vegne i Århus. Afkaldene blev læst ved Framlev herreds ting i 1676. Samtidig med gav hr. Knud Jensen afkald for sin hustru Margrete Jensdatters arv, som Jacob Bondesen havde haft under værgemål, og som var tilfaldet hende efter hendes salig far Jens Jacobsen <76>, som boede og døde i Stadsegård 80).

I Skivholme kirke fandtes tidligere et epitafium, hvor indskriften lød: “Gud til ære, kirken til zirat og forældrene til hæderlig anmindelse er stafferingen bekostet af dem, som i inderste sjæl gemmer Jesu vilje. Salig mand, hr. Jacob Bondesen, forrige sognepræst til Skivholme og Skovby sogne i 32½ år, provst over Framlev herred i 17½ år, død i sit alders 62½ år. Med sin Hustru Inger Christensdatter, forhen begravet, og var de af Gud velsignet i et ærligt og kærligt ægteskab med 2 sønner og 5 døtre. Gud lad os findes igen i en glædelig opstandelse 81).

82. OLUF CHRISTENSEN

født i Skivholme, død før 4/4 1657. Oluf Christensen var død, inden broderen Tomas Christensen solgte sin og søskendes arv i Grydsbåre agre i Sorring mark 82).

83. KAREN CHRISTENSDATTER

født i Skivholme, død efter 4/4 1657. Karen Christensdatter opholdt sig i 1657 på Skovsrod, da hendes andel i Grydsbåre agre i Sorring mark blev solgt 83).

84. TOMAS CHRISTENSEN SKIVHOLME

født i Skivholme, død i Århus 1684. Gift med Johanne Mortensdatter. Tomas Christensen solgte 1650 på sin mor Maren Jonsdatters vegne hendes arv efter Jesper Pedersen, og efter hendes død solgte han den 4. april 1657 på egne og søskendes vegne deres arveparter i selveje kaldet Grydsbåre agre i Sorring mark 84).

Tomas Christensen boede da i Århus, hvor han havde taget borgerskab i 1652 85). 1664 mødte Tomas Christensen på Randers byting for på sin halvbror Christen Jensens vegne at sælge en gårdspart i Randers, han kaldte sig da Thomas Christensen Skivholme, borger i Århus 86). I hele den periode var

der kun en borger i Århus ved navn Thomas Christensen, og han var toldinspektør og visiterer, som var et erhverv der kunne være temmelig indbringende, men da han døde i 1684, var han imidlertid fallit. En af gældsposterne fordredes af Jens Jacobsen Skivholme, som havde lagt 43 sldl. 1 mark

2 sk. ud for hans begravelse, hvad han næppe ville have gjort, hvis den afdøde ikke havde været hans bror. Der var værdier for 342 sldl. 2 mark 5 sk. Gælden var på 1146 sldl. 3 mark 3 sk. 87), så det er fuldt forståeligt, at enken Johanne Mortensdatter gik fra arv og gæld 88).

Slutningen på skiftet efter Jorgen Jorgensen Sommerfeldt 11.6 1652 hvor der er skiftet mellem Johanne Mortensdatter og born. Thomas Christensen Skivholme underskrevet, som enkens fæstemand.

85. CHRISTEN JENSEN SKIVHOLME

født i Skivholme, død i Århus før 25/9 1684. Gift med Johanne Pallesdatter, død efter 25/9 1684. Christen Jensen Skivholme er nævnt i det ovenfor omtalte skøde udstedt den 4. april 1657, da Tomas Christensen på sine søskendes vegne solgte deres andele i Grydsbåre agre i Sorring mark. 1664 var det

Underskriften i herredsbogen 1661.

Thomas Christensen Skivholme, der på sin bror Christen Jensen Skivholmes vegne solgte en gårdspart i Randers, som han havde arvet efter sin farbror Tøger Jacobsen. Christen Jensen Skivolme var ikke selv til stede, fordi han var på rejse i udlandet.

Den 2. august 1677 solgte borger i Århus Christen Jensen på sin hustru Johanne Pallesdatter vegne hendes arveparter i seks boder på Volden. Poul Andersen Højen solgte ligeledes arveparter på sine egne, sin mors og sine søskendes vegne sammesteds. Christen Jensen Skivholme skyldte sin svoger penge, for efter dennes død blev Johanne Pallesdatter stævnet for sin salig mands gæld af Niels Jensen Udsens umyndige søn Jens Nielsens formynder 89).

86. MANDRUP CHRISTOFFERSEN HOULBJERG født i Houlbjerg omtrent 1627, død i Serup 1682. Gift første gang med Karen Jørgensdatter, død i Serup omtrent 1670. Gift anden gang med Maren Pedersdatter, død omtrent 1690 i Serup.

Barn i første ægteskab:

< **238 Jørgen Mandrupsen** født omtrent 1661

Børn i andet ægteskab:

< **239 Peder Mandrupsen**

< **240 Christoffer Mandrupsen**

< **241 Karen Mandrupsdatter**

< **242 Maren Mandrupsdatter**

Mandrup Christoffersen var student fra Køge og blev præst i Serup, hvor han blev gift med formandens enke 90). Han nævnes sammen med sine søskende, da deres far Christoffer Danielsen Galten solgte deres mors arvepart i 1669 91).

Mandrup Christoffersen er omtalt i Dansk Forfatterleksikon, fordi en "sørgelig klagesang, som en hæderlig præstemand haver forestillet over sin allerkæreste hustrues meget sørgelig dog salig afgang fra denne verden" 92).

Sangen, som først er trykt 1705, er blevet til efter hans første kone Karen Jørgensdatters død, for hans anden kone overlevede ham. Her gengives seks af versene:

1 Maa ieg icke kurre og klage
som en Due der mister sin Mage
Maa ieg icke sucke og græde
mine Kinder med Taarene væde.	22 Nu maatte jeg ende min Klage
Enddog mine grædelige Dage
Ey endis før jeg dig mon finde
I Himmerige du Dydige Qvinde
2 Angist mit Hjerte mon klemme
Jeg kand dig ret aldrig forglemme
Mit Hjerte min Due og Fromme
Hvor lengis jeg til dig at komme	23 Hvad skal jeg Arme anfange
Ah at jeg i Døden maatte gange
Hvor jeg paa Veyen kand komme
Til min Due og Fromme.
7 Udi Verden vi lefde tilsammen
Med Lyst udi Glæde og Gammen
Som Jacob med Rachel den venne
Ach! nu er min Kieriste henne.	32 God Nat min Dydige Qvinde
Saa saare min Øyen de rinde
Din Baare jeg følger med Qvide
Min Ønsk er ey længer at bide.

Efter Mandrup Christoffersens død blev hans enke Maren Pedersdatter stævnet for syn på præstegården. Navnene på hans første kone og hans børn kendes fra et tingsvidne, om hvad Peder Mandrupsen, som døde barnløs i København, havde af arvinger 93).

87. CHRISTEN CHRISTOFFERSEN født i Houlbjerg.

Christen Christoffersen er nævnt, da hans arvepart efter hans mor Karen Jonsdatter blev solgt i 1657. Han blev student fra Køge 1648. 94).

88. JENS CHRISTOFFERSEN født i Houlbjerg.

Jens Christoffersen er nævnt i Gern herreds tingbog 1669, da salg af hans arv efter moderen 1657 blev gentinglæst 95).

89. KAREN CHRISTOFFERSDATTER født i Houlbjerg. Gift med Jacob Jensen.

Karen Christoffersdatter er nævnt i Gern herreds tingbog 1669, da salg af hendes arv efter moderen 1657 blev gentinglæst. Hun var da gift med Jacob Jensen 96).

90. DANIEL CHRISTOFFERSEN HOULBJERG født omtrent 1641 i Houlbjerg.

Daniel Christoffersen Houlbjerg er ikke nævnt, da hans søskendes arveparter blev solgt i 1657. Han blev kaldt Daniel Christoffersen Houlbjerg og var student fra Århus 1661 97). Når hans arvepart ikke blev solgt, kan det tænkes, at han inden da kan have fået penge til at læse for, og derfor havde han givet afkald til fordel for sine søskende.

91. PEDER CHRISTOFFERSEN født i Houlbjerg.

Peder Christoffersen er nævnt i Gern herreds tingbog 1669, da salg af hans arv efter moderen 1657 blev gentinglæst. Student fra Århus 1664 98).

92. JENS JENSEN VISSING født i Vissingkloster omtrent 1610, død i København begravet 18/12 1674 i Skt. Nikolaj kirke. Gift 1. med NN. Gift 2. med Else Henriksdatter Müller, død i København begravet i Skt. Nikolaj kirke 23/2 1676.

Barn i første ægteskab:

< **243 Jens Jensen Vissing**

Born i andet ægteskab:

< **244 Henrik Jensen Vissing**

< **245 Jens Jensen Vissing**

< **246 Sofie Jensdatter Vissing** født omtrent 1657

< **247 Maren Jensdatter Vissing** født omtrent 1658

Jens Jensen Vissing var købmand i København, hvor han handlede med horkramvarer og tømmer. Da svenskerne belejrede København i 1659, forberedte man sig på deres angreb ved at skrive indkvarteringsmandtal over alle byens husejere, og i forbindelse dermed skrive alle våbenduelige mænd i mandtal. På adressen Den Nye Børs 9 i Strand kvarter boede en købmand Jens Jensen, og i Daniel Buntmagers Gang boede en mand ved navn Jens Jonsen, om hvem det hed, at han var fattig 99). Da der ingen andre fandtes med dette eller lignende navn, må det være den første der var tale om, for Jens Jensen Vissing var så veletableret som købmand, at han havde været i stand til, både før og under krigen, at levere kronen varer og penge til låns. Jens Vissing var endog i stand til at skaffe varer under belejringen af København, så rentemester Henrik Müller kunne bemærke på en afregning, at der var lovet ham betaling for adskillig provision og 15.000 rdl. på kongens vegne til Jens Jensen Vissing 100).

Jens Jensen Vissing havde allerede i 1646 fået Vissingkloster i pant for tilgodehavender, så han har vel under Torstensonkrigen, ligesom senere under den næste krig, leveret varer og lånt penge til kronen. Han oppebar også kronens del af Vissing sogns tiende, og da der i 1661 havde været misvækst, var det ham, som blev stævnet af bønderne, da der skulle tinglæses syn på, hvor ringe høsten havde været. Samme år ser man i en sag om fiskeriet, som lå til de pantsatte gårde i Vissingkloster, at hans bror Anders Jensen boede på den ene af gårdene, og det er da nærliggende at tro, at når han fik pant netop i de gårde, var det, fordi han var født og opvokset der, og fordi hans bror kunne varetage hans interesser på stedet 101). Dette bekræftes yderligere af et skifte i 1682 efter hans barnløse søster Mette Jensdatter i Sdr. Vissing, hendes arvinger var broderen Anders Jensen i Vissingkloster og broderen salig Jens Jensens børn i København 102).

Når Jens Jensen Vissing var så velhavende, kan han ikke være kommet til København med tomme hænder, ligesom han heller ikke har været nogen helt almindelig bondesøn. Han er antagelig født

omtrent 1610 og må være søn af den Jens Jonsen, som i 1622 købte arveparter i en gård i Sorring af Anne Jons i Kalbygård, Anders Jonsen i Vissingkloster og Anne Nielsdatter i Ry mølle, som havde fået dem i arv efter salig Jens Jonsen i Ry mølle¹⁰³). Som nævnt under Jens Jonsen <25> blev skødet anket til Viborg landsting, og i sagsreferatet derfra er både Anders Jonsen og Jens Jonsen fra Vissingkloster nogle steder i teksten skrevet ind som Anders Jensen og Jens Jensen, hvilket tyder på at navnet Jon var ved at gå ud af brug til fordel for navnet Jens. Jens Jensen Vissings bror Anders Jensen, som boede i Vissingkloster, må være opkaldt efter sin farbror Anders Jonsen, som formodes ingen børn at have haft, og Jens Jensen Vissing selv opkaldt efter sin farfar Jon Andersen i Kalbygård.

Jens Jensen Vissing fik 1664 kongeligt skøde på Århus mølle: -“Vi haver afstået, undt og bevilget Jens Jensen Vissing, borger og handelsmand i København, disse efterskrevne vore ejendomme, møllegårde, boel og gods, nemlig vores Århus mølle, Jacob Lauritsen påboer, står for årlig landgilde 468 td. malt, nok udi Silkeborg amt, Lysgård herred (gården) Bøgild, Hinge kirkeskov, og desuden nogle gårde og boel i Lundenæs amt, i alt mølleskyld 234 td. à 40 rdl. Landgilde 32½ td. 1½ skp. 2½ alb. à 50 rdl. for 11.009½ rdl. 23 sk., dog med tilbagekøbsklausul til kronen. Det bevilges, at Århus mølle må svare kontribution under Århus by, således som det i forvejen er aftalt mellem mølleren og borgmestre og råd, nemlig at han skal betale 50 sldl. à 64 sk. årlig, dog dersom kontributionen forandres, skal hans afgift rettes derefter, tillige må møllen nyde al sin frihed og rettighed efter kongeligt patent af 8. januar 1651¹⁰⁴). Det nævnte kongelige patent var oprindeligt udstedt til rentemester Henrik Müller, der havde haft møllen i pant fra 1651, den var samtidig med blevet repareret med træ, udvist og tilkørt fra kronens skove¹⁰⁵).

Jens Jensen Vissing har kendt til forholdene der, for hans næstsøskendebarn Jacob Lauritsen Møller <124> var fæster af møllen, ligesom dennes far 45-50 år før havde været det. Kronen må omkring 1666 have indløst pantet i Vissingkloster, og samme år bortfæstedes tienden af Vissing sogn til sogne-mændene¹⁰⁶). Jens Vissing fik 1666, som betaling for leveringer, der havde fundet sted fra 1662 til 1666, tilskødet gods i Jylland, hvortil kronen dog også forbeholdt sig tilbagekøbsret, nemlig 12 hele gårde, 7 boel, 5 huse og 8 steder, hvormed der vel er ment byggesteder, hvor der før havde været huse, samt mange jordstykker. Godset var spredt og lå i otte landsbyer i Sabro herred og to i Framlev herred, og endelig i 1672 et “stykke jordsmon på den nordre side af Rosenborg have i København¹⁰⁷).

Når Jens Jensen Vissing blev så velhavende, må noget af forklaringen søges i, at han ligesom en anden købmand Frederik Werdemann havde et tæt samarbejde med én af Danmarks mest indflydelsesrige mænd, rentemester Henrik Müller. Hele bebyggelsen Ny Børs, hvor Jens Jensen (Vissing) under Københavns belejring boede i en af gårdene, tilhørte rentemesteren, som ejede grund og bygninger endnu i 1664. Han udstykkede de enkelte gårde til sine børn. Nr. 81 tilhørte i 1668 Jørgen Müller. Samme år købte Jens Jensen Vissing en gård i Rosenborggade. Jørgen Müller skødede 12. oktober 1674, to måneder før Jens Vissings død, sin gård i Ny Børs til Jens Jensen Vissing, som dog kan have været en af sønnerne med samme navn¹⁰⁸), ligesom det må have været en af de to sønner, der i oktober 1677 leverede varer til søetaten¹⁰⁹), for da var Jens Jensen Vissing død tre år før.

Jens Vissings enke Else, som døde i februar 1676, må have været datter af Henrik Müller, det tyder deres børns navne på, sønnen Henrik er så efter gammel skik opkaldt efter sin morfar, Jens efter sin farfar og datteren Sofie efter sin mormor. Datteren Maren er muligvis opkaldt efter sin farmor, idet Jens Vissings bror også fik døbt en datter Maren. Når dette slægtskab ikke tidligere har været påpeget, skyldes det, at flere af Henrik Müllers sønner og døtre er kendt, fordi de trådte til som kautionister, da Henrik Müller senere var kommet i økonomiske vanskeligheder¹¹⁰), hvad Jens Jensen Vissing ikke kunne, da han var død forinden. Hans børns navne er kun kendt fra skiftet efter deres barnløse faster i Sdr. Vissing¹¹¹) og fra det skøde, som hans børn af andet ægteskab skrev, da de solgte deres arveparter i Århus mølle til deres halvbror Jens Jensen Vissing i 1679:

“Vi underskrevne Henrik Jensen Vissing, sognepræst til Harrested (Haraldsted) og Allindemagle sogne, Jens Jensen Vissing junior med min anordnede kurator ærlig agtbar og velfornemme mand Frederik Werdemann, assessor udi Hofretten og indvåner her udi den kongelige fri rigs og residensstad København, Sofie Jensdatter Vissing udi hendes hafte formynders fordom velædle borgmester Hans Pedersen Bladts sted hans efterladte enke og hendes lovværge, Henrik Hansen, kongelig majestæts eskadreskriver på Bremerholm, på min hustru Maren Jensdatter Vissings vegne, skøder osv. - til vores

halvbroder Jens Jensen Vissing, fordm skriver over Dragsholm amt, Århus mølle, som Jacob Lauritsen tilforn har påboet” 112).

Køberen var Jens Jensen Vissings søn af første ægteskab, der altså havde været skriver på Dragsholm, som tilhørte rentemester Henrik Müller. Datteren Sofie Vissings formynder afdøde Hans Bladt var gift med Marta Hansdatter, en søster til Henrik Müllers kone Sofie Hansdatter, og Frederik Werdelmann, som var kurator for sønnen Jens Jensen Vissing (2), var gift med Cathrine Walter, som var Henrik Müllers niece 113). De var altså alle familiært knyttet til Henrik Müller, og efter loven var det nærmeste slægt, som skulle påtage sig værgemål og tilsyn med umyndiges formue.

1659 fik Jens Jensen begravet et nyfødt barn og 1662 en datter på ni år i Skt. Nikolaj kirke sønden koret no, 13, et gravsted han i 1651 købte af Adolf Kochs arvinger. Jens Jensen Vissing blev begravet vederlagsfrit i 1674, fordi han var kirkeværge. Hans anden kone Else Vissings blev begravet samme sted to år senere 114).

93. ANDERS JENSEN født i Vissingkloster, død sst. efter 1697. Gift med Maren Pedersdatter, født i Vissingkloster død sst. 1697.

Børn:

< **248 Maren Andersdatter** født omtrent 1654,

< **249 Cathrine Andersdatter**

Anders Jensen fik i 1661 på Ry birks ting læst sin bror Jens Jensen Vissings pantebrev på gårdene i Vissingkloster, og samtidig med fik han tinglæst “, at Jens Jensen Vissing i København beklagede sig over, at en og anden uden rettighed havde fordristet sig til at fiske med vod, ruser og garn i det fiskevand, der ligger til de to ham af kongelig majestæt pantsatte gårde i Vissingkloster, imod hans pantebrev og tingsvidner af Ry birk, udstedt 19. februar 1646 og 30. august 1660, såvel som imod hans bror Anders Jensen, der besidder den ene gård, hans vilje og minde, så derfor forbydes fiskeri i Vissingklosters tilhørende fiskevand uden Jens Jensens eller hans bror Anders Jensen i Vissingkloster deres minde”. Men dermed var sagen ikke slut, for i 1662 stævnedes Peder Jensen i anneksgården forvalteren over Skanderborg len på kongelig majestæts vegne og mange andre, for at de kunne aflægge vidnesbyrd om, hvordan det før havde forholdt sig med dette fiskeri, og at sagen blev ført på Jens Jensen, borger i København, og Anders Jensen og Laurits Pedersen i Vissingkloster deres vegne.

Niels Jensen i Kloster mølle og mange andre, der kunne mindes i op til 34 år, vidnede, at fiskeriet fra (et sted som ikke kan læses nu) og til hr. Andersens holm, det ligger på Vissing og Vissingklosters grund, og Anders Jonsen og Peder Sørensen i Vissingkloster har haft det i brug deres livstid med ruser og garn, ulast og upåkæret i alle måder 115). Striden om fiskeriet stod mellem gårdfæsterne i Vissingkloster og mølleren Niels Jensen i Voer Klostermølle, som i marts samme år fik varsel om syn på fiskevandet, han mente at Oluf Parsbergs arvinger burde have været varslet, mens Anders Jensen svarede, at det burde hans bror i København også have været, i øvrigt vidste synsmændene ikke hvilken del af det omstridte fiskevand, der lå til det ene eller det andet sted 116).

Samme år døde Anders Jensens svigermor, og han gav derfor i maj måned afkald for sin hustru Maren Pedersdatters arv, og tillige for hendes to søstre Dorte og Kirsten Pedersdatters arv efter deres salig mor Barbara Mortensdatter. Laurits Pedersen fremlagde registreringen, og blandt den bortskyldige gæld var deres arv efter faderen Peder Sørensen og i juni samme år forpligtede Laurits Pedersen og Søren Pedersen sig til, på egne og søstre Dorte og Kirsten Pedersdatters vegne, at holde Anders Jensen og hans hustru Maren Pedersdatter fri for gæld efter hendes forældre 117).

Efter eget udsagn var Anders Jensen nær ved at miste livet i 1669 i et slagsmål med overjægermesterens fuldmægtig Rasmus Nielsen, som slog ham med en halv hestesko på næsen og i munden, da han kom til ham for at betale for oldensvin i Vissingkloster skov, “så blodet løb, så det næsten havde løbet ham til døde”, og han havde siden ligget i sengen, så han ikke troede, han ville få sin forlighed igen. Syn på hans sår og skade blev afhjemlet, og Rasmus Nielsen blev lyst et fuldt vold til for slagsmål og bordag mod Anders Jensen i Morten Madsens hus i Ry og begærede første kald på sandemændene. Morten Madsen tog til genmæle ved at lyse et fuld vold over Anders Jensen for klammeri gevalt og skade, han havde gjort i hans hus og ridefogden begærede første kald på sandemændene 118).

Godt en måned senere blev sagen afgjort, efter at modparten havde fremlagt sit synsvidne, Anders Jensen havde haft fat i Rasmus Nielsens hår, og da Anne Christensdatter vristede hans hænder løs, fulgte der en stor del hår med. Det var der flere vidner på, og Anders Jensen bekendte, at han havde fat i den andens hår. Derefter blev der sat fyldning på sandemændene, og de svor Anders Jensen vold til, hvilket vil sige, at det var ham, der blev dømt, så hans skade har nok ikke været så alvorlig endda, og det må have været ham, der gav anledning til slagsmålet 119).

Indløsningen af pantegodset i Vissingkloster omkring 1666 kan formodentlig sættes i forbindelse med forberedelserne til oprettelse af ryttergodset, for kronen var naturligvis interesseret i, at godset så vidt muligt lå samlet, så det blev lettere at overskue for ryttergodsadministrationen.

Vissingkloster blev udlagt til officersgård, og de to fæstere kunne åbenbart hverken blive enige med hinanden eller med kvartermester Korfits Ravn om det underhold, de skulle yde ham. Anders Jensen ville underholde ham et år, og derefter kunne Laurits Pedersen tage ham i to år. Korfits Ravn fik derfor tinglæst, at "Anders Jensen ikke i mindelighed tilbyder ham nødtørftige værelser, men meget ringe akkomodation, og i øvrigt behandler ham uhøfligt, hvorfor hans fæste efter recessen opsiges til førstkommende Phillippi Jacobidag". Da man ikke ser mere til sagen, har Anders Jensen nok måttet indrømme kvartermesteren et bedre logi. Samme kvartermester var temmelig geskæftig og var indblandet i flere sager, for det meste dog for rytteriet, blandt andet mente han, at det ikke var overjægermesterens fuldmægtig, men ham, der skulle have befalingen til opkrævelse af mænd fra ryttergårdene til skovsyn 120).

1679 fik skovrider Peiter Zeibig tinglæst skudsmål ved Ry birks ting og på flere andre herredsting om, hvordan han havde passet sit hverv, og hvordan det før havde været, da kunne Anders Jensen i Vissingkloster huske, hvordan forholdene havde været i 40 år, og på det grundlag kunne det se ud til, at Anders Jensen er født mellem 1619 og 1624 121).

Anders Jensen levede endnu i 1697, da der det år blev holdt skifte efter hans kone Maren Pedersdatter. Da boet blev gjort op, viste det sig, at der var et lille overskud på 1 mark 8 sk. "Og som enkemanden Anders Jensen formedelst høj alderdom stedse ligger ved sengen, og sig intet mere formår at behjælpe, og des årsag gården til hans salig hustrus søstersøn Jens Jensen har opladt, som og den i fæste har antaget, så og nu al forskrevne boets middel til sig annammer, og sig derimod til forpligter al den bortskyldige gæld at svare, desligeste gården forsvarlig at bebygge og forbedre, samt udgifterne deraf i rette tide at klarere.

Imidlertid forbliver den gamle skrøbelige mand Anders Jensen i gården, som Jens Jensen lover med fornøden underholdning og anden vedbørlig nødtørft at forsyne, og som ikkun 1 mark 8 sk. er fra gælden bleven øvrig til deling, har datterens mand Jens Andersen af Troelstrup sig frasagt intet i boet på sin hustrus vegne vil prætendere, men ikkun er begærende, at den gamle skrøbelige mand med nødtørftig underholdning og god varetægt fremdeles må vorde forsynet, hermed de samtlige var fornøjede" 122).

94. METTE JENSDATTER født i Vissing kloster, død i Sønder Vissing 1682. Gift med Søren Jensen Såby.

Skiftet efter Mette Jensdatter indeholder nogle vigtige oplysninger, fordi den afdøde ingen børn havde, hvorfor hendes søskende og deres børn blev stævnet. Arvingerne var foruden enkemanden Søren Jensen Såby, Anders Jensen i Vissingkloster, Jens Jensen i København, som var død, så det var til hans børn der blev givet varsel, nemlig til "hr. Henrik Jensen, præst i Kongens Haraldsted i Sjælland, Jens Jensen Vissing i Års mølle, nok Jens Jensen opholdende (sig) i København, Sophia Jensdatter haver kommandanten på Kastellet i København (til ægte), og Maren Jensdatter, amtsskriverens kæreste i Kolding". Anders Jensen i Vissingkloster mødte på alle de andres vegne. Boets værdier udgjorde 207 sldl. 3 mark 14 sk. Fordringerne er ikke nærmere specificeret, men da de var fratrukket blev der, efter indgået forlig med ægtemanden Søren Jensen Såby, til deling mellem de andre arvinger 18 sldl. og den salig kvindes livskårne klæder, som dog kun blev vurderet til 3 sldl. 3 mark. Enkemanden forpligtede sig til at betale pengene i løbet af tre terminer, dog fik Anders Jensen i Vissingkloster på stedet udleveret en af ham udstedt obligation på 6 sldl 123).

95. LAURITS BERTELSEN født i Firgårde, død i Skovsrod før 1661. Gift med Gertrud Nielsdatter født omtrent 1611, død efter 1692.

Børn:

- < **250 Genete Lauritsdatter**
- < **251 Tomas Lauritsen**
- < **252 Bertel Lauritsen**
- < **253 Karen Lauritsdatter**
- < **254 Inger Lauritsdatter**
- < **255 Anne Lauritsdatter**
- < **256 Niels Lauritsen Skovsrod**

Efter Rasmus Jensen, Anne Pedersdatters og Jens Bertelsens søn i Skovsrod, i 1620/21 havde fæstet sin moster Anne Pedersdatters gård i Kalbygård, har hans mor formodentlig haft sin datter søn Laurits Bertelsen til at hjælpe sig med driften af Skovsrod, for til ham oplod hun sin gård i 1626/27, og han betalte 100 rdl. i indfæstning af den og et stykke eng, som kaldtes Tyge eng 124). I 1625/26 betalte han 12 rdl. i lejermålsbøde, mens der ikke er blevet betalt for pigen Kirsten Groersdatter, som dog også boede i Skovsrod 125). De er næppe blevet gift, for på den tid betalte folk, der blev gift eller agtede at blive det, en væsentlig lavere bøde.

I 1650 solgte Laurits Bertelsen i Skovsrod på sin mor Maren Jensdatter i Firgårde hendes vegne den arv, hun havde fået efter sin morbror Jesper Pedersen i Oustrup, nemlig hendes arveparter i godset i Farre 126). I 1666, da en sjettedel af Framlev Bundgård skulle sælges, fik Gertrud Nielsdatter i Javn-gyde lovbud, og da man kender hendes herkomst, må hun derfor have været knyttet til slægten fra Firgårde gennem ægteskab 127). I det lovbud nævnes alle Bertel Nielsens børn, undtagen Laurits Bertelsen, for han var død, og det må være på hans børns vegne, at Gertrud Nielsdatter fik lovbud. I 1679 gav Laurits Bertelsens søn Niels Lauritsen fra Ry på Gertrud Nielsdatters vegne afkald for arv efter Niels Bertelsen i Firgårde 128). Niels Lauritsen er således opkaldt efter Gertrud Nielsdatters far hr. Niels Andersen, som var præst i Dover sogn og boede i Svejstrup, og som i 1610/11 var blevet gift med hendes mor Kirsten Poulsdatter. Da han døde i 1631, blev hun formodentlig gift med eftermanden hr. Mikkel Rasmussen, eftersom Christoffer Pedersen i Javn-gyde den 26. september 1661 lod stævne Jens Rasmussen i Siim angående gæld til hr. Mikkel Rasmussen ifølge brev 28. november 1650, lydende på 65 sldl., hvilket brev er tilfaldet Christoffer Pedersens hustru efter hendes salig mor Kirsten Poulsdatter, som boede og døde i Svejstrup 129). Da Gertrud Nielsdatter er nævnt så sent som i kop- og ildstedsskatten 1692 som salig Christoffer Jægers enke, er det dog usikkert, om hun kan have været mor til alle Laurits Bertelsens børn.

Formodentlig har Skovsrod ligesom så mange andre store gårde været slemt medtaget efter krigen 1657-60, og Laurits Bertelsen må være død under eller kort tid efter krigen, for da Tomas Lauritsen fæstede Skovsrod efter sin salig far, betalte han kun 20 rdl. i indfæstning 130).

Ligesom det var tilfældet med kronens anpart tiende, var det almindeligt at fæste kirkens andel af tienden ud, og det var ofte en af bønderne, der på alles vegne fæstede det. Stedsmålet tilfaldt kirken og blev opkrævet af kirkeværgerne, som dog ofte måtte lægge ud for dem, som af en eller anden grund ikke fik betalt med det samme, og det havde også været tilfældet i 1654-55, da salig Jens Bertelsen (i Tulstrup) og salig Laurits Bertelsen havde været kirkeværger, for efter sin fars død stævnede Tomas Lauritsen Tulstrup sognemænd for deres stedsmålsrestance til kirken, kun to af dem tilbød at betale, mens resten blev dømt til at gøre det inden 15 dage 131).

96. MAREN BERTELSDATTER født i Firgårde, død i Vengegård før 30/9 1680. Gift 1. med Anders Rasmussen i Vengegård, død sst. før 1627. Gift 2. kort tid efter med Anders Ibsen fra Ørritslev, død i Vengegård efter 1667.

Børn i første ægteskab:

- < **257 Jens Andersen**
- < **258 Johanne Andersdatter**
- < **259 Anne Andersdatter**

Barn i andet ægteskab:

- < **260 Anders Andersen Bonde** født omtrent 1631

På Gern herreds ting 1632 solgte Just Andersen i Søballe på egne og medarbejders vegne en hel del

arveparter i en selvejergård i Alling, "til Jesper Sørensen og hans arvinger til evindelige ejendom at have nyde og beholde alle de lodder og arveparter, som fornævnte Just Andersen og alle sine fornævnte medarbejere har udi den tredje part udi den selvejer bondegård i Alling, som afgangne Rasmus Frandsen iboede, udi huse, gård og gårdsted og al dens tilliggende hus og bolig sammesteds, som Jens Pedersen nu iboer". Blandt medarbejderne var "desligeste Bertel Nielsen i Firgårde på sine datterbørn Jens Andersen, Anne Andersdatter og Johan Andersdatter, salig Anders Rasmussens børn, som boede og døde i Vengegård, som han er ret værge for" 132).

Da der foruden de fornævnte var tale om andre arvinger i Vengegård, Bjedstrup og Siim i Skanderup og Ry birk, Forlev i Hjelmlev herred, Skovby i Framlev herred, samt Søballe og Bouensgård i Javn-gyde i Gern herred, var der formodentlig tale om arv langt tilbage i en tredjedel af gården i Alling, som i øvrigt var den eneste selvejergård på stedet.

Selvom Bertel Nielsens datter ikke er navngivet i skødet, så må hun være den Maren Bertelsdatter, der fik lovbud i 1666, da Rasmus Knudsen <109> lovbød og solgte en sjette part af Framlev Bundgård og den tilliggende sjettedel i Lillering mark 133). Maren Bertelsdatters første mand Anders Rasmussen fæstede 1613/14 fjerdeparten af Vengegård, som hans moder oplod, og han betalte 20 rdl. og 1 okse i indfæstning. Han ses indskrevet i jordebøgerne indtil 1626/27, og må før sin død have overtaget den fjerdedel, som hans mor havde i fæste. 1626/27 blev Vengegård fæstet af Anders Ibsen fra Ørritslev, der den halve part, som Anders Rasmussen fradøde, betalte 50 rdl. 2 okser i indfæstning. Anders Ibsen er dog først indskrevet i jordebogen fra 1629/30, altså efter Kejskrigen var overstået.

Den anden halvdel af Vengegård var i 1618/19 blevet fæstet ud til Knud Andersen, og den havde hans fader opladt. Han betalte 40 rdl. og 2 okser i indfæstning 134).

Som det var almindeligt, må Anders Ibsen, da han overtog gården, være blevet gift med Anders Rasmussens enke Maren Bertelsdatter, og deres søn er så, som det var skik blevet opkaldt efter hendes afdøde første mand, og må være den Anders Andersen Bonde i Vengegård, for hvem der blev givet afkald på arv efter Søren Bertelsen i Firgårde i 1680. Anders Ibsen er død efter 1667, for da er han og Rasmus Knudsen nævnt som fæstere af Vengegård 135).

97. NIELS BERTELSEN født i Firgårde, død sst. 1679.

1649/50 betalte Niels Bertelsen 9 rdl. i stedsmål for en halv gård i Firgårde, som hans mor Maren Bertels oplod 136). At det var Bertel Nielsens gård, er der ikke tvivl om, for det var den gang almindeligt brugt, at kvinderne blev nævnt med en genitiv form af deres mands fornavn.

Året før sin død blev Niels Bertelsen og hans bror Søren Bertelsen anklaget for hæleri, idet Søren Hansen, der havde stjålet noget af en ryttermundering, angav, at han havde solgt det stjalne til dem. Løjtnanten, fra hvem det var stjålet, forlangte dom over dem, da ingen måtte købe ryttermunderinger. Sagen blev udsat i seks uger, men blev som så mange lignede sager, hvor rytteriet var indblandet, ikke genoptaget 137).

Ligesom sine søskende fik Niels Bertelsen lovbud, da der 1666 skulle sælges arveparter i Framlev Bundgård 138). 1677 blev Niels Bertelsen stævnet til at møde på Framlev herreds ting og der fremlægge, hvad adkomst han havde til at oppebære en del af Borum mølleskyld, hvad han havde gjort i rum tid 139). Her må der være tale om nogle af de arveparter, som Niels Bertelsens mor havde arvet efter sin mor Anne Pedersdatter, eftersom der i rum tid havde været ydet mølleskyld til Niels Bertelsen i Firgårde, som så har oppebåret den på sine medarbejders vegne. Det er de samme arveparter, som omtrent et halvt år efter blev solgt, for da stod Niels Bertelsen fra Firgårde på sin bror Søren Bertelsens, såvel som på Christoffer Pedersen i Javn-gyde kongelig majestæts jægers vegne og solgte de lodder og parter, som var dem arvelig tilfaldet i selvejergårde og ejendom i Borum, nemlig den selvejerbondegård, Peder Olufsen påboede, og dens tilliggende gadehuse, Borum mølle og i den selvejerbondegård, som Jesper Olufsen påboer 140).

1673 fik Niels Bertelsen i Firgårde og hans nevø Niels Poulsen <263> i Mesing tinglæst afkald for værgemål for deres slægtning Sejer Jensen <272>, som tog dem i hånd og "for retten gjorde og gav dem en evig, nøjagtig, fri og uigenkaldendes afkald for alt, hvis de har haft under værgemål af alt, hvis ham arveligen er tilfalden efter hans salige forældre Jens Bertelsen og Karen Eriksdatter, som boede og døde i Tulstrup, - og var fornævnte Sejer Jensen med Niels Poulsen og Niels Bertelsen til vedermåls ting og i alle måder samtykte, som forskrevet står" 141).

Niels Bertelsen døde uden livsarvinger i 1679, og det var derfor hans søskende, som arvede og gav afkald til deres bror Søren Bertelsen i Firgårde: "For retten stod Bertel Poulsen i Mesing, på sin far Poul Bertelsens vegne ibid., Anders Sørensen i Ans på sine egne og på sin bror Bertel Sørensens vegne, Søren Sørensen i Ry på sine egne vegne, Rasmus Ibsen i Mesing på sin hustru Johanne Sørensdatters vegne. Tomas Lauritsen i Skovsrod og Niels Lauritsen i Ry på deres egne og deres tre søstre ved navn Genete Lauritsdatter i Ebstrup, Karen Lauritsdatter og Anne Lauritsdatters vegne, Jens Pedersen i Skovsrod på sin hustru Inger Lauritsdatters vegne.

Bertel Pedersen i Forlev på sin mor Karen Bertelsdatters vegne, Niels Lauritsen Skovsrod i Ry på Gertrud Nielsdatters vegne, efter fuldmagt af hendes mand Christoffer Pedersen i Javngyde, og enhver for retten i hånd tog fornævnte Søren Bertelsen i Firgårde, gjorde og gav ham en evig, fri, tryk og uigenkaldendes afkald og kvittering for al den arv, enhver er arvelig tilfalden efter salig afgangne Niels Bertelsen, som boede og døde i Firgårde, være sig udi jordegods, guld, sølv, penge og tilstående gæld, kobber, messing, tin, klæder, levende eller døde varer, intet undtagen i nogen måde, ved hvad navn det har eller nævnes kan, og kendes forskrevne Bertel Poulsen i Mesing på sin far, Poul Bertelsens vegne, som var salig Niels Bertelsens bror.

Anders Sørensen i Ans på sine egne og sin bror Bertel Sørensens vegne, Søren Sørensen i Ry, Rasmus Ibsen i Mesing hans hustru Johanne Sørensdatters vegne. Tomas Lauritsen i Skovsrod og Niels Lauritsen i Ry på deres egne og deres bror Bertel Lauritsens og deres tre søstre ved navn Genete Lauritsdatter i Ebstrup, Karen Lauritsdatter, og Anne Lauritsdatters vegne, som var salig Niels Bertelsens brorbørn. Bertel Pedersen i Forlev på sin mor Karen Bertelsdatters vegne, som var salig Niels Bertelsens søster. Niels Lauritsen Skovsrod i Ry på Gertrud Nielsdatters vegne i Javngyde efter fuldmagts indhold.

Og kendes forskrevne alle og enhver at de har annammet og oppebåret af bemeldte Søren Bertelsen i Firgårde penge, fyldest, fuld værd og nøjagtig betaling foruden de arveparter, som er dem arvelig tilfalden efter bemeldte salig Niels Bertelsen, så de takker fornævnte Søren Bertelsen godt for god og redelig betaling, jævning og skifte i alle måder, hvorfor de forpligter dem selv og deres arvinger at holde Søren Bertelsen og hans arvinger uden skade og skadesløs i alle måder" 142).

98. SØREN BERTELSEN født Firgårde, død sst. 1680. Gift med Mette Andersdatter.

Søren Bertelsen overtog det halve af sin far Bertel Nielsens gård, men om det var, mens denne endnu levede, eller det var hans mor, der oplod gården vides ikke, da stedsmålene mangler for nogle år i sidste halvdel af 1640erne, mens broderen Niels Bertelsen, som allerede nævnt, fæstede den anden halve gård i 1649/50 143).

Da der var to brødre af navn Søren Bertelsen, kan det være vanskeligt at holde dem ude fra hinanden, men den ene døde barnløs i 1680. 1661 overlod han gården til sin brorsøn Niels Poulsen og hans svoger Rasmus Troelsen, mod at de underskrev en kontrakt om, hvad han Søren Bertelsen og hans hustru skulle have af hus og jord til livets ophold 144).

1679 blev Søren Bertelsen stævnet til tinget: "Sætter bemeldte Niels Lauritsen på hr. regiments-skrivers vegne udi al dom og rette, om Søren Bertelsen i Firgårde jo ikke bør efter loven at holde rigtig skifte og deling efter hans afgangne broder Niels Bertelsen fra Firgårde imellem Søren Bertelsen og samtlige arvinger, og de udlændigste arvinger ved landstingsindkaldelse til skifte og deling at lade stævne". Som man ser af det senere afkald, opholdt en af arvingerne sig på Sjælland, og det varede da også flere måneder, før arvingerne endelig kunne give afkald til Søren Bertelsen 145).

Da Søren Bertelsen døde kort tid efter, tog det måske endnu længere tid, for en af arvingerne var nu i Skåne, måske som fange, for det var lige efter skånske krig 1675-79, hvor et stort antal jyske soldater og ryttere faldt eller blev taget til fange. Den 30. september 1680 blev der givet afkald til Søren Bertelsens enke Mette Andersdatter fra hans søskende og søskendes børn: "For retten stod Poul Bertelsen i Mesing på sine egne vegne, Anders Sørensen i Ans på sine egne vegne og sin broder Bertel Sørensens vegne i Sturup i Skåne, Søren Sørensen i Ry på sine egne vegne, Rasmus Ibsen i Mesing på hans hustru Johanne Sørensdatters vegne.

Tomas Lauritsen i Skovsrod på sine egne vegne og på sin broder Bertel Lauritsen i Osted i Sjælland hans vegne, og på sin søster Anne Lauritsdatters i () vegne, Niels Lauritsen Skovsrod på sine egne vegne, Laurits Poulsen i Ebstrup på sin moder Genete Lauritsdatters vegne. Peder Frandsen i Søballe

efter fuldmagt på Anders Bundes vegne i Vengegård, og efter begæring af Gertrud Nielsdatter i Javn-
gyde at give Mette Andersdatter afkald, eftersom hendes husbond Christoffer Pedersen Jægermester
(er) udi hans kongelige majestæts forretning. Bertel Pedersen i Forlev på sine egne vegne, og
forskrevne udi hånd tog forberørte Mette Andersdatter, salig Søren Bertelsens i Firgårde, gjorde og gav
hende et evig nøjagtig, tryk, fri og uigenkaldendes afkald for al den arv, bo og bopenge, rørendes og
urørendes gods være sig udi jordegods, ejendom, sølv, penge” - hvorefter de alle gentages, at “de har
oppebåret af bemeldte Mette Andersdatter i Firgårde fyldest, fuld værd og nøjagtig betaling” 146).

99. POUL BERTELSEN født i Firgårde, død i Mesing efter 30/9 1680. Gift med Gertrud Sørensdatter, død i Mesing før 5/5 1684.

Børn:

- < **261 Anne Poulsdatter**
- < **262 Bertel Poulsen**
- < **263 Niels Poulsen** født omtrent 1624
- < **264 Maren Poulsdatter** født omtrent 1627
- < **265 Johanne Poulsdatter** født omtrent 1633

Da der som allerede omtalt i 1679 og 1680 blev givet afkald for arv i Firgårde først efter Niels Bertelsen og siden efter Søren Bertelsen, som begge døde uden livsarvinger, var en af arvingerne deres bror Poul Bertelsen fra Mesing, og han fik også lovbud om salget af Framlev Bundgård i 1666 147).

1625 fik Poul Bertelsen skøde på gård nr. 2 i Mesing. Skødet er ikke bevaret, men det er et af de skøder, der blev fremlagt for ryttersessionen i 1691, så der eksisterer et kort referat af indholdet: Et skøde udstedt af Hjelslev herreds ting den 21. februar 1625 til Poul Bertelsen fra en del ejere på den gård, han beboer 148). Der ses ikke bogført noget husbondhold for Poul Bertelsen i lensregnskaberne, men han er skrevet for gården i jordebogen allerede fra 1623 149).

Selv skødede han og hans hustru Gertrud Sørensdatter gården til to af deres børn i 1670, eller rettere skødet blev først tinglæst det år, for deres søn og svigersøn havde betalt husbondhold længe før. “For retten stod velagte mand Poul Bertelsen i Mesing på sine egne og hustru Gertrud Sørensdatters vegne og i hånd tog Bertel Poulsen og Peder Rasmussen *ibid.*, bekendte og fuldkommeligen tilstår, at han skøder, så og hermed fuldkommeligen sælger og aldeles afhænder fra sig og forskrevne sin hustru og begge deres arvinger og til Bertel Poulsen og hans hustru Anne Andersdatter så og til Peder Rasmussen og hans hustru Johanne Poulsdatter og deres arvinger, hver af dem lige meget og al den lod og part, jeg har købt og har, og min hustru har arvet i den selvejerbondegård i Mesing, forskrevne Bertel Poulsen og Peder Rasmussen nu selv besidder og påboer”.

Den 5. maj 1684 købte Bertel Poulsen og Peder Rasmussen endnu nogle arveparter af Maren Nielsdatter i Bering, som havde arvet dem efter hendes forældre salig Niels Sørensen og Gertrud Sørensdatter, som boede og døde i Mesing, og hun solgte endnu en lod, som hun havde arvet efter sin farbror salig Rasmus Sørensen i Brabrand. “På bemeldte dag og ting for retten stod velagte sandemand Søren Eriksen i Bering, som befuldmægtiget og lovværge på sin hustrus moder Maren Nielsdatter *ibidem* hendes vegne, så og efter lovlige forudgående lovudsvidne i hånd tog ovenmeldte Bertel Poulsen og Peder Rasmussen i Mesing, bekendte og fuldkommeligen tilstod, det han med sin hustrus moder Maren Nielsdatters frie vilje, velberåd hu, ja og samtykke, har solgt skødet og afhændet, - og til forskrevne Bertel Poulsen og Peder Rasmussen i Mesing begge deres hustruer og arvinger al den arvepart, som forskrevne Maren Nielsdatter efter hendes salige forældre Niels Sørensen og Gertrud Sørensdatter, som døde i Mesing, så vel efter hendes salige farbroder, salig Rasmus Sørensen, som boede og døde i Brabrand, arveligen er tilfalden i den selvejer bondegård i Mesing, som forskrevne Bertel Poulsen og Peder Rasmussen *ibidem* nu iboer” 150).

Altså var Gertrud Sørensdatter død før 5. maj 1684, og da både Niels Sørensens og Poul Bertelsens hustru hed Gertrud Sørensdatter, må Poul Bertelsen have giftet sig med Niels Sørensens enke. Gården havde Niels Sørensen overtaget i 1612/13 efter sin far Søren Pedersen Bjørn, som i 1500-tallets slutning havde været herredsfoged i Hjelslev herred 151). Poul Bertelsens gård i Mesing var en hel gård, indtil den blev delt mellem hans søn og svigersøn.

100. KAREN BERTELSDATTER født i Firgårde, død i Forlev 1679/80. Gift med Peder Sørensen i Forlev, død efter 1662/63.

Barn:

< **266 Bertel Pedersen**

Peder Sørensen blev antagelig gift med Karen Bertelsdatter fra Firgårde samtidig med, at han overtog sin far Søren Nielsens gård i Forlev 1626/27. Foruden gården fæstede han også et stykke eng i Forlev, som kaldtes Kringel, og han betalte i alt 15 rdl. og en okse i indfæstning 152).

Karen Bertelsdatter fik ligesom sine søskende lovbud, da der skulle sælges arveparter i Framlev Bundgård i 1666 153), og hendes søn gav på hendes vegne afkald for arv i Firgårde i 1679, mens han gjorde det på egne vegne i 1680, så da må hans mor være død, og da han ikke gav afkald for andre end sig selv, var han formodentlig Karen Bertelsdatters eneste barn 154). Han overtog allerede i 1662/ 63 den halve gård i Forlev, som hans far oplod for ham 155).

101. SØREN BERTELSEN født i Firgårde, død før 6/11 1679. Hans kones navn er ukendt.

Børn:

< **267 Anders Sørensen**

< **268 Bertel Sørensen**

< **269 Søren Sørensen**

< **270 Johanne Sørensdatter**

Når en mand af en eller anden grund rømte fra en gård, blev hans halve boeslod vurderet og ført til indtægt i lensregnskaberne. I 1615/16 var Jens Sørensen Jyde, som sammen med sin far Søren Jyde Poulsen havde været fæster af en af de hele gårde i Firgårde, rømt fra sin gård, idet han var blevet dømt fredløs for drab 156). Hans far havde været enefæster på gården i 1581/82, mens fæsteren i 1575 havde heddet Anders Sørensen 157). Den gård fæstede Søren Bertelsen i 1618/19, for det var den fredløse Jens Jydes hustru og Søren Jyde, som oplod gården, og det har formodentlig været hele gården, der var tale om, for Søren Bertelsen betalte 50 rdl. og to okser i stedsmål 158).

I 1649/50 omkring fem år efter Torstensonkrigen blev gården fæstet ud til Søren Andersen, der betalte 8 rdl. af en halv øde gård 159), som Søren Bertelsen afdrog, men Søren Bertelsen levede endnu i 1666, da han og anden Søren Bertelsen sammen med deres søskende fik lovbud om salget af en sjettedel af Framlev Bundgård, men var død inden der blev holdt skifte efter hans barnløse bror Niels Bertelsen i november 1679 160).

102. JENS BERTELSEN død i Tulstrup før 11/4 1663. Gift med Karen Eriksdatter, død sst. før 2/11 1670.

Børn:

< **271 Anne Jensdatter**

< **272 Sejer Jensen**

< **273 Bertel Jensen**

< **274 Erik Jensen**

< **275 Mette Jensdatter**

< **276 Abild Jensdatter**

Jens Bertelsen betalte i 1640/41 stedsmål på en gård i Tulstrup, som hans far Bertel Jensen fradøde, og fæstede samtidig med en eng kaldet Allingholm. Han betalte 60 rdl. i indfæstning 161).

Det ålefiskeri ved Ry mølle, som hans mor havde i fæste, har han vel overtaget samtidig med eller lidt senere, for efter Torstensonkrigen nævnes han og tre andre fæstere, da ydelsen blev nedsat på grund af krigens ødelæggelser: "Eftersom efterskrevne Christen Pedersen, Jens Jensen, Herman Hansen og Jens Bertelsen af Ry, som ålekisten ved Ry mølle for årlig landgilde og afgift i fæste har, for os underdanigst har ladet andrage, hvorledes de i forleden år 1645, da de svenske var landet mægtigt, skal have lidt så stor skade på ålefiskeriet, idet dem er frataget alt hvis ål fornævnte år bekommes kunne,

så at de afgifter deraf, uden deres skade og afbræk for dette år, ikke kan afstedkommes, hvorfor de underdanigst er begærende, at de for forskrevne år 1645 måtte blive forskånede, da efterdi vi af eders underdanigste erklæring nådigst erfarer, fornævnte eders angivende sandfærdig at være, er vi nådigst tilfreds, at fornævnte mænd for fornævnte afgift af bemeldte Ry mølles ålegårde fri for år 1645 må blive forskånede” 162). Det ser her ud, som om de omtalte fæstere alle var fra Ry, men det var ikke tilfældet, for en af de andre var efter al sandsynlighed birkefoged Christen Pedersen i Ry birk, og han boede i Siim, hvilket stemmer udmærket med, at den forrige birkefoged sst. Rasmus Andersen, ligesom Jens Bertelsens far og mor, før havde været medfæstere af ålefiskeriet.

Jens Bertelsens hustru hed Karen Eriksdatter. Hun var datter af Erik Sejersens og Abild Jørgensdatter (163). Jens Bertelsen blev ved landstinget i Viborg i 1649 dømt til at overholde sin far Bertel Jensens forpligtelse, som var udgivet for 33 år siden, og betale hans gæld til Jesper Pedersen i Oustrup (164).

Jens Bertelsen døde før 11. marts 1663, og der blev holdt skifte efter ham den 1. marts 1664. Til stede på skiftet var enkens tilkommende mand Christen Rasmussen og hans far Rasmus Rasmussen Balle fra Sandby, børnenes morbror Jørgen Eriksen i Vadsted og Bertel Jensen Worm og Morten Jensen Worm i Linå. Der var gæld til blandt andre Gertrud Nielsdatter og hr. Jost Lauritsen i Gylling (165).

1665 blev Karen Eriksdatter stævnet til Gern herreds ting af Jens Jørgensen i Kasted, som på sin husbond admiral Bjørns vegne fremlagde et indlæg, hvorefter hun skulle være bruger af et boels jord i Tulstrup mark. Karen Eriksdatter havde ikke, som hun burde, i tre år leveret landgilde og soldaterpenge af denne jord, som kongen havde forlenet admiralen med. Der blev fremlagt kopi fra kapitelsjordebogen, hvori blandt andre Anne salig Bertel Jensens i Tulstrup var indskrevet.

Christen Rasmussen i Tulstrup fremlagde på sin hustru Karen Eriksdatters vegne et fæstebrev, dateret Århus 5. november 1626, som var udstedt af Christen Knudsen til Anne Rasmusdatter, salig Bertel Jensens hustru i Tulstrup, på en øde jord på Tulstrup mark, som hun og et af deres børn skulle nyde deres livstid.

Christen Rasmussen fremlagde en kvittering, dateret 28/12 1629 til Jens Bertelsen på betalt landgilde af denne jord, samt en kvittering, dateret 17/3 1642 til Anne Bertels, og kvitteringer til Jens Bertelsen for 1643, 1645 og 1655, og han mente ikke, han burde betale mere i landgilde, end salig Jens Bertelsen efter fæstebrevet havde gjort. De blev dog dømt til at betale inden 15 dage (166). Læser man teksten nøje igennem, så var fæstebrevets ordlyd “og et af deres børn skulle nyde deres livstid” også blevet opfyldt, da dette barn var den nylig afdøde Jens Bertelsen.

Karen Eriksdatter døde i 1670, og til skiftet efter hende var der stævnet nogle slægtninge, som var tilsagt for at tage hendes børns formue i værgemål, det var Jørgen Eriksen i Vadsted, Anders Lauritsen Bonde i Sorring og Christen Rasmussen i Tulstrup. Senere blev Tomas Lauritsen <251> i Skovsrod stævnet, fordi Anders Lauritsen Bonde ikke havde villet efterkomme det ham på skiftet tilsagte værgemål. Da der fandtes en del arvegods i boet efter børnenes salig far, blev det Niels Poulsen <253> og Niels Bertelsen <297> i Firgårde befalet at annamme en broderlod, og Anders Olufsen i Nør Vissing en halv broderlod, samt at være værger for drengene og Jørgen Eriksen i Vadsted at være værge for pigebørnene.

Den 2. november blev der så skiftet mellem Christen Rasmussen og hans datter Margrete Christensdatter samt mellem ham og stedbørnene, Anne og Mette Jensdatter, på hvis vegne Jørgen Eriksen i Vadsted var modt. Bertel Jensen var sin egen værge og på Sejer Jensens vegne var Niels Poulsen og Niels Bertelsen mødt, og desuden var præsten hr. Laurits Jostsen <283> i Alling til stede på Erik Jensens vegne efter egen begæring, fordi han var børnenes frænde.

Efter gennemgang af skiftet fremlagdes Anders Olufsens klage over, at han var tilsagt at være værge for et pigebarn fra Tulstrup, skønt han var fremmed og var besværet med værgemål i forvejen, og da der findes vederhæftig slægt, bad han sig fritaget, hvad han så blev. Jørgen Eriksen frabad sig yderligere værgemål, da han i forvejen var værge for to af børnene og desuden for sine egne børn.

Anders Lauritsen Bonde i Sorring, som også var tilsagt, svarede at han kunne ikke påtage sig flere værgemål, for han var i forvejen værge for en del af sine søsterbørn, og at han havde frasagt sig sin gård, og at han ikke var så nær beslægtet med Jens Bertelsens børn, at værgemålet kunne tilkomme ham. Dom: “Da ordrene (om værgemålet) strider imod hverandre, skal der påkendes på tilbørlige steder”, dvs. landstinget (167).

103. ANNE BERTELSDATTER født i Skovsrod, død i Linå efter 12/2 1681. Gift med Jens Hansen Worm født i Linå , død sst. før 3/10 1663.

Børn:

- < **277 Maren Jensdatter Worm**
- < **278 Morten Jensen Worm**
- < **279 Anne Jensdatter Worm**
- < **280 Bertel Jensen Worm** født omtrent 1641
- < **281 Helvig Jensdatter Worm**
- < **282 Maren Jensdatter Worm**

Anne Bertelsdatters mand Jens Hansen Worm døde før 3. oktober 1663, så derfor var hans to sønner Bertel Jensen Worm og Morten Jensen Worm, som de eneste slægtninge på den afdødes side, til stede ved skiftet efter deres morbror Jens Bertelsen 168). Jens Hansen Worm var søn af skovrider i Lysgård herred Hans Worm og Maren Mortensdatter, der ejede Linå Overgård, som gik i arv til Jens Worm og Anne Bertelsdatter. Maren Mortensdatter blev i 1636 dømt for hæleri, idet hun havde købt Rud kirkes sølv af en tyv på Ry marked, Hans Worm måtte betale to okser i sagefaldsbøde. 1660 fordrede Jens Hansen Worm på skiftet efter Laurits Nielsen Fogh i Farre dennes gæld betalt ifølge hans brev til Jens Worms salig far Hans Worm 169).

1641 fik "Jens Hansen Orm", boende i Linå by i Silkeborg len og ingen anden, bevilling til herefter at holde herberge og tilforordnet kro i Linå by for den vejfarende og den gemene mand, dog således at han efter forordningen erlægger den tilbørlige accise til befalingsmanden på slottet, og han til fornævnte lensmand giver sin strenge forpligtelse på, at han ikke vil udtappe nogen drik, hvad navn den end kan have, på helligdage, eller når der holdes prædiken, før prædiken og når gudstjeneste er forrettet". 1646 betalte han 9 rdl. for livtidsfæste af kronens korntiende af Skannerup sogn 170).

20. december 1659, kort tid før den endelige fredsslutning med svenskerne, fik delefogden i Hids herred dømt Søren Jensen Grove i Sejling til at betale 12 skæpper smør og 6 sldl., som han 1658 fik af Jens Worm i Linå. Delefogden Didrik Uttenmøller måtte 1662 selv i retten. Jens Worm havde krævet sin betaling, men intet var sket. De ti tønder rug skulle bønderne i Hids herred have leveret til Jens Worm under svenskernes besættelse, fordi den svenske kvartermester Caspar Prim i lang tid lå i kvarter til Jens Worm i Linå med sit stedsehavende selskab og rytteri. Jens Worm begærede dom og udpantning af bønderne, som svarede, at de ville yde ham i alt 120 skæpper rug, hvis han ville vente til Skt. Mikkelsdag 1661, og det gik han med til, hvis de kunne stille kautionister 171).

Efter Jens Worms død søgte hans arvinger at inddrive hans udestående fordringer. Den 18. november 1662 vidnede Christen Christensen med flere fra Sinding, at de havde være med i salig Jens Worms stue i Linå det sidste år, Caspar Prim lå i kvarter der, og da hørte de, at Christen Christensen og Jens Worm blev forligt om, at Jens Worm ville holde dem kvitteret for den rug, de skulle levere, når han fik en okse i stedet, og det var den rug, Jens Worms arvinger nu tiltalte dem for, og de vidnede, at de havde leveret oxen til Jens Worm og hans hustru Anne Bertelsdatter. Laurits Andersen fra Godvad vidnede, at de var i Linå med 10 skæpper rug en måned, før Caspar Prim marcherede derfra, og da havde både han og Jens Worm befalet, at de skulle tage rugen med hjem og levere den til den danske hores mor, som da var til huse i Gødvad, og det var den rug, de nu blev sagsøgt for af Jens Worms arvinger. Folk i Kragelund, som også var blevet stævnet af arvingerne, kunne bevidne, at de havde leveret to tønder rug, allerede mens svenskerne var i Linå. 3. februar 1663 blev Poul Nielsen i Ebstrup og Villum Pedersen i Sejling dømt til at betale for en skæppe rug af hver gård i sognet, som de på bøndernes vegne havde lovet at betale forrige Skt. Mikkelsdag til salig Jens Worm 172).

Man kunne tro, at Jens Worm havde været skånet for udplyndringer, når svenskerne havde ligget i kvarter hos ham, men det var ikke tilfældet. "Anno 1658 den 5. oktober da var et stort parti af de svenske ryttere i Jens Worms gård i Linå og samme tid frarøvede og fraplyndrede ham en hob af hans gods, og blandt andet tog de ungefer 4 td. pakket honning, og ikke var for nogen efterstående skat eller contribution, men ham pludselig frarøvede og plyndrede uden nogen rigtig adgang i nogen måde". Således lød et vidnesbyrd, som Jens Worm fik tinglæst til brug for en retssag imod apotekerens enke

i Århus Cathrine Folmers, fordi hendes provisor havde købt de fire tønder honning af en af de svenskes korporaler, som havde affattet en kvittering på tysk, at honningen skulle være erlagt i kontribution af bønderne. Derfor havde byfogden Christoffer Skult i Århus frikendt hende, selvom der var afholdt syn, og Jens Worms mærke var fundet indbrændt på bunden af tønderne.

Derefter havde Jens Worm stævnet byfogdens dom til landstinget og krævet "om Cathrine Folmers ikke jo bør derfor at lide som for andet uhjemlet, uanset det bevis korporalen på samme honning har fra sig givet", for sagde Jens Worm, det var alene bevis på, at provisoren havde købt og betalt honningen, og det var imod kongelig majestæts nådigste mandat om "at alle og enhver af vore undersætter hermed alvorligen formanet og advaret have, at ingen, efter at stilstanden og freden er publiceret, tilforhandler sig andres gods eller varer, som ham kan være frataget, med mindre end at de, hos hvilke sådanne varer findes, derfor ville tiltales og til rette stande som for andet uhjemlet". Apotekerken blev dømt til at betale Jens Worm 20 rdl. i rede penge for de fire tønder honning, fordi hun deraf havde haft stor profit og fordel, ham til stor skade 173).

Ved sin død efterlod Jens Hansen Worm sig en del værdier men også meget gæld, som hans enke Anne Bertelsdatter og hendes sønner måtte trækkes med i adskillige år. Rasmus Rasmussen Svologård blev stævnet i 1663 for sin gæld til salig Jens Worm, og der fremlagdes både regnskab og gældsbreve, et fra 1646 underskrevet af Anne Andersdatter og Rasmus Svologårds brev fra 1658. Rasmus Svologård svarede med også at fremlægge regnskab, men blev dømt til at betale sin egen og sin mor Anne Andersdatters gæld, men de burde også gøre regnskab med hinanden 174).

Kromanden Christen Jensen i Silkeborg skyldte 80 rdl. med rente. Derfor pantsatte han halvparten af sin selvejgård i Ris til Anne Bertelsdatter. Altså sager, hvor Jens Worms arvinger havde penge til gode 175). Det varede dog ikke længe, før der blev stillet fordringer til dem, idet Anne Bertelsdatter i Linå, salig Jens Worms efterleverske, og hendes børn Bertel Jensen, Morten Jensen Worm, Maren, Anne Jensdatter, anden Maren Jensdatter og Helvig Jensdatter i 1664 blev stævnet for salig Jens Worms gæld til Søren Jensen i Tovstrup, nemlig 70 sldl. med 2½ års rente. Halvanden måned senere blev de dømt til at betale, efter at Jens Worms gældsbrief fra 1653 var blevet fremlagt. Det fik de dog ikke gjort, for i 1666 blev de igen stævnet i samme sag, og selvom Bertel Jensen fremlagde indbydelsen til at møde på skiftet efter Jens Worm, hvor fordringen åbenbart ikke var blevet fremsat, så blev de alligevel dømt til at betale inden 15 dage 176).

1665 blev salig Jens Worms selvejgård med tilliggende gadehuse vurderet og nogle måneder senere lovbudt af Bertel Jensen, med varsel til hans søskende og til Oluf Rasmussen Gius, som boede i gården 177).

Dermed var det imidlertid ikke slut, Jens Worm havde også haft gæld til Søren Jensen i Tovstrup og Søren Lauritsen i Skanderborg efter gældsbreve fra 1653 og 1655, men Bertel Jensen kunne fremlægge kvittering på leveret landgildebys, så de blev dømt til at gøre regnskab med hinanden, hvad de åbenbart ikke fik gjort, for i 1668 blev de igen dømt til at gøre regnskab 178).

Der var dog tilsyneladende nogenlunde balance mellem tilgodehavender og gæld, indtil Anne Bertelsdatter blev stævnet for en gæld på 250 sldl. til købmand Jens Christensen Basballe i Århus, et beløb hendes søn Bertel Jensen havde kautioneret for. Så var det trods alt småpenge, at de også blev stævnet til et skifte i Resendal, fordi salig Jens Worm i 1654 havde taget noget børnegods til 15 sldl. i forvaring. Det store beløb viste sig imidlertid at være gæld, Anne Bertelsdatters søn Morten Worm havde stiftet, med sikkerhed i en gård, han havde i Balle i Hads herred og i moderen Anne Bertelsdatters gård i Linå, den hvori Oluf Gius boede, og den anden søn Bertel Worm havde stillet kaution for lånet. Derfor blev de nødt til at pantsætte salig Jens Worms gård for 300 sldl., og de lovede at betale pengene i løbet af tre terminer 179).

Tinglæsning af gældsfordringer blev ved og ved i mange år efter Jens Worms død. Der var dengang kun få penge i omløb, så det var almindeligt at optage lån, når det kneb med rede penge. Lånene blev tit givet på kort åremål, og kunne almindeligvis opsiges med omkring et halvt års varsel, så noget af den gæld, Anne Bertelsdatter og hendes børn havde at slås med, kan meget vel være stiftet for at udbetale tidligere fordret gæld. Dette forhold gør det vanskeligt at vurdere hvilke kår, Anne Bertelsdatter sad i efter mandens død, også selvom hun var ejer af to gårde og havde en gård i Ris i pant. Det gjorde det heller ikke lettere, at den ene af hendes sønner Morten Worm ved sit giftermål

havde overtaget en gård i Balle i Hads herred samt en stor gæld, hvilket vil blive beskrevet nærmere i afsnittet om ham.

Men der var folk, som var endnu dårligere stillet, de stakler der var så forarmede, at de var nødt til at bede bedrestillede om almisse. Anne Bertelsdatter og Margrete Mathiasdatter blev i 1667 stævnet og tiltalt, fordi “de ikke som deres naboer ville følge stakler og fattige folk, som kom til byen, fra det ene hus til det andet, og heller ikke ville køre dem fra byen, som sædvanligt er. Hvortil Bertel Jensen Worm svarede, at da hans mor selv ejede herligheden af hendes to gårde, burde hun være fri, og præsten hr. Jens i Røgen svarede på Margrete Mathiasdatters vegne, at da hun har en bondegård i byen, hvorpå der kun bor fattige inderster, bør hun være fri. Hun blev da også frikendt, men Anne Bertelsdatter og dem, der bor i hendes gårde, bør køre som deres naboer”, lød dommen 180).

Som led i sognets almindelige omsorg for de fattigste skulle man give dem kortvarigt ophold og desuden sørge for, at de kunne komme videre rundt på deres tiggerfærd. De såkaldte stakkelsrejser skulle dog ikke ydes til udenherreds omstrejfer, men det kunne måske i dårlige tider være noget af en byrde, for blandt fattigfolk var nøden stor længe efter krig, udplyndring og år med misvækst flere gange i 1660erne.

1667 tilbød Bertel Jensen Worm Jørgen Hansen borger i Horsens, at han kunne overtage den halve selvejergård i Ris, hvor Christen Jensen før boede, for den gæld, som han havde fået udlæg for på skiftet efter salig Jens Worm 181).

I 1668 gav Bertel Jensen Worm sin mor afkald på arv efter sin far salig Jens Hansen Worm, og året efter blev der skrevet skøde til ham på halvparten af hendes gård i Linå, efter at der var gået varsel og lovbud til Tomas Andersen borger i Århus, Morten Worm, Bertel Jensen og hans umyndige søskende Anne, Maren og Helvig Jensdøtre og deres formyndere. 8. maj 1669 fik Bertel Jensen skøde på halvparten af den gård, hvor hans mor boede, og 14. juni 1673 fik hr. Laurits Jostsen <283> i Alling tinglæst et pantebrev, udstedt af Anne Bertelsdatter, salig Jens Worms, til sine tre døtre Anne, Maren og Helvig Jensdatter på halvparten af den gård, hun påboede, for 300 sletdaler, som var deres fædrene arv. Pantebrevet var skrevet med Bertel Worm og hans svoger Tomas Andersens gode vilje 182).

Endnu et gældsbevis fra 1662 blev taget frem, og Peder Andersen Munk i Låsby og Oluf Pedersen i Holmstol blev stævnet efter brev til Anne Bertelsdatter, den første blev dømt til at betale, men den andens gæld skulle der føres nærmere bevis for 183).

1671 blev Anne Bertelsdatter og hendes arvinger stævnet for en gældspost 33 sldl., som var restancer fra Jens Worms tid, blandt andet for skat af hendes to gårde, gælden var vokset til 70 sldl. men herpå mente hun dog, at der var sket afbetaling ved hendes søstersøn Jens Jostsens afregning fra 1661, og at hun senere havde leveret fire okser, men fogden på Silkeborg burde, lød dommen, have indvisning for sin fordring, med mindre der kunne skaffes bevis for afbetalingen. Året efter tilbød Peder Mørk hende at indløse den indvisning, han ved landstingsdom havde fået i hendes gård, hvortil Anne Bertelsdatter i egen person svarede, at hun ikke kunne skaffe pengene så hurtigt, men hun havde talt med Peder Mørk og begæret, at de på begge sider tog 3 uvildige dannemænd til at dele gården mellem dem 184).

1674 blev Anne Bertelsdatter og hendes arvinger igen stævnet for gæld, denne gang af Søren Jensen i Møllerup, som havde et tilgodehavende på 110 sldl. Da gælds brevet var udstedt i 1665, kan lånet have været kommet i stand for at betale noget af den gæld, der var i boet efter Jens Worms død. Et par måneder senere fremlagde Søren Jensen så en kontrakt, som var blevet indgået mellem ham og Anne Bertelsdatter, hvori han for godtfolks forbøn og gammelt venskabs skyld gav afslag på gælden, så hun skulle give ham 80 sldl., som skal betales i 2 terminer, hvilket hun ikke har været i stand til, for efter flere gange igen at have stævnet hende, fik han endelig i 1676 dom for at gælden skulle betales inden 15 dage, hvis der ikke skulle ske indvisning hos hende, dvs. udpantning 185).

Efterhånden må gårdene i Linå være blevet belånt for et langt højere beløb, end de var værd, og da en af svigersønnerne Jochum Bruun ville have sin hustru Maren Jensdatters arvelod i gården udbetalt, lovbød han den til de øvrige arvinger, men da ingen af dem ville købe, så mente han, at den kunne sælges til anden side, hvortil Bertel Worm svarede, at det kunne han, for hans hustrus arv burde følge hende.

Hvem der købte hendes lod, røbes ikke direkte, da skødet ikke er blevet tinglæst. Imidlertid fik Hagen Johansen i Ry mølle nogle måneder senere holdt syn på “den store Overgård” i Linå, hvor Jens Hansen Worm havde boet, så det har vel været ham, der købte arvelodden.

Sidste gang Anne Bertelsdatter er nævnt i tingbogen var i 1681, da hun og børn, salig Jochum Bruuns efterleverske Maren Jensdatter i Nibe, Bertel Worm og Tomas Andersens hustru Anne Jensdatter i Linå fik lovbud fra hr. Laurits Jostsen i Alling, da han på Helvig Jensdatters vegne lovbød hendes arv, der stod som pant i gården i Linå. Derefter blev der skrevet skøde til Hagen Johansen i Ry mølle på hendes part 186).

104. BERTELSDATTER født i Skovsrod, død i Gylling. Gift med Jost Lauritsen født omtrent 1606, død i Gylling 1683.

Børn:

- < **283 Laurits Jostsen Gylling**
- < **284 Bertel Jostsen**
- < **285 Anne Jostdatter**
- < **286 Peder Jostsen**
- < **287 Jens Jostsen**
- < **288 Maren Jostdatter**
- < **289 Rasmus Jostsen Gylling**
- < **290 Knud Jostsen**
- < **291 Sidsel Jostdatter**

“Vi efterskrevne Hans Sørensen, Morten Rasmussen, Søren Sørensen, Jens Pedersen i Gylling, Rasmus Juel i Søby, Poul Pedersen og Peder Pedersen i Lindrup kendes og gør hermed for alle vitterligt, at eftersom Gud allernådigste ved den timelig død fra denne jammerdal til sit evige æres rige har hidenkaldet vores kære sognepræst og sjælesørger hæderlig og vellærde mand salig hr. Bertel Johansen, så haver vi med menige sognefolk bedet Gud allernådigste om en gudfrygtig og skikkelig sjælesørger i hans sted og derfor i Jesu navn efter sådan bøn og påkaldelse med hæderlig og vellærd mand hr. Hans Lauritsen, sognepræst til Odder og Tvenstrup sogne, hans gode råd og samtykke i provstens sted på vores menige sognemænds vegne i Gylling sogn her i Gylling kirke onsdagen den 21. oktober 1629 eligeret og udvalgt, eftersom vi dertil efter ordinantsen blev opnævnt, vi nu med dette vort åbne brev udvælger og kalder til vor rette sjælesørger og sognepræst i fornævnte Gylling sogn denne vellærde person Jost Lauritsen, dog dersom vores kære superintendent kender ham duelig og bekvemmelig, sådan et hæderligt kald at kunne forestå næst Guds hjælp samt med sådan kondition og vilkår, at han

skal prædike os Guds hellige rene ord for med de højværdige sakramenters rette brug og betjenelse, item at forholde og skikke sig udi lærdom og levnet på sit embeds vegne i kirken og al anden omgængelse som en retfærdig præstemand og Guds ords tjener sig egner og vel anstår, der imod lover vi på vores og menige sognemænds vegne udi fornævnte Gylling sogn at give ham offer og tiende efter ordinantsen med al anden rettighed, som hans formand for ham bekommet har, og være ham lydige og hørige, som gode sognemænd bør at være deres kære sjælesørger”.

Jost Lauritsens underskrift i herredsbogen fra 1661.

Sådan lyder det kaldsbrev, som Jost Lauritsen selv indskrev i herredsbogen 1661, hvor han tillige gjorde rede for sine indkomster i form af tiende og andre ydelser. Præsterne var blevet opfordret til at indberette, hvad de vidste eller kunne få oplyst om hvem, der havde været præst i sognet siden reformationen, og desuden om der fandtes dokumenter kaldet vedrørende. “I præstegården fandtes et enkelt dokument, en kopi af kong Christian den Fjerdes missive velb. nu salig Laurits Ebbesen på den tid slotsherre på Skanderborg og Åkær slotte tilskreven lydende, at præsten i Gylling er af kongelig nåde forskånet for gæsteri, hvilken kopi med andet mere sådant blev forødt og bortkom 1659, der polakkerne holdt ved i ni dage efter hverandre at udplyndre byen og præstegården” 187).

At Jost Lauritsen var gift med en datter af Bertel Jensen i Tulstrup og ikke, som man kunne tro, med en datter af den forrige præst, så bevises det for det første med, at delefoged Christen Rasmussen i

Tulstrup i 1669 på Gern herreds ting, med fuldmagt af hr. Jost Lauritsen fra Gylling, som Anne Bertelsdatters svoger og lovværge, på hendes vegne skødede halvparten af hendes gård i Linå til hendes søn Bertel Jensen Worm 188). For det andet bevises det med, at da Rasmus Knudsen <109> fra Vengegård i 1666 lovbød og solgte en sjettedel af Framlev Bundgård, fik hans slægtninge i Vengegård, Firgårde, Bjedstrup, Forlev og Mesing samt hr. Jost Lauritsen i Gylling lovbud, de var alle arvinger efter Jens Bertelsen og Anne Pedersdatter i Skovsrod, der havde ejet samme gård 189). Jost Lauritsens hustru, hvis navn ikke kendes, har måske heddet Helvig, for det hed hans sønne datter i Alling, og hendes søster Anne Bertelsdatter i Linå fik også døbt en datter Helvig. Køberen i 1666 var Søren Jensen i Lillering, som Jost Lauritsen stævnedede et halvt år efter og beskyldte for uhjemlet at have indhegnet bondegårdsjord, og for at han havde pløjet jord fra bondegården for at lægge den til sin kannikkegård i Lillering, hvad han ikke måtte, selvom han havde købt en sjettedel af selvejergården, så Jost Lauritsen havde altså stadigvæk part i gården, og sagen fortsatte med, at han af Søren Jensen i 1668 blev stævnet til tinglæsning af syn på skellet 190).

Jost Lauritsens to yngste børn Knud Jostsen og Sidsel Jostdatter er nævnt som hans børn sammen med deres bror Bertel Lauritsen i et mandtal til familieskatten 1672, mens hans søn Peder Jostsen den 8. november 1676 mødte for sin far, da Jens Jensen Balle i Framlev vidnede, at han i Gylling præstegård hørte, at Rasmus Poulsen af Framlev oplod halvparten af den selvejerbondegård, han påboer, for sin søn Anders Rasmussen, som så skulle fæste den af hr. Jost Lauritsen, og at han havde lovet at betale stedsmaal deraf 191).

Det er vanskeligt at vurdere, hvordan Jost Lauritsen var stillet. Han nævnes flere gange i Hads herreds tingbog, fordi han blev stævnet for gæld, men også fordi han selv havde penge til gode, blandt andet 100 rdl. i en sag om kaution til Århus kapitel for en anden præst. Selvom han og den anden kautionist fik medhold ved retten, og selvom skyldnerens eftermand og arving blev dømt til at betale eller lide udpantning, er det ikke sikkert, de har fået deres betaling, for de fleste af skyldnerens registrerede ejendele var blevet forødt af fjenderne i 1659 192). Selv blev han stævnet for gæld til arvingerne efter ridefoged Jacob Jensen i Kane for et lån fra 1650 på 50 sldl. med påløbende renter, som han blev dømt til at betale 193). Laurits Brorson i Dybvad havde penge til gode, fordi han havde lagt ud for ham for gæsteri og for otte nød, han havde fedet for ham og for tredjeparten af et bundgarn og en båd samt for udlejning af to plovøksne, i alt et beløb på 36 sldl. Efter krigen har der altså været så stor mangel på heste, at det var nødvendigt at spænde okser for ploven 194).

Skriveren på Åkær Peder Pedersen <37> havde også penge til gode hos Jost Lauritsen, som havde underskrevet et gældsbevis i 1641 på 100 sldl. Det blev fremlagt på Skanderup birks ting i en sag, Rasmus Knudsen i Vengegård og Peder Pedersens andre arvinger anlagde mod Anders Lauritsen i Århus, som havde lovet at søge alle salig Peder Pedersens fordringer betalt 195). Men når Jost Lauritsen endnu i 1678 ikke havde afhændet gården i Framlev, men fæstet den ud, kunne det se ud til, at han trods de dårlige tider har klaret at få betalt sin gæld.

105. JENS RASMUSSEN født i Kalbygård, død sst.

Jens Rasmussen i Kalbygård betalte i 1645/46 20 rdl. og en okse i stedsmaal for Stadsegårds og Langvads eng, som hans far Rasmus Jensen i fæste havde, og efter kongelig majestæts brev skal bruges til den gård, hans far iboede 196). Jens Rasmussens kone hed muligvis Anne Sørensdatter, idet hun er skrevet som fæster af Stadsegårds eng i en jordebog fra 1624, der med rettelse blev genbrugt som jordebog 1661, gården var derimod blevet fæstet ud til Henrik Lauritsen 197).

106. RASMUSDATTER født i Kalbygård, død i Bjedstrup efter 1654. Gift med Knud Jensen født i Bjedstrup, død sst. efter 3/7 1678.

Børn:

< 292 Anders Knudsen født omtrent 1647

< 293 Jens Knudsen født omtrent 1648

< 294 Poul Knudsen født omtrent 1649

< 295 Kirsten Knudsdatter født omtrent 1654

Knud Jensen fik på sine børns vegne lovbud, da Rasmus Knudsen solgte en sjettedel af Framlev

Bundgård med tilliggende i Lillering mark i 1666 198). Knud Jensen lovbød og solgte i 1678 på sine egne og børns vegne den lod, de arveligt var tilfaldet i Peder Olufsens gård i Borum og i den gård, Jesper Olufsen påboer og i Borum mølle. De andre, som solgte, var Bertel Nielsen og Maren Jensdatters børn i Firgårde 199).

Knud Jensen i Bjedstrup betalte 1632/33 50 rdl. og to okser i stedsmaal af Bjedstrupgård, som hans far Jens Knudsen oplod 200). Hans mor hed Margrete Thomasdatter, og hun er nævnt som en af dem, der i 1632 bortskødede arveparter i en selvejergård i Alling 201). Knud Jensen må have været gift to gange, også selvom alle hans børn ser ud til at være helsøskende, da de blev nævnt i skiftet efter den barnløse Poul Knudsen i Vestermølle 202). Knud Jensens første kone må også have været gift to gange, for den 6. maj 1647 underskrev Knud Jensen en kontrakt om sin stedsøn Christen Nielsens arv efter hans salig far Niels Christensen, som boede og døde i Bjedstrup, og hans fædrene arv skulle stå hos Knud Jensen, som skulle føde og klæde ham i 12 år, disse arvemidler blev krævet betalt i september 1662 203). Knud Jensens ældste søn Niels Knudsen må formodes at være kaldt op efter Niels Christensen og var efter aldersopgivelse ved død født i 1641, så stedsønnen Christen Nielsen må være mindst et par år ældre. Kontrakten må være oprettet for at sikre stedsønnen, fordi Knud Jensen var blev gift igen, så hans første kone må være død forinden, måske under Torstensonkrigen. Niels Knudsen, som blev fæster af halvparten af sin fars gård i 1662/63, har da været noget over 20 år, og må have været så lille, da hans mor døde, at ingen længere huskede, at han var en halvbror til de andre søskende, da der blev holdt skifte efter Poul Knudsen i Vestermølle.

Knud Jensen blev stævnet til Skanderup birks ting flere gange, i 1663 fordi han og Laurits Nielsen i Hemstok var i restance med betalingen af kronens tiende, som de havde i fæste på Dover sognemænds vegne, og han stævnedes bønderne for deres gæld 204). 1665 og 66 blev han stævnet til birketinget i Ry, fordi han havde kautioneret for 21 rdl. for sin brorsøn Jens Tomasen, som havde overtaget sin far Tomas Jensens gård i Firgårde 205). 1668 stævnedes han jægermesterens fuldmægtig til tinget, og Knud Jostsen i Svejstrup vidnede, at de to oldensvin, som fuldmægtigen krævede betaling for af Jep Nielsen i Svejstrup, var blevet bidt ihjel af ulve, og et af Knud Jensens svin var blevet stjålet, og andre havde også været ude for tab på grund af ulve og tyveri 206).

Knud Jensen var sandemand og som sådan med i flere sager, som blev ført ved Skanderup birks ting, blandt andet i en sag om en mand, som blev fundet død på Hårby mark, og i en sag, hvor de havde kendt Niels Sørensen Hjort i Forlev skyldig i vold, hvilket blev underkendt ved Viborg landsting, med Niels Hjorts krav på erstatning fra sandemændene til følge, men da de ikke var blevet dømt til at betale ham erstatning, blev de frikendt 207). 1678 havde han en strid om frapløjet årdagsjord på skellet mellem Bjedstrup og Illerup, jord som der var indgået forlig om i 1610 mellem Jens Knudsen og Illerup mænd, da man ikke hører mere til sagen, er der vel igen blevet enighed om forholdene 208).

107. MAREN RASMUSDATTER født i Kalbygård, død sst. efter 8/11 1673. Gift 1. med Henrik Lauritsen, død i Kalbygård omtrent 1667. Gift 2. med Envold Rasmussen født i Låsby, død i Kalbygård efter 7/1 1711.

Børn i andet ægteskab:

< **296 Rasmus Envoldsen** født omtrent 1669

< **297 Peder Envoldsen** født omtrent 1670

< **298 Maren Envoldsdatter** født omtrent 1673

Maren Rasmusdatters første mand var herredsfoged i Gern herred. Af nedenfor omtalte retssag om hans børns arv fremgår det, at hun var hans anden hustru. Kalbygård var ligesom de fleste andre store gårde delt og fæstet ud til to brugere. Efter Kejserkrigen var den ene halvpart blevet fæstet ud til Niels Andersen, som overtog gården efter sin afdøde far, og ti år senere 1638/39 fik han og Mikkel Jørgensen fra Javngyde tilladelse til at bytte fæstegårde 209).

1667/68 afstod Mikkel Jørgensen sin gårdspart til Niels Pedersen 210). Den halvpart, som Maren Rasmusdatters bror Jens Rasmussen <105> havde haft i fæste, fik Henrik Lauritsen i fæste for 1648, for det år var det ham og Mikkel Jørgensen, som stod skrevet i mandtallet til penge og kornskatten, og i 1661 var Henrik Lauritsen ifølge jordebogen fri for afgift af gården, fordi han var herredsfoged 211).

Maren Rasmusdatter nåede kun at være gift med Henrik Lauritsen i kort tid, for den 9. maj 1668 blev

hun stævnet af Rasmus Nielsen, for han havde givet hendes salig husbond Henrik Lauritsen et brev på 9 rdl., han skulle opkræve i oldengæld, hvilken sag blev opsat til den 20. juni, hvor Rasmus Knudsen <109> fra Vengegård på hendes vegne svarede, at der burde fremlægges kvittering, og da det ikke skete, blev hun frikendt 212).

20. juni 1668 krævede Jens Jensen fra Halling, som var morbror til salig Henrik Lauritsens børn, at de mænd, som havde børnegodset under værgemål, skulle møde op med det i Kalbygård, og 4. juli gav børnenes værger Peder Jensen i Flensted, Rasmus Sørensen og Anders Olufsen Maren Rasmusdatter afkald for den arv, der kunne tilfalde Anne og Berete Henriksdøtre efter deres salig far Henrik Lauritsen og mor Karen Jensdatter, som boede og døde i Kalbygård, og det var Rasmus Knudsen fra Vengegård, der på Maren Rasmusdatters vegne fik tinglæst afkaldet 213). fordi hun var Henrik Lauritsens enke, og da det ikke var almindeligt, at en herredsfoged mødte op på et fremmed ting som prokurator for helt fremmede, så må det skyldes, at Rasmus Knudsen var hendes fætter. Året efter gav Jørgen Jensen i Halling afkald til værgerne for den arv, som var tilfaldet hans søsters døtre 214).

Efter Henrik Lauritsens død blev Maren Rasmusdatter gift med Envold Rasmussen, som i 1663 havde givet Jens Rasmussen Overgård i Låsby afkald for arv, som var tilfaldet ham efter hans salig far Rasmus Jensen, som boede og døde i Overgård i Låsby 215). At det var Rasmus Jensens del af Kalbygård, som Henrik Lauritsen og efter ham Envold Rasmussen havde i fæste ses af, at Henrik Lauritsen i 1664 blev krævet for restance i sit smørlandgilde af Stadsegårds eng 216) og at Envold Rasmussen, da han i 1670 blev anklaget for at have pløjet jord af Flensted forte, fik tinglæst, at for trede år siden, da Anders Nielsen i Flensted tjente hos salig Rasmus Jensen (Maren Rasmusdatters far <28>), som boede og døde i Kalbygård, da pløjede han den hovedager i den søndre vang ned til skoven, som nu ligger til den gård, Envold Rasmussen påboer 217).

Envold Rasmussen var en overgang skovfoged, for i 1670 blev han sammen med andre skovfogder stævnet for på tinget at gøre rede for, hvem der havde hugget ulovligt i kongelig majestæts skove 218). Envold Rasmussen havde også fæstet Århus hospitals plovhavreindtægt og førte flere gange sager mod de bønder, der var i restance med deres betaling, og da var det især Søren Madsen i Oustrup, der var besvær med 219).

Envold Rasmussen var tit på herredstinget, både som tiltalt og som den, der stævnedede andre. Mest alvorligt var det, da han 1672 fik opsagt fæstet af gården, som var tildelt oberstløjtnant Schack til underhold, og han blev spurgt, om han ville stå ved sine ord om, at oberstløjtnanten og hans folk havde fået udbetalt penge hos ham, som kvartermesteren havde tilbudt at betale (tilbage). Dertil svarede Envold Rasmussen, at han ikke erindrede, at oberstløjtnanten skyldte ham noget. Han og menige herredsmænd havde også begæret, at oberstløjtnanten ville opgive en sag mod ham om en forsultet hest, som Envold Rasmussen skulle have opfodt for ham, og som havde været vel ved magt, da den blev leveret, og han havde givet en okse for at blive fri for at føde hesten, fordi han ikke havde råd til det. Hesten havde været 38 sldl. værd, hvad en okse bestemt ikke var. Sagen må dog være blevet forliget, for han beholdt fæstet på Kalbygård helt til 1711, da man sidste gang hører om ham, idet hans søn Peder Envoldsen i hans forfald mødte på tinget 220). Sidste gang man ser noget til Maren Rasmusdatter er i 1673, da hun og hendes mand fik tilskødet en selvejergård i Flensted, som Niels Gregersen i Gern solgte til dem 221).

108. ANNE KNUDSDATTER født i Vengegård, død i Galten for 20/5 1695. Gift med Peder Lauritsen, død i Galten for 9/7 1662.

Børn:

- < **299 Anne Pedersdatter** født omtrent 1640
- < **300 Karen Pedersdatter**
- < **301 Laurits Pedersen**

Anne Knudsdatters mand Peder Lauritsen i Galten døde for 9. juli 1662, for Rasmus Knudsen i Vengegård stævnedede da Søren Frandsen i Galten og tiltalte ham for at være gået ind i hans salig svogers skov, hvor han havde hugget en eg, til skade for hans efterladte hustru og børn. Godt og vel en måned senere lovede Søren Frandsen Rasmus Knudsen ikke mere at hugge træ i den skov, som tilhørte hans

søster Anne Knudsdatter og hendes børn, nemlig Laurits Pedersen, Anne Pedersdatter og Karen Pedersdatter i Galten 222).

Et par år senere i 1664 blev Niels Lauritsen i Vorgård stævnet for gæld til salig Peder Lauritsen i Galten, som han burde betale til den salig mands hustru Anne Knudsdatter og hendes børn. Han blev dømt til at betale inden 15 dage, men året efter havde han endnu ikke fået det gjort, men da lovede han at betale hende til snapsting 223). Ligesom sine søskende fik Anne Knudsdatter lovbud, da hendes bror Rasmus Knudsen lovbød og solgte en sjettedel af Framlev Bundgård i 1666 224).

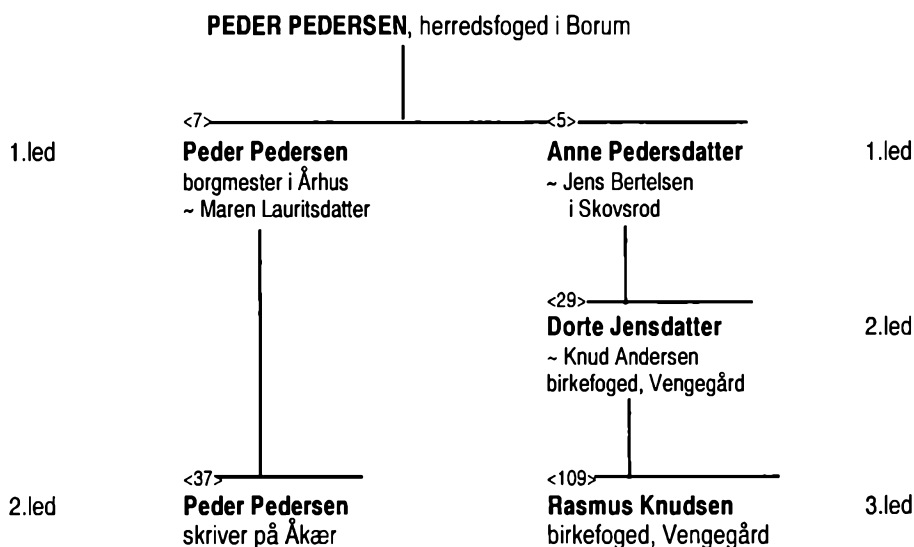
Det ser ikke ud til, at Anne Knudsdatter blev gift igen, for det var til hende selv og hendes børn, at Johanne Knudsdatters mand Mikkel Bertramsen i Galten lovbød sin hustrus part i den selvejergård i Galten, som Anne Knudsdatter og hendes børn påboede. Johanne Knudsdatter var datter af selvejer Knud Mogensen i Fløjstrup i Ning Herred 225) og var første gang gift med Laurits Pedersen i Galten, og arveparten havde hun arvet fra ham. Godt en måneds tid senere fik Rasmus Knudsen i Vengegård tinglæst skødet til Anne Knudsdatter og hendes børn Laurits Pedersen, Anne Pedersdatter og Karen Pedersdatter 226).

1674 var datteren Anne Pedersdatter blevet gift med Herlov Jensen i Galten, som lovbød og solgte den part i gården, hun havde arvet efter sin far salig Peder Lauritsen, og det var Jørgen Eriksen i Vadsted som bød sølv og penge, altså tilbød at købe, og lovbudet gik til Rasmus Knudsen og Jens Knudsen i Vengegård, Anne Knudsdatter i Galten med børn Karen Pedersdatter og Laurits Pedersen sst. samt Ellen Herlovsdatter og børn Ellen Jensdatter, Rasmus Jensen, Jens Jensen og Envold Jensen i Lundgård, Niels Mortensen i Gammelgård, Oluf Pedersen i Borum, lille Rasmus Madsen i Skovby. Anne Knudsdatter døde før den 20. maj 1695, for det er hendes døtre, der er nævnt i skiftet efter Rasmus Knudsen i Vengegård 227).

109. RASMUS KNUDSEN født i Vengegård 1619, død sst. begravet 26/4 1695. Gift 1664 med Anne Madsdatter Højen født 1630 i Højen, død i Vengegård 1692 begravet 24/8 1692 i Veng.

Rasmus Knudsen og Maren Madsdatter fik efter ansøgning kongelig majestæts tilladelse til at indgå ægteskab i forbudte led, "uanset han var hendes afdøde mand salig Peder Pedersen, forrige skriver på Åkær, beslægtet i andet og fjerde led" 228). I virkeligheden var det andet og tredje led, som nedenstående tavle viser.

SLÆGTSKABSFORHOLDET MELLEM RASMUS KNUDSEN OG PEDER PEDERSEN, SKRIVER PÅ ÅKÆR

Rasmus Knudsen overtog allerede i 1649 halvparten af den gård, som hans far før havde haft i fæste. Han var den gang delefoged i Skanderup birk, for da udstedte kongen et åbent brev, - "at eftersom hos

os underdanigst anholdes og begæres, at Rasmus Knudsen i Vengegård, delefoged i Skanderup birk, måtte nyde den gård, han i boer fri, hvoraf han dog alene den halve part skal besidde, eftersom andre delefogeder, så vel som hans formand en hel gård for deres bestilling fri skal have nydt. Da efterdi vi af os elskl. hr. Oluf Parsberg til Jernit Ridder vor mand, råd og lensmand på vort slot Skanderborg hans underdanigste beretning nådigt erfarer, dette sandfærdig at være, haver vi nådigst bevilget og tilladt så og hermed bevilger og tillader, at forbenævnte Rasmus Knudsen som delefoged udi forn. Skanderup birk den gård, han udi boer, fri må nyde, ligesom hans formænd for deres bestilling andre gårde fri haver haft, så længe han forbemeldte bestilling forsvarligen betjener, og indtil anderledes forordnes” - Brevet er dateret den 25. maj 1649 229).

Anne Madsdatter stammede fra Højen, det ses af et afkald, som Rasmus Knudsen i 1684 på sin svoger Peder Madsens vegne i Højen fik af Niels Pedersen i Galten i Framlev herred, som berettede, at Gud havde bortkaldt hans salig datter Karen Nielsdatter i Højen, som havde været Peder Madsens hustru, og Peder Madsen havde betalt ham al den arv, han kunne tilfalde efter sin datter. Et afkald for arv efter Anne Madsdatter blev tinglæst i 1704 230).

Blandt flere andre af Skanderborgs beboere blev Anne Madsdatter i 1662 anklaget for at restere med betaling af den polske skat på 10 rdl., der blev derfor fremlagt et bevis, i hvilket det gjordes vitterligt, at Anne Madsdatter, salig Peder Pedersens, i Skanderborg med flere af byen rejste bort af landet for fjendernes indfald og var borte, til den lille fred var gjort, og var hun derefter hjemme ved sin gård, til de polske kom her i byen. En polsk oberstløjtnant havde taget kvarter hos hende, af hvilken grund hun med stor nød kom af byen, og hendes okser, korn, forråd, sengeklæder og en del livskårne klæder blev efterladt og taget af de polske, så hun slet intet beholdt. Hun blev så borte, hvor hun sig siden i landet kunne opholde, indtil de var bortdraget.

Anne Madsdatter fremlagde også sit eget indlæg, at eftersom hun var stævnet for 10 rdl., som skulle have været udgivet til de polske, “så er hendes enfoldige svar, at eftersom kongelig majestæts forordning om den sidste krig formelder, at de, der er undvejet fra hus og hjem, fordi de ikke ville være under fjenden, bør ikke molesteres med at give til deres bymænd af den til fjenden udleverede kontribution, hvilket også gælder skat til de allierede krigsfolk, hvorfor hun mente sig fri for tiltale”. Hun blev da også frikendt 231).

Rasmus Knudsen blev i 1662, ligesom hans far Knud Andersen før ham, birkefoged i Skanderup birk, der var hjemting for både Skanderborg by og det meste af krongodset i Hjelmlev herred. Fra 1688 blev han tillige herredsfoged i Hjelmlev herred og birkefoged i Ry birk, idet disse tre retskredse da blev lagt sammen.

I oktober 1700 fortæller der sag ved tinget for at få tingstedet ført tilbage til Skanderup kirke, hvor det altid havde været, for nogle år før var det blevet flyttet til Nygård, da den gamle birkefoged Rasmus Knudsen i Veng derved kunne spare en mils vej 232).

Die Bartolomeus 1692 blev kongelig majestæts herredsfoged til Skanderborg herred i Vengegård hans hustru Maren Madsdatter i en meget anseelig ligbegængelse, holdtes i Veng kirke, nedsat og begravet i sin alders 62 år og nogle uger og dage. Her må præsten have skrevet forkert i kirkebogen, for alle andre steder hun nævnes, er der skrevet Anne Madsdatter.

Ved Rasmus Knudsens begravelse har præsten skrevet 1695 26. april blev i en meget anseelig forsamling begravet salig Rasmus Knudsen kongelig majestæts herredsfoged udi Vengegård i sit alders 75 år 7 måneder og 4 dage.

Den 20. maj 1695 blev der holdt skifteforretning efter Rasmus Knudsen i Vengegård. Da han ingen livsarvinger efterlod sig, var det hans søskende og søskendes børn, der skulle dele arven efter ham. Arvingerne var:

1. den salig mands bror Jens Knudsen, som boede og døde i Javngyde hans søn Rasmus Jensen med sin formynder Rasmus Hansen fra Javngyde.
2. den salig mands bror Anders Knudsen, som boede og døde i Galten hans børn Maren Andersdatter, som har til ægte Peder Pedersen i Galten og Dorte Andersdatter, som har til ægte Søren Mikkelsen skipper i Århus.
3. Den salig mands søster Johanne Knudsdatter i Assens, på hendes vegne, efter fuldmagt af hendes søn Knud Andersen af 28. april, overværende Niels Knudsen af Bjedstrup, og var til stede hendes datter Birgitte Andersdatter.

4. Den salig mands søster afgangne Anne Knudsdatter af Galten hendes børn Karen Pedersdatter med hendes mand Jens Nielsen Skomager i Skanderborg og Anne Pedersdatter, salig Herlov Jensens enke, af Galten med hendes tiltagne lovværge Peder Frandsen i Søballe,
5. Den salig mands søster afgangne Karen Knudsdatter af Galten hendes barn Jørgen Jørgensen i Veng samt Elline (Ellen) og Dorte Jørgensdatter af Galten, og på deres vegne velfornemme Sejer Jørgensen ridefoged på Hevringholm.

Registreringen indledes med værdisættelse af guld, sølv og mønter, hvoraf 12 dukater var af guld til 36 sldl., en signetring var 9 sldl. værd, desuden var der to små guldknapper og et par gulddupper. Af sølv var der foruden nogle mønter en lille flaske, tre skeer, et lille bæger, en skål, et andet bæger, en signet, 31 knapper og to halve knapper, en smørbrik og 38 små knapper. Sølv og guld tilsammen vurderet efter vægt til 97 sldl. 3 mark 3 sk. Foruden det fandtes en kæde af grønne stene, der iblandt var otte temmelig små og seksten små guldstykker og en guldlås eragtet for 10 sldl. Af fast ejendom var der en gård i Skanderborg, som salig Peder Pedersen Borum <37> forhen iboede, den blev vurderet til 200 sldl., og det hus i Skanderborg, som Jens Boberg nu iboer, er seks fag og to lofter højt men ganske forfaldet og står på rauf, dvs. faldefærdigt og vurderet til 33 sldl.

Der var korn på lofterne og malt i en panelkiste, som i alt blev vurderet til 81 sldl. 8 sk. Bæster, kreaturer, svin og bistader var 249 sldl. 1 mark værd. Sæden på marken blev vurderet til 42 sldl. 2 mark. Jens Vejerslev i Århus havde 1678 udstedt en obligation, som omregnet til sletdaler var på 148 sldl. 2 mark med 16½ års rente 147 sldl., så boet formue var 1237 sldl. 14 sk.

Da boet skulle gå i deling, blev besætningen m.m. til en værdi af i alt 260 sldl. 2 mark udlagt forlods, inden gælden blev beregnet. Sr. Sejer Jørgensen, ridefoged på Hevringholm, fordrede efter et skiftebrev af den 10 november 1692 sluttet i Galten efter salig Karen Knudsdatter mellem hendes børn Knud Jørgensen, som nu er død, Jørgen Jørgensen, Dorte Jørgensdatter og Eline Jørgensdatter, hvor udi befindes, de at skal tilkomme i nogen huse i Farre, som Rasmus Knudsen i Vengegård, efter allernådigste kongelige tilladelse, til Peder Rasmussen Lime i Farre skal have solgt, og han efter beretning af Peder Frandsen i Søballe derfor på børnenes vegne har annammet 35 sldl., renter deraf til dato 5 sldl. 1 mark 4 sk. efter samfrænders deling imellem bemeldte Karen Knudsdatter og salig Jørgen Eriksen i Vadsted hans arvinger af 15. august 1692. Er af Sejer Jørgensen betalt den 29. august 1694 til Rasmus Knudsen efter hans kvittering på børnenes vegne 18 rdl. og rente deraf til hobe 68 sldl. 1 mark 15 sk. Af disse penge har Rasmus Knudsen betalt lærepenge på skrædderhåndværk hos Hans Skrædder her i Veng for Jørgen Jørgensen 11 sldl. og til Knud Jørgensen, som er død, 2 td. byg, bliver for Karen Knudsdatters børns fordring 52 sldl. 15 sk. Resten af gælden blev der ligeledes gjort udlæg for, og da det var sket, var der 577 sldl. 3 mark 13 sk. tilbage, som blev delt i to broderlodder og tre søsterlodder, hvorefter der også skete udlæg i boet til dækning af dem 233).

113. ANDERS KNUDSEN født i Vengegård, død i Galten før 20/5 1695. Gift med Karen Frandsdatter født i Galten, død sst efter 26/2 1668.

Børn:

< **302 Maren Andersdatter**

< **303 Dorte Andersdatter**

Den 11. april 1662 stod Anders Knudsen i Vengegård for retten på Skanderup birketing og "tog sin bror Rasmus Knudsen i hånd og tilstod, at han har betalt ham alt hvis arv og arveparter, som han arvelig var tilfalden efter hans salig far Knud Andersen, som boede og død i fornævnte Vengegård. Lod sig være i bo og bopenge rørende og urørendes gods, med hvad navn det er, nævnes eller være kan aldeles intet undtagen i nogen måder, og takker fornævnte Anders Knudsen fornævnte hans bror Rasmus Knudsen for god, venlig betaling, skifte og jævning i alle måder. Og tilforpligtede fornævnte Anders Knudsen for sig og sine arvinger at holde fornævnte Rasmus Knudsen, ham og hans arvinger aldeles kvitteret, ukrævet for fornævnte arv for hver mands og alle deres tiltale, krav, hinder, trætte og genkald, som herpå efter denne dag ville eller kunne påtale i nogen måder" 234).

Anders Knudsen og Karen Frandsdatter var endnu ikke blevet gift, da hun i marts 1663 gav sin bror Søren Frandsen i Galten afkald for arv efter sin far Frands Pedersen, som boede og døde i Galten.

Månedens efter blev hendes og andre arvingers arvelodder i broderens gård lovbudt, og da gik der også lovbud til deres mor Maren Sørensdatter. Imidlertid må Karen Frandsdatters arv stadigvæk være blevet stående i broderens gård, for i 1665 gav Anders Knudsen i Galten afkald for hendes arv efter hendes salig far, som boede og døde i Galten 235).

Anders Knudsen fik ligesom sine andre søskende lovbud, da hans bror Rasmus Knudsen i Vengegård i 1666 lovbød og solgte en sjettedel af Framlev Bundgård 236). Den 26. februar 1668 overværede Anders Knudsen på sin hustru Karen Frandsdatters vegne, at der blev holdt skifte efter hendes mor Maren Sørensdatter i Galten 237). Anders Knudsens to døtre Maren Andersdatter, opkaldt efter sin mormor, og Dorte Andersdatter efter sin farmor, er begge nævnt i skiftet efter deres barnløse farbror Rasmus Knudsen i Vengegård 20. maj 1695, for inden da var deres far død, så de skulle dele hans arvepart 238).

114. JENS KNUDSEN født i Vengegård, død i Javngyde for 4/10 1694. Gift med Karen Bertelsdatter, som overlevede ham.

Barn:

< **304 Rasmus Jensen** født omtrent 1681

Jens Knudsen boede endnu i Vengegård, da hans ældre bror Rasmus Knudsen i 1666 lovbød og solgte en sjettedel i Framlev Bundgård 239). Jens Knudsen var fæster i Javngyde, da han døde i 1694, og der boede han i hvert fald i 1682, for da stævnedes han Anders Jostsen i Søballe og Frands Jensen i Veng, som havde udstedt en obligation i 1669 på 24 sldl., noget var dog blevet afbetalt, så de blev dømt til at betale resten 240).

Jens Knudsens enke hed Karen Bertelsdatter og er sammen med sønnen Rasmus Jensen på 13 år nævnt i det skifte, der blev holdt efter Jens Knudsens død. Det var Rasmus Hansen i Javngyde, der mødte på skiftet som formynder for Rasmus Jensen, da hans farbror Rasmus Knudsen i Vengegård havde bedt sig fri, for han havde i forvejen fire vidtløftige værgemål under hænder.

Registreringen indledes med møbler og andet af træ, der var blandt andet et asketræs bord med lukket fod og et lille trekantet skab og et stort skab med fem rum. Derefter nævnes sengeklæderne, kedler af kobber og messing, et par lysestager, otte tallerkener, seks fade og en flaske af tin. Desuden halvparten i en lille jernkakkellovn og noget husgeråd og værktøj af jern. Jens Knudsens klæder blev kun vurderet til 4 sldl. 3 mark 8 sk., men der var også kun en sort kjole af hvergarn, en brun vadmelskjortel, et par læderbukser og en trøje med syv messingknapper. Gårdens dyr blev vurderet til 127 sldl. 2 mark, der var i alt værdier for 287 sldl og 3 sk. Anslået reparation af gården på 24 sldl. og den værdi, dyr og korn skulle have, blev et beløb på 162 sldl. 1 mark 2 sk. som blev trukket fra. Resten 124 sldl. 2 mark 15 sk. blev fordelt mellem Rasmus Jensen og hans mor 241).

Jens Knudsen døde altså før Rasmus Knudsen i Vengegård, og det var derfor hans søn Rasmus Jensen, der skulle arve sin farbror 242). Allerede i 1698 oplod Karen Bertelsdatter sin gård til sønnen, som da kun var 17-18 år gammel, hvis hans alder i skiftet passer. Han skulle yde sin mor nødtørftigt ophold på stedet i hendes livstid, så hvornår hun døde vides ikke 243).

115. KAREN KNUDSDATTER født i Vengegård, død i Galten for 10/11 1692. Gift efter 1668 med Jørgen Eriksen, død i Vadsted i slutningen af 1676.

Børn:

< **305 Ellen Jørgensdatter** født omtrent 1670

< **306 Dorte Jørgensdatter** født omtrent 1670

< **307 Jørgen Jørgensen** født omtrent 1676

Karen Knudsdatter boede endnu i Vengegård i 1666, da hendes bror Rasmus Knudsen lovbød og solgte en sjettedel af Framlev Bundgård, som de havde part i gennem deres mor Dorte Jensdatter i Vengegård. Den 19. februar 1668 var der blevet holdt skifte efter Jørgen Eriksens første kone, som efterlod sig tre sønner, Søren, Erik og Sejer Jørgensen og tre døtre Maren, Abild og Lisbeth Jørgensdøtre, som Karen Knudsdatter blev stedmor til. Skiftet blev tinglæst den 29. februar 1668 244). Inden da, allerede den 22.

februar samme år, tillod Jørgen Eriksen i Vadsted, at hans fæstemø Karen Knudsdatter født i Vengegård, hvis hun overlever ham, må beholde den halve gård i Sorring Baggegården, som Søren Lauritsen påboer samt halvparten af Baggehuset, som Christen Jensen påboer og 3 agre, kaldt Grydsbåre agre ved Tovstrup markskel 245).

Jørgen Eriksens mor hed Abild Jørgensdatter. Hun og hendes børn Sejer Eriksen, Jørgen Eriksen og Johanne Eriksdatter, som var gift med præst i Haurum Søren Olufsen Pind, solgte 12. september 1640 et selvejerboel i Møllerup 246).

Gården i Vadsted havde Jørgen Eriksen fået efter sin far Erik Sejersens, og den havde Erik Sejersens for sine forældres og hans egen tro tjeneste haft i fæste fri for ægt, arbejdsskyld og landgilde sin livstid ifølge hans fæstebrev, dateret 1650. Fæstebrevet fremlagde Jørgen Eriksen i 1675 sammen med kvittering for betalte gæstepenge, fordi Jens Poulsen på Søbygård havde krævet, at Jørgen Eriksen skulle betale restancer og landgilde, og han fremlagde følgebrev på godset, hvor intet var undtaget i nogen måde, og da hans brev var dateret 1674, og de to dokumenter stred imod hinanden, blev sagen henvist til landstinget i Viborg 247). Som nævnt under Anne Knudsdatter var det hendes svoger Jørgen Eriksen i Vadsted, der i 1674 købte arveparter i hendes og hendes børns gård i Galten 248).

Den 15. januar 1677 blev der holdt skifte efter Jørgen Eriksen i Vadsted på rette tredvte dag efter hans død. Det kneb med at få nogen til at påtage sig værgemålet for hans børn, hvilket afspejler de dårlige tider. Anders Bonde i Sorring bad sig fri, for han havde i forvejen to værgemål på søsterbørns vegne, og regimentsskriveren havde givet ham medhold i, at det ville blive en for stor belastning for hans gård, som havde rytterhold, og desuden var han kun beslægtet med børnene i fjerde og femte led, så han mente, at der kunne findes værger, som var dem nærmere beslægtede, og da sønnen Erik Jørgensen ikke kendte anden nær slægt, som var vederhæftig, blev Jesper Olufsen i Borum og Oluf Nielsen Bonde på Vorgård stævnet til at møde på Framlev herreds ting, for at påtage sig værgemålet for Jørgen Eriksen tre piger. Værgerne skulle ifølge loven være nærmeste vederhæftige slægt, altså slægtninge, hvis økonomi var i orden 249).

Jørgen Eriksen og Karen Knudsdatters to døtre er opkaldt, Ellen efter hans første kone Ellen Sørensdatter, Dorte efter sin mormor Dorte Jensdatter, og Jørgen Jørgensen muligvis efter sin far, som døde i slutningen 1676, og for deres vedkommende har der formodentlig ikke været vanskeligt at finde en værge, for deres morbror herredsfoged Rasmus Knudsen i Vengegård har ikke alene været vederhæftig, han havde selv ingen børn.

Karen Knudsdatter overlevede sin mand, men hun døde for 10/11 1692, idet et skifte efter hende er nævnt i skiftet 20. maj 1695 efter hendes bror Rasmus Knudsen i Vengegård og det var derfor hendes børn, der er nævnt som arvinger 250).

116. JOHANNE KNUDSDATTER født i Vengegård, død i Assens for 20/5 1695. Gift med Anders NN.

Børn:

< **308 Knud Andersen**

< **309 Birgitte Andersdatter**

Johanne Knudsdatter var flyttet til Assens i 1660, for hendes trolovede indstævnedes hende for tamperretten, som dømte dem imellem på tamperdag den 19. september samme år: "Laurits Lauritsen af Farre havde indstævnet sin fæstemø Johanne Knudsdatter i Vengegård, fordi hun på fjerde år havde forhalet efter deres trolovelse ægteskab med ham at fuldkomme. Blev for retten bevist af en skrivelse, sin broder Rasmus Knudsen i Vengegård tilskreven fra Assens, at hun af sin moder og samme sin broder Rasmus Knudsen var nødte til samme trolovelse. Blev der derfor underkendt efter ægteskabets 1. og 5. artikel, enhver sit ægteskabs frihed at nyde" 251).

Da Rasmus Knudsen 1666 solgte en sjettedel af Framlev Bundgård, fik Johanne Knudsdatter ikke lovbud, så det kan meget vel tænkes, at hun allerede da havde givet afkald for sin arv 252). Johanne Knudsdatter blev i Assens gift med en mand ved navn Anders, for hendes to børn Knud Andersen og Birgitte Andersdatter skulle dele deres salig mors arv efter hendes bror Rasmus Knudsen 253).

117. ANDERS PEDERSEN født i Egå 1619, død på Vosnæsgård 20/5 1650

Anders Pedersen var antagelig ikke gift. Hans navn kendes fra Egå kirke, hvor hans gravsten nu er opstillet i våbenhuset.

Indskriften lyder:

HER VDI DENNE BEGRAFVELSE HVILER ERLIG OC
VELACT KARL S: ANDERS PEDERSØN BARNFØD
I SKERING MUNCKGARD FORDUM DELFOGED UDI
ØSTER LISBERIG HERIT SOM BODE OC DØDE PAA
VOSNISGARD DEN 20 MAII 1650 HANS ALDER 31
AAR GVD OPVECKE HANNOM MED ALLE TRO
CHRISTNE TIL DIT ÆVIGE LIF.

Indskriftens oplysning om, at Anders Pedersen døde i Vosnæsgård, virker underlig, for Vosnæsgård ligger ikke i Egå sogn, og der skulle kongelig tilladelse til begravelse på et andet sted end der, hvor dødsfaldet skete.

118. PEDER PEDERSEN SKRIVER født i Fregerslev omtrent 1613, død sst. begravet 5/11 1684 i Hørning.

Peder Pedersen Skriver overtog formodentlig herredsfogedhvervet efter sin far Peder Andersen i Fregerslev, idet han i lensregnskaberne 1649/50 ses at have nydt afkortning, fordi han da var herredsfoged. Stillingen havde han dog kun i kort tid, for i et tingsvidne fra 1654 hed herredsfogden Jørgen Jensen i Stilling 254). Peder Pedersen "Skriver" blev han kaldt i Hørning kirkebog, dels de få gange, han var fadder og dels ved hans begravelse. Det vides ikke, om han var gift, men han boede i Fregerslev og har vel så boet i et af de gadehuse, man så ofte i 1600-tallet ser som tilliggende til en gård. Han kan også have boet som indsider hos en af sine søskende og har vel ernæret sig som skriver, men for hvem vides ikke.

119. ANDERS PEDERSEN FREGERSLEV født i Fregerslev, død efter 19/6 1702. Gift 6/11 1661 i Hørning med Johanne Rasmusdatter født omtrent 1611, død i Fregerslev begravet 11/1 1682 i Hørning.

Barn:

< **310 Jens Andersen** døbt 22/7 1666.

Anders Pedersen betalte i 1661/62 5 rdl. i husbondhold for en halv selvejergård i Blegind, som Jens Sørensen fradøde. På den anden halvdel af gården boede Christen Pedersen Kå. Gården havde jord på begge sider af Blegind å neden for Aldrup mølle. Anders Pedersen og Christen Kå fik på Skanderup birks ting 1662 tingsvidne på, at fiskeriet i Blegind å altid havde ligget til Blegind Bundgård uden last eller klage, end ikke fra lensmændene, i den tid, de kunne huske, og det var op til 40 år før. De har dog været bange for, at det ikke var overbevisende nok, for også ved Framlev herreds ting fik de udstedt tingsvidne, hvor blandt andet et af vidnerne kunne huske 80 år, at de mænd, som har boet i den gård i Blegind, som Christen Pedersen Kå og Anders Pedersen påboer, har haft deres fiskeri i Blegind å, hvor åen løber i søen, og ingen andre, da de har deres selvejer ejendom på begge sider af åen 255). Kapitelsherrerne, som var ejere af møllen, blev stævnet hver gang, og de trak det længste strå og vandt sagen, for i 1664 blev de to bønder anklaget af mølleren i Aldrup mølle for at have drevet ulovligt

fiskeri, idet de havde sat en ruse i åmundingen tværs over åen, hvilket Anders Pedersen og Christen Kå vedgik at have gjort 256).

Halvparten af gården blev allerede i 1664/65 med stedsmaal på 1 rdl. og 1 okse overtaget af Rasmus Jensen, "den gård hans stedfar Anders Pedersen påboer" 257). Johanne Rasmusdatter havde altså før været gift med Rasmus Jensens far, Jens Sørensen. "År 1674 den 19. oktober for tings dom var skikket ærlig og velagt mand Søren Jensen udi Blegind, (han) æsket og fik et fuldt tingsvidne af otte mænd - hvilke alle vidnede på tro og rette sanden, at de samdrægtelig så og hørte, for retten stod Anders Pedersen, nu værende udi Fregerslev, og med sin hustru Johanne Rasmusdatters pålagte hånd i hånd tog Søren Jensen i Blegind og bekendte og fuldkommeligen tilstod, at de med deres egen fri vilje og velberåd hu, ja og samtykke har solgt og afhændet osv. til forskrevne Søren Jensen og hans hustru Anne Olufsdatter halvparten af den halve selvejer bondegård i Blegind, Søren Jensen nu selv besidder og påboer, og al den særjord og eng i sønder og nør Blegind, Aldrup mark, en søsterlod undtagen, forskrevne Johanne Rasmusdatter er berettiget udi samme - og kendes de at have oppebåret penge fyldest fuld værd og nøjagtig betaling, en søsterlod undtaget som foreskrevne Johanne Rasmusdatter kan være berettiget og selv (har) indkøbt med hendes sal. mand af Poul Sørensen i Ravnholt" - som vel har været Johanne Rasmusdatters første mand Jens Sørensens bror 258).

Regner man med gammel opkaldeskik må Anders Pedersen have været en af de ældste af Peder Andersens børn, og her findes måske årsagen til, at han allerede i 1664/65 overlod halvdelen af gården til sin stedsøn Rasmus Jensen, og efter kun 13 år den anden halvdel til dennes bror. Efter den tid boede Anders Pedersen og Johanne Rasmusdatter i Fregerslev, hvor de vel har været indsidere hos en af hans slægtninge. Anders Pedersens begravelse er ikke fundet i kirkebogen, men han levede endnu i 1702, for da vidnede han på Hjlemslev herreds ting den 19. juni, at han kunne mindes 75år 259).

120. OLUF PEDERSEN FREGERSLEV født i Fregerslev omtrent 1618, død i Hørning 24/5 begravet 30/5 1681. Gift med Kirsten Madsdatter, død 2/7 1689 i Hørning.

Børn:

- < **311 Peder Olufsen** født før 1659
- < **312 Mads Olufsen** døbt 27/10 1661
- < **313 Anne Olufsdatter** døbt 16/1 1664
- < **314 Anne Olufsdatter** døbt 14/3 1666
- < **315 Peder Olufsen** døbt 28/4 1672
- < **316 Karen Olufsdatter** døbt 20/6 1675

Oluf Pedersen var herredsfoged i Hjlemslev herred og havde, som det var ret almindeligt, før den tid været kronens delefoged sammesteds 260). Oluf Pedersen Fregerslev, som han kaldtes efter sin fødeby, blev selvejer i 1656, da Mads Pedersen i Hørning på sin datter Kirsten Madsdatters vegne gav ham skøde på en fjerdedel af hendes gård i Hørning 261). Hun var da enke efter den forrige ejer Peder Sørensen, med hvem hun var blevet gift, selvom hun var beslægtet med hans afdøde hustru Volborg Sørensdatter i andet og tredje led, så de fik kongelig bevilling til at indgå ægteskab. Bevillingen er dateret 22. juli 1651. De er så blevet gift i slutningen af 1651 eller i begyndelsen af det følgende år 262), for i 1652 købte hun halvparten af gården af Peder Sørensen, nemlig arveparter, som han havde købt af Poul Mikkelsens børn 263).

Oluf Pedersen og Kirsten Madsdatter blev begravet i Hørning kirke, hvor deres gravsten endnu findes. Nederst på stenen ses et sammenslynget OP på det sted, hvor man ellers finder enten et bomærke eller et kristusmonogram. Gravstenen er af en type, som ikke så tit ses på landet, og da det er en genbrugssten, kan den meget vel være købt i Århus af deres børn og være fra enten Frue kirke eller fra domkirken, hvor man i de pågældende kirkers regnskaber af og til ser salg af ældre gravsten ført til indtægt. Efter al sandsynlighed er gravstenen først blevet sat efter hendes død, idet alle data er indhugget, hvad de sjældent er, når stenen er blevet sat allerede efter den først afdøde 264).

Godt og vel syv måneder efter Kirsten Madsdatters død blev der holdt skifte efter hende, og inden da må to af de børn, som nævnes på stenen, være døde. Skiftet lyder: "Anno 1690 den 20. februar var vi efterskrevne på kongelig majestæts regimentsskriver Jørgen Bars hans vegne, Peder Pedersen i

Hørning, kongelig majestæts herredsfoged Rasmus Knudsen i Vengegård med to vurderingsmænd Morten Eriksen og Jens Eskesen i Hørning forsamlede udi salig afgangne Kirsten Madsdatter, som boede og døde i bemeldte Hørning, hendes efterladte hus og bo rigtig skifte og deling at holde imellem hendes efterladte børn, Søren Pedersen i Framlev, sin egen værge, Peder Olufsen i Hørning, som gården igen antager, sin egen værge, Mads Olufsen i Grensten og sin egen værge, Peder Olufsen 14 år, Anne Olufsdatter i Hørning enke, Anne Olufsdatter i Labing, hendes ægte-mand Rasmus Jensen, Karen Olufsdatter 11 år, de umyndiges værge broderen Peder Olufsen.

Mellem træbohavet var der foruden borde, bænke og kister et gammelt egetræsskab med fem rum og to låse, en himmelseng, en kurveseng, en stolpeseng og et par stole. Af kobbertøj nævnes kun to messingkedler og en lystage desuden nogle redskaber og værktøj af jern. Senge-tøjet var ikke gammelt, men der var ikke særlig meget, og den salig kvindes gangklæder har hun på sit yderste udlovet til datteren, så de blev ikke vurderet.

Boets samlede formue blev på 115 sldl. 12 sk. En del af det registrerede fandtes ikke længere ved skifteslutningen, men derom berettede Peder Olufsen efter tilspørgsel, at hans søster Anne Olufsdatter siden registreringen var blevet gift og havde bekommet det manglende som hjemgift.

Da der var tale om selveje, blev det henstillet til ejerne selv at holde gården ved lige. De såkaldt ordinære udgifter, dvs. værdien af den besætning, det korn og de redskaber, som skulle findes på gården, beløb sig til 109 sldl. 3 mark 10 sk. så der til deling mellem arvin gerne blev 5 sldl. 3 mark 2 sk., som "Peder Olufsen til sig på sin broder Peder Olufsen og hans søster Karen Olufsdatter på samtlige deres vegne har annammet, og hvis de rester udi den medgift imod deres andre søskende haver de i selvejergård og gods at annamme, når det af samfrænder og ejere vorder sat og takseret". Søren Pedersen og Mads Olufsen underskrev med deres fulde navn, ingen af de andre arvinger skrev under 265).

Herredsfoged Oluf Pedersen Fregerslev og hans hustru Kirsten Madsdatters gravsten er nu opstillet i Hørning kirkes våbenhus. Stenens indskrift er sekundær, idet den oprindelige tekst er bortslebet for at give plads til mindeord for dem. Indskriften lyder:

HERVNDER HVILER ACHTBAR OC VELFØRNUMME MAND OLUF PEDERSEN
FREESLØF FORHEN HERRIDTFOGET I HJERMIIIDTSLLØFF HERRIDT SOM
BOEDE I HØRNING OC DØDE DEN 24 MAIVS 1681 UDI HAS ALDERS 64 AAR
MED SIN KIERRE HVSTRV ERLIG DYDERIG GVDELSKENDE MATRONE
KIERSTIN MADZDATTER SOM DØDE DEN 2 JULIUS 1689 UDI HENDIS ALDERS
57 AAR OC LEFVEDE DE TILSAMMEN I ECHTESKAB VDI 24 AAR MIDLERTID
VELSIGNED GVD DENNEM MED 4 SØNNER OC 4 DØTTER, GVD GIFVE
DENNEM EN GLÆDELIG OPSTANDELSE",

121. KAREN PEDERSDATTER født i Fregerslev, død sst. begravet 10/4 1712. Gift 1. med Sejer død før 1662. Gift 2. i Hørning 12/10 1662 med Rasmus Espensen født i Fregerslev omtrent 1640, død sst. begravet 9/1 1707 i Hørning.

Børn i første ægteskab:

< **317 Christen Sejersén** født omtrent 1650

< **318 Peder Sejersén** født omtrent 1653

< **319 Karen Sejersdatter**

Børn i andet ægteskab:

< **320 Maren Rasmusdatter** døbt 22/11 1663

< **321 Anne Rasmusdatter** døbt 16/12 1666

< **322 Espen Rasmussen** døbt 10/4 1670

Da der i 1704 blev holdt skifte efter Peder Sejersén i Fregerslev, var de efterladte børns formynder deres farbror Espen Rasmussen sst. 266), så Karen Pedersdatter havde to hold børn, og hun fik i sit første ægteskab to sønner og en datter med en mand ved navn Sejer, og foruden Espen Rasmussen to døtre i sit ægteskab Rasmus Espensen.

Rasmus Espensen betalte i 1662/63 9 rdl. i stedsmaal af en halv gård i Fregerslev, Laurits Pedersen <123> og hans mor oplod 267), og den 12 oktober 1662 blev han og Karen Pedersdatter gift, inden da ses hun på altergangslisterne i Hørning kirkebog med sit fulde navn, men derefter som Rasmus Espensens hustru 268).

Rasmus Espensen var søn af Espen Jensen og Anne Jensdatter i Fregerslev, og han solgte i 1670 sin mors arvepart i en selvejergård i Mesing til Poul Bertelsen <99> og Gertrud Sørensdatters børn "Nok for retten stod Rasmus Espensen i Fregerslev på sin moder Anne Jensdatter sst. hendes og arvingers vegne" - at han "havde annammet og oppebåret af forskrevne Bertel Poulsen <262> og Peder Rasmussen deres hustruer og arvinger pending fyldest og fuld værd for forskrevne parter" osv. 269).

Deres tre børns gudmødre var Espen Jensens hustru, altså børnenes farmor, herredsfoged Oluf Pedersens hustru Kirsten Madsdatter, og Jens Poulsens hustru Maren Espensdatter, som var børnenes faster. De øvrige faddere var: Rasmus Pedersen Nørgård, som var fadder alle tre gange, og Oluf Pedersen, som var fadder ved den første barnedåb.

Rasmus Espensen var selv fadder tre gange hos Rasmus Nørgård og Kirsten Pedersdatter <122> samt tre gange hos sin stedson, Christen Sejersén <317>, og af to døtre blev den første kaldt Anne efter sin mormor og den anden Karen efter sin farmor, nemlig efter Karen Pedersdatter.

122. KIRSTEN PEDERSDATTER født i Fregerslev omtrent 1630, død sst. begravet 23/3 1702 i Hørning. Gift med Rasmus Pedersen Nørgård født omtrent 1630, død i Fregerslev begravet 4/4 1714 i Hørning.

Børn:

< **323 Anne Rasmusdatter** født omtrent 1654

< **324 Kirsten Rasmusdatter**

< **325 Peder Rasmussen Fregerslev** født omtrent 1659

326 Maren Rasmusdatter døbt 12/1 1662

327 Peder Rasmussen født og død 6/4 1664

328 Oluf Rasmussen født og død 6/4 1664

< **329 Maren Rasmusdatter** døbt 12/3 1665.

< **330 Anne Rasmusdatter** døbt 12/3 1665

< **331 Volborg Rasmusdatter** døbt 29/4 1668.

< **332 Sidsel Rasmusdatter** døbt 18/12 1670.

Rasmus Pedersen Nørgård er i jordebogen fra 1624 med rettelserne 1661 sammen med Knud Pedersen skrevet for en af de gårde i Fregerslev, som efter kejserkrigen dels var blevet skødet og dels fæstet ud til Peder Andersen <30> 270).

I påsken 1664 "anden dagen beredt på sengen Rasmus Nørgårds hustru i Fregerslev og dagen efter

døbt hendes 2 børn Peder og Oluf, som derefter døde” har præsten skrevet i Høring kirkebog, deres mor overlevede, og da Rasmus Nørgård i forvejen havde en søn Peder, så har også hans kones far heddet Peder. Kirkebogen røber imidlertid kun hendes døbenavn, men antagelsen er blevet bekræftet i det meget lidt benyttede 4. rytterregiments regnskab over kop og kvægskatten 1678. Der nævnes i Fregerslev Rasmus Pedersen Nørgård, hans hustru Kirsten Pedersdatter og en datter Kirsten Rasmusdatter 271), som på den tid har været det eneste hjemmевærende barn, for hvem der skulle betales kopskat. Kirsten Pedersdatters navn er kun set det ene sted, for hendes navn blev ikke skrevet ind i det skøde, som Poul Bertelsens <99> søn Bertel Poulsen og svigersøn Peder Rasmussen fik tinglæst på Hjelmslev herreds ting i 1670.

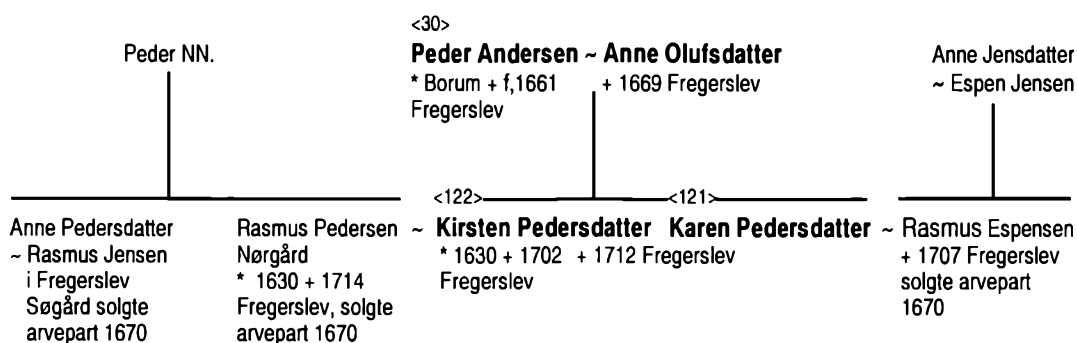
“I lige måde for retten stod Rasmus Jensen (Søgård) i Fregerslev på sin hustru Anne Pedersdatter ibidem hendes vegne og i hånd tog forskrevne Bertel Poulsen og Peder Rasmussen solgte, skødte og aldeles afhændede fra sig, sin hustru og begge deres arvinger, og til forskrevne Bertel Poulsen, Peder Rasmussen, forskrevne deres hustruer og arvinger, al den lod, del og andpart i forskrevne selvejer bondegård i Mesing, som hun efter salig Rasmus Sørensen i Brabrand hans dødelige afgang arveligen kunne være tilfalden.

Nok for retten stod Rasmus Espensen i Fregerslev på sin moder Anne Jensdatter sst. hendes vegne samt arvingers vegne. Deslige Rasmus Pedersen sst. på sine egne og hustru og arvingers vegne og til forskrevne Bertel Poulsen, Peder Rasmussen deres hustruer og arvinger al den lod og andpart, som de efter deres salig fader og moder broder salig Rasmus Sørensen, som boede og døde i Brabrand, arveligen kunne være tilfalden i forskrevne bondegård i Mesing med al den lod” osv. 272).

Salig Rasmus Sørensen i Brabrand var sælgernes farbror eller morbror. Rasmus Jensen solgte sin hustru Anne Pedersdatters lod, mens den lod, Rasmus Pedersen solgte, må formodes at have været hans egen, siden det ikke var nødvendigt at nævne hustruens navn. Rasmus Espensen solgte sin mor Anne Jensdatters andpart, så hun må have været kusine til de to andre, nemlig Anne Pedersdatter og Rasmus Pedersen, og de tre var formodentlig alle fra Mesing, og da den gård i Fregerslev, som Rasmus Nørgård havde i fæste, var en af de gårde, som Peder Andersen havde haft, så må Kirsten Pedersdatter have været hans datter, og det var da også Rasmus Nørgårds hustru, som meget ofte fulgtes med Anne Olufsdatter, når de skulle til alters i Høring kirke.

For at være helt sikker er Anne Pedersdatter og hendes mand Rasmus Jensen Søgårds slægt blevet nøje undersøgt, og det har vist sig, at hvis hun havde været Peder Andersens datter, så skulle to af hendes efterkommere have haft dispensation til indgåelse af ægteskab i forbudte led, og det fik de ikke.

TAVLE OVER SLÆGTSKABSFORHOLDET MELLEML DE OVENFOR OMTALTE PERSONER

At Rasmus Pedersen Nørgård i Fregerslev havde en afdød bror ved navn Niels, ses af at han, som Volborg Nielsdatters farbror, fik lovbud på hendes vegne, da der i 1699 skulle sælges arveparter i en gård i Høring 273). Rasmus Nørgård havde selv en datter Volborg, og det havde Rasmus Jensen Søgård også, desuden fik begge døbt en datter Sidsel. Kirsten Pedersdatter var den eneste af Peder Andersens børn, som fik børn døbt med de navne, derimod var der ingen andre af Kirsten Pedersdatters søskende, der fik børn døbt Volborg og Sidsel.

Kirsten Pedersdatters tre ældste børn er født, før kirkebogen begynder. Dem kender man fra skiftet efter den ene af dem, Kirsten Rasmusdatter, som døde uden livsarvinger i 1730²⁷⁴). Bortset fra datteren Sidsel flyttede alle Rasmus Nørgårds børn til andre steder, to døtre blev gift i Skibby i Harlev sogn, og en søn og to døtre kom til Borum, hvorfra deres morfar i begyndelsen af århundredet kom til Fregerslev. Når Rasmus Pedersen Nørgård og hans kone ikke er set som faddere, hverken i Borum eller Harlev, selvom de stadig levede, da deres børnebørn blev døbt, så er forklaringen den enkle, at der var søskende nok, som boede tættere ved. Rasmus Pedersen Nørgård og hans svoger Oluf Pedersen <120> gjorde sig store anstrengelser for at hjælpe Rasmus Nørgårds svigersøn Peder Danielsen Kå i Skibby, da han forsøgte at undgå at få faderens gård delt mellem sig og sin fætter 275).

123. LAURITS PEDERSEN FREGERSLEV født i Fregerslev, død i Viborg efter 10/9 1674, hans hustrus navn ukendt.

Børn:

333 Erik Lauritsen døbt 27/1 1662 død samme år

334 Sejer Lauritsen døbt 10/5 1663

335 et barn født omtrent 1665

Laurits Pedersen er nævnt sammen med sin mor Anne Olufsdatter, da de i 1662/63 oplod en halv gård i Fregerslev til Rasmus Espensen. Året efter var Laurits Pedersen forarmet, og gården forladt 276), hvilket dog kun har betydet, at han ikke har kunnet eller villet besidde den længere, eller rettere halvdelen af den, for det oplyses ikke, om det var en halvgård eller kun halvdelen af en gård, det skelnes der ikke altid imellem i de kortfattede indførsler i lens- og amtsregnskaberne. Han kan meget vel fortsat have drevet en del af gården for sin mor, indtil hun døde i 1669. Hans hustrus navn kendes ikke, men hun kan have været datter af den Sejer Mikkelsen i Fregerslev, som omtales i 1646 i krigstingsvidnet efter Torstensonkrigen.

Efter 1665 ses Laurits Pedersen Fregerslev dog ikke længere i Hørning kirkebog, idet han efter al sandsynlighed var flyttet til Viborg. Her boede han i alle tilfælde, da han på Århus byting den 10. september 1674 blev dømt til at betale 8 sletdaler som han efter Christen Jensen Basballes regnskabsbog skyldte ham for leverede varer 277).

Anne Pedersdatter var gudmor for Laurits Pedersens søn Sejer og endnu et barn, hvis navn ikke er blevet skrevet ind på den afsatte plads i kirkebogen. Peder Pedersen Skriver <118> var fadder ved det tredje barns dåb sammen med Laurits Sejersens og Anders Sejersens, som også var med da sønnen Sejer blev døbt. De to sidstnævnte var formodentlig Karen Pedersdatters <121> sted sønner af hendes første ægteskab. Ved det ældste barns dåb var Oluf Pedersen <120> fadder, og hans kone Kirsten Madsdatter var gudmor.

124. JACOB LAURITSEN MØLLER født i Århus mølle, død sst. 28/6 1673 begravet 4/7 1673 i Århus Vor Frue. Gift 1. med Engel Andersdatter født omtrent 1620 i Kolding, død i Århus 3/9 1648. Gift 2. med Dorte Tomasdatter, død i Århus begravet 4/2 1673 i Århus Vor Frue.

Børn i andet ægteskab:

< **336 Erik Jacobsen Møller** født omtrent 1656

< **337 Laurits Jacobsen Møller**

< **338 Maren Jacobsdatter**

< **339 Anne Jacobsdatter** født omtrent 1663

Den 7. september 1648 ringede alle domkirkens klokker for Jacob Lauritsens hustru, da hun blev begravet i korets nordre gang i domkirken. Fire dage før blev der ringet med 3 klokker for hans navnløse barns begravelse. Da hans unge kone døde i barselsseng, boede Jacob Lauritsen Ved Mindet, en kort gade i datidens Århus langs det yderste af åen helt ude ved stranden 278). Over de døde og sig selv fik han sat en stor gravsten, hugget i sort Namurkalksten 279).

HER VNDER HVILER SALIG MAND JACOB LAVRSEN BARNFØD I AARS MØLLE FORDVM BORGER I AARHVS SOM DØDE AAR 16. D VDI SIN ALDERS AAR MED SIN KIERE HVSTRV ERLIG GVDFRØGTIG QVINDE ENGEL ANDERSDAATER BARNFØD I KOLDING SOM DØDE AAR 1648 DEN 3 SEPTMB. HINDIS ALDER 28 AAR MED HINDIS FØRSTE OC ENNISTE SØN SOM OC SAME TIDE VID HINDE TIL DØDEN. GVD GIVEDENNOM EN GLÆDELIG OC ÆREFVLDE OPSTANDELSE PAA DEN YDERSTE DOMMEDAG AMEN

Måske allerede året efter Engel Andersdatters død fæstede Jacob Lauritsen Århus mølle, hvor han var født, og det var ham, der var møller, da kongen pantsatte Århus mølle til rentemester Henrik Müller i 1651 og ligeså, da møllen i 1664 af kronen blev skødet til Jens Jensen Vissing <92> 280).

Den forrige Møller Bernt Klodt, der havde fået sat Jacob Lauritsens far fra fæstet i 1633, døde i 1649 (281), så ved Jens Jensen Vissings overtagelse af møllen i 1664 blev Jacob Lauritsen fæster hos sit næstsøskendebarn. Det blev bevilget, at mølleren måtte svare kontribution til Århus by, som det forud havde været aftalt mellem mølleren og borgmestre og råd, så han årligt skulle betale 50 sldl. (282).

Jacob Møllers anden hustru Dorte Tomasdatters far hed Tomas Nielsen og var borger i Århus. Hans arvinger, der imellem Jacob Møller og hustru Dorte Tomasdatter, blev i 1668 stævnet til bytinget i en gældssag, fordi de havde arv efter salig Thomas Nielsen (283).

Hendes mors navn er ikke kendt, men i boopgørelsen efter Jacob Møller og Dorte Tomasdatter fandtes en sølvkande med initialerne TNS og AED, og det er, opkaldestykket taget i betragtning, rimeligt at antage, at Dorte Tomasdatters mor har heddet Anne Eriksdatter, idet Jacob Møllers datter Maren så er opkaldt efter sin farmor, datteren Anne efter sin mormor, sønnen Laurits efter sin farfar og sønnen Erik efter sin mormors far. Jakob Møller havde tilsyneladende anpart i fiskeriet i Brabrand sø og vel også i Århus å. Sammen med Marselis defoged Jacob Jensen søgte han Niels Pedersen fisker og Poul Basse i Brabrand for ulovligt fiskeri i Brabrand sø (284).

Århus mølle havde i Bernt Klodts tid fået kongeligt patent på, at Århus bys borgere ikke måtte lade deres korn og malt male andre steder, og selvom møllen lå ved en udfaldsvej fra byen, har det alligevel ikke været så let at holde øje med, om borgerne overholdt påbudet, for af og til ser man, at Jacob Møller anlagde sag mod oplandets møllere og de borgere, der forbrød sig mod hans privilegium. 1667 indstævnedes Jens Jensen i Årslev på Jacob Møllers vegne Rasmus Jensen i Røde Mølle "for han sig (har) understået imod kongelig forordning at annamme malt i hans mølle af Århus borgere til maling (285). Jacob Møller bestyrede en overgang en gård i Årslev for Jens Jensen Vissing, hvor han den 10. marts 1669 fik han fæsteren Peder Nielsen dømt til at betale for resterende landgilde og stedsmål (286).

Det skifte, der blev holdt i 1674, året efter at Jacob Lauritsen Møller og Dorte Tomasdatter var døde, udviser et overskud på 351 rdl. på hver af de seks søsterlodder, formuen blev delt i til arvingerne. Lodderne blev fordelt med to til sønnen Erik, som var 17 år gammel, to til Laurits og én til hver af døtrene Maren og Anne, hvis alder ikke blev noteret. Den lange tid, der var gået, før skiftet kunne sluttes, skyldtes, at der havde været tilstående og bortskyldig gæld både inden- og udenlands.

Jacob Lauritsen havde en del fast ejendom, som var lejet ud. En gård på Vestergade med vedliggende bod vurderet til 900 sldl. 8 boder i Møllestien med tilliggende kålhav sat til 450 sldl. 2 boder bag klostret 200 sldl. En fjerdepart af en gård i Mejlgade, hvor kongelig tolder Niels Madsen boede, Jacob Møllers andel var 112 sldl. 2 mark værd. En have uden Vestergade til 320 sldl., endnu en have ved siden af til 240 sldl. Den var dog pantsat til mons. Broberg. Desuden nævnes udlæg for gæld i andre boder og haver, samt pantebreve i anden fast ejendom.

Endvidere havde Jacob Møller, som værge for sin søster Maren Lauritsdatters <126> børn, administreret deres arv, som stod i en tredjedel af en gård og fire boder med en tilliggende have på Fiskergade, hvori hans anden søster Karen Lauritsdatter <127> var, og han selv også havde været lodsejer, den andel, som tilkom boet, var på 93 sldl. 1 mark 5 sk. Af det righoldige løsøre skal nævnes noget sølvtøj, en dreven sølvkande med bogstaverne TNS og AED til 42 sldl. 1 mark 2 sk., endnu en sølvkande med ILS og DTD til 42 sldl. og 5 sølvsker til 11 sldl. 2 mark 2 sk. Desuden havde han

Jacob Lauritsens underskrift på Frederik 3. hylfning 1648

pantsat en sølvkarsken med låg, 12 skeer, to skåle, to smørbrikker og to bægre til Peter Farver, det var 108 sldl. 4 sk. værd. Desuden var der et lille sølvbæger, en sølv barnefløjte, forskellige sølvknapper, en signet af sølv, to bogspænder og 2 gulddupper, som tilsammen blev regnet for 8 sldl. 1 mark 1 sk. Rede penge var almindeligvis ikke noget, folk lå inde med i større mængder, man betalte hinanden med varer, og det var ganske almindeligt, når man pludselig fik brug for en større sum, da at pantsætte nogle af sine værdier, så da boet slet ikke var fattigt, er pantsættelsen formodentlig sket i en situation med mangel på kontanter.

På den tid var det ikke blevet almindelig udbredt at eje porcelæn eller stentøj, folk, der havde råd til det, brugte tin til service, og det bestod i dette tilfælde af 18 fade og 28 tallerkener af krontin. En kande med tud, 6 stobe, dvs. store krus, 3 tinpotter og mål på en halv pot, en hel og en halv pægl, et postejhus med låg, yderligere 10 fade, 11 tallerkener, 3 saltsirkner dvs. små saltkar, en postejpande, en tinkarsken med låg, en smøræske, 1 flaske, 1 smørbrik, nogle andre småting, to store tinflasker og endelig var fire natpotter af en anden slags mindre dyr tin. Det hele blev vejlet og vurderet efter vægt, og der var for i alt lidt over 51 sldl. Dernæst var der en hel del kobber og messing husgeråd, blandt andet en brændevinskedel med tilbehør af hat og piber, kedler, adskillige par lysestager, både høje og lave, en lysearm til tre lys og to til et lys var af messing, og har hængt på væggen. Messingsengebækkener til gløder har man kunnet lune sengene med. Det har været behageligt i de kolde vintre i 1600-tallet. Foruden alle disse ting var der et stort kantet drevet messingfad, et par vægtskåle, lygter, dørslog, rivejern og meget andet udstyr. Tre messinggryder var af såkaldt manggods.

I stuehuset var der en rigtig kakkellovn, en såkaldt vindovn, som i modsætning til bilæggerovnene kunne anbringes uafhængigt af køkkenets åbne ildsted, idet den havde dør til indfyring og rør, som kunne tilsluttes skorstenen. Et ur af jern, et sejerværk, som nok har nok hængt på væggen, for det var uden kasse. Af en del jerngryder og et stort stegespid fornemmer man, at menuen nok mest har stået på kogemad, men også på spidstegt kød til fest og højtider. Det øvrige køkkenudstyr var trefodder, fyrfade, forskellige redskaber og den uundværlige jernkæde til at hænge kedler og gryder op i over gløderne i det åbne ildsted. Et stort stegejern med løvværk på kan have været et stort stegespid med stativ.

Mølleren i Århus mølle og hans kone hørte måske ikke til de rigeste, men de var standsmæssigt klædt. En sort klædeskjortel og bukser vurderet til 24 sldl. har været Jacob Lauritsens stadstøj, og en sort klæde kappe, som nævnes lige efter, har ligeså været til fint brug, en ny sort karl klæde kjortel og en polemistis karlkjortel med halværmer under. Endnu en klædes jakke var udlagt med atlask, og der var bukser til af samme stof. En rød nattørje med 34 sølvknapper, som sønnen havde fået udleveret, har været stadstøj, for trods navnet brugtes nattørjen om dagen, hvad skulle man da også med sølvknapper til nattebrug. Sønnen havde også fået en silkerem med to sølvdupper og en sort klædeshue, foret med fransk ilderskind. Til hverdagsbrug havde mølleren en sort fibskafes kjortel med tilhørende bukser, en blå brystdug var i samme vævning.

Når Dorte Tomasdatter skulle være fin, kunne hun tage et silkeskørt på, som var af tersenelle, et stof, man ikke rigtig ved noget om, som måske har været en slags silkefløj. Til det fine skørt kan hun have brugt et blå fløjls snøreliv med guldgalonier og 16 par sølvmallar, det har været dyrt, og det fik døtrene Maren og Anne udleveret uden vurdering. Hertil kan hun have brugt en kjortel af samme slags stof som skørtet, men hun kunne også have valgt et blommet atlaskes skørt. Endnu et fint skørt af blå ostindisk damask blev foræret til Maren og Anne Jacobsdatter. Et skørt med tilhørende kjortel var af barat, hertil kunne hun bære et forklæde af den samme slags stof, kvinderne havde næsten altid et forklæde på, og de kunne være meget fine. Et brunt skørt havde været fint, for det var hele 6 sldl. værd, selvom det var gammelt, det var af såkaldt stoffes, dvs. etofé en tynd tæt vævet ulden vare, og har været dejligt varmt om vinteren, hvor man i øvrigt som værn mod kulden brugte flere skorter uden på hinanden. Dorte Tomasdatter havde endnu fire skorter, et dyrt sort skørt af klæde, endnu et af samme slags stof, mens de to sidste har været til hverdagsbrug, det ene var et brunt hjemgjort, og det sidste var et gammelt fibskafes. Nogen kjole i hel figur havde hun ikke, men til de mange skorter kunne hun bruge et udvalg af trøjer og kjortler, som var syet af polemit, klæde og barat. Endnu en gammel kjortel var foret med katteskind, hvad den var syet af nævnes ikke. En sort læderklædning, som blev givet til karlen, har nok været møllerenens arbejdstøj.

Der var desuden flere trøjer og kjortler, der ikke er nævnt som mands eller kvindetøj. Særke og skjorter er slet ikke nævnt, men det er ikke usædvanligt, for det var ydertøjet, man markerede sin status

med, det kan dog også være givet til børnene. Det samme gælder strømper, som der dog var nogle af. Sko og støvler mangler tit i skifterne men ikke her. Han havde to par sko, et par tøfler og to par støvler af karduan, dvs. gedeskind, mens hun havde et par sko, som formodentlig var af skind, et par sorte fløjlsko og et par røde fløjlstøfler med galoner på. Af andet dragttilbehør havde han et par brune silke knæbånd, en livrem og et lille karduan gehæng, som har været til at bære et våben i, formodentlig en kårde. Kvinderne brugte huer både ude og inde, og af dem havde møllerkonen en rød fløjls nathue med guldknipling, tretten silke grovgrøns og en gammel hue af klæde, som datteren Maren havde fået udleveret. En kåbe var kvinde overtøj, og hvad man i dag ville kalde et kort slag, som var lukket ved halsen med et spænde, ofte af metal. Dorte Tomasdatters næstdyreste kåbe var af klæde og var blevet vendt, alligevel var den vurderet til 7 sldl. mens en anden sort grovgrøns kåbe med besætning af atlask var pantsat for 5 sldl. men blev vurderet til 10 sldl. Den fineste kåbe har nok været den, Jacob Møller havde foræret sin ene datter efter moderens død, en foldet kåbe, lægget eller plisseret ville man kalde den nu til dags, og den må have været noget særligt, for skifteforvalterne bestemte, at den skulle tilfalde begge døtre, og da der var flere ting, som de begge skulle have, må man håbe, at de har kunnet komme til rette om at dele tøjet mellem sig. Endnu en kåbe var af samme slags stof. Om kåberne var foret, meldes der intet om, men mellem noget mere eller mindre defekt tøj nævntes et kåbefoer af gråværk. En gammel silke grovgrøns muffe med kattefoer har været tilbehør til kåben af samme materiale, mens en gammel langflosses muffe ikke med sikkerhed kan siges at være brugt af Dorte Tomasdatter, for mænd brugte også muffe. Der var dog også et par karllhandsker med frynser og nogle gamle sorte klædesvanter, et par fillemut klædesvanter, der var blevet ændret på. En rejsekappe af gråt klæde, en fillemut kappe og en fillemut kabus har været Jacob Møllers.

Den del af klæderne, som blev vurderet, var 163 sldl. 3 mark 8 sk. værd, og sengetøj, hynder og lignende var der rigtig meget af. Det øvrige bohav bestod mest af bænke, borde, nogle skabe og kister, der var tre kontrafejer i rammer, dvs. billeder muligvis portrætter, en sparebøsse af blik, et sort ibenholts spejl, en lille klokke "at ringe med" og bøger: "Christian d. Tredjes bibel, Peder Lauritsens forklaring over Caticismi, Det Gyldne Greb på Bibelen af Hieronimo Hauranola, Povel Andersens Postil, der Neue Theuscher Psalter Davidon, Ein part vom Neue Testament, Allen betrübter Hertenzen und botwerdigen Sünderen Pflegebuch, das Euangelium der Armen, Warhaftige Geschicht, Hundert Neue historier, drej Manner und Siben frauer, 2 bøger Jesus Cyracus, Propheterne på tysk, Cossima Graffia, Accademia Galieæ, das Heldenbuch, Froesch Mausseler. Foruden disse bøger var der fire lovbøger: Corpus Juris udi fire trykte og skrevne bøger med hosføjet Glossarium Jurisdiction Danium et Norvegium. Indboet blev vurderet til 4037 sldl. 1 mark 4 sk., og boets samlede formue var på 4944 sldl. 3 mark 2 sk., efter der var gjort udlæg til gælden, var der 2107 sldl. 9 sk. igen til arvingerne 287).

Selvom der var afsat plads til Jacob Lauritsens data på den smukke gravsten, han satte over sin første kone, er han selv og hans anden kone Dorte Tomasdatter begravet i Vor Frue kirke i Århus. Hun blev begravet i Laurits Møllers begravelse den 4. februar 1673, altså i sin svigerfars grav i kirken. Jacob Lauritsen blev begravet den 4. juli samme år. Klokkerne har lydt fra begge byens kirker, for der blev også ringet med tre af klokkerne i domkirken 288). Over dem blev der sat en gravflise, som er blevet fundet i Frue kirkes krypt, den er nu i den Gamle By i Århus 289).

125. TOMAS LAURITSEN født i Århus mølle, død før der i 1646 blev holdt skifte efter hans far.

126. MAREN LAURITSDATTER født i Århus, død i Randers før 23/12 1650. Gift 1. med Mads Lauritsen, død i Randers før 1641. Gift 2. med Mikkel Christensen.

Børn i første ægteskab:

- < **340 Maren Madsdatter**
- < **341 Karen Madsdatter**
- < **342 Anne Madsdatter**
- < **343 Tønne Madsen**
- < **344 Laurits Madsen**

Lille juleaftensdag 1650 stod "Jacob Lauritsen, borger i Århus, på Randers byting på sin salig søster Maren Lauritsdatter, forrige borgerske her sst. hendes efterladte børn, nemlig Karen Madsdatter, Anne

Madsdatter, Tønne Madsen, Las Madsen og Maren Madsdatter deres vegne, som han er ret værge for, skødede og afhændede fra sin salig søsters børn til Mikkel Sørensen og hans arvinger deres gård og ejendom liggende på Brødregade her i Randers med sine tilliggende fire hele agre og et havested. Den anpart undtaget, som Jens Pedersen Splid borger her sst. der udi tilkommer efter skiftebrevets indhold, hvilken ejendom, agre og havested er bemeldte Mikkel Sørensen over skifte udlagt i sin gælds fordring, som salig Maren Lauritsdatter var ham skyldig efter skiftebrevets indhold, hvilken gård og ejendom samme børns moder Maren Lauritsdatter påboede og afdøde, liggende imellem salig Hans Lauritsen Hatmagers gård på den ene og salig Niels Kyflings gård og ejendom på den anden side, udi sin bygning længde og bredelse med sine fire tilliggende agre og havested, som det nu forefunden og begreben er; Og kendes fornævnte Jacob Lauritsen på bemeldte hans søsterbørn deres vegne, for dem, sine og deres arvinger ingen ydermere arv, del eller rettighed efter denne tid og dag at have til eller udi samme fornævnte gård, ejendom og dets tilliggende agre og havested og dets rette tillæg i nogen måder. Der udover tilbandt og forpligtet fornævnte Jacob Lauritsen på fornævnte fem børn, nemlig Karen Madsdatter, Anne Madsdatter, Tønne Madsen, Las Madsen og Maren Madsdatters vegne, for dem, sine og deres arvinger at fri hjemle frelse og fuldkommenlig at tilstå bemeldte Mikkel Sørensen og hans arvinger samme fornævnte gård og ejendom med sin tilliggende fire agre og havested for alle mænds ret tiltale, skadesløs at holde i alle måder. Den årlige jordskyld og huspenge, såvel som fornævnte Jens

Pedersen Splids anpart udi samme fornævnte gård og ejendom efter skiftebrevs videre formelding, dateret Randers den 22. maj nærværende år 1650, som her i dag blev læst og påskrevet der udi ganske og aldeles at være undtaget” 290).

Den Jens Splid, som havde part i ejendommen, havde været gift med Sidsel Lasdatter, en søster til deres far. I 1641 blev holdt skifte efter Johanne Lasdatter. Arvingerne var foruden Jens Pedersen Splid på sin hustrus vegne, salig Mads Lassens børn, for hvem deres forordnede værge Mads Tomasen var til stede i overværelse af deres mor Maren Lauritsdatter og deres farfars brødre Jens Poulsen i Ørslev og Laurits Poulsen i Stubdrup 291). Ved den lejlighed skrev Maren Lauritsdatter egenhændigt under.

Maren Lauritsdatters
underskrift 1641

127. KAREN LAURITSDATTER født i Århus, død efter 8/11 1677. Gift med Rasmus Nielsen Knop, død før 8/11 1677.

Rasmus Nielsen Knop var skrædder i Århus. Han krævede på skiftet efter Jacob Lauritsen på sin kones vegne hendes arv udbetalt, det “Rasmus Nielsen Knop skrædder hans fordring såvel for hans hustrus fædrene og mødrene arvelodder som al anden fordring, han her udi boet kunne have at søge eller prætere”, og der blev sluttet forlig, at derfor “in alles skal have, som ham gøres udlæg for 100 sldl., herimod han har beløvet at gøre og give salig Jacob Møllers arvingers formynder nøjagtig afkald, når begæres”. Peder Nielsen Lind, student på fætterske Karen Lauritsdatter, salig Rasmus Knop skrædders efterleverske, hendes vegne begærede 1677 afkald for arv efter ham 292). Ægteskabet var barnløst.

128. APELONE LAURITSDATTER født i Århus 1612, død sst. 18/5 1650. begravet i domkirken. Gift med Peder Rasmussen, død i Århus begravet i domkirken 13/7 1653.

Børn:

- < 345 Rasmus Pedersen
- < 346 Karen Pedersdatter
- < 347 Peder Pedersen Års
- < 348 Maren Pedersdatter

Apelone Lauritsdatters mand Peder Rasmussen var rådmand fra 1647 og til sin død i 1653 293). Hun var hans anden kone, idet han ifølge epitafiet i Århus domkirke første gang var gift med Karen Mikkelsdatter, som døde 1627 efter 9 års ægteskab 57 år gammel. Dette ægteskab har formodentlig været barnløst. Det var ægteskabet med Apelone Lauritsdatter til gengæld ikke, for hun døde efter 20

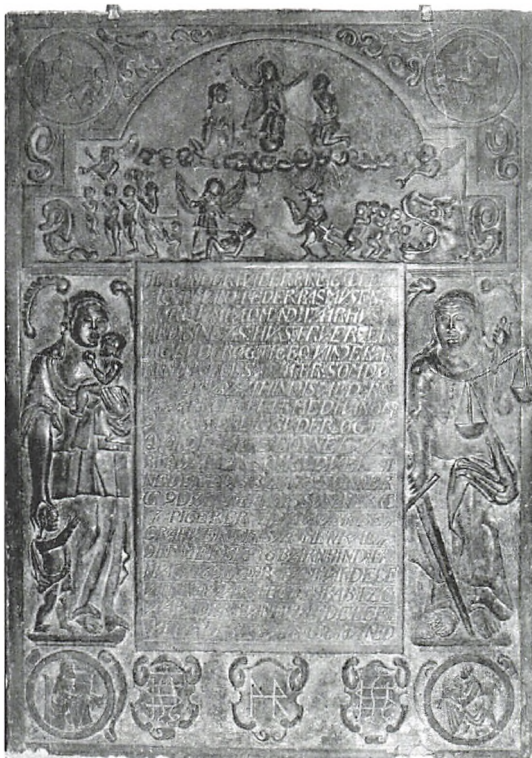
års ægteskab i barselsseng med sit 16. barn, så hun har kun været omtrent 18 år gammel, da de blev gift i 1630. Epitafiet hænger højt oppe i nordre koromgang, så det ikke er muligt at læse indskriften. Efter referatet i Danmarks kirker har Apelone Lauritsdatter fået 6 sønner og 9 døtre, men fire af børnene er døde som små, og på epitafiet er der da også malet fire små blege svøbelsesbørn. Navnene kendes på fem af børnene, og af dem døde en søn Laurits, inden han blev myndig 294).

1672 fik handelsmand Jacob Lauritsen Møller i Århus afkald fra hr. Christen Jacobsen i Magleby på Møn for hans hustru Maren Pedersdatters arv efter hendes salig forældre Peder Rasmussen og Apelone Lauritsdatter, og Jacob Lauritsen Møller fik samtidig med afkald for det, som hun havde arvet efter sin salig bror Laurits Pedersen, som Jacob Lauritsen Møller havde haft under værgemål. Her foruden gav Zacharias Pedersen, som var brygger i København, på sin kone Karen Pedersdatter og hendes bror Peder Pedersens vegne ligeledes afkald for arv efter deres afdøde bror 295).

Der er ikke fundet andet om Apelone Lauritsdatter og hendes mand Peder Rasmussen, end at han 1648/49 fæstede "en liden have uden Studsgade", som Jens Christensen og hans hustru i fæste havde og fradøde"296). Begravelsen er indskrevet i domkirkens regnskabsbog, dog uden nøjagtig dato. Betalingen for, at der blev ringet med alle klokker, er ikke dateret. Skiftet efter Apelone Lauritsdatter og

Epitafium i Århus Domkirke over Peder Rasmussen, Karen Mikkelsdatter og Apelone Lauritsdatter og hans og Apelone Lauritsdatters mange børn.

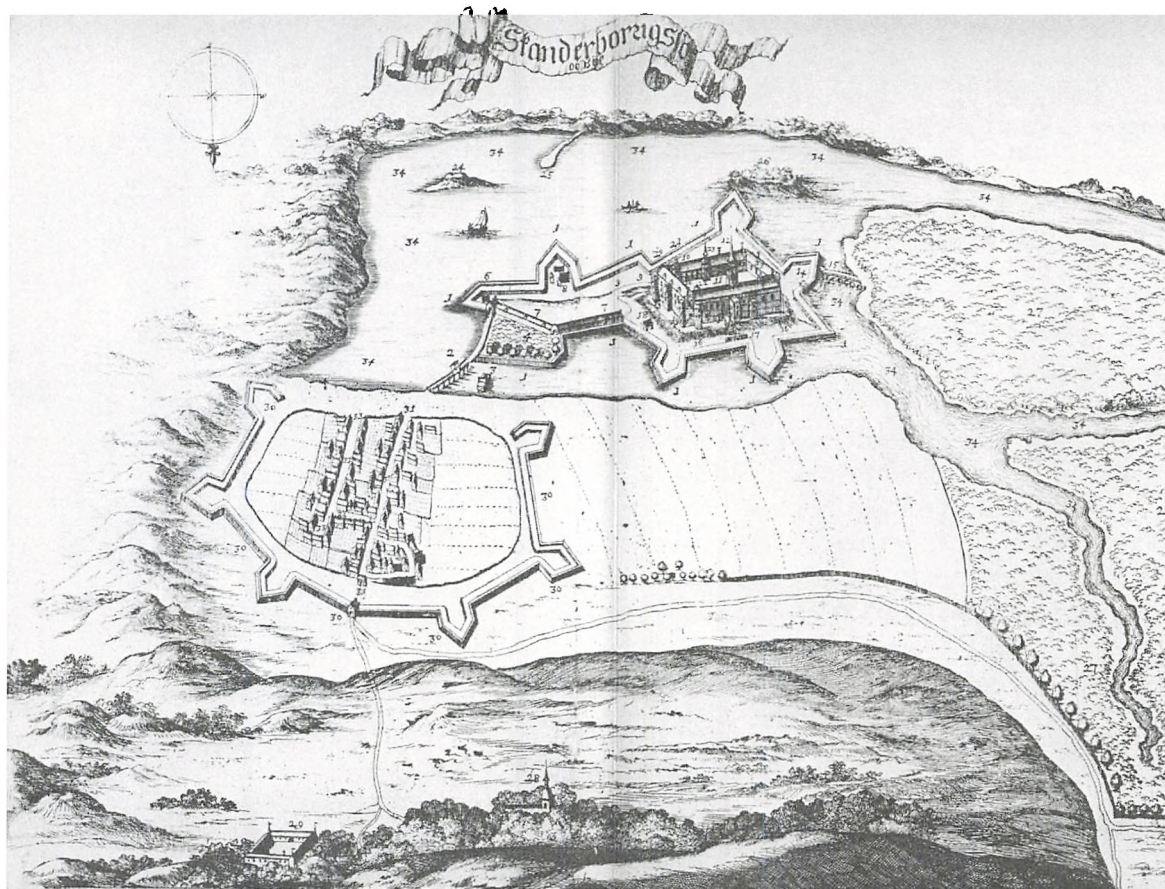

Gravsten over Peder Rasmussen, Karen Mikkelsdatter, Apelone Lauritsdatter:

HER VNDER HVILER ERLIG
OC VELADHT MAND PEDER
RASMUSSEN FØRDVM RAD
MAND I AARHUS MED SINE
S: HVSTRVER ERLIG GVD
FRØGTIGE QVINDE KAREN
MICHELSDAATER SOM DØDE
AAR 1627 HINDIS ALDERS 56
AAR OC LEVEDE MED HANOM
9 AAR OC ERLIG GVDFRØGTIG
QVINDE APPELONNE LAVR
RITSDAATER SOM GVD VEL
SINEDE MED 15 BØRN 6 SØN
NER OC 9 DØTTER DE 3 SØN
NER OC 7 PIGER ER HER VN
DER BEGRAFVEN ER SAA
HENKALET MED SIT 16 BARN
PINDSENAT 1650 DER HVN
HAFDE LEVED 38 AAR I EGTE
SKAB I 20 AAR DER HAND HAF
DE LEFVET VDI 65 AAR OC 6
MANED

*Stenen er nu opstillet
i domkirkens nordre
korsarm opad vestmuren.*

Peder Rasmussen eksisterer ikke, men det nævnes 1653 i Århus i overformynderi-protokollen: "Samme år in augusti og in september var begge borgmestre, Christen Karlsen og Anders Lydichsen med byfogden og andre dannemænd udi Peder Rasmussen Ved Åen hans hus, han iboede, der registrerede og vurderede hvis gods ejendom og formue som fandtes efter ham, såvel som udgjorde en vidtløftig krav og gæld, som der på stedet blev æsket og udgjort efter breve og bøger, hans efterladte børn Rasmus Pedersen, Karen Pedersdatter, Peder Pedersen, Maren Pedersdatter og Laurits Pedersen med deres værger" 297).

Peder Hansen Reesen Atlas Danicus, kort over Skanderborg set fra nord. Byen ses foran slottet. I forgrunden Skanderborg Ladegård til venstre og Skanderup kirke i midten.

129. LENE CHRISTOFFERSDATTER død i Skanderborg efter 8/5 1686. Gift med Niels Nielsen Skrædder, død i Skanderborg før 8/5 1686.

Lene Christoffersdatter er nævnt nogle gange i Skanderup birks tingbog. I 1683 blev Skvætmøllers vogn standset for at vise toldseddel på de varer, som var i vognen, men Niels Nielsen Skrædder tog vognen med indhold og kørte den til sit hus. Her var det Lene Christoffersdatter, som viste vægteren, hvor vognen stod 298).

1684 var det igen galt med toldbetalingen, da blev Niels Nielsen Skrædder stævnet, for amtsskriver Just Hansens tjener kunne bevidne, at han og flere andre havde været i hans hus, hvor han havde en brændevinskedel på ilden. Han havde da fremvist en toldseddel og benægtede ved ed, at han brændte mere, end han havde fortoldet, og han troede da heller ikke, at Just Hansen ville komme til ham på en helligdag, hvortil Just Hansen svarede, at det var tredje gang, han var antruffet med hvad, han havde ladet male men ikke havde fortoldet 299).

Om Niels Nielsen var skrædder eller blev kaldt Skrædder vides ikke. Efter hans død fik Lene Christoffersdatter, som ikke havde børn med den afdøde, 1686 tinglæst et afkald fra hans arvinger, "kendes jeg mig underskrevne Peder Villumsen, boende i Ry, så og hermed fuldmagt giver velagte og forstandige dannemand Jens Rasmussen, indvåner udi Skanderborg, at give på mine egne og medarvingers vegne Lene Christoffersdatter, salig Niels Nielsen Skrædders efterladte enke sst., en oprigtig og fuldkommen afkald på Skanderup birketing, hvilken tingdag hun eller nogen på hendes vegne det begærendes vorder og således, som den bør at være i alle måder for hvis prætentioner eller arveparter, jeg og mine medarvinger kunne have at fordre efter bemeldte salig mand, som var min farbroder. - Hvorefter forskrevne Jens Rasmussen i Skanderborg nu i dag her for retten fremstod og med velagte dannemand Mikkell Jensens sst., Lene Christoffersdatters fuldmægtig i denne sag og udi hendes broder og rette lovværges velfornemme mand Laurits Christoffersen på Kejlstrup hans absens, hans pålagte hånd udi hånd tog forskrevne Lene Christoffersdatter" 300).

130. LAURITS CHRISTOFFERSEN antagelig født i Århus omtrent 1633, død i Vester Kejlstrup før 19/4 1693. Gift 1. 1668 med Anne Sørensdatter Grøn født omtrent 1642 i Skanderborg, død sst. 10/7 1678. Gift 2. med Anne Clemensdatter Fischer født i Skanderborg, død Vester Kejlstrup 1737.

Børn i første ægteskab:

< **349 Christoffer Lauritsen Bagge**

< **350 Kirsten Marie Lauritsdatter**

< **351 Bagge Lauritsen**

Børn i andet ægteskab:

< **352 Clemend Lauritsen Fischer** døbt 22/1 1687

< **353 Niels Lauritsen Worm**

< **354 Mette Harder Fischer**

< **355 Christian Fischer**

“Stormægtigste højbårne fyrste, allernådigste herre og arvekonge”, For eders kongelige majestæt har jeg allerunderdanigst at andrage, hvorledes jeg fattige ungarl nu sidst forleden fejdetid, i eders kongelige majestæts tjeneste under hr. oberst Friis regiment, har mig med hest og gevær munderet, og der eders kongelige majestæts tjeneste ungefærlig på to års tid for en enspænder underdanigst opvartet, og eftersom eders kongelige majestæt har betroet min fattige gamle far Christoffer Pedersen tingskriveriet til Skanderborg birketing og Hjlemslev herredsting, da formedelst hans høje alder og skrøbelighed er ham påkommen, sig ej bemeldte tingskriveri tør understå længere at betjene, beder derfor udi al underdanighed, eders kongelige majestæt nådig af med fødte kongelige nåde ville mig bemeldte begge tingskriverier forunde, og den rettighed, så som af forrige tid der til været haver, måtte nyde, og bemeldte min far dem underdanigst nydt og haft haver, slig kongelig nåde vil Gud rigeligen belønne, og jeg altid forblive eders kongelige majestæts allerunderdanigste troskyldigste undersåt” 301).

Laurits Christoffersen havde altså været med i krigen som kurer og har muligvis, allerede inden ansøgningen blev indsendt, tjent som vikar i skriverembedet, for indførslerne i tingbogen slutter brat den første tingdag 1665, skønt bogen kun er omkring halvt udskrevet. Laurits Christoffersens tingbøger er først bevaret fra sommeren 1667.

Her ser man, i kontrast til faderens lille og til tider lidt gnidrede pen, hans ret store noget skødesløse håndskrift. Hvad han lavede efter krigen, inden han blev tingskriver, fortæller han selv i skiftet efter sin første kone, idet han havde et tilgodehavende “hos Kirsten Madsdatter, nu salig landsdommers, resterer mig på mit til hende overleverede regnskab for bekostning på hendes proces både i hendes salig mands, min salig frændes, levende live såvel udi midlertid, (jeg) var defoged for dem udi Tyrsting herred, Nim birk i tre år og i Vor herred to år, for min underholdning løn og klæder med heste og hestefoders bekostning, som jeg selv udi alt år efter andet haver bekostet af mine egne midler, såvel udi adskillige andre forretninger udi Kirsten Madsdatters enkesæde, siden hendes salig mands død, og haver forrettet” 302).

The image shows a handwritten document in Danish, likely a petition or application, written in a cursive script. The document is dated 30 June 1666 and is addressed to the King. It discusses the author's military service and his request to be appointed as a scribe in Skanderborg. The document is signed by Laurits Christoffersen and dated 20 September 1670.

Laurits Christoffersens ansøgning om at blive tingskriver i Skanderborg efter sin far. Ansøgningen er udateret. Den findes som indlæg nr. 39 til Jyske Registre 30. juni 1666. Udnævnelsen blev konfirmeret 20. september 1670.

Laurits Christoffersen blev gift første gang i 1668 med den omtrent 10 år yngre Anne Sørensdatter, som var datter af købmand i Skanderborg Søren Christensen Kræmmer og Kirsten Madsdatter Grøn. Hendes far har ikke haft tilnavnet Kræmmer uden grund. Da hans kone døde i 1648, var han trods den få år før overståede Torstensonkrig en velhavende mand, som indgik kontrakt med sin afdøde kones stedfar hr. Peder Pedersen i Adslev om sine børns arv, som blev sat til 500 dlr.

Kontrakten blev gentinglæst i 1672, fordi Søren Christensen Kræmmer var kommet op at toppes med svigersønnen Laurits Christoffersen om datteren Anne Sørensdatters mødrene arv. I den anledning fik han også tinglæst, hvad han havde bekostet på hendes uddannelse og på hendes bryllup. Som ægte kræmmer havde han ført nøje regnskab i hvert fald med de større udgifter. Desværre mangler netop den tingbog omkring en fjerdedel af bladene, antagelig på grund af musegnav, så helt detaljeret viden får man ikke, men alligevel:

“En rigtig fortegnelse ... og datum, om hvad jeg underskrevne på min datter Anne Sørensdatter har anvendt, imidlertid hun har været hjemme hos mig både til skolegang og i ... måder til hendes nødtørftighed, siden hun var ...ten år gammel, som jeg formener mig udi hendes mødrene arv bør at godtgøres”. Herefter følger så hvad den unge dame havde kostet ham.

1656 blev hun sat i syskole for 3 dlr., og hendes klæder samme år kostede 12 dlr. 1657 blev hun også sat i ...skole i tre år. 166... bekostede han af tobin, en muffe af grovgrøn silke, et Brygges atlask snoreliv med guldgald (loner), en gyldenstyk og endelig 4 alen klosterlærred. 1664 til en kjole 5 alen stoffes, 7 alen frises til et skørt og 20 alen hørgarns lærred. År 1666 en hvid ..,..... og “samme år holdt hende i Viborg i bordyrskole fra til et halvt års udgang, gav for hendes kost og l(ogi), samme år og tid bekom hun et barettes s(kørt)”, halvtredje alen “frissel” til en nattøje, 1 alen fint lærred, 20 alen hørgarns lærred og en rysses hue. Anno 1668 14. marts fik hun halvanden alen rød fibskaft til et snoreliv. Den 14. april fik hun 8 alen brun stoffes til et skørt, 5 alen sort stoffes til en kjole, som med alt tilbehør kostede 7½ dlr. Endvidere fik hun 12 alen (hø)garns lærred og 16 alen blågarns.

Herefter følger “specifikation om min datter Anne (Sørensdatters) udflue, hjemfærd og bryllups be(kostning) hende efter providentz, og god(villig) udi ægteskab med velagte Laurits (Christoffersen) her udi Skanderup har samtykket. Til gangklæder (1 klæd)ning 19 dlr. En kåbe af sort klæde ... atlaske kjole 17 dlr. 12 alen fin (lær)red 6 dlr. 3½ alen kammerdug 4½ dlr. 8 sk.t (lærred ?) til brudeseng og anden fornø(denhed) .. teskab (udi ægteskab?). En træseng 10 dlr. 2 bolster dyner .. en hvid bolster dundyne 3 dlr. en olmerdugs dundyne 8 dlr. 2 olmerdugs puder 7 dlr. .. par lagen 9½ dlr. et andet par lagner 6 dlr. .. blågarns lagner 2 dlr. et par hvide sømmede .. 5 dlr. et omhæng et tæppe og et dækken .. rt atlask til en seng 18 dlr. for puderne for enderne 2 dlr. kiste 8 dlr. en halv kiste 4 dlr. .. 1 rigsdrl. Lin for 11 dlr. 2 drejls .. 3 dlr., en messing kedel og et dørslag 1 dlr. .. kedler 2½ dlr. 8 tdr øl 24 dlr. .. 16 dlr. 14 pund sukker, 3 pund capris, 3 pund .. figen, 12 pund svesker, 8 lod peber, 6 pund ru (rosiner?) lod muskatumbomme, 8 lod cardemomme 4 lod safran, 4 pund corender, 4 ryn 16 citroner, beløber tilsammen 251½ dlr. 1½ mark”.

Nogle år efter brylluppet i 1670 har der været holdt gilde hos tingskriveren, for da har Anne Sørensdatter fået en hel del forskellige krydderier af samme slags, som blev brugt til brylluppet, desuden mjød, øl, frans br.... (brændevin?), og året efter havde hun lånt en tønde malt og en skæppe humle og noget ...gjort sølv ialt for 21½ dlr. 303). Sagen blev ikke fulgt op senere, så de herrer er vel blevet forligt, og man må nok medgive Søren Christensen Kræmmer, at den unge dame har været standsmæssigt udstyret, da hun blev gift. De mange krydderier, som Søren Kræmmer måske selv handlede med, er formodentlig blevet brugt til maden og måske til fremstilling af en krydret festdrik i stil med punch eller gløg. Til det spidstege kød lavede man “et godt salsament”, en slags sovs eller dypelse af mandler, revne rundstykker og vin tilsat krydderier med eller uden rosiner, sød eller sur efter behov 304). Når han tilsyneladende har taget det så nøje, kan det undre, at mad og drikkevarer ikke var medregnet, men det var vistnok almindeligt, at gæsterne forærede den slags til bryllupshuset.

Anne Sørensdatter døde kun 10 år efter brylluppet og efterlod sig tre børn. I skiftebrevet kan man få en forestilling om, hvordan de har boet. Laurits Christoffersen ejede et hus med have til en værdi af 100 rdl., så det har været et mindre købstadshus. Der var i boet tre sølvskeer, to små og en lille til 4 sldl., samt flere store og små kobber- og messingkedler, tre messing lysestager og andet husholdningsudstyr af messing og tin herunder tallerkener samt gryder, stegespid m.m. af jern. Som

en mindelse om tiden under krigen var der en bøsse og to pistoler. En kakkelovn bestående af 5 plader har været en bilæggerovn. I portstuen stod en fin opredt himmelseng med gardiner og sengetøj vurderet til 16 dlr., men af det fine tøj, som Anne Sørensdatter havde haft med ind i ægteskabet, nævnes kun en sort fin klædning af klæde og en anden af silke, i alt vurderet til 18 sldl. Det skulle datteren arve efter sin mor, og resten havde hun måske fået allerede.

Møblerne bestod af en tressur med fem rum med lås for de tre. De fleste af de øvrige møbler var, som man ser i andre skifter fra den tid. Vi får desværre ikke at vide hvad "alle mine bøger" var for nogle, men der har sikkert været lovbøger imellem, og da der var for 10 sldl., har der været ret mange. Lidt kreaturer var der også, nemlig to gamle heste, to køer og seks får, og endelig var der en arbejds-vogn og en kane. Boets samlede værdier blev opgjort til 575 sldl. 1 mark 8 sk. Blandt gældsposterne var 106 sldl., Laurits Christoffersen som kirkevæрге skyldte til Skanderup kirke. Efter et skønsomt overslag blev den øvrige gæld sat til 100 sldl., så man kom til det resultat, at når al gælden blev betalt, var der til deling 97 sldl. 1 mark 6 sk. af de sikre værdier.

"Imod hvilken beholdning faderen har givet og hermed giver børnene for al deres mødre arv hver 22 sldl. 1 mark 5 sk. ialt, hvoraf ingen rente skal gives, inden hver bliver 14 år gammel. Og skal faderen imidlertid nødtørftigen med spise og klæder og holde dem til guds frygt og holde dem uden skade for forskrevne arv" 305).

Derefter blev Laurits Christoffersen gift med Anne Clemensdatter Fischer, som var datter af Clemend Tomasen Fischer og Maren Lauritsdatter i Skanderborg. Det var et særdeles godt parti, han derved havde gjort, for Anne Clemensdatter blev gennem sine forældre arving til 138 tdr. hartkorn af Silkeborg slots tilliggende, her iblandt Vester Kejlstrup. Godset var efter krigen mod svenskerne blevet tilskodet kongelig vinskænk Christian Fischer, som døde barnløs i 1677, arven efter ham gik derfor til hans søskende og da broderen Clemend Fischer var død, gik hans broderlod i arv til Anne Clemensdatter og Kirsten Clemensdatter, som var gift med kromand i Silkeborg Iver Knudsen.

Den 29. juni 1680 stævnedes Laurits Christoffersen af Skanderborg på sine egne og sin svoger Iver Knudsens vegne Christen Christensen i Vester Kejlstrup til Hids herreds ting, fordi han fra 1. maj 1675 og til 1. maj 1680 havde besiddet Vester Kejlstrup, men ikke på nogen måde betalt skyld, landgilde eller arbejdspenge, og da gården er dem på deres hustruers vegne tilfaldet efter salig Christian Fischer til Silkeborg, så mente de, at hvis han havde noget fæstebrev på samme gård, da at have det forbrudt, og til 3. ting fremæskede adkomsten og fremlagde en restants, hvorpå Christen Christensen fremlagde sit skriftlige indlæg, at han uden unyttig vidtløftighed vil afstå gården, dog mente han, at han bør have erstatning for sæden, hvortil Laurits Christoffersen svarede, at da Christen Christensen fører adskillige materialer fra gården og ikke holder tilsyn med eng og korn og ikke bjerger høet, så begærer han straks en endelig dom, såfremt fogeden ikke agter at svare til hans og hans svogers skade, og Christen Christensen blev sat fra gården, fordi han ikke havde betalt skyld og landgilde i fem år 306).

Den 9. august 1681 stod Daniel Fischer til Silkeborg og Laurits Christoffersen på Vester Kejlstrup på Hids herreds ting, tog hinanden i hånd og fremlagde en underskrevet kontrakt af 8/3 1681, hvori de i Jesu navn har skiftet og delt den arvepart imellem dem, som tilfaldt salig Clemend Tomasen Fischers børn og arvinger i Silkeborgs jordegods efter salig Christian Fischer. Kirsten Clemensdatter Fischer og hendes mand Iver Knudsen havde solgt deres arvepart til Daniel Fischer, som derefter mageskiftede sin halvdel af Vester Kejlstrup med Laurits Christoffersen, som til gengæld afstod sin halvpart af Kærsgård til Daniel Fischer, således at Laurits Christoffersen fik samlet sit gods i Sejling, Sinding, hele Gødvad sogn med Resenbro, Sminge ålegård samt gods i Balle sogn.

Med den nyerhvervede rigdom fulgte mange problemer. Ridefogden Christen Christensen, som blev sat ud fra Vester Kejlstrup, havde selv sat de forrige fæstere ud, angiveligt fordi de ikke havde magtet at få gården på fode efter krigen, og en langvarig strid var opstået mellem de to fæstere, om hvem af dem, der havde lidt mest under udplyndringerne, og om hvorvidt den ene var kommet i gæld til den anden og til herskabet. En af dem havde klaget til kongen over, at han var blevet behandlet mere hårdt og umildt end andre af ridefogden Christen Christensen for at fordrive ham med hustru og små uopfødte børn fra hus og hjem. Han havde under krigen været forjaget fra hus og bopæl i skov og skjul, og tropperne, der marcherede hid og did, havde ruineret gården, der, skønt han havde beflittet sig på at reparere den, ikke havde kunnet stå for er fuldt syn. Alting var dog gået lovligt til, og nogle af restancerne var helt fra tiden 1654-57 307).

Da Laurits Christoffersen overtog gården, viste det sig, at ikke alene var bygningerne i en dårlig forfatning, men Christen Christensen havde ikke betalt, hvad han skulle, og han havde ikke heller formået at få bønderne til at betale, hvad de skyldte. Af forskellige sager mellem ham og Laurits Christoffersen ses, at han kun var kort tid i de pladser, han siden fik som foged for i 1684 at være flyttet til Fredericia, hvor forgældede folk søgte hen, fordi det var et vanskeligt sted at få dem retsforfulgt³⁰⁸).

Langsomt kom der orden i tingene, men der skulle mange retssager til, restancelisterne er alenlange, og ikke mindst sager om ulovlig skovhugst fylder godt op i tingbogen. Interessen samler sig især om nogle meget langvarige konflikter mellem Laurits Christoffersen og selvejerbønderne i Resendal og mellem ham og nogle overordentlig genstridige bønder, som til sidst blev fradømt deres fæste. De sidste sager er interessante, fordi man her får indblik i, hvor vanskeligt det kunne være, at få en udygtig fæster sat fra en gård.

Stridighederne med bønderne i Resendal havde rødder helt tilbage til kong Hanses tid og sidste halvdel af 1500-tallet. Striden var begyndt allerede i Christian Fischers tid, med at selvejerne i Resendal blev krævet for ægt og arbejde til slottet, og de beviste med vidner, som kunne mindes op til 60 år, at der før i tiden ikke var blevet ydet ægt og arbejde til Silkeborg³⁰⁹). Sagen gik til landstinget og blev pådømt 9/11 1664 og i 1669 indskrevet i Hids herreds tingbog: - "Eftersom kong Hans brev ikke melder om nogen frihed for ægt og arbejde for Resendal, men mere melder om, hvad Niels Mikkelsen og hans efterkommere i Resendal skulle give og gøre, som ikke egentlig kan henføres til ægt og arbejde, som at age kongens fadebur og andre deslige sager, som nu er kommet af brug, da ses ikke, samme kong Hans brev at komme de indstævnedes af Resendal til befrielse eller skade, men da det med tingsvidne bevises, at der både af den omtvistede gård i (Ø.) Kejlstrup og den i Resendal ikke har været gjort ægt og arbejde i mands minde, da bør de for videre tiltale fri at være" ³¹⁰).

Alligevel er man blevet ved at føre manglende ægt og arbejde af Øster Kejlstrup og Resendal ind på restancelisterne, så i 1680 forsøgte Laurits Christoffersen igen at indkræve pengene, som var på henholdsvis 6 og 24 rdl., og da fremlægges endnu en dom fra landstinget fra 1674, hvoraf det fremgår, at bonden på Ø. Kejlstrup, ligesom de andre havde gjort det, burde bevise, at der heller ikke havde været ydet ægt af hans gård. Resendal forblev stadig fri for ydelsen.

Med skovene var der også problemer. Det har ikke været let at holde ordentligt opsyn, og sager om ulovlig skovhugst er talrige. Der var blandt andet som så ofte før hugget træ i "den forbrudte lods skove", og det var meget træ, i Sønderskoven 9 ege og 6 bøge, og i Majlund 23 store bøge og 1 eg, som var fældet uden lovlig udvisning, hvorfor skovfogden og Laurits Andersen i Resendal blev draget til ansvar for mangelfuldt tilsyn ³¹¹).

Hvad "den forbrudte lod" var, får man lidt at vide om, da Laurits Andersen som svar på tiltale fremlagde et gammelt pergamentsbrev fra 1557, som var et tingsvidne om et samfrændemøde, hvor det blev fastsat, hvor meget Laurits Hase og hans medarvinger skulle yde kongen i skæppeskyld af den lod, som han og før ham hans forældre tidligere havde haft i brug, og de medarvinger, samme lod tilhørte, havde forbrudt imod kongelig majestæt og riget. Hvorfor denne arvelod var forbrudt, får man desværre ikke at vide. Det har været hævdet, at det skulle være sket på grund af Klemensfejden, idet alle selvejere i de oprørske herreder 1535 blev fradømt deres selvejerrettighed. Dog blev ikke fradømt brugen af deres gårde men fortsatte som fæstere, og kunne de bevise, at de ikke havde deltaget i fejden, fik de deres selvejerrettighed tilbage, ellers var de nødt til at betale for den med rede penge eller løsøre. Men denne lod blev først forbrudt 1557, og det var ikke alene selvejerrettigheden men også brugen deraf, som blev forbrudt. Hvad grunden var til at de omtalte medarvinger havde forbrudt deres boeslod, ved vi ikke, det kan være beliggelse i ægteskab, manddrab eller andet. Arvelodden blev nemlig 1557 fæstet til Laurits Hase og hans medarvinger, som ejede resten af Resendal.

Dette fremgår af tingsvidner af Hids herreds ting 16. oktober 1683 og 28. april 1685, hvori Laurits Andersen og hans søn Anders Lauritsen i Resendal havde svaret, at deres formænd havde haft den forbrudte lod i fæste lige, siden den blev forbrudt, og da fremlagde de et pergamentsbrev, hvori samfrænder kundgjorde, at de MDLVII (1557) var forsamlet i Resendal med Søren Olufsen, slotsfoged på Silkeborg på lensmandens vegne, eftersom de var tiltaget af lensmand på Silkeborg Frands Bille på kongelig majestæts vegne og af Laurits Hase på sine egne og medarvingers vegne, for at sætte den skæppeskyld, kongelig majestæt kunne tilfalde af den forbrudte lod, som de medarvinger samme lod tilhørte, havde forbrudt til kongelig majestæt og riget.

At det var samfrænder, der skulle sætte skæppeskyld, ses i Troels Dahlerup: "Det Kongelige Rettertings Domme og Rigens forfølgninger I" 1/4 1537. Her nævnes det, at skæppeskyld fastsættes af samfrænder efter gammel skik. Af ovennævnte sag fra Hids herreds ting synes det at fremgå, at også andre medarvinger havde fået afdelt deres arvelodder for selv at drive dem, "idet endnu for fogden var fremvist et samfrænders 12 mænds brev samt Peder Madsen, ridefoged på Silkeborg, på sin husbond Jens Kåses vegne formeldende, Resendal ikke at være uden een gård, dateret Resendal MDLXV (1565)". Dette skyldtes, at ifølge Frederik 2. reces 1558 §40 skulle een arving og ikke flere besidde et bondegods, men de øvrige skulle annamme fyldest af den, som gården besidder, hvis den kan ydermere tåle over kongelig tyngde efter lensmandens og samfrænders tykke. Dette påbud var altså for Resendals vedkommende blevet efterkommet 1565 312).

Den forbrudte lod var fra kronen gennem Christian Fischer kommet i Laurits Christoffersens besiddelse. Landstingsdommen om ægt og arbejde fra 1664 blev også fremlagt i sagen om den ulovlige skovhugst. Skovfogden blev dømt, men det gamle brev om den forbrudte lod turde dommeren ikke tage stilling til, hvorfor sagen blev videresendt til landstinget 313).

1683 krævede Laurits Christoffersen igen dom over Laurits Andersen for ulovlig skovhugst og afbrændning af to kulmiler i den forbrudte lods skovspart i Majlund. Laurits Andersen og hans søn vedkendte sig den ene mile og tilstod, at de havde givet en anden mand tilladelse til at brænde den anden mile. Laurits Christoffersen forlangte så, at de skulle fremlægge hvad adkomst, de havde til at hugge træer og sætte miler i den forbrudte skovspart imod kongelig majestæts skovforordning, og han mente, at de havde forbrudt deres fæste. Så huggede Laurits Andersen endnu en eg, og ved et retsmøde noget senere stod han frem og sagde, at han havde arvet og købt den forbrudte lod, hvorefter Laurits Christoffersen svarede, at kongen havde solgt og skødet den til salig Christian Fischer, og at den var tilfaldet ham på hans hustrus vegne.

Nu greb Laurits Andersen til at fremlægge tingsvidne om det rette skel mellem hans egen part og den forbrudte skovspart, endnu engang fremlagde han det gamle pergament fra 1557, landstingsdommen fra 1664 og en dom fra 1663, med et indført tingsvidne fra 1641, hvori det bevidnes, at i 40 år og længere da har Resendals skove af forrige lensmænd på slottet ikke været synet eller takseret for skovhugst. Dommen lød, at da Laurits Andersen betalte skæppeskyld, så må den forrige dom fra 1681 stå ved magt.

1685 vedgik Laurits Andersen og hans søn i Resendal, at de igen havde hugget træ i den forbrudte lod, og synsmænd havde hos dem i Resendal fundet tre egekævler med Laurits Christoffersens stempel og mærke. Sønnen Anders Lauritsen bekendte at have hugget i den forbrudte lods skov, og ville stå ved, at Anders Rasmussen i Resendal, som før havde haft den forbrudte lod i fæste, var hans farfar, og hans navn stod i kongens skøde til Christian Fischer. Da Anders Rasmussen døde, havde hans far fæstet det igen, og nu på det sidste år var det afstået til ham.

Laurits Christoffersen fremviste bevis på, at den omtalte Anders Rasmussen havde fæstet for landgilde 5 skp. rug og 5 skp. byg, og mente, at den forbrudte lod nu burde følge ham og hans hustru. Nogle tingdage senere kom det gamle pergamentsbrev igen på bordet, og Anders Lauritsen sagde, at hans far og deres formænd havde haft den lod i fæste, lige siden den blev forbrudt. Dommen lød på, at den forbrudte lod skulle følge Laurits Christoffersen og hans hustru, men at Laurits Andersen og hans søn skulle have udvist træ til bygningstømmer og brændsel.

Laurits Christoffersen må være blevet meget vred over al det mas med Resendal, for efter den sidste afgørelse, hvor det var kommet frem, at der var tale om et fæsteforhold, krævede han ægt og arbejde for den forbrudte lod fra fæstets indgåelse 27. juli 1675 og til dato. Senere samme år forlangte Laurits Christoffersen dom over dem for ikke at have betalt ægt i 25 år og mente, at de af den grund havde forbrudt deres fæste, og igen blev pergamentsbrevet og alle de andre tingsvidner fremlagt. Dommeren kom til det resultat, at da de ikke i mands minde havde ydet ægt, så burde de være fri for tiltale, men da de havde vist sig modvillige over for deres husbond, så var fæstet alligevel forbrudt.

Nu skulle man tro at den sag var slut, men der var stadigvæk uro, de folk, Laurits Christoffersen sendte eller havde givet tilladelse til at hente træ, blev pantet af Anders Lauritsens to sønner, for, hævdede de, deres far havde sat dem til at have tilsyn med skoven. Til sidst blev det for broget, og 12. februar 1686 forbød Laurits Christoffersen Anders Lauritsen og alle andre at befatte sig med den for-

brudte lods skovspart og forlangte, at den tilhørende bygning blev gjort ryddelig så en ærlig mand kunne komme til at bo der 314). Der var også ballade mellem de stridbare Resendal mænd og manden på Resendal mølle, her blev Laurits Christoffersen som husbond indblandet.

De ovenfor omtalte sager med andre bønder havde også deres oprindelse i restancesager fra Christian Fischers tid. To sager voldte særligt besvær, den ene påbegyndtes i 1680 mod Anders Jensen Vallerbæk, fæstebonde i Sinding. Han blev stævnet, fordi han lod gården forfalde, solgte hø fra den og lejede jorden ud, hvilket alt sammen var ulovligt.

Gården blev synet, og Anders Jensen fremlagde sit svar, at han ikke mente, gården var blevet brøstfældig i hans tid, idet træværket ikke kunne rådne på et år, og formedelst kornkøb og skatter kunne han ikke på så kort tid opbygge og reparere gården, så han mente ikke, han burde lide på sit fæste eller på anden måde, men da han havde bortlejet gårdens tilliggende ejendom og ikke ydet landgilde rettidigt, havde han ifølge dommen forbrudt sit fæste.

Nogle måneder senere blev Anders Jensen stævnet for sit fæstebrev på den fjerdeparts gård i Sinding, han tilholdt sig, eftersom hans far var fradømt fæstet, og sønnen var et umyndigt barn. Omkring et år efter den første dom boede manden stadig på gården, så han blev igen stævnet med krav om, at han skulle fradømmes fæstet, dog kunne han skaffe kaution, måtte han blive ved gården. Efter at være blevet opsat flere gange kom sagen igen for i januar 1682, stadigvæk fordi Anders Vallerbæk ikke betalte landgilde og andre afgifter, og fordi han lod gården forfalde. Hans svar var, at når han betalte landgilde og andet, fik han ikke kvittering, hvoraf han kunne se, hvor meget der resterede, og at der i hans lade var tagrør til forbedring af de skader, der var sket i hans tid ved gården, og som han ville bruge til udbedring tid efter anden, så han ikke nu om vinteren med hustru og børn skulle blive husvild, ligesom han formodede, at de kunne nyde det foder, der var blevet høstet, hvorfor han mente sig fri for tiltale. Han blev dog dømt fra gården.

Tre måneder senere var han der stadig, og det blev bevidnet, at en mand var blevet sendt til ham for at tærsk korn til landgilde, og da han igen ville køre der fra, kom Anders Vallerbæk og truede ham med en økse og jog ham af gården. En del andre vidnede, at han dagen efter havde sagt, at var tærskeren blevet der en time længere, så ville han have pisket ham ud, så han aldrig kom tilbage. Han fik derefter forbud mod at blive i gården og blev dømt til at skulle gøre den ryddelig. Måneden efter var han der endnu, og igen blev han dømt til at forlade gården, og med hensyn til truslerne burde han borge for sig. Alligevel gik der endnu et par uger, så blev han igen stævnet, fordi han havde truet og undsagt den mand, der kom til for at bo der efter ham, at han skulle få en ulykke, og han blev 2. maj 1682 atter dømt til at stille borgen for sig, og så hører man ikke mere til Anders Vallerbæk 315).

Et halvt år efter begyndte endnu en sag mod en genstridig fæster, da Laurits Christoffersen i begyndelsen af 1683 stævnedes unge Peder Kirkegård i Sinding, fordi denne havde solgt to hoveder, som han havde betroet ham, og fordi han var i restance med 135 sldl. i kontributioner, dvs. skat. En måned efter blev der holdt syn i den gård i Sinding, som unge og gammel Peder Pedersen Kirkegård beboede. Laurits Christoffersen og fogden havde været på gården for at gøre udlæg for restancerne, men da havde der kun været en ko til 5 sldl., og hos gammel Peder Kirkegård kun en ko og to gamle heste. Godt fem måneder senere søgte unge Peder Kirkegård tinget for at få udstedt skudsmål, hvilket Laurits Christoffersen protesterede imod på grund af den store gæld, hvorfor det blev ham nægtet. En anden ung mand Anders Pedersen Kirkegård, som vel har været sin bror, fik derimod sit skudsmål. Laurits Christoffersen frygtede formodentligt, at Peder Kirkegård med et tinglyst skudsmål ville rejse derfra for at unddrage sig gælden.

I september blev både Anders, unge og gamle Peder Kirkegård igen stævnet for gæld, nu var beløbet på 165 dlr. for unge Peder Kirkegårds og på 150 dlr. for gamle Peder Kirkegårds vedkommende, og de havde nu solgt de to bæster, som skulle bruges til avlen og endvidere frasagt sig gården. Laurits Christoffersen havde derefter tilbudt dem hjælp til nye bæster og andet, hvis de ville blive, hvilket de ikke ville, men alligevel var de blevet boende, hvorfor han mente, at de skulle betale gårdens brøstfældighed og deres restancer, og dersom betaling ikke kunne fås i deres bo, da burde de anholdes, til der blev stillet kaution, eller at de burde straffes til Bremerholm. Ligeledes besværede han sig over Anders Pedersen Kirkegård, fordi han uden hjemmel var trængt ind på samme gård i Sinding, hvorfor han bør bevise hvad adkomst, han havde fra ham dertil eller stå til rette. Da sagen blev genoptaget en måned senere, blev der også aflagt vidnesbyrd om, at Laurits Christoffersen havde været god mod

gammel og unge Peder med udvisning af træ til reparation af gården samt med afgiften af gården, og ikke ladet noget fratage dem for skat eller landgilde eller ladet dem eksekvere derfor. Men nu var det åbenbart gået for vidt, hvorfor han begærede dom, som blev: Da de lader gården forfalde og ikke har betalt restancer og landgilde, så bør de betale inden 15 dage eller lide nam dvs. udpantning. Resultatet blev, at gården kom til at stå øde, hvorfor de andre bønder i Sinding blev sat til at dyrke jorden 316).

Det har været nye tider for bonderne, at der blev ryddet op i gamle restancesager og andet, hvorfor utilfredsheden ulmede, især i Sinding, for at blusse op med en klage til amtmanden over Laurits Christoffersen, så den 1. februar 1687 var det ham, der blev stævnet af Peder Jensen i Sinding både på egne og de øvrige bønders vegne, og de vidnede, at Laurits Christoffersen lod hente Sinding fæ i heden og drive til Sinding, men om han fik det med deres samtykke, vidste de ikke, og hans tjenere drev gammel Peder Kirkegård af hans halvgård og tog heste vogn og plov fra ham, og siden er avlingen deraf ført til Kejlstrup.

Derefter blev de Sinding mænds klage fremlagt, Laurits Christoffersen havde som det allerførste, han blev dem mægtig, taget det bedste af deres fæmon uden deres vilje og minde, i alt 18 stykker stort fæmon, og de fik ingen rigtighed for, hvorfor han tog det, og han drev to mænd gammel og unge Peder Kirkegård af deres gård, og siden har de andre måttet dyrke jorden til gården og føre avlen til Kejlstrup, og han sætter dem højere i skat end efter kongelig majestæts ordre, og de kan ingen kvittering få derpå, og de må yde urimeligt arbejde til Kejlstrup, og de tør ikke tale for hans strengheds skyld, eftersom en del af dem er slået fordærvet, og de plages med lange rejser med træsko til Ribe og skibsplanker til Århus, og desuden har han taget deres skattekorn med det gamle mål, og har sat en mand Mikkel Nielsen i Sinding over dem, som slår deres børn og folk, og han skal føre dem i en fjeder om deres ben, om de ikke straks efterkommer hans befaling, og på samme klage var skrevet: Remitteres til herredsfogden, som skal være supplikanterne behjælpelig med det, som kan bevises, og domme i sagen, underskrevet af amtmanden Knud Gedde, og forbemeldte mænd, som har indgivet klagen, var alle til stede og stod ved deres klage.

Skulle det stå til troende, kunne det se ud til, at Laurits Christoffersen var en af de onde herremænd, som udsugede sine bønder på det groveste. Men det lod han ikke sidde på sig. Først svarede han med at tilkendegive, at da ung Peder Kirkegård i Sinding ved dom 13/11 1683 er tilfundet at betale ham en stor sum penge foruden den halvgård, han har besiddet og ladet ruinere og ikke har rettet for sig, om han da ikke er pligtig at skaffe kaution, eller at han burde pågribes og arbejde hans livstid i jern på Bremerholm.

Dernæst stævnedes han samtlige bønder i Sinding, for at de kunne påhøre vidner, og Johan Sørensen i Resendal vidnede, at i 1680 var han med vurderingsmænd i Sinding for at gøre udlæg, hvilket ikke blev gjort, eftersom Laurits Christoffersen fik fæmon af bonderne i stedet med deres vilje og minde, og vurderingsmændene vidnede det samme, og at kvæget blev afskrevet i deres restance, og Laurits Christoffersen gav tilkende, at han og hans svoger Iver Knudsen kun fik kvæg af tre af dem, der klagede. Så vidnede bønder fra Gødvad, at de altid har drevet mere avling til Vester Kejlstrup, enhver sin part, end enhver af hans tjenere i Sinding, som derfor skulle drive avling til det øde i Sinding, og de tilbød, at dersom de ville tage fuldt mål på Vester Kejlstrup mark, enhver gård i Sinding imod lige mange gårde i Gødvad, så ville de gerne tage deres mål på Sinding mark af det øde i stedet for.

Derefter blev Sinding mænd atter stævnet for både deres gamle og nye restancer på landgilde og dømt til at betale, og endelig svarede Laurits Christoffersen på bøndernes klage med et skriftligt indlæg, hvori han tog til genmæle over nogle oprørske og løgnagtige bønder i Sinding og deres formand og prokurator Peder Jensen, som han beskyldte for at være en letfærdig horekarl, som i sit ægteskab har levet et løsagtigt liv og besøvet to kvinder, og som er ulydig mod husbonden og er ham skyldig 139 sldl., og at hans svoger Mads Poulsen har besøvet Peder Jensens datter, som er ham beslægtet i andet og tredje led eller fulde tredjeled, og som drog af sognet og lod sig vi i ægteskab hos en fremmed præst og således lever i blodskam, og hans bror Niels Poulsen lever sammen med en kvinde i letfærdighed, som han ikke vil ægte eller skille sig ved, og han er ham også skyldig både for den gård, han forlod, og den, han nu påboer, og de øvrige indstævnedes er ham gæld skyldig, og skønt de har været uhørsomme, har han ikke ved nam og udlæg ladet noget fratage dem, men udvist dem tømmer til deres bygninger, og bespist dem, når de har gjort arbejde til gården, men alligevel angriber de ham skamme-

ligt i deres klage, som han modbeviser med tingsvidne af 8. marts, hvorefter der blev afsagt dom, at da de Sinding mænd intet har bevist angående deres klage, kan den ikke komme Laurits Christoffersen til præjudice i nogen måde, og anlangende det gamle skæppemål, som blev anvendt til skattekorner, da vil dommeren tilkendegive det for kongelig majestæts politimester 317). Laurits Christoffersen var nu så vred på folk fra Sinding, at han nogen tid efter stævnedes Peder Lassen husmand i Sinding imod vidner at påhøre og advarede ham, at han straks for hans ulydighed og modvillighed skulle pakke sig af huset, han iboede 318).

*Laurits Christoffersen
Bagges segl fra et
tingsvidne i
forstorret gengivelse.*

Laurits Christoffersen var en travl mand og tilsyneladende også en forsigtig mand, for selvom han var blevet godsejer, fortsatte han som tingskriver, men han har dog nok måttet forsømme en hel del, hvilket skaffede ham en sag på halsen i 1686, idet Niels Sørensen Hjort i Forlev på Hids herreds ting klagede over, at han trods betaling af både stemplet papir og skriverløn ikke havde kunnet få nogle tingsvidner udskrevet, som han havde forhvervet ved Skanderup birks ting, og han havde derfor været nødt til at få udstedt bevis for sin betaling ved Vor herreds ting. Dertil svarede Laurits Christoffersen ved at spørge ham, om han med god samvittighed kunne sige, at han nægtede ham at få udskrevet tingsvidner, og fremlagde tingsvidner af Skanderup birketing 7. april 1682 og spurgte Niels Hjort, om han nogen sinde havde beklaget sig overfor ham angående hans tjener Laurits Sørensen, som skrev i retten for ham, og om han havde leveret penge til udskrivning af tingsvidner, og dommen lød, at da de

fremlagte tingsvidner strider mod hverandre, og Niels Hjort ikke beviser, at han fordrede samme tingsvidne, før tingbogen blev leveret til sit tilbørlige sted, så kan Laurits Christoffersen ikke tilfindes at svare til samme tingsvidne, men Niels Hjort må søge det af tingbogen hos amtmanden eller amtsskriveren. Den sag er der ikke grund til at gøre mere ud af her, det skal dog bemærkes, at sagsøgeren lå i retstrætte med flere forskellige, og at han var en temmelig vidtløftig person. Men sagen viser, at Laurits Christoffersen stadig var tingskriver så sent som i 1686. Hans efterfølger som tingskriver Johan Hagensen, møller i Ry mølle, blev udnævnt 20. december 1687 319). Når Laurits Christoffersen altid selv førte sine sager ved Hids herreds ting, er hans erfaring fra et over tyveårige virke ved retten i Skanderup og Hjelmlev herred uden tvivl kommet ham til gode. Balle kirkebog er ikke gammel nok til at give oplysning om, hvornår Laurits Christoffersen og Anne Clemensdatter Fischer døde, men med ønske om at blive regnet for adelig nedskrev sønnen Clemend Fischer i 1748 en kort slægtsberetning, deri ses, at Laurits Christoffersen døde 1. maj 1693 i Vester Kejlstrup 320).

131. BARBARA CHRISTOFFERSDATTER død i Skanderborg 1671. Gift med Ebbe Jensen Rindelev, død i Skovby efter 29/2 1672.

Børn:

- < **356 Christoffer Ebbesen Rindelev**
- 357 Clemend Ebbesen**
- 358 Sidsel Ebbesdatter**

Indtil slutningen af 1667 boede Ebbe Jensen og Barbara Christoffersdatter i Rindelevgård, en stor gård i Fruering sogn, nu kaldt Sofienlund. Hvornår Ebbe Jensen fæstede Rindelevgård vides ikke, men den blev meget ødelagt under krigen 1657-59. Ved et syn på skaderne i 1662 manglede der en hel del af både stråtag og lægter på alle bygninger og ler i nogle af bindingerne. Dørlåse og hængsler var hugget ud og vinduer ituslået, og der var ikke flere huse, end Ebbe Jensen selv til nødtørft havde brug for. Det sidste udsagn kunne tyde på, at en deling af gården var påtænkt.

Foruden synet fik Ebbe Jensen også tinglæst vidnesbyrd om tilstanden efter krigen: "Det er dem i al Guds sandhed vitterligt, at Ebbe Jensen bor på landevejen mellem Horsens og Århus i Skanderborg len, og det første svensken kom her i landet, da blev Ebbe Jensen rent udplyndret og fik frataget heste, hopper og en del af hans fæ og får. Avlen blev slået ned, og hans folk fra hus og gård bortjaget. Og der han var kommet til gården igen, måtte han kontribuere lige ved andre i sognet, indtil polakken kom. Næste vinter efter de polske kom, havde de ladet tærsk og bortføre det korn, han havde indavlet, og

da han ikke havde mere, fangede de ham, bandt ham og hans folk indtil så længe, at han måtte love og borge af andre og give dem en stor sum penge. Da han ikke havde mere at give og ikke kunde få et lån af andre, nødtes han til at løbe af gården i atten uger, og imens havde de sønderhugget døre og vinduer og borttaget låse og andet jerntøj, kobber tin og bohøve, der var i gården. Hvad der var af ringe sæd, som han med andre godtfolks hjælp havde sået, det havde de oprodet og trådt ned, og beholdt han ingen af hans heste og hopper og en ringe del af hans fæ, og efter polakkens udtog har han kontribueret lige ved andre i sognet indtil denne dag. Og ligger fornævnte gård en halv mil fra Skanderborg til kongelig majestæts vildtbane” 321).

Ødelæggelserne har været forfærdelige, og Ebbe Jensen kom aldrig økonomisk på fode. Gården var forlenet til Gabriel Akkeleye og siden til hans enke Marie Elle Gabrielis, og flere gange i de efterfølgende år afholdtes syn på gården og på skoven Spotkærhoved, og synsmændene mente, at der de sidste tre års tid var hugget en eg, og en bøg var forhugget og stævnet, men foruden det kunne der være hugget 33 store og små egekævler og 15 egerodder, men det kunne ikke ses, hvornår de var hugget. Til det svarede Ebbe Jensen, hvad der for nylig er hugget og stævnet uden bevilling, det var tyvstjålet en del om natten, og det er efterlyst i de nærmeste kirker. Ellers er en del hugget i ufredstid til “standeristager” i svenskens og polakkens tid og en del til Skanderborg slot og til Hylke mølle, og mens oberst Kruse lå i Nygård, da har en løjtnant ved navn Montz og to andre ryttere, som lå her i kvarter efter hverandre, ladet hugge i Spotkærhoved, som Gjesing mænd og andre, som var under dem, er bekendt med, eftersom de måtte skove og føre træ til dem i deres kvarter, og deres tjenere har hver nat og dag om sommeren ligget med deres heste i hans eng i Spotkær mose og gjorde ild på de afhuggede trærodde i skoven 322).

Allerede før krigen havde Ebbe Jensen i 1656 udstedt en obligation til Clemend Clemendsen, som 10 år efter opsagde lånet og krævede pengene betalt med påløbne renter i alt 154 rdl. Ebbe Jensen mødte ikke i retten, da sagen kom for i 1667. Han blev dømt til at betale inden 15 dage eller lide nam 323).

Med krigens ødelæggelser og de dårlige tider med misvækst i årene efter var Ebbe Jensen, som mange andre bønder, bagud med betaling af landgilde og skat. 1667 blev han af major Ejler Gabrielis krævet for betaling af restancer, hvorfor han fik tinglæst syn på markerne: Af 8 tdr. rugsæd, hvoraf halvdelen var Ebbe Jensens, kunne han næppe få sin udsæd igen, og af 8 tdr. havresæd, som også var sået til halvt, kom synsmændene til det resultat, at han intet kunne få, og andet var der ikke at syne. Ebbe Jensen blev dømt til at betale de over 30 sldl. inden 15 dage, da han ikke havde benægtet restancens rigtighed. Igen blev der holdt skovsyn, denne gang var der rodhugget og skovet på to års tid 29 asketræer, en del var brugbart til hjulnav, noget var savet af, og stubbene var dækket med jord, og nogle var der gjort ild på. To ege var rodhugget, den ene som til en lansenerstok den anden lidt større, to grene var stævnet af en bøg, de var vel et halvt læs, og af en eg var der stævnet et læs. Ebbe Jensen mødte med et skriftligt svar, at han havde ikke hugget eller ladet hugge i skoven med sin tilladelse 324).

Ebbe Jensen havde gæld i Århus: “Kendes jeg underskrevne Ebbe Jensen i Rindelev i Skanderborg birk og gør hermed for alle vitterligt af ret vitterlig gæld skyldig at være den gudfrygtige matrone Sidsel, salig Mads Wærns efterleverske i Århus, fyrretyve og fem slette dlr og tre borgerlæs hø, som er for resterende gammelt regnskab, som imellem mig og hendes salig far Søren Clemendsen været har”. Pengene lovede han at betale i tre terminer, anden gang til Skt. Mikkelssdag 1668.

“I lige måder er kontrakteret og besluttet, at dersom Vorherre mig, Ebbe Jensen, ved den timelig død henkalder før den fulde betaling, som fornævnt bliver Sidsel, salig Mads Wærns, eller hendes arvinger helt afbetalt, da forpligter min hustru Barbara Christoffersdatter fuldkommen at betale fornævnte Sidsel Sørensdatter med rede penge alt hvis, der kan restere på denne håndskrift” - Laurits Christoffersen var som Ebbe Jensens svoger til stede, da kontrakten blev indgået, og han underskrev som vitterlighedsvidne 325). Ebbe Jensen var nu så forarmet, at han, enten godvilligt eller også ved udsigten til at blive fradømt sit fæste, gik med til at opgive halvdelen af gården.

Den 5. oktober 1667 betalte Jesper Phillipsen 30 rdl. i stedsmål for halvparten af Rindelevgård, som Ebbe Jensen oplod 326). November samme år fik præsten tinglæst Ebbe Jensens restancer på tiendekornet, men hvad værre var, han havde i 1663 udstedt en obligation til en anden præst, lånet var givet ham af hr. Melchior i Torrild og var på 50 rdl. med renter og påløbne omkostninger, de penge var endnu ikke betalt 1669 327). Efter restancerne atter blev tinglæst i januar 1668, gav Ebbe Jensen op, og den 12 marts 1668 oplod han sin del af gården til Peder Jensen, som betalte 35 rdl. i indfæstning 328). I den

forbindelse blev der tinglæst syn, dels på skoven, hvor der yderligere var forsvundet træ, og dels på Rindelevgård, hvor bygningerne samtidig med blev delt mellem de to nye fæstere. Husene var mindst lige så ødelagte som ved synet i 1662 329).

Barbara Christoffersdatter og Ebbe Jensen flyttede til Skanderborg, hvor Jacob Verchamb 1668 sagsøgte ham for gæld. Tilgodehavendet på over 28 sldl. skyldtes dels varegæld og dels flere temmelig gamle gældsbeviser, som købmanden tilsyneladende havde fået som betaling fra andre eller skulle opkræve for dem. Ebbe Jensen havde flere gange fået papir, blækpulver, spansk salt, småt salt, tobak, anis, nelliker, kanelbark, sukker, virak, mastiks, bønner og ni alen bay, to alen rød rys. For nogle af varerne, som var købt igennem flere år, var der afbetalt mindre beløb, blandt andet var der betalt med en hvid so. Ebbe Jensen protesterede, at det var på et alt for løst grundlag, han var blevet stævnet og mente, at han kun skulle betale for det, han havde skrevet under på, han kaldte regnskabet gammelt og uforklaret og fortsatte, "hvad belanger mit håndskrift, som er udgivet til Mikkel Kornmåler, lydende på seks sldl., derpå har jeg betalt Mikkel Kornmåler efter hans udgivne bevis tre sldl., for resten, som er tre sldl., har Jacob Verchamb ungefærlig for halvandet år siden hos mig bekommet et tre års sosvin fyldt med grise", så han mente, at han burde frikendes for denne post. Dommeren dømte ham til at betale varerne og et beløb på 2 sldl., men da Ebbe Jensen hævdede, at soen var 3 sldl. værd, og Jacob Verchamb mente at den kun var 6 mark værd, så var det påstand mod påstand, men da Jacob Verchamb ikke kunne fremvise noget lidkøb, så blev Ebbe Jensens værdisættelse regnet for rigtig 330).

Ebbe Jensen krævede samme år 30 sldl. af Jesper Phillipsen. Hvordan gælden var opstået ses ikke, men det har vel været i forbindelsen med afståelsen af Rindelevgård. Det var Laurits Christoffersen, der sagsøgte ham på svogerens vegne 331). 1669 blev Ebbe Jensen i Skanderborg kaldt kongelig majestæts skifteskriver 332). Han har vel forsøgt at leve af, at han kunne skrive, han havde da også tidligere haft skriveri som indtægt, for 1669 blev han af værgerne, i en klage over skiftet 1666 efter Christense Mogensdatters første mand, kaldt en fremmed skriver 333).

Da Barbara Christoffersdatter døde i 1671, var de helt ruinerede. Der blev skiftet mellem Ebbe Jensen og deres små børn Christoffer Ebbesen, Clemend Ebbesen og Sidsel Ebbesdatter. Vurderingen af boets løsøre omtaler nogle få gamle møbler, blandt andet et femrumsskab, noget gammelt sengetøj og lidt husgeråd, det hele var kun 26½ sldl. værd, og hed det "den salig kvindes livskårne klæder, da er de ud af høj nødvendighed forbrugt og omgjort i klæder til de tre små umyndige moderløse børn, hvilke ej heller videre arv bekommer efter hende". Gælden var opgjort til 197 sldl. 10 mark og nogle skilling, og "bekom enhver pro kvota på hver sldl. 8½ sk., og eftersom godset ej videre kunde tilstrække, kunne vi ikke heller videre til nogen udlægge" - Kreditorerne var købmænd i Århus, Skanderborg og Horsens samt enkelte andre personer.

1672 blev Ebbe Jensen Rindelev stævnet til Århus byting for gæld på 45 rdl. til Mads Wærn. Han var da skriver ved Lisbjerg Birketing og boede i Skovby 334).

132. ANDERS CHRISTOFFERSEN BAGGE født i Århus.

Da der blev skiftet efter Laurits Christoffersens første kone Anne Sørensdatter, fremlagde han sin bror Anders Christoffersens obligation på et lån på 44 dlr. 335). I samme skifte nævnes to gældsposter, som var tilgodehavender i København, og det er muligt, at Anders Christoffersen var eller havde opholdt sig i København, og at han havde studeret der.

Da den svenske konge Carl Gustav i august 1658, mens der forhandlede om fred, igen begyndte krigen ved at landsætte tropper i Korsør, fik man travlt i København med at forberede byens forsvar. Alle våbenduelige borgere blev skrevet i mandtal, og de studerende blev opfordret til at melde sig til eksercits. Mange af dem fulgte opfordringen, men de havde dog ønske om at få nogle bestemte som overordnede, og de ønskede at forblive under universitetets jurisdiction og forlangte, at deres officerer skulle have forbud mod "at traktere dem med hug og slag eller unødigt overskælden", og de ansøgte om at ingen, der formåede at føre våben, uanset deres baggrund måtte unddrage sig deltagelse. De bad også om, at ubemidlede studenter måtte nyde indkvartering hos professorerne, og at de, der blev såret, uden bekostning kunne "erholde en forfaren cirurgus", og de bad om, at lemlæstede måtte sikres ærligt livsophold.

Endvidere begærede de, at man i fremtiden ved embedsbesættelse ville tage særdeles hensyn til dem fremfor andre, der ikke nu ofrede deres liv og blod i kongens og fædrelandets tjeneste.

Efter svenskernes belejring af København var blevet en realitet, var der flere udfald, hvori også studenter deltog, ellers var meget af tiden optaget af vagttjeneste på voldene. Da det den 26. september kom rigshofmesteren for øre, at en student, som var blevet kvæstet, gik om og tiggede, fik konsistorium besked om at sørge for hans understøttelse, og da svarede professorerne, at af de studenter, som sidst blev kvæstet, var ingen i live undtagen Anders Bagger, som allerede havde fået 4 rdl. til badskærreløn og 1 rdl. af auditøren, og at han desuden havde sin kost i klostret. Han var blevet spurgt, om han havde gået og tiggat, men han havde sagt, at han ikke havde været udenfor sin dør, siden han blev såret.

I september 1658 blev der skrevet en rulle over studenternes regiment. Anders Christoffersen Bagger ses indskrevet i tredje kompagni tredje rode, og han var som ubemidlet indlogeret hos dr. Jacob Knudsen, og på en bespisningsliste står "Anders Bagger, syg af et skudsår". Hans navn Andreas Bagerus er dog også med på en liste fra den 4. januar over de studenter, som stadig var i København, og den 29. januar ses Anders Christoffersen imellem de studenter, der ikke fik kost i klostret, og derfor egenhændigt kvitterede for modtagelse af 1 rdl., så han ser ikke ud til at være død af sit sår 336).

I Københavns universitets matrikel nævnes under 9. maj 1656 et par studenter, schola malmoensis: Johannes Wormius og Andreas Christofori, som måske var slægtninge, og det var ikke ualmindeligt, at elever blev optaget i anden skole end den nærmeste, nemlig hvor man kunne få ophold hos slægt 337). Anders Christoffersen var endnu i live, da der 1678 blev holdt skifte efter hans bror Laurits Christoffersens første hustru Anne Sørensdatter.

133. MAREN JENSDATTER født i Århus, død for 24/12 1680

Maren Jensdatter var på Sjælland 21/12 1652. Hun er ikke 1680 nævnt i skiftet efter søsteren 338).

134. MAREN JENSDATTER født i Århus, død sst. 24/12 1680, gift med Bartolomæus Jacobsen Stuhr født i Ribe, død i Århus 24/7 1684.

Batholomæus Jacobsen Stuhr, født i Ribe tog borgerskab i Århus som guldsmed den 26. juli 1643, og han mødte på sin hustru og hendes søskendes vegne i Skanderborg, da der i 1669 blev ført sag om arven efter Peder Pedersen <37>, forrige skriver på Åkær 339).

Maren Jensdatter døde uden livsarvinger i 1680, så det var hendes søskende og deres børn, der arvede hende. Den femte januar 1681 mødte skifteretten "udi velfornemme mand, Bartholomæus Jacobsen Stuhr, borger og sølv- og guldarbejder her udi byen, hans iboende gård på Guldsmedegaden til registrering og vurderingsforretning efter hans afdøde hustru Maren Jensdatter, som næst afviget den 24. december salig bortdøde, på deres efterladte middel, gods og formue med indgæld og udgæld. Overværende den salig kvindes arvinger Jacob Jensen i Folby, Hans Panck i Hjortsvang på sin salig hustru Anne Jensdatter hendes børn, Christian Hansen og Anne Hansdatter, deres vegne, endnu fraværende Jens Jensen i København på sin hustru Gertrud Jensdatters vegne, og Rasmus Jensen, boende ved Bergen, som er samtlige den salig kones arvinger".

Den gård, Bartholomæus Jacobsen iboer, med tilliggende gårdsavl, kaldt Envold Bagers eje, blev ansat for 320 sldl., og endnu et gårdseje, liggende næst ved kaldt Oluf Højs eje, hvor bygningerne var meget brøstfældige og blev vurderet til 150 sldl. Desuden ejede han tre boder bag klostret, kaldt Mogens Lisbjergs eje, med have og gårdsavl, de var 225 sldl. værd. Et øde gårdseje i Mejlgade med to tilliggende gårdsavl blev sat til 100 sldl. Selvom Bartholomæus Stuhr var guldsmed, ejede han selv kun 9 sølvskeer, men der var 12 fade, 20 tallerkener og to flasker af tin samt kobberkedler og gryder. En morter med støder, fire små bordkranse og to sengebækkener var af messing, de sidste var stemplede, altså med præget mønster. Det øvrige bohav blev vurderet rum for rum, i lillestuen og i endnu en lille stue var der kakkellovne, mens der ikke nævnes nogen i storstuen. Foruden disse rum var der et portkammer og et værksted, hvor "håndværksredskaberne", bestående af to ambolte, en spærhage, nogle hamre, en lille bælg og andre adskillige små redskaber, tilsammen blev agtet for at være 20 sldl. 2 mark værd. Senge og sengetøj fandtes, som det var almindeligt, i alle stuer og kamre, ja endog i stalden var der sengetøj, så guldsmeden har vel haft en eller flere karle til at passe sit landbrug. Der var både korn på loftet, en kvie, tre heste og tre føl i stalden.

Maren Jensdatters klæder, som i alt blev vurderet til 53 sldl. 3 mark 12 sk., bestod af en klædes kåbe, foret med rask, en trøje af klæde med indlagt atlask, et gammel sort barettes skørt, et skørt med tilhørende trøje af polemit, et underskørt og et broget skørt var af fibskaft, et snoreliv med 17 par

sølvmarker var syet af kaffa, og det var et brunt snøreliv med 18 par sølvmarker også. Foruden en gammel rød nattøje var der en sort klædes hue, seks overliv og fire særke, to lærredsforklæder, adskillige små linklæder, et par røde strikkede strømper, et par tøfler og et par sko, og endelig var der en nopret hue. Der var desuden en del linklæder, både forarbejdede og af forskellige længder, vurderet efter alenmål, og der var tale om lagner, både af blå- og hørgarn, pudevår med og uden kniplinger, duge og håndklæder, ligesom der også var nogle bænkedynner. Endelig var der lidt bøger "Poul Andersens Postil, Chr. 3.s bibel, som var hele 3 sldl. værd, en bønnebog, en bog som hed "Dødsens Betænkning", og endelig doktor Caspers undervisning om nadverens sacramento. Boets værdier blev opgjort til 1182 sldl. 2 mark 7 sk., som sammen med tilstående fordringer på 269 sldl. 7 mark 9 sk. ikke nær kunne dække gælden, som var på 2398 sldl. 3 mark 8 sk. 340).

135. ANNE JENSDATTER født i Århus, død før 5/1 1681, gift med Hans Panck i Hjortsvang i Linnerup sogn, død efter 5/1 1681.

Børn:

359 Christian Hansen

360 Anne Hansdatter

Anne Jensdatters mand og børn er kun nævnt i skiftet efter hendes søster i 1681 341), og da var Anne død. Hans Panck er i en matrikel fra 1680 skrevet sammen med Gregers Jørgensen for en gård på 16 tdr. og 1 alb., men den betegnet som øde, som ejer stod "Guttæterne Sønderst Hofuet birk" 342).

136. NIELS JENSEN født i Århus, død efter 1652.

Niels Jensen var 1652 ved skiftet efter forældrene i Norge, men i skiftet efter søsteren, Maren Jensdatter <134> den 5. januar 1681 blev han ikke nævnt 343).

137. JACOB JENSEN født i Århus, død efter 5/1 1681.

Ved forældrenes død i 1652 tjente Jacob Jensen Ebbe Gyldensteen, og han var da sin egen værge. I 1669 i sagen om de udestående fordringer i arven efter Peder Pedersen <37> i Skanderborg, var han på Bøsbro mølle, og i 1681 ved skiftet efter søsteren Maren Jensdatter boede han i Folby 344).

138. RASMUS JENSEN født i Århus, død efter 5/1 1681.

Rasmus Jensen boede i 1652 ved skiftet efter forældrene i Århus. 1681 blev det til skiftet efter søsteren oplyst, at han boede ved Bergen i Norge 345).

139. GERTRUD JENSDATTER født i Århus. Gift med Jens Jensen i København, død efter 5/1 1681. Gertrud Jensdatter er sidst nævnt i skiftet efter den barnløse søster Maren Jensdatter i 1681 346).

140. PEDER RASMUSSEN GIUS født i Århus, begravet 31/5 1657.

Peder Rasmussen Gius tog borgerskab i Århus 11. maj 1654 347). Samme år blev han tillige med sin stedfar Peder Vinter værge for Niels Mortensens to døtre, og da han tog den ene til sig 348), har han formodentlig været gift, men navnet på en hustru er ikke fundet.

141. MAREN RASMUSDATTER GIUS født i Århus.

Maren Rasmusdatter er nævnt i Århus i den kontrakt, der den 19. september 1638 blev oprettet mellem hendes stedfar og morfar om hendes og søskendes arvemidler 349).

142. OLUF RASMUSSEN GIUS født i Århus, død sst. før 22/6 1681. Gift med Birgit Nielsdatter Fogh, død i Århus efter 22/6 1681.

Den 4. juli 1661 løste Oluf Rasmussen Gius borgerskab i Århus 350), men han blev kun boende der tre år. I 1664 var han i Linå, for da mødte han på Gern herreds ting med en fuldmagt, underskrevet af Anders Pallesen, Jørgen Pallesen og Palle Pedersens hustru Sidsel Pallesdatter i Folby, for på deres vegne at give hr. Jacob Sørensen og hans hustru Margrete Mathiasdatter Zoega afkald for deres arveparter efter deres salig far hr. Palle Pedersen og deres salig mor Anne Hansdatter, som boede og døde i Linå 351). Samme år blev han stævnet for gæld på 110 rdl. til Bernt Schrøder i Lybæk, penge som

Oluf Gius skyldte ham efter hans eget underskrevne gældsbev. I Århus havde retssagen imod ham allerede verseret nogle år inden, og der blev fremlagt tingsvidne fra 16. januar 1662 og yderligere to domme af 5. marts og 12 november 1663, hvor han var blevet dømt til at betale sin gæld, men da der var påskrevet sikkerhed i hans gård i Århus, mente Oluf Gius, at han burde være fri for tiltale, indtil der blev gjort rede for pantet, alligevel blev han dømt til at betale. Bernt Schrøder havde påstået, at han burde straffes i jern på Bremerholm, men det mente dommeren var ærerørigt, "så det skal indkomme for sin tilbørlige dommer", altså sendes videre til Landstinget 352).

Om foråret kunne det knibe så meget med foder til kvæget, at bønderne greb til at bruge grene og bark fra træerne, og da de ikke måtte hugge eller stævne grene uden tilladelse, blev det regnet for skovtyveri. 1665 vidnede to mænd, "at forgangen uge så de, at Rasmus Rasmussen i Linå stod under en bøg i Linå fællesskov med noget af hans eget fæ, og var nedhugget af samme bøg, som fæet stod og bed udi", og de så, at Oluf Rasmussen Gius i Linå kom til fornævnte Rasmus Rasmussen og spurgte ham, hvor(for) han kom i hans husbonds skov at hugge. Da sagde Rasmus Rasmussen, dersom han ikke gik, "da skulle han gøre ham sådan, at han ikke skulle selv gå fra ham", så Oluf Gius beskyldte Rasmus Rasmussen for samme skovhugst og for at have hugget grene af bogen 353). Oluf Gius var tilsyneladende i hvert fald i nogle år ansat af Christian Fischer på Silkeborg, muligvis som ridefoged i Gern herred eller som dennes fuldmægtig, for han stævnedes til tinget på husbondens vegne både for oldensyn og for restancer på landgilde ægt og arbejde 354).

Skovrideren Jochum Christensen spurgte i august 1665, om Oluf Gius ville stå ved noget snak om et dyr, som rygten sagde, han havde set i Linå præstegård, og at have sagt, at det ville han, når han kom på de steder, hvor ord gjaldt penge. Men for retten svarede han, at han aldeles ikke vidste noget om noget dyr 355). Hvis rygten talte sandt, så var han kommet på andre tanker, for det var hans egen svoger hr. Jacob Nielsen Fogh, der i bekræftende fald skulle bøde for krybskytteri eller hæleri. Oluf Gius var nemlig gift med præstens søster Birgitte Nielsdatter Fogh. Deres far hed Niels Fogh, mens moderens navn er ukendt.

Indtil omkring 1668 boede Oluf Rasmussen Gius i en selvejergård i Linå, men han ejede den ikke. Han fik som beboer varsel, da den skulle sælges, mens de, der fik lovbud var Morten Jensen Worm og hans soskende, for det var deres afdøde fars selvejergård, der blev lovbudt 356). 1668 boede Oluf Rasmussen Gius og hans kone Birgitte Nielsdatter Fogh igen i Århus, for da blev de stævnet som vidner i en sag om giftmord på Laurits Fogh i Farre, fordi de havde været til stede hos apotekeren, da giften blev købt, men ellers havde de ikke noget med sagen at gøre 357).

1671 fremlagde Niels Mogensen i Farre på Oluf Rasmussens vegne en kontrakt, som hr. Jacob Nielsen Fogh i Linå havde indgået med sin svoger Oluf Rasmussen Gius i Århus: "Kendes jeg underskrevne hr. Jacob Nielsen Fogh, uværdige Guds ords tjener til Linå og Dallerup menigheder, og hermed vitterlig gør, at anno 1667 den 4. marts har jeg kontraheret med min svoger Oluf Rasmussen Gius, at han skal tage sig på at opbygge 5 spænd hus på den øde præstegårds grund, ved Knapledet beliggende, hvorimod jeg lover, at han eller hans hustru Birgitte Nielsdatter begge deres livstid, eller så længe dem behager, skal beholde og nyde deres samme hus, jo endog om de på andre steder agter sig at nedsætte, da dem det være tilladt huset at bortstede eller at bortleje, når de ikkun årligt giver til præstegården 24 sldl. og tvende dages arbejde, og så at have nyde og beholde osv. - og fandtes underskrevet således Jacob Nielsen Fogh egen hånd". Oluf Gius og Birgitte Nielsdatter Fogh boede senere igen i Århus, for der var han havnefoged, da hans kreditorer med en landstingsstævning blev indkaldt til skifte efter ham den 22. juni 1681. Birgitte Nielsdatter Fogh overlevede ham. De havde så vidt vides ingen børn 358).

143. RASMUS PEDERSEN VINTER født i Århus. Gift 1672/73 med Johanne Mikkelsdatter.

Den 25. november 1672 anmodede Johanne Mikkelsdatter og hendes trolovede ægtemand Rasmus Pedersen Vinter om, at der blev holdt skifte efter hendes afdøde første ægtemand Jens Nielsen, som havde været forpagter på Gjesinggård, og "bemeldte Johanne Mikkelsdatter efter hendes salig husbonds død hid til byen er flyttet og her nogle år boet og hensiddet udi fællig bo med hendes små umyndige børn dem at opfostre indtil nu, hun af Guds forsyn har samtykket sig udi ægteskab at indlade med bemeldte Rasmus Pedersen Vinter, har de af os begæret, vi at ville forårsage at ville forhandle skifte og deling imellem hende og hendes børn". Efter deling af formuen i to halvdele fik Johanne

Mikkelsdatter 658 sldl. 5 sk. i ejendom og gods, her imellem en gård i Vestergade, vurderet til 500 sldl. Foruden dette var der 421 sldl. 8 sk. i tilgodehavender. "Af kristen kærlighed" til sine stedbørn havde Rasmus Pedersen Vinter og deres mor forhandlet sig frem til, at han skulle forvalte børnenes arv på 800 sldl., og så blev det hans sag at inddrive de udestående fordringer, hvor af de største beløb var lånt ud til flere i Randers og til den afdødes bror Jens Nielsen i Ålborg 359).

Rasmus Pedersen Vinter tog borgerskab i Århus den 15. januar 1674 360). Han var formynder for sine søstre Karen og Maren Pedersdøtre, og han mødte på tinget i Århus med fuldmagt fra sin halvbror Oluf Rasmussen Gius og sin mor Kirsten Pedersdatter, salig Peder Vinters, og bekendte på de nævntes vegne, at de havde gæld til Jens Christensen Basballe, som derfor havde pant i den gård i Vestergade, hvori de boede. 1684 blev Rasmus Pedersen Vinter frataget rådighed over sine stedbørns arv 361).

144. KAREN PEDERSDATTER VINTER født i Århus, død sst. begravet 20/11 1708 i Århus. Karen Pedersdatter Vinter var antagelig ugift og er nævnt i præsten i Ørbæk Rasmus Pedersen Vinters beretning om slægt og liv 362).

145. MAREN PEDERSDATTER VINTER født i Århus. Gift med Jørgen Sørensen i Århus 363). Der er intet fundet om dette ægtepar.

146. ANNE PEDERSDATTER VINTER født i Århus. Gift med Anders Andersen. Anders Andersen danske skolemester og skriver i købmandslauget gav 1680 afkald på sin hustrus vegne for arv efter hendes salig far Peder Sørensen Vinter 364).

147. SØREN PEDERSEN VINTER født i Århus. Ifølge Ørbækpræsten Rasmus Pedersen Vinters beretning døde han ugift 365).

148. PEDER ANDERSEN født i Århus. Peder Andersen mødte på sin mor Anne Pedersdatters vegne den 8. oktober 1669 i sag om arv efter salig Peder Pedersen, forrige skriver på Åkær 366).

149. METTE ANDERSDATTER født i Århus, død sst. for 22/3 1671. Gift med Peder Madsen Molbo, død i Århus 22/10 1686.

Børn:

361 Maren Pedersdatter født omtrent 1663

< **362 Dorte Pedersdatter** født omtrent 1664

1669 blev Peder Madsen Molbo stævnet til Århus byting af magister Laurits Bording, "som beskyldte og tiltalte ham efter hans til ham udgivne og underskrevne forpligt og købekontrakt på den gård og ejendom på Medelgade, som fornævnte Peder Madsens salig godefar afgangne Anders Madsen iboede og afdøde, hvilken forskrevne gård med al dens rette tillæg velbemeldte mester Laurits Bording ved ejendoms dom den 21. februar 1665 er tilkendt, og Peder Madsen af ham igen for 500 sldl. kapital sig har tilforhandlet efter hans i 1666 udgivne forpligt, hvori han havde lovet at betale 100 sldl. straks, og resten skulle stå rentefri til Skt. Mikkelsdag, hvor der skulle ske yderligere betaling eller hvis ikke, da skulle der tilskrives renter". Det gamle pant, som magister Bording havde fået, skulle så erstattes med nye papirer, men intet af det var blevet overholdt, og gården var dårlig vedligeholdt, derfor blev han sagsøgt 367).

"22. marts 1671 mødte skifteretten op i Peder Madsen skippers hus og våning på Skolegade for efter hans afdøde salig hustru Mette Andersdatters og hans indehavende bo, gods og formue, som var noteret og registreret til skifte og deling, at foretage endelig afhandling imellem ham og hans tvende børn, nemlig Maren Pedersdatter i sit 5. år og Dorte Pedersdatter i sit 4. år, udi bemeldte børns fader Peder Madsens overværelse og efter hans begæring, eftersom han med sine små børn langsommelig tid, siden den salig kvinde ved døden er henkaldet, har henlevet i sin enkestand med dem i fællig, og han efter Guds forsyn sig igen i ægteskab agter at indlade".

Registreringen indledes med vurderingen af en gammel skude, "som med dens løbende og stående redskab forefindes, hvoraf ham den halve part tilkommer, vurderet for hans del 200 sldl. En gammel

gård han iboer, som han har købt for 200 sldl. og ikke videre der på betalt end 25 sldl.” Løsøret bestod af nogle kedler, bænke, et bord, en stolpeseng, en kurveseng, kister, skrin m.m. Formuen var på 344 sldl. 2 sk. Der blev gjort udlæg for bortskyldig gæld på 53 sldl. 2 mark 5 sk. Tilovers til deling blev 239 sldl. 3 mark 5 sk., som derefter blev udlagt med det halve 119 sldl. 3 mark 10½ sk. til Peder Madsen og med det samme beløb til de to børn, som også skulle arve deres salig moders livklæder uden nogen deling. De var i alt 50½ sldl. værd, så pigerne skulle dele 170 sldl. 2 mark 2½ sk. Det var også nogle fine klæder, Mette Andersdatter havde efterladt sig, en ny kåbe stafferet med kaffløjl var hele 24 sldl. værd, og et snoreliv af blå kaf med 28 maller udi af sølv i alt til 4 sldl. 8 sk., resten var 2 skorter, 2 trøjer, en gammel vendt kåbe og en flosses muffe.

Børnenes alder må være indskrevet allerede ved registreringen, og da skiftet først har fundet sted nogle år senere, er deres rigtige alder 23 og 22 år, der er opgivet i skiftet efter deres far, hvori også hans dødsdag er oplyst 368).

150. METTE NIELSDATTER født i Århus, død efter 1669.

Mette Nielsdatter nævnt i skiftet efter moderen, Karen Pedersdatter 17. oktober 1653 og efter faderen i marts 1654 samt som arving i den sag, som blev fort af Peder Pedersens <37> arvinger ved Skanderup birks ting i 1669, hendes værge hed Søren Mørk 369).

151. EDEL NIELSDATTER født i Århus. Gift med Peder Pedersen Spørring.

Edel Nielsdatter var ikke gift i 1669, for da mødte hendes værge Mikkell Lassen på hendes vegne på Skanderup birketing i sagen om arv efter salig Peder Pedersen <37>, forrige skriver på Åkær 370). Peder Pedersen Spørring gav den 12. Januar 1671 på sin hustru Edel Nielsdatters vegne afkald til Mikkell Lassen for hendes arv, som han havde haft under værgemål, og det var Peder Spørring, der på hendes vegne solgte en kornhave til Rasmus Lassens enke Anne Rasmusdatter, en kornhave, som senere blev købt af ejeren af Århus mølle, i hvis arkiv originalskødet findes. Haven havde hun fået udlagt på skiftet efter Peder Vinter, som havde været hendes første værge 371). Efter den tid er der intet fundet om dem, og det kan ikke udelukkes at de er flyttet fra byen, for det kan ikke være den samme Edel Nielsdatter, som døde i Århus 1704, for da dennes første mand Mogens Christensen døde i 1651, var det børnenes morfar Niels Knudsen fra Hadbjerg, der var formynder 372).

Peder Pedersen Spørrings underskrift på det omtalte skode.

152. ANNE PEDERSDATTER født omtrent 1635 i Borum, død sst. begravet 12/2 1699. Gift med Laurits Lauritsen født omtrent 1609 begravet 9/1 1699.

Anne Pedersdatters mand, Laurits Lauritsen fordrede på sin søstersøn Niels Rasmussens vegne arv efter hans mor salig Karen Lauritsdatter i Lyngby, og hans morfar Laurits Sørensen i Borum havde halvdelen af arven under værgemål 373).

Den 17 juni 1663 stod Laurits Lauritsen i Borum, tog Peder Andersen sst. i hånd og gav ham afkald for den arv, som hans hustru Anne Pedersdatter arvelig var tilfaldet efter hendes salig far Peder Olufsen og mor Maren Jensdatter, som boede og døde i Borum, og han takkede ham for god og rigtig betaling. Derimod måtte han stævne hendes stedmor Ingeborg Nielsdatters anden mand Peder Jensen til tinget for at få hendes resterende arv efter forældrene 374). Lovbud ved salg af arvelodder, hvoraf slægtskabet fremgår, blev tinglæst 1661, 1662, 1663, 1664, 1666, 1674, 1678 og 1696 375).

Laurits Lauritsen var fæster af en af Frisenborgs halve fæstegårde i Borum, den anden halvgård var fæstet af Mikkell Rasmussen. 1678 blev Laurits Lauritsen stævnet sammen med nogle andre bønder som vidner i en sag, som blev ført mod Frisenborgs forvalter Christen Blichfeldt ved Randers byting. Der var klaget til kongen over hans metoder ved soldater udskrivningen:

“Laurits Lauritsen i Borum og Anders Nielsen i Skjolddelev, som efter ed bekræftede, at forvalteren mons. Blichfeldt havde haft dem i soldaterkjortelen, at de skulle have gået soldat, for deres karle var bortløbet for indskrivnings skyld, men der de ikke kunne finde eller søge deres karle, lod Blichfeldt dem løs igen og ville ingen foræring have af dem i nogen måder”376). Laurits Lauritsen og Anne Pedersdatter havde så vidt vides ingen børn.

153. KIRSTEN PEDERSDATTER født i Borum, død i Skibby 1662. Gift med Jens Rasmussen født i Skibby, død sst. før kirkebogen begynder i 1694.

Børn:

< **363 Maren Jensdatter** født før 1662

< **364 Karen Jensdatter** født før 1662

Jens Rasmussen betalte i 1649/50 8 rdl. i stedsmaal for en halv gård i Skibby, som hans far Rasmus Lauritsen oplod 377). Han kan meget vel være blevet gift med Kirsten Pedersdatter på omtrent samme tid. Da der var tale om en halvgård, har hans forældre nok beholdt den anden halvdel. Hans far døde omtrent 1651, for den 1. maj 1652 lovede Jens Rasmussen at yde sin mor ophold, og den aftægt har der tilsyneladende været problemer med, for i 1663 blev han stævnet til tinget af Niels Rasmussen i Tåstrup og Søren Rasmussen, borger i Århus, og ved den lejlighed blev kontrakten indført i tingbogen: "Som det første skal hun have den stue, hun er udi, og al den værelse, som hun nu haver både med loft og kammer, og årlig give hende 20 skæpper god rug, to tønder byg, en tønde hvede og ti skæpper havre og føde hende en ko og et ungnød, som skal stå hos hans eget fæ, og føde hende seks får og tre svin om vinteren og fede hende et svin årlig, og når olden er, fede hende to svin og årlig fede hende fem gæs og føde hende om vinteren 2 gæs. Og årlig hver Mortensdag give hende ti skæpper rug, en tønde byg, fire skæpper hvede, fem skæpper havre og den anden halve part til jul og det udi godt forsvarligt korn. Item skulle hun nyde bageovn, bryghus og kammer, når hun det behøvede, og forskaffe hende hendes ildebrand, og var (det i) hendes livstid. Og årlig at så hende i god jord en fjerding hørfør og en fjerding hampefrø. Item lovet (han) hende for den fjerdepart af rugsæden otte tønder god rug og udi lige måde at betale hende, og det lovede fornævnte Jens Rasmussen sin mor, som forskrevet står, at holde og efterkomme uden skade og skadesløs udi alle måder, og at handle og skikke sig imod hende, som han ville forsvare både for Gud og mennesker" 378).

Imidlertid døde Kirsten Pedersdatter året før tinglæsningen af kontrakten med Jens Rasmussens mor. Skiftet efter Kirsten Pedersdatter blev holdt 25. marts 1662, formodentlig fordi Jens Rasmussen skulle giftes igen, for en bonde kunne ikke klare sig uden en medhjælpende kone. Selvom Kirsten Pedersdatters selvejerparter i Borum ikke nævnes direkte i skiftet, fremgår det, at den bondeskyld, som han fik deraf, udelukkende skulle gå til børnene, og man har lidt svært ved at få øje på, at kvinderne dengang var underkuede af deres mænd, det var de i hvert fald ikke, når det gjaldt deres egen arv. Trods den hårde tid under og lige efter krigen og deraf følgende gældsætning var der et temmelig pænt overskud i boet.

"For tings dom stod Hans Andersen i Skovby, Jens Olufsen i (Hørslev)Boelet, Niels Let i Skibby, de bekendte og tilstod, at de den 25. marts var udi Jens Rasmussens hus og gård i Skibby over en venlig skifte imellem ham og sine børn Maren Jensdatter og Karen Jensdatter om hvis arv, dem kunne tilfalde efter deres salig moder Kirsten Pedersdatter og det udi herredsfogden Jens Envoldsen og Søren Pedersen Leth i Harlevholm, på husbondens vegne Anders Sørensen i Hørslevgård deres overværelse".

En rødstjernet hest blev vurderet for hele 20 sldl., foruden den var der tre øg, endnu en hest og tre føl, seks køer, to kvier, fem ungnødskalve og fire andre kalve, hvoraf to var spædkalve. Seks får, tre spædlam, tre svin, fem polte, to gæs og to bitræer. Dyrene var i alt 200 sldl. 1½ mark værd. Kornet og sæden i marken blev sat til i alt 99½ sldl. Der var både kobber- og messingkedler, tin og jern, alt vurderet efter vægt. En egeskive, dvs. et bord, havde lukket fod, ellers var der en gammel bagstol, to kringstole, et fyrfad, en gammel kiste og noget husgeråd af træ samt vogn og plov.

Skiftet fortsatte derefter med udlæg til kreditorerne. "Når gælden bliver her fratagen, tilfalder børnene udi penge 61½ sldl. 10 sk. Item her foruden skal børnenes fader Jens Rasmussen give hans fornævnte børn for deres part udi sengeklæder, bænkedynner og linklæder og to træsenge, hvert barn sengeklæder så gode som 20 sldl. Item skal børnene beholde deres salig moders kiste, og en anden egekiste står udi en fod med lås for, her foruden skal de nyde og beholde deres salig moders gangklæder, som er en fibskaftes dvs. femskaftet trøje, en klædestrøje, en barettes trøje, et barettes skørt, et femskaftet skørt, et grønt taft snøreliv med 6 par sølvmallers udi, en nopret fløjlslue, en slet, dvs. glat fløjlslue og 2 slette sorte klædesluer, som han skal holde børnene til gavn og bedste, til de opvokser og behov haver. Belangende børnenes bondegods skal deres fornævnte fader bondeskylden der af

oppebære og gøre børnene der af rigtighed udi sin tid. Alt fornævnte gods og gæld og fornævnte børnegods haver Jens Rasmussen til sig annammet og lover enhver rigtig at betale, og hans tvende børn skal han forsyne med nødtørftig føde og klæde, indtil hver bliver 14 år gamle, og udi midlertid ingen rente at udgive, men deres gods efter loven at forestå, som det sig bør". Et usædvanligt skifte, for så kort efter krigens ødelæggelser er det sjældent at se et stort overskud, om noget overhovedet 379).

Efter Kirsten Pedersdatters død fik Jens Rasmussen lovbud på sine børns vegne ligesom andre af deres mors slægt, når der skulle sælges lodder i det gods i Borum, hvori de havde arvet hendes lodder, sidste gang i 1674 380).

154. MAREN PEDERSDATTER født i Borum, død i Lyngby efter 1702. Gift med Jens Jensen Kirkegård født omtrent 1634, død i Lyngby begravet 10/9 1699.

Børn:

- < **365 Maren Jensdatter** født omtrent 1661
- < **366 Jens Jensen Kirkegård** født omtrent 1665
- < **367 Peder Jensen Kirkegård** født omtrent 1674
- < **368 Sidsel Jensdatter**
- < **369 Anne Jensdatter** født omtrent 1680
- < **370 Kirsten Jensdatter** født omtrent 1686

Maren Pedersdatter boede endnu i Borum 1661 og 1662, da hun fik lovbud om salg af selveje i Storning. Senest 1663 var hun blevet gift med Jens Jensen Kirkegård i Lyngby, for den 4. februar det år krævede han hendes arv af hendes væрге Sejer Olufsen i Sjelle, som straks stævnedede hendes stedmor Ingeborg Nielsdatters nye mand Peder Jensen for hendes børnegods. Året efter stævnedede han igen Sejer Olufsen for hendes resterende arv 5½ sldl., og igen blev kravet sendt videre til Peder Jensen. Samme år fik Jens Jensen Kirkegård lovbud, da Peder Jensen solgte Ingeborg Nielsdatters og hendes seks børns arvelodder i en selvejergård i Høver 381).

Hver gang, der siden blev solgt arvelodder i godset i Borum, gik der lovbud til Jens Jensen Kirkegård, indtil han i 1668 solgte Maren Pedersdatters andel. "for tingsdom stod Jens Jensen i Lyngby og udi hånd tog Oluf Pedersen, og med sin fri vilje, velberåd hu og samtykke solgte, skødte og aldeles lovlig afhændede fra sig sin hustru og deres arvinger og til bemeldte Oluf Pedersen og hans hustru Birgitte Jensdatter og deres arvinger til evindeligt ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den lod og del, hans hustru fornævnte Maren Pedersdatter var arvelig tilfalden efter hendes salig fader Peder Olufsen, som boede og døde i Borum, efter skiftebrevs indhold udi den selvejer bondegård i Borum, som Peder Jensen påboede og udi Borum mølle samt udi den gård, som Jesper Olufsen i Borum påboer" 382).

Den 8. februar 1702 blev der holdt skifte efter salig Jens Jensen i Kirkegård mellem "hans efterladte hustru Maren Pedersdatter og deres sammen avlede børn, nemlig Jens Jensen fuldmyndige år efter loven på sine egne vegne og som formynder for sin søster Anne Jensdatter, Peder Jensen på sine egne vegne og som formynder for sin søster Kirsten Jensdatter, så og Jens Eriksen i Labing på sin hustru Maren Jensdatters vegne og Søren Nielsen i Skivholme på sin hustru Sidsel Jensdatters vegne, og som forbemeldte tvende svogre nu her vedstår at have bekommet fyldest og fuld værd af boet tilforn med deres hustruer for hvad, de kunne tilkomme, da er de overblevne midler skiftet og delt imellem moderen, de tvende sønner og de tvende døtre".

Der var syv forholdssvis højt vurderede bæster, her imellem to føl til i alt 102 sldl., de øvrige dyr var 154 sldl. 1 mark 8 sk. værd. Træbohavet bestod af borde, skrin, kister, to skabe, det ene sad i væggen, senge, rokke og forskelligt husgeråd af træ, kobber, lidt service af tin, messing og jern, her imellem også værktøj som hugjern, save, okser og naur. Der var ikke så meget sengetøj, og den salig mands klæder var få og blev vurderet til 4 sldl. 2 mark. Der var værdier for i alt 344 sldl., kornet undtaget, da det regnedes for at være passende til gårdens videre drift. Til husbondens restance blev udlagt 3 stude til en værdi af 36 sldl. Endvidere blev der gjort udlæg for gæld i Århus og til de to sønners tilgodehavender, der blev således 107 sldl. til deling mellem arvingerne, "hvoraf moderen tilkommer den halve del, som er 103 sldl. 2 mark. og den salig mands tvende sønner og tvende yngste

døtre Anne Jensdatter og Kirsten Jensdatter den anden halve del, som er 103 sldl. 2 mark. Hvoraf en broderlod bedrager sig 34 sldl. 2 mark, en søsterlod 17 sldl. 1 mark”. Skiftet fortsætter med, at der gøres udlæg i hver enkelt del af bohav og dyr m.m., og slutter: “Hvilke forskrevne nu med hver deres formynder har til sig annammet tillige med deres foromrørte lodder, og dertil at svare som rede penge at betale, når de det bør at annamme for dem og deres arvinger, og lovede her hos at holde alle vedkommende for dette skifte aldeles skadesløs i alle måder” 383).

155. ELLEN PEDERSDATTER født i Borum omtrent 1640, død i Nør Galten begravet 19/2 1712, gift med Søren Jensen Clausen født omtrent 1633, død i Nør Galten begravet 22/8 1706.

Børn:

- < **371 Peder Sørensen** født omtrent 1663
- < **372 Maren Sørensdatter** født omtrent 1665
- < **373 Karen Sørensdatter** født omtrent 1668
- < **374 Tomas Sørensen Clausen** født omtrent 1669
- < **375 Jens Sørensen Clausen** døbt 7/7 1672
- < **376 Anne Sørensdatter** døbt 1/1 1674
- < **377 Sidsel Sørensdatter** døbt 14/1 1677
- < **378 Kirsten Sørensdatter** døbt 23/2 1679
- < **379 Laurits Sørensen Clausen** døbt 2/3 1681
- < **380 Maren Sørensdatter** døbt 3/1 1683

“1663 stod Søren Jensen i Nør Galten for retten på sin hustru Elle Pedersdatters vegne og udi hånd tog Jesper Olufsen i Borum, gjorde og gav ham en fuld tryk evig urykkelig uigenkaldendes afkald for hvis arv, gods, bo og bopenge, i hvad som helst det er eller nævnes kan, aldeles intet undtagen i nogen måder, som fornævnte Elle Pedersdatter var arvelig tilfalden efter hendes salig fader Peder Olufsen og moder Maren Jensdatter, som begge boede og døde i Borum, derfor forpligter fornævnte Søren Jensen sig og sine arvinger til ingen ydermere krav eller tiltale at have til fornævnte Jesper Olufsen eller hans arvinger for fornævnte arv og gods, så vidt løsøre gods sig belanger, men takker ham alt ære og godt for god arveskifte og god redelig betaling udi alle måder” 384).

Ellers er det lovbud om og salg af arvelodder i Borum, som yderligere beviser slægtskabet. 1661 salg af selveje i Storning, 1662 lovbydes hendes arv efter hendes salig far Peder Olufsen i Borum, 1663 salg af selveje i Høver, 1666 sælges hendes søsterlod i Foghs gård i Borum, og igen i 1678 lovbud om selveje i Borum 385).

I Matriklen 1688 Nør Galten ses Søren Jensen Clausen på en gård på 8 td. 1 skp. 2 4/5 alb. og i en matrikel 1680 Frisenvold: Søren Jensen Clausen på en selvejergård efter gl. matr. 12 td. 4 skp. Ellers er han kun fundet i en jordebog 1672, som er fra Frisenvolds ophøjelse til grevskab, og desuden i samme grevskab i et skema over godset fra 1684. 1696 blev Søren Jensen Clausen og hans svoger Jens Jensen i Lyngby stævnet, fordi de havde rettigheder i en gård i Labing, som var blevet forladt, “om nogen af lodsejerne vil antage den og svare til brøstfældighed, restance og rytterhold. De blev dømt til at betale restancen inden 15 dage, ellers hjemfaldt gården til kronen. Med deres koner havde de hver en fjerdedel af gården, endnu en fjerdepart tilhørte Laurits Lauritsens hustru og den sidste deres afdøde søster Kirsten Pedersdatters <153> to døtre, for i 1691 ejede Maren Jensdatter <363>, der boede i Århus, en ottendedel, mens Jacob Eriksen havde den sidste ottendedel i leje, “og arvede den med hans kvinde”, nemlig Karen Jensdatter <364> 386).

156. NIELS PEDERSEN født i Borum omtrent 1642, død i Lyngby begravet 15/8 1708 i Lyngby, hans hustrus navn ukendt.

Barn:

- 381 Mette Nielsdatter** døbt 12/3 1702 i Lyngby

Om Niels Pedersen og hans ukendte hustru er det kun at nævne, at de fik lovbud om salg af arvelodder i Borum, Høver og Storning, hvoraf det fremgår, at han i 1662 boede i Borum, og at han i 1672 lovbed sin egen part i salig Peder Olufsens gård, i Jesper Olufsens gård og i Borum mølle 387). Da Conrad

Rindelev i Borum 1702 var i strid med andre bønder i Borum om hans opelskede skov Baskær Have, vidnede Niels Pedersen om skovens omfang, fordi hans salig far boede i den gård, som Conrad Rindelev nu ejede 388). I Lyngbygårds skifteprotokol er der indskrevet et ufuldstændigt skifte fra 1708, heraf fremgår det, at Niels Pedersen døde før sin kone, men hverken hun eller arvingerne er nævnt ved navn, og han er heller ikke fundet i fæstebreve og fæsteprotokol i samme gods 389).

157. KAREN PEDERSDATTER født i Borum, død sst. efter 1678. Gift med Niels Tomasen født i Borum, død sst. før 18/4 1677.

Børn:

< **382 Peder Nielsen Fogh** født omtrent 1665

< **383 Tomas Nielsen Fogh** født omtrent 1667

< **384 Maren Nielsdatter Fogh**

Karen Pedersdatter fik lovbud i 1663, da hendes stedfar solgte de arveparter til hendes moster, som hendes mor Ingeborg Nielsdatter Fogh, hendes søskende og hun selv havde i en selvejergård i Høver. Omkring et halvt år før Ingeborg Nielsdatter Fogh døde, solgte hendes anden mand Peder Jensen i Borum Ingeborg Nielsdatter Foghs halvpart i Foghs gård i Borum, den del som hun endnu havde i behold efter sin første mand herredsfoged Peder Olufsen. Skødet blev udstedt til hendes datter Karen Pedersdatter og dennes mand Niels Tomasen, som hun blev gift med 1664, for da solgte han på Karen Pedersdatters vegne hendes arveparter i en gård i Høver til Jens Sørensen Vinter i Århus 390).

Niels Tomasens far hed Tomas Nielsen, han var fæstebonde i Borum, hvor han havde fæstet sin gård i 1634/35, den samme gård oplod Niels Tomasen i 1663/64 på sin mors vegne til Erik Pedersen <168>, som var gift med hans søster Maren Tomasdatter 391). Den del af Foghs gård, som Karen Pedersdatter og Niels Tomasen beboede, havde hendes søskende også part i, og deres lodder havde Niels Tomasen fæstet af dem, for den 28. marts 1666 blev han stævnet af Laurits Lauritsen og Jens Jensen i Lyngby, som tiltalte ham for deres hustruers anpart husleje og bondeskyld. Den 9. maj 1666 tiltalte de ham igen for bondeskylden af den gård, som han havde afsagt, og for at han havde hugget i skoven uden hjemmel og minde 392). Samme år den 27. juni blev han stævnet af regimentsskriveren for ikke at have betalt husbondhold af gården, og Laurits Lauritsen stævnedede ham for gæld, som han 29. august 1665 blev dømt til at betale 393). Den 29. november 1660 fik Peder Jensen i Borum lovbudt halvparten af sin gård i Borum, og den 14. marts 1666 blev den skødet til Peder Frandsen fra Storning og hans trolovede fæstemø Maren Nielsdatter 394). Den 19. december 1666 skødede Peder Jensen i Borum til Niels Tomasen og hans hustru Karen Pedersdatter halvdelen af den halve part, som hans hustru var berettiget til i Foghs gård, som Niels Tomasen og Peder Frandsen påboer 395).

Knap et halvt år efter den 22. maj 1667 blev Niels Tomasen og Peder Frandsen stævnet og tiltalt for resterende brokorn af Kannikke møllebro, og den 3. juli svarede de, at ifølge kong Christian den Fjerdes brev nyder beboerne i Foghs gård frihed derfor, mod at holde broen ved lige, og fremlagde brevet, indeholdende, at da Anders Pedersen i Borum for nogen tid siden blev bevilget gæsteri af den selvejer bondegård i Borum, som er 5 1/2 tønder malt samt ægt og arbejde, formedelst han altid skulle holde Kannikke møllebro ved magt, og nu da han er død, da bevilges Jacob Lauritsen af Århus mølle, som fik gården efter ham, samme frihed og mod han holder Kannikke møllebroen ved hævd, dateret 7/5 1639. Da der fremlagdes kopi af Christian den Fjerdes brev og slotsherrens fæstebrev, skulle sagen for sin tilbørlige dommer, dvs. landstinget.

Hvorfor de blev stævnet, får man forklaring på året efter, hvor Jens Nielsen i Søballe den 28. oktober 1668 vidnede, at der var blevet holdt syn på Kannikke møllebro, som var ganske utjenlig, så ingen kunne køre over uden livsfare, så den havde de ikke holdt ved lige, som de skulle efter ordlyden i det gamle frihedsbrev. Den 16. december blev der holdt endnu et syn på broen, og derefter hører man ikke mere til den før længe efter Tomas Nielsens død 396).

Den 25. juni 1668 lovbed Niels Sørensen i Hornbæk den lod, hans hustru Anne Olufsdatter havde arvet efter sine forældre i den selvejer bondegård, Jesper Olufsen påboer, og da fik Niels Tomasen og andre slægtninge lovbud 397).

Niels Tomasen døde inden 18. april 1677, for da forsøgte herredsfoged Oluf Pedersen i Borum

at blive fri for at være værge for salig Jørgen Eriksens børn i Vadsted ved at nævne, at han havde været forordnet lovværge for Karen Pedersdatter i Borum, og at han var værge for hendes og salig Niels Tomasens børn Maren Nielsdatter, Peder og Tomas Nielsen 398).

158. ANDERS PEDERSEN BORUM født i Borum, død efter 1/4 1696.

Han boede endnu i Borum 1674, mens han i 1678 boede i Århus, hvortil han fik lovbud om salg af arveparter i Borum 399). 1688 var han i København, hvor han sammen med sin bror Peder Pedersen og søsteren Karen Pedersdatters datter Maren Nielsdatter Fogh underskrev et pantebrev på deres arveparter i to selvejergårde, gadehuse og Borum mølle. Pantebrevet blev udstedt til Peder Andersens søn Peder Pedersen <169> i Borum, den Peder Pedersen, som var gift med Apelone Nielsdatter. Anders Pedersen Borum levede endnu 1696, da de pantsatte arveparter blev solgt 400).

159. BERETE PEDERSDATTER født i Borum, død efter 1/4 1696.

Udover de lovbud og tingsvidner om salg af arvelodder, der er indskrevet i tingbøgerne mellem 1662 og 1696 401), er der intet fundet om Berete Pedersdatter.

160. PEDER PEDERSEN BORUM /BORDING født i Borum, død efter 4/10 1688.

Peder Pedersen kendes fra de allerede mange gange nævnte lovbud og tingsvidner om salg af slægtens arvelodder. Sammen med sin bror Anders Pedersen vedgik han, at deres arveparter i to selvejergårde og Borum mølle, som de havde arvet efter forældrene Peder Olufsen og Ingeborg Nielsdatter Fogh, var pantsat til Peder Pedersen i Borum <169>, som var søn af Peder Andersen sst. Deres og deres søsterdatter Maren Nielsdatter Foghs pantebrev blev tinglæst på Djurs Sønder ting den 4. oktober 1687: "Kendes vi os underskrevne Anders Pedersen og Peder Pedersen tillige med Maren Nielsdatter, alle barnfødt i Borum, eftersom vi har pantsat disse tvende gårde i Borum med tilliggende gadehuse samt i Borum mølle og mølleskyld til Peder Pedersen, boende i Borum, og har os tilforpligtet at indløse pantet til Skt. Olufsdag 1688, som er udganget af Sønder herreds ting den 4 oktober 1687, hvilket ikke er indløst, og vi har forpligtet os til Sønder herreds ting at lide tiltale, så er vi Peder Pedersen, boende i Borum, kald og varsel gestændig til Sønder herreds ting, det bekender vi med egne hænder underskrevet. Dateret København den 4. oktober anno 1688. Peder Pedersen Borum, Anders Pedersen Borum, M.N.D" 402).

Han er måske den Peder Pedersen Bording, som den 11. juni 1679 blev viet i huset i Slagelse til Marit Else, borgmester Jørgen Mikkelsens efterleverske, efter kongelig majestæts ordre. Ægteskabsbevillingen findes i Sjællandske registre den 1. juni 1679: "Peder Pedersen Bording på Tryggevælde tilladelse til at ægte Maria Lehn, borgmester Jørgen Mikkelsens enke".

161. PEDER PEDERSEN født i Borum.

Peder Pedersen er nævnt 1/5 1661 og 6/8 1662 i Framlev herreds tingbog, da han fik lovbud om salg af arveparter i Borum 403).

162. MAREN PEDERSDATTER født i Borum. Gift med Jens Pedersen Hinge i Skivholme.

Barn:

< **385 Peder Jensen** født omtrent 1686

Jens Pedersen fik på sin hustrus vegne lovbud i 1678, da der skulle sælges arveparter i Peder og Jesper Olufsens gårde i Borum og i Borum mølle 404). Desværre er hun ikke nævnt ved navn. Hun kan have heddet Maren, og han er muligvis identisk med den Jens Pedersen Hinge, som var 58 år, da han blev skrevet i landeværnsrullen i 1700 405). Gården havde et hartkorn på 7 td. 3 skp. 1 fjr. 2 alb., og han havde en søn Peder Jensen, som var 14 år gammel Jens Pedersen var fadder i 1695 hos Las Pedersen Hinge i Nør Galten og sammen med en datter fadder hos Mogens Pedersen i Hinge 1697.

163. OLUF NIELSEN BONDE født i Vorgård i Framlev, død efter 4/2 1686. Gift, hustrus navn ukendt.

Oluf Nielsen mødte tid efter anden på tinget i forskellige sager både i Framlev herred og andre steder, og han var i 1675 fuldmægtig for Jens Rasmussens to døtre Maren Jensdatter og Karen Jensdatter i

Skibby, Jens Jensen og Niels Pedersen i Lyngby, Anders Pedersen i Århus, Søren Jensen i Nør Galten og Laurits Lauritsen i Borum, da deres arveparter i Foghsgård i Borum blev lovbudt. Han mødte også for regimentsskriver Ferslovius, og i 1680erne var han af og til på Århus byting som prokurator, både for borgere og for udenbys folk, og sidste gang på Århus byting i 1684⁴⁰⁶). Da Jørgen Eriksen i Vadsted døde, var der i Gern herred ikke vederhæftig slægt, som kunne påtage sig værgemålet for hans tre døtre, derfor blev herredsfoged Oluf Pedersen og hans bror Jens Pedersen i Borum stævnet til Framlev herreds ting den 18. april 1677. Foruden dem blev Jesper Olufsen i Borum og Oluf Nielsen Bonde stævnet, for de var sammen med dem børnenes næste frænder. Den 3. oktober 1689 blev hans enke stævnet for gæld, da boede hun i Mesing⁴⁰⁷).

164. JENS PEDERSEN født i Borum omtrent 1635, død sst. begravet 19/11 1699. Gift 1. med Berete Jensdatter. Gift 2. med Maren Rasmusdatter født omtrent 1668, død i Borum begravet 6/3 1703.

Børn i andet ægteskab:

< **386 Berete Jensdatter** født omtrent 1688

< **387 Maren Jensdatter** døbt 14/3 1694

388 Anne Jensdatter døbt 22/3 1696 død 10/8 1712

389 Jens Jensen døbt 24/6 1699 død 22/8 1725

Jens Pedersen gav i 1666 på sin hustru Berete Jensdatters vegne afkald for arv til Niels Jensen Balle i Labing, som ligeledes fik afkald fra hendes søskende Rasmus Jensen på egne og søster Karen Jensdatters vegne, Jens Jensen Balle, Mikkel Jensen i Borum og Tomas Jensen i Terp på deres egne vegne for arv efter salig Jens Sørensen Balle og Maren Rasmusdatter⁴⁰⁸). Berete Jensdatter var enke, da hun blev gift med Jens Pedersen, som i 1661 fik tinglæst afkald for arv fra hendes første mand Rasmus Andersens arvinger⁴⁰⁹).

Da Berete Jensdatters bror i 1675 lovbød et selvejer bondehus, norden ved sin gård i Borum, tilbød Jens Pedersen at købe huset, fordi hans kone havde lod deri⁴¹⁰). 1677 blev han dømt til at være værge for salig Jørgen Eriksens tre døtre i Vadsted, selvom han frabad sig det, fordi han var kirkeværge og skyldte 50 sldl. til Borum kirke⁴¹¹).

Jens Pedersen stævnedes på sin far Peder Andersens vegne i 1670 et par andre bønder i Borum for gæld, og i 1696 æskede han og hans søskende lovbudsvidne, da der skulle sælges arveparter i salig Jesper Olufsens gård i Borum og i den gård, Conrad Rindelev påboede, samt i Borum mølle. Derefter solgte Laurits Lauritsen på sin hustru Anne Pedersdatters vegne hendes arv i gårde og mølle. Året efter fik de igen lovbud, nemlig da deres bror Peder Pedersen var død, og hans enke Apelone Nielsdatter solgte sin del af arven efter ham i gården til sin nye mand Peder Rasmussen fra Fregerslev. Samme dag var Jens Pedersen på tinget sammen med sine brødre og tilbød at udlåne sine tre brorbørns arv mod sikkerhed og årlig rente. Endelig blev han samme år værge for broderen Oluf Pedersens ugifte døtre⁴¹²). Så vidt vides havde Jens Pedersen og Berete Jensdatter ingen børn, men i sit andet ægteskab med Maren Rasmusdatter fik han mindst fire børn, hvoraf den ældste datter blev født omtrent 1688.

De mange ryttere, der var indkvarteret hos bonderne, var ikke alle Guds bedste børn, og da en af dem blev anklaget for tyveri, stævnedes regimentsskriveren Jens Pedersen og Maren Rasmusdatter, i hvis hus tyven havde været på natligt besøg. De mødte så på tinget og Maren Rasmusdatter vidnede "at førstkommande torsdag tre uger imellem torsdag og fredag om natten ved midnatstid fornåm hun, da hun lå i hendes seng, at der kom een så sagteligt til deres toftedør og kom derind og tog to træ fra, som var opsat til døren, kom så videre til deres stuedør og (hun) hørte, at han rakte ind mellem døren og stolpen (og) lettede krogen af døren, gik så sagtelig først med det ene ben ind, så sig lidet om, og kom så fuldkommen ind i stuen, rakte op med sin venstre hånd til hendes mands skabsdør på låsen, som hendes mand selv bærer nøglen til. Da råbte hun af forskrækkelse og frygt til hendes mand, som lå i den anden stue, far, far! her er tyve i stuen".

Jens Pedersen vidnede at "da han indkom af den anden stue, løb fornævnte rytter Jochum Elling ud af omvidnede toftedør, og han forfulgte ham i sin bare skjorte ud over toften til korporalens dør, og formedelst den store regn, som samme nat var, kunne han ikke i sin bare skjorte længere følge med efter ham, så og befrygtede sig for at vederfares videre ondt", ellers foregav og berettede Jens Pedersens kone, at natten tilforn blev hende borte 44 alen hørlærred, som er halvt bleget, og lå samme lærred,

som borte blev, i smedens Jens Nielsens hus, "men ved ej egentlig, hvem samme må have taget, (men havde) den mistanke til førnævnte rytter Jochum Elling, så og rytter Johan Bollmand med sin hustru menes deri (at) være medvidere, som ved rigtigt forhør bedst kan udforskes".

Erik Pedersen og Søren Pelsen vidnede, at de på Jens Pedersens begæring morgenen derefter havde set på den opbrudte dør, og de havde også set en karls fodtrin lidt fra toftedøren omtrent en alen derfra, som de kunne se var afsat med lædersko, og det lige til korporalens dør, hvortil Jens Pedersen havde forfulgt ham. Derefter berettede Jens Pedersens tjenestekarl, at aftenen før indbruddet havde korporalen og Jochum Elling længe siddet og snakket, men han og hans medtjener havde ikke kunnet forstå, hvad de talte om, for det var på tysk, de talte. Peder Olufsen, i hvis hus Jochum Elling havde kvarter, fortalte, at rytteren kom samme nat, der havde været indbrud, og bankede på døren, vækkede ham og konen og bad, om at de ville lukke ham ind, klagende sig at være ganske drukken. De blev spurgt, om han ofte var ude om natten, hvad de ikke var vidende om, men det kunne være, "såsom de ofte silde om aftenen flytter deres rytterheste" 413). Som i mange andre sager, hvor rytteriet var indblandet, ser man ikke mere til dem i tingbogen, så det eventuelle retslige efterspil er formodentlig overtaget af militæret, som havde sit eget retsvæsen.

Efter Jens Pedersens død beholdt Maren Rasmusdatter deres ene gård og blev gift med Tomas Sørensen. Den anden gård, som også lå i Borum, blev på tre af hans børns vegne solgt til Jens Sørensen 414), som var gift med hans ældste datter i 1705.

165. OLUF PEDERSEN født i Borum omtrent 1640, død sst. begravet 7/5 1692. Gift med Berete Jensdatter født omtrent 1645 i Lundgård i Skovby sogn, død i Borum begravet 8/3 1726.

Børn:

- < **390 Peder Olufsen** født omtrent 1664
- < **391 Margrete Olufsdatter** født omtrent 1668
- < **392 Ellen Olufsdatter**
- < **393 Karen Olufsdatter** født omtrent 1670
- < **394 Jens Olufsen** født omtrent 1683
- < **395 Maren Olufsdatter** født omtrent 1685

Den 12. august 1663 lovbød Peder Andersen i Borum den selvejergård sst., som Oluf Pedersen påboer, og der blev givet varsel til Jens, Erik, Laurits, Peder og Jesper Pedersen i Borum og til Clemend Christensens hustru i Søften. Derefter fik Oluf Pedersen og Envold Jensen i Lundgård tingsvidne på, at Peder Andersen solgte og skødede til sin søn Oluf Pedersen og Jens Envoldsens datter, Berete Jensdatter, den selvejergård i Borum, som kaldtes Anders Nielsens gård. Den 7. september 1664 lod Peder Olufsen læse kongelig majestæts brev om, at han var blevet forordnet fra den 14. september at være herredsfoged i Framlev herred 415).

To år før, den 21. maj 1662, blev der på Framlev herreds ting læst et tingsvidne, og to synsmænd bevidnede, at Jens Envoldsen, hans hustru Ellen Herlovsdatter og deres to børn Herlov Jensen og Berete Jensdatter, mens tjenestefolk og menige mænd var til stede, faldt på deres knæ og bad Gud i himlen, om han ville give et jærtegn, om de var skyldige i deres tjenestepiges død, og de lagde hånden på liget, og der skete ikke noget jærtegn 416).

1677 blev Oluf Pedersen under protest nødt til at påtage sig at være værge for sin slægtning salig Jørgen Eriksens døtre, som var hans næstsøskendebørn 417).

Efter Oluf Pedersens død giftede Berete Jensdatter sig anden gang med Conrad Rindelev, der havde været feltskærer, dvs. militærlæge ved rytteriet. Han var en meget vidtløftig person og førte mange rets-sager både på egne og andres vegne, ikke mindst mod Peder Rasmussen Fregerslev <325>, som blev gift med Peder Pedersens <169> enke i den anden af Peder Andersens selvejergårde i Borum. Disse sager vil blive omtalt nærmere under Peder Fregerslev, som også var en af herredsfoged Peder Pedersens efterkommere. Det var Conrad Rindelev, som mødte på Berete Jensdatters vegne, når der efter Oluf Pedersens død blev solgt arveparter i slægtens ejendomme i Borum. Hun solgte sin halvpart i Borum mølle og i to selvejergårde i Borum til sin nye mand Conrad Rindelev i 1697, og da blev hun stævnet af sin afdøde mands søskende, fordi hun ikke havde sørget for at sende lovbud til andre parthavere i gårdene end sine egne børn. Hun affærdigede dem med, at hun ikke behøvede at varsle dem, for det var kun hendes egen andel, hun solgte 418).

166. KAREN PEDERSDATTER født i Borum omtrent 1640, død i Søften begravet 3/3 1713. Gift med Clemend Christensen født i Søften, død sst. mellem 1698 og 1705.

Børn:

- < **396 Christen Clemendsen** født omtrent 1658
- < **397 Peder Clemendsen**
- < **398 Karen Clemendsdatter**
- < **399 Anders Clemendsen** født omtrent 1666

Clemend Christensens hustru i Søften fik lovbud, da hendes far Peder Andersen i 1663 indgik forlig med sin søn Oluf Pedersen, der købte den ene af hans to selvejergårde i Borum (419), og 13. april og 4. maj 1698 fik Clemend Christensen på sin hustrus vegne lovbud om salg af arveparter i Borum (420). Ingen af stederne nævnes hun med navn, men i 1703 var hun gudmor for sit barnebarn i Haldum kirke: "Tredje søndag efter påske Peder Clemendsens datter Karen, båret af sin farmor Karen Pedersdatter, Clemends kone af Søften".

Clemend Christensen var sandemand i Vester Lisbjerg birk, en retskreds, der på den tid bestod af både Vester Lisbjerg herred og Hasle herred, som var blevet sammenlagt, efter at Gabriel Marselis havde overtaget så godt som alt krongods i området. I stedet for to herreder var der nu et birk underlagt godset. Tingbøgerne fra Vester Lisbjerg birk giver indtryk af, at omskiftningen fra krongods til privatgods ikke er gået helt gnidningsløst for sig. Der var stridigheder mellem Marselis og flere andre godsejere i området både om, hvor grænserne gik mellem deres besiddelser, og om hvem af dem, der havde ret til kronens tiende, og hvem, der skulle opkræve landsbyernes fællesskat.

Clemend Christensen står i matriklen 1664 som selvejer af en gård på 5 td. 7 skp. under Gabriel Marselis, i en matrikelekstrakt fra 1680 er han skrevet under samme gods og med samme hartkorn, mens han i 1688 er indført under amtmand Bjelke på en gård med gammelt hartkorn 8 td. 7 skp. og nyt 8 td. 3 skp. I album., men hverken i 1680 eller 1688 er han nævnt som selvejer.

Der var i hver retskreds otte sandemænd, hvoraf mindst fire skulle møde for at efterforske og aflægge ed om skyldsspørgsmålet i visse typer af sager, nemlig kriminelle sager som tyveri, hærværk, vold og drab. De skulle også sværge i sager om dødfundne personer, hvorvidt der var tale om selvmord eller et ulykkestilfælde, altså sager, der ofte blev sendt videre til landstinget, og som derfor medførte mange rejser til Viborg, hvor de også skulle vidne. Som betaling herfor var de almindeligvis fritaget for at yde ægt og arbejde. Sandemandseden blev aflagt under fuldt ansvar, hvilket betød, at blev deres afgørelse underkendt ved en højere instans, så skulle de personlig betale erstatning til den, de fejlagtigt havde dømt skyldig, og der foruden også bode til herlighedsejeren.

Foruden at være sandemand var Clemend Christensen ofte synsmand, og i en periode også kirkeværge. Som så mange andre efter svenskekrigen havde Clemend Christensen noget gæld blandt andet til købmænd i Århus, men han havde også selv penge til gode. Han var med i en sag, som siger lidt om de problemer, der var med at finde ud af, hvem de nye herrer var. Bønderne i et lægd skulle betale sammelskat, en afgift, hvoraf de hver især skulle yde en nærmere fastsat andel smør, og hvis det ikke blev leveret inden Skt. Hans, skulle det betales med penge i stedet. Da to af bønderne i Søften lægd ikke havde betalt deres andel, blev de sagsøgt af de andre, som havde måttet lægge ud for dem. Derfor krævede de, at de skulle betale dem den resterende afgift, og "Søften lægd findes indført i deres husbond hr. Gabriel Marselis skøde".

Men de sagsøgte kunne bevise, at de, som de plejede, havde betalt til velb. Mogens Friis, som var deres husbond, mens de øvrige i Søften lægd altså havde måttet lægge penge ud for dem, fordi forvalteren mente, at Marselis havde ret til afgiften af hele lægdet. Beløbet, der også var blevet forøget med frokenstyr, var blevet så stort, at Niels Pedersen mente, at Peder Rasmussen Keldsen og hans søn burde erlægge og "betale til fornævnte Clemend Christensen og hans medbrødre for omrørte fordring 35 rdl. 2 sk., som de for dem udi så måde udlagt og betalt haver".

Selvom Mogens Friis' fuldmægtig fremlagde bevis på, at de to halve gårde var tilskiftet hans husbond, og ligeledes fremviste de to bønders kvitteringer, så faldt dommen ud til Clemend Christensen og hans fællers fordel, hvilket man nok kan undre sig over, for i den slags tvetydige sager plejede dommeren almindeligvis at være så forsigtig at søge afgørelse ved landstinget. Når det ikke var tilfældet her, kan det være, fordi der var tale om birkeherrens skøde mod et brev om et skøde og ikke selve

det andet skøde. Selvom de blev dømt til at betale inden 15 dage, skete der dog intet, for året efter måtte dommen fornyes 421).

Hvor upræcise de skøder var, som kronen havde udgivet, understreges af en sag, som Mogens Friis førte, hvori han stævnedes Søften mænd, fordi der ikke var blevet betalt landgilde og andre ydelser til ham af et boel i Søften, som ikke i mands minde så ud til at have eksisteret. Det skulle have ligget på Søften mark og have været beboet af en mand ved navn Peder Rasmussen. Kongens skøde fra den 25. april 1661 blev fremlagt, med opgivelse af afgiftens størrelse, og der nævnes også et bestemt stykke jord. Mogens Friis havde slet ikke fået nogen betaling, hvorfor han krævede, at Søften mænd skulle aflægge ed og sige sandheden om, hvad der var blevet af den ejendom.

De stod så frem alle sammen og vidnede, at der aldrig havde været nogen, der hed Peder Rasmussen, så længe de kunne mindes, og det var op til 50 år. Der havde heller ikke været noget boel eller boels jord, hvor en mand af det navn kunne have boet, og da kunne Clemend Christensen mindes 24 år 422). Med den viden må det formodes, at det var hans far Christen Clemendsen, der i 1634/35 betalte 6 rdl. i husbondhold for den selvejergård han iboede 423).

167. LAURITS PEDERSEN født i Borum omtrent 1645, død sst. begravet 17/3 1728. Gift med Karen Knudsdatter født 1652, død i Borum begravet 3/10 1742.

Børn:

- < **400 Knud Lauritsen** født omtrent 1674
- < **401 Maren Lauritsdatter**
- < **402 Peder Lauritsen** døbt 11/5 1694

Laurits Pedersen er kendt fra lovbud til ham, når der skulle sælges arveparter i slægtens selveje i Borum. Selv solgte han i 1696 arveparter sammen med sine brødre Peder og Jesper Pedersen 424). Laurits Pedersen og hans kone Karen Knudsdatter er nævnt i præstens mandtal til kop- og kvægskatten 1678, og Laurits Pedersen og hans sønner er nævnt i Frisenborgs landeværnsruller 1700. Han havde da en gård i Borum på hartkorn 7 td. 3 fjr. 425) En gård af den samme størrelse blev siden delt, og i 1733 fæstede Peder Lauritsen halvdelen, mens Knud Lauritsen opgav sit fæste på den anden halvdel i 1737 på grund af armod og skrøbelighed. Gården havde da nr. 14 i Borum 426).

168. ERIK PEDERSEN født omtrent 1646 i Borum, død sst. begravet 27/3 1703. Gift med Maren Tomasdatter født omtrent 1637 i Borum, død sst. begravet 10/10 1695.

Børn:

- < **403 Tomas Eriksen Overgård** født omtrent 1664
- < **404 Jens Eriksen** født omtrent 1668
- < **405 Anders Eriksen** født omtrent 1669
- < **406 Karen Eriksdatter** født omtrent 1669
- < **407 Peder Eriksen** født omtrent 1671

Erik Pedersen betalte i 1662/63 1 rdl. og 1 okse i husbondhold af en halv selvejergård i Borum, som hans far Peder Andersen oplod 427). Peder Andersen havde to selvejergårde i Borum, så der må her være tale om, at Erik Pedersen overtog den halve selvejergård, og at han derefter var deltager i forliget mellem sin far og bror Oluf Pedersen, da denne i 1663 overtog den af selvejergårdene, som kaldtes Anders Nielsens gård 428). Erik Pedersen havde tilsyneladende trukket sig fra selvejergården, for han fæstede allerede året efter en anden gård, nemlig den fæstegård, som Tomas Nielsen fradøde og hans hustru oplod ved sin søn Niels Tomasen 429). Betalingen på 24 rdl. var mere end det dobbelte af, hvad husbondholdet havde kostet, og selvom det blev bogført samme år, gik der ret lang tid, før pengene blev betalt, for Erik Pedersen blev stævnet til tinget i 1668, fordi han endnu ikke havde betalt 430). Niels Tomasen, der var gift med Erik Pedersens kusine Karen Pedersdatter, var hans kone Maren Tomasdatters bror.

Den anden af Peder Andersens selvejergårde, Erik Pedersen forlod, blev overtaget af broderen Peder Pedersen, og da han døde, blev Erik Pedersen værge for hans tre små piger 431), og da der efter broderen Oluf Pedersens død skulle tinglæses forlig og taksering af selvejet mellem Berete Jønsdatter,

hendes nye mand Conrad Rindelev og hendes døtre, gik der varsel til Erik Pedersen, for han var også deres værge 432). Ligesom sine søskende fik Erik Pedersen lovbud, når der blev handlet arvelodder i selvejrgodset i Borum 433).

169. PEDER PEDERSEN født i Borum, død sst. begravet 15/3 1696. Gift med Apelone Nielsdatter født omtrent 1664 i Søften, død i Borum begravet 24/1 1742.

Børn:

- < **408 Maren Pedersdatter** født omtrent 1688
- < **409 Anne Pedersdatter** født omtrent 1690
- < **410 Sidsel Pedersdatter** døbt 10/12 1693

Peder Pedersen var ikke helt ung, da han blev gift med Apelone Nielsdatter. Af de tre piger, som han fik i ægteskabet med hende, er de to fødte før kirkebogen begynder, og deres navne kendes kun fra tingbogen. Peder Pedersen lånte i 1690 sin bror Oluf Pedersen 10 sldl. og fik som sikkerhed for lånet pant i et gadehus i Borum, kaldet det lange hus. Det pantebrev forårsagede nogle år efter Peder Pedersens død en farlig ståhej. I forbindelse hermed oplyses det, at Peder Pedersens gård for havde tilhørt Peder Andersen, og at Peder Andersen foruden denne havde ejet endnu en gård, nemlig den gård Oluf Pedersen havde fået ved det ovenfor omtalte forlig. Det "lange hus" var den gårds tilliggende gadehus, og da Oluf Pedersens søn Peder Olufsen ville sælge, med sin stedfar Conrad Rindelev som sagfører, blev der strid om pantebrevet og husets brøstfældighed 434). Stridighederne vil blive omtalt mere udførligt i afsnittet om Apelone Nielsdatter og hendes anden mand Peder Rasmussen Fregerslev <325>, der ligesom hendes første mand var én af herredsfoged Peder Pedersens mange efterkommere.

Peder Pedersen og Apelone Nielsdatter solgte kort før hans død i 1696 deres lodder i to selvejer-gårde med tilliggende gadehuse samt i Borum mølle til Envold Nielsen og Johanne Jespersdatter 435). Foruden deres egne parter, solgte Peder Pedersen en del pantsatte arvelodder i samme gods, nemlig dem Peder Olufsen og Ingeborg Nielsdatters børn havde pantsat til ham. Men før det var blevet muligt, havde han måttet gå rettens vej både ved herredsting og landsting. Det skete i en periode, hvor hverken Framlev-Gern herreders tingbog eller landstingets dombøger er bevaret. Sagen er dog ikke ført ved hjemtinget, men ved Djurs Sønder herreds ting både i 1687 og i 1693, og da tingbogen derfra findes fra 1688-97, kan man der få rede på, hvad der var foregået.

1693 lod Peder Pedersen i Borum og Niels Jensen i Lading stævne til Djurs Sønder herreds ting nemlig: "Laurits Rasmussen i Mårup, Jesper Olufsen og salig Oluf Pedersens enke Birgitte Jensdatter med hendes lovværge og medarvinger, Peder Nielsen og Tomas Nielsen, alle i Borum, så og Envold Nielsen i Borum mølle, hvad enhver af dem vil have at svare imod ejendoms doms forhvervelse på tvende selvejergårde med deres tilliggende i Borum by, nemlig mølle og huse, som bemeldte Peder Pedersen har i pant. Dernæst fremlagdes pantebrevet, udstedt af Sønder herreds ting den 4. oktober 1687, item fornævnte doms tilståelsesbrev af den 4. oktober 1688, så og en dom udstedt af Viborg landsting den 17. oktober 1688, som samme doms slutning med forbemeldte dokumenter alle for retten blev læst og påskrevet, og videre skal vorde indført. Der foruden refererer Niels Jensen sig, at Peder Pedersen er en part i fornævnte selvejergårde berettiget af Tomas Nielsen i Borum, men han var alene dom på det øvrige fornævnte pant begærende".

Djurs Sønder herreds ting var den indstævnede Laurits Rasmussens hjemting. Når sagen foregik der, skyldes det måske, at han var værge eller formynder for en af debitorerne, formodentlig Karen Pedersdatter eller Niels Tomasens Foghs datter Maren Nielsdatter <384>, som sammen med Peder Pedersen Borum <160> og Anders Pedersen Borum <158>, alle barnfødte i Borum, havde underskrevet en tilståelse, hvoraf det fremgår, at de havde lånt 100 rdl. af Peder Pedersen i Borum, som de havde lovet at betale til Skt. Olufsdag 1688, hvilket de dog ikke havde været i stand til.

Sagen var blevet pådømt på Viborg landsting den 17. oktober 1688, og selvom dommen ikke er indført i tingbogen i Sønder Djurs herred må Peder Pedersen have fået medhold i sit krav, når han har kunnet sælge pantet. At Tomas Nielsen, som den eneste af medarvingerne ikke blev krævet, kan det skyldes, at han havde vedgået eller betalt sin gæld, mens Jesper Olufsen og salig Oluf Pedersens enke Birgitte Jensdatter og hendes medarvinger, nemlig deres børn, enten selv skyldte ham penge, eller snarere at der for Anders Pedersen Borum, Peder Pedersen Borum og Maren Nielsdatter Foghs gælds

betaling var sket indvisning i deres pantsatte lodder i godset i Borum. "I det øvrige forhenes Peder Pedersen os største uret at have gjort, idet han ved sit pant, som en fremmed mand på den tid og ingen ret arving, indvikler sig i det gods, som ham intet vedkommer, og sætter temmelig pris og værdi på samme gods for de vedkommende, at han i sådanne måder kan føre de vedkommende og rette lodsejere i bekostning og pengespilde, som dog er nærmest at købe, hvorom vi videre vil have os vores præ- tention forbeholden", lød de andre lodsejeres protest, ligesom de også protesterede over ikke at være blevet stævnet til hjemtinget, hvilket efter skødet fra 1696 til Envold Nielsen Møller ser ud til at være sket senere med dom den 11. juli 1694, og at dommen ikke blev indskrevet i tingbogen i Djurs Sønder herred, kan være en følge af denne protest 436).

Omkring et år efter Peder Pedersens død og omtrent samtidig med, at Apelone Nielsdatter igen blev gift, udbød hans brødre Erik og Jesper Pedersen, som værger for de tre piger, deres arv på 300 sldl. til låns mod sikkerhed og renter, og da Apelone Nielsdatter efter Peder Pedersens død solgte en fjerdedel af sin gård i Borum til sin nye mand Peder Rasmussen Fregerslev, havde hun sin far Niels Pallesen med sig som lovværge 437). Niels Pallesen var fra Koldkærgård, en stor enstedsgård i Kasted sogn, som han havde fæstet omtrent 1671, idet han før den tid havde boet i Søften, hvor Apelone blev født omtrent 1664 438).

170. JESPER PEDERSEN født i Borum omtrent 1650, død sst. begravet 1/6 1711. Gift med Maren Rasmusdatter <329> født i Fregerslev døbt i Hørning 12/3 1665, død i Borum begravet 2/2 1735.

Børn:

< **411 Maren Jespersdatter** født omtrent 1684

< **412 Peder Jespersen** født omtrent 1688

< **413 Oluf Jespersen** døbt 1/1 1694

< **414 Anne Jespersdatter** født omtrent 1695

< **415 Kirsten Jespersdatter** døbt 14/6 1699

Jesper Pedersens mor Karen Olufsdatter og Maren Rasmusdatters farfar Peder Andersen var fætter og kusine, de var altså i slægt med hinanden, men dog ikke så nær, at de skulle søge kongen om tilladelse til at blive gift. Maren Rasmusdatter var født i Fregerslev og døbt i Hørning kirke i 1665, hvor deres bryllup må have fundet sted på et tidspunkt, hvor kirkebogen desværre ikke er ført. Oplysningerne om hendes herkomst findes i skiftet efter hendes ældre søster Kirsten Rasmusdatter, som døde barnløs i Javngyde 1730, og da var det hendes søskende eller deres børn, som var arvinger 439).

Jesper Pedersen var værge for to af sine afdøde brøders børn, nemlig Peder Pedersens tre døtre og for Oluf Pedersens døtre, som endnu ikke var gift, da deres far døde 440). Som sine andre søskende fik Jesper Pedersen lovbud om salg af arveparter i selvejergodset i Borum, og han solgte selv sine arveparter til Envold Nielsen og Johanne Jespersdatter i 1696 441).

Alle bønder betalte tiende, både af korn og kvæg. Før reformationen tilfaldt tiendeafgiften bisperne, præsterne og kirkerne med en tredjedel til hver. Afgifterne gik til præstens løn og til kirkernes vedligeholdelse. Efter reformationen tilfaldt bispernes tredjedel af tienden kronen 442). "Kongelig majestæts anpart korntiende", også kaldet kongetiende eller kongens korntiende, blev almindeligvis fæstet ud for fæsterens livstid mod betaling af en fast årlig afgift og mod indfæstningspenge, beløbet varierede noget formodentlig efter højeste bud.

1697 blev Niels Jensen i Ussinggård i Hatting herred, Jesper Pedersen og Clemend Nielsen i Borum stævnet til tinget på grund af tienderestancer, fordi de i fællesskab havde Borum sogns kongetiende i fæste, også nogle af bønderne blev stævnet, især var Jesper Olufsens enke og hendes søn Oluf Jespersen bagud med betalingen. Der må ikke have været fuldstændig enighed om leveringen, for adskillige fra Borum aflagde vidnesbyrd om, hvordan det havde været i de sidste tyve år. Sagen blev udsat og er vel på en eller anden måde gået i orden, for man ser ikke mere til den i tingbogen 443).

Jesper Pedersen var ifølge landeværnsrullen 60 år i 1710, hvilket stemmer med alders opgivelsen ved begravelsen i 1711 444). Maren Rasmusdatter, som var omtrent 15 år yngre end sin mand, blev ikke gift igen, men har formodentlig på et eller andet tidspunkt opladt gården til sin datter Karen Jespersdatter og svigersøn Tomas Sørensen, som på sin svigermors vegne mødte på skiftet efter hendes barnløse søster Kirsten Rasmusdatter i Javngyde i 1730.

171. ANDERS SEJERSEN født i Sjelle, død før 10/6 1685 i Låsby. Hans kones navn er ukendt.

Barn:

< **416 Maren Andersdatter**

Anders Sejersens forbindelse med slægten ses af, at hans bror Oluf Sejersen i Sjelle i 1685 mødte i tamperretten på sin brordatter Maren Andersdatters vegne, fordi hendes trolovede havde brudt sit ægteskabsløfte og havde trolovet en anden 445). Ellers er der intet fundet om ham eller hans familie.

172. OLUF CHRISTOFFERSEN SEJERSEN født omtrent 1638, død 1708 i Sjelle. Gift 1. med Maren Envoldsdatter født i Svejstrup, død før 1695 i Sjelle. Gift 2. før 4/11 1696 med Johanne Berendsdatter født i Høver, død i Sjelle. Gift 3. med Maren Nielsdatter født omtrent 1678, død i Sjelle begravet 20/10 1728.

Børn første ægteskab:

< **417 Dorte Olufsdatter**

< **418 Christoffer Olufsen** født omtrent 1673

Børn tredje ægteskab:

< **419 Helle Olufsdatter**

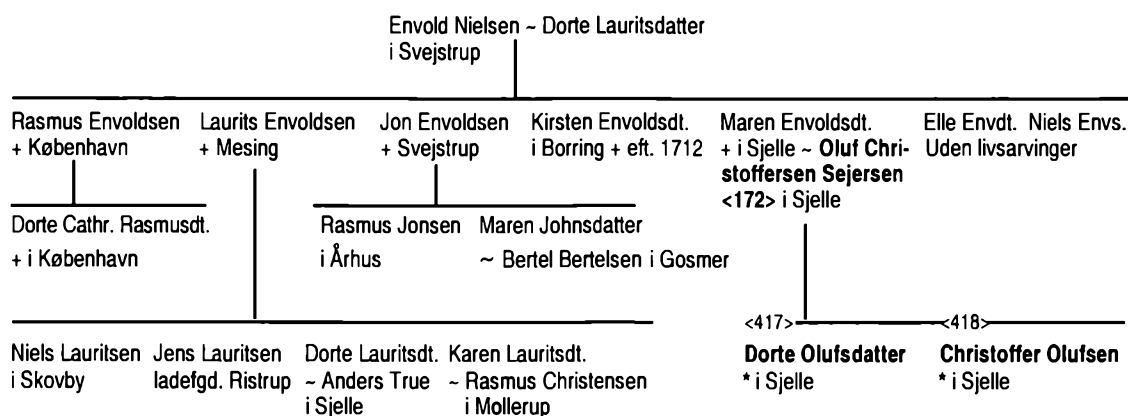
< **420 Johanne Marie Olufsdatter**

< **421 Sejer Olufsen**

Oluf Christoffersen Sejersens første kone Maren Envoldsdatter var datter af Envold Nielsen og Dorte Lauritsdatter, som boede og døde i Svejstrup, det blev der gjort rede for på Skanderup- Hjelmslev herreders og Ry birks ting i 1712, da det blev oplyst, hvem der var berettiget til arv efter Dorte Cathrine Rasmusdatter, som var død i København uden livsarvinger. Da blev der vidnet, at "Rasmus Envoldsen, som boede og døde i København, var barnfødt i Svejstrup, hans forældre var Envold Nielsen og Dorte Lauritsdatter, (som) begge boede og døde i Svejstrup, og havde han tvende kødelige brødre og to søstre. Den første broder ved navn Laurits Envoldsen, som boede og døde i Mesing sogn og by og efterladt sig to sønner, nemlig Niels Lauritsen boende i Skovby og Jens Lauritsen, ladefoged på Ristrup, samt to døtre Dorte Lauritsdatter, gift med Anders True i Sjelle, og Karen Lauritsdatter, gift med Rasmus Christensen i Mollerup. Den anden broder Jon Envoldsen boede og døde i Svejstrup (og har) efterladt sig en søn Rasmus Jonsen boende i Århus, og en datter Maren Jonsdatter, gift med Bertel Bertelsen i Gosmer i Hads herred.

Søstrene er Kirsten Envoldsdatter endnu levende i (Boehuset) i Borring sogn og by, så og Maren Envoldsdatter, som er død i Sjelle og (har) efterladt sig en søn Christoffer Olufsen og en datter Dorte Olufsdatter, som har Anders True 446), begge boende i Sjelle, desforuden havde han en søster Elle Envoldsdatter og en broder Niels Envoldsen, hvilke begge er bortdøde, og ingen livsarvinger sig efterladt. Samme forbemeldte salig Rasmus Envoldsens fuldkomne kødelige søskende er alle født

Slægtsskabsforholdet efter tingsvidnet fra 1712

udi Svejstrup af bemeldte forældre, som ej uden en gang har været udi ægteskab, så de er den afdøde Dorte Cathrine Rasmusdatters faderbrødre og fadersøstre eller deres børn, som træder til arv i deres forældres sted" 447).

Oluf Christoffersen Sejersens var gift anden gang med Johanne Berentsdatter, datter af Berent Johansen og Anne Nielsdatter 448). Hun er nævnt i 1696, da Rasmus Jensen Tåstrup i Adslev og Niels Eskildsen i Sabro solgte og skødede de parter, de arveligt er tilfaldet i en bondegård i Sjelle, til Berent Johansens datter Johanne Berentsdatter, nemlig i den gård, hun og hendes mand Oluf Sejersens påboer. Af skødet fremgår det, at Berent Johansen boede i Høver 449). Der var antagelig ingen børn i dette ægteskab.

Tredje gang var Oluf Sejersens gift med Maren Nielsdatter, som efter Oluf Sejersens død i august eller september 1708 blev gift anden gang med Anders Nielsen i Sjelle. Hun og hendes anden mand døde med kun et års mellemrum, for der blev holdt skifte efter ham 12. december 1727 og efter hende 27. januar 1729, af skiftet efter hendes mand ses, at der var blevet skiftet efter hendes første mand Oluf Sejersens den 4. oktober 1708 450).

173. JOHANNE SEJERSDATTER født i Sjelle, død i Adslev 1689. Gift med Søren Andersen, død efter 16/9 1696.

Børn:

< **422 Kirsten Sørensdatter** født omtrent 1680

< **423 Sejer Sørensen** født omtrent 1684

Da der i 1696 skulle sælges arveparter i den gård i Sjelle, som Oluf Sejersens påboede, fik Søren Andersen i Adslev varsel og lovbud, og hans søn lovbød og solgte sin mor Johanne Sejersdatters søsterlod i den samme gård i 1708 451), men da var hun død, for der blev holdt skifte efter hende i ryttergodset 21. juni 1689. Børnene var fem og ni år gamle. Det var ikke noget velhavende bo. De få ejendele var tilsammen 64 sldl. 2 sk. værd. Gården skulle repareres for 15 sldl., så med dyr, korn og redskaber, der skulle være, blev udgifterne på 66 sldl. 1 mark 8 sk. Rasmus Rasmussen i Mesing fordrede sin kones i boet indestående arv på 6 sldl. 1 mark 1 sk., så med det underskud kunne der ikke blive noget til arvingerne. Gården blev derefter overladt til Søren Andersens søn Rasmus Sørensen, som må have været en søn af et tidligere ægteskab. Han lovede at svare til gæld og udgifter og at forsyne sin gamle far, som havde afstået gården, med "værelse, nødtørftige klæder og føde, så længe han lever", og desuden beholde de to umyndige børn hos sig, til de selv deres føde kan fortjene, og imidlertid dem med nødtørftige klæder og føde og opdragelse i gudsfrygt at forse" 452).

174. MAREN SEJERSDATTER født i Sjelle, død sst. 1693. Gift med Anders Christensen True født omtrent 1644, død i Sjelle begravet 18/9 1726.

Børn:

< **424 Christen Andersen** født omtrent 1691

< **425 Sejer Andersen**

Selvejrbonden Anders True i Sjelle kunne i 1691 fremlægge skøder på sin ejendom i Sjelle, som var dateret 1579 og 1580. Det ene var givet af Rasmus Jensen og det andet af Jørgen Knudsen Smed begge fra Århus, og skøderne var udstedt til Jens Lassen i Sjelle 453). Da der blev solgt arveparter til Johanne Berentsdatter i 1696, gik der lovbud til Anders True på hans børns vegne, og i 1708 lovbød han selv på egne og Sejer Sørensen i Mesing hans vegne arveparter i gården med varsel til Oluf Jespersen i Borum og Jens Envoldsen i Herskind, Anders Nielsen og hustru Maren Nielsdatter, og de lovbød de to søsterlodder, Maren Sejersdatter og Johanne Sejersdatter arveligt var tilfaldet i Oluf Sejersens gård i Sjelle, og som Anders True og Sejer Sørensen, den første som indgift, og den anden på sin mor Johanne Sejersdatters vegne, havde arvet 454). Selvejergården i Sjelle beboedes ifølge matriklen 1688 af Anders Christensen og Jens Sejersens og var efter gammel matrikel på 8 td. 2 fjr. 2 alb. og efter den nye matrikel 5 td. 4 skp. 2 fjr. 1 alb.

1714 stævnedes Christian Voetmann af Sjelle Skovgård på herskabets vegne Anders True i Sjelle og hans søn Christen Andersen sst. for dom angående ulovlig skovhugst i Sjelle Skovgårds skov, idet

skovfogeden havde hørt, at en eg var hugget af dem, hvortil Anders True tilbød at gøre ed på, at han ikke havde hugget egen, men han vidste ikke, om hans søn havde gjort det, men i så fald havde han taget fejl, idet han havde sin egen selvejerskov, der støder op dertil, og da han havde gjort vederlag med et lige så godt træ til Sjelle Skovgårds herskab, lod Voetmann sagen falde 455). Et skifte dateret den 16. august 1693 efter Maren Sejersdatter omtales, da der blev skiftet efter Anders Christensen True. Hans enke hed Dorte Lauritsdatter. 456).

175. JENS SEJERSEN født i Sjelle, død sst. før 1695. Gift i Adslev med Kirsten Pedersdatter, død efter 22/3 1729 i Adslev.

Jens Sejersen er nævnt sammen med sin mor Helle Jensdatter og to søstre Anne og Maren Sejersdøtre i mandtal til kop- og kvægskat i 1678 457). Den 5. oktober 1687 stod Jens Sejersen i Sjelle og i hånd tog Peder Jensen af Adslev og solgte og skødede til sin trolovede fæstemø Kirsten Pedersdatter nu værende i Adslev den lod og del han arveligt var tilfaldet efter sin salig far Sejer Olufsen, som boede i Sjelle i den selvejergård han selv påboer 458). Kirsten Pedersdatter og hendes anden mand Rasmus Jensen Tåstrup er nævnt i skiftet efter hendes far Peder Jensen i Adslev. Moderen hed Maren Pedersdatter. Kirsten Pedersdatter er nævnt 1729 i skiftet efter hendes anden mand 459).

176. ANNE SEJERSDATTER født i Sjelle.

Anne Sejersdatter er nævnt sammen med moderen Helle Jensdatter 1678, hun var da over 10 år gammel, for der skulle betales kopskat for hende 460).

177. KAREN SEJERSDATTER født i Sjelle.

Karen Sejersdatter er nævnt sammen med moderen 1678, da der skulle betales kopskat for hende, var hun over ti år gammel 461).

181. JOHANNE JESPERSDATTER født i Borum. Gift før 1671 med Envold Nielsen født omtrent 1641, død i Borum begravet 13/8 1700.

Børn:

< **426 Peder Envoldsen** født omtrent 1667

< **427 Mette Envoldsdatter**

< **428 Karen Envoldsdatter**

< **429 Jens Envoldsen** født omtrent 1680

< **430 Niels Envoldsen** født omtrent 1681

< **431 Jesper Envoldsen** født omtrent 1688

Envold Nielsen var gift første gang med Tyra Frandsdatter, de havde ingen børn, men han var stedfar til hendes søn, Peder Frederiksen af hendes første ægteskab 462). Envold Nielsen var møller, og han og Johanne Jespersdatter købte arveparter i Borum mølle og andet selvejergods i Borum i 1696: "For retten fremkom Niels Jensen af Lading med en skriftlig underskreven fuldmagt af Peder Pedersen i Borum og Laurits Lauritsen sst., med bemeldte Peder Pedersens tvende brødre Laurits Pedersen og Peder Pedersen til vitterlighed underskrevet, (som) blandt andet formeldte, at de fuldmagt giver forskrevne Niels Jensen at skøde og afhænde alle de lodder og parter, de er berettiget udi salig Jesper Olufsens selvejer bondegård, samt udi den selvejer bondegård, Conrad Rindelev sst. påboer, med tilliggende gadehuse, Borum mølle og mølleskyld og al dets rette tilliggende efter deres oprettede købebrevs lydelse, med videre samme fuldmagt i sig formeldte, og for retten læst og påskrevet, dateret Borum den 13. marts 1696, og det til deres svoger Envold Nielsen hans hustru og arvinger.

Og da efter forskrevne fuldmagts formelding udi hånd tog bemeldte Niels Jensen Envold Nielsen af Borum mølle med fri vilje, velbered hu solgte, skødede og aldeles klarlig afhændede fra forskrevne Peder Pedersen, hans hustru Apelone Nielsdatter og deres arvinger og til forskrevne Envold Nielsen af Borum mølle hans hustru Johan Jespersdatter og deres arvinger til evig og evindelig ejendom at have nyde bruge og beholde alle de lodder og arveparter, som Peder Pedersen var berettiget og pantsat af salig Peder Olufsens børn, Anders Pedersen, Peder Pedersen, deres søstre Berete og Karen Pedersdatters børn, Tomas og Peder Nielsen Fogh udi deres søster Maren Nielsdatters pantebrev, dateret

Sønder herreds ting år 1687 og derpå forhvervede dom af bemeldte herredsting den 13. oktober 1693, samt efter en landstingsdom den 17. oktober 1688. I lige måde efter en dom af Framlev herreds ting den 11. juli 1694, som er udi den selvejer bondegård i Borum, Conrad Rindelev påboer, med tilliggende gadehus, kaldes Brunsvig, samt udi Borum mølle /: er årlig mølleskyld tre tønder fire skæpper mel, og udi den selvejer bondegård salig Jesper Olufsen påboede med tilliggende gadehus og udi Borum mølle årlig mølleskyld seks skp. og 1 fjr. mel, nok halvanden skp. mel årlig mølle skyld i Borum mølle :/ Peder Pedersen er arvelig tilfalden efter sin salig moder Maren Olufsdatter, tilsammen mølleskyld halvfemte tønde mel.

Deslige skødede og afhændede på forskrevne Laurits Lauritsen og hans hustru Anne Pedersdatters og deres arvinger og til forskrevne Envold Nielsen og hans hustru al den lod og part, som hans hustru var arvelig tilfalden efter hendes salig fader Peder Olufsen udi forskrevne selvejer bondegård, Conrad Rindelev i Borum påboer, med tilliggende gadehuse, kaldes Brunsvig og udi Borum mølle årlig mølleskyld 4 skp. mel, er årlig tilsammen i alt fem tønder mel, det være sig udi gårde og gårdsteder, mølle og møllesteder, huse og bygninger tvende indgårdede tofter og engbund til møllen, ager og eng, skov og mark, hede og fælled, mose og kær, fiskevand og fægang, vådt og tørt, lyngslet og tørvegrøft inden og uden alle markskel, samt Germands jord, to skovskifter i Herskind bjerg med sin engbund og 5 engskifter i Herskind Raugseng, som ligger til bemeldte Jesper Olufsens gård sst., og ellers ved hvad navn det optænkes kan specificeres og nævnes kan, som nu tilligger til bemeldte selvejergård og Borum mølle på alle sider, som nu forefunden og begreben er, som nu tilligger og af arilds tid efter gamle adkomster tilligget haver.

Og tilforpligter Peder Pedersens hustru og deres arvinger, Laurits Lauritsens hustru og deres arvinger til at fri hjemle, frelse og fuldkommenlig at tilstå forskrevne Envold Nielsen og hans hustru og deres arvinger forskrevne lodder og parter udi bemeldte selvejergård ejendom for alle og hver mands hinder, tiltale, genkald, som der på i nogen måder kunne prætenderes, så som de derfor haver annammet og oppebåret sølv, penge, fyldest og fuld værd, så de takker ham for god oprigtig betaling, og ej ydermere lod del eller rettighed de eller deres arvinger kendes der til eller at have i ovenskrevne ejendom eller mølleskyld efter denne dag, men Envold Nielsen hans hustru og deres arvinger herefter at gøre sig så nyttig, de bedst ved og kan.

Men der som skete, som Gud forbyde, at forskrevne lodder og parter i bemeldte selvejer ejendom mølle og mølleskyld fem tønder mel årlig mølleskyld blev dem eller deres arvinger afvunden eller fradømt udi nogen dom eller rettergang for deres vanhjemmels brøsts skyld, da tilforpligter de dem og deres arvinger, en for alle og alle for en, at igen give og vederlægge Envold Nielsen hans hustru og deres arvinger med lige så gode lodder og parter udi andet selveje ejendom mølle og mølleskyld et andet sted her udi Framlev herred og det udi alle måder så vel beliggende, de vil lade dem nøje med og holde dem skadesløs inden den sjette ugers dag næst efter, og blev bevist for tingsdom, at forskrevne lodder og parter i bemeldte ejendom mølle og mølleskyld var lovlig lovbudt udi fire samfulde tingdage, før det skøde gik beskrevet" 463).

Tinglæsningen forud for salget var varslet af Peder Pedersen og Laurits Lauritsen i Borum og til lodsejere udenfor herredet: Jens Pedersen Balle i Geding, Peder Jespersen i Tilst, Anders Jespersen af Ebeltoft, og til lodsejere i herredet: Conrad Rindelev på hustrus vegne og salig Oluf Pedersens børn, Peder Olufsen, Karen Olufsdatter, Edel Olufsdatter, Maren Olufsdatter, Jens Olufsen med deres lovværger, Oluf Jespersen, Jens Jespersen, Maren Jensdatter med datter Anne Jespersdatter, alle af Borum, med deres lovværger, samt Jens Pedersen, Laurits Pedersen, Jesper Pedersen og Erik Pedersen, alle i Borum, Envold Nielsen i Borum mølle og Jens Rasmussen i Låsby 464).

Hver gang der efterfølgende blev solgt lodder og parter i dette selvejergods i Borum, blev Envold Nielsen og Johanne Jespersdatter stævnet, men det var ikke dem, der var købere ved de lejligheder⁴⁶⁵), så der var stadig udestående lodder i møllen, og til disse lodsejere skulle der stadigvæk betales mølleskyld. Conrad Rindelev, som havde købt sig ind i selvejergodset ved sit giftermål med Oluf Pedersens enke Berete Jensdatter, havde således fortsat part i møllen.

Peder Pedersen og Apelone Nielsdatter solgte i 1696 ikke kun hans arvelod i gårde og mølle, men også de panter, som de havde, og havde fået rigtighed for ved dom på landstinget 1688, efter at sagen var blevet rejst på Sønder Djurs herreds ting 1687 466).

Men der var flere, som havde pant i møllen, og Envold Nielsen var bagud med at betale mølleskyld

til en panthaver i Århus, og da Envold Nielsen døde i 1700, blev der til skiftet efter ham den 26. oktober indgivet en fordring på 20 sldl., som enken i møllen og Conrad Rindelev burde betale, den sidste fordi han havde oppebåret mølleskyld for sin lod.

Selvom panterne ikke var blevet indløst, ville alt antagelig have været i orden, hvis panthaveren Morten Sommerfelds enke havde fået sin del af mølleskylden betalt hvert år, men det havde hun ikke, og derfor blev de stævnet og krævet for betalingen. Conrad Rindelev fremlagde et skøde af Framlev herredsting 6. april 1670, hvori Peder Jensen i Borum på egne og børns vegne og Christen Lassen i Herskind på hustrus vegne solgte deres arv efter deres salig mor Ingeborg Nielsdatter i den selvejergård i Borum, Peder Jensen påboer og i Borum mølle, som er 26 skæpper mel, som er den 4. part i gård, gadehus og mølle, og han berettede, at han havde betalt de halve afgifter fra 1694 til 1701, og hans formand salig Oluf Pedersen fra 1687. Salig Morten Sommerfelds enke i Århus afkrævede Johanne Jespersdatter bevis på, at hun havde leveret de 4 skæpper mølleskyld, som ifølge hendes pantebrev burde have været leveret siden 1687. Efter nogle ganges udsættelse begærede Hans Vinter dom i sagen mellem Maren Sommerfelds og Conrad Rindelev i Borum og Johanne Jespersdatter i Borum mølle. De blev dømt, for da Conrad Rindelev, ifølge skifte efter salig Envold Nielsen, havde oppebåret 4 skp. mel i 13 år efter hinanden, og Envold Nielsen, ifølge Morten Sommerfelds enkes indlæg den 26. august, havde svaret melet indtil 1687, "så bør Conrad Rindelev og enken Johanne Jespersdatter betale eller fremlægge kvittering" 467).

Derefter blev der stille om sagen, gælden er vel blevet betalt, men helt sikkert er det ikke, for en halv snes år senere blev der igen ført sag om manglende landgildebetaling af fire tønder mel årligt. Denne gang var sagøgeren Århus hospital, som kan have overtaget pantet efter Morten Sommerfelds enke. Den nye fordring var på 19 rdl. 5 mark 12 sk., og de indstævnedede var foruden Johanne Jespersdatter, hendes søn Niels Envoldsen, som havde overtaget møllen, og deres medarbejdere og andre interessenter. Conrad Rindelev, som var en af medinteressenterne, protesterede på alles vegne, og forlangte nøjagtigt bevis på hospitalets rettigheder, fordi det var selveje, og de kunne fremlægge bevis på, at de betalte herlighedsafgift til kongen. Herefter blev ryttergodset indblandet i sagen og ryttersessionens resolution

Tegning af Borum mølle efter postkort fra 1900-tallets begyndelse. Den ellers nedlagte mølle blev igen taget i brug under den tyske besættelse. Mølledammen er nu forsvundet, idet den efterhånden helt groede til.

indskrevet i tingbogen, ifølge den skulle der i henhold til krigsportionsjordebogen fra 1680 svares bondeskyld af møllen til Jesper Olufsen, Oluf Pedersen og Peder Pedersen, netop de mænd, hvis arvinger enten havde solgt eller stadig havde andel i mølleskylden. Efter fire ugers udsættelse begærede Århus hospital dom i sagen, som igen blev udsat i 3 uger 468).

Her slutter tingbogen, så hvad dommen kom til at lyde på, får man aldrig svar på, for den efterfølgende tingbog er gået tabt. Da møllen til sidst i 1731 og 32 blev solgt til Frisenborg, androg “interessenternes andel dog 19 af i alt 20 tønder mel i årlig landgilde, så hospitalet har vel haft den sidste tønde i pant 469).

182. OLUF JESPERSEN født i Borum omtrent 1658, død sst. begravet 13/1 1730. Gift med Anne Rasmusdatter <330> født i Fregerslev døbt 12/3 1665 i Hørning, død efter 13/1 1730.

Børn:

- 432 **Jesper Olufsen** døbt 23/11 død 24/11 1695
- < 433 **Jesper Olufsen** døbt 1696
- < 434 **Peder Olufsen** døbt 3/8 1704
- < 435 **Rasmus Olufsen** døbt 29/8 1700
- 436 **Peder Olufsen** døbt 8/11 1699

Oluf Jespersen gav og fik lovbud, når der blev handlet arveparter i selvejet i Borum, blandt andet da hans bror Jens Jespersen på nabogården var død, og den blev skødet til Peder Eriksen, som blev gift med enken 470). Oluf Jespersen var beslægtet med sin kone Anne Rasmusdatter i tredje og fjerde led, derfor var det ikke nødvendigt for dem at søge om tilladelse til at indgå ægteskab, han var således gift med en tvillingsøster til sin fætter Jesper Pedersens kone Maren Rasmusdatter. Det er skiftet efter deres lidt ældre barnløse søster Kirsten Rasmusdatter i Javngyde, der afslører slægtskabet 471). Da Oluf Jespersen var død, kort før skiftet blev holdt, var det deres søn Peder Olufsen, der mødte på sin mor Anne Rasmusdatters vegne.

Oluf Jespersen og hans bror Jens Jespersen blev stævnet til tinget i 1697 af Johan Arentsen på Lyngbygård, for at høre læst et skøde på et kirkeboel i Borum, hvoraf landgilden var en ørte rug, en ørte byg og en ørte havre, som skulle betales til kirken, skødet var dateret 29. juni 1696, og de blev dømt til at betale afgift af boelet til Lyngbygård 472).

Ligefrem fredelige tilstande har der ikke været i Borum lige efter århundredskiftet 1700, ikke alene var nogle af de i slægten indgifte kommet op at toppes om deres rettigheder i marken, hvad der skal berettes om andetsteds, nogle af dem bagtalte også hinanden. Således blev Oluf Jespersen i Borum stævnet i 1701 “for vidner, beskyldning og dom angående nogle ærerørige og truslers ord, som han på Tomas Sørensens hustru Maren Rasmusdatter sst. har haft til samme tid og sted”.

“Fremstod Peder Olufsen af Borum, som vidnede, at for nogle dage siden kom han ind til Conrad Rindelevs hus, hvor da samme tid var inde Peder Eriksen, Oluf Jespersen og Thomas Sørensen. Noget derefter kom præsten og Peder Rasmussen og Aleksander Degn indgående i samme hus, og efter at de havde (været) noget forsamlet, sagde præsten iblandt anden tale til Thomas Sørensen, at han og Peder Eriksen skulle forliges, thi eders kone er også udråbt for en troldkone, med anden tale som dem imellem faldt. Endelig udbrød Oluf Jespersen, som var ganske beskænket, med disse ord til Thomas Sørensen, din kone er en heks, og al hendes rigdom har hun ved hekseri. Siden talte de med hverandre, at han og Peder Eriksen endelig skulle forliges, og sagde til Thomas Sørensen, vil du ikke forliges? (og) svarede Thomas Sørensen dem, (om) det kunne ske med regimentsskriverens vilje, ville han nok, men i dag kunne det ikke ske, hvorpå Oluf Jespersen sagde, at dersom han ikke forligtes, skulle han få en ulykke, videre vidste han ikke”.

De øvrige, der havde været til stede, var også stævnet for at aflægge vidnesbyrd, dog ikke præsten og ikke heller Conrad Rindelev. Hvis der havde været det mindste grundlag for beskyldningen mod Maren Rasmusdatter, kunne sagen have fået et alvorligt forløb, men da de ærerørige ord var faldet i drukkenskab og i en situation, hvor der i forvejen var skænderi, blev der ved regimentsskriverens medvirken indgået forlig mellem Tomas Sørensen og Oluf Jespersen, men de blev stævnet flere gange, fordi de ikke havde overholdt, hvad de havde lovet, derfor mente regimentsskriveren, at de burde betale sagens omkostninger og 6 rdl. til de fattige 473). Oluf Jespersen nævnes i skiftet efter søsteren Karen Jespersdatter, idet han var formynder for hendes børn 474).

183. PEDER JESPERSEN født omtrent 1664 i Borum, død i Tilst begravet 5/7 1736. Gift 1. 21/10 1694 i Tilst med Bodil Nielsdatter født omtrent 1651, død i Tilst begravet 17/9 1704. Gift 2. med Kirsten Jacobsdatter født omtrent 1687 i Åby, død i Tilst begravet 12/3 1766.

Børn i andet ægteskab:

- 437 **Jesper Pedersen** døbt 21/11 1706
- < 438 **Bodil Pedersdatter** døbt 4/2 1708
- < 439 **Maren Pedersdatter** døbt 8/3 1716
- < 440 **Jacob Pedersen** døbt 27/12 1722

Peder Jespersen flyttede til Tilst, da han blev gift. Han og mange andre slægtninge fik i 1696 lovbud, da der skulle sælges parter i den gård, hans far salig Jesper Olufsen havde haft, som Conrad Rindelev nu beboede, og ligeledes da der samme år skulle sælges parter i gårde og mølle i Borum. Året efter ville Berete Jensdatter sælge de lodder og parter, som hun var berettiget til i tre selvejergårde i Borum, dels i den gård, hun og hendes nye mand Conrad Rindelev påboede, og dels i den gård, salig Jesper Olufsen påboede, og i den gård, Peder Olufsen nu boede i, samt i Borum mølle. Hun glemte tilsyneladende at give Peder Jespersen og hans søskende lovbud om det forestående salg. Derfor gjorde han, hans svoger og brødre indsigelse og forlangte, at der ikke måtte udstedes tingsvidne om salget, før der var blevet varslet efter loven. Protesten blev afvist af Berete Jensdatter med den begrundelse, at det kun var hendes egne lodder, der skulle sælges.

Der gik igen lovbud på det samme gods, da der skulle sælges lodder i den gård, hvori Jens Jespersen og Oluf Jespersen boede, og det var igen deres søskende og disses ægtefæller, der fik lovbud. Da Jens Jespersen købte arveparter af andre i sin egen gård, gik der ligeledes lovbud til alle hans søskende (475). Peder Jespersen er nævnt i skiftet efter søsteren Karen Jespersdatter i 1722 (476). Efter Peder Jespersens død blev gården fæstet ud til Rasmus Jensen, barnfødt i Hørslev, som blev gift med Peder Jespersens enke. Gården var på 6 tønder 4 skæpper 1½ album hartkorn (477).

185. JENS JESPERSEN født i Borum, død sst. begravet 19/6 1699. Gift 1698 med Anne Rasmusdatter født i True omtrent 1676, død i Borum begravet 16/6 1701.

Jens Jespersen fik ligesom sine søskende lovbud ved handel af arveparter i Borum, han døde efter kort tids ægteskab, og da hans enke blev gift igen, solgte hun gården til sin nye mand Peder Eriksen. Inden skødet blev skrevet, blev der efter fuldmagt fra den afdødes bror Oluf Jespersen 14. april 1700 tinglæst lovbud til Peder og Anders Jespersen, Envold Nielsen i Borum mølle, som var gift med deres søster Johanne Jespersdatter, også de to svogre Jens Rasmussen i Låsby, gift med Karen Jespersdatter, og Søren Sørensen Værum i Tilst, gift med Anne Jespersdatter, fik lovbud om det forestående salg, og enken og de solgte deres arvelodder i gården 5. maj 1700, som derved kom på andre hænder og gled ud af slægten (478).

186. KAREN JESPERSDATTER født i Borum, død i Låsby 1722. Trolovet i Borum 23/4 1693 og gift 1. med Jens Rasmussen, død 1716 i Låsby. Gift 2. med Knud Lauritsen i Låsby født omtrent 1661, død sst. begravet 2/2 1736.

Børn i første ægteskab:

- < 441 **Jesper Jensen** født omtrent 1697
- < 442 **Maren Jensdatter** født omtrent 1702
- < 443 **Sidsel Jensdatter** født omtrent 1709
- < 444 **Else Jensdatter** født omtrent 1713
- < 445 **Johanne Jensdatter** født omtrent 1715

Karen Jespersdatter og hendes første mand fik lovbud i 1696 om arveparter i salig Jesper Olufsens gård i Borum og ligeså i 1700, da hendes afdøde bror Jens Jespersens gård skulle sælges (479).

Der blev holdt skifte efter Karen Jespersdatter den 29. januar 1722, og da mødte Oluf Jespersen fra Borum og Søren Nielsen fra Herskind som formyndere for Else Jensdatter, og på Maren Jensdatters vegne mødte hendes morbror Peder Jespersen fra Tilst, mens børnenes halvbror Søren Jensen fra Nør Vissing var formynder for Johanne Jensdatter. Jens Rasmussen var altså enkemand, da han blev gift

med Karen Jespersdatter, som ikke fik børn med sin anden mand Knud Lauritsen.

Der var en del gode ting i mellem løsøret, man spiste på tintallerkener, havde tinskåle, men der var også trætallerkener, så tinnet har nok ikke været til dagligt brug. Lysestagerne var af messing, en brændevinskedel med dæk, piber og hat blev vurderet til 22 sldl., mens træbohavet var meget almindeligt. En af sengene var en gammel panel stolpeseng med himmel over.

En gammel hvid hest var ikke så meget værd, for den var blind, men blev alligevel vurderet til det dobbelte af en anden gammel hest, antagelig fordi den blinde hest udmærket godt kunne trække, når den var i spænd med andre heste, og dem var der tre af, og dermed netop nok til at trække den tunge hjulplov, hvortil man behøvede fire heste. Desuden var der en plag, tre køer, 4 kvier, tre ungnød og to kalve, syv svin, otte grise, tre gæs og tre gæslinger men ingen får og lam. Redskaberne, rugsæden og kornet på loftet blev også vurderet, hvad Karen Jespersdatters klæder ikke blev, så enten har de ikke været ret meget værd eller også været givet til børnene.

Der var i alt værdier for 238 sldl. 3 mark 11 sk., men gårdens bygninger på 50 fag skulle repareres for 30 sldl., som sammen med værdien af de redskaber, de dyr og det korn, som skulle forblive på stedet, samt rytterforplejning beregnet fra 1. februar til 1. maj og skifteomkostninger og gæld, blandt andet børnenes fædrene arv på 24 sldl. efter et skiftetbrev, dateret Låsby den 8. august 1716, i alt blev til 222 sldl. 9 sk., så der til deling blev 15 sldl., 3 mark 2 sk.

Enkemanden Knud Lauritsen skulle i to terminer udbetale arven til Jesper Jensen, Else, og Sidsel Jensdatter, men de to andre piger skulle blive hos stedfaderen og deres arv med dem, indtil den ældste Maren ville flytte derfra, og Knud Lauritsen skulle forsyne Johanne Jensdatter med klæde, føde, skolegang og anden kristelig optugtelse 480).

187. ANDERS JESPERSEN BORUM født i Borum, død i Århus 18/4 1719. Gift i Århus 10/10 1702 i Vor Frue kirke med Dorte Eriksdatter Møller <705> født i Århus, død sst. 1/7 1741.

Børn:

- < 446 **Jesper Andersen Borum** døbt 25/4 1708
- < 447 **Erik Andersen Møller** døbt 27/1 1709
- < 448 **Maren Andersdatter** døbt 10/1 1712
- < 449 **Laurits Andersen** døbt 9/8 1715

Anders Jespersen, kaldet Borum efter sin fødeby, boede en tid i Ebeltoft, hvortil der gik lovbud 1698. Siden blev han købmand i Århus, og her blev han gift i Vor Frue kirke 10. oktober 1702 med en datter af Erik Jacobsen Møller <336> og Helle Svendsdatter 481). Når der blev solgt arveparter i Borum, fik Anders Jespersen lovbud ligesom sine søskende, og han var en af dem, som protesterede, da Berete Jensdatter solgte arveparter i deres salig fars gård i Borum, uden at de havde fået lovbud 482). Som så mange andre måtte Anders Jespersen og Dorte Eriksdatter se et af deres børn dø som helt lille, for 22. oktober 1704 lod Anders Jespersen et spædbarn nedsætte i Dorte Eriksdatters morfars begravelse i Vor Frue kirke 483).

Den 5. oktober 1705 fik Anders Jespersen skøde på en købmandsgård i Århus: "Kendes vi underskrevne nemlig jeg Jens Jensen Holstebro, sognepræst til Skivholme og Skovby menigheder og provst over Framlev herred, Erik Eriksen Møller af Århus, hermed for alle vitterliggør, at vi har solgt og afhændet fra os og vore arvinger, så som vi også sælger, skøder og afhænder til vores svoger velagte mand Anders Jespersen og hans arvinger en gård på Vestergade beliggende, som strækker sig til adalgaden fra den gård, som sr. Arent Johansen iboer ved den ene ende, og til den anden side Jon Nielsen Ottesen klejnsmed iboer, med dens der tilliggende havested, gårdens avling udi marken og den fornævnte gårds ejendom"- osv. 484).

Kort tid efter at have købt gården løste Anders Jespersen den 25. januar 1706 borgerskab som småkøbmand 485). Anders Jespersen blev ikke en af de rigtig velstående købmænd, men klarede sig godt. I skiftet, der først blev holdt i 1720, får man indblik i hvordan han og hans familie boede og får også at vide, hvilke meget blandede varer han handlede med.

I købstæderne var det borgmestre og rådmænd, der skulle være skifteforvaltere, så fire til fem af dem eller deres fuldmægtige mødte sammen med byskriveren og to til fire vurderingsmænd op i dødsboet

for at foretage registreringer, mens selve skifteforhandlingen foregik på rådstuen. Der kunne gå op til flere år, før skifterne blev endelig sluttet, ikke mindst når der var tale om de handlende, som havde mange udestående fordringer og gæld til forskellig side, hjemme såvel som i udlandet, ligesom der også kunne være tale om varer på skibe, der ikke var hjemkommet ved dødsfaldet. Til skiftet mødte på de umyndige børns vegne deres farbror Oluf Jespersen af Borum. Børnene var Jesper Andersen 14 år, Erik Andersen 11 år, Laurits Andersen 5 år og Maren Andersdatter 8 år.

I kakkelovnsstuen til gaden var der blandt andre møbler et ottekantet bord med klæberstens blad, nogle kister, stole og bænke, en seng med vredne stolper og egepanel, det har været en himmelseng, for den var forsynet med grønt omhæng og kappe af rask. På væggen var der to firkantede lærredsstykker med sort ramme, altså billeder, et spejl i sort ramme og en tabolet med sytten glas. I en ny egetræs halvkiste med tre jern over lå duge, lagner, håndklæder og andet linned, og i en hvidmalet gammeldags egekiste var der et hollandsk krus med søvlåg, en sølvkande, som vejede 26 lod, en flintbøsse, en gammel kårde og en stok med sølvknap. I storstuen var der et egebord, nogle bænke og et rødmalet skab, hvori der foruden noget hør- og blågarn var en hel del tinservice og et par tinglystestager. I vinterstuen var bordet af fyrretræ, nogle bænke, en høj og en lang træstol, en jernbilæggerkakkelovn, og der nævnes to små spejle, og endelig en alkove med sengetøj.

Der var lidt mere tinservice i køkkenet, samt kedler af kobber og messing og husgeråd af jern. I bryggeret fandtes en brændevinskedel med hat og piber, en brændevinstønde med fire jernbånd om,

Brændevinshat af kobber. Hatten blev sat over kedlen så dampen kunne stige op og trænge ud gennem svalerorene.

et gammelt stavkar et ege mæskekar, nogle mindre kar, et sokar, en spand, en tønne og to ankre, en kande og en tragt, altså redskaber til brug for fremstilling af brændevin.

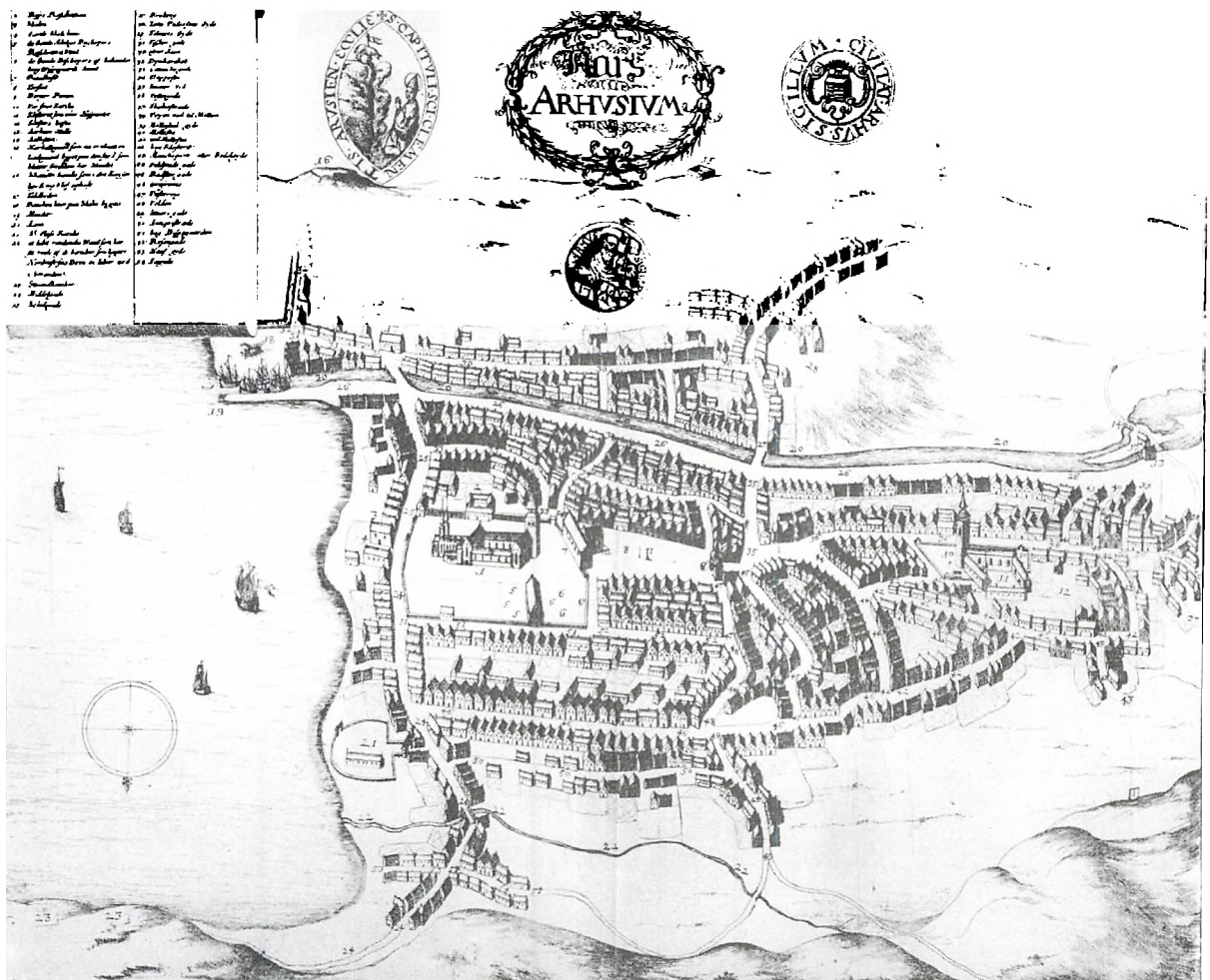
I pakhuset var der forskellige varer, fransk salt, ris, hør, jernstænger, tjære humle, malurt, træ og et halvfjærdingkar, og i gården to små svin, 30 læs ved, fire læs torv, en gammel stige, en bærebør, to ragere og en skodde, en trave hamp, en tjærebølge, en gammel hjulbør og en skærekiste, et par bærestænger med jernlænker. Et kammer ved storstuen indeholdt 3 peberkværne, 3 hængsler, 3000 hægter, 4 bliktoaksdåser, 1 dusin adskillige gamle knive, 4 dusin

gamle skospænder, 1 dusin små spejle, 4 par gamle børnesko, 1 dusin knæspænder, 4 dusin budicher, ½ gros små tinknapper, 3 blik pibehuse, 1 dusin gamle trækamme, et lispund afhugget jern, et par vægtskåle med vægt, en 4 lispunds bismer med mellemlod, 2 skp. Lüneburgsalt, 2 td. spansk salt, en fjr. oliesæbe. I kælderen var der tønner, stavkar, baljer og et saltkar, som formodentlig har været til husholdningen. På maltloftet var der flere varer, blandt andet 10 td. malt, 12 skp. byg, 2 td. havre, tre lispund flæsk samt tre rokke, hvoraf den ene var gammel, en skæppe og nogle løbe.

Den salig mands klæder fandtes i lillestuen, de blev vurderet til 27 rdl. 5 mark, bestod af to klædeskjoler, en sort og en blakket, en brun klædeskjole havde 42 sølvknapper, mens der i en vest af samme stof var 26 små sølvknapper, endnu en vest af grå klæde havde 35 sølvknapper og en gammel slidt vest var af tobin. Af bukser var der et par af rødt plys og et par gamle sorte, som var slidt, og en gammel brun klædeskjole var også slidt. To par gamle strikkede strømper, en hat, et par sko, et par tøfler og et par skospænder. Linklæderne beredte enken, at hun have forbrugt til børnene.

Der var i boet 14 rdl. i kurant mont, og af tilstående gæld kun en mindre sum, så boets værdier i alt blev opgjort til 766 rdl. 3 mark 1 sk. For leverede varer blev der fordret forskellige beløb på i alt godt 202 rdl., foruden det skulle der betales kongelige skatter, kopskat, krigsstyr og transportskat. Begravelsen havde kostet 53 rdl. 1 mark, men så meget kunne enken ikke få godtgjort til sin egen begravelse og havde så samtykket i at få 30 rdl. Med skifteomkostningerne blev det beløb, der skulle fratrækkes, på 273 rdl. 2 mark.

“Til hvilken forskreven bortskyldige gæld er gjort udlæg og betaling udi boets bedste og redeste

Peder Hansen Reesen: Atlas Danicus, kort over Århus set fra nord mod syd. Kortet er fra den periode, hvor Anders Jespersen Borum boede i Vestergade, som var den vigtigste vej ud af byen mod vest og nord.

midler, som enken Dorte Eriksdatter med hendes lovværge Søren Olufsens samtykke til sig tog og belovede derfor imod godsets beholdning, enhver for sin anpart fordring, med rede penge at svare og betale, forpligtede sig bemeldte enke med hendes lovværge alt vedkommende for skadesløs at holde i alle måder”.

Til deling blev efter flere mellemregninger og korrektioner 465 rdl. 1 mark 2 sk., hvoraf de 4 rdl. 5 mark 10 sk. i tilstående gæld, som ikke blev regnet af samme værdi som den egentlige formue og derfor blev delt for sig. Halvdelen af det samlede beløb 230 rdl. og 12 sk. blev så delt i 7 søsterlodder, idet hver af sønnerne skulle hver have to søsterlodder og datteren en, samt enken den anden halvdel plus den afdødes klæder 486). Dorte Eriksdatter blev gift igen med skipper Dines Sørensen Svane.

188. ANNE JESPERSDATTER født i Borum, død i Tilst. Gift 1. i Borum 19/9 1697 med Søren Sørensen Værum født omtrent 1639, død i Tilst begravet 6/5 1714. Gift 2. 7/7 1715 i Tilst med Mikkel Mikkelsen.

Barn i første ægteskab:

450 Jesper Sørensen døbt 6/5 1714

Igen er det de allerede mange gange omtalte lovbud, som fastslår, at Anne Jespersdatter var fra Borum. Når der skulle handles arveparter i hendes fædrene gods, fik hun og hendes mand lovbud 487). Anne Jespersdatter fik kun et barn. Hendes mand Søren Sørensen Værum var en hel del ældre end hende, og han blev begravet samme dag, som hendes eneste søn blev døbt.

Søren Sørensen Værum var fæster under Lyngbygård, hverken hans eller Mikkel Mikkelsens fæ-

stebreve er bevaret, men i Lyngbygårds godsarkiv er der en pakke med fæstebreve, hvoraf nogle er fornyelser af ældre fæstebreve. Et af dem er udstedt til Anders Olufsen, og den gård, han fæstede havde før været fæstet ud til Søren Sørensen Værum. Gården var på 8 td. 7 skp. hartkorn. Fæstebrevet er udateret 488). Det samme er skiftet efter Søren Sørensen Værum, som ligeledes findes i Lyngbygårds godsarkiv. Skiftet har fundet sted tidligst 30 dage efter hans død. Anne Jespersdatters nevø Peder En-voldsen fra Kvottrup mødte som hendes lovværge, og hendes bror Peder Jespersen i Tilst mødte på den spæde søns vegne.

Der var to sølvbægre i boet, det ene var pantsat, men det ville enken dog selv indløse. Der var tinservice til seks personer. Kakkelovnen ser efter vurderingen ud til at have været en bilæggerovn. Kobber og messingkedler var der ligeledes, og der nævnes en uldsaks og uldkarter, som underligt nok kun sjældent ses i skifterne. For karternes vedkommende kan forklaringen dog være, at de slides til af brugeren på en sådan måde, at de ikke er brugbare for andre. De nævnte karter har muligvis været helt eller næsten nye.

Bohavet bestod af senge, kister og skabe, stole og borde, en hjulrok og en hegel, bryggekar, kærne og nogle tønder. Et spejl, som var i stykker, og et malet kontrafej. Den afdødes klæder var næsten alle gamle bortset fra en grå kabudshue med sort plys og et par hoser. Klæderne var da også kun 3 rdl. 3 mark 4 sk. værd.

Der var temmelig mange bæster og køer, men deres værdi oversteg i intet tilfælde 6 rdl. Får, svin, grise og gæs var der også. Det hele blev vurderet til 148 rdl. 3 mark 14 sk. Kornet mentes at passe til det, der skulle være til fode og udsæd. Desuden omtales nogle ejendele, der imellem to bæster, to plage, fire stude en ko, 9 får og 7 lam samt en vogn og nogle kister, som alt sammen tilhørte enkens karl Mikkel Mikkelsen. Det blev derfor holdt udenfor vurderingen, og det var ham Anne Jespersdatter blev gift med året efter. Gården skulle repareres for 80 rdl., besætning og redskaber skulle være 91 rdl. værd, som med i alt 172 rdl. og 4 mark oversteg formuen. Alligevel besluttede husbonden, efter enkens og barnets venners begæring, at af det, som var udlagt til gårdens brøstfældighed, måtte moderen Anne Jespersdatter tage en del til barnets opdragelse, mellem det var mandens klæder og det pantsatte sølvbæger 489). Hvordan det siden gik den lille søn vides ikke.

Uldsaks af smedejern

189. JOHANNE NIELSDATTER født i Meldgård i Neder Hornbæk. Gift med Peder Nielsen Fogh født i Skivholme.

Den 25 juni 1668 lovbød og solgte Peder Nielsen Fogh en tredjedel af den gård i Skivholme, han på-boede, og skødede den til sin hustru Johanne Nielsdatter, og det var Niels Sørensen i Hornbæk der fik deres skøde tinglæst 490). Før Johanne Nielsdatter kunne få skødet, måtte hendes mand flere gange på tinget for selv at få skøde på andele i gården, som var på andre slægtninges hænder.

Først fik Peder Nielsen Fogh den 23. juli 1662 skøde udstedt af Mikkel Lauritsen Fogh i Vester Allen i Norge og hans søster Anne Lauritsdatter, som var parter, de havde arvet efter deres salig far Laurits Mikkelsen Fogh, som boede og død i Skivholme, og var det den tredje part i gården. Dernæst fik Peder Nielsen Fogh igen tinglæst både lovbud og skøde året efter den 15. og 22. april 1663.

Den 15. februar 1665 lovbød Mikkel Lauritsen Fogh i Herskind "al den lod og part, som hans for lang tid siden til udlandet bortrejste bror Niels Lauritsen havde i den tredje part af Foghs gård i Skivholme", hvorefter Peder Nielsen Fogh ugen efter også lovbød tredjeparten af den gård i Skivholme, hvori han boede. Der blev givet varsel til Karen Rasmusdatter, Anne Lauritsdatter og Jørgen Simonsen, samt til Kirsten Lauritsdatter og Anders Nielsen i Skjoldlev, og Mikkel Lauritsen i Herskind bød sølv og penge.

Det ser næsten ud til, at der har været strid om, hvem der skulle købe gården, for 21. juni samme år skødede Mikkel Lauritsen Fogh på sine egne og sin søster Kirsten Lauritsdatters vegne, Jens Jensen i Storning på sin datter Kirsten Jensdatters vegne og Anne Lauritsdatter i Herskind på sine egne vegne

den tredjepart i Foghs gård i Skivholme, de havde arvet efter deres bror Niels Lauritsen, og det var Peder Nielsen Fogh, der fik skøde på deres arveparter i gården 491). Derefter er der intet fundet om Johanne Nielsdatter og hendes mand Peder Nielsen Fogh.

190. SØREN NIELSEN MELDGÅRD født i Meldgård omtrent 1644, død sst. begravet 19/11 1724 i Neder Hornbæk. Gift i Nør Galten 24/4 1684 med Maren Pedersdatter født i Hinge omtrent 1656, død i Meldgård begravet 29/3 1712 i Neder Hornbæk.

Børn:

- 451 Karen Sørensdatter** døbt 6/3 begravet 19/6 1687
- 452 Anne Sørensdatter** døbt 14/10 1688 begravet 5/4 1693
- < **453 Peder Sørensen Meldgård** døbt 26/4 1691
- 454 Kirsten Sørensdatter** døbt 5/11 1693 begravet 6/5 1694
- 455 Maren Sørensdatter** døbt 5/11 1693 begravet 8/1 1694
- < **456 Maren Sørensdatter** døbt 7/5 1696
- 457 Niels Sørensen** døbt 31/10 1697 begravet 27/2 1698
- 458 Karen Sørensdatter** døbt 21/6 begravet 1/10 1699

Gården i Neder Hornbæk var i 1688 efter gammel matrikel på 15 td. 2 skp. og efter ny matr. på 11 td. 3 skp. og 2 fjr. Gården var en fæstegård under Brusgård, og når der ikke er fundet noget skifte efter Søren Nielsen Meldgård, er det fordi han var aftægtsmand, da han døde. Han og Maren Pedersdatter fik døbt otte børn, men af dem døde de seks som små.

191. KAREN NIELSDATTER født i Meldgård i Neder Hornbæk omtrent 1662, død i Sandby begravet 19/1 1709 i Haldum. Gift i Hornbæk 3/6 1680 med Peder Rasmussen Balle, død i Sandby begravet 19/1 1724 i Haldum.

Børn:

- < **459 Anne Pedersdatter Balle**
- < **460 Margrete Pedersdatter Balle**
- < **461 Maren Pedersdatter Balle**
- < **462 Karen Pedersdatter Balle** født omtrent 1692
- < **463 Rasmus Pedersen Balle**
- < **464 Sidsel Pedersdatter Balle** døbt 17/7 1698.
- 465 Edel Pedersdatter Balle** døbt 4/7 1701 død 29/1 1706
- < **466 Kirsten Pedersdatter Balle** døbt 21/8 1703
- 467 Søren Pedersen Balle** døbt 3/7 1707

At Karen Nielsdatter var Niels Sørensen Meldgårds datter ses i Haldum kirkebog, da hendes far Niels Sørensen fra Neder Hornbæk var fadder i Haldum i 1703 og 1707. Der er ikke fundet skifte, hverken efter Karen Nielsdatter eller hendes mand, så deres børn er fundet dels i kirkebogen, når de var faddere, eller når de mødte som værger for deres søskendes børn.

FEMTE SLÆGTLED

192. INGEBOG LAURITSDATTER BORDING født i Ulfborg omtrent 1649, død sst. begravet 17/3 1729. Gift med Christen Madsen, død i Ulfborg begravet 22/10 1708.

Børn:

- < **468 Mathias Christensen** født omtrent 1687
- 469 Laurits Christensen**
- 470 Anders Christensen**
- 471 Anne Marie Christensdatter**
- < **472 Keld Christensen**

Ingeborg Lauritsdatter Bording og hendes mand Christen Madsen er nævnt i skiftet efter hendes barnløse søster Annike Bording, hvor han var mødt på sin hustrus vegne 1). Christen Madsen var indtil sin død degn i Ulfborg. Deres børn kendes fra en afskrift af en nu forsvunden gejstlig skifteprotokol fra Ulfborg herred 2).

193. ACHILLES LAURITSEN BORDING født i Ulfborg, død i København 1673.

Achilles Lauritsen Bording menes at have studeret i København, men var død, inden der blev holdt skifte efter hans mor i 1686 3).

194. CHRISTEN LAURITSEN BORDING født i Ulfborg omtrent 1651, død efter 27/1 1695.

27. januar 1695 fik Christen Lauritsen Bording afslag på en ansøgning om pardon, for et af ham i 1681 begået lejemål 4). Et uægteskabeligt forhold var strafbart, ikke alene var det en høj bøde, der skulle betales, men for en præst var det særlig alvorligt, for han mistede sit embede. Det var ellers begyndt godt, for da han havde bestået sin eksamen ved universitetet, fik hans far godkendt sit ønske om, at hans søn kunne efterfølge ham i embedet: "Da hr. Laurits Christensen Bording, sognepræst i Ulfborg Råsted, begærer en kapellan, så er Christian Bording forordnet at være hans kapellan og efterfølge ham i embedet, hvis han overlever ham, eller kaldet bliver ledigt" 5).

Hr. Christen har næppe været gift, for så ville det være fremgået af den sag, der blev rejst imod ham af godsforpagter Peder Andersen fra Vosborg, efter at dennes kone Anne Jensdatter overfor ham, sin bror, jordmoderen og flere præster havde tilstået, at hr. Christen var far til det barn, hun fødte den 3. oktober 1681. Han havde, mens hendes mand var på rejse, begæret at have letfærdig omgængelse med hende, og hun fortalte sin bror om sin modstand, og "hvorledes han dog omsider kom til at fuldkomme sin vilje med hende". Degnen Christen Madsen havde tilstået, "at hr. Christen havde taget hende til hemmeligt skriftemål, om endskønt han både før og efter havde sin letfærdige og skammelige omgængelse med hende". Peder Andersen mente derfor, "at hr. Christen bør efter ovenbemeldte dokumenter at miste sit kald, ære og levned".

Det hjalp ikke Christen Bording at klage over dårlig behandling i fængslet, og at han ikke på forlangende kunne fremlægge sine dokumenter i provsteretten, for de var sendt til landstinget, hvortil sagen var blevet indstævnet. Selv appellerede Christen Bording til førstkommande herredag, dvs. højesteret, hvorfor provsterne ikke turde afsige dom, førend Anne Jensdatters sigtelse blev enten "kendt ved magt eller underkendt" 6). Det hjalp dog ikke, for Christen Bording blev, efter at sagen var blevet behandlet, dømt fra kaldet i 1682. Hvad Christen Bording siden levede af, og hvor han boede vides ikke. Han er ikke nævnt i skiftet efter moderen 1686. Anne Jensdatter blev også dømt, og hendes ægteskab med Peder Andersen opløst, dog fik hun kongelig tilladelse til at beholde sin hovedlod til sig og sit barn 7).

195. MARGRETE LAURITSDATTER BORDING født i Ulfborg. Gift med Peder Nielsen, død i Ramme 1692.

Margrete Lauritsdatter Bordings mand Peder Nielsen blev sognepræst i Ramme 1682 og nåede at være det i omkring ti år, før han døde i 1692. Ramme sogn var dengang et selvstændigt præstekald, idet det først i 1696 blev anneks sogn til Dybe. Hverken kirkebog eller gejstlig skifteprotokol er bevaret fra den tid, Margrete Bording og Peder Nielsen levede 8).

196. ANNIKE LAURITSDATTER BORDING født i Ulfborg, død i Ølby 14/8 1687. Gift med Hans Sørensen Ølby født i Slangerup, død i Ølby 19/7 1688 i Ølby, hvor han var præst.

Da der den 16. september 1687, som var 30. dagen efter Annike Lauritsdatter Bordings død, blev holdt skifte, var kun to af hendes arvinger tilstede, nemlig degn i Ulfborg Christen Madsen på sin hustru Ingeborg Lauritsdatter Bordings vegne og som lovværge for den afdødes søster Dorte Lauritsdatter Bording, som også var tilstede og måske boede i præstegården, for hendes arvelod efter forældrene på 48 sldl. var én blandt flere gældsposter i boet. Værdierne blev opgjort til 337 sldl. 3 mark. Gæld og besværing blev på 396 sldl. 3 mark 13 sk. så der var underskud i boet og intet at arve. Alligevel var det blevet godkendt, at de mest værdifulde af den afdødes klæder blev foræret til de to søstre Vibeke og Dorte Bording. Klæderne var en fjerduns mantou, en polsk klædes kjortel, en brunstribet og en gammel polemites mantou, et gulstribet silkeskørt, en gammel kronnattrøje, et daglig gråstribet skørt, et par sko og to par

Hans Sørensen Ølby's underskrift fra Hjern herreds skifteprotokol.

strømper, en gråværks halsflos, som nok har været en pelsforet krave af flos, to huer og en sort crepes kjortel, vurderet til 16 sldl. Hans Sørensen Ølby lovede at betale gælden og fik boet overdraget. Han døde året efter hendes død 9).

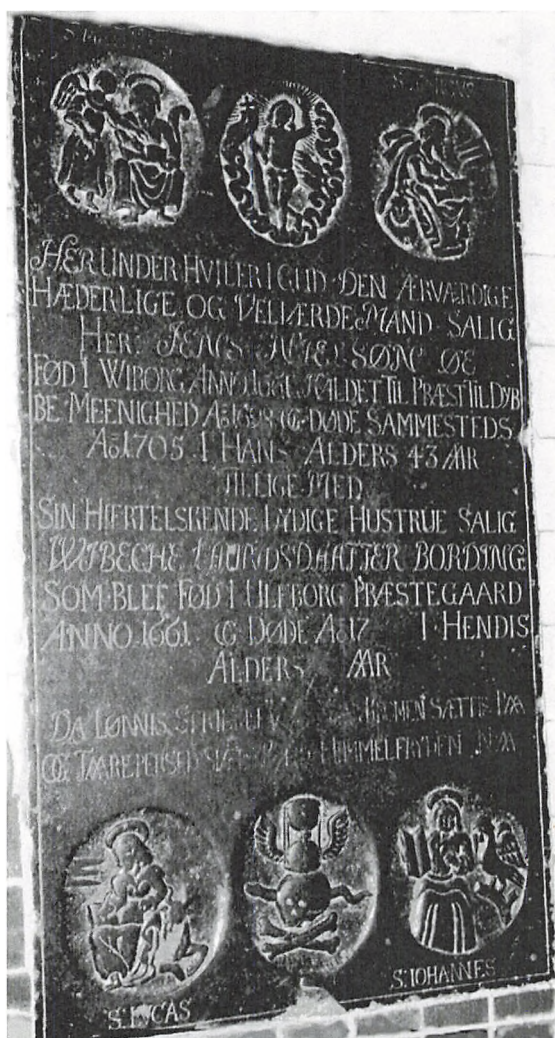
197. VIBEKE LAURITSDATTER BORDING født i Ulfborg 1661. Gift 1. efter 1686 med Jens Nielsen Øe født i Viborg 1661, død 1705, gift 2. med Jørgen Berntsen Vedel død 1744.

Begge Vibeke Bordings ægtemænd var præster først i Dye og fra 1696 også i Ramme sogn i Vandfuld herred. Hun var endnu ugift, da der blev holdt skifte efter hendes mor 1686. Oplysningerne om hende og hendes første mand er fra deres gravsten i Dybe kirke, hvor hendes dødsår dog ikke er indhugget i stenen 10).

Den sorte kalksten er en ældre gravsten, hvorfra den oprindelige indskrift er bortslebet. Stenen er stadig placeret i kirkens midtergang foran korbuen.

Indskriften lyder:

HER UNDER HVILER I GUD DEN ÆRVÆRDIGE / HÆDERLIGE OG VELLÆRDE MAND SALIG / HER JENS NIELSØN ØE / FØD I WIBORG ANNO 1661 KALDET TIL PRÆST TIL DYB / BE MEE NIGHED Ao 1698 OG DØDE SAMMESTEDS Ao 1705 I HANS ALDERS 43 / AAR / TIL LIGE MED / SIN HIERTELSKENDE DYDIGE HUSTRUE / SALIG / WIBEKE LAURIDSDATTER BORDING / SOM BLEF FØD I ULFBORG PRÆSTEGAARD / ANNO 1661 OG DØD Ao 17 1 / HENDIS ALDERS AAR / DA LØNNIS STRIDEN V () NAAR KRONEN SÆTTES PAA / OG TAAREPERSED SIÆL (KAND) HIMMELFRYDEN NAA

198. CLAUD LAURITSEN BORDING født i Ulfborg omtrent 1651 antagelig død før 1686.

Claus Lauritsen Bording var student fra Holstebro 1671 og blev efter at have læst i København hører dvs. lærer i Ribe, han aflagde ed på latin 9. marts 1672 11). Da han ikke er nævnt i skiftet efter moderen i 1686, må han være død før hende uden livsarvinger 12).

199. MAREN LAURITSDATTER BORDING født i Ulfborg. Gift før 1686 med Jens Christensen Grå.

Maren Lauritsdatters Bording var allerede gift, da der blev skiftet efter hendes mor i 1686 13).

200. DORTE LAURITSDATTER BORDING født i Ulfborg, død efter 6/9 1687.

Dorte Lauritsdatter Bording nævnt ved skiftet efter hendes mor i 1686 14), og i skiftet efter sin barnløse søster Annike Lauritsdatter Bording 1687. Hun var da ugift 15).

201. RASMUS BORDING født i Århus 29/7 1654, død i Ryomgård 13/5 1703 begravet i Marie Magdalene.

Rasmus Bording studerede i Padua og blev dr. jur. Han døde ugift 16).

202. MAGDALENE BORDING født i Århus 6/8 1660, død på Ryomgård begravet 17/7 1720 i Marie Magdalene. Gift med Peder Fogh født 31/8 1675 i København, død på Ryomgård 7/4 og begravet i Marie Magdalene 25/4 1753.

Magdalene Bordings mand Peder Fogh blev adlet 1707, udnævnt til justitsråd 1725 og virkelig etatsråd 1737 og var desuden medlem af højesteret. Da Peder Fogh trods tre ægteskaber forblev barnløs, blev adlingen overført til hans søsterson hr. Jørgen Fogh Wilster til Ryomgård. De blev alle begravet i Marie Magdalene kirke, hvor deres epitafium stadig findes.

Magdalene Bording indstiftede flere legater, dels forøgede hun sin morfars legat med 200 rdl., så der i alt blev 533 rdl. 2 mark, hvoraf renterne skulle gå til 10 skikkelige enker i Århus. Degnen til Marie Magdalene og Skarresø sogn skulle "for at holde skole om vinteren, og samme sognes ungdom udi læsning, skrivning og regning undervise, de fattige uden anden betaling, renten af 200 rdl. årlig til hver påske at nyde, som således erholdet fra år 1710, hvortil jeg (Peder Fogh) har lagt renten af 66 rdl. 4 mark årlig til bøger og papir, at hjælpe den uformuende ungdom på godset. To disciple fra Århus skole, som dimitteredes til akademiet, skulle nyde renten af 200 rdl. til rejsepenge med forbehold, at Ryomgårds ejere skulle have ret til at udnævne en eller to af dem. Desuden havde fornævnte min salig hustru ønsket og skriftlig givet derom sin vilje tilkende, videre til Guds forfremmelse og fædrelandets nytte, i en kristelig erindring af de berømmelige lærde mænd udi hendes familie på fædrene og modrene linie, som af en lang tid og udi et temmelig antal have enten resideret i Århus eller været der fødte, at se en skikkelig studiosum fra Århus skole hjulpen til at træde udi så gode fodspor, ved deres studeringers fortsættelse ved universitetet, hvilket dog af hendes arvinger blev modsagt, og tidernes besværlighed ikke haver tilladt at efterkomme, efter holdne deling med dem, foruden 900 rdl. gave til 3de i familien, som til dels ere ud(ber)talte, til dels af

Epitafium i Marie Magdalene over Peder Fogh, Magdalene Bording og hans to andre hustruer.

mig med obligationer forsynede, da haver jeg til denne hendes viljes fuldbyrdelse anordnet og hermed anordner, at årlig efter min død fra næstfølgende Phillippi Jacobi at regne skal gives til en student, som fra Århus skole er dimitteret og in Examine Philosophico haver vist sig at have fortjent til den mindste attestations haud illaudabilem, og med nemme, flittighed og skikkelige forhold giver forhåbning, at gøre nogen behagelig frugt af dette legato Bordingio-Foghiano renten af 1000 rdl. i 2de terminer” 17).

203. ANNE KIRSTINE BORDING født i Århus, død 1685/86 begravet i Egå kirke. Gift 1684 med Tyge Jespersen født 1655, død Mattrup 1706.

Barn:

< **473 Maren Tygesdatter** født omtrent 1685

Tyge Jespersen og Anne Kirstine Bording er formodentlig blevet gift kort tid efter, at de den 8. marts 1684 havde fået kongelig bevilling til vielse i huset eller i kirken 18). Tyge Jespersen var da ejer af Skæring Munkegård i Egå sogn. I 1686 fik han skøde på den gamle hovedgård Mattrup, men da var Anne Kirstine Bording allerede død.

Anne Kirstine Bordings begravelse i Egå kirke er omtalt i en sag ført på Århus stifts landemode, som fandt sted “synodum vernati, die mercuri post diem Philippi Jacobi Ao. 86” (første onsdag i maj 1686). Tyge Jespersen havde klaget over, at præsten i Skødstrup-Elsted sogne, som havde holdt ligprædiken over hans forældre, ved moderen Maren Christensdatters begravelse havde talt om dagdrivere, som går og slår gaver fra døre, men det kunne præsten forklare med, at han havde tænkt på hendes testamente, så hun havde vel betænkt de fattige i sognet. I sin prædiken over hans far Jesper Tygesen havde han kaldt ham for en gammel grå soldat, hvortil præsten kunne svare, at han havde kaldt ham en gammel stridsmand med hentydning til den åndelige strid, han også havde prædikeret om. Han havde ligeså prædikeret over Anne Kirstine Bording i Skødstrup kirke, selvom der var kastet jord på liget i Egå kirke. “Siden salig Anne Kirstine Bording kom i ægteskab med Tyge Jespersen til Skæring Munkegård, boede og døde hun udi Egå sogn, og i hendes velmagt såvel som på sin sygeseng og yderste havde sognepræsten betjent hende med sine saligheds midler”. Den ligprædiken, der blev holdt i Skødstrup kirke, var ulovlig, da det var sket uden kongens og bispens tilladelse, så det blev præsten dér straffet for.

Der er ikke bevaret skifter hverken efter Anne Kirstine Bording eller Tyge Jespersen men kun en pakke bilag til skiftet efter hans anden hustru Anne Mikkelsdatter, hvis arvinger satte Mattrup gods på auktion, hvor Christian Fischer købte Mattrup for 25.550 rdl.19).

204. INGEBORG MARIE BORDING født i Århus, død i Buskerud i Norge 2/1 1706. Gift 1691 på Ryoungård med Poul Sørensen Glud, død efter 1706.

Barn:

< **474 Frederikke Louise Glud** født 1702

Ingeborg Marie Bording og Poul Sørensen Glud fik kun en datter, før hun døde i 1706. Poul Sørensen Glud var amtmand i Buskerud i Norge 20).

205. POUL ADSERSEN BHI født i Bjerregrav omtrent 1615, død i Kverrestad i Skåne 21/3 1644. Gift med Brigitta Ludvigsdatter Munthe.

Poul Bhi blev 1641 26 år gammel præst i Kverrestad i Skåne. Han blev gift 1642 med Brigitta Ludvigsdatter Munthe, som var datter af ærke diakon ved domkirken i Lund, magister Ludvig Munthe. Hendes bror Otte Ludvigson Munthe skrev vers til deres bryllup. Poul Bhi døde uden livsarvinger 21).

205a. METTE ADSERSDATTER BHI født i Bjerregrav omtrent 1620, død omtrent 1676. Gift med Eskild Bertelsen født omtrent 1619, død i Højby omtrent 1680.

Børn:

< **474a Ahasverus Bartholin** født omtrent 1653

< **474b Hedvig Bartholin**

Mette Adersdatter Bhi var gift med Eskild Bertelsen, sognepræst i Højby i Ods herred 22).

206. POUL ANDERSEN ÅRHUS født i Århus, død i Grønby i Skåne 1658. Gift med Boel Matsdotter født 10/4 1611, død 1658.

Poul Andersen var magister og blev præst i Grønby i 1652 og provst i Vemmenhøgs herred 1655. Han blev gift med formandens enke Boel Matsdotter. En gammel notits beretter herom, "fik enken, som var velbedaget, derfor var ægteskabet som det kunne" 23).

207. ELLEN ANDERSDATTER født i Århus, død i Ingelstorp i Skåne. Gift med Otte Ludvigson Munthe, død i Ingelstorp 1671.

Børn:

475 Christoffer Otteson Munthe

476 Ludvig Otteson Munthe

< **477 Vendela Ottesdotter Munthe**

< **478 Margreta Ottesdotter Munthe**

< **479 Metta Maria Ottesdotter Munthe**

< **480 Sofie Ottesdotter Munthe**

< **481 en datter**

Ellen Andersdatters mand var søn af Ludvig Munthe, og hans søster var gift med hendes fætter Poul Bhi i Kverrestad. Otte Munthe blev præst i Ingelstorp 1652 og blev 1667 provst sammesteds 24).

208. ANNE ANDERSDATTER født i Århus, død i Slimminge i Skåne. Gift med Mogens Villadsen, død sst. 15/2 1666

Anne Andersdatters mand var præst i Slimminge og Tosterup sogne, hvor han blev indsat i 1639 25).

209. POUL FREDERIKSON SCHANDORF født i Söfvestad i Skåne.

Poul Frederikson Schandorf blev student 8. november 1662 fra Greifswald og er indskrevet Københavns universitet 11. august 1664 26).

210. RASMUS FREDERIKSON SCHANDORF født i Söfvestad i Skåne.

Rasmus Frederikson Schandorf student 8. november 1662 fra Greifswald og indskrevet Københavns universitet 11. august 1664 27).

211. DOROTEA FREDERIKSDOTTER SCHANDORF født i Söfvestad. Gift med Jacob Jönson Hummel.

Dorotea Frederiksdotters mand var ridefoged på Bälteberga, Wideröra og Knutstorp 28).

212. POUL AUGUSTINUSEN SCHANDORF født i Toreby omtrent 1643.

Poul Augustinusen Schandorf blev student 1663 København og kapellan i Toreby 1667 29). I beretningen om Torebys historie nævner P. Rhode ikke Poul som en af Augustinus Poulsen Schandorfs børn, måske fordi han døde før sin far 30).

213. CHRISTIAN AUGUSTINUSEN SCHANDORF født i Toreby omtrent 1643, død i Nebbelunde 1712. Gift med Margrete, hvis efternavn er ukendt, død i Utterslev præstegård begravet 20/8 1718.

Barn:

< **482 Marie Christiansdatter Schandorf**

Christian Augustinusen læste i Sorø, hvorfra han ifølge universitetsmatriklen tog eksamen 20. juni 1663 og tog bachelorus 29. maj 1666 31). Christian Schandorf blev præst i Nebbelunde på Lolland i 1680, han var dog blevet kaldet allerede i 1677, men da hr. Christian Arrebo, som han skulle afløse, ikke ville betale ham løn og i øvrigt stadig var en rask mand, søgte han og fik embede i Eskildstrup på Falster, for siden efter hr. Arrebos død at overtage kaldet i Nebbelunde. Christian Schandorf var i samtiden kendt for sine "latterlige" prædikener, hvor han blandt andet skal have sagt om Jesu som tolvårig, "at han var en køn lille dreng, munter og vel til mode, og havde et dejligt hår sådan som Hans

Mortensens lille dreng her i sognet” 32). Efter Christian Schandorfs død i 1712 flyttede hans enke til datteren i Utterslev, hvor hun ved begravelsen er indskrevet i kirkebogen som salig madame Margrete Schandorfs.

214. NIELS AUGUSTINUSEN SCHANDORF født i Toreby, død 1/5 1679 i Landet præstegård på Tåsinge begravet i Landet kirke 12/5 1679.

Niels Augustinussen Schandorf gik i Sorø skole, hvor han blev optaget 1664, og derefter blev han optaget ved akademiet sst. og siden på Københavns universitet den 20. juli 1666 33). 1676 blev han præst i Sandby på Langeland, men han døde på Tåsinge, hvor han blev begravet. I kirkebogen står: “Hr. Niels Augustinussen Schandorf sognepræst til Sandby i Langeland, som var trolovet med Mette Jensdatter, hr. Jens Mogensens datter her på stedet, som kom til Landet præstegård 24. april at holde bryllup med sin fæstemø, hvilket var berammet til den 30. april, og sygdommen, som udi en feber havde holdt sig til ham al vinteren tilforn men ej forladt ham, angreb ham på ny, at han døde 1/5 kl 11 formiddag og blev ingen bryllup holdt. Hans ligs begravelse skete i Landet kirke 12. maj.

215. ANNE AUGUSTINUSDATTER SCHANDORF født i Toreby, død i Karleby 6/1 begravet 14/1 1695. Gift med Peder Jørgensen Damsberg født i Falkerslev, død i Karleby 19/3 begravet 27/3 1696.

Børn:

- < **483 Johanne Pedersdatter Damsberg**
- 484 Birte Pedersdatter Damsberg**
- 485 Jørgen Pedersen Damsberg**

Anne Augustinusdatter Schandorf blev gift med Peder Jørgensen Damsberg, som var residerende kapellan i Toreby fra 1668, til han fik embede som sognepræst i Karleby og Nørre Ørslev på Falster i 1682. Det havde åbenbart været meningen, at han skulle være blevet i Toreby, for mellem ham og efterfølgeren Jens Hansen Ærøbo blev der underskrevet en kontrakt den 19. november 1683, efter at der havde været ført retssag om den sidstes overtagelse af præstegården. Da Peder Jørgensen Damsberg døde i 1696, blev kontrakten indført i skiftet med et tilgodehavende på 40 sldl. 34).

Peder Damsberg var søn af Jørgen Damsberg, som var præst i Falkerslev, og han blev student fra Nykøbing Falster 1660. 1696 blev han også sognepræst for Horreby menighed, idet kirken der skulle rives ned, men han døde et halvt år efter 35).

På skiftet efter salig Anna Augustinusdatter, hr. Peder Damsbergs, den 12 februar 1695 mødte på børnene Johanne og Birte Pedersdatter og Jørgen Pedersen Damsbergs vegne deres morbror Christian Augustinussen Schandorf.

Løsøreregistreringen indledes med en kande, et ottekantet bæger og ti skeer, altsammen af sølv, til en samlet vægt på 80 lod og til 55 sletdalers værdi. Tinservicet var 10 sldl. 1 mark værd, kobber og messinggenstande havde en værdi af 46 sldl. og 4 sk., linned 97 sldl. 3 mark 12 sk., spærlagner, borddækkener og hynder for 17 sldl. og 1 mark. Sengeklæder for 101 sldl. 3 mark 8 sk. Møblerne blev vurderet til i alt 87 sldl. 4 sk. Husgeråd og andet af jern var 29 sldl. 3 mark værd. Vognene var 14 sldl. 2 mark værd, mens adskilligt andet bohavne blev takseret til 27 sldl. 2 mark 12 sk.

Den hæderlige mand hr. Peder Damsbergs bibliotek blev efter speciel taksering tilsammen vurderet til 20 sldl. Kornet på lofterne og utærsket korn blev takseret til 67 sldl. 1 mark, heste og hopper til 131 sldl., hornet kvæg 81 sldl., kalve til 16 sldl. 3 mark, fårene til 10 sldl. og svin til 19 sldl. Den samlede værdi blev efter registreringen beregnet til 832 sldl. 2 mark 2 sk. Der var tilsyneladende ikke nogen gæld, for det beløb blev delt mellem arvingerne 36).

Godt og vel et år senere blev der holdt skifte efter Peder Jørgensen Damsberg. Erik Dannefer fra Karleby mødte på skiftet for sin hustru Johanne Pedersdatter, og Christian Augustinussen mødte for Birte og Jørgen Damsberg men vægrede sig ved at påtage sig værgemål for de to børn, for det første fordi han selv havde børnegods under værgemål for en af hr. Eskilds døtre i Vesterborg og for alle salig hr. Nielses børn i Vejleby, i alt 220 rdl. og at han havde caveret for tolderen i Dragsminde sr. Jens Laursen Stenholt for toldens indkomst af toldstedet, hvorfor han mente, at det ikke var til børnenes fordel at have ham som værge. Skifteforvalterne mente dog, at han efter loven burde påtage sig

værgemålet for sine søsterbørn og tage imod børnegodset, men derefter blev Peder Damsbergs skriftlige "sidste vilje" med hensyn til børnenes værgemål fremlagt: "Som jeg noksom fornemmer, at min alderdom med så heftig svaghed tiltræder, at min timelige død ikke må være langt borte. Dersom mine børns forsorg endnu, så vidt kristeligt bor at iagttages, ligger mig på hjerte, og min kære broder den hæderlige og vellærde hr. Mads Damsberg, som er født væрге efter loven, er selv såvel som jeg en højst aldrende mand, og så at tale går på gravens bred, er og besværet med andre værgemål, så jeg kunne ikke uden videre have bebyrdet (ham), så længe Gud vil, han endnu skulle leve, så har jeg indsat og venlig begæret min kære svoger den ærlig og velagtbare mand Johan Maus og Hans Holst i Nykøbing til værger for samtlige mine børn efter loven, hvilke mig og før min død herfor belovet mine børn lovligen kristeligen og trofasteligen at antage væрге og rådføre, bistå, deres midlers forvalte, og dem i alle måder så vidt muligt skal forsyne, som de agter for Gud og mennesker at ansvars, hvilket så vidt det timelige angår har været min sidste vilje og begæring, at således urykkelig skal holdes".

Løsoreregistreringen er næsten identisk med optegnelsen fra året før og slutter med. at der var for 270 sldl. løsøre, og at præstegården var 879 sldl. værd. Desuden var der, som omtalt ovenfor, et tilgodehavende på 40 sldl. Boets samlede værdi var 1964 sldl. 3 mark. Arven inklusive den mødrene arv blev på 1349 sldl. med 674 sldl. 3 mark på broderloden og 337 sldl. 1 mark 8 sk. på søsterloden 37).

216. ESKILD AUGUSTINUSEN SCHANDORF født omtrent 1648, død 1682 i Lillebrænde. Hustruens navn ukendt.

Eskild Augustinussen Schandorf blev optaget i Sorø skole 1665, indskrevet ved akademiet 5. maj 1668 og ved Københavns universitet samme år den 21. september 38). Han blev efter endt eksamen fra universitetet først hører i Nykøbing fra 1675-1679 og derefter præst i Lillebrænde i 1679, hvor han døde allerede i 1682 39). Det blev i skiftet efter hans svoger Peder Jørgensen Damsberg nævnt, at broderen Christian Augustinussen var væрге for en af Eskild Augustinusens dotre, som da boede i Vestenborg 40).

217. MIKKEL AUGUSTINUSEN SCHANDORF født i Toreby omtrent 1648, død efter 1668.

Mikkel Augustinussen Schandorf blev optaget i Sorø skole 1665 og indskrevet ved akademiet 5. maj 1668 og samme år den 21. september optaget ved Københavns universitet. Skal være død ugift 41).

218. HANS SØRENSEN LYNGE født i Lyngedøbt 14/11 1647, død i Bårse 21/10 og begravet 29/10 1703. Gift 1. med Cathrine Eriksdatter Munch, død i Bårse 20/8 begravet 29/8 1692. Gift 2. i Bårse 17/7 1694 med Cathrine Poulsdatter Munchgård født 5/7 1675 i Næstved.

Barn i første ægteskab:

486 Elsebeth Hansdatter døbt 5/3 1691

Børn i andet ægteskab:

487 Poul Mungård Hansen Lyngedøbt 28/2 1696

< **488 Cathrine Elisabeth Hansdatter Lyngedøbt 9/8 1697**

489 Frederik Hansen Lyngedøbt 26/8 1698

490 Hieronimus Hansen Lyngedøbt 30/11 1699

Hans Sørensen Lyngedøbt 14. november 1647 af sin farbror hr. Christoffer Hansen Nyborg fra Skørpinge. Hans Sørensen Lynged, der var student fra Sorø 1668, blev magister i 1684 og præst i Bårse og Beldringe i Præsto amt.

I Bårse kirke skal der ifølge Danmarks kirker have været et epitafium med en lang indskrift over Margrete Eriksdatter Munch, hendes mand magister Johannes Stenstrup, sognepræst til Tårs på Falster, og Cathrine Eriksdatter Munch, som døde natten mellem den 20 og 21 august 1692. Hun var mor til 11 børn, hvoraf syv sønner blev begravet for hende. Mindesmærket blev sat af Hans Sørensen Lynged over hende og hans anden hustru Cathrine Poulsdatter Munchgård, født 5. juli 1675 i Næstved, gift 17. juli 1694. Han var far til atten børn og døde 21. oktober 1703. Hans efterfølger både i ægteskab og embede Christian Winslow er begravet samme sted 27. juni 1720. Af de atten børn er der i kirkebogen fundet en datter af første ægteskab og tre sønner og en datter af andet ægteskab 42).

219. MAREN SØRENSDATTER født i Lyngø 6/1 døbt 14/1 1649. Gift 1677 med Andreas Lowsen, død i Sorø 1690.

Andreas Lowsens navn kendes fra Lyngø kirkebog, hvor der ved Maren Sørensdatters dåbs indførelse efter 1676 er tilføjet "Maren Andreis Lowsons". Andreas Lowsen var amtsskriver i Sorø amt. Han havde før været gift med Lisabeth afgangne Jørgen Andersens, så Maren Sørensdatter blev stedmor til hans børn af første ægteskab Jørgen Lowsen, Jacob Lowsen og Anne Cathrine Lowsen 43).

220. BARBARA SØRENSDATTER født i Lyngø 9/1 og døbt 20/1 1650, død efter 26/9 1704. Gift i Lyngø 8/7 1672 med Laurits Nielsen Barchmann født omtrent 1641, død i Herfølge 8/4 og begravet 18/4 1676.

Børn:

- < **491 Niels Lauritsen Barchmann** døbt 27/6 1673
- < **492 Søren Lauritsen Barchmann** døbt 4/10 1674
- < **493 Laurits Lauritsen Barchmann** døbt 6/12 1676

Ud for Barbara Sørensdatters dåbsindførelse i Lyngø kirkebog er der af en senere præst i Lyngø tilføjet: "Salig hr. Laurits Barchmanns". Laurits Nielsen Barchmann er formodentlig født i Valby, for i universitetsmatriklen er han nævnt med tilnavnet Valbyensis. Han var student fra Roskilde, blev indskrevet på universitetet 1666 og tog bachelorsgraden 1668. 1669 blev han præst i Herfølge, hvor han døde den 8. april 1676 44).

Den yngste søn er opkaldt efter sin far, fordi han er født efter faderens død. Skiftet efter Laurits Barchmann er af samme grund først holdt den 8. januar 1677. Gårdens bestand af dyr var dog blevet vurderet inden skiftet og taget ud af boet af hensyn til efterfølgeren i embedet, og den overskydende værdi blev så tillagt enken. Præstegården var blevet vurderet til 400 sldl. En diamantguldring blev vurderet til 100 sldl., og desuden var der et sølvbæger med ørnefod, en sølvkande, som vejede hele 94 lod, et par diamantguldknapper, en guldnord, en sølvskuepenge, en dobbelt og en enkelt dukat blev tilsammen 109 sldl. 3 mark 6 sk. Boets øvrige løsøre var opgjort til 198 sldl. 4 sk. Efter fradrag af gæld blev der til Barbara Sørensdatter 600 sldl., til hver af de tre sønner 200 sldl. i arv, og til dækning af arven blev der gjort udlæg i bohavet, for eksempel i en stor jernkakkellov på 2 messingpiller og med 10 messingknapper, hvoraf der blev tillagt hver af sønnerne en tredjedel 45).

Omkring ti år efter Laurits Nielsen Barchmanns død klagede den daværende sognepræst Christian Drejer til kongen: "Såsom hæderlig og vellærde mand hr. Christian Drejer, sognepræst til Herfølge og Sedder sogne, har supplicando anholdt hos hans kongelige majestæt om moderation og forlindring på den pension, som han efter forrige oprettede kontrakt af sognet årligen skulle udgive til den salig formands salig hr. Laurits Barchmanns efterleverske Barbara Sørensdatter, besværendes sig højlig at han sådan pension ikke kan udstå så høj at udgive, som kontrakten tilholder. Så for tidernes besværligheds skyld, især for stor forefaldende misvækst for os for kaldets daglige aftagelse og forringelse, og han på samme sin ansøgning har erlanget sådan hans kongelige majestæts nådigste resolution, som henviser sagen til hans excellences højædle og velbårne hr. stiftamtmands og hans ædle højærværdighed biskoppens moderation, som billigt kunne eragtes". Derpå havde biskoppen udstedt befaling, at de skulle udfærdige en ny kontrakt, eller at der skulle dømmes dem imellem i sagen. Derfor blev der den 6. oktober 1686 udfærdiget en ny kontrakt, som blev indskrevet i Bjæverskov herreds gejstlige skifteprotokol. Ved den lejlighed var Barbara Sørensdatters bror magister Hans Lyngø til Bårse hendes lovværge. Ved kontrakten findes en udateret tilføjelse: "NB: Da hun var besøvet af magister Peder Lange, og havde erholdt kongelig majestæts nådigste tilladelse at nyde fremdeles pensionen" 46). Barbara Sørensdatter var fadder hos sin søn Søren Barchmann i Præstø i 26. september 1704.

221. SØREN SØRENSEN LYNØ født i Lyngø 11/1 døbt 19/1 1651, måske død før 28/1 1669. Søren Sørensen Lyngø var student fra Sorø og blev 1667 indskrevet på universitet 47). Han kan være død før 28. januar 1669, da han ikke er nævnt i det afkald, hans søskende da gav til deres mor 48).

222. PEDER HANSEN født i Århus, død i Århus begravet i Vor Frue kirke 18/12 1662. Peder Hansen er nævnt i et notat, som findes indskrevet i Vor Frue kirkes regnskabsbog: "Efter et af

kirkeværgens overleverede regnskaber, som af andre godtfolks beretning fornemmes kan, at skal være udlovnet af salig vellærde afgangne Peder Hansen, salig borgmester Hans Pedersens søn, som han til kirken foræret har, og af prædikestolen over hans ligs nedsættelse er ankyndiget for menigheden, hans navn imod det hellige sted til en gudelig påmindelse, penge 300 sldl.” med en påtale til kirkeværgen, at han ikke har påmindet de salig godtfolks arvinger og gjort anfordring, så renten kunne blive betalt, og kirken få sikkerhed udstedt for hovedstolen.

223. METTE HANSDATTER født i Århus, død før 5/12 1672 på Sjelle Skovgård. Gift med Mathias Broberg født i Århus 1629, død 1681 på Sjelle Skovgård.

Børn:

- < **494 Rasmus Broberg**
- < **495 Kirstine Marie Broberg** født 1664
- < **496 Magdalene Broberg** født omtrent 1667
- < **497 Mette Marie Broberg** født omtrent 1669

Mathias de Brobergue, som han selv kaldte sig, var ejer af Sjelle Skovgård. Han var søn af den velhavende Århuskøbmand Rasmus Nielsen og Magdalene Mathiasdatter, hvilket ses af en gældssag ved Framlev-Gern herreds ting, som blev ført mod deres barnebarn Rasmus Broberg i 1701 49). Mathias Broberg studerede i Padua 1653, hvor han var indskrevet som Mathias de Brobergue Danus, og siden læste han jura i Leyden, hvor han er indskrevet 1658: 29. år jur.stud. 50).

1664 fik han tilskødet Sjelle Skovgård af Valdemar Skram 51), og derefter ses han af og til at have haft forskellige sager ved de herredsting, hvor han havde fæstebønder. Mathias Broberg var i 1667 værge for sin kones næstsøskende børn Jens Jacobsens døtre 52). Den 5. december 1672 førte han en retssag ved Århus rådstueret, fordi han følte sig forurettet af en dom, som var gået ham imod ved byretten. Endnu engang var der tale om stridigheder mellem Søren Jensen Frost og Mette Lauritsdatters arvinger (se skema slægtled 3 <19>), ikke om hvem der var berettiget til arven, men om hvem der var pligtig til at betale renterne af en fjerdedel af 200 rdl. til Vor Frue kirke i Århus.

I rådstueretten fremlagde han både skiftebrev efter Søren Frost og Mette Lauritsdatter samt et langt skriftligt indlæg. “Sagen er denne. Anno 1619 har salig borgmester Søren Frost og salig Mette Lauritsdatter (til) gudelig ihukommelse testamenteret til Vor Frue kirkes lørdagsaftensangsprædiken 200 rdl. og har de selv forrentet samme penge deres livstid. Anno 1643 den 13. april er al boet lige skiftet imellem salig Søren Frosts på den ene og salig Mette Lauritsdatters arvinger på den anden side, og tager hver af dem halvten af gods og guld, og er denne gæld og indesluttet der udi til lige deling, og var salig Søren Frosts arvinger tvende nemlig Anne Jensdatter, Jens Karlbyes, og Anne Jensdatter, salig Peder Kockis, begge den salig mands søstre, og Mette Lauritsdatters arvinger fire, nemlig hr. Peder udi Fausing, salig Kirsten Lauritsdatter, hendes bror Niels Lauritsen og Jens Jacobsen”, og han fortsatte med, “at hans salig kærestes salig mor kun havde arvet en ottendedel”.

Præstens regnskabsbog fremlagdes til belysning af, hvem der havde betalt ham renter af de 150 rdl. 1653-55 havde Kirsten Lauritsdatter salig Hans Pedersens betalt, 1656 Peter Hegerfeld, og endelig kunne Mathias Broberg vise præstens kvitteringer fra tiden efter 1657. Han gjorde desuden rede for grunden til, at han havde svaret renter af 150 rdl. af legatsummen, det var sagde han, fordi salig borgmester Hans Pedersen havde påtaget sig betalingen på nogle af de andre medarbejders vegne, mens det tilkom andre arvingers efterkommere hr. Svend Arbo og Christen Frosts mor at betale renterne af de sidste 50 rdl.

Mathias Broberg fortsatte med at berette, at salig Kirsten Lauritsdatter, “der kirkens bedste altid søgte at vide”, havde indsamlet samme kapital fra de andre medarbejders, hvad hun skulle takkes for, i modsætning til de arvinger, som ikke havde bekvæmet sig til at betale. Helle salig Svend Arboes svarede hertil, at når Mathias Broberg angav, at det tilkom hende at svare for renterne af 25 rdl., så var det også hans pligt at gøre rede for det bondegods, som han på sin salig hustrus og egne vegne havde haft i brug i over 20 år, gods hvoraf enhver af arvingerne var berettiget en sekstendedel, uden at nogen af dem havde nydt den ringeste skilling deraf”.

Christen Pedersen Frost fremlagde en kontrakt mellem Søren Jensen Frosts arvinger på den ene side og salig borgmester Hans Pedersen, salig Kirsten Lauritsdatter, Peter Hegerfelds, og Mathias de Bro-

bergue på den anden side, altså Mette Lauritsdatters arvinger, at der var gjort afregning, og de breve, der fandtes på begge sider, var overleverede, så de intet længere var hinanden skyldige og anlangende de 300 rdl., som Mathias de Brobergue havde krav på efter gældsbreve og regnskaber, da var han på gode menneskers forbøn gået med, til at de havde skødet til ham både den sekstende del i det, der allerede var udlagt for deres gæld, samt på den rest, der endnu var tilbage af deres gods. "Hvorefter Christen Frost formente, at dr. Broberg burde at svare til de omtvistede aftensangspenge, såsom hans salig kærestes salig moder dem i lang tid har forrentet".

Byfogdens dom blev kendt magtesløs, og det blev afgjort, at der skulle udnævnes fire uvildige mænd, to på hver side, som skulle "forfare, mellemregne og give beskrevet" hvad ret agtes, og når kirkeværgen ikke i så lang tid havde indkaldt de 50 rdl., som en kirkeværgen burde, "da tilfandt de hans efterladte enke dette at drive til endelighed, kirken og præsten uden skade" og bekostning af de rette vedkommende af arvingerne 53).

1671 stævnedes Mathias Broberg på Sjelle Skovgård fru Anne Lykke, salig Peder von Gersdorfs efterleverske, til Randers byting for gæld på 300 rdl., som hun efter obligation havde lånt af Kirsten Lauritsdatter, salig Hans Pedersens i Århus, dateret 24. juni 1652 54).

Hvornår Mette Hansdatter døde vides ikke, men det var før 5. december 1672, da den ovenfor omtalte sag blev ført ved Århus rådstueret. Mathias Broberg døde på Sjelle Skovgård i 1681, for da fik hans arvinger tilladelse til at opsætte begravelsen så længe, de ønskede 55).

224. KAREN JENSDATTER født i Stadsegård, død før 11/3 1669 i Århus. Gift med Mogens Mogens Skov, død omtrent 1678 i Århus.

Mogens Skov, som var købmand i Århus, blev efter sin unge kones død indviklet i hendes halvsøskende Iver Mogens Stadsegård i Norge og hans søster Anne Mogensdatters krav på deres fædrene arv, som deres stedfar Jens Jacobsen havde haft i varetægt 56). De stillede desuden med krav om arv efter hans salig hustru Karen Jensdatter, som døde barnløs. Sagerne blev først endelig afsluttet med kaptajnløjnant Iver Mogens Stadsegård og hans søster Anne Mogensdatters afkald til Mogens Skov i 1674 57). Mogens Skov blev sammen med sine svigerinders formynder hr. Peder Jacobsen i Fausing og deres værgemål Mathias Broberg stævnet for afholdelse af syn på en gård i Århus, som var belånt for mere, end den var værd, fordi et sidehus var helt faldet sammen 58).

225. MARGRETE JENSDATTER født i Stadsegård, død før 11/3 1720 i Voldum. Gift 1. omtrent 1675 med Knud Jensen Smerup, død 19/8 1688 i Voldum. Gift 2. med Laurits Rasmussen Schalstrup, død 6/5 1720 i Voldum.

Børn i første ægteskab:

498 Jens Jacob Knudsen

499 Gregers Knudsen

< **500 Peder Hans Knudsen Schalstrup**

< **501 Helvicus Johannes Knudsen Schalstrup**

502 Jens Knudsen

< **503 Iver Niels Knudsen Ågård**

< **504 Knud Knudsen Schalstrup** født omtrent 1684

< **505 Elisabeth Knudsdatter Schalstrup** født omtrent 1687

Margrete Jensdatter blev i følge bryllupssang trykt i København 1674 gift den 14. januar med Knud Jensen Smerup, der var sognepræst i Voldum. Afstanden fra København taget i betragtning har brylluppet formodentlig fundet sted i 1675. Knud Jensen gav 1676 i Århus afkald for hendes arv til Jacob Bondesen i Skivholme 59), og samme år var hr. Knud Jensen i Voldum fadder hos Margrete Jensdatters kusine Apelone Jacobsdatter i Lading. Før den tid er hun nævnt i forbindelse med de retssager, som hendes svoger Mogens Skov blev påført af hendes halvsøskende, da de krævede arv efter hendes søster Karen Jensdatter og ligeså den arv, hendes far Jens Jacobsen i Stadsegård havde haft i værgemål for sine stedbørn. 1663 fik hun varsel, da hendes farbror hr. Peder Fausing forsøgte at inddrive sin egen og hendes arv i Hads herred. På det tidspunkt boede hun i Hornslet præstegård 60).

Ved sit ægteskab med Knud Jensen blev Margrete Jensdatter stedmor til hans fem sønner af første ægteskab med Christiane Barbara Friis. Da Knud Jensen døde i 1688, var den ældste af dem præst, mens den yngste endnu ikke havde fået skrevet renter til sin modrene arv, så han må have været umyndig. Margrete Jensdatter fik selv syv sønner, og året før Knud Jensen døde, fødte hun ham hans eneste datter.

Knud Jensen var provst, da han døde, og han var velhavende. I registreringen af boet

var der både guld og sølv. Foruden nogle små knapper og kravedupper af guld og en lille samling guldmonter omtales Margretes, salig Knud Jensens, fæstengave, en guldkæde, som blev vurderet til 114 sldl. Desuden var der fire sølvkander, hvoraf de to var store, og den ene havde en forgyldt mønt i låget. Endvidere var der en del mindre solvservice, et dusin ens og ni umage sølvskeer samt 3½ dusin nattoje sølvknapper. Guld og sølv blev vurderet efter vægt og metalværdi til i alt 591 sldl. 3 mark. Af værdipapirer var der to obligationer, den ene på 300 sldl. med sikkerhed i en gård i Århus, samt en på 50 sldl., udstedt af præsten i Laurbjerg, og på dem begge var der efterstående rente. Der var flere kobberkedler i forskellig størrelse og adskillige messingting, et messingslagværk, altså et ur, som blev vurderet til 16 sldl., et drevet messingfad og et par drevne messinglysestager m.m. Der var 2 dusin tintalperkener, 5 tinlysestager, 18 fade og 2 postejfade, noget af engelsk tin og noget af krontin. Desuden var der 10 fade, 21 tallerkener og 1 vandfad af manggods. Af jern var der 2 kakkelovne, hvoraf den ene var med tud, og ellers alt hvad der hørte til i en finere husholdning af knive, stegespid m.m.

Efter denne gennemgang nævnes noget så usædvanligt som skilderier, der i dette tilfælde ser ud til at have været malerier, som kan have været forarbejder til et epitafium, idet det ene var Christiane Barbara Friises kontrafej, altså et portræt af Knud Jensens første kone, og et stort skilderi om Kristi korsfæstelse. Møblerne var, som man ser dem i de fleste skifter, der var blot mange af dem, og da Knud Jensen havde en stor bogsamling, nævnes også et bogskab og flere andre skabe, et brætspil, et spejl i sort ramme og en mængde husgeråd af træ. Der var også usædvanlig mange både damask- og drejlsduge og meget fint og dyrt sengetøj, bænkedynner og hynder.

Endelig får man også at vide, hvordan en velhavende provst var klædt i 1680erne, han havde en præstekjortel med bukser af klæde, den var hele 30 sldl. værd. To andre var tilsammen 28 sldl. værd, dem var der ikke bukser til. Ellers havde han en sort indsprængt kjortel, foret med ræveskind, med tilhørende bukser. En sort klædeskåbe havde fløjlsbesætning, desuden havde han en gammel rød nattoje, en gammel fløjls hue, foret med skind, en gammel polsk klædehue med flor om, en fløjls hue med gråværk i pulden, en rejsehue, foret med ræveskind, en hat med hattebånd, en brun brystkappe af klæde og to blå brysthynder. Der nævnes ikke hverken skjorter, strømper eller fodtøj, men det har han naturligvis haft, så man må tænke sig, at det kan være blevet givet til nogle af sønnerne. Tøjet blev i alt vurderet til 94 sldl. 3 mark.

Det righoldige bibliotek omfattede mest religiøse bøger, både på dansk, latin og tysk. Christian d. Fjerdes bibel, udgivet 1653, og Luthers bibel på tysk, udgivet 1606, samt 15 andre bøger var i folioformat, en af dem var Seneca på dansk. 36 andre bøger var i kvartformat, her imellem var den gamle jyske lovbog og Christian d. Femtes lovbog, som må have været ny i 1689. Endelig var der endnu en verdslig bog, som hed Poul Koldings kogeboek.

Knud Jensen har formodentlig også haft mønsterlandbrug, der var atten heste, hvoraf et par stykker var med føl, og der var hele sytten køer af forskellig alder, syv kalve og otte ungnød, niogtyve får, ti lam, tyve svin og seks sogrise og endelig to bistader, to beslagne vogne og tre arbejdsvogne, tre slæder, to plove, tre harver. Boets værdier var i alt 2739 sldl. 3 mark 5½ sk. Præstegården blev vurderet til 200 sldl., den blev fundet temmelig godt ved magt. Af indestående bornepenge resterede lidt over 25 sldl. på det næstældste barns konto, mens de tre yngstes endnu stod i boet, disse bornepenge var på 703 sldl. 2 mark 2 sk. Den næst yngste havde nogen tid, mens han gik i skole, boet hos Margrete Jensdatters

Knud Jensen Guds ords tiener uwerdig udi Woldum oc Rude sogner med egen haandt. underskrev Knud Jensen sig i herredsbogen 1661.

svoger Claus Poulsen i Viborg. “De otte børn, som den salig mand ved hans efterladte hustru Margrete Jensdatter er født, deres arv efter deres salig far med hvis, dem er samtykket og givet, bedrager sig til 274 sldl. 6 sk.” blev overdraget til Knud Jensens efterfølger både i ægteskab og embede hr. Laurits Rasmussen Schalstrup, som “med al faderlig fuld ophold og opdragen, bærende vedbørlig omhu for, at de vorder i al ærbarhed og skikkelighed opdragen og holden til skole og lære, eftersom det enhver af dem efter forefundne ingenium timeligt og bedst eragtes kunne og det indtil de, med Guds hjælp og hans forsorg, kunne blive duelige til at forsørge sig selv noget til ophold” 61).

Hvis Margrete Jensdatter og hendes nye mand Laurits Schalstrup fik børn, må de være døde, inden der blev holdt skifte efter ham i 1720. Flere af hans stedbørn var så små, da deres far døde, at de næppe har haft ret megen erindring om ham, og nogle af dem kaldte sig Schalstrup efter deres stedfar. I modsætning til sin formand havde Laurits Schalstrup en vidtløftig gæld, da han døde, måske på grund af de mange børnepenge, som han havde ansvar for. Arvinger var hans søskende og søskendes børn. Da de blev gjort bekendt med boets tilstand, indvilligede de i fællesskab at modtage 100 sldl. i arv 62).

226. JOHANNE JENSDATTER født i Stadsegård, død i Viborg. Gift med Claus Poulsen, død i Viborg -/5 1697.

Børn:

< **506 Jens Clausen Arrebo** født omtrent 1685

< **507 Helvig Dorte Clausdatter**

508 Marie Cathrine Clausdatter døbt 31/8 begravet 20/12 1689

< **509 Poul Clausen** døbt 27/6 1691

Johanne Jensdatters mand Claus Poulsen, som var prokurator i Viborg, var lovværge for sin svigerinde Margrete Jensdatter, da der i 1689 blev holdt skifte efter hendes mand provst Knud Jensen i Voldum 63). Før sit ægteskab boede Johanne Jensdatter i 1663 i den store gård i Århus, doktoren påboer.

Tre år før han døde, købte “velfornemme” Claus Poulsen i 1694 en gård i “Skt. Mogensgade i Viborg mellem mag. Jens Reenbergs nu iboende gård på den søndre side og Niels Holst borger og Jacob Clemendsen skrædder deres iboende gårde på den nordre side, samt det øde jord og ejendoms plads, liggende bag ved fornævnte gårds ejendom ud til Skt. Hansgade, som salig Niels Klejnsmed sidst haver haft i leje. Hvilken forskrevne gård med sin hosliggende havejord, fri ind og udkørsel fra Skt. Hansgade samt brøndvand med tilhørende spande og lænker udi gården, tillige alt hvis nagelfast er, intet undtagen udi stue, kælder og lofter og ellers i alle måder, som den nu forefindes, samt fornævnte øde ejendom, bemeldte Claus Poulsen skal have nyde, bruge og beholde for et frit frelst køb til evindelig eje og ejendom osv. - Til købet lånte Claus Poulsen 262 rdl. af major Lewetzau, som fik tinglæst obligationen et halvt år senere 64).

Claus Poulsen døde i Viborg i maj måned 1697. Et skifte er ikke bevaret, men det er omtalt i overformynderi protokollen: “Anno 1697 den 9. november blev holdt skifte efter salig Claus Poulsen prokurator. Var umyndige: Jens Clausen, som tilfaldt 95 rdl. 1 mark 15½ sk., Poul Clausen 95 rdl. 1 mark 15½ sk. og Helvig Dorte Clausdatter 47 rdl. 4 mark 65).

232. BONDE JACOBSEN født i Skivholme, død før 31/8 1693. Gift omkring 1673 med Sidsel Sørensdatter, død i Århus begravet på Vor Frue kirkegård 29/5 1725.

Bonde Jacobsen var i 1672 vidne i en sag om en bortsolgt krejert. Sagen er interessant, fordi den belyser det udviklede forhold, der var mellem købmænd og skippere. Det var almindeligt, at flere købmænd slog sig sammen og skrev kontrakt om fragt af varer til fremmede havne. I rejserne deltog en eller flere af købmændene eller deres købmandssvende, som også handlede for egen regning, og det havde Bonde Jacobsen gjort, kort før han blev borger i Århus, for den samme dag hans borgerskab blev indskrevet den 20. marts 1673 66), blev han stævnet til retten for gæld til Peder Rasmussen Gylling. Pengene havde han og Peder Basballe lånt i Christianssand på en rejse. Bonde Jacobsen tilbød at betale en del i rede penge og en del med gældskrav, han havde fået overdraget, og som var penge, Peder Gylling skyldte hans svoger Niels Jensen Udsen og Peder Basballe.

Den mildt sagt indviklede sag fylder mange tætskrevne sider i tingbogen. Først blev Bonde Jacobsen dømt til udpantning, derefter stillede han med modkrav til Peder Gylling og sagsøgte ham for alt det, "som var fjernet og bortstjålet fra deres skibsrum af tovværk, kompas og mere, samt sejl og andet, som var rådnet, og altsammen burde betragtes som et havari ligesom det, der var borttaget fra lasten, også var havari", som androg Niels Jensen Udsens og Peder Basballes andele. Derefter opremses, hvor meget Peder Rasmussen Gylling og de andre hver især havde haft med af gods, og hvad han skulle betale i fragt.

Peder Gylling havde ikke været hjemme, da han fik deres tilgodehavender tilbudt som delvis betaling. Til kravet om hans anpart i havari på den skotske rejse svarede han, "hvad dette regnskab sig belanger, formener jeg mig ikke noget at være de gode venner skyldig", og han fortsatte med til gengæld at fremsætte sine krav på skadelidelse, omkostning, hyre og andre fordringer, som ser ud til at angå havarisagen om den bortsolgte krejert, hvorom Bunde Jacobsen havde givet vidneforklaring, og hvori Niels Jensen Udsen og Peder Basballe også havde haft interesser, uden at det direkte fremgår af sagen om krejerten.

Det var nu blevet endnu mere indviklet, og parterne blev dømt til, at fire uvildige skippere og søfarende mænd skulle gennemgå alle regnskaberne og mægle imellem dem. Bonde Jacobsen mødte så i juli måned op med en kvittering fra Gylling for restbeløbet, for derefter at sagsøge Peder Basballe for det gældsbevis, som han havde overladt ham tidligere i sagen, fordi han ikke havde fået fuld dækning efter dets pålydende 67).

Omtrent samtidig med alt dette blev Bonde Jacobsen gift, for 29. januar 1674 gav han på sin hustru Sidsel Sørensdatters vegne afkald for hendes arv efter hendes salig farfar og farmor Anders Sørensen Vesten og Maren Frandsdatter 68). Derefter fik han og hans svogre synet en gård på Brobjerg, hvori Anders Vesten havde haft pant 69), ligesom de også fik travlt med at inddrive gæld i Århus og opland, nemlig salig Søren Vestens hustru Anne Jensdatter, hvis navn kendes fra Sabro herreds tingbog 1661, og hendes tre døtre, deres hustruer Maren, Sidsel og Karen Sørensdatters tilgodehavender 70).

Gården på Brobjerg er måske den samme, som Bonde Jacobsen beboede og senere i 1676 pantsatte til Mathias Broberg 71). 1677 blev han stævnet for varegæld på 213 rdl. 21 sk. til en Lybækkømand, "som afvigte jul skulle være betalt", sagen var så soleklar, at han blev dømt til at betale sin gæld inden "trende solemærker eller lide indvisning i sit bedste bo og bedste gods" 72). Han må på en eller anden måde have fået betalt, for næste gang, der blev rejst sag imod ham, var i 1681, hvor han blev stævnet for 200 tønder byg, som han skulle gøre i malt til kommissarierne i 1673. Han havde været nødt til at opbevare malten, fordi han ikke kunne få besked om, hvortil den skulle leveres, selvom han havde gjort opmærksom på, at han ikke havde ordentlige opbevaringsforhold, fordi hans tag var utæt. Malten var derfor blevet odelagt. Han havde så fået lov at sælge den mod senere erstatning.

Igen var uheldet ude, for det var under skånske krig, han blev sagsøgt, og skipper Knud Nielsen Hadbjerg stod frem i retten og vidnede, "1679 nogle dage efter Skt. Mikkelsdag, da han med sin førende skude, kaldet Fortuna, kom fra Norge og vilde sejle på Århus, og havde en del penge for sin førende ladning, som han havde i kommission og havde forhandlet i Norge, hvor iblandt Bonde Jacobsen her af byen havde inde imellem to og halvtredje hundrede tønder malt, som han sagde var gjort af kongl. majestæts magasinkorn, og som han havde indskibet med ham at sælge i Norge. Imidlertid blev han inden for Knudshøje ved Stenild angrebet af en svensk kaper og opbragt til Marstrand, hvorved alt gik tabt "skib, gods, penge og alt det, de havde", skipperen havde desuden været i fangenskab i seksogtyve uger. Dermed havde Bonde Jacobsen også tabt sine penge, og da kornet endnu ikke var betalt, blev han sagsøgt 73).

De følgende år blev Bonde Jacobsen flere gange stævnet til tinget for gæld, og ligeledes stævnedes han selv flere, som skyldte ham penge 74). 1689 sagsøgte Jens Jacobsen Skivholme ham for et pantebrev i hans gård på Brobjerg, han boede da i Farre, og til sidst blev han fradømt gården. Han døde for 31. august 1693, idet hans enke da blev stævnet til bytinget for gæld, for gods hun havde købt på auktion, men ikke havde betalt 75).

Sidsel Sørensdatters begravelse ses i Århus Vor Frues regnskabsbog: "1725 29. maj blev salig Bonde Jacobsens enke begravet i kirkegården, som boede og døde på et enkebo på Fiskergade".

233. MAREN JACOBSDATTER født i Skivholme, død i Århus begravet 20/1 1723. Gift i Århus efter 1668 med Anders Lauritsen, død i Århus begravet 12/4 1692.

Børn:

- < **510 Clemend Andersen**
- < **511 Jacob Andersen**
- < **512 Christen Andersen**
- < **513 Anders Andersen**

Maren Jacobsdatter blev gift med handelsmand Anders Lauritsen, som var blevet enkemand i 1668. Han og hans første kone Karen Lauritsdatters epitafium hænger stadig i Vor Frue kirke i Århus 76). Det var den Anders Lauritsen, som i 1657, godt tre måneder før svenskerne besatte Jylland, på skiftet efter Peder Pedersen i Skanderborg havde oprettet en kontrakt med hans arvinger om, at han på deres vegne skulle inddrive tilgodehavender til et betydeligt beløb. Rasmus Knudsen i Vengegård, der var gift med hovedarvingen Peder Pedersens enke Anne Madsdatter, havde i 1669 ved rettens hjælp søgt at få kontrakten overholdt. 1678 blev Anders Lauritsen igen stævnet til Skanderup birks ting med krav om afregning og med trussel om, at han skulle betale arvingerne hele det beløb, han havde fået til opgave at inddrive.

“Ao 1657 den 20. marts har vi underskrevne - gjort og oprettet kontrakt med Anders Lauritsen, borger og indvåner i Århus, og han med os og det udi efterfølgende måder, som er, at jeg forskrevne Anders Lauritsen kendes, at jeg har bekommet og til mig annammet adskillige gældsbreve, som bemeldte Anne Madsdatter, Mads Rasmussen Værn, Peder Rasmussen Gius og Bartholomæus Jacobsen Stuhr i Århus så og Jacob Jensen udi Bøsbro mølle mig samtlige har leveret, som bedrager sig penge 1089 sldl. 1 mark 4 sk., item et udtag af den salig mands bog, som bedrager sig 11 sldl. 2 mark 8 sk.” Anders Lauritsen havde lovet at søge gælden både ved herreds-, by- og landsting og så efterhånden betale de beløb, der kunne inddrives på lovlig vis, - og Anders Lauritsen “havde for over 12 år siden til sig annammet adskillige gældsbeviser, som min hustru og salig Peder Pedersen <37>, som boede og døde i Skanderborg, hans arvinger samtlige tilkom på skifte efter den salig mand”, klagede Rasmus Knudsen <109> i 1678.

1669 var Anders Lauritsen mødt op og havde berettet, hvordan han var blevet udplyndret af fjenderne, og at de havde brændt hans gård af, så han havde mistet alt, hvad han ejede. Endelig gjorde han i et meget langt indlæg rede for hvilke gældsposter, han havde søgt inddrevet, hvor meget der var betalt, og hvad der var betalt til nogle af arvingerne, så des årsag mente han ikke, at det tilkom Rasmus Knudsen at søge ham for hele hovedstolen på de over 1100 sldl., det var også urimeligt, fordi han ikke havde modtaget rede penge og ej heller havde givet noget i pant derfor.

Og han fortsatte med at berette, at han straks to måneder efter kontraktens indgåelse var begyndt at inddrive gælden, men at den “onde fjendetid så hastig kom med stor forskrækkelse”, og han som andre godtfolk i en hast måtte flygte fra hus og hjem, og efter freden havde kongen beordret tre års frist med gælds betaling, og det kunne ses af skiftebrevet, at der i alle tilfælde havde været tale om uvisse fordringer. Endvidere fremlagde han en dom fra juli 1657, hvoraf man kunne se, at han ved Skanderup birketing havde sagsøgt flere af kreditorerne efter deres til Peder Pedersen udgivne obligationer. Nogle af dem var udstedt af fru Hilleborg Bilde, og da hendes kreditorer var blevet stævnet til at give møde med originalbreve og håndskrifter i april 1662, havde Anders Lauritsen, da alt, hvad han havde haft af papirer, var gået tabt, da hans gård brændte, anmodet om at få dokumenterne fra arvingerne for ikke at spille tid med at skulle indhente nye fra landstinget, så de betids kunne forelægges i København. Disse breve på henholdsvis 326 og 100 sldl. havde Anders Lauritsen igen fået kvittering for af flere af arvingerne, blandt andet af Mads Værn, som også havde kvitteret for Anne Madsdatters dokument. Peder Sørensen Vinter havde modtaget og kvitteret for 50 sldl., som Jens Worm i Linå havde skyldt Peder Pedersen, og som han havde betalt 22. juni 1657.

Desuden fik han læst mange andre gældsbeviser, lydende på fra 10 sldl. til 40 - 50 rdl., udstedt af forskellige, hvoraf flere tilsyneladende var bønder, som var kommet bagud med landgildebetalning til Peder Pedersen. En af debitorerne var hr. Jost Lauritsen <104> i Gylling, som havde haft en gæld på 100 sldl. Efter fremlæggelse af kvitteringerne var Anders Lauritsen den 17. marts 1670 blevet frifundet

bortset fra et restbeløb, som skulle betales inden 15 dage. Rasmus Knudsen fremlagde derefter en kopi af den i 1657 indgåede kontrakt, som var blevet forevist og påskrevet i kongelig majestæts skatkammer 3 februar 1677, og her var nu tale om 553 sldl. 82 sk. Dommeren stadfæstede dommen fra 1669 og dømte Anders Lauritsen til at betale de 553 sldl. 82 sk. inden 15 dage 77)..

Anders Lauritsen kom formodentlig aldrig rigtig over sine tab under krigen. Den store gældspost til Rasmus Knudsen må han dog have fået betalt, og noget af indboet i skiftet efter ham tyder da også på, at det ikke altid havde været så ringe, som da han døde.

Han havde fire sønner og en datter i sit første ægteskab, to af dem var blevet præster, og af de to, som boede i Århus, var den ene borger og handelsmand.

Boets formue var på 556 sldl. 1 mark 4 sk., men der var mange både store og små gældsposter, som i alt løb op til 1212 sldl. 2 mark 10 sk., så der blev intet i arv til Maren Jacobsdatter og hendes fire sønner, Clemend Andersen tjente velb. hr. justitsråd Kruuse, Jacob Andersen sejlede på Norge, Christen Andersen var hos sin halvsøster Karen Andersdatter, som var gift med Johan Heemst Gartner, og Anders Andersen tjente hos doktor Johan Ebling.

Bohavet var temmelig almindeligt og ikke særlig værdifuldt, der var dog nogle fine sengeomhæng af silke, en del duge, flamsk vævede bænkedynner med læderunderside, som formodentlig har været dyre, da de blev anskaffet. Til opbyggelse og underholdning var der fire bøger, Brochmands postil i to dele, en katekismusforklaring, Hans Skånings Østerlands beskrivelse og Laurits Lindenows lig-prædiken.

Den afdødes klæder blev vurderet til i alt 41 sldl. 2 mark. De bestod af en sort klædekappe, en polemittes kjortel med tilhørende bukser, som var vendt. Endvidere var der en sort klædekjortel, foret med gråværk og rask, en gammel fløjls hue med zobelbesætning, en gammel foret hue, to par læderbukser, en indsprængt klædekjortel med for, et par sko, mere var der ikke. for "den salig mands strømper og andre linklæder er allerede forbrugt til børnene" 78).

Maren Jacobsdatter døde i 1723 længe efter sin mand, men hun blev så vidt vides ikke gift igen. Deres begravelse er fundet i Vor Frue kirkes regnskabsbog 79).

234. JOHANNE JACOBSDATTER født i Skivholme, død i Århus begravet i Vor Frue kirke 25/4 1683. Gift med Niels Jensen Udsen, død i Århus 4/5 og begravet 9/5 1683 i Vor Frue kirke.

Børn:

< **514 Kirsten Nielsdatter**

< **515 Jens Nielsen Udsen** født omtrent 1681

< **516 Jacob Nielsen Udsen**

Johanne Jacobsdatters mand Niels Jensen Udsen tog borgerskab i Århus den 7. december 1671 og blev indskrevet som borgerson. Johanne Jacobsdatter og han er formodentlig blevet gift på nogenlunde samme tid, i hvert tilfælde inden 1676, for Niels Jensen Udsen gav i 1676 afkald til sin svigerfar Jacob Bondesen i Skivholme for sin kones mødrene arv 80), og deres børn var ikke helt små, da de begge døde med kort tids mellemrum i 1683. De blev begravet standsmæssigt i Vor Frue Kirke, hun den 25. april og han den 9. maj samme år 81).

Der blev holdt skifte efter dem begge på en gang. Skiftet blev først sluttet godt og vel et år efter deres død, selvom man "så straksen efter den salig mands lig var begravet, anfanget med registrering og vurdering over boets formue med indgæld og udgæld". Årsagen til at det tog så lang tid var, at der var en del tilstående gæld, som skulle opkræves, fordi den ikke var afregnet, ligesom der også var bortskyldig gæld både indenlands og udenlands, som skulle gores op, og som man undervejs gjorde udlæg for i boets effekter, efterhånden som kreditorerne indfandt sig. Derefter nævnes børnene Jacob, Jens og Kirsten og deres formyndere Peder og Baltser Hansen Kryssing for de to sønner og Jens Jacobsen Skivholme for datteren.

Registreringen strækker sig over mange sider i protokollen, og ikke mindst varerne fylder meget, alene krambodsvarerne omfatter lidt over 600 poster. Læsningen giver et levende indtryk af, at datidens købmænd handlede med alt, hvad det på nogen måde var dem muligt at købe og sælge. Af varernes art fornemmes det også, hvem han solgte sine varer til, og da for eksempel de alenvarer, han handlede med, ikke var af de allermest luksuriøse, har kunderne foruden omegnens bønder været håndværkere,

skippere, båds mænd og andre nogenlunde godt stillede, men jævne folk. Desuden får man indblik i, hvad der var brug for af madvarer såvel til livets opretholdelse som til mere festlige lejligheder.

Det var der altsammen, grovvarer som tømmer af eg og fyr, kalk, mursten, tagsten og nogle tilhugne kampesten til nybyggeri eller til reparationer på bestående bygninger, for bindingsværkshuse krævede megen vedligeholdelse. Byggematerialerne fandtes på lofterne over købmandsgården, som lå på hjørnet af Vestergade og Guldsmedegade, men også andre steder i byen i nogle pakhuse og i et par haver i Guldsmedegade, hvor der foruden var vrugdele, gammelt hustømmer og brænde. Nabohuset, en bod som Niels Jensen Udsen også ejede, var lejet ud til en guldsmed, men loftet over boden brugte han også til en mindre beholdning af brædder, lægter, tøndestaver, værktøj til forarbejdning af træsko, tækeredskaber, maltskovle, en plovås og et plovhoved, som var pantsat af en bonde, 50 par træsko, paktønder, pakkister, fjerdingkar og skæpper, som endnu ikke havde fået ibrændt mærke, dvs. forsynet med autoriseret mål.

På købmandsgårdens lofter, der var i to etager, opbevaredes foruden nogle af de allerede nævnte materialer mere private ting, et stort krambord af egetræ, en høj barnestol, andre gamle møbler og møbeldele, garnvinder, en rok, en gammel kramkiste og en del tønder af forskellig størrelse. I et kammer i huset stod både en gammel firkantet stenbordsplade med træramme og en ny af samme slags og andre trævarer som økseskafter og øsekar. I kælderens var der tomme oksehoveder, ølankere, saltrug og flere paktønder.

De mange andre varer var i kramboden og i et kramskab i vinterstuen samt i et pakhus, og det må have taget vurderingsmændene flere dage at få gjort det hele op. De begyndte med tekstilerne, hvoraf de dyreste og til dels også de største længder lå i skabet i vinterstuen. Hvert eneste stykke stof blev målt og prisen udregnet. Et stort stykke klæde stammede fra Spanien og var med indvævede tråde formodentlig af metal, og der var sort og rødt klæde, hvor af en del var af udenlandsk fabrikat.

Rye et billigere uldstof fandtes i gråt, blåt, grønt og rødt. Rye var meget anvendt til skorter og til for i kåber, mandskjoler og veste. En anden uldvare, som ikke heller hørte til de dyreste, og derfor blev brugt af mindre velhavende folk, var bay, det havde Niels Jensen Udsen på lager i farverne sort, grå, hvid, rød, grøn og muschos, som var en noget grumset brun farve. Af andre uldne stoffer nævnes kirsey og fresede, hvor det første var et kippervævet stærkt valket stof af grovere uld end klæde, som det ellers mindede noget om, mens det sidste var en billigere vare, som almindelige folk fik syet tøj af. Disse stoffer fandtes i farverne sort, hvid, gul, rød, grøn og blå. Endnu en ulden vare i samme prisgruppe hed rask. Forordningen om luksus påbød netop det som passende for jævne håndværkere og tjenestefolk. Det var på lager i sort, grå, rød og grøn, noget af det var tilsyneladende importvarer, mens andet var hjemgjort, hvilket betød, at det var fremstillet i Danmark, det samme blev vadmel, og det hørte også til i den billigere ende, der var dog ikke særlig meget af det og kun i netop de farver, som man ofte finder i skifter efter bønder, nemlig sort og hvidt. Fire mølædte stumper blev også vurderet, så man var ret nøjeregnende.

Det dyre fibskaft, det vil sige stof vævet i en binding, hvortil mindst fem skafter var nødvendige ved opsætningen af væven, kunne både være af fin uld og silke eller en blanding af begge dele. Vævemåden gjorde, at stoffet kunne være satin- eller damaskvævet, så mønstret, hvad enten det var ens- eller flerfarvet, havde modsat virkning på stoffets to sider.

Flere af de fibskaftvarer, Niels Jensen Udsen lå inde med, var formodentlig blomstrede, selvom det kun nævnes ved et enkelt stykke, farverne var sort, rød og blå. Sardug, som var et fint og tyndt uldent stof, fandtes i en mindre mængde, og af det dyre silkestof naccarat var der 16½ alen, men af naccaratflos var der kun to alen. Det sidste var et dyrt fløjlsagtigt stof, som kan have været mere eller mindre opklippet i luven, så der derved fremkom et mønster.

Fløjel var meget anvendt til syning af huer og snøreliv, og blev også brugt til besætning, af det var der 37 alen, og da farven ikke var nævnt, har det nok været sort. Et noget lignende mere plysagtigt stof, som hed trip, blev i modsætning til fløjel fremstillet i Danmark, men det fandtes kun i nogle mindre stykker. Lærreds og bomuldsvarer var i temmelig store længder, mest i hvidt og ubleget, men for lærredets vedkommende også i sort. En del af det var importeret og kom fra Brandenburg, Bielefeld, Danzig og Schlesien, resten var formodentlig fremstillet her i landet. Der var både hørlærred og blårgarnslærred, som foruden til lagner og pudevær også anvendtes til syning af skjorter, særke, forklæder og tørklæder. Begge dele var fremstillet af hør, blot var det fine hørlærred vævet af tråd spundet af de

lange fibre fra første skætning, mens blågarnet blev fremstillet af de tiloversblevne fibre, af hvilke der efter endnu en skætning kunne laves grove tråde, derved fik man et billigere stof. Der var tale om både groft og fint lærred, Danzigtojet var tofarvet blå og hvidt. En mindre del lidt dyrere hørvarer i kulørerne hvid, blå og mørkegrøn kaldtes firtrend, hvilket betyder, at de har været kippervævede. Bomuldsstofferne, som var kommet på mode i løbet af 1600-tallet, fandtes i gul, og blomstret katun og i et mindre stykke poplin.

Som allerede nævnt, tyder de få silkestoffer i varesortimentet på, at Niels Jensen Udsens kunder var jævne folk. Der var så lidt og i så små mængder, at det ikke kunne bruges til store klædningsstykker, men vel nok til snøreliv, huer eller besætning, og til det formål var der også en hel del bånd af uld, hør, bomuld og silke, især de sidste var der mange af. Lidser og snore af silke var der også imellem. Her var alle regnbuens farver repræsenteret, nogle var flerfarvede, et enkelt sølvfarvet og et andet med uægte sølv og guldtråd. Lidserne blev ikke målt men vejte, og det samme gjorde noget silke, som vel har været tråd eller små stykker stof. Endelig var der 12 alen almindelig trådknipling. Lærredsbåndler lå i bundter, og foruden dem var der stropbånd, sytråd, bukseremme, hattesnore- og bånd, snøreremme og skoremme.

Af andre varer for skræddere, var der store mængder af maller og hægter, både fortinnede og af messing, af små hægter var der 25000, dem har man nok fået talt op ved at veje en mindre mængde og derefter regne ud, hvor mange der var i alt. 30 par tinmaller har formodentlig været til at sy på snøreliv, og til samme slags klædningsstykker forhandlede små messing snørekæder.

De meget nødvendige knapper fandtes i messing og tin, og der var også knapper betrukket med stof og tråd i flere farver, blandt andet med kamelhår, 23 dusin af dem var med "sølv og guldtråd udi". Den slags fine possementmagervarer var alt andet end slidstærke, og de har overvejende været til pynt på tøjet, og det samme har 27 koraler med messingøjer nok også været. 1 1/2 pund fiskeben var til fremstilling af stivere til trojer og snøreliv, de kaldtes sådan, selvom det, man brugte, var lavet af barder fra store hvaler. Til forarbejdning af tekstilerne var der et varieret udvalg af synåle, fingerbøl og syringe, men saksene var, bortset fra to skræddersakse, små og rustne, så de var ikke meget bevendt. Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt så få sakse, man finder i skifterne selv langt op i 1700-tallet. Det har formodentlig sin naturlige forklaring i at snittet i de "livskårne klæder", som tøjet ofte kaldtes i 1600-tallet, var så kompliceret, at der skulle skræddere til at sy det. Desuden arbejdede de fleste kvinder hårdt dagen igennem, og om aftenen eller om vinteren har der slet ikke været lys nok til den slags sysler.

Inden vi fortsætter med dette datidens supermarked, skal det lige nævnes, at der var nogle få færdigfremstillede klædningsstykker, nemlig to røde og en gul kappe, bådsmandshuer og kraver, tre lammeskindsforede huer, hvide, røde, grønne og grå strømper, hvoraf nogle var små. Desuden var der lidt børnesko og handsker af forskellige slags og et skærf af taft.

Endvidere var der hængsler af ruskind, på svensk hedder seler hængsler, så det var det måske, dog kan der også have været tale om skråremme til at bære våben i, for et par af dem blev skrevet i listen sammen med et dusin "gehæng", og de var i alle tilfælde til det formål. Om en messinghat, som nævnes sammen med disse ting har været en hjelm, er ikke til at vide 82).

Pistolsten må have været flint til at slå gnist med, de var tilbehør til skydevåben, og det var spurvehagl, krudtasker og krudthorn også. Knive var der en mængde af, især bådsmandsknive, desuden store knive, små knive, foldeknive fremstillet i Ry, knive med elfenbensskaft, nogle fine med sort skaft, deger dvs. kårder, skomagerknive, knive fra Hobro og knive, som solgtes parvis. Nogle dobbelte skeder har nok været til de sidste, der var dog også et antal enkelte skeder.

Også penneknive solgte Niels Jensen Udsen, og han havde 2260 pennestifter på lager, de var bundtet, så det har ikke været de fine penne, som man ser på film eller i teatret, hvilket folk, der beskæftiger sig med kaligrafi, kan snakke med om. Fanerne blev fjernet, så kun røret var tilbage, det var helt enkelt mere praktisk. Der var fem forskellige kvaliteter papir, oblater og 68 kønrøgtuscher til to mark pr. snes, det har antagelig været den slags tuschstænger, som stadig fremstilles i Kina, og som ved rivning i vand giver en fin sort væske til at skrive eller tegne med. Et par sandhorn var også til salg, det var skriverudstyr, for sand blev brugt til at tørre blækket med, hvad man kan opleve med en del gamle protokoller, som endnu drysser med sand, når man blader i dem.

Lidt bøger var der også blandt varerne, 4 bibler, en bog om Davids salmer, 4 1/2 dusin evangeliebøger,

Christen Thumbis Anordnung auf deutsch, Encheridion, Syrachs bog, fire gamle latinske bøger, tre dusin dansk A.B.C. à 28 sk. dusinet, tre tyske ditto til 4 sk. pr. stk. Ni dusin danske catechismus à 2 mark dusinet, Henrik Smeds lægebog, som blev vurderet til 1 sldl., en Hamborger bønnebog, magister Arboes Davids Psalter med noder til 3 mark, Jens Pedersens psalmebog en mark 4 sk. to latinske bøger, forklaring over epistler og et forgyldt bogspænde. Om kun nogle af bøgerne var til salg, fremgår ikke af registreringen.

Til personligt udstyr var der kamme af elfenben, gemene dvs. almindelige af horn og nogle af mindre hvidt ben, endelig var der hårnåle, små æsker i læderomslag og uden omslag, klædebørster og håndduge dvs. lommeværkløder.

Mellem alskens isenkramvarer, hvoraf nogle allerede er nævnt, var der to små forsøvede dukkeskrin, to dusin mundharper, der må have været af den slags, som også kaldes jødeharper, legegiber og to andre størrelser piber, som, da de nævnes sammen med to små fløjter, måske har været rørfløjter, tobakspiber nævnes nemlig andet steds, de sidste har været de såkaldte kridtpiber, som i virkeligheden blev støbt og brændt af hvidt ler, som den dag i dag kaldes pibeler, af dem var der 43½ dusin, og de har været importeret fra Holland. To pund rav var også blandt varerne.

Ellers var der redskaber for håndværkere, bønder, fiskere og søfolk, som f. eks. slibesten, bor, syle, hamre, økser, skovle, leer og segl, endvidere søm, søller og andet tilbehør til sejlskibe, ståltråd, fiskekroge, ruser, sejl garn, og lignende. Lygter og til dem var der lygtehorn, idet man til det formål brugte tynde plader af horn i stedet for det dyre glas. Forskelligt husgeråd, som f. eks. blikrivejem, nævnes også i kramboden, mens andet, som er skrevet ned under betegnelsen adskillige varer, både kan have været til eget brug og til salg, noget af det er i alle tilfælde i så store mængder, at der må have været tale om salgsvare. Det var kurve, skurebørster, koste, lidt porcelæn og glasvarer, her i mellem flasker, sylteglas og rømerglas til vin. 120 stk. øjeglase var linser eller måske færdige forstørrelsesglas, og 246 pasglas var måleglas til afmåling af mindre mængder for eks. af krydderier 83).

Et mindre lager af farver og kemikalier var til bejdning af garn og stof, der skulle farves, for eksempel alun. Sølvglød, dvs. blyoksyd, kunne bruges til at lave hvid maling af 84) eller som tilsætning til pottemagerglasur 85), så de kunne smelte ved en lavere temperatur end ellers, hvilket var nødvendigt til glasering af almindelige lervarer. Foruden hornlim, dvs. snedkerlim, var der voks, ormekrudt, pimpsten og grøn sæbe. Amdam, der fandtes i både hvidt og blåt, var stivelse, som blev brugt til at stive linned med, for eks. til pibe kraver, som dem præsterne stadigvæk bruger 86).

I et pakhus andetsteds i byen var der huder og skind af mange forskellige slags, både ubehandlede og garvede. Kalve- og gedeskind har nok været uden hår, mens klippede lamme- katte- sæl- og rensdyrskind har været med hår, den slags anvendtes til foer i kåber og muffe, og det samme har man brugt bugskind af rådyr og kid til, mens ilderskind og vildkatteskind må have været til besætning. Da Niels Jensen Udsen også handlede med skomagerværktøj og tilbehør til skofremstilling, har de mange huder og finere skind formodentlig været et lager, hvorfra skomagere og skræddere kunne forsyne sig.

Varelageret i pakhuset bestod ellers af flere slags korn, uden- og indenlandsk uforarbejdet hør, samt blå, hamp, sække, garn, uld og fjer, lysegarn, beg- og voksfakler. Samme sted var der hørfrø, korn, malt, rugmel, gryn, tørrede ærter og tønnevis af saltet sild, torsk og andre slags fisk, til dels af dansk oprindelse, men ellers importeret fra Lybæk og Norge, nogle af dem har både været tørret og saltet. Tønder med saltet kød især flæsk men også fårekød, røget oksekød og pølser, en tønde ost, småsalt, gråsalt, Lüneburgsalt og endelig nitrit og talg kunne man også købe.

Foruden disse varer var der både i pakhuset og i kramboden krydderier og andet til at forsøge tilværelsen og forbedre maden med, endog i bogstaveligste forstand, for der var både dansk honning og topsukker, det sidste blev importeret fra Vestindien. Krydderierne brugtes til både drikkevarer og madlavning 87). Der var malurt, humle, anis, hele og stødte ingefær, nelliker, kanel, kardemomme og safran, som også dengang var et dyrt krydderi. Muskat og muskatblomme, sennep, enebær og laurbærblade, rosiner, korender, svesker, mandler, risengryn og lakridsrod behøver ikke nærmere forklaring, mens man godt kan komme i tvivl om anvendelsen af ensianrod, den blev nemlig også brugt medicinsk, men da der skulle særligt privilegium til at handle med apotekervarer, har det formodentlig været til brug som bitterstof til at krydre brændevin med, eller hvis det var roden af den gule ensian, som vokser i mellem- og sydeuropa, så har det været til farvning 88).

Øl har Niels Jensen Udsen tilsyneladende ikke haft på lager, men fransk brændevin, altså cognac,

samt vin og øleddike og endelig både lys og sort tysk tobak, som også blev opbevaret i pakhuset. Her var der tale om både tønder og ruller af tobak, det sidste har nok været skråtobak. Mange folk i Århus havde en have eller andel i en have, så urtefrø var også dengang en handelsvare, som en velassorteret købmand havde på lager. Der var frø af salvie og sar, havebønne, løg, salat, radiser, agurker og violfrø, som måske har været frø til stedmorblomster, som botanisk hører til violfamilien, idet man har efterretninger om haveformen af stedmor her i landet i hvert fald fra 1648-89).

Efter Niels Jensen Udsens død var et par skippere mødt op for at afregne efter deres hjemkomst fra Norge, dels for de varer, de havde haft med, da de tog af sted, og dels for hvad de havde haft med hjem. Her imellem var der f. eks. både almindelig og tyk tjære. Allerede som ung købmand havde Niels Jensen Udsen været interessent i Norgeshandelen, for en lang og indviklet sag, som han og hans svoger Bunde Jacobsen var parthavere i mod andre købmænd, drejede sig netop om en handelsrejse til Christianssand og Bergen, hvor svogeren havde været med på rejsen 90).

Varelageret var naturligvis ikke det eneste, der blev vurderet på skiftet, for først blev fast ejendom og løsøre samt tilstående gæld opgjort, og her ser man tydeligt, at Niels Jensen Udsen havde haft heldet med sig. Hans købmandsgård lå på hjørnet af Vestergade og Guldsmedegade, og den har efter al sandsynlighed bestået af i det mindste et forhus og et sidehus. På gårdspladsen var der egen brønd, stige og andet tilbehør. Gården blev vurderet til 650 sldl. Den bod, det vil sige et mindre hus, som guldsmeden havde lejet, blev vurderet til 240 sldl. En frugthave også på hjørnet af Guldsmedegade med plankeværk og tilliggende gårdsavl, det vil sige en andel i Århus bys tre vange, blev sat til 100 sldl., mens en øde bod ligeledes på Guldsmedegade kun var 30 sldl. værd.

Efter den faste ejendom blev de mest værdifulde ting vurderet, sølv, tin, og kobber blev vejlet og ansat efter metalvægt. Der var ti sølvskeer, heraf var de fire dog gamle. En høj sølvkande, der vejede 44 lod (ca. 647 gram), var den mest værdifulde til lidt over 30 sldl. Ellers var der et lille forgyldt bæger, en sølvkarsken, dvs. en lille skål, en smørbræk, endnu et lille bæger, en sølvnål, en forgyldt spænde, fem knapper, et sølvhjerter, 12 sølvmallere, de har vel været til at sy på et snøreliv, og 4 dupper har måske været til snørerens ender, to forgyldte sølvknapper, 2 sølvspænder, som kan have været til at holde en kåbe sammen med ved halsen, endnu to sølvmallere og 2 knapper har også været til tøjet. I en læderpung lå der nogle sølvmonter, og derefter nævnes en sølvsignet, to brystknapper af sølv, 2 sølvdupper og 36 sølvknapper. De sidste har sikkert siddet i en eller flere af Niels Jensen Udsens kjoler, trøjer eller brystduge, mens det meste af førstnævnte dragtsølv nok har været Johanne Jacobsdatters. Et par sorte sølvskaftede knive og et skildpaddefederal må have været delvis af sølv, for det nævnes sammen med sølvet. Sølv, nogle fremmede mønter og rede penge var tilsammen 161 sldl. værd. Noget af det stentøj, dvs. fajance og glas, som blev nævnt under betegnelsen adskillige varer, kan have hørt med til indboet, men ellers var der service af tin, to tinpotter, fade, en æggefod, tallerkener, en stob, et par lysestager, to saltsirkner har været et par små saltkar til bordbrug og en tinbøddike, som har været en lille beholder med låg.

Af kobber var der foruden en stor bryggekedel en lige så stor brændevinskedel med hat og piber samt to ekstra af de sidste, en hel del forskellige større eller mindre kedler, tragte, dørslog og andet. Der var også meget husgeråd af messing, blandt andet et på drevne lysestager og to gamle drevne bækkener, hvilket vil sige at det var gedigne smedede ting. Lidt af både kobber og messingting, for eks. 12 messinglysestager, kan i virkeligheden have været kramvarer, som af praktiske grunde blev vejlet sammen med de øvrige metalgenstande. Et fyrbækken med drevet låg har man brugt til gløder og til at lune med under dynerne inden sengetid. Et sejerværk af jern, dvs. et stueur, var der også, og endnu et var taget i pant for en bondes gæld. Vægtene havde man ved hånden, for sådanne havde en købmand naturligvis også. Der var flere størrelser, og da de var af jern, blev de vejlet sammen med andre jernvarer og jerngenstande til husholdningen. 13 jernpander i kramboden, et lignende antal gryder og 20 komiskårder var selvfølgelig salgsvare, og måske har nogle nye låse og save også været det. Kakkellovne blev dog ikke vurderet efter vægt. Af dem var flere de såkaldte vindovne med tud og rør. De var i

Den store sølvkande, det lille forgyldte bæger og den sølvkarsken, som omtales i skiftet, kan have set ud som på denne skitse efter fotografi af sølvfund fra 1600-tallet.

modsætning til bilæggerovnene med låge til indfyring i det rum, hvor ovnen befandt sig. I vinterstuen var der hele to, så den ene har enten været til salg eller til at leje ud, det var nemlig meget almindeligt at leje kakkelovne ud, og faktisk var der udlejet en til en præst.

Møbler var der ikke voldsomt mange af, og det var den slags borde med lukket eller åben fod, bænke, stole, hvoraf nogle var med ruslæderbetræk, og senge, både med og uden himmel, som man kan se i andre skifter fra den tid. Et lille "contor" indlagt med flammer i sort var højere vurderet end det store krambodsskab og har nok været et møbel med mange små skuffer og rum.

I boet var en stor mængde sengeklæder, som dog ikke skal omtales her, mens de afdødes klæder nok er værd at se lidt nærmere på, de stoffer, som tøjet var syet af, er næsten alle beskrevet under varela-geret. Af Niels Jensen Udsens klæder var det højst vurderede en sort kappe af klæde, en ny sort kjortel også af klæde og foret med bay. Han havde fire kjortler mere, som må have været noget ældre, for nogle af dem var blevet vendt, hvilket ikke var ualmindeligt også i bedrestillede kredse, to af dem var af sort klæde, og der var bukser til dem begge. Det var der også til en kjortel af fillemut, hvilket var en fordanskning via engelsk men egentlig fra fransk "feuille mort", hvilket blot betyder, at stoffet havde en farve som visne blade, og den har måske været af klæde, for det var de tilhørende bukser. Den sidste var af indgement klæde, dvs. med indvævede tråde af silke eller metal, den var foret med nakkeskind. Om en vendt nattøje af rødt klæde havde været hans eller hans kones fremgår ikke, derimod var en brystdug hans, den var underforet med rød rys.

Til hovedbeklædning havde han en ny hue af sort klæde, en sort silke grofgrøns hue foret med flos, det vil sige af gros de grain, et silkestof vævet med grove lidt ujævne tråde på den ene led, så overfladen virkede kornet. Desuden havde han en gammel foret fløjls hue, en broderet silke karle nathue med sølvknipling og en anden blommet nathue af tobin, et dyrt stof, som han ikke selv havde på lager, det var antagelig tykt stof af silke eller af uld og silke. Et gammelt karlforklæde af rask har vel været til arbejdsbrug. Dette tøj blev vurderet til 45 sldl. 2 mark, mens Johanne Jacobsdatter tøj blev vurderet til 61 sldl. 3 mark.

Hun havde en slet, dvs. glat sort klædeskåbe, et nyt sort skørt med tilhørende trøje og en sort kvindekjortel, alt sammen af klæde og ret meget værd. Det nye tøj har været til fint brug og har måske skullet afløse et gammelt sort skørt med trøje og en halv dvs. en kort kjortel af barat, endnu et stof, som Niels Jensen Udsen ikke havde på lager, det var vævet af uld og silke og var endnu i 1600- tallet af høj kvalitet. Endvidere havde Johanne Jacobsdatter et sort uldent skørt af polemit, det har været af importeret stof, måske af kamelhår. Et brunt stoffes skørt, egentlig etofé, et fint uldent blankt stof. Et vatteret taftskørt, som var foret med vædderskind, må have været til vinterbrug, og dertil var der en trøje af de samme materialer. Der var endnu fem skørter af forskellig slags stof og farver.

Foruden de allerede nævnte trøjer havde Johanne Jacobsdatter en grofgrøns trøje og to nattøjer, en rød ulden flosset nattøje og en blå flosset, den sidste var hjemgjort. De har sandsynligvis været strikkede og har på indersiden været forsynet med påsyede rækker af opklippede løkker, som har gjort dem varme og bløde at bruge. Nattøjer var til dagbrug og uden stivere, så de har været mere bekvemme end de andre trøjer. Nattøjerne var for det meste strikket af uld, men de kunne være af silke og ofte i mønsterstriking med tavl eller stjerner og nogle gange med broderi af silke- og metaltråd. Af snøreliv, som kunne bruges oven på nattøjerne, var der kun et med smæk af sort trip.

Hovedtøjet bestod af en sort klædehue, en blå rejsehætt og tolv sorte hjemgjorte hatte, som også har været en slags huer eller kyser. Johanne Jacobsdatter havde desuden et par grønne broderede huebånd, og endelig havde hun to særke, og det siger lidt om hvor megen vægt, der blev lagt på det ydre synlige tøj, for det er slet ikke usædvanligt, at kun lidt eller intet af undertøj blev vurderet.

Hvem af de afdøde, der har haft de tre par strømper, der var i boet, siges der intet om, men et par gedeskinsstøvler med krave har været Niels Jensen Udsens, og desuden havde de hver et par sko af samme materiale, og hendes var nye. Nogle små rejsekapper og en lille gammel karlkjortel til i alt 3 sldl. 3 mark 12 sk. afslutter listen med tøjet. Dog skal endnu et stykke tøj nævnes, det havde været brugt til børnene, da de var spæde, det var en tre alen lang svøbelsesliste af etofé.

Som så mange andre borgere havde Niels Jensen Udsen kvæg og fjerkræ. Foruden to køer, der var i byen, ejede boet en so og to grise, tre geder og et kid i "pleje" ude på landet, og hjemme i gården var der tre ænder, en lille hane og tre høns, fire kalkunske haner og høns, mens endnu et par kalkuner var et andet sted i byen.

Indbo og varer blev vurderet til 5404 sldl. 6½ sk. og fast ejendom inklusive tilstående gæld til 2217 sldl. 1 mark 10 sk. så hele formuen blev 7621 sldl. 2 m. ½ sk. Der havde været ikke så lidt gæld, som der var blevet gjort udlæg for inden skifteslutningen, den faste ejendom og det tiloversblevne indbo og varer blev solgt på auktion, og ved den langvarige skiftesag løb omkostningerne op.

Niels Jensen Udsen havde på sit dødsleje udtrykt ønske om, at datteren måtte gå i lige arv med sine brødre, men det blev afvist af skifteretten som stridende imod loven, hvorfor de havde bedt formynderne om, at minde brødrene om faderens ønske, således at de når de blev voksne selv kunne tage hensyn til det 91).

Fordelingen af midlerne skete ved udlæg både til kreditorerne og til arvingerne, og det er derfor lidt vanskeligt at se, hvor meget de fik hver især, men da overformynderiprotokollen er bevaret, er den endelige arv opført der: "Tilfalder udi løsøre efter vurdering 2923 sldl. 1 mark 1 sk. som til auktion er henbragt, hvorfra går skifteforvalterens salarium og auktions bekostning. En broderlod tilfaldt efter lodkastelse udi gæld vis og uvisse 886 sldl. 1 mark datteren 444 sldl." 92).

235. JENS JACOBSEN SKIVHOLME født i Skivholme, død i Århus begravet 15/3 1724. Gift 1682 med Gertrud Jensdatter Vinter født i Århus, død sst. begravet 12/6 1713.

Børn:

- < **517 Inger Jensdatter Skivholme** født omtrent 1678
- < **518 Mette Jensdatter Skivholme** født omtrent 1684
- < **519 Jens Vinter Jensen** født omtrent 1686
- 520 Jacob Jensen** født omtrent 1690
- < **521 Anne Marie Jensdatter Vinter** født omtrent 1697
- < **522 Mette Marie Jensdatter Vinter** født omtrent 1699

Jens Jacobsen Skivholme tog borgerskab som købmand den 22. januar 1685. Han havde den 31. august 1682 fået kongelig bevilling til vielse i huset, og han er formodentlig blevet gift kort tid efter med Gertrud Jensdatter Vinter 93). Hun var datter af den kendte Århuskøbmand Jens Sørensen Vinter og Mette Rasmusdatter Thestrup. Gertrud Jensdatters fædrene arv var på lidt over 1054 sldl. 94), så med både sine egne og hendes arvemidler som grundlag kom Jens Jacobsen Skivholme hurtigt i gang med sin handel, men slutningen af 1600-årene var en vanskelig tid, hvad især hans egen bror Bonde Jacobsen og hans svoger Anders Lauritsen fik at mærke.

De første år klarede Jens Jacobsen Skivholme sig tilsyneladende godt. 1684 købte han en kornhave ved Møllestien, og da det for alvor gik dårligt for svogeren Anders Lauritsen, overtog han fra ham halvanden gårdsavl, som han fik tilskødet i 1690 95).

Året før havde Jens Jacobsen Skivholme været nødt til at stævne sin bror Bonde Jacobsen, som da var flyttet til Farre. Jens Jacobsen Skivholme havde sammen med flere andre pant i hans gård på Brobjerg, som efter vurdering blev tilskødet Jens Jacobsen Skivholme 96). Derefter blev den formodentlig lejet ud, for Jens Jacobsen Skivholme og Gertrud Jensdatter boede selv i Vestergade i en gård, hvorpå han havde skøde 97).

1688 blev der stiftet et skibelav, kaldet Fortuna, på en sådan måde at skipperen Jens Hansen Holm pantsatte sit skib til to handelsmænd, som imidlertid må være blevet købt ud, for året efter blev Fortuna pantsat med to tredjedele til Jens Jacobsen Skivholme og en tredjedel til anden side 98). Selvom broderen Bonde Jacobsen ikke havde været særlig heldig med deltagelse i handel og sejlads på udlandet, så har Jens Jacobsen Skivholme åbenbart haft mod på det, og det kan da også være gået godt et stykke tid. Imidlertid solgte han en gård i Vestergade i 1701 og året efter også gården på Brobjerg med tilliggende gårdsavl og kållhave 99). Men inden da havde han været nødt til at låne penge, for fra 1698 til og med 1706 betalte han til Århus domkirke 11 rdl. 5 mark i renter af et lån på 350 sldl., hvorefter han helt holdt op med at betale 100).

Som garanti for lånet havde han pantsat fem gårdsavl på Århus mark. Af dem "har bemeldte Jens Jacobsen Skivholme afhændet de tre bedste gårdsavl, og domkirken har igen de to ringeste, altså anføres her til rente, som i dette år af samme to gårdsavl tillige er bekommet 7 rdl. 2 mark" 101).

Men det var ikke nok, han må have været i virkelig bekneb for penge, for år 1700 pantsatte han to

haver og jorder til sognepræsterne hr. Mikkel Pedersen i Årslev og Tilst og hr. Anders Hutfeld i Brand og Kasted sogne for et lån på 200 rdl. 102). Igen i 1706 måtte han låne penge med sikkerhed i hans iboende gård i Vestergade, og admiral Jens Rodsten lånte ham 400 rdl. Det er uklart, om det var den samme gård, som han tidligere havde solgt, eller om der er tale om to forskellige gårde. I 1706 pantsatte han sin iboende gård i Torvegade og to tilliggende gårdsavl, som han samme år havde købt på auktion 103). 1708 var han så forgældet, at han efter ansøgning og på grund af skade til søs samt en ulykkelig ildebrand fik en kongelig bevilling udstedt, efter hvilken han for "alle hans ind og udlandiske kreditorers krav og tiltale aldeles må være fri og forskånet, på det han imidlertid des bedre kunne søge dem efterhånden at kontentere", dog med forbehold for hvad, han til en og anden kunne have udstedt af veksler 104).

Derefter forsvandt Jens Jacobsen og hans familie fra Århus for at dukke op i Vor herred, hvor "Jens Jacobsen havde oprettet en kontrakt med velbemeldte oberst Brochdorf, og på hvis vegne han fik den tinglæst". Kontrakten viste, at "velbemeldte hr. oberstens selveje, dog til rytterhold udlagte gård i Ørskov, til brugelighed på 4 år (til ham) bortforpagtet haver", hvorfor han krævede afholdt syn på gården før "han den iflytter". Synet fandt sted den 10. december 1708 og blev tinglæst den efterfølgende tingdag 14. december samme år, "Velfornemme Sr. Jens Jacobsen Skivholme af Århus, som nu Ørskovgård i forpagtning antager og tiltræder" 105).

Nogle få måneder senere blev han sagsøgt for de "varer", som den forrige forpagter Jens Pedersen Holdrup havde efterladt på Ørskovgård, og tilsyneladende overladt ham mod forventet betaling på lidt mere end 93 sldl. samt 10 td. byg og 15 td. havre efter kapitelskøb, tillige med de af Ørskovgård resterende månedspenge beløbende 13 sldl. 3 mark 106). Da søgsmålet ikke fik noget efterspil, har Jens Jacobsen Skivholme formodentlig fået betalt, hvad han skyldte, for den nye gæld har næppe været omfattet af den ovenfor omtalte kreditorfrihed.

1711 mødte Jens Jacobsen Skivholme igen i retten, denne gang på sin hustrus vegne, idet hun den 16. april i sin mands og deres folks fravær var blevet forulempet af en kyrasser ved navn Detlev, som lå der i byen. Det skriftlige klagemål lød: "Samme dag kom han med 2de sine kammerater ridende i vores bondegård her i Ørskov, mens han alene kom ind til mig i stuen og spurgte, om min mand var hjemme, jeg sagde nej. Han sagde, jeg skal have 4 skp. havre til Mathias.

Jeg svarede, dersom han skal have det, skal han få det, når min mand kommer hjem, thi jeg ved vel, han har fået en stor del forhen. Slog (han) så i bordet med sin hånd og sagde, nu vil han have det. Jeg svarede ham for at forekomme fortræd, I skal få det, og imidlertid jeg gik hen at tage skæppen, at ville gå på loftet at måle ham det, brugte han sin onde mund med adskillige slemme ord, som hadsen hore, canallier og mere, og da jeg kom på loftet at måle ham det, da ikke havde målt to skæpper i sækken, (da) tog han skæppen fra mig og slog den imod loftet 3 à 4 gange, og sagde, er det kongens mål, jeg svaret, skæppen hører gården til og er oberstløjtnantens og er her i forvaring til hans hjemkomst, trak så hans degen og sagde, djæveln skal fare i din ...hore, (og) hug efter mig, så havde jeg ikke haft skæppen imellem, som han hug i, havde han hugget mig i hovedet, da sagde jeg, det er godt min gode Detlef, det skal min salighed blive betalt.

(Han) brugte så som tilforn sin mund med flere som forrige skældsord, da sagde Lisbeth Pedersdatter, som var med os på loftet, det går ham ilde, for han drog sin kårde til en kvinde, bandte så hende og tog en rive at slå hende med, men hun rykket sig tilbage fra ham. Så gik han ned i stuen tog så et krus og et glas ud med sig, da jeg af frygt for ham mere var rykket ind og lukket døren, så kom Mathias og klappet på, jeg spurgte, hvem der banker, han svarede, det er mig morlille luk mig op, da jeg lukte døren op, rakte han mig kruset og glasset, han og bad mig give mig tilfreds, dette er så i al sandhed passeret, så sandt hjælpe mig Gud og hans hellige ord, Ørskov den 24. april 1711 Gertrud Jensdatter Vinter". Tjenestefolkene vidnede i sagen, og to af dem havde hørt, at deres husbond blev kaldt en skælm. Udfaldet af sagen er ikke blevet tinglæst, men må, som det ofte var tilfældet, formodes at være blevet forhandlet til forlig med ryttergodsadministrationen 107).

Da Gertrud Jensdatter døde i 1713, var de flyttet tilbage til Århus, for der blev hun begravet. Jens Jacobsen Skivholme blev i Århus, hvor han døde 1724 108). Efter hans død blev hans debitorer og kreditorer indstævnet ved proklama, at de skulle melde sig til boet med deres krav, så enhver efter ligning af den salig mands ringe midler kunne nyde proportionel betaling 109).

236. APELONE JACOBSDATTER født i Skivholme omtrent 1651, død i Lading begravet 2/5 1728. Gift 1. med Peder Nielsen Møller, død i Lyngballegård begravet 22/3 1680 i Lading. Gift 2. 7/8 1687 i Lading med Niels Poulsen født omtrent 1663, død i Lading begravet 19/11 1699. Gift 3. 10/10 1700 i Lading med Rasmus Andersen, død i Lading begravet 10/4 1709.

Børn i første ægteskab:

< **523 Inger Pedersdatter** hjemmedøbt 26/11 1676

< **524 Boel Pedersdatter** døbt 24/10 1678

525 Cathrine Pedersdatter døbt 2/11 1680 begravet 16/3 1681

Børn i andet ægteskab:

< **526 Poul Nielsen** døbt 15/1 1688

< **527 Maren Nielsdatter Munk** døbt 28/6 1691

Apelone Jacobsdatters første mand Peder Nielsen Møller blev i et præstemandtal til Frisenborg amts skatteregnskab 1678 kaldt Peder Nielsen Terp. Han var efter al sandsynlighed fra Terp mølle, som ligger omtrent midtvejs mellem Skivholme og Lading. En af fadderne ved deres første barns dåb hed Jens Nielsen og kom der fra, og den tidligere møller hed ifølge Framlev herreds tingbog Niels Jensen Møller 110). Peder Nielsen Møller fik en fornem begravelse, idet han blev begravet i altergulvet i Lading kirke. Peder Nielsen var forpagter på Lyngballegård, og efter hans død i 1680 har Apelone Jacobsdatter tilsyneladende drevet den store gård alene med tjenestefolks hjælp indtil august 1684, hvor der med nogle års forsinkelse blev holdt skifte efter hendes mand. Skiftet er ikke bevaret, men af et retsligt efterspil indført i Frisenborg birks tingbog ses, at skiftet er blevet holdt den 28. august 1684.

Retssagen drejede sig om, at der efter godsfuldmægtig Knud Henriksen Blichfelds mening ikke var gjort fyldestgørende udlæg for kronens andel af resterende afgift af Skivholme sogns tiende, som den afdøde åbenbart havde haft i fæste. Desuden skyldte Apelone Jacobsdatter en rigsdaler i arbejdspenge, som skulle have været betalt for en husmand, som havde arbejdet for hende i 1680.

Der var på skiftet gjort udlæg for 57 rdl., så der efter sagsøgers mening resterede 22 rdl., så hun burde "uimodsigteligt", hævdede han, betale inden førstkommende 15 dage med påløbne sagsomkostninger eller lide nam i hendes gods og midler, fordi kirkens indtægt burde beregnes efter kapitelskøb, og det havde været højere 1684, da restancen blev betalt, end den takst, der var blevet anvendt på skiftet, hvilket han beviste med en antegnelse i det regnskab, han havde aflagt om, at der var ført 22 rdl. for lidt i indtægt, og som han som foged ellers skulle betale.

Efter sagen havde været udsat i seks uger, mødte velagte mand Niels Jørgensen i Granslev på Apelone Jacobsdatters vegne og fremlagde hendes underskrevne indlæg: "Jeg fattige bedrøvede enke nødes at svare til Knud Henriksen Blichfelds hårde irettesættelse imod mig angående 22 rdl., item Anders Smeds arbejde i Lading for anno 1680 1 rdl, så og af det ham tilvurderede udlæg for 1 rdl., som skal være i boet blevet". Til kravet på de 57 rdl. svarede hun, at hun med skiftebrevet kunne bevise, at der på skiftet var blevet krævet og gjort udlæg for 67 rdl., og at det ikke dengang var blevet angivet, at der var tale om en anslået kornpris, og at der let kunne være gjort højere udlæg.

Med hensyn til den ene rigsdalers arbejdspenge svarede hun, at det krav var der også blevet gjort udlæg for. Desuden havde Blichfeld fået udlæg frem for andet i gode varer, hvoraf, hævdede hun, han ved at sælge dem havde fået mere end det dobbelte, og at det han endnu ikke havde solgt, kunne han let få det firdobbelte for.

"Med undtagelse af kongelig majestæts tiende af Skivholme, min søster Dortes arvepart og resterende folkeløn", havde alle andre kreditorer kun fået 2 mark 2 sk. for 1 rdl. Angående den ene rdl., som skulle være blevet stående i boet, da tilbød hun ham den nu her ved retten, så "efter forbemeldte beskaffenheder formoder jeg for Knud Henriksen Blichfelds saggivelse at vorde frikendt".

Derefter fremlagdes skifteforretningen, som var blevet tinglæst den 3. marts 1685, desværre er der i retssagen kun refereret de afsnit, som man har fundet relevante for sagen, nemlig hvad der var blevet udlagt til Knud Henriksen Blichfeld. Der fremgik endvidere, at han såvel som andre kreditorer var blevet påråbt, men ingen var mødt for at protestere mod skifteforretningen, undtagen købmand Christen Jensen Basballe fra Århus. Apelone Jacobsdatters sagfører mente derfor, at hun burde frikendes for

Knud Henriksen Blichfelds tiltale, blandt andet fordi der ikke ifølge loven måtte fordres mere end hvad der en gang er blevet skrevet.

Blichfeld svarede ham, at han havde overset, at der stod 57 rdl. i hans opsættelse og ikke de 67 rdl., som han havde fået udlæg for, men at der var gjort udlæg for tre huses arbejde i Lading og ikke for fire, som det burde have været, og at den fordring angående tienden, som han havde fået udlæg for, ikke slog til, fordi kornet siden blev dyrere, og at skiftet ikke kunne regnes for lovligt, fordi det ikke blev holdt på 30. dagen og end ikke et halvt eller helt år efter hans død men hele fem år efter. At nogle udlæg var mere værd end vurderingen, kunne han ikke forstå, for de blev overladt sr. Jens Basballe og hr. Niels Friis i Skorup, og de ville betale efter vurderingen, "så om de skulle have haft fordel af dette", vidste han ikke.

Dommen blev afsagt til Apelone Jacobsdatters fordel, ikke mindst fordi Knud Henriksen Blichfeld ikke trods tre ganges pårøb var mødt for at gøre indsigelse mod tinglæsningen af skiftet, og fordi han på tinget var blevet tilbudt den sidste resterende rigsdaler 111).

De fleste kreditorer måtte altså nøjes med ca. en sjettedel af deres tilgodehavende, så hverken Apelone eller hendes børn fik noget i arv. Godt og vel et halvt år efter retssagen giftede Apelone Jacobsdatter sig for anden gang med den omkring 12 år yngre Niels Poulsen, som var søn af Poul Frandsen. Apelone Jacobsdatter døde 77 år gammel i 1728, hendes tredje mand hed Rasmus Andersen. Der var ingen børn i det sidste ægteskab.

237. DORTE JACOBSDATTER født i Skivholme.

Dorte Jacobsdatter er omtalt i forbindelse med den retssag, som blev ført mod hendes søster på Frisenborg birketing i maj 1687, hvor stævningsemændene den 22. marts 1687 havde stået på tinget og vidnet efter loven, "at de ottende dagen tilforn stævnedes og varsels gav Apelone Jacobsdatter i Lading med hendes lovværge og talte med hendes søster Dorte Jacobsdatter". Det ses endvidere af sagen, at sidstnævnte havde haft sin arv stående hos svogeren, og at den var blevet udlagt til hende på skiftet efter ham den 28. august 1684. Hun er ligeledes nævnt i et præstemantal 1678: "Lyngballegård, Peder Nielsen Terp og hans hustru Apelone, en karl Niels, en karl Erik, en pige Maren Jensdatter og en pige Dorte Jacobsdatter, som er vanvittig og vanfør og nyder sit brød for Guds skyld" 112).

238. JØRGEN MANDRUPSEN født omtrent 1661 i Serup, død 14/7 1736 i Lemming.

20. marts 1697 fæstede Jørgen Mandrupsen en halvgård i Lemming, som den tidligere fæster Jens Pedersen fradøde. Der er ved indfæstningen ikke nævnt nogen betingelser for overtagelsen af gården med hensyn til giftermål 113).

239. PEDER MANDRUPSEN SERUP fodt i Serup, død 10/8 1711 i København. Gift med Anne Pedersdatter.

Peder Mandrupsen boede i København på Ulfeldts Plads, det nuværende Gråbrødre Torv 114). Han døde barnløs, så arvingerne var foruden enken hans søskende. Til brug for Københavns skiftekommission blev der 1712 udstedt et tingsvidne på Hids herreds ting om hvem, der var berettiget til arv efter ham 115).

Peder Mandrupsen tog borgerskab 7. oktober 1702, han blev da kaldt handelsmand fra Jylland 116). Han var sæbehandler og ejede selv sit hus, ved forseglingen af boet får man indblik i hvordan det var indrettet. I stuen i kælderen var der et slagbord, tre spejle i sorte rammer, en kiste og et lille skab på væggen, som indeholdt lintøj, et grønt madskab, et strudseæg, et skab med to halvdøre, som blev forseglet, da det indeholdt gangklæder. Foruden en kistebænk nævnes nogle stole, nogle tinsager og noget sengetøj. Der var fire hvide gardiner for vinduerne og en slagbænk med mere sengetøj. Bag i kælderen ved stuen var der seks en halv tønne tran, en kobberkedel, en tørvespand af blik endnu seks en halv tønne tran, som formodentlig har været til at fremstille sæbe af, desuden var der en bog med sølvspænder, fire små glas og et ølkrus.

En bod indeholdt kramvarer, mest sæbe men også gryn, ærter og andet var til salg, desuden blev et krus med sølvlæg registreret.

I en bagstue i gården stod en gammeldags himmelseng med sengetøj, et skab med to halvdøre blev forseglet. Desuden var der ni store og syv små skilderier, et hjørneskab med indhold af sølv blev

forseglet. Der var hvide gardiner med kappe for de tre vinduer, og på en tabulet stod stentøj og glas. Foruden seks rustlæderstole og en lænestol samt et udtrukket bord af eg var der en beslagen kiste med adskillige klæder, den og en dragkiste med linned- og uldklæder og endnu en stor beslagen kiste blev forseglet. På oversvalen blev et skab under en trappe forseglet, da det indeholdt messingtøj. Et kammer ovenpå blev forseglet, for der var forskellig slags pantegods, sengeklæder og andet (117). Formuen var på 226 rdl. og gælden på 15 rdl. (118).

240. CHRISTOFFER MANDRUPSEN født i Serup, død i København 2/11 1711.

Christoffer Mandrupsen er nævnt i tingsvidnet angående broderen Peder Mandrupsens arvinger. Han boede i Springgade matr. 24, som 23. august 1714 blev skødet til den næste ejer (119).

Forseglingsforretningen efter Christoffer Mandrupsen, som ikke var gift, blev overværet af Karen Mandrupsdatter og Oluf Mortensen. En kiste og stuedøren blev forseglet, og nøglerne blev leveret til byfogden (120).

241. KAREN MANDRUPSDATTER født i Serup, død i København efter 29/2 1712. Gift med Oluf Mortensen, som var skomagere.

Karen Mandrupsdatter og Oluf Mortensen boede i Klosterstræde matr. 76, hvor der siden 1635 havde boet skomagere. Oluf Mortensen fik tilskødet huset 10. juni 1713, og det blev solgt i 1731, antagelig efter hans død (121).

242. MAREN MANDRUPSDATTER født i Serup, død i København efter 29/2 1712. Gift med Peder Jensen.

Maren Mandrupsdatter og hendes mand Peder Jensen er nævnt i skiftet efter hendes bror. Peder Jensen var da arbejdskarl ved det Ostindiske Kompagni (122).

243. JENS JENSEN VISSING født i København, død i Århus begravet 15/5 1697. Gift 1. 29/5 1680 med Marta Elisabeth Meulengracht, død i Århus begravet sst. 19/5 1694. Gift 2. med Ingeborg Foss, død 1738 i Ålborg.

Børn i første ægteskab:

- < **528 Jens Jensen Vissing** født omtrent 1682
- < **529 Elisabeth Margrete Vissing**
- < **530 Lorents Jensen Vissing** født -/12 1688
- < **531 Anne Sofie Jensdatter Vissing** født omtrent 1692
- < **532 Birgitte Cathrine Jensdatter Vissing**
- < **533 Henrik Jensen Vissing**
- < **534 Cathrine Jensdatter Vissing** født omtrent 1693

Barn i andet ægteskab:

- < **535 Hans Vissing**

1674 fik Jens Jensen Vissing skøde af Jørgen Müller på en gård i Ny Børs, idet hans halvbror af samme navn ikke var myndig, da handelen skete. Jens Jensen Vissing solgte gården i Ny Børs den 6. august 1677, dvs. efter at både hans far og stedmor var døde (123).

Samme år fik Jens Jensen Vissing skøde på en anpart i en have i Århus, som var udlagt til Henrik Müller af boet ved skiftet efter Jacob Lauritsen Møller <124>, og som Henrik Müller derefter solgte til Jens Jensen Vissing, "forrige min forvalter på Dragsholm" (124).

8. maj 1679 fik Jens Jensen Vissing skøde på Århus Mølle. Skødet, som findes i original i Århus mølles arkiv, er skrevet på pergament med 8 hængende segl, hvoraf nr. 6 mangler: "Vi underskrevne Henrik Jensen Vissing, sognepræst til Harrested og Allindemagle sogne, Jens Jensen Vissing junior med min anordnede kurator ærlig agtbar og velfornemme mand Frederik Werdelmann, assessor udi hofretten og indvåner her udi den kongelig fri rigs og residensstad København, Sofie Jensdatter Vissing udi hendes hafte formynders for dum velædle borgmester Hans Pedersen Bladts sted hans efterladte enke og hendes lovværge, Henrik Hansen kongelig majestæts eskadreskriver på Bremerholm på sin hustru Maren Jensdatter Vissings vegne samtlige en og alle salig afg. Jens Jensen Vissing, for dum bor-

ger og handelsmand her udi staden, hans efterladte børn og arvinger, samtlige deres formyndere og lovværger kender og hermed vitterligt gør at have solgt, skødet og afhændet, såsom vi nu hermed skøder og afhænder fra os og vores sande arvinger til vores halvbroder ærlig agtbar velforstandig og discrete Jens Jensen Vissing, forud skriver over Dragsholms amt, og hans sande arvinger, eftersom herfor fuldkommen og nøjagtig betaling i alle måder af ham given og gjort er, efterfølgende ejendomme møllegård, boel og gods liggende udi Nørre Jylland, som bemeldte vores salig far forud har tilhørt, og han af kongelig majestæt efter derom kongeligt skjøde af dato 11 august 1664 dets videre indhold bekommet haver, nemlig Århus Mølle, som Jacob Lauritsen tilforn har påboet”.

Det øvrige gods var en gård Bøgild i Lysgård herred, Hinge kirkeskov, to gårde i Nørre Bork, to gårde i Sønder Bork og to gårde i Forsom i Egvad sogn. Hvilken forskreven mølle samt gårde, boel og huse - til evindelig ejendom at angå fra Phillipi Jacobi dag år 1676 125).

Den 29. maj 1680 fik Jens Jensen Vissing tilladelse til, uden forudgående trolovelse, at blive viet til Lisbeth Meulengracht, året efter eller senest i 1682 tog han selv Århus mølle i besiddelse 126).

1689 fik Jens Jensen Vissing tinglæst kongens tilladelse til at indrette en have på den plads, som hed Mølle kirkegård. Byens borgere protesterede og fik tinglæst, at samme Mølle kirkegård havde været brugt som fri fæled for byen. I løbet af 1690erne opkøbte Jens Vissing flere gårdsavl og haver ved møllen, blandt dem en have, som før havde tilhørt salig Jacob Lauritsen Møller.

For at forhindre indsmugling af varer til Århus var byen hele vejen rundt omgivet af plankeværker, og de var ofte dårligt vedligeholdt. Tolderen havde derfor fået opført et helt nyt plankeværk på byens grænse ved møllen, som lå lige udenfor bygrænsen. I den retssag, som fulgte, hævdede Jens Vissing, at plankeværket var blevet rejst på møllens grund, mens man fra byens side ved hjælp af tingsvidner fra alle herreder nær og fjern ville bevise, hvordan forholdene havde været i op til 70 år, som nogle

Skøde på Århus mølle dateret 8. maj 1679. Skødet er udstedt til Jens Jensen Vissing af hans halvsøskende, Henrik Jensen Vissing, Jens Jensen Vissing junior, Sofie Jensdatter Vissing og Maren Jensdatter Vissing.

afde mange vidner kunne huske. Magistraten ville hermed bevise, at den omstridte eng altid havde været en fri tofte, hvor besøgende til byen kunne lade deres dyr græsse. Jens Vissing havde været nødt til at vælte plankeværket, fordi det ellers ikke havde været muligt at køre noget svært egetømmer hen til møllen, som skulle anvendes til møllens reparation.

Der var andre kontroverser mellem mølleren og kunderne. Den 9. marts 1682 måtte Jens Jensen Vissing igen møde i byretten, for at påhøre vidneudsagn om, hvad der var foregået da borgmestre og råd i samlet trop den 16. februar havde følt det fornødent at møde op i møllen fordi der var blevet klaget over konsumtionstolden. "Da de kom i møllegården og hilste, spurgte Jens Jensen Vissing dem, hvad deres forehavende var. Da svarede borgmester Jens Låsby, vi er kommet eders ny toldkar at bese og måle, idet byens borgere havde klaget at det var et ubilligt toldkar imod forrige, derpå Jens Vissing straks skældte og sagde, en skælm skulle sige, han havde et ubilligt toldkar, Anders Lauritsen svarede, at en ærlig mand vel kunne sige, at det var en skælm, der brugte et utilbørligt toldkar, men den, der skældte ham, måtte være det samme. Så greb Jens Vissing fat i hans stok og rykkede den af hans hånd, så Anders Lauritsen beholdt knappen deraf i sin hånd, og han ville have slået Anders Lauritsen, hvis de ikke havde forhindret det. Så greb han en jernstang, råbte på sine folk at fly ham sin bøsse og truede med at skyde, og han ville ikke lade dem se sit toldkar, det kom dem intet ved, idet hans mølle ikke lå under Århus direktion, og sagde derpå, hvad det end skal koste, skal jeg have konsumtionen når den bliver ledig, så skal jeg piske eder alle sammen og dermed forfulgte han dem igennem møllegården, over møllekirkegården lige til Møllestien gade" 127).

Efter Marta Meulengrachts død blev Jens Vissing gift med Ingeborg Foss. Hun var enke efter Hans Tøgersen Lassen, og hendes og Jens Vissings eneste søn blev opkaldt efter ham. Hun var datter af biskop Mathias Foss, som havde tilskødet hendes første mand Hvidstedgård i Tårs, der med tilliggende 28 td. hartkorn efter hendes bryllup med Jens Vissing af ham blev solgt den 25. august 1696 til Jesper Jespersen til Høgholt 128).

"Den 19. maj 1694 lod Jens Vissing sin salig kæreste nedsætte i sit lejersted i kirken, for grav at åbne 1 rdl., for klokker 1 rdl. 1 mark". Den 8. august samme år betalte han 60 rdl. til Vor Frue kirke for begravelsesstedet i "den store gang ved de stakkede stole, hvor over han vil lade sætte et epitafium". Et sådant er ikke bevaret, og det er da heller ikke sikkert, at det blev til noget, for den 15. maj 1697 "blev betalt for kammerråd Vissings begravelse at åbne og for et lig at nedsætte 1 rdl. 3 mark og for klokkerne 1 rdl. 4 mark, fordret til alteret et par vokslys" 129). Skiftet efter Jens Vissing er ikke bevaret, men det fandt sted den 28 september 1697 og er omtalt i et skøde 1709 130), udstedt til den ældste søn af hans søskende. Den 22. juni 1697 skødede den "højtbedrøvede Ingeborg Foss, salig Jens Vissings" sin arv i Århus mølle og kongelig majestæts anpart korntiende i Fleskum herred til sin stedsøn Jens Jensen Vissing 131).

244. HENRIK JENSEN VISSING født i København omtrent 1653, død i Haraldsted omtrent 1691. Gift efter 14/8 1680 med Dorte Sørensdatter Stenderup.

Jens Jensen Vissings ældste søn af ægteskabet med Else Henriksdatter var student fra Slagelse skole, blev indskrevet ved universitetet i 1673 og ordineret til præst i Haraldsted i Sydsjælland 1679 132). Han fik den 14. august bevilling til indgåelse af ægteskab uden trolovelse og lysning med Dorte, Søren Tranes enke, som er nævnt ved sit fulde navn 1675, da hun og hendes første mand fik tilladelse til vielse uden forudgående lysning 133). Henrik Jensen Vissing og hans søskende skødede i 1679 Århus mølle til deres halvbror Jens Jensen Vissing 134).

245. JENS JENSEN VISSING født i København.

Jens Jensen Vissing junior solgte ligesom sine søskende i 1679 sin anpart af Århus mølle til sin halvbror Jens Jensen Vissing. Da han endnu ikke var myndig var det Frederik Werdelmann, der som kurator underskrev skødet på hans vegne. Jens Jensen Vissing var indtil 1685 amtsforvalter i Sorø og Ringsted amter 135).

Jens Jensen Vissings underskrift på et brev i Århus mølles arkiv på Statsbiblioteket

246. SOFIE JENSDATTER VISSING født i København 1657, død i Helsingør begravet 28/5 1715 i Skt. Marie kirke. Gift med Hans Erasmus von der Pfort født 14/10 1646 på Binnewitz gods i Sachsen, død på Kronborg begravet 5/6 1710 i Skt. Marie kirke Helsingør.

Børn:

- < **536 Elise Sofie v. der Pfort**
- 537 Charlotte Justine v. der Pfort**
- < **538 Ulrik Vilhelm v. der Pfort** født omtrent 1684
- 539 Adam Levin v. der Pfort** døbt 29/10 1695
- 540 Magdalene Margrete v. der Pfort** døbt 17/5 1697

Jens Jensens Vissings børn af andet ægteskab skødede i 1679 deres arveparter i Århus mølle til halvbroderen Jens Jensen Vissing. Mellem dem var Sofie Jensdatter Vissing, som endnu ikke var gift, så på hendes vegne var det Hans Pedersen Bladts enkes lovværge, der underskrev skødet. Efter faderens død i 1674 var borgmester Hans Bladt i København blevet hendes formynder. Han var gift med Marthe Hansdatter, hvis søster Sofie Hansdatter var gift med rentemester Henrik Müller (136).

Hans Erasmus von der Pfort var født på godset Binnewitz ved Meissen. Hans far var Hans Christoph von der Pfort, hans mors navn kendes ikke. Hans E.v.d. Pfort kom til hoffet i København som page i 1662, og han blev oplært i fyrværker- og artillerikunsten. Derefter fik han en karriere indenfor militæret. 1671 var han fænik i garden til fods, gjorde nogle år krigstjeneste ved den preussiske hær og blev ved tilbagekomsten til Danmark løjtnant, deltog i skånske krig og blev 1676 udnævnt til kaptajn, 1678 til major, 1679 til oberstløjtnant og 1682 til oberst og vicekommandant i Kastellet, siden var han kommandant i Frederiksstad i Norge, indtil han i 1694 blev kommandant på Kronborg. I 1710 deltog han i slaget ved Helsingborg og ved rømningen efter nederlaget var det ham, der sørgede for transport og pleje af tusinder af syge og sårede soldater fra Skåne (137).

Om hans begravelse i Helsingør meddeler kirkebogen: "1710 5 juni ist der wohlgebohrene herr Hans Erasmus von der Pforten, Ihro K. Maj. zu Dänemarck Norwegen gewesene generalmajor zu fuss und commandant auf Kronenburg, so zu (weissen) in Sachsen auf dem guth Binnewitz gebohren, in die kirsche zu rechten hand an dem alter begraben worden", og godt fem år senere: "1715 28. maj ist die wohlgebohrene frau generalmajor Sophia von der Pforten, gebohrene von Wissinger, des abends um 10 uhr in der kirche zur rechten des alters bey ihrem seehl. echtem(ann) beerdiget".

247. MAREN JENSDATTER VISSING født i København 1658, død i Hvejsel Lundgård begravet 21/5 1726 i Skibet. Gift 1. maj 1679 med Henrik Hansen, død i Sælde begravet i Skibet 22/1 1703. Gift 2. med Niels Hansen Lottrup, død i Hvejsel Lundgård begravet 22/11 1736 i Skibet.

Børn:

- 541 Anne Sofie Henriksdatter** døbt 4/5 1682 Kolding
- 542 Jens Henriksen** døbt 26/3 1685 Kolding
- 543 Elisabeth Christine Henriksdatter** døbt 20/6 1686 Kolding
- 544 Henrik Henriksen** døbt 15/2 1690 Kolding
- 545 Amalie Henriksdatter** døbt 17/2 1695 Kolding
- 546 (Henrik Hansens datter)** døbt 3/4 1697 Kolding

Maren Jensdatter Vissing, var ifølge Lengnicks stamtavle over familien Vissing født i København 1658. Hendes mand eskadreskriver på Bremerholm Henrik Hansen skødede 8. maj 1679 på hendes vegne arveparter i Århus mølle til halvbroderen Jens Jensen Vissing (138). Samme år fik de den 5 maj kongelig tilladelse til ægteskab uden trolovelse og lysning.

12. februar 1681 blev Henrik Hansen udnævnt til amtsskriver i Koldinghus amt men i maj 1695 suspenderet fra stillingen (139). Han havde købt en gård på nordsiden af torvet i Kolding, som han solgte igen den 1. januar 1695 (140). De boede i Kolding til efter den yngste datters dåb. Den 9. november 1697 blev Henrik Hansen herredsfoged i Nørvang-Tørrild herreder og Jelling birk, og han døde i Sælde i Skibet sogn 1703. Hans økonomi var da så dårlig, at der på Viborg landsting blev læst et proklama:

"Som min salig mand Henrik Hansen, forrige amtsskriver over Kolding amt og herredsfoged over Nørvang Tørrild herred, forgangen 14. januar ved døden afgik, og jeg desuden fornemmer, både for-

medelst indkommende kongl. pretentioner og andre kreditorers krav, den efterladte stervbo i ingen måde til noget af forskrevne at betale kan tilstrække, hvorfor jeg foruden med at arve eller gælde (ikke) i ringeste måde mig vil befatte, begæres allertjenstligt dette for tilbørlig retten på skiftestedet til alles efterretning må læses, protokolleres og påskrives, mig igen må vorde tilstillet. Datum Slesde den 4 aug. 1703. Maren Vissings, salig Henrik Hansens (LS) Efter enkens begæring underskrevet til vitterlighed som lovværge S.L. Blanchsted. Efter given fuldmagt af højædle og velbårne hr. brigader Pfort, som formynder for samtlige de umyndige børn, undsiger jeg på ovenbemeldte den salig mands efterladte umyndige børns vegne i lige måde både at arve og gælde, så de eller nogen på deres vegne sig ikke med stervboet eller noget dennes vedkommende befatter. Datum ut supra Niels Lottrup. Læst på skiftestedet udi Slesde efter salig afgangne Henrik Hansen, og ord for ord udi skifteforretningen er bleven indført den 6. aug. 1703" 141).

“1704 12. maj havde sr. Niels Lottrup og salig Henrik Hansens enke jaord i velb. Nicolaus Nissen og hans frues, Bertel Pedersen og hans hustrus og Sofie Amalie og Mathias Hansens og min uværdige Guds ords tjeners nærværelse. Gud give lykke” 142).

Niels Hansen Lottrup blev Henrik Hansens efterfølger som herredsfoged. Han fæstede 1705 Hal-lundtoft i Hvejsel sogn under ryttergodset, men da gården brændte 21. juli 1713, købte han Hvejsel Lundgård, hvor han boede til sin død 13/11 1736 143).

248. MAREN ANDERSDATTER født omkring 1654 i Vissingkloster, død i Troelstrup begravet 10/3 1730 i Tønning. Gift med Jens Andersen, død i Troelstrup begravet 15/2 1734 i Tønning. Maren Andersdatter havde ingen livsarvinger, og hendes eneste søster var død ugift, det var derfor hendes afdøde mosters efterladte børn og børnebørn, som arvede hende. Når hendes fars slægtninge ikke nævnes i skiftet, må det være fordi ingen længere kendte noget til dem, for de var flyttet fra Vis-singkloster, før hun blev født 144).

249. CATHRINE ANDERSDATTER død 1682 i Vissingkloster. Gift med Mikkel Rasmussen, død 1694 sst.

Cathrine Andersdatter døde uden livsarvinger, så skiftet stod mellem hendes mand Mikkel Rasmussen og hendes fader Anders Jensen, som var blevet enige om, at Mikkel Rasmussen skulle beholde ni bindinger af stuehuset med jordkælder og trappekammer, i det østre fæhus 14 bindinger, ladens søndre 14 bindinger og bihaven, og Anders Jensen skulle nyde to køer, to kvier, to får med lam og to åringers får, et mælkeskab med låge, lås og fem rum, et lidet grønt skrin med rødt anstrøgne beslag og lås, den salig kones livskårne klæder, en sort klædestrøje, en rød kirsey ditto, en sort kirseys skørt, en blå stof-fes ditto, en rød vadmel ditto, en blåstribet horgarns overdyne og en liden bimpel, en sort klædeslue og en ditto af vædderskindstoft; “og så alting udsluttet være sig husværelse og arv” 145). Da skiftet indeholder en aftægtskontrakt, har Mikkel Rasmussen nok først på det tidspunkt overtaget fæstet af gården. Ved fordelingen af bygningerne lægger man uvilkårlig mærke til, at der var et trappekammer, hvilket tyder på, at i det mindste nogle af bygningerne stammede fra det tidligere kloster.

250. GENETE LAURITSDATTER født i Skovsrod Tulstrup sogn, død i Ebstrup begravet 15/3 1711 i Sejling. Gift med Poul Nielsen, død i Ebstrup efter 23/3 1686.

Børn:

- < **547 Laurits Poulsen** født omtrent 1654
- < **548 Inger Poulsdatter**
- < **549 Niels Poulsen Ebstrup**
- < **550 Christen Poulsen Ferslev**

1679 gav Genete Lauritsdatters brodre Tomas Lauritsen i Skovsrod og Bertel Lauritsen i Ry på hendes vegne afkald for arv efter hendes farbror Niels Bertelsen i Firgårde, og året efter mødte hendes søn Laurits Poulsen for på hendes vegne at give afkald for arv efter hendes farbror Søren Bertelsen i Firgårde, som også døde uden livsarvinger 146).

Genete Lauritsdatter er formodentlig blevet gift med Poul Nielsen omkring 1654, for den 8. juni

samme år skødede han halvparten af sin selvejergård i Ebstrup til hende 147). Poul Nielsen var kirkevæрге og skulle holde regnskab med og inddrive tiender til Sejling kirke, og da han også i 1662 fik dømt: "Så mange i Sejling sogn, som skyldte for skatte Korn 1655", var han måske også fuldmægtig for ridefogden 148).

Den 22. april 1662 blev der klaget over, at Poul Nielsen holdt inderster hos sig, som havde heste, køer, får, svin og andet fæmon, som de lod gå på marken, som de lystede, hvorved rugsæden blev oprodet af svin, så der ikke kunne gives landgilde deraf, og indersterne brugte tørvegrøft og andet, som om de var fæstere, og de mente, Poul Nielsen burde forbydes at holde inderster eller at lade deres fæmon gå i marken hos sig selv, for ellers burde han dømmes for hærværk. Dertil svarede Poul Nielsen skriftligt, "at efter denne bedrøvelige krig og fejdetid, hvor de har borttrøvet hans heste og klæder, kobber og jern, så han ikke formår at holde tjenestefolk til at høste sit korn, som han plejer, så mente han at han, ligesom andre bønder, må holde en husinderste til at høste, som er gode, ærlige folk, hvor over der ikke er bevist noget tyveri, bedrageri eller anden fortræd. Poul Nielsen egen hånd" 149).

Poul Nielsen kunne altså skrive, og det har formodentlig været grunden til, at han ofte ses på tinget i forskellige sager for andre end sig selv. 1662 blev han væрге for sin bror salig Peder Niensens og hans salig hustru Kirsten Christensdatters barn Anne Pedersdatter, det var sket efter forlig med pigens anden væрге, morfaderen Christen Jensen i Sinding.

Tre år senere klagede Poul Nielsen på tinget over, "at Christen Jensen, som tog det umyndige barn til sig, ikke holdt hende til gudsfrygt, tilsyn, klæder og andet, hvorfor Poul Nielsen begærede, at barnet måtte komme til ham, og så ville han med sine egne (børn) holde hende til skole, kost og klæder, eller også skulle Christen Jensen, der ligesom han selv havde annammet hendes fædrene og mødrene arv, forpligte sig dertil" 150).

"1670 vidnede 24 dannemænd, at formedelst torden og lynild var Poul Niensens isterad (i 1666) afbrændt med alt sit boskab og husgeråd, samt korn og fetalje på loftet, og i hast kunne intet reddes, men i aller største livsfare kom han med hustru og små børn så godt som nøgne ud. Desuden brændte hans lade og vognhus, som var 25 fag, med vogne, fjæl og træ samt hans fæhus med en stor del af hans ungfæ, svin og gæs" 151).

1677 blev der på Hids herreds ting aflagt vidnesbyrd om, "hvoredes den fattige mand Poul Niensens isterad brændte torsdag nat efter Skt. Hans 1666 formedelst torden og lynild, og al hans indbo og husgeråd osv., men med stor bekostning, slæb og trældom havde han opbygget sin gård igen, så der ikke fandtes mange bøndergårde i lenet, som var bedre bygget. Men 1676 ved Skt. Volborg dags tid er hans gård anden gang aldeles afbrændt med 80 spænd hus, og da blev atter hans indbo og løsøre, korn og fetalje, fæmon og vogne brændt, så han med hustru og mange uopfødte børn er gerådet i stor fattigdom, og andre folk vidnede, at ildebranden kom af Niels Bondes skorsten, som luen slog igennem limbanden, og ingen kunne redde det, idet der var en meget stor storm, og sognefolkene var i kirke, da ulykken skete" 152).

Poul Nielsen blev gammel, for i en strid i 1679 om hvem, der havde ret til at stå yderst i et stolestade i Sinding kirke, kunne han mindes 70 år, så han må da have været noget over 80 år gammel 153), og det er vel derfor, at det i 1679 var hans svoger, og i 1680 hans søn Laurits Poulsen, der på Genete Lauritsdatters vegne gav afkald i Firgårde 154).

Den 14. juni 1681 stævnedes Laurits Christoffersen på Vester Kejlstrup Poul Nielsen, "fordi han ikke havde betalt kontribution og arbejdspenge helt fra 1675 af et hus i Sinding, han tilholdt sig" 155).

7. november 1682 lovbød Poul Nielsen i Ebstrup "sine rettigheder i den halve bondegårds selvejergods i Sejling, som kaldes Eskes gård, som tilhørte ham ved pant og indførsel, og i det selvejergods her i herredet, som han ejer, om nogen af slægten vil købe det, og der gik varsel til Kirsten Pedersdatter i Sejling og hendes mand Poul Mortensen, Anne Pedersdatter i Sejling og hendes lovvæрге, og Peder Lauritsen i Gødvad, fornævnte Anne Pedersdatters formynder, og Jens Pedersen Dyhr i Ebstrup og alle Poul Niensens børn". Tre uger senere fik Pouls Niensens søn Laurits Poulsen tilskødet den halve gård i Ebstrup, Poul Nielsen nu påboer 156).

6. februar 1683 gav Søren Andersen, "barnfødt i Sinding, på sin fæstemø Anne Pedersdatters vegne hendes farbror Poul Nielsen i Ebstrup afkald for al den arv, som hun arveligt var tilfaldet efter sin far salig Peder Nielsen og mor salig Kirsten Christensdatter, som boede og døde i Sinding" 157). Samme dag gav Poul Nielsen fik afkald, stævnedes han salig Peder Lassens døtre Anne og Kirsten Pedersdatter

anlangende den del af deres fars selvejergård i Sejling, som han havde fået pant i efter tingsvidne og pantebrev fra 1652 på 80 sldl. Han havde lovbudt pantet samme dag, som han lovbød sin gård i Ebstrup, men ingen af de berettigede i selvejergården i Sejling havde meldt sig for at indløse pantebrevet. Derefter blev der afsagt dom, at da ingen af de indstævnedede var mødt, burde Eskegård i Sejling følge Poul Nielsen 158).

23. marts 1686 blev det tinglæst, at Poul Nielsen i Ebstrup fra sig, hustru og arvinger solgte og skødede det jordejerhus i Sinding, der kaldtes Smedehuset, Mikkell Nielsen Clausen påboede, som må være det hus, Poul Nielsen i 1681 var blevet stævnet for på grund af manglende betaling af kontribution og arbejdspenge 159). Det er sidste gang man hører om Poul Nielsen i Ebstrup i tingbogen.

251. TOMAS LAURITSEN født i Skovsrod, død sst. før 12/10 1682. Gift med Karen Pedersdatter født i Sminge.

Børn:

551 Laurits Tomasen

552 Bodil Tomasdatter

553 Karen Tomasdatter

Tomas Lauritsen var mellem de arvinger, som i Firgårde gav afkald på arv efter Niels Bertelsen og Søren Bertelsen i henholdsvis 1679 og 1680 160). Da der to år senere blev holdt skifte i Skovsrod efter ham, mødte enken Karen Pedersdatters far Peder Pedersen fra Sminge som hendes lovværge, på børnenes vegne mødte deres farbror Niels Lauritsen fra Ry.

Bohavet var meget sparsomt, der var ikke særlig meget sengetøj, og den afdødes tøj nævnes slet ikke. Af seks bæster var de to plage, de andre dyr var fire køer, to kvier, en stud, fire ungnødstude, to små kalve, otte får, tre lam, fire svin og tre grise, der alle var gamle, altså udvoksede, og endelig syv bistader af lidt forskellig værdi, boets samlede formue var på 186 sldl. 2 mark 6 sk. Foruden kornet i laden blev også gårdens 37 fag bygninger vurderet. Gården skulle repareres for 22 sldl. 1 mark 8 sk. og med værdien af det kvæg og sædekorn, som skulle blive ved stedet, samt forskellige restancer, med begravnelses omkostninger og gæld til blandt andet tjenestefolk blev udgifterne blev opgjort til 143 sldl. 3 mark 14 sk.

Der var yderligere gæld, noget var så gammelt, at der ikke var ordentlig bevis for rigtigheden, og i de tilfælde blev der efter forhandling med enken indskrevet mindre beløb end pålydende. Flere købmænd fra Århus, her imellem Niels Jensen Udsen og Bonde Jacobsen, mente at have penge til gode, men det blev afvist, fordi enken nægtede at kende noget til det, og fordi deres beviser ikke var gode nok. I alt blev gælden på 149 sldl. 1 mark 10 sk. så der trods de dårlige tider var et overskud på 37 sldl. 12 sk. til deling mellem arvingerne 161).

252. BERTEL LAURITSEN født i Skovsrod, død efter 30/9 1680.

Bertel Lauritsen opholdt sig i Osted på Sjælland, da der blev givet afkald for arv i Firgårde 1680 162).

253. KAREN LAURITSDATTER født i Skovsrod, død efter 6/11 1679.

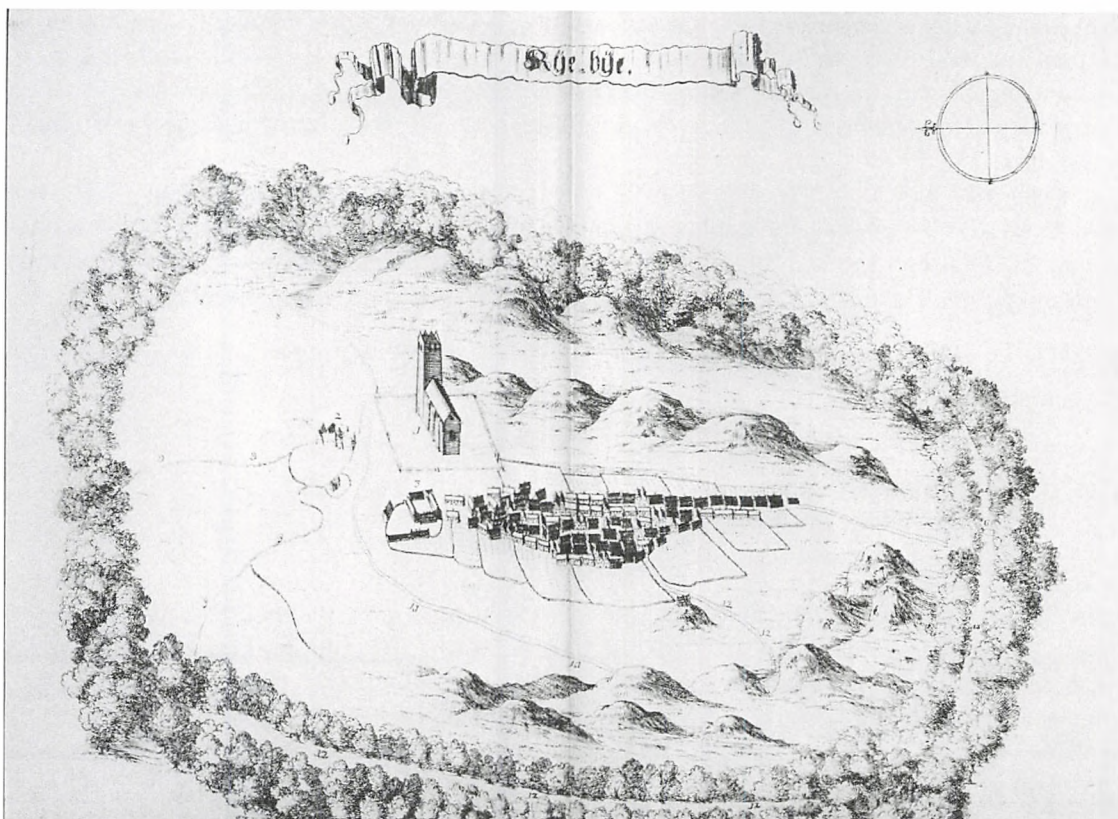
Der blev på hendes vegne i 1679 givet afkald for arv efter hendes farbror Niels Bertelsen i Firgårde, men hun er muligvis død før 1680, da hun ikke er nævnt i afkaldet, der blev givet efter hendes anden farbror Søren Bertelsen ligeledes i Firgårde 163).

254. INGER LAURITSDATTER født i Skovsrod, død efter 30/9 1680. Gift med Jens Pedersen i Skovsrod.

Jens Pedersen i Skovsrod gav på Inger Lauritsdatters vegne i 1680 afkald for arv efter hendes farbror Søren Bertelsen i Firgårde. De er også nævnt i fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678, men da havde de ikke børn, hvoraf der skulle betales kopskat 164).

255. ANNE LAURITSDATTER født i Skovsrod, død efter 30/9 1680.

Anne Lauritsdatter er nævnt, da der blev givet afkald for arv efter hendes farbrødre i Firgårde i 1679 og 1680, hun boede da i Skovsrod 165).

Peder Hansen Reesen: Atlas Danicus, kort over Ry set fra øst mod vest. Kirken havde da noget af den oprindelige størrelse, idet tårnet og hele skibet endnu var intakt. Det ses at byen der oprindeligt var en markedsby havde mange gadehuse og boder. Selvom det berømte marked, som holdts tre gange om året allerede på Christian den Fjerdes tid var blevet flyttet til Skanderborg, boede der endnu i slutningen af 1600-tallet en del håndværkere.

256. NIELS LAURITSEN SKOVSRØD født i Skovsrod, død kort efter påsken 1699 i Ry. Gift med Kirsten Sørensdatter født i Mollerup i Linå sogn, død i Ry 12/9 1699.

Børn:

- < **554 Helvig Nielsdatter**
- < **555 Laurits Nielsen**
- < **556 Mogens Nielsen**

Niels Lauritsen Skovsrod og Kirsten Sørensdatter er begge nævnt i fjerde rytterregiments kop og kvægskatteregnskab i 1678, og han gav ligesom sine søskende afkald på Ry birks ting 1679 og 1680 for arv efter sine farbrødre Niels og Søren Bertelsen i Firgårde 166). Niels Lauritsen Skovsrods hustru Kirsten Sørensdatters forældre var selvejer i Mollerup Stor Søren Jensen og Boel Mogensdatter. I 1703 blev Kirsten Sørensdatters datter Helvigs arvepart i Mollerup solgt til hendes morbror Niels Sørensen i Mollerup 167).

Til skiftet efter Niels Lauritsen Skovsrod mødte enkens tilkommende ægtemand Jacob Hansen som hendes lovværge 168), men de blev aldrig gift, for hun døde kun fem måneder efter Niels Skovsrods død, og når den nøjagtige dato for hendes død er kendt, er det fordi, det efter hendes død var nødvendigt at få tinglæst vidnesbyrd om dødsårsagen.

Helvig Nielsdatter vidnede "at natten imellem næst afdøde mandag og tirsdag, da lå hendes moder Kirsten Sørensdatter hos hende i sengen i hendes klæder. Imod dagen havde hun rejst sig op fra hende. Da mente hun, at hendes mor var udgangen at sætte gær på øl, såsom hun om dagen tilforn havde brygget", og det havde hun også sagt, da Jacob Hansen spurgte efter hende, og hun havde tilføjet, at hun måtte have lagt sig på bænken for bordenden, "som hun plejede, når hendes sygdom og hovedpine hende tilforn hårdt havde angrebet, som hun på den tid sig meget klagede, og sagde hun vidste ej

selv, hvor hun ville være”. Derefter var han gået ud at søge efter hende men uden held, og så bad han tjenestepigen Karen Sørensdatter om at stå op og tænde lys. Dernæst ville Helvig gå ud i bryghuset, “da faldt hun over hendes moder, som lå der lidet fra døren imod bageovnens munding”. Da lyset blev tændt, så de “at moderens strube var udskåren, og lidt fra hende lå en sortskaftet kniv, som var ganske blodig. Der var endnu lidt liv i hende, men ikke så hun kunne tale, men hun slog fra sig med armene, og kort tid efter var hun ganske død”. Helvig Nielsdatter fortsatte, “nogen tid før moderens afgang, og fornemmelig da hendes salig fader døde lidt efter påske sidst afvigte, da havde hun været noget urolig, havde klaget over sit hoved og været ganske svag og syg, så hun har lagt udi sengen med stærk jammer og beklagning, har hun ofte ønsket sig at måtte kunne komme af verden, for sådan sygdom og jammergivenesskyld”. Og Helvig mente, at hun “sig som i raseri måtte have ombragt”.

Tjenestepigen vidnede, at for en tre ugers tid siden en søndag kom en kone ind til hende og ville til kirke, og til hende sagde Kirsten Sørensdatter, “at hun vidste ikke, hvordan hun skulle bære sig ad med den sygdom og svaghed, hun havde i hendes hoved, hun mente at vide, folk ved hekseri det hende havde påført”. Naboerne vidnede, at de ofte havde hørt om hendes sygdom og hovedpine, og at hun siden hendes mands død havde været meget jammere og melankolsk. De blev så spurgt, om hun havde været afsindig eller rasende, hvortil de svarede, at det havde de ikke fornemmet, men at hun havde været meget syg. Kirsten Sørensdatters tre brødre Niels Sørensen og Mogens Sørensen fra Mollerup, Jens Sørensen i Skovsrod samt hendes to svogre Jens Jensen Dyr i Javngyde og Rasmus Rasmussen i Tovstrup blev også udspurgt om hendes sygdom.

Regimentsskriverens fuldmægtig begærede dom og mente, at man med hendes legems begravelse og hovedlod efter loven burde forholde sig. Eftermålsmanden den afdødes bror Niels Sørensen fra Mollerup mente, at når vidnerne havde forklaret, hvor syg hun havde været, “med hovedpine og melankoli befængt og angrebet, hvor over hun udi sådan stor hovedsygdom og raseri den onde tanke kan have fattet sig selv således at ombringe, så han mente også, at der burde dømmes efter loven 169), så hendes “legeme en sømmelig begravelse måtte nyde, og hendes efterladte ringe middel eller hovedlod at komme hendes umyndige og små uopfødte børn til bedste”, og det udfald fik herredstingets dom også 170).

Børnene, som nu var fader og moderløse, fik ved skiftet efter deres mor, foruden de 42 sldl. 3 mark 12 sk. de havde arvet efter deres far, 31 sldl. 3 mark 9 sk. Så Niels Skovsrod og Kirsten Sørensdatter har, de dårlige tider til trods, været ret godt stillet. Gården blev betroet Jacob Hansen, der skulle fæste, hvis han da ville beholde den 171).

257. JENS ANDERSEN født i Vengegård, død efter 26/5 1632.

På Gern herreds ting blev der den 26. maj 1632 solgt en hel del arveparter i en selvejergård i Alling. Blandt sælgerne var “Bertel Nielsen i Firgårde på sine datterbørn Jens Andersen, Anne Andersdatter og Johan Andersdatter, salig Anders Rasmussens børn, som boede og døde i Vengegård, som han er ret værge for” 172).

258. JOHANNE ANDERSDATTER født i Vengegård død før 22/9 1682. Gift med Jens

Børn:

- < **557 Kirsten Jensdatter**
- < **558 Anders Jensen**
- < **559 Anne Jensdatter**
- < **560 Maren Jensdatter**

Johanne Andersdatter blev nævnt, da hendes morfar Bertel Nielsen i Firgårde solgte hendes arvepart i en gård i Alling i 1632 173). 1682 fik Peder Frandsen i Soballe på Anders Andersens Bondes vegne i Vengegård tinglæst afkald, således at “Kirsten Jensdatter i Veng gav Tomas Nielsen sst. fuldmagt til at give hendes morbror Anders Andersen Bonde afkald for hendes arv efter hendes salig oldemor Maren Bertelsdatter, som boede og døde i Vengegård, og ligeledes på hendes bror Anders Jensen og to søstre Anne Jensdatter og Maren Jensdatter deres vegne, desligeste efter hendes salig mor Johanne Andersdatters tvende morbrødre salig Søren Bertelsen og salig Niels Bertelsen, som boede og døde i Firgårde” 174).

259. ANNE ANDERSDATTER født i Vengegård, død før april 1698. Gift med Niels

Børn:

< **561 Anne Nielsdatter født** omtrent 1642

< **562 Karen Nielsdatter**

Anne Andersdatters morfar Bertel Nielsen i Firgårde solgte i 1632 hendes arveparter i en gård i Alling (175). Anne Andersdatter døde før sin halvbror Anders Andersen Bonde, for på skiftet efter ham var det hans søsterbørn Karen og Anne Nielsdøtre, der fik arv efter ham, fordi han døde barnløs (176).

260. ANDERS ANDERSEN BONDE født i Vengegård omtrent 1631, død sst. begravet 14/4 1698. Gift med Anne Jostdatter født omtrent 1633 i Søballe, død sst. begravet 11/2 1718.

Anders Andersen Bonde gav den 30. september 1680 til Ry birketing afkald for arv efter Søren Bertelsen i Firgårde.

1684 stævnedede Rasmus Knudsen i Vengegård sin nabo Anders Andersen Bonde og tiltalte ham for restancer af hans "gårdsportion", der ligesom hans egen ifølge krigsportionsjordebogen 1680 var sat til 13 tønder hartkorn, 19 tønder sæd og 1 portion, og der skulle holdes to ryttere, som den hele portion skulle nyde.

Da gården altså var sat for højere hartkorn end til at holde to ryttere, skulle afgiften af det overskydende betales til Rasmus Knudsen, fordi han for sit arbejde som birkefoged havde fået bevilget indtægten af begge halvparter af Vengegård. Sagen blev udsat flere gange men tilsyneladende ikke afsluttet med nogen dom, så Anders Bonde må vel have betalt (177).

16. juli 1686 stævnedede Anders Andersen Bonde samtlige bymænd i Veng for syn, og han gav last og klage på sine naboer, for de havde gravet lergrave og derved bortgravet hans ager, som han derfor ikke kunne pløje, uden hans fæmon faldt ned i udgravningen. Et syn blev afhjemlet, og Anders Andersen Bonde forbød naboerne at komme på hans ager under den straf, som loven medfører (178).

Ved skifteforretningen efter Anders Andersen Bonde var Anne Jostdatters lovværge hendes "svoger velagtbare Peder Frandsen af Søballe". De øvrige arvinger var Karen Nielsdatter, Thomas Jensens hustru i Stjær, og Anne Nielsdatter, Rasmus Poulsens hustru i Veng, som var den salig mands næste arvinger. Registreringen havde fundet sted den 20. april 1698 og den viste, at det ikke var noget velhavende bo, der blev kun 8 sldl. 1 mark 14 sk. til deling. Enken gav godvilligt sin del til de to andre arvinger, og foruden lovede Søren Rasmussen Yde, som havde gården i fæste, "samme deres arvepart at forbedre, så vidt summen kan beløbe til tre slette daler, som da udi alt kan bedrage til hver af arvingerne 5 sldl." (179).

Den nye fæster Søren Rasmussen Yde var Anne Jostdatters mosters søn, som hun og Anders Andersen havde taget i huset i 1675, da han omkring 12 år gammel blev forældreløs (180). Efter sin mands død blev Anne Jostdatter aftægtskone, og det blev ikke gnidningsløst, for i 1705 sagsøgte hun Søren Rasmussen Yde, fordi han havde brugt hendes ligkiste, da han fik begravet sin egen kone (181).

En af de mange ekstraskatter, der efterhånden blev indført, var skat på ligkister af egetræ. Så Anne Jostdatters begravelse findes ikke alene i kirkebogen men også i skatteregnskabet: "Anne Jostdatter, til huse og nyder aftægt hos Rasmus Christensen rytterbonde i Søballe, begravet 11. februar 1718 i Veng kirkegård". Skatten var blevet indført efter forordning dateret den 30. november 1717 (182).

261. ANNE POULSDATTER født i Mesing, død før 24/12 1660 i Veng. Gift med Gregers Tomasen, død efter 17/5 1665.

Børn:

< **563 Bertel Gregersen** født omtrent 1645

564 Tomas Gregersen

565 Johanne Gregersdatter

"Anno 1660 den 24. december er der holdt skifte og jævning, registrering og vurdering på bopælen i Veng efter salig Anne Poulsdatter, som boede og døde der sammesteds, og det imellem hendes ef-

terladte husbond Gregers Tomasen og børn, Bertel og Tomas Gregersen og Johanne Gregersdatter”.- Boets formue var 107 sldl. 1 mark, “hvoraf fradrages den bortskyldige gæld 40 sldl., heraf tilkom børnene 33½ sldl., hvoraf tilkommer de tvende drengebørn enhver 13 sldl. 25 sk. og pigebarnet 6½ sldl. 12½ sk. Hvilket fornævnte gods hos forskrevne deres fader skal blive bestående uden rente, indtil de bliver 12 år gamle, siden skal der gå rente af, og des midlertid skal han klæde og føde dem og holde dem til skole og guds frygt, som han for Gud og den kristne øvrighed vil forsvare” 183). Af skiftet fremgår det i øvrigt, at Niels Bertelsen i Firgårde og Rasmus Troelsen skyldte Gregers Tomasen penge, og at en af Gregers Tomasens køer var i Mesing. Gregers Tomasen var til stede i Stjær, da der i 1664 blev holdt skifte efter hans svoger Anders Nielsen, søsteren hed Johanne Tomasdatter, og Gregers Tomasen var også med til skifte efter hendes nye mand, som døde året efter 184).

262. BERTEL POULSEN født i Mesing, død sst. begravet 5/2 1694. Gift med Anne Andersdatter født omtrent 1635, død i Mesing begravet 11/2 1710.

Børn:

- < **566 Poul Bertelsen** født omtrent 1664
- < **567 Peder Bertelsen** født omtrent 1664
- < **568 Gertrud Bertelsdatter** født omtrent 1671
- < **569 Laurits Bertelsen** født omtrent 1673
- < **570 Maren Bertelsdatter** født omtrent 1676

“For retten stod velagte mand Poul Bertelsen i Mesing på sine egne og hustru Gertrud Sørensdatters vegne og i hånd tog Bertel Poulsen og Peder Rasmussen ibid., bekendte og fuldkommeligen tilstår, at han skøder så og hermed fuldkommeligen sælger og aldeles afhænder fra sig og forskrevne sin hustru og begge deres arvinger og til Bertel Poulsen hans hustru Anne Andersdatter”.- Sådan indledes det skøde, som blev udstedt til Bertel Poulsen og hans svoger Peder Rasmussen på faderens selvejergård i Mesing. Selvom Bertel Poulsen allerede havde betalt stedsmål i 1659 185), er skødet først blevet tinglæst 14. marts 1670, årsagen var formodentlig, at de da fik tilskødet nogle arveparter efter Rasmus Sørensen i Brabrand, som var død barnløs. Sælgerne var Rasmus Jensen i Fregerslev, som solgte på sin hustru Anne Pedersdatters vegne, Rasmus Espensen sst. som solgte på sin mor Anne Jensdatters vegne og Rasmus Pedersen, som solgte på egne og hustrus vegne.

Efter Gertrud Sørensdatters død fik Bertel Poulsen og hans svoger 5. maj 1684 tilskødet endnu en arvepart, som Søren Eriksen solgte til dem for sin svigermor Maren Nielsdatter, som havde arvet den efter sine forældre Niels Sørensen og Gertrud Sørensdatter 186).

Endvidere var det Bertel Poulsen, der på sin fars vegne gav afkald i Firgårde i 1679 og 1680 for arv efter dennes brødre Niels og Søren Bertelsen 187).

263. NIELS POULSEN født i Mesing omtrent 1624, død i Firgårde 29/3 begravet 6/4 1697 i Dover. Gift med Else Tomasdatter født i Firgårde omtrent 1633, død sst. begravet 2/2 1716 i Dover.

Børn:

- < **571 Bertel Nielsen** født omtrent 1644
- < **572 Maren Nielsdatter** født omtrent 1661
- < **573 Gertrud Nielsdatter**
- < **574 Anne Nielsdatter** født omtrent 1671

Omkring 1673-75 boede Niels Poulsen i en af selvejergårdene i Mesing, idet skovrider Rasmus Sørensen Yde havde solgt gården til ham. Efter Rasmus Ydes død lod Niels Poulsen afholde syn på gården, som var i en meget dårlig forfatning, og da gården var gældsæt til anden side for langt mere, end den var værd, solgte han den igen.

Disse oplysninger findes i en retssag, som amtsskriver Just Hansen førte mod Rasmus Ydes børn, fordi de havde klaget over, at han havde snydt dem for deres arv. Niels Poulsens enke Else Tomasdatter gjorde i et længere skriftligt vidnesbyrd rede for, hvordan forholdene havde været, da de boede i Mesing. “At salig Rasmus Yde, som døde den tid, hun og hendes mand Niels Poulsen boede på samme

gård i Mesing for lidt mere end 26 år siden, og afgangne Rasmus Sørensen Yde på den anden halve gård, da var han en gammel mand på mere end 80 år, og han lå da af og til i sengen et halvt års tid og led meget ondt. Han og børnene havde næsten fortæret, hvad der var, så hun undertiden skikkede ham og dem både øl og mad. Og var den ene søn Søren Rasmussen Yde så godt som nøgen for klæder, fordi Peter Sæby havde taget de klæder fra ham, som han havde givet ham. Da Rasmus Yde var død, tog amtsskriver Just Hansen sig det an, lod bede en del naboer, præsten og andre smukke godtfolk, mænd og kvinder til at føre ham til jorden, og sendte en tønde godt øl og nogle pletter brændevin op til Mesing, som blev drukket af dem, som fulgte, og bønderne i sognet bar liget til jorden.

Straks efter blev børnene på amtsskriverens bekostning sat ud til opfostring og optugtelse hos hans og deres venner, såsom der intet var til dem efter deres salig fars død uden armod og fattigdom. Da ingen ville antage gården på grund af dens slette tilstand, måtte han selv, for at den ikke skulle blive øde, lade sine egne folk pløje og så vårsæden, indtil Peder Rasmussen antog den, han er endnu i live og kan også berette om gårdens tilstand. Ellers kunne hun ikke sige andet end godt om Rasmus Sørensen Yde og hans børn og takke dem for godt naboskab” 188).

Efter salget af gården i Mesing flyttede Niels Poulsen og Else Tomasdatter til hans farbror Niels Bertelsens gård i Firgårde, hvor han allerede havde boet i 1655. Derved blev han igen nabo til sin søster og svoger Maren Poulsdatter og Rasmus Troelsen, som han også havde delt gård med, inden han flyttede til Mesing.

Niels Poulsens dødsdag er nævnt i det skifte, som blev holdt et halvt år senere den 25. september 1697, hvor skifteretten og arvingerne var forsamlet udi “salig Niels Poulsens hus og gård, som han forhen påboede og fradøde, den sidst afgangne 29. marts, der rigtig skifte og deling at holde og foretage imellem den salig mands efterladte enke Else Tomasdatter og børn, en søn ved navn Bertel Nielsen, forhen boende i Bering, og for nogle år siden ved døden afgangne, hvis efterlevende børn nyder en broderlod, som deres fader tilforn, hvis han havde været i live. Nok tre døtre, den ældste Maren Nielsdatter boende i Mesing og har til ægte unge Peder Rasmussen sst., Gertrud Nielsdatter boende udi Boes har til ægte Peder Sørensen sst. og Anne Nielsdatter til ægte Rasmus Sørensen i Firgårde, som er boende her i gården, hvilken den salig mand alt forhen til dem har opladt.

Bohavet var meget sparsomt, for de var jo aftægtsfolk. Niels Poulsens klæder bestod af en sort vadmelkjole, en gammel kjole et par sorte læderbukser, en rød ulden trøje, et læder livstykke, to hatte, en foret hue og et par sko. Der var dog overraskende mange dyr, nemlig to køer tretten får og otte lam, to galtsvin og et sosvin. Indboets værdier var i alt 45 sldl. 2 mark 4 sk., og Niels Poulsen havde lidt over 51 sldl. til gode i større og mindre beløb, så der blev 90 sldl. 3 mark 9 sk. til deling mellem arvingerne. At skifteomkostningerne var det eneste, der blev ført til udgift, skyldtes, at bygningernes tilstand var blevet vurderet, inden Niels Poulsen døde, dengang gården blev opladt til datteren Anne Nielsdatter og hendes mand Rasmus Sørensen 189).

264. MAREN POULSDATTER født omtrent 1627 i Mesing, død i Firgårde 17/2 begravet 20/2 1703 i Dover. Gift omkring 1655 med Rasmus Troelsen født i Boes, død i Firgårde før 1678.

Børn:

- < **575 Søren Rasmussen Rask** født omtrent 1659
- 576 Anne Rasmusdatter** (over 10 år i 1678)
- < **577 Poul Rasmussen** født omtrent 1664
- < **578 Gertrud Rasmusdatter** født omtrent 1668

Søren Bertelsen i Firgårde fik i 1661 tinglæst, at han 17. februar 1655 havde opladt sin halve gård til Niels Poulsen i Firgårde og Rasmus Troelsen i Skanderborg, og da bevilgede de deres fornævnte farbror og hustrus farbror hus ager og eng til livets ophold, der var altså tale om en aftægtskontrakt 190).

Da Niels Poulsen omkring en halv snes år senere flyttede til Mesing, var Rasmus Troelsen og Maren Poulsdatter alene om at drive gården, som var halvdelen af den hele gård, Maren Poulsdatters farfar Bertel Nielsen havde haft. På den anden halvdel boede Niels Bertelsen, som omkring 1675 fik Niels Poulsen fra Mesing som medfæster, således at de to søskende igen blev naboer.

Ifølge mandtallet til fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678 havde Maren Pouls-

datter i Firgårde tre børn Søren, Poul og Anne. Da det kun var hjemmeboende børn over 10 år, der skulle betales skat af, må Gertrud have været knap ti år, da regnskabet blev skrevet til første termin 1678 191). Da Maren Poulsdatter blev begravet, skrev præsten, "1703 den 17. februar døde Maren Poulsdatter af Firgårde og blev den 20. ditto derefter hæderligen begravet i en folkerig forsamling, hendes alder var 76 år nogle uger og dage".

265. JOHANNE POULSDATTER født omtrent 1633 i Mesing, død sst. begravet 2/10 1720. Gift med stor Peder Rasmussen født omtrent 1637 i Mesing, død sst. begravet 4/3 1712.

Børn:

- < **579 Anne Pedersdatter** født omtrent 1662
- < **580 Gertrud Pedersdatter**
- < **581 Rasmus Pedersen** født omtrent 1666
- < **582 Poul Pedersen** født omtrent 1674

Samtidig med at Johanne Poulsdatters bror Bertel Poulsen fik skøde på sin halvgård, fik hun og hendes mand Peder Rasmussen skøde på den anden halvdel af den hele gård, hendes far Poul Bertelsen ejede, selvom både hans søn og svogeren havde betalt husbondhold længe inden, sønnen i 1659 og Peder Rasmussen i 1662 192).

Skødet blev først skrevet i 1670. "For retten stod velagte mand Poul Bertelsen i Mesing på sine egne og hustru Gertrud Sørensdatters vegne og i hånd tog Bertel Poulsen og Peder Rasmussen ibid., bekendte og fuldkommeligen tilstår", at han skøder fra sig og forskrevne sin hustru til Bertel Poulsen. "så og til Peder Rasmussen, hans hustru Johanne Poulsdatter og deres arvinger, hver af dem lige meget og al den lod og part, jeg har købt og har, og min hustru har arvet, i den selvejerbondegård i Mesing, forskrevne Bertel Poulsen og Peder Rasmussen nu selv besidder og påboer", og de fik ligesom Bertel Poulsen også skøde på de arveparter, som ved samme lejlighed og senere i 1684 blev solgt i den samme gård 193).

Stor Peder Rasmussen blev han kaldt, hans far hed Rasmus Mikkelsen og var fæster af den selvejergård i Mesing, som fra 1646 havde tilhørt skiftende Århusborgmestre, hans mors navn kendes ikke, men da hans far stammede fra en anden af selvejergårdene i Mesing, kendes hans forfædre helt fra 1458, da Ove Mikkelsen købte sin gård i Mesing 194).

Stor Peder Rasmussen, hans søn Rasmus Pedersen fra Nør Vissing og hans svigersøn Oluf Pedersen, som var gift med datteren Anne Pedersdatter, og Peder Nielsen fra Stilling, som var gift med datteren Gertrud Pedersdatter, stod i 1708 på Hjelmlev herreds ting, da Peder Rasmussen efter forudgående lovbud skødede sin selvejergård i Mesing til sønnen Poul Pedersen og hans trolovede fæstemø Karen Madsdatter 195). Da stor Peder Rasmussen og hans hustru Johanne Poulsdatter derved blev aftægtsfolk, er det årsag til, at der ikke er blevet holdt skifte efter dem, da de døde.

266. BERTEL PEDERSEN født i Forlev, død sst. før 18/8 1691. Gift med Karen Ibsdatter født i Svejstrup, død i Forlev efter 5/11 1695.

Børn:

- < **583 Maren Bertelsdatter**
- < **584 Jacob Bertelsen** født omtrent 1670
- < **585 Anne Bertelsdatter**
- < **586 Karen Bertelsdatter**
- < **587 Kirsten Bertelsdatter** født omtrent 1681

1671 blev Bertel Pedersen stævnet af Clemend Clemendsen i Skanderborg, fordi han var i restance med 4 rdls betaling af sit stedsmål 196). I 1679 gav han på sin mors vegne afkald for arv efter Niels Bertelsen i Firgårde, men i 1680 var det på egne vegne han gav afkald for arv efter sin morbror Søren Bertelsen sst 197). Karen Ibsdatters forældre var Jep Nielsen og Anne Jostdatter i Svejstrup, som var usædvanlig velhavende, da der blev skiftet efter hende, selvom hun døde i 1664 så kort tid efter sven-skekrigens ophør 198).

Da Bertel Pedersen døde, efterlod han sig et for den tid ret velhavende bo med 9 bæster, 10 køer og stude, en del får, lam og svin. Bohavet var, som man ser det i de fleste skifter fra den tid, men hans tøj var fint, han havde en sort klædning og en højt vurderet fibskaftes trøje, en lædervest med sølvknapper, som også var meget værd. Desuden var der en fibskaftes kjole med læderbukser til, en hat og to par handsker, et par støvler, to par sko og ni par strømper. Også sengetøjet var værdifuldt, i det hele var der værdier for 420 sldl og 3 mark 8 sk. Gården har været velholdt, for den skulle kun repareres for 10 sldl., så med modregning af det inventar, dvs. redskaber, korn og dyr, som skulle følge gården, blev der et pænt overskud på 226 sldl. 3 mark Karen Ibsdatter oplod gården til sin svigersøn Rasmus Sørensen, som fik fæstebrev på den 5. november 1695 199).

267. ANDERS SØRENSEN født i Firgårde, død efter 30/6 1680.

Anders Sørensen boede i Ans, da der i 1679 og 80 blev givet afkald for arv efter hans farbrødre Niels Bertelsen og Søren Bertelsen 200).

268. BERTEL SØRENSEN født i Firgårde, død efter 30/9 1680.

Bertel Sørensen var i Sturup i Skåne, da skiftet holdtes efter hans farbror Søren Bertelsen i 1680 201).

269. SØREN SØRENSEN født i Firgårde, død efter 4/6 1696 i Ry. Gift før 1678 med Maren Hansdatter.

Børn:

< **588 Sidsel Sørensdatter**

589 Bertel Sørensen

Søren Sørensen og Maren Hansdatter er nævnt i fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678. De havde da et hjemmeværende skattepligtigt barn ved navn Bertel Sørensen 202). Søren Sørensen gav i 1680 afkald for arv efter sin farbror Søren Bertelsen i Firgårde 203). Hans datter Sidsel er fundet i Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol, idet Troels Christensen 1696 fæstede den gård, som Søren Sørensen på grund af høj alderdom havde opladt på betingelse af, at han tog hans datter Sidsel Sørensdatter til ægte 204).

270. JOHANNE SØRENSDATTER født i Firgårde, død mellem 1680 og 1703 i Mesing. Gift med Rasmus Ibsen, død 1722 i Mesing.

Rasmus Ibsen gav afkald for sin hustrus arv efter Niels Bertelsen i 1679 såvel som efter Søren Bertelsen i 1680 205). Han var søn af Jep Nielsen og Anne Jostdatter i Svejstrup 206). Der er ikke bevaret noget skifte efter Johanne Sørensdatter, men Rasmus Ibsen blev gift igen i 1703. Han og Johanne Sørensdatter havde så vidt vides ikke nogen børn.

271. ANNE JENSDATTER født i Tulstrup, død efter 8/2 1679. Gift før 8/11 1671 med Peder Jensen fra Storning, død efter 8/2 1679.

Peder Jensen gav 8. november 1671 på sin hustrus vegne hendes værge Jørgen Eriksen i Vadsted afkald for arv efter hendes far Jens Bertelsen og mor Karen Eriksdatter, som boede og døde i Tulstrup 207).

Peder Jensen var søn af Jens Rasmussen og Johanne Pedersdatter i Storning, idet Rasmus og Bertel Jensen i Storning og Rasmus Johansen i Høver på sin hustru Anne Jensdatters vegne 1678 gav ham afkald for arv efter deres salig far, som boede og døde i Storning, og samme dag blev tinglæst, at han var blevet forligt med sin mor Johanne Pedersdatter, om hvad hun skulle have til sit livs ophold af den gård, hun påboer, og som hun havde opladt 208). I 1679 boede Peder Jensen i Galten, for da gav han på sin hustrus søster Abild Jensdatters vegne afkald til hendes tilforordnede værge for arv efter hendes mor Karen Eriksdatter, som boede og døde i Tulstrup 209).

272. SEJER JENSEN født i Tulstrup, død efter 1673.

Sejer Jensen er nævnt i skiftet efter hans far i 1664 210) og må være blevet myndig i 1673, for da stod han "og i hånd tog Niels Poulsen i Mesing og Niels Bertelsen i Firgårde og gav dem en evig, nøjagtig,

fri og uigenkaldendes afkald for alt, hvad de har haft under værgemål af alt, hvad der er ham arveligt tilfalden efter hans salige forældre Jens Bertelsen og Karen Eriksdatter, som boede og døde i Tulstrup. Og kender fornævnte Sejer Jensen, at han har annammet og oppebåret af fornævnte Niels Poulsen og Niels Bertelsen penge, fyldest og fuld værd, som de af forskrevne hans salige forældres efterladte gods og bo har haft under værgemål, så han takker dem godt for god redelig betaling i alle måder, hvorfor han forpligter sig og sine arvinger at holde Niels Poulsen, Niels Bertelsen og deres arvinger kvit og fri for alle og enhver mands hinder, kiv, trætte og tiltale, som nogen herefter enten fødte eller ufødte kan påtale i nogen måde, og var fornævnte Sejer Jensen med Niels Poulsen og Niels Bertelsen til vedermåls ting og i alle måder samtykte, som for skrevet står” 211).

Den Sejer Jensen i Linå, som i 1677 vidnede for kromand Tomas Andersen sammesteds i en sag om ulovligt krohold i Resenbro, kan tænkes at have været ham, idet han var Tomas Andersens hustru Maren Jensdatter Worms fætter 212).

273. BERTEL JENSEN født i Tulstrup.

Bertel Jensen er nævnt 1664 i skifte efter sin far Jens Bertelsen 213).

274. ERIK JENSEN født i Tulstrup, død efter 1678.

Erik Jensen er nævnt 1664 i skifte efter sin far Jens Bertelsen. Han er nævnt som tjenestekarl hos sin svoger Peder Jensen i Galten i fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678 214).

275. METTE JENSDATTER født i Tulstrup, død efter 6/12 1672.

Mette Jensdatter er nævnt 1664 i skifte efter sin far Jens Bertelsen 215). Peder Jensen i Storning tog i 1672 på sin hustrus søster Mette Jensdatters vegne hendes morbror og formynder Jørgen Eriksen i hånd, da hun var bevilget selv at oppebære den årlige oppebørsel af hendes arveligt tilfaldne bondegods, og lovede at holde Jørgen Eriksen kvit og fri derfor 216).

276. ABILD JENSDATTER født i Tulstrup, død efter 1679.

Abild Jensdatter er nævnt 1664 i skifte efter sin far Jens Bertelsen 217). 1679 stod Mads Andersen i Vissing på tinget på sin far Anders Olufsens vegne, som var Abild Jensdatters tilforordnede værge, og Peder Jensen i Galten gav ham på sin hustrus søster Abild Jensdatters vegne afkald for hendes arv efter sin mor Karen Eriksdatter salig Jens Bertelsens, som boede og døde i Tulstrup.

Abild Jensdatter er nævnt som tjenestepige hos sin svoger Peder Jensen i Galten i 4. rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678 218).

277. MAREN JENSDATTER WORM født i Linå, død sst. efter 1705. Gift før 10/8 1667 med Tomas Andersen født i Århus, død i Linå begravet 23/8 1700.

Børn:

< **590 Anne Tomasdatter**

591 Tove Tomasdatter

< **592 Jens Tomasen Worm**

593 Sille Tomasdatter

Maren Jensdatter var blevet gift, da hendes bror Bertel Worm på Gern herreds ting 10. august 1667 vidnede om klammeri på Vestergade i Århus foran hans svoger Tomas Andersens hus. Den 1. september 1669 lod Tomas Andersen begrave et barn i sin fars begravelse i Vor Frue kirke i Århus 219). Tomas Andersens forældre var købmand i Århus Anders Tomasen og Anne Nielsdatter 220). Han blev først købmand ligesom sin far og tog borgerskab den 20. maj 1664.

Før i tiden var der tit temmelig snavset og uhumsk i byernes gader, og Århus var ingen undtagelse. I marts måned 1668 stævnedes vinhandler Hans Bendixen Tomas Andersen til at påhøre tinglæsning af et syn, “først befindes i den gade, som løber op imellem Kræmmerhuset, Tomas Andersens og Jens Vinters huse og gårde så ful og slem med dynd, møg, dreck og skarn ned til Immervad, at ingen kan gå fra Hans Bendixens port og næppelig køre enten til eller fra med noget læs på af bemeldte årsag, og synes det største møg at være udkommet af Tomas Andersens gård”, og “så vi, at udi det stræde,

som løber fra Borgporten og udi sønder til fornævnte gade, at den i lige måde er slem og i synderlighed ud af Tomas Andersens secret (dvs. das), som går ud til fornævnte stræde meget uhøvisk og slemt, så ingen kan vel gå forbi for dets store urenligheds skyld, og er samme secret tvært overfor bemeldte Hans Bendixens huse, nemlig køkken og bryghus”.

“Nu mødte Tomas Andersen og erbod sig gerne at ville bortskaffe alt det mæg, som i omtvistede gade og stræde af hans gård kan være udkommet, og derhos berettede, at han havde ladet rengøre sit secret og ville straks ud til gaden lade det tillukke, så det ikke skulle komme Hans Bendixen eller nogen anden til forhindring”. Derefter blev afsagt dom, “da recessen forbyder, at ingen må have mæg, mødding eller anden urenhed på stadens gader, langt mindre tillader hemmelige huse eller “secreter” nær ved byens stræder og sine naboer, og ingen udflod med urenhed til stræder eller naboer af jordgravene langt mindre kan tilstedes, så bør Tomas Andersen efterkomme sit løfte” 221).

Af et søgsmål fra en købmand i Lybæk ses, at Tomas Andersen i 1661 havde modtaget varer for 2080 lybske mark, som han foruden med penge havde afbetalt ved at sende kobber, smør, byg og havre, der manglede dog efter kreditors mening stadigvæk 1178 mark 222). Sagen blev fra Århus byting videresendt til Gern herreds ting, for senest 1671 var Tomas Andersen og hans familie flyttet til Linå, hvilket fremgår af en anden fordring også fra Lybæk på 217 lybske mark, som han dog kunne fremvise kvittering for 223). Kort efter i august 1671 solgte Tomas Andersen sin gård i Immervad til Jens Christensen Basballe 224).

1672 førte Tomas Andersen sag mod degnen i Linå, som havde snydt ham for betaling for det øl, han havde drukket i hans hus. Samme dag lovbød han sin selvejergård i Linå, som han altså må have overtaget, da han flyttede fra Århus, så selvom Tomas Andersen først i 1675 fik bevilling til at holde kro, har han om ikke andet drevet den for sin svigermor 225).

Efter den tid ses Tomas Andersen i tingbogen, både når hans svigerfamilie fik tinglæst lovbud og skøder, men også når andre folk forsøgte sig med udskænkning af øl og brændevin, så han blev nødt til at sagsøge dem for at gå ham i næringen 226).

Tomas Andersen døde i 1700, og kroen blev overtaget af sønnen Jens Tomasen, men allerede i 1704 var det Jens Hagensen, der var kromand 227). 1705 blev det Tomas Andersens enke Maren Jensdatter Worms tur til at blive stævnet for ulovligt øl og brændevinssalg 228).

278. MORTEN JENSEN WORM født i Linå, død efter 1669. Gift i Odder 10/6 1666 med Christence Mogensdatter født i Skive, død i Balle begravet i Odder 13/6 1688.

Morten Jensen Worm og Christence Mogensdatters samliv varede kun omkring tre år, så forlod han hende og ingen vidste, hvor han var taget hen. Hvis man går ud fra de sager, der blev ført af og imod ham i Gern herreds tingbog, får man det indtryk, at han var en skidt fyr, som havde giftet sig til hendes penge, brugt dem og så var rejst sin vej fra hende og deres gæld. En ødeland, et familiens “sorte får” er han blevet kaldt i artikelserien Linå sogn i gamle dage i Århus Stifts Årbøger 229).

Nogle af de søgsmål, som kom for retten ved Gern herreds ting, var imidlertid forårsaget af sager, som allerede havde været ført ved Hads herreds ting, og når man læser dem, får man unægtelig et noget andet indtryk af, hvordan det forholdt sig med den store gæld. Det ser ud til, at det kun i ringe grad var Morten Worms skyld, at gælden var så stor, at deres ægteskab endte med økonomisk ruin.

Christence Mogensdatter var, som allerede nævnt, enke da de blev gift, og hun havde kun børn i det første ægteskab med Anders Nielsen i Balle, som, da han i 1662 købte deres selvejergård der, var ridefoged på Ormstrup (nu Frisholt) i Sal og på Løjstrup i Laurbjerg sogn. Christence har formodentlig været noget ældre end Morten Worm, for hun havde fem børn i sit første ægteskab, hvoraf den ældste ved boets registrering var 10 år 230).

Anders Nielsen døde i 1664 og blev begravet den 6. april i Odder kirke. Registreringen af hans efterladte bo skete den 30. maj, og selvom det ikke fremgår af det senere skifte 1666, så må registreringen antages at være sket samme år som dødsfaldet. Morten Worm har formodentlig regnet med, at han gjorde et godt parti ved at gifte sig med den “rige” enke, men det skulle hurtigt vise sig, at den der tror at gifte sig til gods til tider gifter sig til gæld i stedet.

Allerede i april 1666 mødte to stævningsmænd op hos Christence Mogensdatter, salig Anders Niensens i Balle, hvor de talte med hendes fæstemand Morten Worm. Hun blev da sagsøgt for en gæld på 30 sletdaler, som hun havde udlovet til Odder kirkes forbedring for hendes salig mand Anders

Nielsens begravelse i 1664, "som hun der i kirken har ladet gøre med stor opbrydelse og mures brækelse", hvilket hun blev dømt til at betale. Et halvt år senere blev hun stævnet for "en stor andel jord, som hun har ladet udføre af Odder kirke og er lagt udenfor våbenhusdøren til skade og forhindring, hvilket de ikke har villet bortføre, som ikke kan bekostes under 10 sletdaler" 231).

Ridefogden Hans Bertram, der vel også har været skifteforvalter, havde på skiftet forordnet nogle lokale mænd til at være værger for børnene. De mente ikke, at det var gået rigtigt til på skiftet og følte sig foranlediget til at føre sag mod ridefogden for at blive fri for værgemålet. De berettede, at skønt de ikke tilhørte de umyndige børns slægt, hverken på fædrene eller mødrene side, så var de blevet tilsagt at møde på skiftet, og "der var tilstede en stor mangfoldighed af folk og en udenherreds mand til at skrive, og godset blev splittet ad til dem, der fordrede vis og uvis gæld, og de fattige mænd, som skulle være værge for børnene, måtte ikke få nogen kundskab derom, og efter denne forsamling var forbi, da var Christence Mogensdatter og hendes mand Morten Worm, før skiftet var skrevet, draget af herredet med gods, børn og ejendom undtagen den gård i Balle, som de forlod ledig og øde. Den er nu tid efter anden nedfaldet, og de fattige mænd kan sig ikke videre dermed befatte ". Til det svarede ridefogden, "at han ikke havde noget med det at bestille, og at Morten Worm og Ebbe Jensen (skifteskriveren) måtte være de ansvarlige ".

De fremlagde også skiftebrevet, hvor Christence Mogensdatter og den afdøde Anders Nielsens fem børn nævnes, nemlig Mogens Andersen på 6½ år, Christence Andersdatter 10 år, Anne Andersdatter 9 år, Ursula Andersdatter 5 år og Anne Andersdatter 2 år, altså den alder de havde ved registreringen i maj 1664. Efter at gælden var betalt, blev der 2346 sletdaler til deling, hvoraf børnene fik tillagt halvdelen 1173 sletdaler og deres mor Christence Mogensdatter det samme, men da hun "havde noget, hun ikke kunne fremvise på skiftet", så begærede hun, at børnenes part blev forhøjet med 300 sletdaler af den del, som var blevet tillagt hende. Børnenes arv var desuden blevet udlagt, så sønnen fik tildelt gården i Balle, og de fire piger 13 td. hartkorn i Ingerslev 232).

Hvad det var, Christence ikke kunne fremvise på skiftet, bliver aldrig opklaret, men man må give værgerne medhold i, at det nok ikke var gået helt rigtigt til på skiftet. De påstod desuden, at ridefogden havde bevilget Morten Worm og børnenes mor at beholde dem og deres fædrene arv, selv om hun samme tid var gift, hvilket stred mod loven, og de henviste til det kapitel i jyske lov, som drejer sig om, hvordan man skulle forholde sig i det tilfælde, at et skifte først blev holdt efter en enkes giftermål 233). De mente altså, at det var uklart, hvor meget han havde bragt med sig ind i ægteskabet, og at skiftet derfor ikke var sket på lovlig vis 234).

Det virker som om, Morten Worm er gået temmelig blåøjet ind i sit ægteskab, for når der trods alt var 873 sletdaler tilbage i arv til Christence, hvordan kunne det så gå så galt? Den samlede gæld, hun og Morten Worm efterhånden blev krævet for, beløb sig til 646 sletdaler, og hertil er så kommet de mange udgifter til retssagerne. Da den faste ejendom var tilskiftet børnene, så må Christences arv have bestået af løsøre, husdyr, afgrøde og formodentlig også tilstående gæld, hvoraf der i hvert fald var to obligationer, som viste sig at være værdiløse. Hendes afdøde mand havde været ridefoged, og den slags folk, det vidner tingbøgerne om, havde ofte temmelig store beløb til gode hos de bønder, som de for deres herskab skulle kræve for landgilde og skatter. Desuden var der netop i årene efter Anders Nielsens død alvorlig misvækst med deraf følgende nød for alle, som var afhængige af afgrøderne.

22. april 1667 lovbød "ærlig og velagt Morten Worm nu værende udi Linå ved sin fuldmægtig efter hans skriftlige fuldmagt til pant hans og hans hustru Christence Mogensdatters halve selvejerbondegård i Balle, som hende efter hendes salig mands død tilkommer efter recessen og lovlig skøde også udi samme trende ting har tilbudt, og hvis de fædrene og mødrene frænder ikke vil pante og forstrække dem med penge til deres gæld og fornødenhed og aftage gården, så forårsages de at udsætte den til dem, de skylder, eller som vil forstrække dem med penge".

Ridefogden Hans Bertram protesterede og forlangte at, "han med skiftebrev efter hans salig formand eller lodseddell beviser, hvem gården er tilfaldet, hvortil Morten Worm fremviste et skøde, udstedt 3. november 1662 på samme selvejerbondegård, og berettede, at skiftebrevet havde han ofte fordret hos skriveren, men havde det ikke bekommet".

Det kom da frem, at Christence Mogensdatter havde en betydelig gæld fra før, hun blev gift anden gang. En del af den havde hun forsøgt at betale med to gældsbeviser udstedt til Anders Nielsen af en borger i Køge og en enke i nærheden af Ringsted. De viste sig at være dækningsløse, for kreditor, der

boede i København, havde kun haft udgifter af dem til både rejser og retssager, hvorved Christences gæld i 1667 var vokset til 129 sletdaler, som hun i den efterfølgende retssag ved Hads herreds ting blev dømt til at betale 235).

Det var tilsyneladende ikke hendes eneste gæld. Den 12. juni 1666, altså kort efter deres bryllup, lånte Morten Worm 250 sletdaler af købmand Jens Christensen Basballe i Århus og satte som sikkerhed pant i gården i Balle eller i sin mors gård i Linå, med hendes og broderens kaution. Basballe må have opdaget, hvor usikker pantet var, for han krævede pengene tilbagebetalt allerede den 20. oktober samme år. Det kan dog ikke udelukkes, at noget af beløbet i virkeligheden har været varegæld. 22. juni 1667 blev Morten Worm stævnet for gæld til Søren Jensen i Skanderborg, og den 24. august samme år blev han og Christence stævnet for gæld til en borger i Århus. Den sidste gældspost på 92 sletdaler stammede fra 10. oktober 1665 og kan have været hendes gæld fra før, de blev gift. Den 14. december 1667 blev Morten Worm "fordelt" for gæld på 12 sletdaler, hvilket vil sige, at han blev dømt til at betale eller blive pantet for beløbet, som må have været det, han skyldte Søren Jensen i Skanderborg.

27. juli 1668 stævnedes Laurits Brorson på Dybvad Morten Worm til Gern herreds ting og forlangte en gæld på 133 sletdaler betalt, en gæld, for hvilken han på opfordring af slotsherren i Skanderborg havde forsøgt at tage gården i Balle i pant, dog havde det ikke kunnet lade sig gøre, fordi Morten Worm ikke havde hjemmel til gården, for den tilhørte ifølge skiftet Christence Mogensdatters søn.

10. oktober 1668 gav Morten Jensen Worm afkald for arv efter sin far Jens Hansen Worm, og den 7. november blev han dømt til at betale, hvad han skyldte Laurits Brorsen. 13. februar 1669 fik blandt andre Morten Worm varsel, da hans mor lovbød og den 8. maj samme år solgte gården i Linå til Bertel Jensen Worm 236).

Omtrent på den tid må det være, at Morten Worm har forladt sin familie, for den 25. maj 1672 vidnede Anne Bertelsdatter, at hun ikke havde set sønnen i tre år og Christence Mogensdatter, som nu boede i Skive, vidnede, at det ikke var med hendes vilje, at hendes mand Morten Jensen Worm solgte eller pantsatte noget eng og jord ved hendes salig faders gård i Skive, for de vidste begge, at den efter hendes salig mand Anders Nielsens død i Balle var udlagt for gæld til hr. Christen Hansen Blichfeldt. Hun havde mange gange advaret ham derom, og han rømte fra hende og hendes små børn for 3 år siden. En sag i Skanderup birks tingbog om nogle senge, der skulle være blevet opbevaret i Nissumgård for Christence Mogensdatter viser, at hun var vendt tilbage til Balle i 1683, og der døde hun i 1688 237). Hvad der blev af Morten Jensen Worm, er der nok ingen, der kan berette om.

279. ANNE JENSDATTER WORM født i Linå.

Anne Jensdatter Worm er nævnt sammen med sine søskende ved lovbud i hendes mors selvejergård i Linå mellem 1668 og 1681 238). Om hun blev gift, eller hvornår hun døde, vides ikke.

280. BERTEL JENSEN WORM født omtrent 1641 i Linå, død i Them begravet 3/10 1700. Gift med Kirsten Hagensdatter født omtrent 1658 i Ry mølle, død 8/4 1718 i Them.

Børn:

< 594 Jens Bertelsen Worm

< 595 Sidsel Bertelsdatter

< 596 Anne Bertelsdatter

< 597 Margrete Bertelsdatter

598 Maren Bertelsdatter døbt 10/4 1692 begravet 15/6 1693

< 599 Karen Bertelsdatter Worm døbt 7/4 1695

Bertel Jensen Worm var i 1664 til stede i Tulstrup, da der blev holdt skifte efter hans morbror Jens Bertelsen. Han boede da i Linå og sammen med sine søskende og sin mor Anne Bertelsdatter var han i retten, blandt andet når hun blev stævnet for gæld. Selv blev han stævnet, fordi han havde kautioneret for sin bror Morten Worm. 1668 gav han sin mor afkald for arv efter hans far Jens Hansen Worm 239), og 1669 fik han på egne og umyndiges søskendes vegne lovbud, da hans mor Anne Bertelsdatter solgte halvparten af sin selvejergård i Linå 240).

Den 4. september samme år blev Bertel Jensen Worm og Søren Jensen i Mollerup stævnet af forvalter Peder Mørk på Søbygård, for ved retten at påhøre om indstævnedes vidner havde hørt Peder

Mørk udtale noget "imod hans kongelige majestæt, det kongelige hus, eller imod lands lov og ret", da han og rettens folk med vurderingsmænd var hos Søren Jensen for at pante ham for restancer og gæld. Sagen blev rejst, fordi det var rygtedes at de to havde klaget over Peder Mørk på en sådan måde at dennes udtalelser kunne opfattes som majestætsfornærmelse, så det for Peder Mørk var livet om at gøre at få bevist, at det ikke var tilfældet.

Peder Mørk og rettens folk havde "først været i Skellerup, Silkeborg mølle og Hårup, hvor de så havde overnattet hos Jokum Christensen. Så tidligt den næste dags morgen den 7. juli før end solen stod op begav de sig til Møllerup, hvor de først gik til Store Søren Jensen og fandt ham liggende foran hans bordende i hans klæder og var meget drukken. Så talte han til ham nogle gange førend han kunne svare ham, og sagde han havde drukket over om natten med nogle af slottets folk". Det blev derefter gjort ham klart at Peder Mørk var til stede for at få betaling eller udlæg for hvad han var ham skyldig efter restancens indhold. Hvortil han havde svaret, at han ikke var noget skyldig, og at de ville fortryde det, hvis de tog noget. Han blev bedt om at besinde sig og ikke tage således på vej. Det endte med at han blev pantet og senere havde de også været i Linå for at pante.

Efter vidneudsagn havde Peder Mørk ikke sagt anderledes i Møllerup "end han havde gjort hans kongelige majestæt regnskab for hvad han fordrede, som var arbejdspenge og andet, og det ville han have igen, og så måtte de klage hvor de vilde". Udtalelsen var imidlertid ikke faldet hos Søren Jensen, men hos naboen Peder Sørensen, hvis kone Inger Pedersdatter havde været alene hjemme, og som derfor havde spurgt hvad gælden skyldtes. Endvidere havde Else Nielsdatter, Niels Mogensens hustru i Farre vidnet at Bertel Worm fra Linå havde talt med Peder Mørk om sagen, og "da havde hun sagt til ham, ser I til at I ikke har løjet om Peder Mørk, at han skulle have talt mod kongen, hvortil Bertel Worm svarede, jeg må bekende at vi har gjort ham uret, idet han sagde ikke anderledes end han havde gjort kongelig majestæt regnskab for det, han havde fordret, hvortil hun sagde, da må i have en bange samvittighed derfor, hvortil Bertel Worm svarede, ja hvad hjælper det, vi får blive derved alligevel det ikke er ret, formedelst vi har givet det skriftligt fra os" 241).

Det der kunne være blevet en meget alvorlig sag for Peder Mørk, blev derved en lige så alvorlig sag for Bertel Worm og Søren Jensen. Som alle sager "på ære og lempe" kom det videre forløb til at foregå ved Viborg Landsting, hvor de blev dømt for mened og ærekrænkelse. Sagen blev appelleret til højesteret, dog med samme udfald, selvom Bertel Worm og Søren Jensen mente at de var blevet urimeligt behandlet under retssagen i Viborg, hvor de ikke selv havde måttet aflægge ed, og hvor de ikke havde fået lov til at overvære vidneafleggelsen og selv var blevet afhørt uden den andens tilstedeværelse, som om de var kriminelle, og de klagede over at Inger Pedersdatter ikke havde villet vidne i sagen. Inden den endelige dom ved højesteret, havde kongen "mildnet deres straf", så de blev dømt til tvangsarbejde på Bremerholm på livstid.

Tilsyneladende blev dommen ikke fuldbyrdet, for både Bertel Worm og Søren Jensen ser ikke ud til at have været borte fra området, hverken før eller efter Peder Mørks død i begyndelsen af 1673. Men det kom til at koste dyrt alligevel, for de høje sagsomkostninger, som de var blevet idømt, blev medvirkende årsag til at Peder Mørk fik skøde på Bertel Worms del af selvejergården i Linå 242). At Bertel Jensen Worm blev boende ses blandt andet af, at han i 1676 fik lovbud, da Jochum Brun solgte sin hustrus Maren Jensdatter Worms arvepart i gården i Linå og varsel året efter, da Hagen Johansen i Ry mølle fik tinglæst syn på den store Overgård i Linå, hvor hans søn Jens Hagensen boede 243).

Mellem 1678 og 1681 boede Bertel Worm stadig i Linå 244), for det år solgte hans søster sin arv i hans gård i Linå til Hagen Johansen i Ry mølle 245). Da dennes søn Jens Hagensen boede i en del af gården og Bertel Worm var blevet gift med hans søster, kan det tænkes at Bertel Worm til sidst overlod sin del af gården til svogeren, og derefter flyttede til Them, i hvert fald boede Jens Hagensen i Linå, hvor han indtil 1707 var indviklet i mange sager 246).

Noget skifte efter Bertel Worm er ikke fundet, men i skiftet efter Kirsten Hagensdatter, der døde i 1718 ses, at hun var blevet gift igen, og at hun og hendes anden mand Mikkel Nielsen Juul boede i et hus i Them, så det er uklart om Bertel Worm var gårdfæster, husfæster eller husejer.

Kirsten Hagensdatters børn med Bertel Jensen Worm var voksne, da hun døde, og kun en svigersøn Henrik Fischer fra Nør mølle mødte op til skiftet efter hende, flere af de øvrige børn var langt borte, Jens Bertelsen Worm var gift og oplystes at bo ved Bergen i Norge, Karen Bertelsdatter bosiddende i Århus, Margrete Bertelsdatter var gift og boede også i Århus, og endelig Anne Bertelsdatter, der var enke og boede i Skårup.

Registreringen var foretaget den 15. juni, og da det var et meget almindeligt og ikke særlig righoldigt inventar, skal kun nævnes at der var to sølvbægre og fem sølvsker, som efter vægt blev vurderet til 20 sldl. to brændevinskedler, hvoraf den ene var gammel og ubrugelig, en liden destillerkedel, samt endnu to gamle kedler alle af kobber blev ligeledes vurderet efter vægt. Blandt det øvrige bohavet lægger man dog mærke til, at der var et stort bryggekar på 3 td. 6 øltønder, to brændevinsbimler, en jernbismar med kobberlod. Der var kakkelovn og noget af indboet kunne tyde på, at der har været drevet kro på stedet.

Af dyr var der kun nogle svin og polte, en hest, to køer og to geder. Kirsten Hagensdatters klæder blev ikke vurderet, så de må formodes at have været uden synderlig værdi. Huset, som var på 20 fag, havde Mikkel Nielsens fået udstedt skøde på 4. nov. 1714. På grund af brøstfældighed blev huset kun vurderet til 36 sldl. så i alt var der værdier for 322 sldl. 1 mark 2 sk.

Hvordan Bertel Jensens økonomi har været, er det ikke muligt at se af skiftet, men selvom Kirsten Hagensdatters børn ikke fik noget i arv efter deres mor, kan de selvfølgelig godt have fået noget efter deres far, om ikke andet så deres udstyr, da de rejste hjemmefra. Mikkel Nielsen Juuls datter af første ægteskab havde modrene arv til gode, hendes knap 50 sldl. var der dog næsten dækning for (247).

281. HELVIG JENSDATTER WORM født før 1664 i Linå.

Helvig Jensdatter Worm fik som sine søskende lovbud, når der blev solgt arveparter i hendes mors selvejergård i Linå. Da hun afhændede sin part i den selvejergård i Linå, som hendes bror påboede, og som var tilfaldet hende efter hendes far Jens Hansen Worm, da bad hun hr. Jost Lauritsen om at skøde den til Hagen Johansen i Ry mølle (248).

282. MAREN JENSDATTER WORM født i Linå, død efter 12/2 1681. Gift omtrent 1673 med Jochum Jochumsen Bruun født i Malmø, død 1677 i Nibe.

Barn:

< **600 Maren Jochumsdatter Brun** nævnt 1678

Maren Jensdatter Worms mor Anne Bertelsdatter gav hende i 1673 pant for 300 sldl. som hun skyldte hende og hendes søstre af deres fædrene arv, i halvparten af sin gård i Linå (249). Omtrent på samme tid eller senest i marts året efter var hun blevet gift med Jochum Jochumsen Bruun, som da sammen med hendes mor, Tomas Andersen og søskende blev stævnet for gæld (250).

Selvom Jochum Jochumsen Bruuns forældre, skovrider Jochum Christensen og Kirsten Nielsdatter, boede i Hårup, var Jochum født i Malmø. Det ses af et skudsmål, som Maren Jensdatter Worm kort efter hans død fik læst på Nibe birketing, hvor otte mænd og alle, som den dag ting søgte, på Nibe birketing hørte, at 16 mænd vidnede, kundgjorde og udtalte, "at det dem er i Guds sandhed fuld vitterligt, at fornævnte salig Jochum Jochumsen Bruun, samtlige haver hørt og derom forfaret, at han skulle være barnfødt i Malmø, og at han og hans hustru Maren Jensdatter har nogen tid boet her i Nibe udi et ærligt og kristeligt ægteskab, og imidlertid avlet her tilsammen en datter ved navn Maren Jochumsdatter, hvis fader fornævnte Jochum Jochumsen Bruun, ved døden afgik her i byen ungefær for halvanden år siden, og at hans datter Maren Jochumsdatter endnu lever og er hos hendes moder her i byen, som endnu sidder enke" (251).

Nogle dage før, den 20. november, var der blevet holdt skifte efter Jochum Bruun, og det skete på Maren Jensdatters begæring, så hun har nok villet gifte sig igen, og Jochum Bruuns kreditorer blev stævnet med landstingsstævning af 9. oktober 1678.

Efter boregistreringen at dømme har Jochum Bruun haft skænkestue og var måske brygger eller brændevinsbrænder eller begge dele, for udover mere almindeligt løsøre var der i boet en bryggekedel, en destillerkedel med tilbehør og med en ekstra pibe, en brændevinskedel med tilbehør og en kobberkedel på en td., som var pantsat, en itubrudt skifertavle, en skænkeskive gjort af egetræ, et stort egekar på 8 td, det var gammelt, et lille nyt på 5 td., 7 brugelige øltønder og en gammel en øltragt, to ankre, en rund ottekantet flaske på en pot, seks brændevinsbimler, tre pibhalvkander, en målekande på 1½ pot, 8 td. salt, 6 td. malt, 7 skp. byg, to lspd. rug. Udover det var der forskelligt husgeråd af malm og messing, blandt andet tre umage lysestager og et rundt bækken. Af tin var der fem fade og seksten tallerkener.

Et asketræsbord og et lille bord havde lukket fod, og der var flere skabe, jernbundne kister og skrin, et var udgraveret. Foruden en åben salsbænk under væggen og en under vinduerne var der et sengested med drejede stolper og lukket himmel, hvortil der var trykt omhæng, kappe og sengeklæde. Sengetøjet var godt, og der var både grove og fine hørlærredslagner, et par pudevår med kniplinger og nogle, som var grovere samt duge og håndklæder.

Af dyr var der to svin på stien, tre andre svin og en ko. Den salig mands klæder blev ikke vurderet, for dem havde Maren Jensdatter Worms bror Bertel Jensen Worm bekommet for nogen gæld, den afdøde ham skyldig var. I alt var der værdier for 232 sldl. 6 sk. Boets gæld var på 74 sldl. til folk i Ålborg og Nibe. Der blev 158 sldl. 6 sk. til deling med halvdelen til enken og halvdelen til den lille datter.

Skiftet har følgende påtegning: "Så som befindes rigtig registrering, skifte og vurdering at være gjort udi min salig svoger Jochum Jochumsen Bruuns stervbo imellem hans efterladte hustru, min søster Maren Jensdatter, og hans efterladte barn Maren Jochumsdatter såvel som den salig mands kreditorer, så bekender jeg det så rigtig at være passeret, som forskrevet står, testerer Bertel Jensen Worm mappia".

For retten stod fornævnte Maren Jensdatter med sin tiltagne værge velforstandig Peder Jostsen Skørring og tog sin broder Bertel Worm i hånd lovede at holde bemeldte sit barn efter år og alder til lære og ære, som en moder bør at gøre, og hendes arvepart ubeskåret dog uden rente til barnet vorder 16 år og derud inden holde bemeldte hendes broder Bertel Worm og hans arvinger uden skade i alle måder" 252). Maren Jensdatter fik ligesom sine søskende lovbud, når der blev solgt arvelodder i Linå, sidste gang i 1681, og da boede hun stadigvæk i Nibe.

En af de omtalte pibkander har antagelig set sådan ud. De blev brugt til ol. også hos bonderne.

283. LAURITS JOSTSEN GYLLING født i Gylling, død i Alling 6/2 1705. Gift 1. med Magdalene Knudsdatter, død i Alling før 1699. Gift 2. i Gern 19/10 1700 med Anne Eriksdatter. Gift 3. omtrent 1702 antagelig i Gosmer med Anne Udsdatter, død efter 14/9 1719 i Assens.

Barn i første ægteskab:

< **601 Helvig Lauritsdatter**

Børn i tredje ægteskab:

< **602 Øllegård Magdalene Lauritsdatter** født omtrent 1703

603 Laurits Lauritsen født omtrent 1705, død før 14/9 1719

Laurits Jostsens første hustru Magdalene Knudsdatter var datter af hans formand i embedet Knud Vognsen. Laurits Jostsen blev efter hendes fars død kaldet af seks mænd, tre fra hvert af de to sogne Alling og Tulstrup, her i blandt Tomas Lauritsen i Skovsrod <251>: "Kendes og vitterlig gør udi dette vort åbne brev, at eftersom den almægtige Gud ved den timelig død har bortkaldet fra dette onde og jammerfulde liv til sin evige himmelske herligheds rige vores meget kære og nu salig sognepræst den hæderlig og vellærde mand hr. Knud Vognsen, forrige sognepræst til Alling og Tulstrup sogne udi Gern herred, og vi igen behøver en anden hæderlig og skikkelig sjælesørger, som os Guds hellige og saliggørende ord kan lære og udi et gudeligt levnet foregå".-

Efter at provsten havde formanet kaldsmændene, "da haver denne hæderlige og vellærde person Laurits Jostsen Gylling udi dag, som er den 10. trinitatis udi nærværende år 1665 indfaldende den 30. juli, ladet sig høre udi begge vores kirker som tilforn, og som hans gaver er her ud af os velbefalet og vi efter flittig udforskning har hørt om hans lærdom og skikkelig levned forhold, da har vi udi vor kære provst hr. Jens Sørensen Klimps overværelse og med menige sognemænds udi fornævnte sogne deres vilje og samtykke og efter ordinantsen nu udi dag udi Alling Kirke udmeldt og kaldet og ham udvælger og kalder samme hæderlige og vellærde person Laurits Jostsen Gylling til vores og den menige almues udi fornævnte Alling og Tulstrup sogne til ret sognepræst og sjælesørger med slig vilkår, at han udi samme sit embede sig udi levned og lærdom skal forholde som en ærlig og hæderlig præstemand vel egne og anstå, prædike for os Guds hellige ord og evangelium rent og purt og uddele de højerværdige sakramenter udi deres rette brug". -

Til gengæld lovede sognemændene på alles vegne, at “yde og give ham al hvis tiende, offer, rente og rigtighed, som retsindige, fromme og gudfrygtige sognefolk efter ordinantsen og recessen er deres sjælesorger udi alle måder pligtige og skyldige”, - og de bad derefter både gejstlige og verdslige myndigheder om at godkende og stadfæste deres valg 253).

Laurits Jostsens underskrift på et mandtal i skatterregnskabet 1692

Løftet om at give tiende blev nu ikke altid overholdt, hvilket en sag i 1697 mod to bønder Jens og Peder Sørensen i Skovsrod viser, idet de havde kørt deres afgrøde ind og ikke havde ladet den tælle på marken 254).

Laurits Jostsen er nævnt både i Gern, Framlev og Hads

herreds tingbøger, sidstnævnte sted mødte han i 1663 på sin fars vegne. Da var han endnu ikke præst og boede stadigvæk i Gylling 255). I 1670 kaldes Jost Lauritsen i Gern herreds tingbog børnenes frænde på skiftet efter salig Karen Eriksdatter, salig Jens Bertelsens <102> i Tulstrup, og han mødte på egen begæring, da der skulle findes værger til dem 256).

1698 mødte Bertel Worm <180> i Them på tinget som fuldmægtig for Laurits Jostsen med krav om betaling af landgilderestance og bondeskyld af Rasmus Balle og Jens Jensens påboende gård i Framlev, hvilket de blev dømt til at betale 257).

Samme år blev Laurits Jostsen stævnet til at aflægge vidnesbyrd i den gejstlige ret, som i den anledning blev sat i Tulstrup kirke. Her blev han meget nøje forhørt, om hvorvidt degnen Jens Svendsen havde eller ikke havde stjålet noget fra ham. Amtsforvalter Jost Hansen udspurgte ham, “om han ingen tid var blevet bestjålet ud af sin degn Jens Svendsen enten sølvknapper eller andet deslige” og “om ikke knapperne af hans nattrøje er bortstjålet”. Jo! svarede han. Desuden blev han spurgt, om knapperne var kommet igen og hvornår, og han svarede, at de var blevet fundet i hans datters kammer, men hvornår huskede han ikke, og hvordan de var kommet der, vidste han heller ikke, for hun havde ikke været hjemme dengang vel i halvandet år.

Spørgsmål om han havde aftalt med degnen om at bringe dem til veje igen, besvarede han med, at han ikke havde aftalt noget med ham om knapperne, og han blev videre spurgt, om han ikke havde talt med ham om det, hvilket han havde, hvordan kunne han ikke rigtig huske nu, dog han havde “mangen gang formanet ham til skikkelighed, at han skulle holde sig inden sine egne grænser og ikke søge så gemene folks omgængelse, hvor udover han kunne komme i skade og fordærvelse og derudover i sin tid miste sit brød, hvilken min formaning han har optaget med stålhandske og ikke har villet lyde”.

Det virker næsten, som om Laurits Jostsen med sit lidt undvigende svar har forsøgt at dække over degnens tyveri, for samme degn var kommet i fordærv, han havde stjålet en ko på Skt. Sørenns marked i Ry fra Villum Jensen i Lillering, han og hans bror havde fundet degnen med koen, som han ikke ville levere tilbage, men han var dog stukket af, og sagde de, det var ham, der nu sad fanget på slottet beskyldt for manddrab. Han blev dømt til galgen for tyveriet af Villum Jensens ko, mens drabssagen blev udsat og formodentlig appelleret til landstinget 258).

Magdalene Knudsdatter var til stede i Randers, da der i 1698 blev holdt skifte efter hendes datter Helvig Lauritsdatter. Det skifte, der 11. september 1699 blevet holdt i Alling efter hende, er ikke bevareret men omtalt i en sag, som hendes svigersøn Mads Mortensen Brøchner i Randers rejste ved den gejstlige ret 17. oktober 1701 for at få udbetalt sine børns arv efter deres mormor, nu da hr. Laurits havde indladt sig i et nyt ægteskab 259).

Dette ægteskab var med Anne Eriksdatter, hvis forældre var præst i Gern Erik Tomasen Århus og Ingeborg Nielsdatter. Der var så vidt vides ikke børn i ægteskabet, og Anne Eriksdatter døde før 1702. Biskop Birkerod har skrevet i sin dagbog: Laurits Jostsen døde i sin præstegård 6. februar 1705, hvor han havde været præst i 40 år 260). Han var da gift for tredje gang med Anne Udsdatter, som var datter af sognepræst i Gosmer Ud Pedersen.

Anne Udsdatter blev efter Laurits Jostsens død gift igen omkring 1706 og overlevede også sin anden

mand, som døde i Assens, hvor der blev holdt skifte den 14. september 1719 efter "salig Hans Simonsen Kylling, borger og indvåner udi Assens, imellem hans efterladte hustru Anne Udsdatter og deres sammen havende søn Simon Hansen, som er 12 år gammel, hvor da var tilstede enken med hendes lovværge kongelig majestæts kontrollør ædle Jacob Brorsen, så og på sønnens vegne som værge hæderlig og velærværdig mand hr. Laurits Udsen sognepræst udi Præstholm (i Gosmer sogn) udi Jylland hans vegne efter havende fuldmagt var overværende, efter at boets midler forhen efter den salig mands dødelig afgang d. 28. februar er blevet angivet og vurderet". Da der i boet var indestående børnepenge, som tilhørte hans steddatter Øllegård Magdalene Lauritsdatter, blev følgende indskrevet i skiftet:

"Efter velærværdige hr. Laurits Udsøn, sognepræst til Gosmer og Halling sogne, hans begæring attesteres hermed, at efterfølgende er et rigtig udtog af Hads herreds skifteprotokol folio 73 og 75 anlangende skifteforretning, holdt i Præstholm den 6. juni 1709, (hvor) Hr. Jochum Brorson i Randlev fordrede på Hans Simonsen Kyllings vegne i Assens i Fyn ermeldte Hans Simonsens kæreste Anna Udsdatters tvende børns, nemlig Laurits Lauritsen og Øllegård Lauritsdatter, fædrene arv efter deres salig far hr. Laurits Udsen (skrivefejl for Jostsen) i Alling, som børnenes morfar salig hr. Ude Pedersen har haft under hænder, og da befindes efter skiftetbrevets formelding efter salig hr. Laurits (Jostsen) dateret 6. marts 1705: Sønnen Laurits Lauritsen at tilkomme hos sin morfar penge 101 sldl. 13½ sk., deraf to års rente 10 sldl. 6 sk., datteren Øllegård Lauritsdatter 50 sldl. 2 mark 6 sk., deraf to års rente 5 sldl. 3 sk. til Hans Simonsen i Assens, eller hr. Jochum Brorsen på hans vegne betaler hr. Laurits Jostsen og Anne Udsdatters tvende børns fædrene arv og rente 166 sldl. 3 mark 12½ sk. Dette vidne underskrevet med egne hænder og hostrykte signeter bekræftes, Saxild præstegård den 24. maj 1719 Poulsen - P. Spentrup"

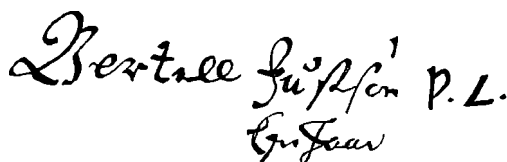
"Jeg underskrevne Hans Simonsen Kylling, indvåner her i Assens i Fyn, kendes og hermed for alle og enhver vitterliggør, at jeg har annammet, bekendt og oppebåret af min kære svoger hr. Laurits Udsen, sognepræst til Gosmer og Halling sogne i Hads herred udi Nørrejylland, børnepenge et hundrede rigsdaler med sine forfaldne renter til dato, hvilke fornævnte penge er min hustrus Anna Udsdatters (og) salig hr. Laurits Jostsen Gyllings efterladte børn, nemlig Laurits Lauritsen og Øllegård Magdalene Lauritsdatter, mine stedbørns arv og børnepenge tilhørende - - dette til des mere og tryggere bekræftelse har jeg min egen hånd her underskrevet datum Assens den 26. Februar 1708 - læst på Hads-Ning herreds ting den 29. oktober 1708" 261).

Laurits Jostsen var ret velstående, foruden fem sjettedele af Framlev Bundgård ejede han en gård i Alling, som han havde købt i 1699 262). Hans børnebørn i Randers arvede efter deres mormor to en halv gang så meget som efter deres mor, idet de tilsammen fik 400 rdl. efter Magdalene Knudsdatter og 50 rdl. efter deres morfar 263). Til hans børn med Anne Udsdatter var der 100 rdl., og det samme beløb må deres mor også have arvet.

Den 30. november 1707 "lovbød hr. magister Clemend Poulsen i Linå med fuldmagt fra Hans Simonsen Kylling i Assens og hustru Anne Udsdatter og fra alle på begge sider slægt og pårørende til første ting for at skøde den lod, salig Laurits Jostsen Gylling, fordum sognepræst i Alling", ejede i en selvejergård med gadehuse i Framlev til skovrider Peder Jacobsen Zolner og Jens Jensen i Framlev, og til hr. Niels Krog i Alling bondeskylden i et boel i Alling, som salig hr. Laurits Jostsen ejede, mens bondeskylden i den halvgård i Alling, Jens Poulsen påboer, blev skødet til Peder Envoldsen i Bomholt samt en halv gård i Alling, som Niels Frandsen påboer, til Jørgen Krob i Alling 264). Ved det salg gik selvejergården Framlev Bundgård over på andre hænder efter at have været i slægtens eje i mere end hundrede år.

284. BERTEL JOSTSEN født i Gylling, død sst. for 16/5 1688. Gift i Gylling 4/10 1677 med NN.

Bertel Jostsen boede i Gylling i 1672, for da nævnes han i et skattemandtalt 265). og der blev han sin fars efterfølger som præst den 19. juli 1675. Han var student fra Horsens 1660 og kom derfra til København for at læse på universitetet. Hans omtrentlige fødselsår er derfor antaget at være tyve år før 266).

Bertel Jostsens underskrift i herredsbogen 1687.

285. ANNE JOSTDATTER født i Gylling, død efter 11/11 1677 i Skive. Gift med Søren Jensen Ilso født omkring 1624, død i Skive begravet 3/12 1693.

Barn:

< **604 Sørensdatter**

Søren Jensen Ilso var rådmand i Skive, hvor Anne Jostdatter ses at have været gudmor for Peder Christensen Riises og Else Mikkelsdatters barn Inger den 11. november 1677. Deres datter, hvis navn desværre ikke nævnes, blev omtalt i et tingsvidne om hvem, der var i slægt med Laurits Jostsens hustru Magdalene Knudsdatter 267).

286. PEDER JOSTSEN født i Gylling, død efter 8/11 1676.

Peder Jostsen mødte for sin far på Framlev herreds ting, da der skulle holdes syn på det hus i Framlev, hvori Rasmus Jensen boede, ugen efter mødte han også på sin fars vegne, og da vidnede Jens Jensen Balle fra Framlev, at han i Gylling præstegård hørte, at Rasmus Poulsen af Framlev oplod halvparten af den selvejer bondegård, han påboede, til sin søn Anders Rasmussen, som så skulle fæste den og betale stedsmål til Jost Lauritsen i Gylling 268).

287. JENS JOSTSEN død efter 7/1 1671.

Jens Jostsen er nævnt 1671, hvor Anne Bertelsdatter vidnede, at hun den 14/9 1661 med sin søstersøn Jens Jostsen har sendt Peder Mørk afregning for gæld 269).

288. MAREN JOSTDATTER født i Gylling, død efter 1699. Gift 1. med Jørgen Iversen Lejrskov, død på Endelave 1654. Gift 2. med Peder Olufsen Kollerup, død på Endelave 1666. Gift 3. 27/10 1667 i Kolby på Samsø med Christen Jensen Bruun, død på Endelave 24/12 og begravet 31/12 1689.

Barn i første ægteskab:

< **605 Samuel Jørgensen Endelave** født 21/7 1653

Børn i tredje ægteskab:

606 Christensen døbt 1/7 1668

607 Jens Christensen født 27/6 og døbt 1/7 1670

Maren Jostdatter var gift tre gange. Hendes første mand, der blev præst på Endelave i 1653 270). døde allerede året efter, og efterlod sig en søn, der er nævnt sammen med to halvsøskende, idet deres morfar blev stævnet, da der efter Maren Jostsdatters anden mand Peder Olufsen Kollerups død i 1666 skulle findes værger og formyndere til børnene, desværre uden at børnenes navne er nævnt. "Mødte udi retten hr. Christen Hansen, sognepræst udi Odder, på sin fader hr. Hans Lauritsens vegne, provst udi Hads herred, som havde i retten stævnet Hr. Jost Lauritsen udi Gylling, formedelst han, som er født værge og oldefar til salig hr. Peder Olufsens og hans datter Maren Jostdatters børn på Endelave, ikke har alt antaget sig deres værgemål ej heller opsøgt eller foreslået andre fødte værger, som udi hans sted værgemål sig kunne påtage.

Da, som hr. Jost ikke mødte men lod sig undskylde med sin svaghed, og hr. Christen Hansen på sin fader hr. Hanses vegne var dom og anordning begærendes, at det med de fattige faderløse børns værgemål kunne komme til nogen ende".

"Da blev her på så afsagt, at hr. Jost og hans søn hr. Laurits Jostsen udi Alling skulle være værge for hr. Jørgens søn på Endelave, og hr. Christen Jensen Bruun, nu sognepræst sammesteds, skulle være formynder for de tvende andre børns arvelod, og farbroderen hr. Jens Olufsen udi Viborg stift formynder for de to andre børns arvepart, efterdi flere og vederhæftigere ikke fandtes" 271). Selvom Maren Jostdatters bryllup med Christen Jensen Bruun fandt sted på Søllemarksgård på Samsø, er deres bryllup blevet indskrevet i Endelave kirkebog. De i værgemålssagen omtalte fire børn, to af første og to af andet ægteskab er der ikke fundet oplysninger om.

*Christen Bruuns underskrift
i Hads herredsbog 1687.*

289. RASMUS JOSTSEN GYLLING født i Gylling, død i Randlev 1681. Gift med Karen Nielsdatter Ferslev født i Skorup, død efter 6/8 1685.

Børn:

< 608 Dorte Randlev født for 1681

< 609 Apelone Rasmusdatter Randlev født omtrent 1675

< 610 Rasmus Randlev født omtrent 1681

Rasmus Jostsen Gylling, barnfødt i Gylling præstegård, blev kaldet den 8. juni 1669, først til at være kapellan hos præsten Christen Nielsen i Randlev, på grund af dennes svaghed, og siden til at være præst efter ham 272).

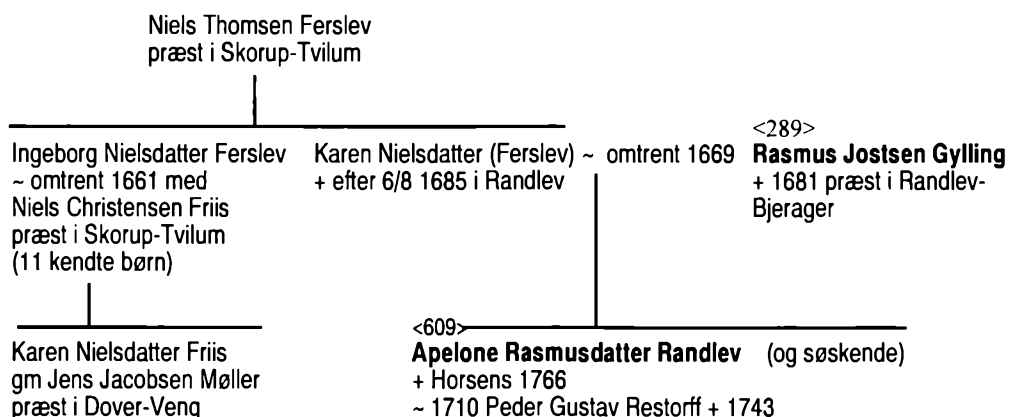
1685 blev Karen Nielsdatter, salig Rasmus Jostsens, stævnet til Århus byting af Jens Christensen Vegerslev for gæld på 126 sldl. 3 mark 11 sk. efter hans regnskabsbog, som havde været fremvist for Hads herreds gejstlige ret, hvorfra sagen, da enken havde vedgået gælden, blev henvist til at afgøres ved verdslig ret, og det blev den så i Århus, hvor hun blev dømt til at betale gælden med renter og sagsomkostninger 273).

Slægtskabet mellem Rasmus Jostsens tre børn er kendt fra skiftet efter jomfru Dorte Randlev, som døde ugift på Dybvad i Gosmer sogn i 1764. Hendes arvinger var den afdøde bror Rasmus Randlevs børn og hendes søster madame Apelone Randlev i Horsens, enke efter Peder Gustav Restorff. Ved deres vielse, som fandt sted i Dover kirke i 1710, blev hun indskrevet som: Apelone Rasmusdatter Randlev, "præstens kones søskendebarn", altså hendes kusine.

Præsten i Dover sogn hed Jens Jacobsen Møller og hans hustru Karen Nielsdatter Friis, som var datter af Niels Christensen Friis, sognepræst i Skorup-Tvilum, og hustru Ingeborg Nielsdatter Ferslev, som så må være søster til Apelone Randlevs mor Karen Nielsdatter.

Ingeborg Nielsdatters mand Niels Christensen Friis havde overtaget embedet i Skorup-Tvilum efter sin svigerfar Niels Thomsen Ferslev 274).

TAVLE OVER KAREN NIELSDATTERS SLÆGT

Apelone Randlevs ældste søn Rasmus blev opkaldt efter sin morfar. Hendes ældste datter hed Karen efter sin mormor, og den næstældste datter Ingeborg Cathrine kan have været opkaldt efter sin mors moster.

290. KNUD JOSTSEN født i Gylling.

Knud Jostsen boede i 1672 i Gylling, hvor han blev nævnt i mandtal til familieskatten sammen med sin far og to søskende Bertel og Sidsel 275).

291. SIDSEL JOSTDATTER født i Gylling.

Sidsel Jostdatter boede i 1672 i Gylling, hvor hun er nævnt sammen med sin far og to brødre Bertel Jostsen og Knud Jostsen 276).

292. ANDERS KNUDSEN født i Bjedstrup omtrent 1647, død sst. begravet 17/4 1696 i Dover. Gift 1. med Maren Lauritsdatter født i Mesing, død i Bjedstrup 1683. Gift 2. med Karen Lauritsdatter født i Hemstok omtrent 1664, død i Bjedstrup begravet i Dover 7/2 1738.

Barn i første ægteskab:

< **611 Christen Andersen** født omtrent 1683

Børn i andet ægteskab:

< **612 Knud Andersen** født omtrent 1687

613 Laurits Andersen født omtrent 1691

< **614 Jens Andersen** født omtrent 1694

615 Anders Andersen født omtrent 1696

Anders Knudsens første hustru Maren Lauritsdatter døde efter at have fået en søn, og hendes far Laurits Christensen fra Mesing var 1683 til stede på skiftet på sin dattersøns vegne.

Registreringen af indboet begynder med en kobberkedel med jerngreb, en lille messinglysestage og noget service af tin. En stolpeseng med himmel og sengeklæder skulle efter sædvane være enkemandens og blev ikke vurderet. En anden stolpeseng, sagde Anders Knudsen, at han havde foræret barnet, men den blev nu regnet med. En egetræskiste og endnu en kiste var også tiltænkt barnet. Den unge kones livskårne klæder var meget fine og blev vurderet til 53 sldl. 4 sk. En sort klædes kåbe underforet med rød rask blev vurderet højt til 16 sldl., en sort polemittes klædning til 8 sldl., et rødt skørt af klæde og en nattøje var 10 sldl. værd. Et rødt snøreliv med fjorten par sølvmallar blev vurderet til 5 sldl. for at nævne nogle af de bedste klæder. Dyrene blev vurderet til 73 sldl., og gården blev for Anders Knudsens parts vedkommende sat til 47 sldl. Bygningerne bestod af isteradhuset på seks bindinger, ladehuset på otte, stald og fæhus på nitten og herbergshuset på seks bindinger. Boets formue blev dermed 262 sldl. 2 mark 4 sk. Bygningerne skulle repareres for 30 sldl. Med værdien af dyr, redskaber og korn til gårdens drift samt lidt gæld blev udgifterne på 154 sldl. 10 sk., så der blev 108 sldl. 1 mark 10 sk. til deling mellem Anders Knudsen og hans lille søn 277).

5. august 1696 holdtes skiftet efter salig Anders Knudsen i Bjedstrup til deling mellem hans efterladte enke Karen Lauritsdatter og børn, Christen Andersen 13 år, Knud Andersen 9 år, Laurits Andersen 5 år, Jens Andersen 2 år og Anders Andersen 7 uger gammel, som formodentlig først er født efter Anders Knudsens død og derfor opkaldt efter ham. Enkens lovværge var hendes bror Rasmus Lauritsen i Hemstok. På den ældste søn Christen Andersens vegne var hans morfar Laurits Christensen fra Mesing til stede, og på de andre fire børns vegne deres farbrødre Niels Knudsen i Bjedstrup og Poul Knudsen i Vester mølle. Registreringen, der havde fundet sted den 24. april samme år, indledes med træboskab, en egetræskiste med lås, håndgreb og hjørnejern var med 5 sletdalers værdi den højest vurderede af alle møbler. Indboet var nogenlunde det samme som ved det første skifte. Kun ganske få gangklæder blev registreret, en sort klædekjortel, et par sorte fibskafes bukser og et par læderbukser var tilsammen 7 sldl værd, "mere fandtes ikke af nogen værdi".

Bæster og kvæg blev vurderet til 118 sldl. 1 mark. Boets ganske værdi blev 192 sldl. 1 mark 12 sk. Reparationer af bygningerne blev takseret til 20 sldl. Dyr og andet, som skulle forblive ved stedet, blev sammen med bygningerne beregnet til 113 sldl. 2 mark 12 sk., så der til deling blev 78 sldl. 3 mark. Skiftet sluttes med, at "børnenes mor lovede at forsyne børnene med klæde, føde og optugtelse i guds frygt, indtil de selv deres klæde og føde fortjene kunne, og når de enten bliver deres egen værge eller på andre måder deres fædrene arv må annamme. Ellers berettede enken at være nogen små klatgæld henskyldig til en og anden, som hun og hendes fæstemand lovede enhver fornøjelig at betale, så samme ej skal komme børnene til nogen hinder" 278).

293. JENS KNUDSEN født i Bjedstrup omtrent 1648, død i Mesing begravet 3/1 1711. Gift med Maren Christensdatter født i Virring, død efter 17/12 1707 i Mesing.

Børn:

616 Rasmus Jensen født omtrent 1680

< **617 Anne Jensdatter** født omtrent 1682

< **618 Niels Jensen** født omtrent 1688

Jens Knudsen er nævnt 1707 i skiftet efter sin svigerfar Christen Pedersen i Virring. Maren Christensdatter var født i dennes første ægteskab med Ellen Jensdatter, som døde i 1687 (279). Når der ikke er holdt skifte i rytterdistriktet, hverken efter Maren Christensdatter eller efter Jens Knudsen, har det antageligt været fordi han, som var smed, har boet til leje i et af de gadehuse, som lå til en af gårdene i Mesing. Han døde for sin bror Poul Knudsen, og da denne var barnløs, blev det Jens Knudsens børn, der arvede i deres fars sted (280).

294. POUL KNUDSEN født omtrent 1649 i Bjedstrup, død i Vester mølle begravet i Fruering 24/4 1712. Gift i Fruering omtrent 1681 med Johanne Rasmusdatter født omtrent 1630 i Vester mølle, død sst. begravet i Fruering 9/5 1702.

Vester mølle var en stor vandmølle ved nordsiden af Skanderborg sø. Der blev Poul Knudsen møller, da han omtrent 1681 blev gift med den forrige møller Rasmus Jensens enke Johanne Rasmusdatter. Han blev så stedfar til hendes børn af første ægteskab, og det var dem, han skulle dele arven med, da deres mor døde.

Mellem de mere almindelige møbler, som borde med åben fod og kringstole, nævnes en egetræs ligkiste, som tilsyneladende ikke blev taget i brug til den salig kones begravelse, for den nævnes også i skiftet efter Poul Knudsen ti år senere, så den skat, der var blevet indført for begravelser i egetræskiste, har man tilsyneladende ikke villet betale. Johanne Rasmusdatters klæder blev vurderet til 21 sldl. 2 mark, men hun havde også en sort klædeskåbe som var 8 sldl. værd, selvom den var gammel, og nogle af hendes skorter og trøjer var syet af klæde og fibskaffet tøj, en hue var af sort silke gros de grain, som blev skrevet "grovgrøn", og hendes muffe var af sort hundeskind.

Nogle af gårdens heste blev vurderet til mellem 14 og 20 sldl., alle dyrene tilsammen var 210 sldl. 1 mark 12 sk. værd. Der var ret store mængder af rug, byg og boghvede i laden, årsagen hertil kan have været, at Poul Knudsen som møller fik korn i betaling for at male for andre, for kornet var 102 sldl. 1 mark 8 sk. værd. Boets samlede formue var 451 sldl. 1 mark 6 sk. Mølleværket og bygningernes 53 fag skulle dog repareres for henholdsvis 48 og 38 sldl., som sammen med andre udgiftsposter androg 256 sldl. 1 mark 12 sk. Der blev altså et pænt overskud på 194 sldl. 3 mark 10 sk. til deling mellem Poul Knudsen og hans stedbørn (281).

Da Poul Knudsen døde i Vester mølle, var han inderste og havde ikke længere ansvar for møllen. Hans ægteskab med Johanne Rasmusdatter var barnløst, og det var hans søskende og, i tilfælde af at de var døde, hans søskendes børn, der nævnes som arvinger i det skifte, der blev holdt efter ham. Det var den salig mands salig bror Niels Knudsens børn Knud Nielsen i Bjedstrup og Jacob Nielsen i Galten. At Niels Knudsen var den afdødes halvbror, var åbenbart blevet glemt, fordi han havde været ganske lille, da hans mor døde. Hans helsøskende var salig Anders Knudsens børn i Bjedstrup, som var Christen Andersen i Mesing, Knud Andersen, som skulle være i København, Laurits Andersen 18 år, Jens Andersen 16 år og Anders Andersen 12 år, de tre var i Bjedstrup. Endnu en bror salig Jens Knudsen smeds børn i Mesing, Niels Jensen 24 år, Rasmus Jensen 32 år og Anne Jensdatter 30 år, som alle var i Mesing, samt den salig mands søster Kirsten Knudsdatter, som var gift med Rasmus Pedersen i Nør Vissing.

Poul Knudsens bohave var meget sparsomt, udover nogle få møbler, husgeråd og sengetøj nævnes en kobberkedel med tilbehør til brændevins brænding, og den var 20 sldl. værd. Den afdødes klæder blev vurderet til 11 sldl. 1 mark. Af bøger var der en gammel huspostil med årstallet 1635 og nogle andre religiøse bøger og en salmebog, fire sølvskeer, som var pantsat af en mand i Skanderborg og 20 sldl. i rede penge. En ko og seks får blev vurderet til 10 sldl. Der var i alt værdier for 97 sldl. 5 sk., men der var også lidt gæld. Arvingerne godkendte, at pigen Maren Jensdatter, som havde tjent den afdøde i 9 år, skulle have 20 sldl. Præsten havde 9 sldl. til gode for den ligprædiken, han havde holdt, også andre begravelsesomkostninger nævnes, så gælden i alt var på 66 sldl. 4 sk., der blev altså 31 sldl. 1 sk. til deling og dermed lidt over 4 sldl. 1 mark på en søsterlod. De fleste af arvingerne underskrev skiftet med deres fulde navn (282).

295. KIRSTEN KNUSDATTER født omtrent 1654 i Bjedstrup, død i Nør Vissing begravet i Veng 12/10 1738. Gift 1. med Mads Andersen født omtrent 1646, død i Nør Vissing begravet i Veng 9/7 1695. Gift 2. i Veng 6/12 1696 med Rasmus Pedersen <581> født omtrent 1666 i Mesing, død i Nør Vissing begravet i Veng 2/3 1732.

Børn i første ægteskab:

< **619 Karen Madsdatter** født omtrent 1682

620 Anders Madsen døbt 5/2 1693

621 Søren Madsen døbt 13/1 1695

Barn i andet ægteskab:

< **622 Peder Rasmussen** døbt 8/8 1697

Kirsten Knudsdatter boede endnu i 1678 i Bjedstrup, hvor hun er nævnt som sin halvbror Niels Knudsens tjenestepige i fjerde regiments kop- og kvægskatteregnskab.

Den 19. februar 1681 gav Søren Andersen i Tulstrup Mads Andersen i Vissing afkald for arv efter sin far Anders Olufsen og mor Gertrud Iversdatter 283). Samme år var Mads Andersen og Kirsten Knudsdatter formodentlig blevet gift, for den ældste datter er efter alder ved død født omkring 1682.

Kirsten Knudsdatters anden mand Rasmus Pedersen <622> var søn af Stor Peder Rasmussen og Johanne Poulsdatter i Mesing, som i 1708 skødede deres selvejergård til Rasmus Pedersens bror Poul Pedersen, efter at gården havde været lovbudt til hans søskende, Rasmus Pedersen erklærede, før skødet blev skrevet, at han ikke var interesseret i at købe gården 284). Der er ikke holdt skifte, hverken efter Rasmus Pedersen eller Kirsten Knudsdatter, for de levede begge, da deres søn overtog gården i Nør Vissing i 1726. Gården havde på den tid et tilliggende på 5 td. 7 skp. 3 fjr. 2 album og havde 57 fag bygninger 285).

296. RASMUS ENVOLDSEN født i Kalbygård omtrent 1669, død i Flensted, begravet 7/6 1743 i Låsby. Gift 1701 med Anne Jensdatter født omtrent 1680, død i Flensted begravet 30/3 1742 i Låsby.

Børn:

< **623 Jens Rasmussen Bonde** født omtrent 1704

< **624 Rasmus Rasmussen**

< **625 Maren Rasmusdatter** født omtrent 1710

< **626 Anne Rasmusdatter**

< **627 Karen Rasmusdatter**

Den 3. februar 1701 var det fjerde ting, Envold Rasmussen i Kalbygård lovbød sin selvejergård i Flensted, og samme dag skødede han gården fra sig og sin hustru til sin søn Rasmus Envoldsen og hans trolovede fæstemø Anne Jensdatter 286). Efter deres bryllup fandt hans far det fornødent at stævne skolemesteren Christen Madsen i Sjelle for præsten hr. Christen Madsen Sommers bevis for modtagelse af penge, som han havde betalt for sin søns ægteskabseddelen men ikke havde fået 287).

Rasmus Envoldsens bror Peder Envoldsen stævnedes i 1710 Frands Rasmussen i Flensted til tinget og anklagede ham for hans morderiske overfald på Rasmus Envoldsen med en høle. Det ser ikke ud til, at der er blevet holdt syn på sår eller skade, for så ville det nok have stået i tingbogen. Der blev da også indgået forlig, så Frands Rasmussen skulle betale 4 sldl. til de fattige. I almindelighed betød en sådan udgang den slags sager, at den sagsøgte må have givet sagsøgeren en undskyldning 288).

På grund af Rasmus Envoldsens svaghed blev halvparten af selvejergården i 1724 overladt til sønnen Jens Rasmussen 289), som formodentlig har overtaget den anden del af gården før forældrene døde, idet der ikke er holdt skifte efter dem. Deres børn er nævnt i skiftet efter Rasmus Envoldsens ugifte brorsøn Søren Pedersen <630>, som døde i Storring i 1765 290).

297. PEDER ENVOLDSEN født i Kalbygård omtrent 1670, død sst. begravet 19/6 1725. Gift 1. med Sidsel Olufsdatter, død i Kalbygård før 19/7 1720. Gift 2. med Sidsel Simonsdatter født i Assendrup nævnt Kalbygård 1726.

Børn i første ægteskab:

< **628 Oluf Pedersen** født omtrent 1706

< **629 Anne Pedersdatter** født omtrent 1709

< **630 Søren Pedersen** født omtrent 1712

Peder Envoldsens børn kendes fra skiftet efter deres mor Sidsel Olufsdatter i 1720. Oluf Pedersen var

da 14 år, Anne Pedersdatter 11 og Søren Pedersen 8 år gammel. Peder Herlovsen fra Kalbygård var til stede som formynder for den ældste søn, for datteren var Rasmus Christensen i Søballe mødt, og for den yngste søn hans farbror Rasmus Envoldsen i Flensted, siden der ingen nærmere var hverken på mødrene eller fædrene side. I stedet for registrering og vurdering anmodede Peder Envoldsen om at få læst en skrivelse: "Som Peder Envoldsen efter Guds forsyn vil igen indlade sig i nyt ægteskab med enken Sidsel Simonsdatter af Assendrup i Nølev sogn i Hads Herred på den måde, at hendes søn Simon Knudsen 13 år gammel skal på den gunstige øvrigheds nærmere behag have hans halve gård, og hans søn Oluf Pedersen den anden halve part, til hvilken ende faderen Peder Envoldsen og formynderne forlangte, bemeldte deres børn, enhver for den halve gård som meldt er, måtte vorde indskrevet og udi sessionen med tiden derpå fæste at vorde meddelt, når de opnår den alder, de samme kan modtage. Imidlertid svarer Peder Envoldsen og hans hosværende hustru til gårdens udgift og samme forsvarlig med besætning og inventarium samt bygning i stand holder.

Hvad den yngste søn Søren Pedersen anbelanger, da nyder han af gårdens midler til mødrene arv 50 sldl., som uden rente i gården vorder bestående, til han bliver hans myndige år, da samme arvepart af de før ommeldte 2 børn, som gården tiltræder, og af den tillige med dens tilliggende såvel som besætning og inventarium nyder lige meget både i mark by, betaler enhver lige meget enten med rede penge eller gode fornøjelige varer af bemeldte 50 sldl. værdi, hvorved formynderen har vedbørlig indseende, som han efter loven i sin tid vil tilsvare, og som bemeldte Søren Pedersen er svagelig, så nyder han hans nødtørfigt livsophold med klæde og føde uden nogen afkortning i hans belovede arv, indtil han kommer i den stand og alder, han sit brød på andre steder kan fortjene. Som skiftet ved denne kontrakt og forening, således som for er meldt, er ført til endskab og rigtighed".

Da kontrakten også indeholdt forsikring om at holde skifteforvalteren skadesløs, blev den godkendt. Når datteren slet ikke er nævnt i kontrakten, må det være fordi, det har været vigtigt at sikre den svagelige Søren Pedersen ophold, hvis han ikke siden kunne klare sig selv, og at der derefter ikke har været midler til andet end udstyr til Anne Pedersdatter 291).

Peder Envoldsens og Sidsel Simonsdatter fik ikke børn. Da han døde, var Oluf Pedersen blevet 20 år, Anne Pedersdatter var 17 og Søren Pedersen 14 år gammel. Registreringen af indboet begynder med to kobberkedler, to gamle fade, fire gamle lysesager og en lille gammel kedel af messing og noget gammelt tin. Kakkelovn nævnes og der var kun få møbler, men der var mange dyr, 220 sldl. 3 mark 8 sk. var de værd, der var korn på loftet for 46 sldl. 3 mark 8 sk., og rugsæden blev takseret for 36 sldl. Bygningerne på 81 fag skulle sættes i stand for 40 sldl., dyr, korn og redskaber skulle være 282 sldl. værd, og der var også lidt restancer. Rasmus Envoldsen i Flensted krævede på sin myndling Søren Pedersens vegne mødrene arv på 50 sldl., som enken tilstod, og da der var lidt gæld, blandt andet til tjenestefolk, blev den samlede udgift på 407 sldl. 2 mark 14 sk. Der kunne derfor ikke blive tale om nogen arv. Enken skulle efterhånden klare betalingen af Søren Pedersens mødrene arv efter den kontrakt, der var oprettet i 1720, da hans mor døde, Søren Pedersen havde fået "sin salig fars klæder med de sølvknapper, som der udi befindes, som den salig mand for han døde havde tillagt ham", og det var godkendt af de andre arvinger 292).

298. MAREN ENVOLDSDATTER født omtrent 1673 i Kalbygård, død i Bomholt begravet 14/6 1758 i Alling. Gift med Jens Envoldsen født i Bomholt, død sst. efter 1707.

Børn:

- < **631 Henrik Jensen** født omtrent 1698
- < **632 Envold Jensen** født omtrent 1702
- < **633 Anne Jensdatter** født omtrent 1690
- < **634 Maren Jensdatter** født omtrent 1707

Maren Envoldsdatter og Jens Envoldsen blev formodentlig gift før 1690, for selvom de ejede fire sølvskeer med JESA MED og årstal 1695, så kan sølvskeerne ikke være anskaffet til deres bryllup, A har antagelig betydet Alling. Kort efter sin far Envold Rasmussens død mødte Jens Envoldsen i 1679 på Gern herreds ting for moderen Anne Jensdatter i en sag om landgildgæld. 293). Gården havde Jens Envoldsen allerede fæstet, da der blev skrevet kop- og kvægskatteregnskab i 1678 294).

Skiftet efter rytterbonden Jens Envoldsens bortdøde hustru Maren Envoldsdatter blev påbegyndt den

12. oktober 1758, men først indskrevet i skifteprotokollen i 1762. Maren Envoldsdatters bo skulle deles imellem en søn Envold Jensen boende i Fuldbro mølle, han var død og havde efterladt sig to sønner Jens Envoldsen fire år gammel og Envold Envoldsen, som var to år. Datteren Maren Jensdatter, hvis mand selvejerbonde Bertel Rasmussen i Mollerup var død, og datteren Anne Jensdatter, afgangne Tomas Andersens enke i Ovsted, som da opholdt sig i Bomholt. Mikkel Christensen i Tåning, som var morfar til Envold Jensens børn i Fuldbro mølle, var tilstede på den ældste Jens Envoldsens vegne, og den afgangne Bertel Rasmussen i Mollerup havde været formynder for den anden søn Envold Envoldsen. I hans sted havde monsr. Christian Leegård i Skanderborg påtaget sig at være formynder.

Et lille sølvbæger var mærket JESBH MEDBH og årstallet 1701, et andet lille sølvbæger var mærket JESBH MEDBH 1707 og de allerede nævnte fire sølvskeer fra 1695. Sølvet er formodentlig anskaffet ved nogle af børnenes dåb. Det øvrige indbo var almindeligt, dog var kakkelovnen en jernvindovn. Maren Envoldsdatters klæder var ikke særlig fine eller mange, men hun var jo også en gammel kone på 85 år, da hun døde. Gårdens dyr blev vurderet til 156 rdl. 2 mark. Det blev til 251 rdl 2 mark 6 sk. En del mindre beløb var udlånt, og to punge med forskellige mønter var leveret af den afdøde til præsten i Linå til opbevaring. Mønterne var 164 rdl. 4 mark 12 sk. værd, endvidere var der 20 snese dvs. 400 par træsko, som blev overladt til Jens Rasmussen i Linå for 12 rdl. 5 mark 8 sk. Derefter blev gælden angivet, men skiftet blev først sluttet den 1. marts 1762, efter at der var afholdt auktion, og arvingerne, deres lovværger og formyndere var igen forsamlede. Datteren Anne Jensdatter var i mellemtiden blevet gift med Niels Pedersen fra Alling.

Boets hele formue var 513 rdl. 3 mark 1 sk., bortskyldig gæld og anden besværing 223 rdl. 1 mark 9 sk., som med yderligere gæld og omkostninger blev 367 rdl. 2 mark 14 sk., så der til deling mellem arvingerne blev 146 rdl. 3 sk 295).

299. ANNE PEDERSDATTER født omtrent 1640, død i Galten begravet 18/4 1722. Gift med Herlov Jensen, død efter 1679.

Børn:

- < **635 Jens Herlovsen** født omtrent 1674
- < **636 Peder Herlovsen** født omtrent 1679
- < **637 Knud Herlovsen**

Anne Pedersdatters mand Herlov Jensen er nævnt sammen med sine søskende og forældre herredsfoged Jens Envoldsen og Ellen Herlovsdatter, da de for at vise deres uskyld i en tjenestepiges død aflagde bæreprøve i 1662 296).

I 1666 blev Jens Jensen i Skovby stævnet og tiltalt af Jens Envoldsen, fordi Jens Jensen havde købt en hest af Herlov Jensen men ikke betalt den. Sagsøgte blev dømt til at betale inden femten dage, men det blev nødvendigt igen at stævne ham for betalingen på 11 sldl. i foråret 1668 297).

Herlov Jensen i Lundgård stævnedes efter sin fars død samtlige Skovby mænd for deres gæld til salig Jens Envoldsen i Lundgård. Efter seks ugers opsættelse af sagen blev de efter regnskabet dømt til at betale inden femten dage 298).

1674 mødte Herlov Jensen i Lundgård på sin mor Ellen Herlovsdatters vegne for at svare på et krav fra korporal Hans Apel om betaling af restancer. Herlov Jensen svarede, at hun, siden korporalen blev Lundgård assigneret, har betalt hendes skyld og landgilde til ham, som der også var kvitteret for, og da kravet om landgildebetalingen var højere end i jordebogen, kunne hun ikke tildømmes at betale 299). Kort tid efter var Herlov Jensen flyttet til Galten, hvor han den 2. december 1674 på egne og Anne Knudsdatter, salig Peder Lauritsen i Galten, hans efterleverske hendes vegne lovbød den part, som hun ejer i den selvejerbondegård i Galten, hun påboer og Herlov Jensens hustru Anne Pedersdatters arvepart efter hendes far salig Peder Lauritsen i samme gård. Der blev givet varsel til Rasmus Knudsen og Jens Knudsen i Vengegård, Anne Knudsdatter i Galten med børn Karen Pedersdatter og Laurits Pedersen, Ellen Herlovsdatter og hendes børn Ellen Jensdatter, Rasmus, Jens og Envold Jensen i Lundgård, Niels Mortensen i Gammelgård, Oluf Pedersen i Borum, Rasmus Madsen i Skovby og Jørgen Eriksen i Vadsted, som bød sølv og penge og fik gården tilskødet ugen efter 300).

300. KAREN PEDERSDATTER født i Galten, død efter 20/5 1695 i Skanderborg. Gift med Jens Nielsen, død efter 20/5 1695 i Skanderborg.

Karen Pedersdatter fik lovbud da hendes svoger Herlov Jensen i 1674 solgte sin svigermors og sin hustru Anne Pedersdatters arv i salig Peder Lauritsens selvejergård i Galten 301). Karen Pedersdatter og hendes mand skomager Jens Nielsen er 1695 nævnt mellem arvingerne på skiftet efter Rasmus Knudsen i Vengegård, idet hendes mor Anne Knudsdatter var død forinden 302). Da Skanderup kirkebog ikke er bevaret før 1723, er der intet fundet om dette ægtepar.

301. LAURITS PEDERSEN født i Galten, død før 20/5 1695.

Laurits Pedersen fik lovbud, da hans svoger Herlov Jensen i 1674 lovbød og solgte sin hustrus og hendes mor Anne Knudsdatters arveparter i salig Peder Lauritsens gård i Galten 303). Men da han ikke er nævnt i skiftet efter hans morbror Rasmus Knudsen i Vengegård, må han være død uden livsarvinger inden da 304).

302. MAREN ANDERSDATTER født i Galten omtrent 1665. Gift 1. med Peder Pedersen Overgård født i Galten omtrent 1640, død sst. begravet 24/8 1710. Gift 2. i Galten 30/11 1710 med Peder Lauritsen fra Hemstok, død efter 26/10 1726.

Born i første ægteskab:

< **638 Maren Pedersdatter** født omtrent 1691

< **639 Anders Pedersen** døbt 8/3 1696

< **640 Karen Pedersdatter** døbt 26/2 1699

Barn i andet ægteskab:

641 Peder Pedersen døbt 3/4 1712

Maren Andersdatters far døde før 1695. Derfor var det hende og hendes søster, der er nævnt som arvinger efter hendes farbror Rasmus Knudsen i Vengegård, og det var Maren Andersdatters mand Peder Pedersen Overgård, der mødte på skiftet i Vengegård i 1695 305).

Peder Pedersens hustru Maren Andersdatter blev i 1709 stævnet til tinget for at vidne i en injuriersag mellem nogle folk fra Galten 306). 29. oktober 1710 havde Peder Lauritsen af Hemstok og Maren Andersdatter, salig Peder Pedersens enke, trolovelse i hendes egen gård. Den 26. oktober 1726 oplod Peder Lauritsen sin halve fæstegård i Galten til svigersønnen Niels Pedersen 307).

303. DORTE ANDERSDATTER født i Galten, død efter 20/5 1695. Gift med Søren Mikkelsen skipper i Århus, død efter 20/5 1695.

Dorte Andersdatter og hendes mand Søren Mikkelsen er nævnt i skiftet efter hendes farbror Rasmus Knudsen i Vengegård i 1695. De boede da i Århus 308).

304. RASMUS JENSEN født omkring 1681 i Javngyde, død sst. 9/3 1745. Hustrus navn ikke kendt, hun er antagelig død senest 1749.

Børn:

< **642 Rasmus Rasmussen** født omtrent 1718

< **643 Karen Rasmusdatter**

Rasmus Jensens mor Karen Bertelsdatter oplod i 1698 sin halve ryttergård til sønnen. Han betalte 2 rdl. i indfæstning og skulle give hende nødtørftigt ophold på stedet i hendes livstid 309). Efter Rasmus Jensens død fik hans søn Rasmus Rasmussen i 1749 fæstebrev på gården, som havde 30 fag bygninger, 3 td. 1½ alb. jordtilliggende og 1 skp. 3 fjr. ½ alb. skov. Han betalte intet i indfæstning, så gården har været i dårlig stand 310).

305. ELLEN JØRGENSDATTER født i Vadsted omtrent 1670, død i Galten begravet 7/7 1757. Gift i Galten 21/7 1696 med Jens Lauritsen født omtrent 1668 i Hemstok, død i Galten begravet 7/8 1736.

Børn:

< **644 Karen Jensdatter** døbt 6/6 1697

< **645 Anne Jensdatter** døbt 17/5 1700

< **646 Anne Jensdatter** døbt 17/5 1705

16. februar 1698 stævnedes Ellen Jørgensdatters halvbror Erik Jørgensen af Sorring på sin bror Sejer Jørgensens egne og samtlige medarvingers vegne, Rasmus Christensen i Holmstol, Søren Christensen i Lyngby og Jens Lauritsen på hustru Ellen Jørgensdatters vegne og samtlige hendes søskende, alle i Galten, salig Laurits Andersens hustru Karen Nielsdatter i Sorring for lovbud angående den halve selvejer bondegård i Sorring, som Søren Jensen påboer, og den 9. marts 1698 blev der fremlagt kontrakt oprettet mellem Erik Jørgensen og beboeren af gården og købebrev fra 27. juni 1696 om, at Søren Jensen havde købt samtlige arvingers parter, hvorfor han begærede skøde på gården 311). De arveparter har været arv efter Ellen Jørgensdatters farfar Erik Sejersen i Vadsted, som var ud af Sejerslægten, den samme slægt som er omtalt i indledningskapitlet om arven efter Jesper Pedersen.

Det var også arv i Sejerslægten, som Jens Lauritsen i Galten, Jørgen Jørgensen og Dorte Jørgensdatter med lovværge Peder Herlovsen pantsatte 12. april 1706 til dækning af deres gæld til Jørgen Eriksen Skrædder i Sorring. Pantet var deres lod og part i Bjarup mose, som de arvede efter deres salig mor Karen Knudsdatter, som boede og døde i Galten, og som Anders Lauritsen og Barbara Lauritsdatter i Sorring indtil da havde haft i leje 312).

Efter Jens Lauritsens død i 1736 blev der holdt skifte, så hans efterladte bo kunne blive delt mellem Ellen Jørgensdatter og deres tre børn, Karen Jensdatter, som var gift med Rasmus Pedersen af Galten, Anne Jensdatter gift med lægdsmanden Knud Sørensen Knudsen i Galten og Anne Jensdatter, som var 26 år og tjente hos sin mor. Til stede var Ellen Jørgensdatters lovværge Ernst Ludvig Dencke af Alken og hendes to svigersønner på deres hustruers vegne, og for den yngste datter mødte Knud Nielsen i Bjedstrup. Der var ikke særlig mange møbler eller metalgenstande i boet, og den afdødes klæder var blevet givet til svigersønnen Rasmus Pedersen, men dyrene blev vurderet til 188 sldl., og der var lidt udestående fordringer, så boets værdier var 316 sldl. 2 mark 4 sk.

Enken, lovværgen, formynderen og tilstedeværende arvinger svarede nej til spørgsmålet, om de vidste mere at opgive, samtlige svarede, at de ikke vidste andet, end at gården var en selvejergård. Værdien af selvejet blev sat til 200 sldl., hvorved formuen blev på 516 sldl. 2 mark 4 sk. Foruden dyr og andet, som skulle blive ved gården, var der også lidt gæld. Anne Jensdatters formynder Knud Nielsen fra Bjedstrup fordrerede på sin myndlings vegne forlods udtaget et beløb svarende til den udflyning, det vil sige udstyr med mere, som de to ældste havde fået, da de blev gift, det blev derefter sat til 70 sldl. Peder Herlovsen i Kalbygård, som var lovværge for enkens søster Dorte Jørgensdatter i Låsby, gjorde krav på hvad, hun kunne tilkomme efter skiftebrev af 19. juni 1694, beløbende i alt 15 sldl. 3 mark 8 sk. og mente, at hun var berettiget en part af gårdens selvejerrettighed.

Samtlige vedkommende tilkendegav, at da Dorte Jørgensdatter for mere end 30 år siden kom fra Galten til Låsby, fik hun med sig fra stedets beboer, nu afdøde Jens Lauritsen, to bæster og en ko, som ikke var af det ringeste, og de ville bevidne værdien, som dog ikke blev skrevet ind på den dertil afsatte plads. Desuden forklarede de, at hverken hun eller hendes salig mand Peder Sørensen havde gjort krav eller tiltale i langsommelig tid. Skifteretten skønnede, at Dorte Jørgensdatter ikke retsligt kunne få anvist nogen betaling, for dengang der blev skiftet i 1694, havde besværing og udgifter været højere end boets midler, og skulle hun have haft del i selvejerrettigheden, skulle hun også have taget andel i gælden, og med den nævnte gave mente de, hun havde fået dækning for de 15 sldl. 3 mark 8 sk., hun var skrevet til i skiftebrevet.

Det fremgår ikke af teksten i skiftet 1736, hvem det deri omtalte skifte var efter, men det må være efter Ellen og Dorte Jørgensdøtres mor Karen Knudsdatter, idet deres far døde allerede 1676. Udgifterne blev derefter beregnet til 285 sldl. 1 mark 8 sk., så der blev 231 sldl. 12 sk. til arvingerne. I kærlighed til sine børn forlangte enken hverken sin broderlod eller sin begravelses bekostning, hvorimod hun beholder sin fæstensgave, to fremviste sølvkander. Endvidere blev det aftalt, at de to svigersønner Knud Sørensen Knudsen og Rasmus Pedersen lod deres arv blive stående uden rente, så længe enken selv ville forestå gården. Den yngstes midler skulle ligeledes blive i boet med formynderens tilsyn 313).

306. DORTE JØRGENDATTER født i Vadsted omtrent 1670, død i Låsby begravet 7/1 1754 gift med Peder Sørensen født omtrent 1679, død i Låsby begravet 27/1 1736.

Dorte Jørgensdatter er nævnt i skiftet efter hendes svoger Jens Lauritsen i 1736 314). Efter sin mand Peder Sørensens død afstod Dorte Jørgensdatter formedelst skrøbelighed gården til hans søstersøn Søren Rasmussen 315).

307. JØRGEN JØRGENSEN født i Vadsted omtrent 1676, død i Galten begravet 29/11 1706. Jørgen Jørgensen var skrædder og antagelig ugift.

308. KNUD ANDERSEN død efter 20/5 1695.

Knud Andersen i Assens er nævnt som arving i skiftet efter sin morbror Rasmus Knudsen i Vengegård, idet hans mor var død før 1695, da skiftet blev holdt (316).

309. BIRGITTE ANDERSDATTER død efter 20/5 1695.

Birgitte Andersdatter i Assens er nævnt som arving i skiftet efter sin morbror Rasmus i 1695 (317).

310. JENS ANDERSEN født i Blegind døbt 22/7 1666, død i Fregerslev efter 1724. Gift med Ellen Jensdatter født i Fregerslev, døbt -/9 1667 i Hørning.

Børn:

- < **647 Anders Jensen** født omtrent 1699
- < **648 Kirsten Jensdatter** døbt 29/9 1702
- < **649 Jens Jensen Fregerslev** døbt 11/10 1705
- < **650 Jens Jensen Fregerslev**

Da Jens Andersens halvsøster Anne Jensdatter døde barnløs i København i 1713, var han den eneste af hendes søskende, der endnu levede, alle de andre arveberettigede var døde, så det var deres børn, der nævnes i det vidne, som blev tinglæst ved den lejlighed (318). Jens Andersens kone var datter af Jens Poulsen og Maren Espensdatter i Fregerslev. Hendes dåb er skrevet til i kirkebogens margen "en af disse dage" ud for tre søndage i september måned, hendes navn er ikke indskrevet, men hun er nævnt i skiftet efter sin mor i 1695 (319). Jens Andersen fæstede i 1711 Søren Pedersens gård i Fregerslev. I landeværnsrullen 1700 er Jens Andersen noteret med en forkert alder 36 år og hans søn Anders et halvt år (320). 1724 fæstede sønnen Anders Jensen sin fars gård, som han oplod på grund af svaghed (321).

311. PEDER OLUFSEN kaldt store Peder Olufsen født i Hørning før kirkebogen begynder i 1659, død sst. efter 1719. Gift i Hørning 4/1 1693 med Vendel Christensdatter født omtrent 1655, død i Hørning begravet 10/12 1719.

Peder Olufsens bryllup er indskrevet i Dover Kirkebog som en note: Den 4. januar 1693 Peder Olufsen og Vendel Christensdatter, som var her på Nygård, og stod deres kopulation og bryllup udi Hørning. Peder Olufsen havde nemlig fæstet enstedsgården Nygård i Dover sogn. Fæstebrevet blev skrevet den 2. marts 1692. Vendel Christensdatter var enke, da de blev gift (322), og hendes første mand Jens Poulsen døde i 1691. Peder Olufsen blev kun i Nygård til 1693, for da måtte han oplade gården til kongens hofjægermester Rene de la Roche Gallickoe, der, selvom han havde beboet gården siden 6. oktober 1693, først fik fæstebrev på den i 1704, fordi han, da den var meget forfalden, ikke havde formået at få den gjort i stand før (323).

1692 fremviste Niels Nielsen Leth for ryttergodsadministrationen et købebrev og betalte husbondhold for den gård i Hørning, Peder Olufsen sidst påboede (324), men handelen er antagelig ikke blevet til noget, for da han senere blev gift og flyttede til Fregerslev, kom han fra Skibby. På den anden halvpart af gården boede Peder Olufsens søster Anne Olufsdatter.

I en strid om skel i en selvejerskov i Hørning i 1708 vidnede Peder Olufsen, "at han kunne mindes 36 år, og at var er født på den gård ved Frands Jensens, som Rasmus Jensen (Labing) nu iboer, og siden hans far døde, var han hos sin mor 12-13 år, og da stod han for den hele gård" (325). Sidste gang Peder Olufsen nævnes, er da hans kone blev begravet i 1719.

Det er usikkert, om Peder Olufsen og Vendel Christensdatter fik børn, for det kan ikke bevises, at han var den Peder Olufsen, hvis datter Karen måtte stå offentligt skifte i Hørning kirke palmesøndag 1711 for brud på det sjette bud.

312. MAD S OLUFSEN født i Hørning døbt 27/10 1661, død i Grensten begravet 30/11 1715. Gift før 1686 med Anne Andersdatter født omtrent 1665, død i Grensten begravet 7/11 1715.

Børn:

- < **651 Anders Madsen** født omtrent 1686
- < **652 Ellen Madsdatter** født omtrent 1687
- < **653 Oluf Madsen** født omtrent 1688
- < **654 Søren Madsen** født omtrent 1691
- 655 Christen Madsen** født omtrent 1698
- < **656 Kirsten Madsdatter** født omtrent 1697
- 657 Peder Madsen** døbt 9/3 1704
- 658 Anne Madsdatter** døbt 23/1 1707

Mads Olufsen er nævnt i Hjelmslev herreds, Skanderup og Ry birkers tingbog, når han fik lovbud, og når der blev solgt arveparter, eller da der 1698 blev holdt syn på hans forældres gård i Hørning:

“Unge Peder Olufsen i Hørning for retten fremstillede 2de kaldsmænd, nemlig Jens Christensen i Labing og Peder Olufsen i Hørning, som ved ed med opholdne fingre efter loven afhjemlede, at de i dag 14 dage til hus og bopæl kald og varsel gav efterskrevne hans medarvinger, som er participerede i den halve selvejer bondegård i Hørning, som store Peder Olufsen nu påboer. Nemlig Mads Olufsen i Grensten, salig Søren Pedersens børn i Framlev med deres formynder, Rasmus Jensen i Labing og Mads Sørensen i Galten”. Desuden blev der givet varsel til store Peder Olufsen i Hørning og Frands Jensen sst. Årsagen var, at der skulle afhjemles syn på gården 326). I den efterfølgende indførsel i tingbogen af synet nævnes det, at de indstævnedede var salig Oluf Pedersens arvinger, og at det var hans gård i Hørning, der skulle synes.

Mads Olufsen boede altså i Grensten, hvor han havde en gård i fæste under Frisenvold, som han iøvrigt tjente som delefoged. Hans svigerforældre var muligvis kongelig majestæts birkefoged Anders Clausen og hans kone Ellen Pedersdatter, som boede i Grensten i 1678 327).

Mads Olufsen og Anne Andersdatter blev begravet med godt tre ugers mellemrum, så skiftet efter dem blev holdt samtidigt den 19/5 1716. De ældste af deres børn kendes kun fra skiftet:

“Skifteforhandling efter salig Mads Olufsen og hustru Anne Andersdatter, som en gård i Grensten beboede og fradøde”. Der skulle deles imellem deres efterladte børn, nemlig Anders 30 år, Oluf 28 år, Søren 25 år, som alle var deres egen værge. Christen 18 år og Peder Madsen 12 år, Ellen Madsdatter 29 år og Kirsten 19 år, deres formynder var Morten Bjerregård af Hornstrup. De umyndige drenges formynder var Peder Kock af Hornstrup.

Stuehuset havde en lille og en stor stue, et kammer, køkken og bryggers. Der var en del møbler og i et af rummene også en kakkelovn. Træbohavet var temmelig almindeligt, men rigeligt, og der var bøger imellem, “en liden gammel bibel, en gammel bog, kaldes tåreperser, to gamle bønnebøger, en evangelisk håndbog, en gammel børnelærdom, en gammel evangeliebog, en gammel liden salmebog, en mindre og en gammel kronikebog samt en gammel recesbog af Christian den Tredjes, som kan have været arv efter Mads Olufsens far eller farfar, som begge var herredsfogder.

Ægtefællernes tøj blev vurderet, og som det ofte er tilfældet, havde kvindetøjet højere værdi end mandstøjet nemlig 13 sldl. 2 mark 12 sk. for hendes og for hans 8 sldl. 2 mark 8 sk. men bortset fra Anne Andersdatters sorte polemites kjole var alt det andet tøj meget almindeligt.

Der var temmelig mange dyr, 11 heste og hopper, to plage, seks køer, tre kvier, en studnød, en ungnød og fem spædkalve. Endvidere var der femten får med lam, fire uden lam, fire væddere, to søer og fire åringspolte, to gæs og en gase. Til gården var sået 11 td. rug og 16 td. havre, mens beholdningen af korn, tærsket og utærsket, ikke var større end det, der var brug for til udsæd og husholdning. Boet blev i alt vurderet til 251 sldl. 2 mark 4 sk. Alligevel blev der underskud, dels fordi dyr og redskaber ikke helt havde den værdi, de skulle have, og dels fordi “gårdens brøstfældighed efter synsmændenes skønsomhed blev ansat for 60 sldl., så udgælden” derved blev 275 sldl. 3 mark. Der blev altså ikke noget at arve 328).

Om gården derefter blev fæstet af en af de ældste sønner vides ikke, da der ikke nævnes noget om det i skiftet, og der er ingen fæsteprotokol bevaret.

313. ANNE OLUFSDATTER født i Hørning døbt 16/1 1664, død sst. 1700. Gift 1. i Hørning 3/7 1684 med Peder Andersen, død 1688 i Bjertrup. Gift 2. med Jens Bendixen, død i Hørning 1692. Gift 3. med Frands Jensen Dallerup født omkring 1660, død i Hørning begravet 12/2 1740.

Børn i første ægteskab:

659 Karen Pedersdatter død før 1700

660 Anne Kirstine Pedersdatter død før 1700

Barn i andet ægteskab:

661 Oluf Jensen født omtrent 1691

Barn i tredje ægteskab:

< **662 Jens Frandsen** født omtrent 1697

Anne Olufsdatter blev i 1684 gift med Peder Andersen, som havde en gård i Bjertrup. Efter tre et halvt års ægteskab døde han, og skifteretten mødtes den 5. februar 1688 "udi salig afgangne Peder Andersens efterladte hus og gård her i Bjertrup rigtig skifte og deling at foretage imellem hans efterladte enke Anne Olufsdatter og børn Karen og Anne Kirstine Pedersdatter" - Som lovværge for hende mødte broderen Peder Olufsen fra Høning, mens de to pigers morbror Mads Olufsen fra Grensten var til stede som formynder for børnene.

Gårdens træbohave bestod foruden et sparsomt ret almindeligt møblement af forskelligt husgeråd, kar og tønder m.m., desuden var der en kobberkedel, to messingkedler, de uundværlige skorstenslænker og andet af jern, mens en gryde og en pande var af malm. "Enken som sædvanligt nyder sin seng fri uden deling". Der nævnes ellers ikke senge, så det vurderede sengetøj har formodentlig ligget i et par alkover, idet der var nok til to senge, der var også hynder. En drejlsdug af horgarn på 5 alen og i to bredder og en gammel daglig dug nævnes også.

Af Peder Andersens gangklæder blev kun en sort klædes klædning, bestående af kjortel og bukser, samt endnu en grå klædeskjortel vurderet. "De andre den salig mands daglige klæder var ingen mere i behold af", men det, der var, blev vurderet ret højt nemlig til 8 sldl.

Alt løsøre med redskaber og dyr, hvoraf der var fire heste og og, to føl, fire køer, en stud og en kvie, tre ungnød, tre kalve, seksten får, otte svin og tre mindre svin, tre gæs og en gase, to bitræer og kornet i laden blev talt sammen til i alt 177 sldl. 2 mark 1 sk. Herfra blev trukket de ordinære udgifter, som var på 125 sldl. 2 mark 8 sk., så der blev 51 sldl. 3 mark 9 sk. til deling med forpligtelse til moderen om at opdrage børnene i "guds frygt og forsyne dem med mad, klæder og føde, indtil de selv deres klæde og føde kan fortjene" 329).

Nøjagtig hvornår Anne Olufsdatter blev gift igen vides ikke, men da der i rytterdistriktets fæsteprotokol er skrevet mange fæstebreve ind på samme dato, kan hun godt være blevet gift nogen tid før, hendes anden mand betalte husbondhold på selvejergården i Høning, og hun var enke, da hendes mor døde i 1689. Efter forhandling mellem hende og de andre søskende om en deling af selvejergården i Høning, betalte hendes mand Jens Bendixen fra Horsens 4 rigsdaler i husbondhold den 2. marts 1692 330). De fik ved forhandlingen den vestlige del af gården. Da Anne Olufsdatter døde, havde hun en søn på 9 år, som hed Oluf efter sin morfar, og i det skifte, der blev holdt efter hendes død, nævnes det, at der var blevet holdt skifte efter Jens Bendixen den 1. september 1692.

Den 30 oktober 1693 stod Anders Pedersen i Fregerslev på salig Jens Bendixens hustru Anne Olufsdatter i Høning hendes vegne æsket og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd - "hvilke alle så og hørte samme dag på fornævnte ting for retten fremstod unge Peder Olufsen i Høning, Mads Olufsen i Grensten på deres egne vegne, Morten Jensen i Ingerslev på hans hustru Kirsten Rasmusdatter og hendes børns vegne, Rasmus Jensen i Labing på hans hustru Anne Olufsdatters vegne, som i hånd tog fornævnte Anders Pedersen i Fregerslev og med deres fri vilje og velberåd hu solgte, skødede og afhændede, så og her med sælger, skøder og aldeles klarlig afhænder fra dem, deres hustruer, børn og arvinger til fornævnte salig Jens Bendixens efterladte hustru, fornævnte Anne Olufsdatter, og hendes arvinger til evindelig ejendom at have nyde og bruge og beholde al den lod, del, part, ret og rettighed, som dem med rette tilhører, og som de arveligen er tilfalden i den halve selvejer bondegård i Høning, som bemeldte Anne Olufsdatter nu selv påboer, det være sig udi by og mark, gård og gårdsted, huse og bygninger samt gadehuse, ager og eng, skov og mark, hede og fællede, mose og kær, fiskevand og fægang, vådt og tørt, lyngslet og tørvegroft inden og uden alle markeskel, som nu tilligger og af arilds tid tilligget haver og med rette bør at tilligge" osv. 331).

Når skødet blev tinglæst efter Jens Bendixens død og ikke før eller samtidigt med, at hans husbondhold blev indskrevet i fæsteprotokollen, er det formodentlig først blevet nødvendigt at få det gjort, netop fordi han var død, og fordi Anne Olufsdatter skulle giftes igen.

Anne Olufsdatters tredje mand Frands Jensen Dallerup kom fra Galten i Framlev herred, og han må have overtaget sin kones gård, også selvom der ikke er blevet udstedt noget skøde til ham, for mange år senere i 1758 fik en datter af hans andet ægteskab og hendes mand skøde på den samme gård, og mellem de mange selvejerskøder, som blev afskrevet, da ryttergodset 1767 skulle sælges, ligger Anne Olufsdatters skøde som nr. 1 og Niels Pedersen Leth og Apelone Frandsdatters skøde som nummer 2 på gård nummer 57 i Hørning 332).

Den 7. august 1700 var skifteretten "forsamlet udi Frands Jensens hus og bo i Hørning, rigtig skifte og deling at foretage og holde imellem ham og hans salig kone afgangne Anne Olufsdatters efterladte børn, nemlig Oluf Jensen, som er i sit alders 9de år, og Jens Frandsen, der nu er i sit alders 3die år" - "overværende faderen på egen og på den ældste søn Oluf Jensens vegne hans farbror og formynder Knud Bendixen af Ovdrup samt på den yngste søn Jens Frandsens vegne Rasmus Jensen af Hørning" - Igen var der tale om almindeligt bohøve. Af Anne Olufsdatters klæder skal kun nævnes en kjole af sort klæde, som blev vurderet højt til 6 sldl. Tøjet var 9 sldl. 2 mark 10 sk. værd.

Udstyret i gården var to vogne, en gammel slæde, en plov med behør og en harve. Besætningen var på fire heste, et gammelt øg, en hoppe og et spædt føl. Desuden var der tre køer, tre kvier, en lille studeungnød og en spædkalv, otte får, otte lam og en gammel vædder, to sosvin, to små galte, fem små grise, to bistader, to gamle gæs, en gase og ni gæslinger, samt sæden på marken. I alt værdier for 247 sldl 3 mark 11 sk. Selvejergården skulle takseres efter loven, "hvorefter enhver sin anpart nyder, og kan da bemeldte Frands Jensen tilkomme en broderlod, som ham arvelig kan tilfalde efter hans afdøde søn nu salig Peder Frandsen, som skal have overlevet moderen", der nok er død i barselseng.

Den afdødes ældste søn havde sin fædrene arv på 26 sldl. 15 sk. stående i boet, der foruden, som barnet forlods er forundt tre dusin små sølvknapper, en sølv bukseknep, et par sølvspænder, tre små skjorteknapper, en liden skjorte, seler, et par læder bukser, en gammel grå halvslidt klædeskjole, en sort klædeskjole og en rød nattrøje, hvilke klæder er en del anvendt til barnets brug og nytte og nu næsten opslidte. Sølvet fandtes her udi boet og kommer barnet til gode, og formynderen under hænder leveret". Imidlertid var der yderligere gæld, så udgiften blev på 275 sldl 2 mark 9 sk., så derved blev der intet til deling mellem arvingerne.

"Angående Frands Jensens stedsøn Oluf Jensen, da forbliver han hos stedfaderen med formynderens samtykke, så længe de derom kan forenes, og imidlertid han således hos stedfaderen forbliver, har han ham med klæde, føde og kristelig optugtelse samt skolegang at forsyne, som han for Gud og øvrigheden agter at ansvars" - og efter lignende formaninger angående den afdødes anden søn Jens Frandsen, blev skiftet sluttet 333).

314. ANNE OLUFSDATTER født i Hørning døbt 14/3 1666. Gift før 1690 med Rasmus Jensen Labing født i Labing i Framlev sogn, død efter 24/4 1707.

Børn:

- < **663 Kirsten Rasmusdatter** født i Labing, Framlev sogn
- < **664 Maren Rasmusdatter** døbt 9/6 1695 i Framlev
- 665 Oluf Rasmussen** døbt 24/8 1696 begravet 6/1 1697 i Framlev
- 666 Karen Rasmusdatter** døbt 10/4 1698 i Framlev
- < **667 Karen Rasmusdatter** døbt 25/6 1702 i Hørning
- < **668 Oluf Rasmussen** døbt 20/7 1704 i Hørning

Da der i februar 1690 blev holdt skifte efter Anne Olufsdatters mor, var hun allerede blevet gift og boede i Labing i Framlev sogn. Hendes mand Rasmus Jensen fik tilnavnet Labing, da de i løbet af 1698 flyttede til Anne Olufsdatters fødegård i Hørning, som hendes ældre bror Peder Olufsen havde overtaget, da der blev skiftet efter deres mor, fik Rasmus Jensen Labing skøde på den 19. december 1698: "For retten fremstod Mads Olufsen af Grensten, Frands Jensen i Hørning, yngre Peder Olufsen i Galten, stor Peder Olufsen i Hørning og Mads Sørensen i Galten, som i hånd tog fornævnte Rasmus Jensen af Labing solgte, skødede og afhændede fra dem og deres arvinger til fornævnte Rasmus Jensen og hans hustru Anne Olufsdatter og deres arvinger alle de lodder, parter, ret og rettigheder, som de arveligen er tilfalden efter deres sal. forældre i den halve selvejer bondegård i Hørning, som stor Peder Olufsen og Hans Poulsen påboer" osv.

Rasmus Labing blev 1707 stævnet til retten af regimentsskriveren og Mikkel Sørensen Due i Hørning. Årsagen var at Mikkel Due havde været i den skov, Spangskoven kaldet, hvor han havde fældet en bøg og havde hugget en anden næsten halvt omfældet, "så kom fornævnte Rasmus Labing ridende og bad, at Mikkel Due ville godvilligt fly ham sin økse", hvortil han svarede nej. "Da tog Rasmus Labing fat i øksen med ham, og da Mikkel Due ej ville slippe den, bad Rasmus Labing ham vare sig, (at) han ej skar sig på øksen, så som han ej ville såre ham dermed eller gøre ham skade". Det endte med, at Rasmus Labing fik øksen, og så "fulgtes de til hobe hjem med hverandre". Mikkel Due blev spurgt, om Rasmus havde taget øksen med magt, men han svarede, at det var foregået, som det allerede var vidnet.

Sagen udviklede sig til et spørgsmål om, hvem der havde ejendomsretten til skoven, flere vidner stod frem og Rasmus Labing protesterede, han ejede kun halvdelen af den gård, han beboede, og at ejerne af den anden del, salig Søren Pedersens tre umyndige drenge, Oluf Sørensen, som Mads Olufsen i Grensten er formynder for, Søren Sørensen og hans formynder Peder Sørensen i Blegind og den yngste Søren Sørensen og hans formynder Jens Jensen i Framlev burde have kald og varsel, og han fremviste sit skøde af 16. december 1698 334).

315. PEDER OLUFSEN, kaldet unge eller yngre Peder Olufsen, født i Hørning døbt 28/4 1672, død 3/11 1716 i Helstrup. Gift 1. 4/3 1703 i Helstrup med Maren Eriksdatter, død sst. begravet 30/6 1709. Gift 2. hans hustrus navn ikke kendt.

Børn i første ægteskab:

669 Erik Pedersen døbt 30/9 1703 begravet 6/4 1704

670 Oluf Pedersen døbt 9/11 1704

671 Kirsten Pedersdatter døbt 22/7 begravet 31/7 1707

Børn i andet ægteskab:

672 Maren Pedersdatter døbt 9/10 begravet 4/11 1711

673 Maren Pedersdatter døbt 18/1 1715 begravet 12/6 1717

Udover oplysninger fra kirkebøgerne, blandt andet om, hvornår Peder Olufsen var fadder i Hørning hos sin søster i 1702, samt de skøder og lovbud, hvori Peder Olufsen nævnes som sælger af arveparter, er det ikke lykkedes at finde noget om ham og hans familie.

316. KAREN OLUFSDATTER født i Hørning døbt 20/6 1675, død efter 16/7 1708 i Høver. Gift med Mads Sørensen, død i Høver før 16/1708. Gift 2. med Knud Eriksen, død i Høver efter 1714.

Børn i første ægteskab:

674 Søren Madsen døbt 27/2 1698

675 Oluf Madsen døbt 28/3 1700

676 Kirsten Madsdatter døbt 2/4 1702

677 Anne Lisbeth Madsdatter døbt 27/12 1704

1698 var Karen Olufsdatters mand Mads Sørensen med til på hendes vegne at skøde gården i Hørning til Anne Olufsdatter. Mads Sørensen var søn af selvejerbonde Søren Frandsen i Galten og Maren Madsdatter. Den 11. maj 1698 stævnedes Søren Knudsen i Galten salig Søren Frandsens arvinger, Rasmus Rasmussen og hustru Sidsel Sørensdatter i Galten, Niels Sørensen i Skovby og hans hustru Johanne Sørensdatter samt Mads Sørensen i Galten formedelst 100 sldl., som er delt mellem dem efter salig Søren Frandsen, efter Frands Sørensens bekendelse, hvoraf en søsterlod kunne tilfalde hans små umyndige børn. Arvingerne vidnede om delingen, og Rasmus Rasmussen og Niels Sørensen vedgik at de havde handlet ulovligt. Ugen efter berettede Mads Sørensen på tinget, at han vil levere sin part af de 100 sldl. til Søren Knudsens børn, og salig Søren Frandsens døtre Johanne Sørensdatter, Niels Sørensens hustru og Sidsel Sørensdatter 335).

Imidlertid havde Mads Sørensen været på tinget nogen tid forinden, for den 14. april 1697 stævnedes regimentsskriveren ham for lejermarksbøder, fordi han måske havde udstået kirkens disciplin på et forkert grundlag. Flere vidnede, at Maren Lauritsdatter kom frugtsommelig af hans tjeneste og folk sagde, at han var den rette barnefar. Han blev derefter tilbudt at gøre ed på, at han ikke havde haft

lejemål med Maren Lauritsdatter, men med hårdnakkede ord svarede Mads Sørensen, at ingen skulle tvinge ham til at aflægge ed, hvis hun havde udlagt ham.

Senest samme år må han og Karen Olufsdatter være blevet gift for deres ældste barn er døbt i februar 1698, og den 1. juni det år "stævnedes herredsfoged Claus Jessen samtlige Galten bymænd for at vidne om de ord, præsten hr. Christen Bøg i Storryng havde ladet falde over for Claus Jessen, da han spurgte ham, hvorledes det gik med det stolestade, Mads Sørensens hustru med flere sidder i, hvortil han svarede, at det går aldrig, at Madses kone skal sidde inden for de andre, idet gangstedet (dvs. den yderste plads ved gangen) hører til Madses gård, hvortil herredsfogeden svarede, at det skete næppe, idet loven siger, at unge skal ydmyge sig for gamle". Sagen blev forliget ved godtfolks mellemkomst.

Den 25. august 1700 begærede Frands Sørensen i Galten dom i sagen mellem ham og Johanne Vorigård sst., fordi hun uden bevis havde beskyldt Frands Sørensens salig hustru og hendes afkom for troldfolk. Dommen lød: "Hun bør for retten gøre afbigt, og Mads Sørensens hustru i Galten Karen Olufsdatter burde betale sit faldsmål, da hun ikke ville møde for at vidne i sagen".

Efter en opsættelse begærede Rasmus Broberg til Sjelle Skovgård 18. april 1703 dom over et par bønder. Dommen lød: Jens Rasmussen, som har fæstet sig til Simon Klog i Skorryng, og er optaget i lægdsrullen hos samme mand, bør blive til faredag, og Mads Sørensen rytterbonde i Galten, som har antaget Jens Rasmussen i tjeneste uden pas, betale 12 rdl som straf.

Den 12. maj 1706 blev selvejergården i Galten solgt: "Søren Knudsen af Galten på egne og sine børn Knud Sørensen og Sidsel Sørensdatters vegne Niels Simonsen af Skovby på egne og hustru Johanne Sørensdatters vegne Laurits Simonsen i Galten på hustru Sidsel Sørensdatters vegne Frands Sørensen i Galten på egne vegne og med fuldmagt af Mads Sørensen solgte og skødede til herredsfoged Claus Jessen den selvejergård i Galten, som salig Søren Frandsen og hans søn Mads Sørensen sidst beboede. Mads Sørensen flyttede derefter til Høver, og der døde han i 1708, idet regimentsskriver Holmer på tinget den 29. februar gav tilkende, at skifte efter salig Mads Sørensen rytterbonde i Høver ville blive afholdt i stervboet den 1. marts klokken 10 336).

Efter Mads Sørensens død blev Karen Olufsdatters gift med Knud Eriksen. Han stævnedes i 1711 præsten hr. Christen Bøg i Storryng angående nogle ord, som havde passeret mellem præsten og Knud Eriksens kone Karen Olufsdatter i Høver. Hr. Christen Bøg tilbød forlig, idet han ikke havde beskyldt hende for noget uærligt, og han vidste kun og godt om hende.

1714 fremlagde regimentsskriveren syn på rytterbonden Knud Eriksens besætning og gård i Høver og fremlagde desuden registrering af hans bo og spurgte ham, om han ikke havde bortlejet noget af gårdens jord, hvortil han svarede, at han havde lejet det ud til smeden hyrden og markmanden for deres arbejde 337). Hvad der siden blev af Knud Eriksen, Karen Olufsdatter og hendes børn vides ikke.

317. CHRISTEN SEJERSEN født omtrent 1650 i Fregerslev, død sst. begravet 24/8 1680 i Hørning. Gift 24/10 1675 i Hørning med Maren Espensdatter.

Børn:

678 Sejer Christensen døbt 28/3 1676

< **679 Anne Christensdatter** døbt 25/11 1677

< **680 Karen Christensdatter** døbt 2/11 1679

Christen Sejersen havde ved alle sine børns dåb stedfaderen Espen Rasmussen som fadder. Rasmus Jensen Søgårds hustru var fadder to gange, det samme var ved to lejligheder en datter af Rasmus Pedersen Nørgård, om det var den samme hver gang ses ikke. Endvidere var herredsfoged Oluf Pedersen repræsenteret ved alle tre barnedåber, i 1676 ved en søn, 1677 ved to døtre og i 1679 var to sønner faddere, og de var ligesom Rasmus Nørgårds døtre Christen Sejersens fætre og kusiner. Moderen Maren Espensdatters søster, som også hed Maren bar barnet i 1676, mens gudmoderen i 1677 var Poul Jensens hustru fra Hørning, hvad hun hed vides ikke, men både hun og manden var også faddere et par gange hos Oluf Pedersen, så de har nok også på en eller anden måde været i familie med Christen Sejersen. I 1679 var Rasmus Madsens hustru Sidsel Espensdatter fra Hørning gudmor, også hun var en søster til barnets moder.

Formodentlig har Maren Espensdatter giftet sig igen da Christen Sejersen døde i 1680, men da der intet bryllup er fundet og kvinderne ellers ikke nævnes ved navn i Hørning ældste kirkebog, har det ikke været muligt at finde noget, hverken om hende eller børnenes senere skæbne.

318. PEDER SEJERSEN født i Fregerslev omtrent 1653, død sst. begravet 6/4 1704 i Hørning, gift med Maren Poulsdatter født i Fregerslev døbt i Hørning 21/1 1666, død i Fregerslev begravet 24/6 1740 i Hørning.

Børn:

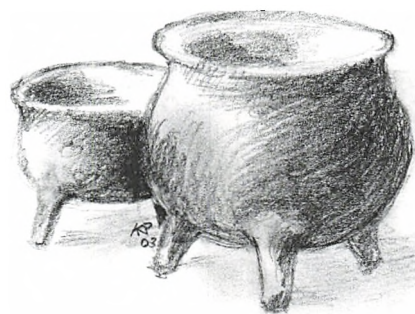
- < **681 Sejer Pedersen** født omtrent 1687
- < **682 Anne Pedersdatter** født omtrent 1691
- 683 Karen Pedersdatter** født omtrent 1693
- 684 Karen Pedersdatter** født omtrent 1695
- 685 Christen Pedersen** født omtrent 1699
- 686 Peder Pedersen** født omtrent 1702

Poul Lauritsen i Fregerslev overlod i 1687 gården til sin datter Maren Poulsdatter og svigersøn Peder Sejersens, som lovede at forsørge den gamle mand, hvis kone Anne Andersdatter derfor må være død inden fæstebrevet blev skrevet 338).

1688 stævnedes regimentsskriveren løjtnant Petter Herzhauser, som havde kvarter i Kolt, til Hjelmslev herreds ting "angående et slagsmål som han på Peder Sejersens i Fregerslev skal have øvet". Poul Lauritsen i Fregerslev stod frem og aflagde ed, "at på sidst afdagte onsdag otte dage, da kom fornævnte velædle hr. løjtnant til Fregerslev at annamme hø af bønderne på rytternes vegne, og som han og korporal Suchtenberg kom i engene, begyndte de først at lade læsse af Peder Sejersens hø, og så læssede Peder Sejersens så meget på vognen, som han syntes var ret. Da sagde løjtnanten, at han skulle lægge mere på, og Peder Sejersens sagde nej! og hvis løjtnanten ikke ville tage imod det, ville han læsse efter kongens mål. Korporalen svarede, at de tog ingen stakkede læs, hvortil Peder Sejersens svarede, at ville løjtnanten ikke have det, så ville han lade anden øvrighed det se. "Da slog løjtnanten målet sønder for fornævnte Peder Sejersens, og sagde til ham, "Sla' igien din rødskiægget skiælm", men han sagde, at det ville han ikke, "men (han) ville få bedre ret (ved at) ride til kommissæren og klage". Dertil svarede løjtnanten, "kan han sætte dig fra din gård, da kan han ikke sætte mig fra min bestilling, dertil var han for stakket". Maren Poulsdatter fornævnte Peder Sejersens hustru vidnede lige som Poul Lauritsen havde gjort. Peder Iversen, Rasmus Pedersen, Oluf Poulsen og Jens Rasmussen alle fra Fregerslev havde i regimentsskriverens overværelse synet det læs hø, løjtnanten og Peder Sejersens var kommet i tvistighed om. Efter det gamle mål, som officererne havde, var læsset ikke langt nok, men efter det nye mål, som regimentsskriveren havde med, var det to fingerbredder for stakket, noget for højt og noget for bredt, hvilket de afhjemlede for et fuldt syn 339). Som sædvanlig når der var spektakler mellem bønderne og militæret, får man ingen afslutning på sagen, dog har løjtnanten nok om ikke andet fået en påtale, for de måtte naturligvis ikke slå bønderne.

Peder Sejersens børns navne og omtrentlige fødselsår fremgår af skiftet efter ham, der blev holdt den 12. december 1704. Formynderen, som i skiftet kaldes børnenes farbror var den afdødes halvbror Espen Rasmussen i Fregerslev.

Bohavet var yderst beskedent, et bord med skuffe og fod af asketræ, to gamle stole, en egetræskiste med lås, en større og en mindre af fyrretræ, en vugge og noget husgeråd, en kobber og en messingkedel, to skorstenslænker, en rist og en pande samt lidt værktøj og redskaber, det var alt. Antagelig er kogemaden blevet lavet i lerpotter af den slags, som senere blev kendt som jydepotter. Den salig mands gangklæder var lige så beskedne, en vadmelkjole, et par læderbukser og en hvid trøje, så lidt var der, at det næppe er til at tro, at han har kunnet klare sig med det, men havde han været syg en tid, er det er ikke helt utænkeligt at den ældste søn på 17 år, kan have fået noget af tøjet inden faderen døde. Sengeklæderne har været så ringe, at de ikke blev nærmere specificeret, men kun indskrevet som enkens seng, børnenes seng og drengens seng. Der var værdier for 162 sldl. 1 mark 4 skilling, men de 30 fag bygninger skulle repareres for 30 sletdaler. Beholdningen af korn svarede nogenlunde til det, der skulle være

Sorte potter. Tegning efter fotografier af delvist bevarede lergryder fra 1600-tallets sidste halvdel

ved gården, dog var der et lille overtal af dyr. Desuden var der gæld, blandt andet kirkens tiende og afgifterne til kongen. Trods alt blev der overskud idet "besværingen" blev på 143 sletdaler og 4 sk., så der blev 19 sldl. 1 mark til deling. "hvilket her udi boet uden rente bliver stående under farbroderens tilsyn, indtil enhver bliver 16 år. Den ældste dreng hans anpart forrentes straks, og nyder han der foruden efter samtliges begæring den udi registreringen opførte blakkede studnød, som den salig mand ham har givet ham". Boet blev overdraget til Søren Jensen, "som stedet har i fæste og enken ægter" 340).

319. KAREN SEJERSDATTER født i Fregerslev.

Karen Sejersdatter boede hos sine forældre i 1678, da fjerde rytterregiments kop- og kvægskat blev skrevet 341).

320. MAREN RASMUSDATTER født i Fregerslev døbt 22/11 1663 i Hørning.

Maren Rasmusdatter er muligvis død ung, da det ikke har været muligt at finde oplysning om hende, hverken i kirkebogen eller andet steds.

321. ANNE RASMUSDATTER født i Fregerslev døbt 16/12 1666 i Hørning.

Kan være den Anne Rasmusdatter, som blev begravet 17/11 1703 36 år gammel. Der er ikke fundet noget skifte efter hende.

322. ESPEN RASMUSSEN født i Fregerslev døbt 10/4 1670 i Hørning, død i Fregerslev (før 17/7 1716) begravet i Hørning 20/6 1717. Gift i Stilling med Kirsten Poulsdatter før 1708.

Børn:

- < **687 Rasmus Espensen** født omtrent 1708
- < **688 Karen Espensdatter** døbt 17/2 1709
- < **689 Anne Espensdatter** døbt 12/7 1711

Espen Rasmussens kone Kirsten Poulsdatter var datter af selvejer Poul Pedersen og hustru Anne Rasmusdatter fra Stilling 342). Espen Rasmussen og Kirsten Poulsdatter må være blevet gift før 1708 men dog tidligst omkring 1700, for den 27. oktober det år blev Espen Rasmussens fæstebrev skrevet. Gården var den halvgård i Fregerslev, som hans far før havde haft, og som han var blevet for gammel og svagelig til at beholde. Gårdens hartkorn var da sat til 2 td. og 5 skp.

Espen Rasmussens begravelse er fejlagtigt indskrevet i kirkebogen den 20. juni 1717, og da der sammenholdt med skifteprotokollen er flere fejl af samme slags i Hørning kirkebog, kendes den rigtige begravelsesdato ikke. De to pigers dåb, som ovenfor er noteret efter kirkebogen, stemmer heller ikke med deres alder i skiftet efter faderen, og det ældste barns dåb er ikke indført.

Skiftet blev holdt den 27. juni 1716 "imellem hans efterladte enke Kirsten Poulsdatter og deres i ægteskab sammen avlede børn, nemlig Rasmus Espensen 8 år, Anne Espensdatter 5 år og Karen Espensdatter 2 år, børnenes morbror Søren Poulsen fra Stilling var med som formynder.

Af klæder efterlod Esben Rasmussen sig kun en gammel sort kjole, en rød trøje, og et par sorte bukser altsammen syet af klæde. Der var otte bæster af forskellig alder, tre køer, fire kvier, hvoraf den ene var med kalv, desuden to spædkalve og to unge stude, seksten får og ti lam, fem uge svin og to gæs og en gase. Løsøre og andre ejendele blev vurderet til 226 sldl. 3 mark 4 sk. Gårdens bygninger var på 38½ fag, og de skulle repareres for 20 sldl., som sammen med den fastsatte værdi af dyr og korn, der skulle blive ved gården og nogle skatter, samt en gæld på 10 sldl. til den afdødes svoger Søren Poulsen i Stilling blev i alt 141 sldl. 3 mark 14 sk. Der blev således 84 sldl. 3 mark 6 sk. til arvingerne med 42 sldl. 3 mark 6 sk. til enken og ligeså til børnene 343).

Espen Rasmussens enke Kirsten Poulsdatter blev efter hans død gift med Laurits Jensen, som før havde været gift med Volborg Rasmusdatter, datter af Rasmus Jensen Søgård i Fregerslev 344). Dette ægteskab blev af meget kort varighed for Laurits Jensen blev den 18. september fundet død på Fregerslev mark.

Der blev holdt syn for at få afgjort om, dødsfaldet var hændeligt uheld eller ej. Laurits Jensen blev fundet i et vandkær noget øst for Fregerslev. Han blev taget op af vandet og afført klæderne, en grå vadmels kjole, tre trøjer, som var en hvid vadmels trøje, en hvid linned trøje, og en lædertrøje, samt brystduk, to par bukser og en foret hue, strømper og træsko. "Da så vi ham såvel på hans hoved som

på hans bare legeme ingen tegn, stød, slag eller sårsmål fandtes på ham, som kunne forårsaget hans død". På brystet indenfor klæderne fandt man en salmebog, og ved siden af kæret stod en "glasbutelje med ungefær en halv pot brændevin". Derefter blev Kirsten Poulsdatter, tjenestefolk og naboen forhørt om, der var en årsag til det skete. "Da blev berettet at bemeldte Laurits Jensen på nogen tid og særdeles de sidste otte dage havde været sygelig og urolig i hovedet, nogle nætter rejst sig af sin seng iført sine klæder og gået ud i gården og i marken, og endelig omsider kommen ind igen. Og ligeledes berettes, at han imellem afvigte torsdag og fredag om natten er udgangen og da således i raseri og urolige tanker måtte være druknet i ovenmeldte vandkær, at vi således havde synet forrettet bekræftes med samtlige vore hænders underskrivelse, som vi videre vil være gestandig hvor og behov gores.- Kirsten Poulsdatter og tjenestekarlen Peder Poulsen vidnede det samme, og tilføjede at Laurits Jensen nogen tid, og særdeles en otte dage har været sygelig og i urolige tanker, så han der over i vildelse og raseri må være blevet druknet, som forklaret er, og ingen anden årsag til hans død vides. Adskillige andre var af samme mening både hans stedson Rasmus Christensen, hans farbror Peder Lauritsen og hans fætter Laurits Pedersen fra Ingerslev.

Da det ikke kunne bevises, om det var et uheld eller selvmord, så var det meget vigtigt for de efterladte at få bevidnet, at det måtte være sket på grund af sygdom og "raseri", da det betragtedes som en formildende omstændighed ved selvmord, og den døde derfor alligevel kunne blive begravet i indviet jord, og hans efterladte ejendele kunne tilfalde hans arvinger, da de ellers ville være forbrudt til godsejeren i dette tilfælde kronen 345).

323. ANNE RASMUSDATTER født omtrent 1654 i Fregerslev, død i Skibby begravet 3/12 1733 i Harlev. Gift med Peder Danielsen Kå født i Skibby omtrent 1656, død sst. begravet 14/8 1722 i Harlev.

Børn:

- < **690 Daniel Pedersen Kå** født omtrent 1678
- < **691 Christen Pedersen Kå** født omtrent 1679
- < **692 Kirsten Pedersdatter Kå** født omtrent 1683
- < **693 Anne Pedersdatter Kå** døbt 4/1 1694

Mod forventning er Anne Rasmusdatters bryllup ikke indført i Hørning kirkebog, men der er ingen tvivl om, at hun omkring 1676/77 blev gift med Peder Danielsen Kå fra Skibby i Harlev sogn. Hans forældre var Daniel Pedersen Kå og Kirsten Pedersdatter Leth, som havde haft fæste på en af de tre store gårde, som Skibby bestod af. Efter faderens død blev gården delt mellem Peder Kå og hans bror Jens, men da den sidste ret hurtigt opgav at drive sin del af gården, opstod der strid, idet regiments-skriveren fæstede Jens Danielsens del ud til hans fætter Mogens Rasmussen.

Sagen indledes med en synsforretning hvor gårdens bygninger og noget af jorden blev synet. Peder Danielsen nægtede at være med, og det blev så opsat til senere, men abildhaven og bygningerne blev delt, og det ser ud til, at Peder Danielsens del var i langt bedre stand end den del Mogens Rasmussen skulle have. For der var hverken skorsten eller ovn, og hans del af laden var helt faldet sammen. Derfor skulle Peder Danielsen betale ham 10 sletdaler som hjælp til reparationen, og han mente at Mogens Rasmussen havde givet overbud ved at love at indrette en passende aftægt til Jens Danielsen. Peder Danielsen Kå protesterede over delingen og mente, at der ikke var blevet givet rigtig varsel for synet, og han hævdede at Oberst Sturich havde givet ham fæstebrev på hele gården, så han må have ment, at også obersten skulle have været varslet.

Den omtalte deling af bygningerne viste sig at være helt identisk med den deling, som hans sagfører Laurits Christoffersen fra Skanderborg kunne fremlægge i sagen, nemlig "en underskrevet gårddeling på stemplet papir, som således formeldte: kendes vi underskrevne, at vi har været overværende, der Jens Danielsen og Per Kå skiftede gårds bygning i Skibby, som de bor på, desligeste boskab, skiver, kister, sengeklæder og alt, hvad som fandtes i huset intet undtagen i nogen måder.

Først af husene bekom Jens Danielsen til stue 5 fag, korsstuen 5 fag og Per Kå til sin værelse storstuen og salshuset. Jens Danielsen 9 fag af den søndre lade i den vestre ende, og Peder Kå de andre fag ved den østre ende. Og bekom Peder Kå de fleste fag huse for den årsag, at de er ringere end den part Jens Danielsen tilfaldt, men alt indboskabet skiftet (de) rigtig og redelig imellem hinanden undtagen bryggekedlen hvilken Per Kå svarede, at han havde betalt Jens Danielsen sin part med rede penge hvortil Jens svarede jo! at han havde givet ham ti rdl. for sin part forgangen vinter, men alt andet, hvad

som fandtes i huset, skiftet de rigtig og redeligen mellem hver andre, så at der var ingen fratykke på nogen sider i nogen måde. Og at det af fornævnte urykkeligt holdes skal, haver vi vores hænder med 3 bogstaver her neden underskrevet og venligt bedt Oluf Pedersen herredsfoged i Hørning, Rasmus Pedersen i Fregerslev og anden Rasmus Pedersen sammesteds og Jesper Jensen i Årslev dette med os at underskrive datum Skibby den 22. juli 1677 og stod underskrevet IDS PDS til vitterlighed Oluf Pedersen RPS RPS til vitterlighed Peder Jensen”.

Tre af medunderskriverne var herredsfoged Oluf Pedersen fra Hørning, Peder Danielsens svigerfar Rasmus Pedersen Nørgård og Rasmus Pedersen fra Fregerslev, og Peder Danielsen påstod at oberst Sturich kort før han drog i krig havde givet ham fæstebrev på Jens Danielsens del af gården, og af den retssag, som fulgte, kan det se ud til, at der i ryttergodsets første tid har været usikkerhed om, hvem der på rytteriets vegne havde ret til at udstede fæstebreve, i hvert fald når det gælder de gårde, der som denne var udlagt til officersgårde. Endvidere kunne det se ud til, at hensigten med at lade Jens Danielsen få fæste på halvdelen af gården, har været, at han skulle være en stråmand eller garant, for at Peder Danielsen siden kunne få hele gården, for dels havde hans svigerfar Rasmus Pedersen Nørgård lovet at betale stedsålet, og dels var Jens Danielsen tydeligvis for svagelig til at stå for en stor gård. Det omtalte syn til deling af gården mellem Peder Danielsen og Mogens Rasmussen fandt da også sted den 22. oktober 1677, kun tre måneder efter delingen mellem brødrene havde fundet sted, så det kan endog være at Jens Danielsen i virkeligheden slet ikke var blevet godkendt som fæster.

Efter synet havde fundet sted, tilbød Mogens Rasmussen Peder Danielsen, at når han blot ville vælge hvilken part både af huse og jord, han ville have, så var han fornøjet, “på det nogen ikke skulle tænke, han ville gøre ham i ringeste måde nogen uret, hvor til Peder Danielsen svaret intet”.

Peder Danielsen mente også, at Mogens Rasmussen havde “overbudt” ham ved at skrive kontrakt med Jens Danielsen om en passende aftægtsbolig på to stok loft over porten og et spænd ved den nordre side af porten, samt et udskud ved enden af samme spænd hus til sit korn og fæmon, “hvilken husværelse Mogens Rasmussen tillige med sin kautionist hr. Jens Lauritsen urykkeligen (har) tilforpligtet og tilbunden (sig) at bygge og vedligeholde med tømmer og tag hans (Jens Danielsens) livstid med samme husværelse, min broder på samme skiftepart skulle nyde”, hævder Peder Danielsen i sit skriftlige indlæg, men der nævnes intet om, at han selv havde forpligtet sig til at yde ham ophold. Han mente desuden, at det var forkert at han, som havde holdt sin gårdspart ved magt, skulle betale for den sammenfaldne lades reparation, det måtte være en sag mellem broderen og Mogens Rasmussen, for ellers kunne enhver jo på den måde ruinere en anden. Det nævnes ganske vist, at Peder Danielsen havde fået den ringeste del af gården, da der blev holdt skifte, men derved mentes formodentlig et mindre antal fag, for han kan næppe have nået at forbedre gården væsentlig på kun tre måneder, og det virker ligeledes underligt, at Jens Danielsen overhovedet ikke blev spurgt om sin mening, og i øvrigt ikke blev stævnet en eneste gang under hele den lange sag.

At Laurits Christoffersen var blevet valgt til at føre sagen, var næppe nogen tilfældighed, Peder Kå har vidst, at han var hans kones næstsøskendebarn, og han var tingskriver i Hjelmslev herred, hvor hendes fætter Oluf Pedersen fra Hørning var herredsfoged.

Året efter 10. juli blev sagen genoptaget og indledt med at Oluf Bunde fra Vorgård på regiments-skriverens vegne afkrævede Peder Danielsen det fæstebrev på hele gården, som hans excellence hr. generalkrigskommissær hr. oberst Sturich skulle have givet ham, hvilket Peder Danielsen Kå ikke havde villet udlevere, hvorfor sagen blev udsat. Fjorten dage senere mødte Peder Danielsen Kå og Laurits Christoffersen op og fik nogle dokumenter indskrevet i tingbogen. Det første var en skrivelse til amts-skriver Just Hansen, med en klage over at han Peder Kå forfølges med retssager fra regiments-skriver Mathias Ferslovius side om udlevering af oberst Sturich fæstebrev til ham, og det til trods for, at han havde vidner, her imellem regiments-skriverens kone, på at obersten i egen person inden han rejste, havde leveret fæstebrevet til Ferslovius, og at et tilbud om levering af en kopi var læst og påskrevet ved Framlev herreds ting, om regiments-skriveren eller nogen på hans vegne ville modtage den, hvilket unægtelig ikke fremgår af tingbogen. Foruden det havde han ved tvende dannemænd leveret en kopi på regiments-skriverens bopæl, hvor den blev givet til hans tjener, som lovede at “tilsvare til regiments-skriveren”, da det var regiments-skriveren der selv “procederede”, og fordi Peder Kå ikke selv var kyndig udi rettergang, havde han anmodet amtsskriver Just Hansen om at få forordnet en sagfører, som

ved lands lov og ret for betaling ville tage sig af hans sag ved hjemtinget, og “hvor fornøden gøres så vidt lov og ret kan med sig føre” og med det håb “jeg som er kongelig majestæts bonde må tages i forsvar mod hans hårde proces”, da han ellers ruinerer mig ganske.

Derefter fremlagdes Just Hansens befaling på stemplet papir til Laurits Christoffersen om at påtage sig sagen både til hjemtinget “eller hvor fornødent gøres”. Endvidere fremlagdes Peder Danielsens egen skriftlige beretning om sagens hidtidige forløb, om at det var oberst Sandberg der havde skrevet fæstebrevet til ham og broderen, og om hvordan regimentsskriveren, da broderen ville opgive sin del af gården, stedse havde ændret på tid og sted, når Peder Danielsen ville stede og fæste den hele gård, så den kunde blive samlet, som den i hans faders tid havde været, “så vel at jeg kunde sige mig fri for en anden fremmed ikke skulle indtræde til mig og daglig have fortræd af, og havde jeg der foruden tvende dannemænd med mig hos bemeldte regimentsskriver, der jeg ville fæste, nemlig min hustrus fader Rasmus Pedersen i Fregerslev og herredsfogden Oluf Pedersen i Hjelmslev herred”. Og når de havde været hos regimentsskriveren havde de intet andet kunnet fornemme end undskyldninger. Endelig var gården mod Peder Danielsens vilje blevet fæstet bort til en fremmed karl, som straks havde angrebet ham med mange syn og husdeling “så jeg fattig mand måtte lide stor fortræd og måtte således lide og patientere (vente) til oberstens hjemkomst”. Oberst Sturich, til hvem gården var assigneret, havde selv efter hjemkomsten taget ophold på stedet, så længe han var i landet, og da så han mig sufficient for at besidde gården efter hans afrejse og svare (til) hans kongelige majestæt eller hvem gården blev assigneret”.

Peder Danielsen Kå mente, at det ikke havde behaget regimentsskriveren, som havde påført ham proces i stedet for at lade ham fæste hele gården. Ferslovius havde end ikke benægtet, at hans hustru i vidners påsyn havde modtaget fæstebrevet, da det blev leveret af obersten, og der blev igen fremlagt en kopi af fæstebrevet, denne gang på stemplet papir “om han gemen papir til slig brug ikke gyldig nok anser, om det ellers må hjælpe, som jeg frygter, det ikke gør imod det hårde hjerte, han har imod mig fattig mand”, og han fortsatte med den instruktion, hvorefter regimentsskriveren skulle have fuld inspektion med officersgårde ligesom med ryttergårde “at de ikke bliver ubilligere medhandlet eller i nogen måder tilføjes uret”, og han syntes, at regimentsskriveren tvært imod selv forfulgte ham på hans fæste, “fast den hele sommer til nu både i min høst og kornhøst, så min avling og arbejde derover meget er forsvækket”, og om han ikke for sådan uret burde frikendes for regimentsskriverens tiltale. Til sidst blev så det omstridte fæstebrev fremlagt i kopi på stemplet papir. “Eftersom den gård udi Skibby Daniel Pedersen på boede og fradode, mig underskrevne i min forplejning af hans kongelige majestæt nådigst er udlagt og salig hr. generalmajor Sandberg har til forudmænt stedt og fæstet forskrevne Daniel Kås søn den halve part efter der om fæstebrevs indhold, så har jeg nu på hans kongelige majestæts nådigste behag stedt og fæstet så og hermed steder og fæster til bemeldte Peder Danielsen Kå den anden halve part af sin faders gård. Så han nu den hele gård sin livstid skal nyde bruge og beholde, så som hans salig fader for ham nydt og brugt har, med slig kondition han bemeldte gård holder ved god hævd og magt og ej tilsteder noget der fra med uret at komme i nogen måde.

Til vitterlighed har jeg dette med egen hånd underskrevet og signet hostrykt datum Hørslevgård den 1. November 1677 hans kongelige majestæt til Danmark og Norge bestaltede oberst over (d)et Nørrejske National Regiment til Hest (LS) Lorentz Sturich læst for retten på Framlev herreds ting onsdagen den 10. juli ao 1678 at dette er en rigtig enslydende kopi efter originalen bekender jeg med tvende bogstaver underskrevet PDK.

Alle anstrengelser var dog forgæves, for dommen gik Peder Danielsen imod, med den begrundelse, at han først var kommet frem med oberst Sturich fæstebrev da regimentsskriveren efter generalkommissærens befaling forlangte det fremlagt, hvorfor dommeren mente, at han havde vist sig modvillig, og derfor havde forbrudt sit fæste “med mindre regimentsskriveren på højlovlig generalkrigskommissærs gode behag fornævnte Peder Danielsen Kå, samme hans forseelse vil efterlade”. Alligevel har det været regimentsskriveren meget om at gøre at få kopien af fæstebrevet udleveret, for den 18. september fik han læst for retten, at der var sendt stævningsmænd til Skibby, hvor de havde talt med Anne Rasmusdatter. Efter at have forkyndt dommen havde de forlangt, at Peder Danielsen egenhændigt skulle aflevere kopien af fæstebrevet til regimentsskriveren, så ville han på “hr. generalkrigskommissærens gode behag ham hans forseelse efterlade, om han processens billig bekostning ville betale”. Laurits Christoffersen svarede, at der allerede var leveret en kopi af fæstebrevet af obersten selv, og

at Peder Kå på tinget havde tilbudt en kopi, og at der faktisk var leveret en kopi, så han mente ikke, at han kunne have gjort sig skyldig i sagen, og at regimentsskriveren burde erstatte ham for al hans tidsspilde, skadelidelse og procesbekostning.

Formodentlig til yderligere belysning af forholdet fremlagdes endnu et dokument: "Et underskrevet skiftebrev på stemplet papir som således i blandt andet til meningen formeldte. På hans kongelige majestæts samt hans excellence hr. generalmajor og oberst til Anders Sandbergs regiments vegne er i dag den 29. maj 1676 foretaget et rigtigt og endeligt skifte i Skibby efter salig afgangen Daniel Pedersen imellem hans efterladte enke Kirsten Pedersdatter Leth, samt deres børn Jens, Søren og Peder Danielssønner, Anne og Maren Danielsdøtre på den ene, hans kongelige majestæts nådigste udgangen forordning samt kreditorer og debitorer på den anden side den salig mands børns midler og efterladte formue" -

Imidlertid fortsatte Peder Kå med at genere Mogens Rasmussen, han nægtede ham at køre sin rug ind i laden, for det var hans lade, påstod han, for han havde fæstet hele gården og tilbød Mogens Rasmussen frøgæld, det vil sige, at han tilbød at give ham hans udsæd igen, hvortil Mogens Rasmussen svarede at han havde fæstet gården af regimentsskriveren. De to fæstebreve blev igen fremlagt, og da de stred imod hinanden blev sagen henvist til landstinget. Da gården efter den tid stadigvæk forblev delt mellem Peder Danielsen Kå og Mogens Rasmussen, var det regimentsskriveren der trak det lange strå. De andre to gårde i Skibby var da også forlængst blevet delt, og da de alle efter matriklen var såkaldte helgårde på omkring 12 td. hartkorn, har den mere overordnede politik nok gjort sig gældende, at så store gårde ikke længere skulle fæstes ud til en enkelt bonde 346).

Da der ikke er afholdt noget skifte efter Peder Danielsen Kå efter hans død i 1722, og ikke heller er indskrevet noget fæstebrev til sønnen Daniel Pedersen Kå, er det formodentlig fordi denne har overtaget gården, inden de nordlige herreder i 1718 blev overtaget af Skanderborg rytterdistrikt fra Dronningborg, hvorfra der ikke er bevaret nogen fæsteprotokol.

324. KIRSTEN RASMUSDATTER født omkring 1657 i Fregerslev, død før 26/5 1730 i Javngyde. Gift 14/12 1684 i Høring med Rasmus Hansen, død Javngyde mellem 1730 og 1736. Kirsten Rasmusdatter boede endnu i 1678 i Fregerslev hos sine forældre 347).

1707 klagede Javngyde bymænd til regimentsskriver Gyberg over, at Rasmus Hansen tog deres kalve ind, når de, som de plejede, lod dem gå løse overalt, når de var kommet ud af stien om foråret, men om det var fordi de gik på hans eller på byens ejendom, vidste de ikke. De klagede også over at Rasmus Hansens pige gik med hans kør både i eng og korn, og over at han havde 12 svin mere på olden end de havde samtykket. Desuden havde han sammen med dem købt en tyr og havde lovet at føde den, men den var død om foråret, og han havde ikke betalt markmandens løn, og 12 spænd hus i hans gård var nedbrudt for over 20 års siden, men da det kom til sagen, så fornemmede de, at det ville føre til vidtløftig trætte på grund af mangel på nøjagtigt bevis, og derfor begærede de kun, at Rasmus Hansen, som en god nabo skulle holde deres vide og vedtægt 348).

Kirsten Rasmusdatter døde i 1730 uden livsarvinger. Det skifte, der blev holdt efter hendes død, er derfor meget vigtigt, idet alle hendes søskende blev nævnt som arvinger: "Anne Rasmusdatter, som har været gift, og bor i Skibby, Peder Rasmussen boende i Borum, Maren Rasmusdatter, som har været gift, og er boende sst., Anne Rasmusdatter ligeledes en enke sst., Volborg gift med Peder Leth i Skibby og Sidsel Rasmusdatter gift med Niels Leth i Fregerslev. Ved skiftet var overværende på Maren Rasmusdatters vegne hendes svigersøn Tomas Sørensen af Borum, på Anne Rasmusdatters vegne af Borum hendes søn Peder Olufsen sst., som og var til stede på Volborg Rasmusdatters vegne, og Niels Leth af Fregerslev lod sig finde på sin hustrus vegne, mens Peder Rasmussen i Borum og Anne Rasmusdatter i Skibby hverken selv var mødt og ej heller nogen på deres vegne".

Der blev ikke noget til arvingerne, bohave og andre ejendele blev vurderet til 158 sldl. 2 mark, men gårdens 60 fags bygninger skulle repareres for 90 sldl. og med de dyr og andet, som skulle være ved gården, samt nogen gæld blandt andet til Peder Olufsen fra Borum løb udgifterne op til 227 sldl. 3 mark 12 sk. Kirsten Rasmusdatters klæder, der også blev vurderet var kun 4 sldl. 8 sk. værd og hendes bedste kjortel af sort klæde var forslidt 349).

Efter Kirsten Rasmusdatters død oplod Rasmus Hansen gården på grund af svaghed og høj alder til Niels Andersen, som formodentlig var Niels Andersen af Kielsingård, som den 9. juli blev gift i Borum med Kirsten Tomasdatter 350).

325. PEDER RASMUSSEN FREGERSLEV født omtrent 1659 i Fregerslev, død i Borum begravet 8/11 1731. Gift 20/6 1697 i Borum med Apelone Nielsdatter født 1666 i Søften, død i Borum begravet 24/1 1742.

Børn:

- < **694 Peder Pedersen** født omtrent 1699
- < **695 Rasmus Pedersen Fregerslev** døbt 22/11 1702
- < **696 Kirsten Pedersdatter** døbt 17/8 1704
- < **697 Niels Pedersen Borum** døbt 27/11 1707

1697 lovbød og solgte Apelone Nielsdatter i Borum en fjerdepart af den gård i Borum, som hun havde arvet efter sin første mand Peder Pedersen <169>. Som lovværge modte hendes far Niels Pallesen fra Koldkærgård i Kasted sogn 351).

Samme år lovbød og solgte Oluf Jespersens enke Berete Jensdatter halvdelen af de lodder og parter, hun havde i sin egen, såvel som salig Jesper Olufsens gård og i den gård Peder Olufsen nu påboer, samt i Borum mølle m.m. til sin nye mand Conrad Rindelev, en handel der i øvrigt blev strid om mellem ham og hendes medarvinger 352).

Conrad Rindelev, der var feltskærer, skulle vise sig at blive et temmelig besværligt og vidtløftigt bekendtskab for flere i Borum. Han førte et utal af retssager både på egne og andres vegne, og ikke mindst Peder Fregerslev måtte holde for.

Forste gang i december 1699 blev Peder Rasmussen Fregerslev stævnet på grund af en so, som var fundet i hans kålgård med et sønderslået ben. Der blev fremlagt syn på et gærde mellem hans kålhave og Peder Olufsens hus, samt på nogle stykker jord, som Peder Rasmussen skulle have plojet fra ham. Hvad det blev til med soen og gærdet hører man ikke videre til, så de er vel blevet forliget 353). Sagen om den frapløjede jord skulle derimod komme til at versere i årevis på tinget. Den 3. juni havde Peder Olufsen skrevet kontrakt med sin svoger Hans Danielsen, om dennes overtagelse af hans gård, mens han selv beholdt et hus kaldet det lange hus 354). Det hus havde Apelone Nielsdatter og Peder Rasmussen Fregerslev imidlertid pant i, som sikkerhed for et lån på 10 sldl., som Peder Olufsens far havde lånt af Apelones første mand Peder Pedersen i 1690. På grund af det pant blev Peder Rasmussen Fregerslev stævnet, da der skulle holdes syn på huset.

Synet, som blev tinglæst den 14. juli 1700, viste at huset var i en elendig tilstand. Taget var et sted tækket med lyng, og et andet sted kunne det ikke holde vand, og skorstenen var dels af ler og dels af mursten, to glarruder var itu og dørenes hængsler var for små og meget meget mere, endvidere hævdede Hans Danielsen, at Peder Fregerslev havde taget mere i husleje end loven tillod, hvorfor han mente, at han skulle deponere sit pantebrev i retten og udpantes for den ulovlige husleje. Hertil svarede Peder Rasmussen Fregerslev, at han ville overgive dem dokumentet, når de indfrie pantet med renter og betalte for de reparationer, som han havde ladet udføre.

Samme dag stævnedes Conrad Rindelev og Hans Danielsen også Peder Rasmussen Fregerslev og anklagede ham for at have tøjret nogle dyr ulovligt i deres eng. Ugen efter svarede Peder Rasmussen Fregerslev så med at stævne Oluf Pedersens arvinger for syn på de ovennævnte reparationer, og angående sagen med skaden på engen, så var de dog blevet forliget, så Peder Fregerslev skulle betale dem den forvoldte skade.

28. juli fremkom synsmændene med deres syn af reparationerne på det lange hus. Peder Fregerslev havde brugt 8 sldl. 12 mark til materialer og arbejds løn, hvilket Conrad Rindelev ikke mente kunne være "hæderligt imod hans syn", og angående skorstenen, det nye loft og mønningen, så kunne det efter hans mening tages ned uden at skade huset, hvilket Peder Fregerslevs sagfører fandt ubilligt, især da salig Oluf Pedersen i sin panterevers havde forpligtet sig til at betale reparationerne ved pantets indløsning. Så forsøgte Conrad at få underkendt pantebrevets gyldighed ved at påberåbe sig, at det ikke var skrevet på den rigtige slags papir, og at der havde været krævet for meget i husleje.

Efter flere udsættelser endnu et syn, og fremlæggelse af et syn fra 1691, samt skiftebrevet efter Peder Pedersen fra 31. oktober 1696 blev Peder Olufsen 15. september dømt til at svare til kapitalen og reparationerne af huset, mens der intet blev nævnt om renter, som vel har været dækket af den omtalte husleje. Sagsomkostningerne kom de til at dele, dog blev sagen først endelig afsluttet 1701 med et

forlig, som gik ud på, at modparten skulle betale Peder Fregerslev 16 sldl. Samme år solgte Peder Olufsen det lange hus til Johan Arentsen Althalt på Lyngbygård 355).

Den 4. august 1700 var der i mellemtiden taget hul på en ny sag, for da stævnedede Hans Danielsen og Conrad Rindelev Peder Fregerslev og anklagede ham for ulovligt at have sået korn i deres jord, hvorfor de forlangte afholdt syn, som blev tinglæst ugen efter. De havde synet og opmålt jorden flere steder, men fuldkommen klarhed over ejendomsforholdet ser det ikke ud til, at der har været enighed om. Peder Rasmussen Fregerslev svarede da også, at han havde pløjet og tilsået den samme jord, som hans formand før ham havde brugt, og det kunne han bevise, om det skulle blive nødvendigt, men den del af den opmålte jord, der ikke grænsede op til hans jord, kunne han ikke udtale sig om 356).

Derved blev det tilsyneladende, men fred mellem naboerne var der ikke, for den 30. september stævnedede Peder Rasmussen Fregerslev Hans Danielsens kone Karen Olufsdatter for ærerørige ord om ham, hans kone og deres børn. Efter mange udsættelser kunne Peder Rasmussen Fregerslev endelig 8. december fremlægge en skriftlig bekendelse fra Karen Olufsdatter med erklæring om, at det hun havde sagt ikke var sandt, og hun blev dømt til at betale 4 rdl. til de fattige og stå frem på tinget for at klare for sig, hvilket hun dog ikke gjorde, trods mange stævne mål og sagefaldsbøder. (Se <393>)

I en anden sag blev Peder Fregerslev anklaget for at have skåret tørv i et stykke tørveskær, som var tildelt Christen Poulsen. Efter afholdt syn blev de dog forligt, for det viste sig, at der aldrig var blevet foretaget en rigtig deling imellem dem af det pågældende stykke mose 357).

De næste tre års tid skete der ikke mere, måske fordi samtlige Borum bymænd var oppe at toppes med Conrad Rindelev om hans indhegning af noget enemærke skov kaldet Baskær Have på Borum mark, som de mente lå i vejen for deres fædrift, en sag som fik ham til at beskyldte dommeren Claus Jessen for at have skrevet modpartens indlæg i sagen, og dermed at han ville være både prokurator og dommer på samme tid 358).

1705 var det igen galt med gærden for enden af Peder Fregerslevs kålhavn, og Christen Poulsen vidnede, at de i Peder Rasmussens kålhavn "så en and som lå død og var ihjelslagen, og en stok lå ved siden af den, hvorefter de gik til ham og talte med ham udi hans port og spurgte ham, om han ville lukke hans kålhavn, hvortil han svarede, at dersom Conrad ville lukke den halve part, ville han lukke den anden halve part indefter. Endvidere tilspurgte de ham om han havde slået den and ihjel, som lå i hans kålhavn, hvortil han sagde, han ingen and havde slået ihjel, men hvis Conrad ikke holder hans ænder af hans kål og byg, ville han gøre sådan med dem hver og en". Christen Poulsen vidnede så, at det var Peder Rasmussen som lukkede gærden, og at det før var blevet gjort af Peder Pedersen. Der manglede 55 staver i gærden, sagen må derefter være gået i orden, for trods fire ugers udsættelse er der ikke yderligere om den i tingbogen 359).

Det må have frydet Conrad Rindelev, at han kunne vidne mod Peder Rasmussen Fregerslev, da han blev stævnet til retten for ikke at have mødt med sin vogn for at køre regimentsskriverens fuldmægtig Rasmus Vinter til Dallerup, idet selvejerne også skulle yde ægtkørsel i et vist omfang. Conrad Rindelev vidnede at Rasmus Vinter havde ventet forgæves hele to timer, mens Peder Rasmussen forsvarede sig med, at alle hans bæster havde været langt ude i marken for at pløje, men at han var mødt så hurtigt han kunne, og derfor mente han ikke at han skulle straffes for ulydighed. Peder Fregerslev sagde, at han var mødt så hurtigt han kunne, men da var Vinter borte 360).

1708 udstedte Hans Danielsen og Conrad Rindelev igen forbud mod Peder Rasmussen Fregerslevs pløjning i deres jord på Borum mark, dertil svarede han, at han pløjede, som hans formand havde gjort 40 år før ham, og han udtog kontrastævning i sagen, som drejede sig om et stykke jord ved den nordre ende af Borum bakke, og flere mænd vidnede, at den jord havde været brugt af salig Peder Andersen, som boede i den gård, som Peder Rasmussen nu havde, men han havde også haft den gård, som Hans Danielsen nu havde, endvidere at de to gårde havde været delt og beboet af to i 44 år, siden salig Peder Andersen havde overladt Hans Danielsens gård til sin søn Oluf Pedersen. Selv havde han så brugt den anden til sin død for 24 år siden. Derefter havde hans søn Peder Pedersen overtaget gården og brugt den nu omtvistede jord til den gård, som Peder Rasmussen nu har.

Jesper Pedersen og Oluf Jespersen, der var gift med to af Peder Rasmussens søstre kunne mindes, at i henholdsvis 40 og 38 år havde jorden været brugt til hans gård. Af de øvrige vidner kom flere andet steds fra, nemlig folk, der før havde boet eller tjent i Borum, for det var vigtigt i den slags sager at finde nogle, som kunne mindes forholdene så langt tilbage som muligt. En af dem kunne huske 50 år

og at salig Peder Andersen havde brugt jorden til den gård, hvor han boede, og som Peder Rasmussen nu har. Synsmændene, der havde opmålt jorden omkring otte år før, aflagde ligeledes vidnesbyrd.

Godt en måned senere fremlagde Conrad Rindelev landmålingen fra 1705, og tingsvidnet fra den tidligere sag fra august 1700, mens Peder Rasmussen fremlagde det nys erhvervede tingsvidne fra den 27. juni. Peder Rasmussen vandt sagen idet dommen lød, at da det bevises at jorden har været brugt til Peder Rasmussens gård i over 20 år, så skulle den fremdeles følge ham 361).

Så blev der endelig fred mellem naboerne, og Peder Fregerslev ses herefter kun indstævnet sammen med sin tjenestekarl Mikkel Jensen i en sag om tyveri af noget miletræ fra rytterbonden Erik Jacobsen i Javngyde. Peder Rasmussen havde sendt to tjenestedrenge af sted med hver sin vogn for at hente noget træ, han havde lånt, formodentlig hos hans søster.

Den ene vogn var kommet tilbage med træet ved middagstid, og drengen fortalte, at den anden vogn var gået i stykker, og den kom senere tom hjem. Imidlertid var Mikkel Jensen om natten kommet ind til en bonde i Høver, og havde bedt om at læsse træ af i hans gård, fordi vognen var i stykker. Regimentsskriver Gyberg mente, at når tyveriet var sket med Peder Rasmussens vogn og heste, så var det også ham, der måtte betale for ulempe og sagsomkostninger. Da karlen ikke benægtede, at han havde lånt vognen for at køre korn til sin kone i Javngyde, blev Peder Rasmussen dog frifundet nogle uger senere, fordi det ikke kunne bevises, at han havde givet karlen ordre til at køre det omtalte træ 362). Det kan tilføjes at der i 1708 blev rejst tiltale mod herredsfogden Claus Jessen, som blev fradømt embedet. En af anklagerne imod ham var, at han havde opiglet til unødigt trætte mellem bønderne, og de blev forhørt landsby efter landsby fra hele området 363).

Der er ikke afholdt skifte hverken efter Peder Rasmussen Fregerslev eller efter Apelone Nielsdatter, idet gården inden de døde var overtaget sønnen Peder Pedersen 364).

329. MAREN RASMUSDATTER født i Fregerslev døbt 12/3 1665 i Høring. Gift med Jesper Pedersen <170> (se der).

330. ANNE RASMUSDATTER født i Fregerslev døbt 12/3 1665 i Høring. Gift med Oluf Jespersen <182> (se der).

331. VOLBORG RASMUSDATTER født i Fregerslev døbt 29/4 1668 i Høring, død i Skibby begravet 28/10 1750 i Harlev. Gift med Peder Nielsen Leth født omtrent 1652 i Skibby, død sst. begravet 1/3 1743 i Harlev.

Børn:

< 698 Anne Pedersdatter Leth døbt 20/5 1700

< 699 Kirsten Pedersdatter Leth døbt 16/10 1701

Volborg Rasmusdatter ses i Harlev kirkebog som Peder Leths hustru, da hun den 30. juli 1699 var fadder hos Peder Rasmussen i Skibby. Formodentlig blev de gift kort tid før, og Volborg blev således nabo til sin ældre søster Anne der i 1677 var blevet gift med Peder Danielsen Kå, som var Peder Leths fætter.

Den gård i Skibby, Peder Nielsen Leth havde i fæste, havde før været fæstet af hans far Niels Pedersen Leth og mor Anne Nielsdatter, og gården havde været i samme families brug i flere generationer 365). Skibby bestod på den tid af seks ryttergårde, men udefra så det ud, som om der kun var tre, idet de oprindelig tre hele firlængede gårde, hver var blevet delt i to med et skel tværs over gårdspladsen, i 1718 var der i alt 68 fag hus i de fire længer.

Skønt det var vanskelige år for bønderne, var Peder Nielsen Leth midt under Store Nordiske Krig i stand til at købe hele fire af de såkaldte gårdsavl i Århus i 1711 og 12. Desværre ses det ikke, hvor han fik pengene fra, det kan have været arv enten efter hans egne forældre, eller også kan det have været Volborg Rasmusdatters arv efter moderen, som døde i 1702.

Det første køb skete i 1711: "Kendes jeg underskrevne Margrete Blichfeld salig rådmann Niels Lauritsens, og herved vitterliggør for alle og enhver, at jeg har solgt og afhændet, som jeg og herved afhænder og skøder fra mig og mine arvinger til velagtbare og velfornemme mand Peder Nielsen Leth boende udi Skibby hans hustru og arvinger tvende gårdsavl og tvende blokke liggende her på Århus

mark, det første gårdsavl kaldes i vangbogen Jørgen Bødgers på Fiskergade, det andet Jens Jensen Tårups på Graven. De 2de blokke liggende ved Solt Kornbæk kaldes af Anders Sørensens gård på Graven begge gårdsavlinger er komplet udi Århus vang efter hvilke forskrevne tvende gårdsavl og tvende blokke således som de nu forefindes bemeldt Peder Nielsen Leth udi Skibby - osv". Skødet er underskrevet den 7. oktober 1711.

Hvor meget der blev betalt for disse gårdsavl ses ikke af skøderne, prisen har antagelig ligget et sted mellem 70 og 100 sldl. for hver. Allerede året efter købte Peder Nielsen Leth endnu to gårdsavl, hvorpå der blev skrevet skøde den 22. september og 16. november 1712 366).

Hen imod midten af 1700-tallet var der efterhånden så mange uden for Århus, der ejede gårdsavl, at det blev et problem for borgerne, idet de udenbys ikke var deltagere i den skat, byen skulle yde, for af købstadsjord betaltes der ikke hartkornskatter, hvilket naturligvis var en stor fordel for ejerne, men til ulempe for borgerne, som ikke havde indtægterne fra avlen af den jord, bønderne havde købt. Fra 1731 skulle der dog svares afgifter som af bønderjord, der blev dyrket af udenbys boende, med mindre avlen førtes til byen, men havde man blot attest på, at det var sket, kom man ikke til at betale. Ved midten af 1700-tallet mentes en tredjedel af Århus bys jord af være ejet af udenbys, og i 1756 blev det bestemt, at jorden ikke længere kunne gå i arv, eller sælges til andre end borgerne 367).

Den 10. Januar 1732 lånte Peder Nielsen Leth 400 rdl. ud til Søren Jensen i Århus: "Jeg underskrevne Søren Jensen, rådmand udi Århus bekender og hermed tilstår at være skyldig til velagte Peder Nielsen Leth udi Skibby rede penge 400 rdl. kurant klingende mønt, som han mig efter min begæring lånt og forstrakt haver, hvilke fire hundrede rigsdaler jeg hermed lover og tilforpligter mig og mine arvinger en for alle og alle for en at betale bemeldte Peder Nielsen Leth, hans arvinger eller hvem denne min obligation med rette i hænde haver til den 10de januar 1733 med et års rente 5 procent, og dersom samme kapital hos mig længere bliver bestående, da renten årligen til hver 10. januar deraf at betale" - To gårdsavl og to våninger blev derefter sat som pant og sikkerhed for lånet. På selve obligationen har der været skrevet at renterne var betalt med 20 rdl. årligt 1733-38, for først den 28. november 1739 er panteforskrivningen blevet tinglæst, og først endelig slettet og kvitteret den 9. august 1745, altså efter Peder Nielsen Leths død og det er de to svigersønner Niels Pedersen i Skibby og Jens Andersen i Tåstrup, som har kvitteret 368).

Gården blev i 1732 fæstet ud til Niels Pedersen Borum <69>, Peder Rasmussen Fregerslevs søn, som blev gift med datteren Kirsten Pedersdatter Leth 369). Efter Peder Nielsen Leths død i 1743 fik Niels Pedersen afkald for arv fra den anden svigersøn Jens Andersen i Tåstrup 370).

332. SIDSEL RASMUSDATTER født i Fregerslev døbt 18/12 1670 i Hørning, død i Fregerslev begravet 29/11 1758 i Hørning. Gift omkring 1700 med Niels Nielsen Leth født omtrent 1658 i Skibby i Harlev sogn, død i Fregerslev begravet 17/3 1740 i Hørning.

Børn:

700 Rasmus Nielsen døbt 12/3 1702

< **701 Niels Nielsen Leth Leth** døbt 18/11 1703

< **702 Kirsten Nielsdatter** døbt 25/6 1706

< **703 Anne Nielsdatter Leth** døbt 12/7 1711

< **704 Peder Nielsen Leth**

Sidsel Rasmusdatter blev gift med Niels Nielsen Leth fra Skibby omkring 1700 eller lidt før, Niels Nielsen Leth havde i 1692 for ryttersessionen fremvist et købebrev udstedt af salig Oluf Pedersens arvinger på deres fars gård i Hørning, hvorfor han begærede at løse husbondhold, som "ham ej kan nægtes" så han skulle derfor betale 8 rdl., men samme dato blev der indskrevet endnu et husbondholds-brev til en af salig Oluf Pedersens arvinger på den samme gård, nemlig til Anne Olufsdatter og hendes mand Jens Bendixen fra Horsens 371). Om Niels Nielsen Leth overhovedet har boet i gården er uvist, for da han i 1700 fæstede sin svigerfars gård i Fregerslev kom han ikke fra Hørning, men fra Skibby 372) så købet af gården i Hørning er formodentlig aldrig blevet til noget.

Niels Nielsen Leth var søn af Niels Pedersen Leth og Anne Nielsdatter, hvis anden søn Peder Nielsen Leth fik gården i Skibby efter sin far, og blev gift med Sidsel Rasmusdatters søster Volborg Rasmusdatter.

336. ERIK JACOBSEN MØLLER født i Århus, død i Århus 1683. Gift med Helle Svendsdatter, vistnok død i Skivholme, hvor hendes anden mand var præst.

Børn:

< **705 Dorte Eriksdatter Møller**

< **706 Erik Eriksen Møller**

Erik Jacobsen Møller blev i 1680 eller kort før kaldet til at være personlig kapellan for Svend Albretsen, og blev dermed den første kapellan til Frue kirke, efter Århus hospital var blevet et selvstændigt kald. Erik Jacobsen Møller var tillige Svend Albretsens svigersøn. Hans kaldsbrev dateret 22. juli 1680 lød: "Vi Christian den Femte af Guds nåde konge osv. gøre alle vitterligt, at eftersom Hr. Svend Albretsen, kapellan til Vor Frue kirke udi vor købstad Århus formedelst alderdom og svaghed en medtjener af os allerunderdanigst havde været begærendes, da have vi efter sådan hans allerunderdanigst gjorte ansøgning og begæring allernådigst beskikket og forordnet så og hermed beskikke og forordne Erik Jacobsen til at være hans kapellan til benævnte Vor Frue kirke, såfremt fornævnte Erik Jacobsen efter foregående eksamen til præsteembedet dygtig befindes, og dersom han sig derud inden i lærdom og levned tilbørligen skikker og forholder, må og skal han, bemeldte hr. Svend Albretsen om han ham overlever, eller kapellaniet i andre måder lovligen ledig vorder, uforhindret som virkelig kapellan succedere, og samme kapellani med dets tilliggende indkomst og rettighed nyde og beholde, som bemeldte hans formand for ham nydt og haft haver, forbydendes alle osv. 373).

1695 solgte Helle Svendsdatter sin andel i en gård i Vestergade: "Kendes vi underskrevne, nemlig jeg Johan Arentsen på Lyngbygård, Helle Svendsdatter salig Hr. Erik Jacobsen Møllers i Århus, Peder Hansen Kryssing og Peder Jacobsen Møller sammesteds, hermed for alle vitterliggør at vi har solgt og afhændet fra os og vore arvinger, så som vi og hermed sælger, skøder og afhænder til velagte karl sr. Arent Johansen og hans arvinger en gård på Vestergade beliggende, som strækker sig til Adelgaden, fra den gård Helle Svendsdatter iboer ved den ene ende, og til vesterenden Peder Nielsen Brandtorfs iboende gård, med den der tilliggende have jord gårdsavl i marken og den foranførte gårds ejendoms huse avl med al dens rette tilliggelse udi længde og bredde oppe og nede lige som det nu bebygget begrebet indhegnet og forefunden er aldeles intet undtagen udi nogen måder", - Dateret den 6. februar 1695 med samtliges egenhændige underskrifter 374).

Helle Svendsdatter blev gift igen med Jens Jensen Holstebro, som var præst i Skivholme. Hendes svigersøn Anders Jespersen Borum var formynder for hendes børn af andet ægteskab 375).

337. LAURITS JACOBSEN MØLLER født i Århus.

Laurits Jacobsen Møller er nævnt i skiftet efter sin far, hvor han foruden arv fik tillagt at nyde skolegang og kost, idet han formedelst forældrenes svaghed ikke er holdt i skole 376). Han pantsatte 1686 for et lån på 140 sldl. to boder i den gade i Århus som kaldtes Bag Klostret 377). Efter den tid har det ikke været muligt at finde oplysning om hans videre skæbne. Boderne må han have arvet, da de omtales i skiftet efter hans farfar Laurits Jacobsen 378).

338. MAREN JACOBSDATTER født i Århus. Gift omkring 1679 med Johan Jacob Grendel, som var gefreiter under kaptajn Reibnitz kompagni 379).

339. ANNE JACOBSDATTER født i Århus mølle omtrent 1663, død i Hinnerup Brogård begravet 24/5 1726 i Haldum. Gift før 1692 med Jens Nielsen Auning født i Skødstrup, død i Århus 1708.

Børn:

< **707 Dorte Jensdatter Møller** døbt 15/1 1692

< **708 Kirsten Jensdatter Møller** født omtrent 1701

1692 boede Anne Jacobsdatter i Skødstrup, hun var da gift med Jens Nielsen Auning, som den 18. februar en måned efter deres første barns død gav afkald for arv efter hendes forældre: "Kender jeg mig underskrevne Jens Nielsen Auning barnfødt udi Skødstrup og her med vitterlig gør, at som jeg efter ædle magistraten udi Århus deres til overformyndere og fire borgere udgivne befaling, og derpå velbemeldte overformyndere og borgeres mellemhandling og gjorte forening er kommen til rigtighed

og venlig forening med min hustru Anne Jacobsdatter Møllers formynder velfornemme mand Anders Jensen borger og indbygger udi Århus, så her med giver og gør jeg bemeldte min kære hustru Anne Jacobsdatters formynder Anders Jensen et rigtig og fast urykkelig og uigenkaldende afkald og lovlig kvittering, at han og hans arvinger og efterkommere for fødte og ufødte til evig tid, fast og urykkelig at holdes og efterkommes skal være aldeles kvit fri og kræveløs for al hvis arv og gods, det være sig ved hvad navn, udi hvad måder og under hvad protest det end og helst nævnes haves eller nævnes kan, aldeles intet i nogen måder undtaget, som os kunde være tilfalden efter hendes forældre navnlig fader salig Jacob Lauritsen Møller udi Århus Mølle boende og moder salig Dorte Tomasdatter, takkende ham godt for god rigtig rede og regnskab, værge og formynderskab nøjagtig og fuldkommen afbetaling der for i alle måder, Så jeg min hustru og vores arvinger eller nogen på vores vegne aldeles ingen ydermere ret eller rettighed til samme arv at påtale efter denne dag skal have i nogen måder, men bemeldte min hustrus formynder Anders Jensen og hans arvinger der for fri være kvit og skadesløs holdes af os og vores arvinger i alle måder. Det til vitterlighed haver jeg min egen hånd her underskrevet og venligen ombudet velfornemme mand Hans Nielsen Gotlænder og Rasmus Madsen Værn med mig til vitterlighed at underskrive. Datum Århus 18. februar Ao 1692 380).

En nu forsvunden gravsten i Haldum kirke over Anne Jacobsdatter skal have meddelt, at de var gift i 18 år, at hendes salig mand døde i Århus og at de fik fire sønner og tre døtre 381). Trods eftersøgning er kun den ældste datters dåb fundet. Noget borgerskab for Jens Nielsen Auning er ikke bevaret. Det er måske den Jens Nielsen, der 51 år gammel blev begravet i Århus Domkirke den 5. januar 1708 382). Noget skifte er ikke fundet. Ved hendes begravelse i Haldum kirkebog har præsten skrevet "Hans Schous godemor Anne Jacobsdatter, prædiket over hende".

340. MAREN MADSDATTER født i Randers, død sst. begravet 26/5 1699. Gift 1. med Terkild Tygesen, død i Randers før 11/10 1677. Gift 2. i Randers og trolovet 11/10 1677 med Christen Poulsen (Bay), død i Randers begravet 9/3 1705 i Skt. Mortens kirke.

Børn i første ægteskab:

< **709 Tyge Terkildsen**

< **710 Maren Terkildsdatter**

Børn i andet ægteskab:

< **711 Poul Christensen** født omtrent 1679

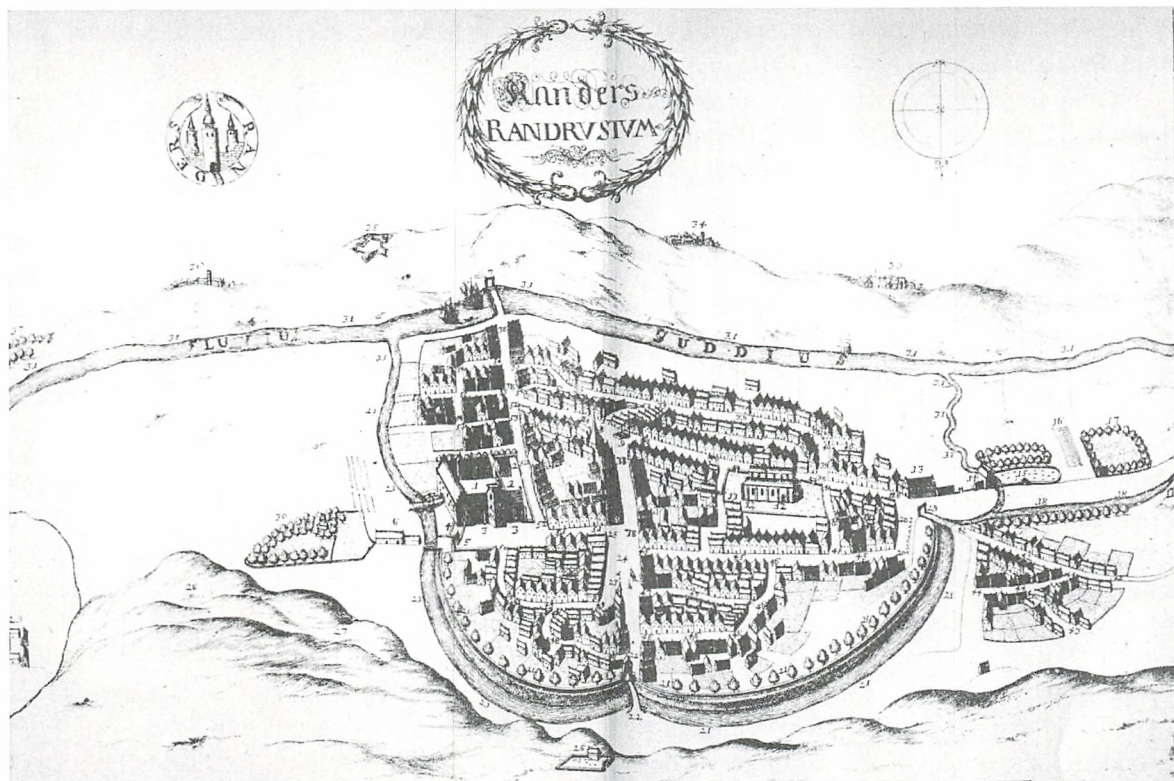
< **712 Maren Christensdatter Bay** født omtrent 1682

< **713 Anne Christensdatter Madsdatter** født omtrent 1683

1674 på skiftet efter Jacob Lauritsen Møller lod Terkild Tygesen fra Randers på sin hustrus vegne fordre regnskab for salig Maren Lauritsdatters børns resterende arv efter deres mors forældre, samt hendes del af huslejeindtægten af en gård og fire boder i Fiskergade, hvori arven udgjorde en tredjedel, "hvor om videre her efter findes rørt og sluttet efter obligation og derpå gjorde afregning den dato 4. februar 1665 penge 100 sldl., hvorpå er betalt til Christen Basballe for 14 lspd. 1 pund humle efter salig Jacob Møllers bog folio 128 penge 35 sldl. 3 mark 6 sk. Som afkortes og resterer derpå kapital med rente efter indgivne regnskab under Terkild Tygesens hånd 38 sldl. 3 mark 13 sk." 383).

Maren Madsdatters begravelse er indskrevet i Randers Skt. Morten kirkes regnskabsbog: "1699 26. maj for jorden at åbne til Christen Poulsens salig hustru lig udi Skt. Mortens Kirke 14 sldl. For lysene og pincken 1 sldl. 2 mark 4 sk. og hendes anden mands begravelse ligeså: 9 marts 1704 betalt for salig Christen Poulsens lig begravet i Skt. Mortens kirke 9 rdl. 2 mark, for lysene at brænde på alteret 1 rdl. for pinckens dobbelt ringen 8 sk. 384). Begravelsen er også indført i kirkebogen men der den 10. marts, og det er kun der Christen Poulsen er set med tilnavne Bay, dog er begravelsen noteret som sket på Skt. Mortens kirkegård, men den høje betaling taget i betragtning, og det faktum at prædikenen ifølge kirkebogen blev holdt af provsten, er den dog nok sket i kirken.

Der er ikke bevaret noget skifte efter Maren Madsdatter, men efter hendes anden mand Christen Poulsen blev der skiftet den 12 marts 1705, og der blev et brev fra sønnen Poul Christensen indskrevet: Som min gode far salig Christen Poulsen ved døden er afgang og jeg tillige med mine tvende søstre participerer i en skude, nu liggende her ved Randers bro, hvoraf jeg til fornævnte ende den halve part foruden hvis jeg derudi nu kan tilfalde, og som befragterne iler med at skibsrummet skal udredes,

Peder Hansen Reesen: Atlas Danicus Kort over Randers set fra nord mod syd. Vestre Grave ses overst parallelt med Gudenåen. Til venstre Dronningborg slot og til højre Randers hospital.

hvortil jeg mig ikke understår førend registrering og vurdering derpå er sat, så beder jeg ydmygst deres velvisheder næstkommende mandag klokken otte formiddag ville ordinere vurderingsmænd, altså bad Poul Christensen om at få skiftet påbegyndt for at skuden kunne komme af sted på rejse.

Registreringen indledes med en gård på Vestre Grave beliggende, som den salig mand boede og døde udi, med indkørsel fra gaden med tvende bagved gården liggende havesteder og fire tilliggende agre udi Randers marker, nemlig en halv ager udi hver vang tilsammen eragtet og vurderet for 286 rdl. 4 mark, der foruden en halv ager udi nye vang 13 rdl. 2 mark tilsammen 300 rdl.

En skibspart i en skude kaldet Håbet drægtig 15 læster nu liggende her ved Randers bro med alt sit tilbehørig inventarium og redskab intet undtagen, stående og løbendes alle blokker fulde tilsammen eragtet og vurderet for 800 sldl., hvor udi sønnen Poul Christensens interesse er halvparten, som fradrages og bliver igen til boet at beregne den anden halve part, som er 266 rdl. 4 mark.

Guld og sølv samt rede penge blev fremæsket, hvortil sønnen Poul Christensen og den ældste datter Maren Christensdatter Bays svarede at de havde hverken guld eller sølv, ej heller rede penge, men sligt var anvendt både til den salig mands begravelse og udi kornvarer, som findes på lofterne, det samme svarede den yngste datter Anne Christensdatter. På spørgsmålet om der var tilstående gæld, svarede Poul Christensen at det var der ikke, "såsom enhver var bekendt, at hans salig far helst så derhen, at han kunne få rede penge for sine varer. Boets formue blev vurderet til 1276 rdl. 3 mark.

Anlangende den bortskyldige gæld, såvel pigernes mødrene arv og efter deres salig bror Tyge Terkildsen forrige fornemme borger og handelsmand her i Randers, som anden bortskyldig gæld, så blev således aftalt at sønnen Poul Christensen skulle gøre forklaring derom, hvorpå blev fremvist en skifteforretning efter salig Christen Poulsens salig hustru Maren Madsdatter oprettet og sluttet den 21. juli 1699, iblandt andet til indhold at Maren Christensdatter Bay hendes arv efter bemeldte hendes salig mor var rede penge uden rente, såsom hendes salig far endvidere havde lovet at forsyne hende med kost og andet fremhold indtil hun kom i ægteskab, og desuden skulle hun have en seng med sengeklæder til en værdi af 40 rdl. Det samme gjorde sig gældende med Anne Christensdatters mødrene arv. Dertil kom så arven efter deres halvbror Tyge Terkildsen så døtrene indestående arv var på 206 rdl. 4 mark. Derefter blev Poul Christensen spurgt om han manglede noget i at have fået sin arv udbetalt, både efter

moderen og efter halvbroderen og dertil svarede han, at han havde oppebåret og bekommet fuldkommen fornøjelse og betaling i alle måder.

Så blev nogle andre gældsposter fremlagt, hvorefter den bortskyldige gæld i alt androg 483 rdl. 2 mark 8 sk. Der blev nu gjort udlæg til sønnen 147 rdl 1 mark 8 sk. og til den ældste datters fædrene arv 73 rdl. 3 mark i fast ejendom og ligeledes til den yngste datter, og derefter i forskelligt løse til dækning af døtrenes indestående arv.

Maren Christensdatter Bay kunne fremlægge en kongelig bevilling om at hun måtte være sin egen værge, og hendes arv blev derefter udleveret til hende, og Poul Christensen kunne fremvise en kongelig bevilling til at måtte forvalte sin søster Anne Christensdatters arv og i den anledning forordnet bemeldte pigers farbror ærlig agtbar velfornemme mand Poul Poulsen borger og handelsmand her udi Randers at være deres kurator 385).

341. KAREN MADSDATTER født i Randers. Gift i Randers før 1662 med Mikkel Jensen.

Karen Madsdatter var gift og boede i Århus, da der blev givet afkald til Karen Christensdatter salig Jens Splids for arv efter salig Anne Madsdatter, som den salig mand havde været værge for. Afkaldet blev givet af Margrete Sørensdatter salig Anders Sørensens efterleverske i København, Mads Sørensen byskriver i Ebeltoft, Terkild Tygesen her sst. på sin hustrus vegne, og på hans svoger Tønne Madsens og Laurits Madsen borgerson her sst. og forrige foged over Vor og Ring, såvel som på Mikkel Jensen borger i Århus deres vegne.

Den Anne Madsdatter, som arven var faldet efter, var Karen Madsdatter og hendes søskendes farmor og Jens Splids svigermor, for den omtalte Jens Pedersen Splid havde været gift med deres faster Sidsel Lasdatter, som døde uden livsarvinger og det var til hans anden kone Karen Christensdatter afkaldet blev givet 386).

Karen Madsdatters mand er muligvis den Mikkel Jensen fra Ormslev, der den 9. juli 1657 tog borgerskab i Århus som kræmmer. Efter den tid er der ikke fundet noget om dette ægtepar 387).

342. ANNE MADSDATTER født i Randers efter 19/8 1678. Gift med Hans Madsen Værum, død i Randers før 2/12 1672.

Børn:

- < **714 Mathias Hansen**
- < **715 Mads Hansen**
- < **716 Inger Hansdatter**
- < **717 Maren Hansdatter**
- < **718 Sidsel Hansdatter**
- < **719 Niels Hansen**
- < **720 Jacob Hansen Værum**

Anne Madsdatters mor Maren Lauritsdatter var ved sin død i gæld for 16 rdl. efter en obligation fra 1645 til salig Anders Sejerssen, som boede og døde i Enslev. I 1664 krævede Morten Tygesen i Randers på sin hustru og stedbørns vegne denne gæld betalt, og forment at salig Maren Lauritsdatters efterladte børn og svogre Tønne Madsen, Laurits Madsen, Hans Madsen borger i Randers på sin hustrus vegne og Terkild Tygesen på hans hustrus vegne burde betale. Hos deres søster Karen Madsdatter ville han søge for hendes andel når han lystede. Tønne Madsen lod svare, at han ville svare ham på sit værning. Da de 16 rigsdaler var lånt i byen, og udgivet på rådhuset til de svenske i Maren Lauritsdatters kontribution, blev sagen opsat 388).

Ved salget i 1650 af salig Maren Lauritsdatters gård omtales kun tre døtre, Maren der blev gift med Terkild Tygesen og Karen, som Morten Tygesen ikke ville sagsøge før senere, så må det være Anne Madsdatter, som Hans Madsen var gift med 389).

Hans Madsen var handelsmand og havde været gift før med Sidsel Terkildsdatter, som var blevet begravet i Skt. Mortens kirke. Han havde ikke selv været i stand til at betale for den dyre begravelse, så i 1654 blev hans kautionist Christian Tomasen dømt til at betale i hans sted. Begravelsen må derfor antages at have fundet sted mindst et år før eller mere 390).

Der er ikke bevaret skifter, hverken efter Hans Madsen Værum eller efter hans første kone, og ikke heller efter Anne Madsdatter. Deres børn er fundet i skiftet efter den yngste søn Jacob Hansen Værum og hans kone Dorte Pedersdatter, som døde barnløs i 1719, og ud fra det skifte ser det ud til, at de alle var helsøskende. 2. december 1672 og 19. august 1678 blev Anne Madsdatter stævnet til bytinget i Randers for sin salig mand Hans Madsens Værums gæld 391).

343. TØNNE MADSEN født i Randers, død i Nyborg begravet 7/1 1696. Gift 1. i Nyborg med Kirstine Jensdatter Rosenberg født i Nyborg døbt 18/8 1647, død sst. begravet 29/7 1687. Gift 2. med Gertrud Henriksdatter Bockelmann, død sst. begravet 12/2 1706.

Børn i første ægteskab:

- < **721 Maren Tønnesdatter Rosenberg** døbt 1/3 1667
- < **722 Jens Tønnesen Rosenberg** døbt 7/8 1668
- < **723 Pernille Tønnesdatter Rosenberg** døbt 30/3 1670
- < **724 Mads Tønnesen Rosenberg** døbt 25/1 1671
- < **725 Otto Tønnesen Rosenberg** døbt 1/12 1671
- 726 Anders Tønnesen Rosenberg** døbt 25/6 1673 begravet 1678
- < **727 Anne Elisabeth Christine Rosenberg** døbt 26/7 1678
- < **728 Anne Margrete Tønnesdatter Rosenberg** døbt 9/7 1680
- < **729 Birgitte Tønnesdatter Rosenberg** døbt 28/12 1681

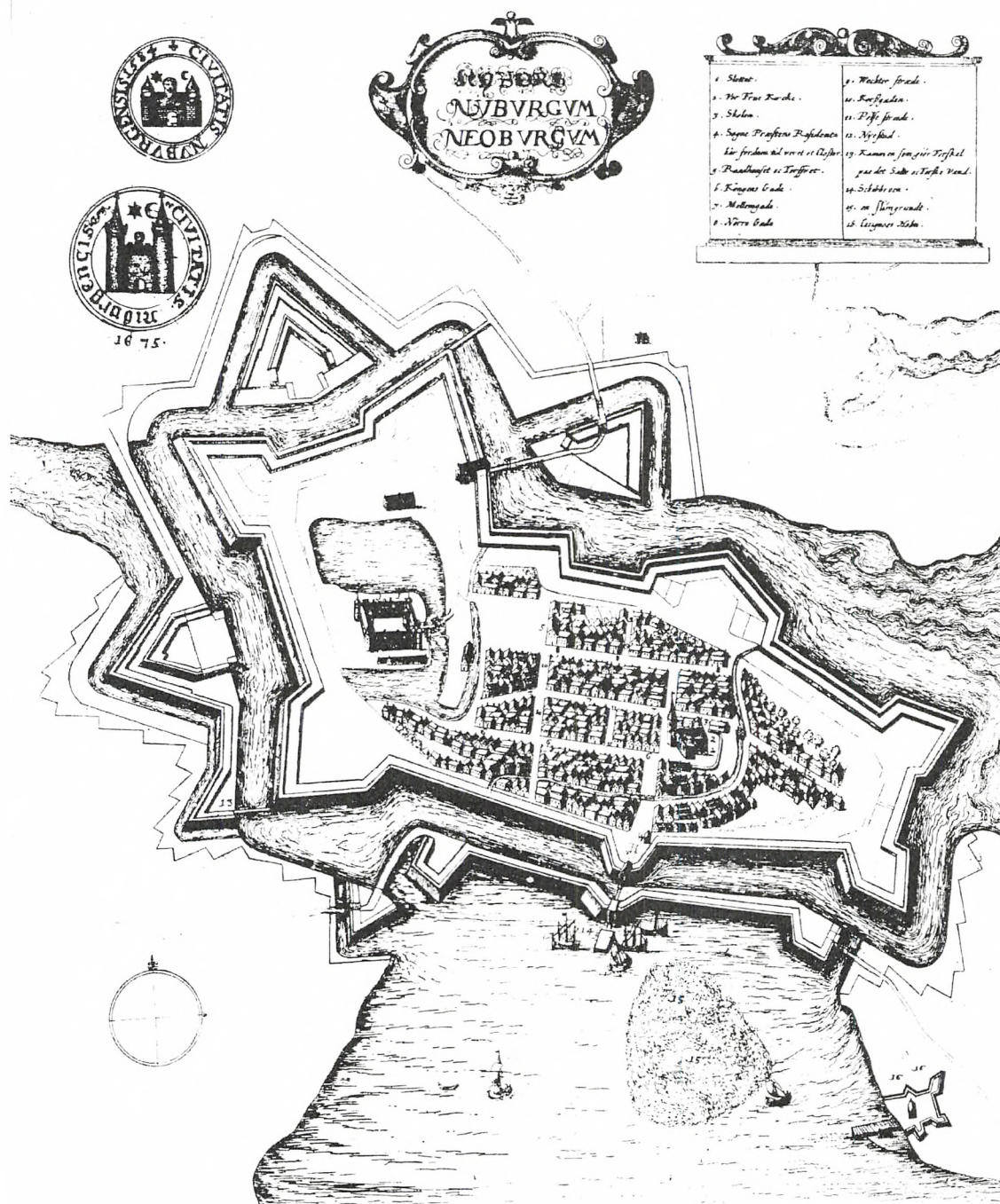
Den 29. august 1664 fik borgmestre og råd i Randers brev fra kongen om "hvad Tønne Madsen for os underdanigst har ladet andrage anlangende hans tilfaldne arvepart" - og besked om, at de ham "for samme sin arvefordring med billig rente uden vidtløftig ophold og forhindring tilbørlig fornøjelse sker. Desuden skulle han have en af byrådet underskrevet rigtig genpart af skiftebrevet 392).

Et halvt år efter fremlagde Tønne Madsen forrige skriver på Nyborg slot sit indlæg på Randers byting, "at eftersom han i hans barndom er tilfaldet en arv efter hans salig fars søster Sidsel Lasdatter, forrige borgerske her sst., hvilken arv byens øvrighed hos hendes efterladte husbond Jens Splid i rede penge har ladet affordre, og han intet deraf hidindtil har bekommet, hvorfor er udgået kongelig majestæts befaling 29/8 1664 til borgmester og råd, at de ham for samme hans arv med billig rente uden vidtløftig ophold skulle betale 393).

Tønne Madsen havde altså, før han blev borger i Nyborg, været skriver på Nyborg slot, en stilling han bestred 1658-61. 1667 var Tønne Madsen blevet gift med borgmester Jens Madsens Rosenbergs datter Kirsten Jensdatter, hendes mor hed Pernille Ottesdatter Langemarch 394). Under krigen, hvor Fyn i 1658 blev besat af svenskerne, tog Wrangel og siden den svenske konge Carl Gustav Jens Madsens da nyopførte gård i besiddelse og Jens Madsen og hans familie måtte flytte ud, og det siges at planerne om overførslen på Storebælts is til Langeland, blev til i den gård 395). Tønne Madsen kom ved sit ægteskab ind i en kreds indflydelsesrige rådmænd og borgmestre i flere fynske byer, og selv blev han rådmand i 1666. 1669 meddelte han magistraten, at han ville drive bryggeri. 1670 fik han kongelig bestalling på at skulle være borgmester 396). Han forærede to nye urskiver til kirkens tårn i 1673. Bryggeriet blev opgivet i 1676, og mellem 1674 og 1693 købte og solgte han flere ejendomme 397).

Efter Kirsten Jensdatter Rosenbergs død i 1687 gik der nogle år, før der blev holdt skifte: "1690 den 21. september har ærlig højagtbare vis og forstandig mand Tønne Madsen borgmester udi Nyborg ladet holde rigtig skifte og deling efter sin salig afdøde kæreste, ærlig dyderig gudelskende fornemme matrone nu salig Kirsten Jensdatter Rosenberg, eftersom boet tilforn lovlig var registreret og vurderet til rigtighed imellem ham på den ene og begge deres børn på den anden side, nemlig hæderlig og vellærd mand hr. Jens Tønnesen Rosenberg sognepræst til Søby og Turup sogne, Mads Tønnesen og Otte Tønnesen, så og ærlig dyderig og gudfrygtig matrone Maren Tønnesdatter sr. Johannes Wulfis, item dydelskende møer Pernille Tønnesdatter, Anne Lisbeth Christine Tønnesdatter, Anne Margrete Tønnesdatter og Birgitte Tønnesdatter". På de umyndige børns vegne var deres morbror rådmand i Kerteminde Otte Jensen Langemarch til stede.

Vurderingen indledes med guld og sølv, af det første var der for i alt 80 rdl. bestående af en guldring med syv diamanter og en med en safir, en rosenobel og en dukat på 1 rdl. Dernæst en stor kande på 54 lod til 40 rdl., et gammelt drevet bæger, seks sølvskeer med glatte skafter og seks med druer på enden,

Peder Hansen Reesen: Atlas Danicus kort over Nyborg set fra syd mod nord.

nogle sølvmonter et porcelænskrus og et blått glaskrus med sølvlæg og endelig et forgyldt sølvbæger, som vejede 30 lod. Det hele i alt vurderet til 123 rdl. 3 mark 1 sk.

Der var kobberkedler og andre kobberting for 81 rdl. 13 sk. gryder og pander ligeledes af kobber for 10 rdl. 1 mark 6 sk. Messing for 19 rdl. Tinservice, lystestager m.m. for 27 rdl. 2 mark 7 sk. og af jern var der foruden værktøj m.m. en gammel kakkellovn, det hele vurderet til 40 rdl. 3 mark 14 sk. Sengeklædernes 47 numre blev vurderet til i alt 96 rdl. 1 mark, omhæng og bænkedynere til 67 rdl. 4 sk. og linned til 6 rdl. 2 mark 14 sk. Af møblerne skal nævnes et sort tresur med fem rum og lås vurderet til 15 rdl., et lidet skrivekrin af pæretræ fyldt med små skuffer at lægge breve udi og ellers borde stole, kister og skrin, der var i alt trævarer for 178 rdl. 3 mark 14 sk. På væggene var der skilderier og stykker. Frederik den 3. og hans dronnings kontrafejer var 1 rdl. og resten et stykke på træ med David

og Abigael, fem gamle stykker om den forlorne søn, et stykke med en munk og en nonne, et stykke med Maria og barnet på, fem gamle stykker om de fem sind og et aflangt stykke til i alt 2 rdl. 4 mark. Endelig var der utærsket korn og malt for 111 rdl. 2 mark 8 sk.

Tønne Madsen havde ejendom både i Nyborg og på landet. En gård i Langtved i Flødstrup sogn på 4 td. 1 skp. 3 fjr. 2 alb. hartkorn blev vurderet til 152 rdl. 2 mark. Den gård i Nyborg, hvor Tønne Madsen selv boede med tvende hosliggende boder var 1800 rdl. værd, en have ved kirkegården og to enghaver på øen blev tilsammen vurderet til 90 rdl., to boder til 60 rdl., og der var markjord for 96 rdl. I den jagt, som tilforn førte postsækken havde Tønne Madsen en fjerdepart til 100 rdl. hvorved ejendommene i alt var 2308 rdl. og 2 mark værd. Af tilstående gæld var et pantebrev udstedt af sønnen Jens Tønnesen afregnet til 103 rdl. 3 mark 14 sk. og svigersønnen postmester Wulf skyldte 60 rdl. Den hele formue var således på 3514 rdl. 3 mark 9 sk.

Kirstine Jensdatters klæder bestod af en silke grovgrønsmantou meget gammel, et rødt taft skørt, en isa bellastribet taftes gammel stoppet kjole med ærmer af det samme, et rødt fint klædesskørt, et blommet atlaskes skørt, en silkegrovgrøn polsk kjortel, en rødblommet stakket atlaskes trøje, en gammel sort stakket brokadekjole, hvilke den salig matrones livklæder ikke er blevet vurderet, men borgmester til sine pigebørn har afstået, som han selv har imellem dem at dele. Begravelsen havde kostet 125 rdl., så det dobbelte beløb blev regnet med i udgifterne. Derefter blev der gjort udlæg i boet, "eftersom Maren Tønnesdatter Johannes Wulfis kæreste har efter tidernes tilstand nydt nogenledes udredning med bryllup og andet af boet, for end hendes salig mor ved døden afgik, tilfores hende nu i arv 40 rdl. De øvrige børns arv deles blandt de andre hendes søskende, hvor enhver tilfalder som følger: Jens Tønnesen 132 rdl. 1 mark 2½ sk. og de andre brodre samme beløb, og hver af døtrene fik 66 rdl. 2 mark 3 sk. 398).

Tønne Madsen blev gift igen med Gertrud Henriksdatter Bockelmann, som var enke efter postmester Carsten Wulf, men dog ikke mor til den søn, som var blevet gift med Tønne Madsens datter Maren.

1696 blev boet forsejlet til skifte efter salig Tønne Madsen, "fordum borgmester" i Nyborg. Den 4. februar skete registrering og vurdering til rigtig skifte og deling mellem hans efterladte kæreste den dydædle matrone Gertrud Bockelmann på den ene og den salig mands børn, nemlig hæderlig og vel-lærde nu salig mand hr. Jens Sørensen Rosenberg, fordum sognepræst til Søby og Turup sogne, hans arvinger, sr. Mads Tønnesen, sr. Otte Tønnesen sergent under grev Ahlefeldts regiment, Maren Tønnesdatter sr. Oluf Faber postmesters kæreste her i byen, Pernille Tønnesdatter salig Rasmus Frandsens her ibid. Anne Elisabeth Kirstine, Anna Margrete og Birgitte Tønnesdøtre, på den anden side. Svigersønner og sønner mødte på egne vegne, og som tilforordnet værge for de ugifte dotre deres formynder Wulf Christian Smeichel handelsmand her sammesteds.

En del af løsøret var de samme ting som i skiftet efter Kirstine Rosenberg, noget andet var kommet til, enten med Gertrud Bockelmann eller anskaffet efter 1690. Der var forskellige guldmønter 14 gamle rosenobler to jacobuser tre dobbelte dukater og en guld krone, 22 enkelte dukater, en liden guldmønt, en pitzeer ring, og et par dobbelte knapper. Guldet blev i alt vurderet til 149 rdl. 4 mark 8 sk. De mest værdifulde smykker, som kendes igen fra skiftet efter Kirstine Rosenberg, havde Tønne Madsens givet til sin kæreste Gertrud Bockelmann. De bestod af en guldkæde, en ring med syv diamanter, en ring med en safir og en lille ring med en lille sten, to glatte og en treleds ring, det hele for i alt 139 rdl. 3 mark 12 sk. Rede penge 26 rdl. 2 mark 1 sk. fandtes også, og der var solvtøj for 158. rdl. 15 sk., nogle af disse ting var også nævnt i det første skifte.

Kobberkedler og fade m.m. for 65 rdl. 2 mark 4 sk., her imellem to drevne fade det ene med tre fisk indeni. Der var nu messing for 23 rdl. 3 mark 2 sk. men så var der også seks kedler, tre fyrfade, en kikkert, et drevet fad med Adam og Eva inden i, tre andre drevne fade, et par fyrbækkener, fire sengebækkener af forskellig størrelse, det ene var gammelt og bødet. Der varet par høje runde lysestager med lysepiber udi, tre andre par, hvoraf et par med rund, et med trekantet og et par med firkantet fod, samt en lysekrone med dobbelte arme, den var højst vurderet til 4 rdl. og desuden var der to

*Tønne Madsens underskrift i Nyborg
skifteprotokol*

lyseplader og to gamle lysarme. Af tin var der en mængde fade, dybe og flade tallerkener i flere størrelser, forskellige slags postejpander, runde og ottekantede, bordkranse og sengepotter, tinnet blev vurderet til i alt 41 rdl. 4 mark 1 sk. Af blik var der blandt andet en laksepande, tolv postejforme, en spand og andet husgeråd, en lysplade på skriverkammeret og en gammel lygte i stalden, det hele til en samlet værdi af 1 rdl. 3 mark 6 sk.

I stuerne var der to bilægger kakkellovne og en vindovn i sengekammeret, desuden en mængde husgeråd af jern blandt andet tre stegespid af forskellig størrelse og dertil en stegebuk, bradepander, andre pander, en torskepande med låg, madgaffel og kokkeknive, værktøj og redskaber, tre gamle fyripistoler, en pumpekrog, forskellige stænger og andet gammelt jern. Noget af det kendes igen fra det første skifte, og jerntøjet blev vurderet til 55 rdl. 4 mark 3½ sk.

De righoldige sengeklæder bestod af 72 numre i alt og de fandtes på salen, mellemstuen, skriverkammeret, i børnenes kammer, i sengekammeret, i køkkenet, i pigernes bænke og i amместuen, i alt blev de vurderet til 120 rdl. 12 sk. Bænkedyner og omhæng blev vurderet for sig der imellem var nogle i flamsk vævning, og her nævnes to andre rum, det yderste kammer og dagligstue. Det hele blev vurderet til 73 rdl. 1 mark. Linklæder, lagner i hør og blå, parvis og enkelte umage i flere bredder og længder. En damaskdug var fire alen lang og tre en halv alen bred, seks drejlsduge var af hør og fire af blå. Desuden var der en hel del håndklæder, pudevår med og uden kniplinger, et par af dem var hollandske, ti servietter nævnes også. 51 stk. linned var nummereret, men der var også nogle unummerede, som var mindre værd. Der var for i alt 65 rdl. 6½ sk. Glas og stentøj var der kun for i alt for 12 rdl. 3 mark 6 sk. Mellem de mange borde og stole genkender man de fleste fra det forrige skifte. En sort indlagt himmelseng med udtræk var 5 rdl. værd, et skærmbret med otte vinger, ti høje træstole med syt flammet tøj på. Kister, klædeskabe, endnu otte høje stole og fire lange var i den store stue, de andre var på den yderste sal, og i den store stue var der en stor lænestol med ryslæderbetræk, en rødmalet himmelseng, et gammelt spejl og endnu flere stole. Udenfor skriverkammeret var der en seng, en stor egekiste og et danziger natskrin.

I dagligstuen var bordet med drejede piller og udtræk, og der var et madskab og et kontor med mange skuffer, og en brevlade med lås for, i sengekammeret var der flere beslagne skrin med og uden skuffe og et indeholdt seks flasker og et andet ni. I børnenes kammer var der også lidt møbler. blandt andet en skriver stentavle med låger for. I køkken og bryggers fandtes husgeråd af træ, kar, tønder, bøtter, trug med mere. I et mælkekammer to kærner, den ene var stor med stav. I en stue kaldet grønnestuen og i amместuen var der også møbler. Af andre rum var der et huggekammer, et pulterkammer, et høløft, et kalkhus, i gården en gammel herredsvogn med to læder agestole og et par andre vogne. I den inderste kælder var der et vinfad og tønder, nogle til øl, og ligeså i en anden kælder og i en saltkælder, og på gangen overfor stuen et flueskab. Trævarerne blev vurderet til 154 rdl. 4 mark 5 sk. Kvæget var 59 rdl. 1 mark værd.

Gården med tre tilliggende boder, samt haveplads ved kirkegården blev vurderet til 1000 rdl. En bod ved kirken som Bertel Sørensen konstabel iboede var 40 rdl., og endnu en bod ved siden af var 20 rdl. værd, markjorden og jorden på øen nævnes igen, mens gården i Langtved må være blevet afhændet efter 1690. Ejendomme og løsøre blev vurderet til i alt 2377 rdl. 1 mark, men det hele var blevet solgt på auktion og havde indbragt 2855 rdl., og 13½ sk.

Rede penge, korn på loftet, og skibsparterne i jagten Endrægtighed og i smakken Den Flyvende Fisk, udgjorde 314 rdl. 12 sk. Tilstående gæld, her imellem en anpart af færgegildets indkomst, var på 60 rdl. 4 mark 13 sk. Hele boets formue var på 3401 rdl. 1 mark 8½ sk. Af den bortskyldige gæld, var især indestående børnepenge en temmelig stor post, som blev opgjort til i alt 1616 rdl. 4 mark lidt over 1 sk. Skiftet slutter med udlæg til arvingerne. Sønnerne fik hver 152 rdl. 4 mark knap 11 sk. og døtrene hver 76 rdl. 2 mark knap 4 sk. Skiftetbrevet og protokollen blev underskrevet den 20. juli 1696 399).

344. LAURITS MADSEN født i Randers, død efter 10/2 1662.

Laurits Madsen var opkaldt efter sin farfar. Han er nævnt da han og hans søskende gav afkald til Jens Splids enke Karen Christensdatter i 1662. Ved den lejlighed blev han kaldt borgersøn og forrige foged over Vor og Ring. Andet har det ikke været muligt at finde om ham 400).

345. RASMUS PEDERSEN født i Århus, død efter 1653.

Rasmus Pedersen er nævnt i Århus overformynderiprotokol efter faderens død 1653 401).

346. KAREN PEDERSDATTER født i Århus, død i København. Gift 1. med Niels Madsen, død for 1660. Gift 2. efter 1667 med Zacharias Pedersen i København .

Karen Pedersdatters første mand var en tid skriver og ridefoged på Mariager kloster, hvorfra han var rejst i 1654. Den 18. december lod lensmanden oberst Christian Friis på Mariager Kloster indskrive nogle breve i Randers tingbog. Af Niels Madsens brev ses, at han havde afleveret sit regnskab, og at han var blevet lensmanden nogle penge skyldig. Han havde skriftligt spurgt om, hvor han skulle erlægge pengene, og havde bedt om at kongelig majestæts bonder måtte blive tilholdt at betale deres skyldige restancer, og han begærede en gang for alle at komme til endelighed og endskab med lensmanden, at han igen en herre kunne søge, eller hans brød for ham, hans hustru og små børn på andre måder kunne forhverve. Brevet var dateret Randers 7/12 1654.

Karen Pedersdatter havde skrevet til lensmanden og begæret sikkerhed og frihed for sin mand, så han måtte komme til stede og føre sit regnskab, som den der intet ulovligt har gjort, og det kunne bevises. Det håbede lensmanden også og lod svare hende den 27. august samme år, at al den usikkerhed hendes mand er kommen udi, har han gjort sig selv med hans undvigelse, og at han ikke har ført ham i usikkerhed, og han begærer intet andet af ham end en rigtig klarering for hans bestilling.

Niels Madsen var rejst af pladsen i utide, og havde en kort tid sommeren 1654 indlogeret sig i Randers sammen med sin tjener for at gøre sine regnskaber færdig. Der havde ridefogden fra Mariager Kloster søgt efter ham, og det blev bevidnet, at han var kommet og igen rejst derfra som en ærlig mand, men ridefogden havde sagt, at han havde gjort mod ham som en skælm.

De havde også søgt efter ham hos Jens Splid, og derfra havde de taget hans bror Christen Madsen med, og han havde klaget sig hårdeligen. Derefter var de gået hen til hans logi og havde opfordret ham til at sidde op på hans hest, hvortil han havde svaret, at den turde han ikke ride på, en af karlene fra Mariager var så sprunget op på hesten og var redet bort med den. Det er formodentlig de begivenheder, som blev tinglæst året efter, der var anledning til Karen Pedersdatters brev om at unde hendes mand sikkerhed og frihed til at aflægge sit regnskab 402).

Han pådrog sig også en injuriersag, hvor Peder Hansen i Handest havde tiltalt Niels Madsen, forrige skriver på Mariager kloster og nu i Randers, for han ham med grove skældsord på hans ære havde angrebet på Viborg landsting, og han mente at Niels Madsen skulle bevise sine beskyldninger om, at han rømte fra Jørgen Marsvin som en skælm, og om at han skulle have løjet ham på som en skælm. Da sagen var ærerørig blev den, som den skulle, henvist til Viborg landsting 403).

1656 blev Niels Madsen stævnet og dømt til at betale resterende husleje af en gård i Randers. Nogen afklaring på disse sager får man ikke i Randers tingbog, for den er ikke bevaret i de nærmest efterfølgende år 404).

Under Carl Gustav krigen boede Karen Pedersdatter en overgang på Sjælland, der havde hun efter sin mands død og efter fredsslutningen i 1660 tilkøbt sig 24 øksne af de svenske. Det skulle hun dog ikke have gjort, for de tilhørte i virkeligheden Erik Rosenkrantz, som havde betalt svenskerne en del penge for at de kunne blive skånet. Trods forsikring om, at hun ikke ville købe dem og ikke havde gjort det, var beviserne mod hende så klare, at hun blev dømt ved Århus byting, og ved appel til rådstueretten blev bytingets dom stadfæstet. Hun blev dømt efter et mandat, som kongen havde udstedt den 24. juli 1660, for at forhindre den slags handler. Hvorvidt Karen Pedersdatter havde kendskab til dette mandat fremgår ikke af sagen.

Karen Pedersdatter boede i det mindste til og med sommeren 1667 i Århus, for da havde hun sagsøgt Gertrud Nielsdatter salig borgmester Christen Jensens for et tilgodehavende. De var så uenige om deres mellemværende, at der ved rådstueretten blev afsagt kendelse om, at de sammen med fire uvildige borgere i overkøbmandens hus skulle gøre "rigtig afregning, så ingen af parterne på enten sider udi nogen måde forurettes". Da man derefter ikke ser noget til sagen, er den vel blevet afgjort" 405).

Karen Pedersdatter har dog tilsyneladende ikke fået sin betaling, for den 16. april 1672 fik Henrik Rantzau brev fra kongen om at hjælpe Zacharias Pedersen til rette imod doktor Mathias Broberg med "hvad Zacharias Pedersen indvåner her i vores residensstad København for os allerunderdanigst har ladet andrage anlangende en fordring og proces handling, som hans hustru i sit enkesæde doktor Mathias Broberg på Sjelle Skovgård skal have tilbetroet efter hans derom gjorde løfte hos Gertrud afgangne borgmester Christen Jensens udi Århus til rigtighed at bringe med videre kan du af hosfølgende supplikation udførligen se og erfare, Thi er vores allernådigste vilje og befaling at du bemeldte

Zacharias Pedersen i alle tilbørlige måder beforderlig være at han uden vidtløftig ophold og forhindring hos bemeldte doktor Broberg, hvis ret og billigt er, vederfares” 406).

Nogle måneder senere stod Zacharias Pedersen på Århus byting og gav afkald til Jacob Lauritsen Møller for den arv, som var tilfaldet hans hustru Karen Pedersdatter efter hendes salig bror Laurits Pedersen, som han arveligt var tilfaldet efter sine salige forældre. Trods afkaldet så er arven ikke blevet udbetalt i rede penge, for på skifte efter Jacob Lauritsen Møller <124> fordrede Zacharias Pedersen obligationens restkapital udbetalt med rente 42 rdl. 1 mark 7 sk. 407).

Også i Randers fik Zacharias Pedersen travlt med at opsøge Karen Pedersdatters første mand, salig Niels Madsens skyldnere. Hendes mors fætter Laurits Christoffersen fra Skanderborg fordrede i 1674 på brygger i København Zacharias Pedersens vegne på Randers byting dom over Jens Christensen Falkenberg fra Asferg for 24 tønder rug og 9 tønder byg, som han har sig til forpligtet skadesløs at levere i Randers i Hans Madsens hus, efter hans efterskrevne forpligt af 16/10 1660, hvori han forpligter sig at indfordre samme korn hos bønderne efter fuldmagt af salig Niels Madsen, forrige skriver på Mariager Kloster. Fuldmagten var påskrevet: “Her foruden har jeg leveret Jens Christensen Falkenberg en hest, som min salig mand gav 24 rigsdaler for, Karen Pedersdatter egen hånd”.

Derimod fremlagde Jens Christensen Falkenberg sit indlæg anlangende en af ham til Karen Pedersdatter i Århus udgivet revers angående noget korn han skulle indfordre, som var udlånt til bønderne 1657, hvilket han har gjort med største flid.

Efter udsættelse på seks uger fremlagde Jens Christensen Falkenberg et indlæg anlangende hans kontrakt med salig Niels Madsen, forrige ridefoged og skriver over Mariager kloster, hans efterleverske Karen Pedersdatter, nu residerende i København, om det korn han på hendes salig husbonds vegne efter hans begæring af 4. maj 1657 har udlånt til bønderne, som de nu søger ham for, og han vil med obligationer og kvitteringer bevise, at en del af kornet står hos de lånende og ikke kan bekommes, en del leveret til Karen Pedersdatter selv og en del til hendes søster Maren Pedersdatter og en del efter hendes egen begæring til andre, og fremlagde en fortegnelse på hvad korn, som er udborget, og hvad, han har inddrevet, og til hvem, han har leveret det, blandt andre til Terkild Tygesen i Randers og Karen Pedersdatter selv. Niels Madsens fuldmagt dateret Århus 5. maj 1657 blev ligeledes fremlagt sammen med fordelings tingsvidner fra Nørhald herreds ting fra 1661 og 62 samt et tingsvidne fra 1674 om at de bønder, der havde lånt kornet, var blevet forarmede i fjendetiden.

Det blev en næsten salomonisk dom, som lød på, at Jens Christensen Falkenberg burde betale, hvad der resterede på kornet, mens han med hensyn til den brune hest burde søges på sit værneting i Nørhald herred, mens han for et krav om betaling af brevpenge og rejseudgifter, som han ikke kunne fremlægge noget løfte om betaling for, burde han søge Karen Pedersdatter på hendes værneting i København, så mon ikke Jens Christensen har betalt, hvis der ikke er blevet indgået forlig i sagen 408). Karen Pedersdatters børn med Niels Madsen, som han omtalte i sit brev til lensmanden, har det ikke været muligt at finde noget om.

347. PEDER PEDERSEN ÅRS født omkring 1635, død efter 10/2 1684.

Nævnt da han gav afkald for arv efter sine forældre og sin bror i 1672 409), samt i 1684 ved skiftet efter hans svoger hr. Christian Jacobsen Nordmand i Magleby på Møn, hvor han var værge for deres datter. Han var da borger i Slagelse, og kaldtes Peder Pedersen Års 410).

348. MAREN PEDERSDATTER født i Århus, død i Magleby på Møn begravet 16/4 1680. 1. Gift med Christian Jacobsen Nordmand født i København 1646, død i Magleby 10/2 1684.

Børn:

730 Charlotte Amalie Christiansdatter døbt 20/10 1672

731 Samuel Petrus Christiansen døbt 1673 begravet 2/4 1679

732 Jacob Christiansen døbt 1676 begravet før 1684

733 Peder Christiansen døbt 22/3 1677

734 Frederik Christiansen døbt 22/5 1679

Christian Jacobsen Nordmands svoger Zacharias Pedersen gav i 1672 afkald til Jacob Lauritsen Møller i Århus for hans hustru Maren Pedersdatters arv efter hendes bror 411).

Maren Pedersdatters mand Christian Jacobsen Nordmand var sognepræst i Magleby på Møn, som

det åbenbart har været for besværligt at rejse til, så ingen slægtninge, hverken på hendes eller hans side, var faddere når de holdt bamedåb. Inden han blev sognepræst i 1676, har han formodentlig været kapellan, for de tre ældste børn er født i Busemarke i Magleby sogn.

Efter Maren Pedersdatters død i 1680 blev Christian Jacobsen Nordmand gift igen den 17. november 1680, men da han døde i 1684 havde han kun børn i sit første ægteskab. Der var underskud i boet, og da der ikke var indestående børnepenge, har han formodentlig været dårligt stillet, allerede da Maren Pedersdatter døde, og det kan tænkes, at kaldet ved overtagelsen har været forgældet og i en dårlig forfatning, for det så usædvanlig sløjt ud ved hans død. På grund af vidtløftig gæld blev skiftet først afsluttet den 30. marts 1685. Børnenes farfar kongelig majestæts rustmester Jacob Nordmand på Tøjhuset i København var beskikket formynder for sønnerne, og morbroderen Peder Pedersen Årsborger i Slagelse var værge for datteren.

Registreringen af boet er lang, ikke mindst fordi der var forfærdelig meget bortskyldig gæld, men der var også tilgodehavende restancer på bøndernes tiende og andre afgifter for adskillige år. Bohavet var sparsomt, slidt og meget af det var i stykker. I børnenes kammer var der en gammel børneseng med en liden halvrådden underdyne, et gammelt vår med lidt fyld i, en gammel liden blårandet pude med mange huller og lidt fyld, for bare at nævne noget, to grove hørgarnslagener, som lå under og over liget skulle følge med i kisten, og af den afdødes klæder var en præstekjortel af enken blevet sønderskåret til hendes og børnenes sørgeklæder, og det øvrige en gammel serseskjortel, to gamle sorte polemites bukser med blårlærred under var itu. Et par gamle sorte uldne strømper, en sort hat, skjorte og krave kom med den salig mand i graven. I en gammel ørebalje uden låg lå fem stykker fersk oksekød, som skulle blive i boet til de efterlattes føde, så man må håbe, at de har kunnet få lidt ud af det nådsensår, som også blev omtalt i skiftet.

Var der ikke meget til jordisk føde, forholdt det sig anderledes med den åndelige, for der var en mængde bøger mest af religiøst indhold, nogle filosofiske, en grammatik og syntax m.m., mange var på latin nogle på tysk og en del franske og desuden ligprædikener og nogle få andre på dansk. Blandt forfattere Luther, Melanchton, Casper Bartholin og mange andre. Der var 22 i kvarto, blandt andet en tysk bibel, andre 82 i oktav, i formatet duodecimo var der 14 bøger her imellem Ovid, en fransk poetisk ordbog, Luthers salmer og evangelium på tysk og Æsops fabler på latin. Bøgerne blev vurderet til næsten lige så meget som indboet nemlig 17 sldl. 4 sk.

En enkelt genstand i skiftet "et lille kobber og jernskaft til et drejelad" er en underlig ting at finde i et skifte efter en præst, men det har dog en naturlig forklaring, idet den afdødes far Jacob Nordmand var og er kendt som en meget dygtig kunstdrejer, som fremstillede ting, der fandt deres plads i Kunstammeret, og som nu findes i samlingerne på Rosenborg 412).

Det virker, som om Christian Nordmand havde opgivet det hele, han blev sat fra embedet før sin død, og en dygtig landmand kan han ikke heller have været. Kvæg fandtes ikke og enken, hans anden kone berettede, "at hendes salig mand udi lang tid ikke nogen slags kvæg lidet eller stort haft eller ejet har". Løsøret var kun 24 sldl. værd. Der var en hel del ubetalte afgifter og restancer som tilgodehavende i Christian Normands bo så "Summa summarum over den ganske boens formue udi mobilier, bøger, gamle restancer, småredsel, tiende, præstegårdens taksering, item tilstående gæld, ny restancer samt offer beløber tilsammen 467 sldl. 7 2/3 sk.

Offeret var en del af en præsts indkomst, som menigheden skulle yde på alteret ved højtiderne, om det står der i skiftet: "Offeret på alteret i nådsens år: Såsom hr. Peder Lund var kaldet til sognepræst noget før jul, og salig hr. Christian der imod removede, da har hr. Peder Lund tilholdt sig det halve offer fra hans kaldsbrevs dato, hvilket ham imod kongens bogstav ikke kan forholdes. Men såsom hr. Christian juleofferet anno 83 har oppebåret, der han alteret samme højtid betjente, hvilket hr. Peder Lund ham har bevilget, den dag han menigheden blev fremstillet, og det af den årsag, at han kaldet i hr. Peders fraværelse skulle opvarte, det han og så længe han levede gjort haver. Hvorfor stervboet sig ej videre offer kan tilregnes end for de 2de efterfølgende fester, nemlig påske og pinse 84, som bedrager sig udi alt 21 sldl. hvoraf det halve tilføres boet"

"Er så her ved skiftet efter salig hr. Christian Nordmand endt og sluttet. Om endog hans efterlattede børn intet til arv efter far og mor har bekommet, dog erindres hermed formynderne, at de ville have med dem flittigt opsyn, at de unyndige fader og moderløse børn kristeligen og skikkeligen måtte opdrages, opføres og oplæres, på det de udi fremtiden deres føde og klæde kunne erhverve" 413).

Wibergs præstehistorie nævner da også, at Christian Nordmand var sat fra bestillingen, hvilket

bekræftes af ovenstående. Af hvilken grund dette skridt blev taget fremgår derimod ikke, og det kan næppe have været grundet i hans forhold til menigheden, for så ville man vel ikke have tolereret, at han faktisk blev ved til sin død.

349. CHRISTOFFER LAURITSEN BAGGE født omkring 1669 i Skanderborg, død i Viborg 4/2 1722.

Christoffer Lauritsen Bagge var byskriver i Viborg, hvor han døde ugift. Hans slægtninge må have vidst, at han var alt andet end velhavende, for på skiftet fragik hans arvinger Jens Pedersen Nørholm, Laurits Andersen på sine børns vegne, Clemend Fischer og Niels Lauritsen Worm med det samme arv og gæld.

Christoffer Lauritsen Bagges ejendele blev solgt på auktion, og det ser ud til, at han kun har været rig på bøger og tilståede gæld. Bøgerne var delt op i 38 numre bestående af 62 forskellige bøger, hvoraf en del dog ikke er nærmere specificeret. Mellem dem lægger man særlig mærke til "Danmarks og Norges frugtbare herlighed", en del lovbøger, og nogle bøger om skriveteknikken, de fleste på tysk, desuden var der mange bøger om regning, geometri, aritmetik og en enkelt om astronomi, en såkaldt stedsevarende kalender og en latinsk bog med 59 spørgsmål om den julianske og den gregorianske kalender, bøger om avl en på tysk og en på svensk. Desuden var der nogle få religiøse bøger og Kingos salmebog. Boopgørelsen fylder temmelig mange sider og består i overvejende grad af ubetalte skriversalærer, som Christoffer Lauritsen Bagge skulle have haft for sit arbejde blandt andet med at skrive skiftebreve 414).

350. KIRSTEN MARIE LAURITSDATTER født omtrent 1672 i Skanderborg, død før 1699 i Resendal i Gødvad sogn. Gift med Anders Lauritsen Meldgård født i Resendal i Gødvad sogn omtrent 1659/60, død sst. før 12/11 1723.

Barn:

< **735 Laurits Andersen Meldgård** født omtrent 1694

Kirsten Marie Lauritsdatters mand Anders Lauritsen Meldgård er første gang fundet omtalt i folkeskatten i 1672, og formodes da at have været omkring 12-13 år gammel 415). Anders Lauritsen er desuden nævnt i de stridigheder, som hans far i 1685 havde med Laurits Christoffersen om træhugst i den forbrudte lods skov, hvor han og hans far til sidst fik forbud mod at befatte sig med skoven, og hvor Laurits Christoffersen samtidig havde forlangt at den bygning, som hørte til blev gjort ryddelig så en ærlig mand kunne komme til at bo der 416). Den strid var så bitter, at det næppe er troligt, at de to blev gift mens Laurits Christoffersen endnu levede, så det er formodentlig først sket efter hans død i 1693.

Kirsten Marie Lauritsdatter døde før 11. marts 1699, for det år solgte Anders Lauritsen Meldgård hendes arv i Vester Kejlstrup: "At jeg med min fri vilje og velberåd hu har solgt, som jeg og hermed sælger, skøder og afhænder fra mig og mine arvinger til dydædle matrone Anne Clemendsdatter til Vester Kejlstrup og hendes arvinger alt det jordegods beliggende i Silkeborg amt, Hids herred i Gødvad og Sejling sogne, som min salig hustru Kirsten Marie Lauritsdatter arvelig kan være tilfalden efter oprettet skiftebrevs indhold af dato 31. maj og 2. juni 1693, deslige al den lod, del, ret eller rettighed jeg eller mine arvinger nogen sinde kunne blive berettiget efter fornævnte min salig hustru efter foromrørte skiftebrev kan tilkomme" - underskrevet på Kejlstrup den 11. marts 1699 417).

Anders Lauritsen Meldgård døde før 1722, for det var hans søn Laurits Andersen, der gav afkald på arv efter sin farbror Christoffer Lauritsen Bagge i Viborg 418).

351. BAGGE LAURITSEN født i Skanderborg omtrent 1676.

Bagge Lauritsen blev ikke nævnt i skiftet efter den barnløse bror Christoffer Lauritsen Bagge, så han må formodes at være død før 12/11 1723.

352. CLEMEND LAURITSEN FISCHER født 22/1 1687 i Vester Kejlstrup i Balle sogn, død i Øster Kejlstrup 29/6 1781. Gift 1. i Lavengård 7/8 1715 med Johanne Andreasdatter Borneck født 12/3 1692 i Farregård i Sporup sogn, død 3/11 1753 i Øster Kejlstrup. Gift 2. med Karen Cappel, død 1763. Gift 3. med Christine Tygesen 419).

Børn i første ægteskab:

- < **736 Laurits Christoffer Fischer** født omtrent 1710
- < **737 Anna Barbara Sofie Fischer** født omtrent 1718
- < **738 Jytte Krag Clemensdatter Fischer** født omtrent 1720
- < **739 Daniel Fischer** født omtrent 1724
- < **740 Andreas Jørgen Fischer** født omtrent 1725
- < **741 Gertrud Marie Fischer** født omtrent 1729
- < **742 Anne Clementine Fischer** født 15/12 1731
- < **743 Melchior Fischer** født 26/8 1736

Clemend Fischer deltog i Store Nordiske Krig fra 1709, først som auditor og regimentsskriver. "Han bivånede Wismars og Stralsunds belejringer slaget ved Gadebusch og Tønningens erobring. Træt af krigens besværligheder søgte han sin rolighed 1719 på Øster Kejlstrup, som han i uafbrudt sundhed dyrkede og beboede 62 år, og imidlertid plantede en herlig skov ved Vester Kejlstrup", skriver Christoffer Giessing i jubellærerne. Clemend Fischer har selv skrevet en kortfattet slægtsberetning og biografi, efter hvilken han i forbindelse med indberetning i 1748 om adelige håbede på, "at jeg og mine måtte være nobiles virtute", altså at blive godkendt som virkelige adelige 420).

353. NIELS LAURITSEN WORM født i Vester Kejlstrup.

Niels Lauritsen Worm er død ugift 421). Han gav i 1723 afkald på arv efter sin halvbror Christoffer Lauritsen Bagge i Viborg 422).

354. METTE HARDER FISCHER født i Vester Kejlstrup i Balle sogn. Gift med Jens Pedersen Nørholm født 28/07 1672 i Nørholm, død 1738 i Godvad.

Børn:

- < **744 Peter Lorents Jensen Nørholm** født 13/02 1699
- < **745 Anne Jensdatter Nørholm**
- < **746 Christine Jensdatter Nørholm**
- < **747 Jacob Ostfeld Jensen Nørholm** født omtrent 1703

Mette Harder Fischer blev præstekone i Godvad. Hendes mand Jens Pedersen Nørholm var født i Nørholm sogn ved Ålborg og blev student i Ålborg i 1693 423). Han døde i 1738 før deres ældste søn i 1746 blev dømt fra sit præsteembede på grund af et ryggesløst liv. Under et af forhørene om hans meritter, kom det frem at hans mor endog havde forsøgt sig med vidnebestikkelse, idet et vidne blev spurgt, "om vidnet vil forklare om, der ikke har været nogen af hr. Peter Nørholms pårørende hos hende og mand, og villet formå dem til at stå her op til tinget og vidne, at hendes søster Mette Iversdatter ej var ved sin fulde forstand men rasende, den dag hun gjorde den bekendelse over hr. Peter Nørholm? Vidnet svarede at hr. Peter Nørholms mor havde en gang, siden hendes søster Mette Iversdatter her i retten havde udlagt hr. Peter Nørholm for barnefar, haft fat på hende og sagt til hende, hun og hendes mand kunne vel gå til tinget og vidne at Mette Iversdatter var forvildet i hendes hoved, thi derved kunne både Mette Iversdatter og hr. Peter Nørholm begge blive fri, og dersom vidnet tillige med hendes mand vilde gøre det, sagde hr. Peter Nørholms moder, at hun der for ville skaffe dem 10 rdl. til belønning, og passerede dette i hr. Peter Nørholms egen stue i Resendal, hvor ingen var nærværende uden hun og vidnet alene". Der er ikke tvivl om, at Mette Harder Fischer ville gå langt for at redde sin søn fra domfældelse, og det til trods for at hun, efter vidneudsagnene at dømme, havde tålt både hån, hug og ydmygelse fra hans side 424).

355. CHRISTIAN FISCHER død ugift som student 425).

356. CHRISTOFFER EBBESEN RINDELEV født i Rindelevgård, død efter 12/12 1708.

Christoffer Ebbesen Rindelev er nævnt i skiftet efter sin mor Barbara Christoffersdatter, og i 1686 mødte han som sin morbror Laurits Christoffersens fuldmægtig på Skanderup birks ting, da denne blev sagsøgt af Niels Hjort 426). Han levede endnu i 1708, for da stævnedes Christoffer Ebbesen, som tjente på Vester Kejlstrup Peder Andersen i Skellerup, der som betaling for en hope havde lovet levere fire

snese træskopar, men endnu ikke havde gjort det. Året før nævnes han ligeledes i en sag på Hids herreds ting 427). Der er intet andet fundet, idet Balle kirkebog ikke er bevaret.

362. DORTE PEDERSDATTER født i Århus omtrent 1664.

Dorte Pedersdatter og hendes formynder stævnedes 1687 Anne Dinesdatter boende i Fiskergade til tinget, "for to sldl., som hun havde annammet for at lære fornævnte salig Peder Madsens datter at sy, hvilket Anne Dinesdatter ikke havde gjort, og fra Skt. Olufsdag og til Skt. Mikkelsdag imidlertid flyede hun hende intet at sy eller andet at bestille, end at skære gammelt op og hvis deslige, og lærte hende ej at sy det, men bortviste hende, og sagde hun kunne intet gøre med hende". Da Anne Dinesdatter ikke mødte i retten blev hun dømt til at betale inden 15 dage 428). Om Dorte Pedersdatter siden hen fik lært at sy, eller hvad der blev af hende, vides ikke.

363. MAREN JENSDATTER født i Skibby før 1662, død efter 1691.

Maren Jensdatter er nævnt i skifte efter mor 1662. Fik lovbud om salg af arveparter i Borum 1663, hvor også hendes arveparter i selvejet i Borum blev solgt 1664 429). 1691 boede hun i Århus 430).

364. KAREN JENSDATTER født i Skibby før 1662. Gift med Jacob Eriksen i Labing.

Karen Jensdatter er nævnt i skifte efter mor 1662. Fik lovbud om salg af arveparter i Borum 1663, hvor også hendes arveparter i selvejet i Borum blev solgt 1664 431).

1691 forlangte ryttergodset dokumentation fra alleselvejerbønder, som derefter fremviste deres adkomster. Erik Rasmussen og Rasmus Eriksen i Labing var fælles om en gård, "med tvende gadehuse og Trinholms eng, står for gammel matrikel 5 td, 4 skp. og 1 alb. Fornævnte Erik Rasmussen har lejet den halve gård for mange år siden af salig Peder Olufsen herredsfoged, siden afstod Erik Rasmussen den fjerde part til hans søn Rasmus Eriksen. Giver foruden rytterholdet, bondeskyld til Søren Jensen i Nør Galten 12 skp. byg og 5 skp. rug. Og Laurits Lauritsen i Borum hr. grev Friises tjener for en fjerde part 12 skp. byg og 5 skp. rug. Nok Jens Jensen i Lyngby en fjerdedel lige sådan, En ottende part har Jacob Eriksen i leje og arvede den med hans kvinde, går der af 6 skp. byg og 1½ skp. rug. Maren Jensdatter boende i Århus har og en ottendepart lige så meget. Forskrevne to mænd nemlig Erik Rasmussen og Rasmus Eriksen, nu Jens Eriksen, som beboer gården, beretter ingen bondeskyld at have givet. Har ingen skøder eller adkomst breve at forevise 432).

Her er tale om arv efter Peder Olufsen og hans første kone Maren Jensdatter Hvas til deres fire døtre, Ellen Pedersdatter gift med Søren Jensen Clausen i Nør Galten, Anne Pedersdatter gift med Laurits Lauritsen i Borum, Maren Pedersdatter gift med Jens Jensen Kirkegård i Lyngby og Kirsten Pedersdatter, som var død før 1662 i Skibby. Hun efterlod sig to døtre, nemlig ovenfor omtalte Maren Jensdatter og Karen Jensdatter, som derfor må være den her omtalte Jacob Eriksens kvinde.

Jacob Eriksen blev stævnet i 1668 for ikke at have betalt 10 rdl. i husbondhold, så omtrent samme tid er han og Karen Jensdatter formodentlig blevet gift 433). 1694, Da ingen af dem er fundet i Framlev kirkebog, er de antagelig døde før 1694.

365. MAREN JENSDATTER født 1660 i Lyngby, død i Labing begravet 6/5 1708 i Framlev. Gift i Lyngby 16/12 1694 med Jens Eriksen fra Labing født omtrent 1664, død i Labing begravet 18/3 1731 i Framlev.

Børn:

748 Erik Jensen døbt 28/11 1700

749 Jens Jensen døbt 18/7 1703

750 Peder Jensen døbt 25/9 1707

Maren Jensdatters mand Jens Eriksen er nævnt i en adkomst, som blev afleveret til det Skanderborgske rytterdistrikt i 1691. Ejendommen bestod da af en gård som efter den gamle matrikel (1664) var på 5 td. 4. skp. og 1 alb. samt to gadehuse og Trinholms eng, som Erik Rasmussen havde lejet for mange år siden af salig Peder Olufsen herredsfoged. Derefter nævnes, hvem der havde ret til at oppebære bondeskylden, og at Erik Rasmussen og Rasmus Eriksen, nu Jens Eriksen, som beboer gården berettede, at de ingen bondeskyld havde givet, og at de ingen adkomstbreve kunne forevise 434).

366. JENS JENSEN KIRKEGÅRD født omtrent 1665 i Lyngby, død sst. begravet 27/5 1736. Gift 1. i Lyngby 2/9 1708 med Sidsel Olufsdatter født omtrent 1677 i Lyngby, død sst. begravet 30/11 1710. Gift 2. med Anne Jensdatter født omtrent 1688, død i Lyngby begravet 1/7 1716. Gift 3. i Framlev 18/10 1716 med Karen Villumsdatter fra Hørslevboel født omtrent 1689, død i Lyngby begravet 10/4 1763.

Børn i andet ægteskab:

751 Sidsel Jensdatter døbt 6/11 1712 begravet 12/7 1734

752 Karen Jensdatter døbt 28/1 1714 begravet før 1716

Børn i tredje ægteskab:

753 Jens Jensen døbt 3/1 1718

754 Anne Jensdatter døbt 21/7 1720

755 Rasmus Jensen døbt 11/2 1725

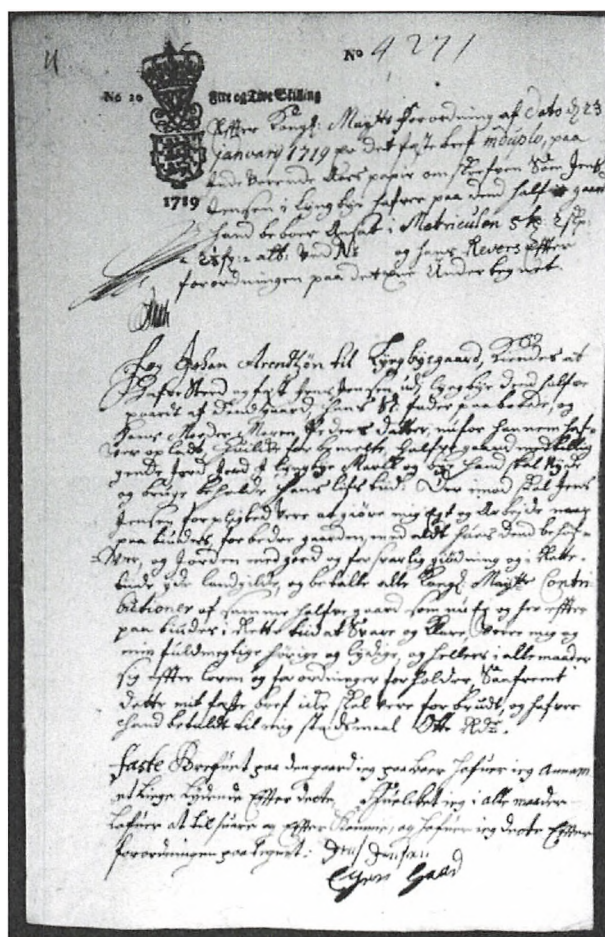
Imellem Lyngbygårds bevarede fæstebreve er der nogle fra før 1719, flere af dem er udaterede. Jens Jensen Kirkegårds er et af dem, så det ses ikke hvornår han fæstede gården, men det må formodes at være sket noget før det første ægteskab. Sidsel Olufsdatter døde efter lidt over to års ægteskab, og det første barn i ægteskabet med Anne Jensdatter blev opkaldt efter den afdøde.

Jens Jensen Kirkegårds fæstebrev lyder:

“Efter kongelig majestæts forordning af dato den 23. januar 1719 er det fæstebrev in duplo på indeværende års papir omskrevet, som Jens Jensen i Lyngby har på den halve gård han beboer. Ansat i matriklen 5 td. 2 skp. 2½ fjr. 2 alb. og hans revers efter forordningen på det er undertegnet.

Jeg Johan Arendtzön til Lyngbygård, kendes at have stedt og fæstet Jens Jensen udi Lyngby den halve part af den gård, hans salig fader påboede, og hans moder Maren Pedersdatter nu for ham har opladt, hvilke forbemeldte halve gård med tilliggende jord i Lyngby mark og by han skal nyde og bruge, beholde hans livstid. Der imod skal Jens Jensen forpligtet være at gøre mig ægt og arbejde, når påkendes, forbedre gården med alt, hvis den behøver, og jorden med god og forsvarlig gødning og i rette tide yde landgilde og betale alle kongl. majestæts kontributioner af samme halve gård, som nu er og her efter påbydes i rette tid at svare og klare, være mig og min fuldmægtig horig og lydig og ellers i alle måder sig efter loven og forordninger forholder, såfremt dette mit fæstebrev ikke skal være forbrudt, og har han betalt til mig stedsmaal otte rdl.

Fæstebrevet på den gård jeg påboer har jeg annammet ligelydende efter dette, hvilket jeg i alle måder har at tilsvare og efterkomme, og har jeg dette efter forordningen påtegnet” Jens Jensen egen hånd 435)

Jens Jensen Kirkegårds anden hustru Anne Jensdatter fik to børn, før også hun døde, og den yngste datter Karen må være død som ganske lille, for da der i 1716 blev holdt skifte efter hendes mor Anne Jensdatter var det kun Sidsel Jensdatter, der blev nævnt.

Registreringen af boets ejendele begynder med “sølv og rede penge angaves ikke og fandtes intet”, bohavet var dog, selvom det var temmelig almindeligt, både rigeligt og i god stand. Den afdødes klæder blev vurderet til 25 rdl. 3 mark, men de var også fine og der var meget. Mellem andet linned nævnes

et tørklæde, to forklæder af blågarn, to hørgarns særke, den ene var med kniplinger. Ellers var der tre kjoler, en sort af klæde, en grå saks og en brun hjemgjort med staffering, et underste taftskørt, en rødstribet nattøje og to hjembundne, den ene rød og den anden grøn, tre hjemgjorte skorter, et brunt, et gråt og et rødt, samt endnu et gammelt sort skørt. Desuden havde hun en rød sarsestrøje, et blå-blomstret calemanke liv med ti sølvknapper, et gammelt grønt snoreliv med jernknapper, en hvidstribet trøje og to forklæder af hørgarn, et hvidt og et blå. Hendes overtøj bestod af en kåbe af broget catun, et par lådne handsker, en lille sort hundskindsmuffe og to par trådvanter. Af huer var der en sort af flor med bånd, en blå silkehue med guldblommer, et sort glat hovedtaft og et gammelt blomstret, en halsklud og et tørklæde, begge af kramlærred og med kniplinger, endnu tre tørklæder ligeledes af kramlærred, det ene var også med kniplinger, mens de to sidste kun havde kniplinger på halvdelen. Til trøjerne havde hun tre par håndstrømper med knipling, som antagelig var det samme som halværmer, til pynt sammen med huerne var der tre linhatte og ni strimler med kniplinger. Gårdens besætning var fire hopper, den ene med føl, tre mærplage, en hest og to plage, der ikke var skåret, fire køer, to studnød, en studkalv og en kvie, 11 får med lam og en vædder, fire svin og 11 grise. Boets midler var på 158 rdl. 5 mark 6 sk. Det lidet indavlede korn kan ikke eragtes for andet end til udgifterne, nemlig kongelig majestæts skatter og skatte Korn, tiender, husbondens landgilde, folkernes løn og kost. Herfra skulle så trækkes værdien af den besætning som skulle være ved gården, brøstfældigheden blev sat til 24 rdl, og restance til husbond var på 10 rdl. Fradraget blev på 122 rdl. 4 mark, så der blev 36 rdl. 1 mark seks sk. til deling mellem Jens Jensen og hans lille datter med 18 rdl. 11 sk. til hver 436).

Da Lyngbygårds ejer døde, blev der til skifteopgørelsen holdt syn på fæstegodset. Jens Jensens stuehus var på 9 bindinger, og det var over alt i ganske slet tilstand, ladehusets 8 binding, 4 fag er nedlagt og 4 ganske forfaldne og det samme var stald- og fæhusets 11 bindinger 437). Formodentlig har det ikke set meget anderledes ud, da Jens Jensen døde få år efter.

367. PEDER JENSEN KIRKEGÅRD født omtrent 1674 i Lyngby, død sst. begravet 2/12 1740. Gift i Lyngby 27/11 1701 med Johanne Pedersdatter født omtrent 1676, død sst. begravet 13/3 1735.

Børn:

- < **756 Jens Pedersen Kirkegård** døbt 11/12 1701
- 757 Peder Pedersen** døbt 16/6 og begravet 17/6 1703
- < **758 Karen Pedersdatter** døbt 1704
- < **759 Johanne Marie Pedersdatter** døbt 12/7 1705
- 760 Maren Pedersdatter** døbt 12/8 1708
- 761 Anne Pedersdatter** døbt 2/8 1711
- < **762 Peder Pedersen Kirkegård** døbt 14/7 1715
- 763 Lisbeth Pedersdatter** døbt 5/10 1721
- 764 Sidsel Pedersdatter** døbt 24/6 1724
- 765 Anne Pedersdatter** døbt 8/06 1727

Ligesom broderen fik Peder Jensen sit fæstebrev omskrevet i 1719, og det fremgår, at også han blev fæster af den halve del af faderens gård, som deres mor oplod for dem. Det er formodentlig sket omtrent på samme tid i 1702, da skiftet efter faderen blev holdt 438).

Et syn som blev holdt til skiftet efter Lyngbygårds ejere Christen Althalt og Kirsten Jensdatter Møller, meddeler at gården i 1734 bestod af ti bindinger stuehus, hvor der i øst og vestenden manglede leier, lægter og tag, af ladehus og stald på 13 fag var de fire ganske forfaldne og på resten var der mangel på leier og tag, dvs. tagrør, og endelig var fæhusets 6 bindinger i sønder og nord ved enderne ganske forfaldent. Foruden vogn, plov og harve var besætningen på 5 bæster, en plag, et føl, tre køer og to små kvier, en lille studekalv, seks får og en vædder, fem gæs og en gase, to sosvin og fire polte.

Der manglede både sædekorn og brødkorn, hvorefter man konkluderede: "Gården er i ganske slet tilstand" 439). Peder Jensen blev det efterfølgende år frakendt sit fæste, og gården blev 1735 fæstet ud til hans svigersøn Mads Mikkelsen Kirkegård. 440).

Peder Jensen kunne også underskrive sit nye fæstebrev, men tilnavnen brugte han ikke 438).

368. SIDSEL JENSDATTER gift 6/10 1695 i Lyngby med Søren Nielsen fra Skivholme, død sst. 1747. Søren Nielsen var fæster af en gård i Skivholme, under Frisenborg. Gårdens tilliggende hartkorn var 4 td. 2 skp. 2 fjr. og 2 alb., så det er formodentlig ham, der med en gård af samme størrelse står i landeværnsrullen i 1700 som værende 50 år. Hvis det er ham, er alderen dog nok angivet lidt for højt, for først i 1746 afstod han gården til en ny fæster ved navn Jens Madsen 441), og Søren Nielsen døde knap et år efter antagelig i januar 1747.

Ægteskabet var barnløst, for skiftet efter ham blev holdt til deling mellem hans efterladte enke Sidsel Jensdatter og den salig mands arvinger, "men da ingen efter ham at arve sig havde indfundet". Hverken enken eller hendes lovværge Jens Madsen kunne oplyse, om han havde arvinger. Jens Madsen <767> var ikke alene den nye fæster, han var også Sidsel Jensdatters søstersøn. Han og hans søster Karen Madsdatter <769>, var blevet forældrelose som ganske små i 1716, og de er formodentlig vokset op hos deres moster i Skivholme. Trods et meget beskedent indbo, ser det ud til at Søren Nielsen endnu ikke havde overdraget hele gården til Jens Madsen.

Søren Niensens klæder blev vurderet til 7 rdl. 8 sk., han havde da også to blå vadmelkjoler, hvoraf den ene var gammel, og en brystdug med otte små sølvknapper, både vest, bukser og brystdug af skind, hat og kabuds, tre skjorter, strømper og sko. Dyrene blev vurderet til at være 83 rdl. 4 mark, og boets hele formue var på 145 rdl. 1 mark 7 sk. Men 48 fag bygninger skulle repareres for 68 rdl. 3 mark og besætningen skulle også være af højere værdi så med en besværing på 178 rdl. 1 mark 8 sk. kunne der ikke blive noget til deling mellem arvingerne. Skulle den salig mands arvinger melde sig, så blev enken og lovværgen forpligtet til at underrette dem om udfaldet af skifteforretningen. Da skiftet blev sluttet havde der ikke meldt sig andre af Søren Niensens slægtninge end nogle næstsøskendebørn, og "efter de omstændigheder, at intet er at arve blev boets ejendele overdraget enken mod at hun ville betale skiftet og holde skifteforvalteren uden ansvar 442).

369. ANNE JENSDATTER født i Lyngby omtrent 1680, død i Nør Galten begravet 22/8 1716. Gift i Lyngby 22/6 1704 med Mads Nielsen Elgård døbt 2/5 1675 i Nør Galten, død sst., begravet 15/8 1716.

Børn:

- 766 Karen Madsdatter** døbt 24/6 1705 begravet 30/5 1709
- < **767 Jens Madsen** døbt 13/11 1707
- 768 Maren Madsdatter** døbt 9/6 1710 begravet 11/8 1716
- < **769 Karen Madsdatter** døbt 17/4 1713
- 770 Niels Madsen** døbt 28/4 1715 begravet 22/8 1716

Anne Jensdatters mand Mads Nielsen Elgård var søn af Niels Elgård og Maren Madsdatter. Anne Jensdatter nåede at få fem børn før både hun og hendes mand døde efter tolv års ægteskab i 1716.

14. august 1716 mødte skifteretten for at holde rigtig skifte og deling efter salig Mads Nielsen Elgård, som boede og døde i Nør Galten imellem hans efterladte enke Anne Jensdatter, på hendes vegne som lovværge Thomas Sørensen sst. på den ene side, og børn to sønner Jens Madsen 6 år, Niels Madsen 1 år og 1 datter Karen Madsdatter 5 år. På deres vegne som formynder Peder Loy sst.

Registreringen viser, at deres bohave var meget almindeligt og at de ikke var velhavende. Besætningen var en grå hest, tre hopper, hvoraf en var blind, og en hesteplag, to køer, en studekalv, to kvier, en kviekalv og tre grise. Efter enkens beretning var der til gården sået 2 td. og 4 skp. rug, 3 td. byg og 5 td. havre, hvilket ej vurderes, så som ved stedet til kongelige skatter og deslige her efter behøves 36 rdl. 4 mark 4 sk., og alene de nødvendige seks bæster skulle have en værdi af 72 rdl. Gården skulle også repareres for 64 rdl., så der skulle fratrækkes 145 rdl. "Som boets midler og formue ikke nær kan opnå besætningen og brøstfældigheden, (blev) langt mindre til deling 443). Altså ingen arv, og end ikke den sædvanlige formaning om børnenes opdragelse. Deres mor Anne Jensdatter har nok allerede været syg, og det ser ud til at have været smitsomt, for den 11. august var et barn på 6 år blevet begravet, og den 22. august blev Anne Jensdatter og et barn på 2 år begravet. De to børn Jens Madsen og Karen Madsdatter, der overlevede deres forældre, voksede op i Skivholme hos deres barnløse moster Sidsel Jensdatter og dennes mand Søren Nielsen.

370. KIRSTEN JENSDATTER født omtrent 1686 i Lyngby, død i Lading begravet 9/2 1748. Gift i Lyngby og trolovet 2/11 1704 med Rasmus Jensen Kirkemand født omtrent 1662, død i Lading begravet 2/2 1739.

Børn:

- 771 **Jens Rasmussen** døbt 9/10 1707 begravet 5/2 1708
- 772 **Maren Rasmusdatter** døbt 9/6 1709 begravet 23/3 1710
- < 773 **Maren Rasmusdatter** døbt 1/3 1711
- 774 **Sidsel Rasmusdatter** døbt 1/1 begravet 15/1 1714
- < 775 **Christen Rasmussen** (Kirkemand) døbt 6/12 1716
- < 776 **Niels Rasmussen** (Kirkemand) døbt 1/10 1719
- < 777 **Sidsel Rasmusdatter** døbt 28/6 1722
- < 778 **Anne Rasmusdatter** født omtrent 1726

Kirsten Jensdatter i Lading havde lånt en hue af sin svigerinde Anne Jensdatter i Lyngby, det blev nævnt på skiftet efter hende, for at den kunne komme med i registreringen af boet 444).

Kirsten Jensdatters mand Rasmus Jensen Kirkemand efterlod sig syv børn da han døde i 1739. Deraf var de to ældste af et tidligere ægteskab, mens tre af de otte børn, Kirsten Jensdatter fik, døde som små. De øvrige er nævnt i skiftet efter deres far, som blev påbegyndt den 25. februar 1739.

De ret almindelige møbler var af fyr, eg eller af asketræ, et gammelt sengested havde drejede stolper og trykt lærredsomhæng med kappe, noget af sengetøjet i den var gammelt. Ellers nævnes endnu to sengesteder, et lukket, som vel var en alkove, og et sengested for karlene.

Den del af afdødes tøj, der blev vurderet, bestod af to gamle grå vadmelskjortler, den ene ringere end den anden. Resten var et par skindbukser, et par lærredsbukser, en brun vadmelsstrøje, og en gammel hvid trøje, fire gamle skjorter, et par sko, en hat og en kabus, i alt vurderet til 3 rdl. 14 sk.

Boets samlede værdi blev 116 rdl. 8 sk. Besværing, skatter og reparation af gårdens i alt 47 fag, samt nogle mindre gældsposter løb op til 155 rdl. 3 mark 7 sk. På spørgsmålet om Kirsten Jensdatter ville blive ved gården, og svare til udgifterne, svarede hun ja, så skiftet blev udsat til 13. august.

Årsagen til udsættelsen var, at den afdødes datter af første ægteskab havde sendt et langt brev om, at hun ikke kunne forstå, at der var underskud ved boopgørelsen, "og som det er for alle bekendt, at min salig faders gård er den allerbedste gård med avling og andet næst bondegården, og al sin tid har standen sig vel".

Det lange brev giver udtryk for afsenderen Maren Rasmusdatters bitterhed. "Min stedmor har aldrig kostet eller forstrakt på mig noget af det, jeg nød af min salig far, da han kom i ægteskab med hende gav han mig af faderlig kærlighed. Men hvor vidt hendes kærlighed strakte sig, har jeg måttet fornemme, helst da jeg så lidet et barn var hos hende, måtte imens forrette med at gøre de ting, som af mig dog mangan gang var mig over prætenderede at gøre, så jeg endelig i de mindste måtte fortjene føden og det lidet klæder jeg nød, men derimod det ypperste for mig blev glemt, som var at jeg ej blev oplyst udi min sande kristendom", og hun fortsætter med at berette, at hun som fjortenårig på nogle søskendes opfordring var taget til København, og blevet konfirmeret der. Desuden mente hun, at have arv efter sin mor til gode, "som skal være omtrent 10 rdl." stående i boet, og hun slutter med endnu et udfald mod Kirsten Jensdatter "så hun har aldrig stået mig i moders sted, men taget imod (mig) som en fremmed".

Til alt dette svarede Kirsten Jensdatter på det endelige skifte, at den "salig mand Rasmus Kirkemand mange gange har sagt hende og talt med hende om, at den døve søn Jens Rasmussen ved skiftet efter samme sin salig mor Anne Mikkelsdatter tilfaldt eller blev givet i mødrene arv tre rdl. fire mark, som han havde fået udbetalt, mens Maren Rasmusdatters del med mere hende for over 15 år siden i rede penge (var) betalt, da hun var her i landet, til sin fornødenhed".

Det var sket i to vidners nærværelse, som nu var til stede på skiftet. I mangel af skiftet efter Rasmus Kirkemands første kone, blev det efter dennes første mand fremlagt, og da havde der også være underskud. Udfaldet blev så, at skifteretten ikke kunne føje Maren Rasmusdatter, idet hendes beskyldning skønnedes urigtig, fordi Kirsten Jensdatter, hendes lovværge og troværdige mænd havde modsagt påstanden. Imellem dem var endog Maren Rasmusdatters egen svoger og fuldmægtig Mads Smed 445).

371. PEDER SØRENSEN født i Nør Galten omtrent 1663, død sst. begravet 19/3 1690, 27 år gml.

372. MAREN SØRENSDATTER født i Nør Galten omtrent 1665, død i Værum begravet 22/5 1729. Gift sst. 18/9 1687 med Jens Rasmussen Grim, død i Værum, begravet 25/3 1710 Nør Galten.

Børn:

- 779 **Søren Jensen** født omtrent 1691 begravet 7/5 1730
- < 780 **Kirsten Jensdatter** født omtrent 1696
- 781 **Rasmus Jensen** døbt 27/8 1699
- < 782 **Ellen Jensdatter** født omtrent 1703
- < 783 **Dorte Jensdatter** født omtrent 1705

Ved skifteforretningen efter Jens Rasmussen Grim den 4. oktober 1713 var Jens Nielsen Kær fra Værum Maren Sørensdaters lovværge, og Søren Rasmussen Grim i Vissing, børnenes farbror, mødte sammen med deres morbror Tomas Sørensen Clausen fra Nør Galten som formyndere for børnene.

Gården, som var en selvejergård, havde en stor besætning på tolv heste, otte køer, syv kvier, seks unge stude og to kalve, nitten får, ti lam, to galte, to søer og fem grise, fem gamle gæs, en gase og ti gæslinger. Det meste af bohavet var helt almindeligt, man havde dog udover de forskellige kedler to runde lysestager og et fyrbækken af messing, og service bestående af fire fade og syv tallerkener af tin, to smørbægre og en smøræske var af manggods.

Stuehuset havde flere rum. En kakkellovnsstue hvor bilæggerovnen stod og storstuen, som antagelig ikke har kunnet varmes op. Møblerne var af aske- fyrre og egetræ, og der var en del sengetøj, men som det ofte er tilfældet, når der var tale om en mand, var der ikke så mange gangklæder. Han havde en foret hue af gråt ræveskind, en rød klædestroje med tinknapper, en sort klædeskjole, et par sorte læderbukser, to hørgarnsskjorter, et par sko, et par hvide uldne strømper, en grå vadmelskjole, en gammel hat, en hørgarns halsklud, et par gamle skindbukser og en gammel hvid vadmelsstrøje, det hele var 7 rdl. 2 mark 15 sk. værd.

Senere i skiftet ser man at der af grev Mogens Friis den 29. august 1698 "til salig Jens Rasmussen Grim, så vidt bondeejet angår er bortskødet, og som samme gård efter den ny landmålings matricul findes ansat for hartkorn 12 td. 6 skp. 2 fjr. 2½ alb., så burde den, efter hans kongelige majestæts allernådigste forordning, dateret 21 jan. 1691, dens 2. og 8. artikel, anses og takseres å tønne hartkorn, så vidt bondeskylden er angående, for 20 rdl., bedrager sig 258 sldl. 3 mark 4 sk., mens som disse tider er besværlige, ja enken sidder med sine små umyndige børn, så syntes de forberørte tvende dannemænd (vurderingsmændene) tillige med børnenes forsvar og enkens lovværge, at den ej højere kan anses og takseres for mere end her anføres, som kommer enken og børnene til deling 200 sldl."

Boets formue var på 612 rdl. 13 sk. men med de sædvanlige udgifter m.m. skulle der fratrækkes 210 rdl. 11 sk. Der blev så til deling 402 rdl. 2 sk., så enken fik 201 rdl. 1 sk. En broderlod blev på 57 rdl. 2 mark 9 3/7 og en søsterlod 28 rdl. 4 mark 4 5/7 sk., og skiftet sluttede: - "såsom enken Maren Sørens-datter endnu ikke endelig har resolveret ved gården at forblive, formedelst hun den til en hendes børn agter at overdrage. Imidlertid lovede hun sine små umyndige børn med klæder og føde samt kristelig optugtelse, som en moder at forsyne, således som hun for Gud og kristen øvrighed agter at forsvare, foruden nogen afgang i den dem tilfaldne arvepart, til de enhver for sig kan blive deres fulde 18 år, da der kan eragtes de selv deres brød kan for tjene" 446).

Enken blev ved gården indtil hun døde i 1729. Der blev holdt skifte den 23. juni 1730 "efter Jens Grims enke Maren Sørensdatte, som boede og døde i Bundgården i Værum, men tillige skifte efter deres tvende døde sønner navnlig Søren og Rasmus Jensen, som begge døde sammesteds, imellem den afdødes igen levende tvende døtre, Ellen Jensdatter 27 år med hendes lovværge Jon Sørensen Grim af Vissing på den ene og Dorte Jensdatter 24 år med hendes værge og morbror Tomas Sørensen af Galten på den anden side".

Til skiftet mødte Rasmus Andersen Høg fra Stevnstrup og anmodede herskabet om at måtte stede selvejergården og overtage de forpligtelser, der hvilede på den, idet han ville gifte sig med den ældste datter, og Dorte Jensdatters arvepart skulle så være 100 sldl., så der blev ikke foretaget nogen registrering af boet 447).

373. KAREN SØRENSDATTER født omtrent 1668 i Nør Galten, død sst. begravet 2/7 1744. Gift 7/6 1691 i Nør Galten med Laurits Pedersen Hinge, født omtrent 1648, død i Nør Galten begravet 10/3 1716 sst. Gift 2. med Mads Pedersen.

Børn i første ægteskab:

- < **784 Peder Lauritsen** døbt 29/5 1692
- 785 Søren Lauritsen** døbt 16/6 1695 begravet 18/9 1695
- < **786 Søren Lauritsen Hinge** døbt 8/5 1698
- 787 Morten Lauritsen** døbt 10/12 1702 begravet 14/4 1703
- 788 Ellen Lauritsdatter** døbt 17/8 1704

Laurits Pedersen Hinge og Karen Sorensdatter boede i Nør Galten, hvor han havde fæstet en gård liggende under godset Frisenvold. I skiftet efter ham nævnes børnene og deres formyndere, som var morbroderen Thomas Sørensen (Clausen) fra Nør Galten og farbroderen Mogens Pedersen fra Hinge og børnene var Peder 24 år, Søren 14 år og Ellen 10 år. Enkens lovværge hed Søren Knudsen.

Registreringen viser, at der var tre stuer i stuehuset, at der ikke var særlig mange møbler, en vugge var der dog, og med to rokke i kakkelvovsstuen fornemmer man at kvinderne har siddet og spundet om vinteren, for om sommeren har der næppe været tid til indendørs sysler, og der var både hespetræ og garnvinde. To gamle fade, to store fade, tre tallerkener og en smøræske var af tin og to stentøjskrus havde tirlåg. Af messing var der to store og to små lysestager. En stor kedel med jerngreb og tre mindre kedler og et sengebækken. En stor gruekedel og en anden kedel, som ikke var indmuret var af kobber. Sengetøj var der en del af, mens den afdødes tøj bestod af en halvslidt grå klædekjortel, en ny og en gammel vadmel's kjole, en rød "fibskafte" trøje med tinknapper, en læder trøje, et par læder bukser og et par sorte "fibskafte" bukser, en hat, et par nye sko, to horgarnsskjorter og to par strømper. Til sidst nævnes gårdens dyr og kornet. Der var værdier for 228 sldl. 4 mark 12 sk. Istandsættelsen af bygningerne og beløbet for de dyr og det korn som skulle følge stedet, samt gælden udgjorde 147 sldl. 4 mark. Der blev således 81 sldl. 12 sk. til deling 448).

374. TOMAS SØRENSEN CLAUSEN født omtrent 1669 i Nør Galten, død sst. begravet 1/5 1748. Gift med Kirsten Jensdatter født omtrent 1674, død i Nør Galten begravet 29/12 1732.

Børn:

- 789 Jens Tomasen** døbt 18/9 1707 død før 30/6 1734
- < **790 Ellen Tomasdatter** døbt 1710
- < **791 Søren Tomasen** døbt 1715
- < **792 Ellen Tomasdatter** døbt 6/3 1718

Da Tomas Sørensen Clausens kone Kirsten Jensdatter døde, blev hans store selvejergård takseret til 12 td. 4 skp. 2 fjr. og 2½ alb., altså til lidt mere end da hans far havde gården, der efter "gammelt hartkorn" (1664) var på hartkorn 12 td. og 4 skp.

Den 30. juni 1734 blev der holdt skifte "efter hans afdøde salig kone Kirsten Jensdatter, imellem ham på den ene side og deres sammen avlede børn der er følgende, en søn Søren Tomasen 19 år gammel tvende døtre Ellen Tomasdatter 24 år, hvis formynder er hendes tilkommende fæstemand Jens Terkildsen af Galten, og Ellen Tomasdatter 16 år gammel. For Søren Tomasen og den yngre Ellen Tomasdatter var deres far Tomas Clausen formynder, og som tilsynsværge var deres nærmeste pårørende tilsagt på moderens side, Christen Jensen af Alstrup Mølle og Søren Rasmussen af Brandstrup på den anden side".

Registreringen skete fra rum til rum. I den første stue var der en seng med sengetøj, desuden nævnes en anden stue og et lidet kammer samt et bryggers. Ellen Sorensdatters klæder blev vurderet til 16 rdl. 3 mark 14 sk. Hun havde to kjoler, en sort af klæde og en af vadmel, fire forskellige skorter, syv trøjer, den fineste var af brunt klæde og med ni sølvknapper, desuden flere forklæder og fire huer, der imellem en grøn af damask med guldtakker og en af blomstret silke, og til dem fire hatte og endelig halværmer, særke af hør- og blågarn, et par sko, et par tøfler og to par blå strømper.

Der var ret mange heste og hopper, men bortset fra en enkelt seksårs hest, som blev vurderet til 10 rdl. 4 mark, var de ikke særlig højt sat. Ellers var der nogle flere køer og kvier end man ofte ser. Boets

løsoere, dyrene inklusive, blev vurderet til 242 rdl. 13 sk. Gården var en selvejergård, men da Tomas Clausen “ikke lige havde sine skøder ved hånden”, blev skiftet udsat.

Da skiftet blev genoptaget den 25. oktober var den ældste datter blevet gift - “blev da af skifteforvalteren fremæsket, hvis skøde Tomas Clausen kunde have på sin selvejer rettighed, eller såkaldte bondejeje, hvorpå Tomas Clausen gav til svar “at skøderne havde han pantsat til sr. Ole Ollesen i Århus for af ham lånte 13 rdl. 2 mark, og ej kunne erlange samme tilbage førend pengene bliver leveret”, så han bad om at få skiftet udsat nogle måneders tid, ville han se pengene bragt til veje, og skøderne indfriet, så vurderingen af bondejejet blev igen udsat. Brøstfældigheden blev derefter takseret.

Først den 23. maj 1735 blev skiftet endelig sluttet, men “eftersom Tomas Sørensen Clausen beretter, at han ej havde fået skøderne på sin selvejer bondegård fra sr. Ole Ollesen i Århus formedelst han ej til dato har kunnet bringe pengene til veje, de er sat i forsikring for, begærede han skiftet udsat endnu en gang”. Da skiftet igen blev behandlet den 13. juli blev følgende regnestykke stillet op Løsoeret var vurderet til 241 rdl. 13 sk. men stadigvæk manglede der penge til indløsning af skødet. Da man fandt det unyttigt med endnu en udsættelse blev gårdens værdi ansat til 66 rdl. 4 mark så der var en formue på 308 rdl. 4 mark 13 sk. Med besætning m.m. samt gælden blandt andet til Århuskøbmanden blev udgifterne på 194 rdl. 5 mark 7 sk., så der blev 113 rdl. 5 mark 6 sk. til deling mellem arvingerne. Der blev så truffet aftale om, at Tomas Clausen nu straks skulle afstå og overlade Jens Terkildsen halvdelen af foranførte gård med bondeskyld eller selvejerrettighed. Indbo og dyr delte de sig imellem, men gælden skulle Tomas Clausen selv ansvare, og når han ikke længere ville beholde sin halvpart af gården skulle sønnen Søren Tomasen overtage hans del af gården, og både han og Jens Terkildsen skulle så yde aftægt til Tomas Clausen 449).

375. JENS SØRENSEN CLAUSEN født i Nør Galten døbt 7/7 1672, død sst. begravet 23/11 1711. Gift 12/11 1702 med Christence Jespersdatter født omtrent 1674, død i Nør Galten begravet 30/11 1740.

Børn:

793 Jens Jensen døbt 16/9 1703

< **794 Maren Jensdatter** døbt 18/1 1705

< **795 Jesper Jensen** døbt 13/3 1707

796 Mette Jensdatter døbt 10/3 begravet 1/4 1709

797 Peder Jensen døbt 25/5 1710

< **798 Mette Jensdatter** døbt 17/4 1712

26. Januar 1712 blev der holdt skifte og deling mellem salig Jens Sørensen Clausens enke Christence Jespersdatter og deres børn Jens Jensen 8 år, Maren Jensdatter 7 år, Jesper Jensen 5 år og Peder Jensen 2 år gammel. Efter mandens død fik Christence Jespersdatter endnu en datter, som blev kaldt Mette. Skiftet skulle efter loven af hensyn til arvedelingen have været udsat til efter barnets fødsel, så når det alligevel blev afsluttet, må det være, fordi det allerede ved registreringen af boet har været klart, at der var underskud.

Der var fem hopper og to hestplage, men der var kun to køer, en kvie, en stud, to kviekalve og en studekalv, fire gamle får, et ungfår og fem vædderlam, som ikke vides, om de kan leve. Endelig to sosvin, to gæs og en gase. Bohavet var meget sparsomt og helt almindeligt, og af service var der kun en pibstob til det daglige øl, et træfad og fem træallerkener og af messing og jern kun en messingkedel, en kedelkrog, en lille ildklemme, noget værktøj og en skærekiste med kniv, som var ubrugelig. Der var kun sengeklæder til to senge og den afdødes gangklæder bestod af en grå vadmelskjol, en hvid vadmelsstroje, et par læderbukser, et par sko, en hat, to par grå strømper, to horgarnsskjorter og en halsklud i alt vurderet til 3 rdl. 2 mark 2 sk. Der var intet tærsket korn på loftet, men i laden blev det utærskede korn anslået til at være 7 rdl. 4 mark værd.

Boets værdier blev opgjort til 80 rdl. 3 mark 10 sk. Bygningerne skulle repareres for over 25 rdl. der skyldtes en del i skat og landgilde, så der ikke kunne blive noget at dele mellem arvingerne. “Og hvad sig belagende boets formue, som dog ikke nær kunne tilstrække den bortskyldige gæld til det nådige herskab for resterende landgilde siden år 1703. Så forblev al boets formue hos enken med lovværgens tilsyn, hvor imod hun lovede at svare det højgrevelige nådig herskab igen, som vedbør. Hvad sig ellers

de umyndige børn er angående, så lovede enken dem med klæde og føde samt kristelig optugtelse, som en moder at forsyne, og det indtil de deres brød kan fortjene" 450).

Da Christence Jespersdatters 2. mand Peder Lauritsen døde i 1735, blev der holdt skifte den 6. oktober mellem hende og deres søn Laurits Pedersen, som da var 22 år. Der var igen underskud i boet, så der blev heller ikke noget at arve 451).

Ved Christence Jespersdatters begravelse blev hun kaldt Christence Bødkers, om det var en af hendes mænd eller hendes far, som havde været bødker vides ikke.

376. ANNE SØRENSDATTER født i Nør Galten døbt 1/1 1674, død i Hadbjerg begravet 22/5 1733. Gift i Nør Galten 19/9 1694 med Søren Jacobsen født omtrent 1653, død i Hadbjerg begravet 2/10 1716.

Børn:

799 Jacob Sørensen døbt 31/10 1696 begravet 2/2 1716

800 Ellen Sørensdatter døbt 1/1 begravet 19/1 1699

801 Søren Sørensen døbt 12/4 begravet 7/12 1700

802 Søren Sørensen døbt 6/1 1702 begravet 6/5 1705

803 Mette Sørensdatter døbt 21/2 1706

804 Søren Sørensen døbt 28/4 1709 begravet 19/6 1711

805 Ellen Sørensdatter døbt og begravet 3/4 1712

806 Ellen Sørensdatter døbt 7/5 1713

Anne Sørensdatter, hendes mand Søren Jacobsen og deres børn er kun fundet i kirkebogen.

377. SIDSEL SØRENSDATTER født i Nør Galten døbt 14/1 1677, død i Værum efter 19/10 1710. Gift sst. 3/9 1699 med Niels Christensen født omtrent 1664, død i Værum begravet 11/6 1746.

Børn:

807 Søren Nielsen døbt 29/9 1701 begravet 12/3 1702

808 Søren Nielsen døbt 23/9 1703

809 Anne Nielsdatter døbt 19/10 1710

Sidsel Sørensdatters mand Niels Christensen er nævnt 1713, da han mødte som værge for sin svoger Jens Rasmussen Grims børn. Han boede da i Værum 452).

378. KIRSTEN SØRENSDATTER født i Nør Galten, døbt 23/2 1679, død efter 5/1 1716. Gift sst. 15/6 1704 med Peder Simonsen Årslev, død i Hår begravet 25/4 1737 i Haldum.

Børn:

< **810 Simon Pedersen Årslev** døbt 5/3 1713

811 Mette Pedersdatter døbt 5/1 1716

Der er om Kirsten Sørensdatter, hendes mand og børn ikke fundet noget udover kirkebogsoplysninger. 1713 var Kirsten Sørensdatters bror Laurits Sørensen fadder, da deres ældste søn blev døbt.

379. LAURITS SØRENSEN CLAUSEN født i Nør Galten døbt 2/3 1681, død i Jebjerg begravet -/5 1741. Gift 1/11 1716 i Ørum med Maren Sørensdatter.

Barn:

< **812 Ellen Lauritsdatter** døbt 15/4 1727

812a Sidsel Lauritsdatter døbt 23/11 1732

Laurits Sørensen Clausen, Maren Sørensdatter og deres børn kendes kun fra kirkebøgerne. Da han i 1713 var fadder i Hår hos sin søster og svoger i 1713 og i 1718 hos Tomas Sørensen i Nør Galten, boede han i Jebjerg, hvor hans døtre også er født.

380. MAREN SØRENSDATTER født i Nor Galten, døbt 3/1 1683, død i Grundfør efter 21/5 1738. Gift i Nor Galten 11/10 1705 med Jens Brandt, død i Grundfør før 21/5 1738.

Børn:

- < **813 Anders Jensen Brandt**
- < **814 Søren Jensen Brandt**
- 815 Jens Jensen Brandt** født omtrent 1716
- 816 Niels Jensen Brandt** født omtrent 1723

Både Maren Sørensdatter og deres børn blev nævnt, da der blev skiftet efter sønnen Anders Jensen Brandt den 21. maj 1738 453).

382. PEDER NIELSEN FOGH født i Borum omtrent 1665, død sst. begravet 9/8 1743. Gift i Borum 12/9 1697 med Maren Christensdatter, født omtrent 1669, død i Borum begravet 8/12 1756.

Børn:

- 817 Karen Pedersdatter** døbt 17/4 1698 begravet 25/10 1705
- < **818 Mette Pedersdatter** døbt 29/5 1701
- < **819 Anne Pedersdatter** døbt 4/5 1704
- < **820 Christen Pedersen Fogh** døbt 18/9 1705
- < **821 Karen Pedersdatter** døbt 10/11 1715
- < **822 Niels Pedersen Fogh** født omtrent 1711

Peder Nielsen Fogh er indskrevet i landeværnsmandtallet 1710 som værende 44 år gammel. I 1696 fik han lovbud, da der blev solgt arveparter i bondegodset i Borum 454), og i Frisenborg jordebog 1719 ses, at han og Peder Olufsen da beboede en gård i Borum, som i alt var på 7 td. 4 skp. 2 fjr. 2 alb. Hans kone Maren Christensdatter er nævnt i et skifte 1763 efter sin søster Dorte Christensdatter i Åstrup, som døde uden livsarvinger 455).

383. TOMAS NIELSEN FOGH født i Borum 1667, død sst. begravet 4/6 1719. Gift i Borum 21/1 1699 med Karen Nielsdatter født 1659, død i Borum begravet 27/12 1739.

Barn:

- 823 Ingeborg Tomasdatter** døbt 14/11 1700 begravet 11/1 1706

Også til Tomas Nielsen Fogh gik der lovbud om salg i 1696 af arveparter i Borum mølle og to gårde med tilliggende 456). Der er ikke fundet noget om Tomas Nielsen Fogh hverken i fæste eller skifteprotokoller, og Karen Nielsdatter var så gammel, da hun døde, at hun har været aftægtskone, så efter hende er der ikke blevet holdt skifte.

384. MAREN NIELSDATTER FOGH født i Borum.

Maren Nielsdatter Fogh opholdt sig 1688 i København 457), og hun blev nævnt, da der blev solgt arveparter i Borum mølle og to gårde med tilliggende i 1696 458).

385. PEDER JENSEN født i Skivholme omtrent 1686, død efter 1700.

Peder Jensen er nævnt i landeværnsmandtallet 1700 som da værende 14 år gammel 459).

386. BERETE JENSDATTER født i Borum omtrent 1688, død sst. begravet 4/10 1711. Gift i Borum 22/11 1705 med Jens Sørensen Østergård født omtrent 1676, død i Borum begravet 11/12 1746.

Barn:

- 824 Maren Jensdatter** begravet 17/5 1710

1703 blev salig Jens Pedersens afbrændte selvejergård i Borum synet og takseret i hans børns formynders overværelse "Så fremstod Lambert Nikolaj af Sorring og Anders True af Sjelle og vidnede med ed ned og oprakte fingre efter loven, at de havde takseret bondeskyld og selvejerrrettighed af den

halve selvejergård i Borum med tilliggende gadehus, som afgangne Jens Pedersen ejede, og hans ældste datter har taget i besiddelse. Vurderingen blev på i alt 33 rdl. 2 mark, hvilket var det meste den kunne tåle af den sædvanlige tyngte” 460).

387. MAREN JENSDATTER født i Borum døbt 14/3 1694, død sst. begravet 2/3 1735. Gift i Borum 21/4 1720 med Jens Lauritsen Øvlesen født omtrent 1672, død i Borum begravet 18/3 1753.

Børn:

- 825 Maren Jensdatter** døbt 25/1 1722
- < **826 Johanne Jensdatter** døbt 3/3 1726

Da Maren Jensdatter og Jens Lauritsen var beslægtede i tredje led fik de kongelig tilladelse til at indgå ægteskab, men på grund af armod skulle de ikke betale noget til de fattige 461).

“Anno 1735 fredagen den 27. maj indfandt skifteforvalteren sig i husmanden Jens Lauritsen udi Borum, tjener til Frisenborg, hans stervbo for at holde registrering, vurdering, skifte og deling efter hans fradøde hustru salig Maren Jensdatter mellem bemeldte Jens Lauritsen og hans med den salig kone avlede tvende pigebørn Maren Jensdatter i fjortende år og Johanne Jensdatter i tiende år - hvor enkemanden var tilstede både på egne og på sine børns vegne som deres formynder”.

Registreringen indledes med vurdering af boets møbler, her imellem en ege halvkiste, hvori den salig kones klæder lå, de blev ikke vurderet, “men af faderen mellem døtrene delt, og derved forbliver efter hans forlangende”. Sengetøjet lå i to senge, hvoraf den ene var af fyrretræ med himmel, og til den var der tre stykker gule omhæng og en kappe, mens sengeklædet var blågråt. Af service nævnes kun en tin smørbrik, to små tinbægre og to bouteljer. Af dyr var der to bæster, to køer, ti får, en gase og en gås med otte gæslinger. Ved sammentællingen blev det hele til 46 rdl. 5 mark 10 sk.

“For stedets brøstfældighed anset til reparation, da stuehuset og dessen længde er forefunden af 10 fag, efter hans fæstebrevs lydelse af 13. november 1720, som fæsteren skulle tilstå 16 rdl.” Besætning m.m. blev ansat til 8 rdl. 4 sk. De forestående skatter for juli og oktober kvartal 14 sk. så beløbet blev på 24 rdl. 1 mark 2 sk., og det korn, som var sået, skønnedes at være tilstrækkeligt til stedets fornødenhed. Andre gældsposter blev ikke specificeret, fordi Jens Lauritsen selv ville betale, og han ville heller ikke have godtgjort det beløb, som han havde anvendt til Maren Jensdatters begravelse. Der blev således 22 rdl. 4 mark 8 sk. til deling mellem arvingerne, med halvdelen til Jens Lauritsen og med 5 rdl. 4 mark 2 sk. til hver af pigerne 462).

Med dette helt pæne overskud er skiftet et af de ikke helt ualmindelige eksempler på at husmænd klarede sig godt, formodentlig fordi de kunne overkomme foruden dyrkning af jorden at påtage sig forskelligt forekommende arbejde. Ved Jens Lauritsens datter Johanne Jensdatters trolovelse 1754 skrev han under som forlover.

390. PEDER OLUFSEN født i Borum omtrent 1664, død sst. begravet 10/11 1734. Gift med Inger Christensdatter født omtrent 1666, død i Borum begravet 12/8 1751.

Børn:

- < **827 Maren Pedersdatter** født omtrent 1687 i Tilst
- < **828 Christen Pedersen** født i Tilst
- < **829 Anne Pedersdatter** født omtrent 1690 i Tilst
- < **830 Oluf Pedersen** døbt 26/2 1693 i Tilst
- < **831 Mette Pedersdatter** døbt 1/1 1696 i Borum
- < **832 Margrete Pedersdatter** døbt 28/8 1701 i Borum
- < **833 Ellen Pedersdatter** døbt 13/5 1704 i Borum
- < **834 Rasmus Pedersen** døbt 4/9 1707 i Borum

I 1693 stævnedes Peder Pedersen fra Borum Laurits Rasmussen i Mårup og disse efterskrevne, Jesper Olufsen og salig Oluf Pedersens enke Berete Jensdatter med hendes lovværge og medarvinger, Peder Nielsen og Tomas Nielsen, alle i Borum, og Envold Nielsen i Borum mølle, for hvad enhver af dem vil have at svare imod ejendoms doms forhvervelse på tvende selvejergårde med deres tilliggende i

Borum by, nemlig mølle og huse, som bemeldte Peder Pedersen har i pant. For at svare mødte Oluf Jespersen fra Borum og Peder Olufsen, som da boede i Tilst, hvor han ifølge kirkebogen var degn.

Sagen, som er nærmere beskrevet under Peder Pedersen <169>, drejede sig om panter for 100 rdl. i to gårde og Borum mølle og tilliggende huse. Peder Olufsen og Oluf Jespersen mødte for sig selv og deres medarvinger for at protestere mod, at der efter deres mening ikke var lovbudt rigtigt, og at sagen ikke blev fort ved hjemtinget. Det blev den dog senere den 11 juli 1694, hvilket ses af skødet på Borum mølle i 1696 463).

1697 var Peder Olufsen, som var flyttet tilbage til Borum, på vejen hjem fra marked i Århus oppe at slås med Niels Jensen Terp i Lading. Kirsten Sørensdatter, som havde kørt vognen for ham, mens han lå og sov, vidnede, at mellem Harlev og Borum var hun blevet antastet af en rytter Niels Jensen fra Lading, som med en svøbe havde drevet to nød, og at han havde pisket Peder Olufsens heste bort fra vejen, så vognen var væltet og gået i stykker.

Niels Jensen Terp derimod påstod, at han, da han red forbi vognen med sit fæmon, havde gennet dem af vejen, men hestene for vognen var blevet skræmt og var gået fra vejen, og så begyndte Peder Olufsen og kvindfolket at skælde og smælde på ham. Ugen efter blev Peder Olufsen så, selvom han mente at "Niels Jensen Terp havde angrebet ham på alfarvej", dømt til at bøde for to slag han havde givet Niels Jensen.

Peder Olufsen blev efter opsættelse af sagen igen stævnet til tinget, fordi han ikke havde betalt bøden. Man havde forsøgt at gøre udlæg for pengene, men da havde Peder Olufsen sagt, at der ikke var nok fæmon, bæster eller korn til at dække hele fordringen 464).

Peder Olufsen var flyttet tilbage til Borum senest i løbet af 1696 for at overtage en del af sin fars selvejergård. Slagsmålssagen viser til fulde, at han var alt andet end velhavende da han i 1697 fik lovbud, i anledning af at salig Oluf Pedersens enke Berete Jensdatter lovbød og solgte halvdelen af sine parter i hendes egen, så vel som i salig Jesper Olufsens og Peder Olufsens selvejergård, samt i Borum mølle 465).

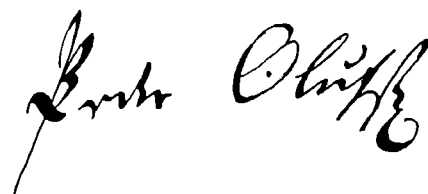
Som følge af tvivl om størrelsen af Berete Jensdatters og hendes børns arv fik hendes nye mand Conrad Rindelev i 1697 takseret selvejerrettigheden til deling i den gård hendes forrige mand var fradød og som Peder Olufsen havde overtaget. Taksering og deling af arven førte til indvisning i Berete Jensdatters og Conrad Rindelevs gård, hvorefter de skulle svare til Karen, Ellen og Maren Olufsdatters arveparter, mens Peder Olufsen måtte påtage sig ansvaret for broderen Jens Olufsens og søsteren Margrete Olufsdatters arvelodder, som skulle svares af hans gård 466).

Året efter var han fuldmægtig for sine slægtninge, da arveparter i den gård Jens og Oluf Jespersen påboede og deres anparter i det øvrige Borum selvejergods blev solgt til Jens Jespersen og hans trolovede fæstemø A.R.D. (Anne Rasmusdatter) 467).

1699 stævnedes handelsmand Jens Jacobsen i Århus flere for gæld, der iblandt salig Oluf Pedersens enke. Conrad Rindelev fremlagde skiftebrevet, men da Jens Jacobsen end ikke var blevet varslet til skiftet, blev Conrad Rindelev og andre arvinger, der iblandt Peder Olufsen, dømt til at betale 468).

Peder Olufsen har formodentlig på den tid været så dårligt stillet økonomisk, at han af den grund besluttede at overdrage sin selvejergård til søsteren Karen Olufsdatter og hendes mand Hans Danielsen. Herom skrev de kontrakt den 6. marts 1700 469). Peder Olufsen skulle beholde et gadehus, kaldt det lange hus, men da ni spænd af huset var pantsat, skulle Hans Danielsen først indløse pantet hos ihændehaveren Peder Rasmussen Fregerslev, hvilket førte til den lange og bitre strid, som er omtalt under Peder Rasmussen Fregerslev <325>.

Indtil sagen om pantet gik i orden, skulle Peder Olufsen og hans familie blive boende i gården, som en slags aftægtsfolk, ligesom de også for livstid skulle beholde nogle nærmere specificerede stykker jord, eng m.m. samt to mands tørveskær årligt. Til gengæld skulle Peder Olufsen så lovbyde og få skrevet skøde til dem på gården, hvilket skete i 1701, efter at sagen med det lange hus endelig var blevet afsluttet. Kort efter solgte han også huset til Johan Arentsen på Lyngbygård, det blev senere overtaget af Frisenborg, i hvis godsarkiv originals kødet stadig findes 470).

Peder Olufsens underskrift på skødet på Borum mølle da han solgte sin arvepart i Borum mølle 1732.

Kontrakten med Hans Danielsen blev også læst på skiftet efter Peder Olufsen i 1734, fordi hans enke mente, at hun stadigvæk havde aftægtsrettigheder i selvejergården, fordi Inger Christensdatter mente at have ret til afgift på livstid af selvejergården, ligesom hendes mand havde haft. Skifteforvalteren afgjorde at det måtte være en sag mellem hende og Hans Danielsen, og at det ikke kom skifteforretningen ved.

Efter indholdet af skiftet 1734 at dømme, gjorde Peder Olufsen klogt i at opgive sit selveje, også selvom det var en lille gård han fæstede, for trods hans kontraktlige rettigheder i selvejergården må have været en god hjælp, ligesom han også har haft gavn af indtægterne som budfoged, så var der underskud ved boopgørelsen efter hans død, idet formuen blev opgjort til 77 rdl. 4 mark, mens gårdens 4 fag stuehus, 15 fag fæhus og 10 fag ladehus skulle repareres for 43 rdl. 2 mark. Hertil kom så udgifter til de kommende kongelige skatter og landgilden for 1734, og det korn som skulle bruges til husholdningen de efterfølgende måneder. Folkelønnen var betalt, men der var noget gæld til en nabo og et par andre, disse beløb blev tilsammen 144 rdl. 3 mark 10 sk. "og udi så måder bliver boets besværlighed 66 rdl 5 mark 10 sk. mere end dessen forefundne formue og indtægt, så des årsag intet bliver for nogen arvinger, som arv at kan blive eller tilkomme" 471).

Peder Olufsens underskrift findes tre steder, på skødet på det lange hus fra 1701, på et skøde fra 1721 og fra 1732 til Frisenborg på Borum mølle fra alle de personer, som endnu havde deres arveparter i møllen.

391. MARGRETE OLUFSDATTER født i Borum omtrent 1668, død i Brendstrup begravet 13/5 1751 i Tilst. Gift med Jens Pedersen Balle, født omtrent 1658, død i Tilst begravet 25/1 1728 i Tilst.

Børn:

- < **835 Peder Jensen Balle** født omtrent 1686
- < **836 Maren Jensdatter** døbt 14/11 1694
- 837 Oluf Jensen** døbt 27/3 og begravet 31/7 1698
- < **838 Oluf Jensen Balle** døbt 28/11 1700
- < **839 Kirsten Jensdatter Balle** døbt 9/4 1705
- < **840 Rasmus Jensen Balle**

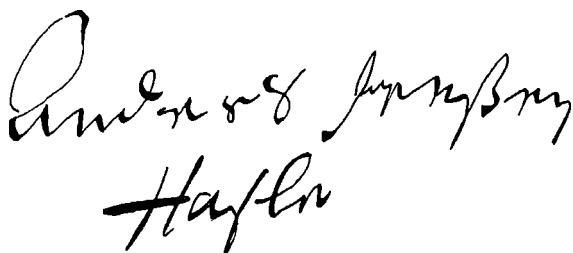
Margrete Olufsdatters mand Jens Pedersen Balle i Geding fik på hendes vegne lovbud, når der blev solgt lodder i bondegodset i Borum 1696 og 1697 472), ligeledes blev de stævnet i 1699 for salig Oluf Pedersens gæld 473). og igen til skiftet efter hendes bror Jens Olufsen, som døde ugift i 1723 474).

Margrete Olufsdatter var blevet enke, da hendes arvepart i Borum mølle blev solgt til Frisenborg i 1732, så det var hendes søn Peder Jensen Balle, der underskrev skødet på hendes vegne.

392. ELLEN OLUFSDATTER født i Borum, død i Hasle 1/6 1760. Gift 13/11 1712 i Borum med Anders Jensen fra Hasle født omtrent 1681, død i Hasle før 1741. Gift 2. antagelig 1741 med Christen Andersen, død i Hasle efter 30/5 1760.

Ellen Olufsdatters første mand Anders Jensen var søn af Jens Pedersen i Hasle, og han var i 1709 28 år gammel og havde en bøsse og en kårde, som han skulle møde med i tilfælde af krig og om søndagen når landeværnet holdt eksercits.

Ellen Olufsdatter og hendes anden mand er sandsynligvis blevet gift i 1741, for det årstal var indgraveret på fire sølvskeer, som er nævnt i registreringen til skiftet efter hende i 1760. Ellen Olufsdatter fik ligesom sine søskende lovbud, når der blev handlet med bondegodset i Borum 476), mens det var hendes mand, som fik det på hendes vegne, da "Peder Olufsen af Borum på egne og samtlige medarvinger og interesseredes vegne fremkom for retten og lod oplæse stævne-mål angående lovbud på den selvejergård i Borum, Berete Jensdatter salig Conrad Rindelevs efterladte enke påboer, så vidt vedkommende der

Anders Jensen Hasle underskrev på sin hustrus vegne i 1732, da Borum mølle blev solgt 475).

udi er berettigede” 477). Ellen Olufsdatter var en af de mange medejere som solgte deres anpart i Borum mølle, da Frisenborg købte møllen i 1732, og hendes mand underskrev sig da Anders Jensen Hasle.

Skiftet efter Ellen Olufsdatter begyndte med registrering den 3. juni 1760 hos Christen Andersen i Hasle, efter det var blevet bekendtgjort at hans hustru Ellen Olufsdatter foregående 1. juni ved døden var afgang. Foruden hendes efterladte mand var arvingerne:

1. en bror Peder Olesen sidst boende i Borum, som forlængst ved døden er afgang, men har efterladt sig følgende børn: A. en søn navnlig Oluf Pedersen, boende ved Terp mølle myndig. B. en søn Christen Olufsen, gift og boende i Brendstrup. C. en søn Rasmus Pedersen Bonde, og gift i Borum. D. en datter som er søster til ovenmeldte navnlig Maren Pedersdatter, huskone i Borum. E. søster til sidst meldte navnlig Mette Pedersdatter gift og boende i Hørslev på Lyngbygård (gods). F. en søster Ellen Pedersdatter, gift og boende i Borum. G. en søster Margrete Pedersdatter, gift og boende i Fajstrup på grevskabet Frisenborg gods.
2. Maren Olufsdatter gift, og boende i Borum og endnu levende. (I skifteprotokollen skrevet som Pedersdatter, hvilket må være en fejlskrivning).
3. En søster til den afdøde navnlig Karen Olufsdatter, gift med Hans Danielsen i Borum, død og efterladt sig 1. søn Ole Hansen, gift og boende i Borum, og to døtre: Den første Anne Hansdatter, gift i Storning med Tomas Pedersen på rytterdistriktet, den anden datter Ellen Hansdatter, gift med Peder Pedersen i Borum på Frisenborgs gods.
4. Den salig kones søster navnlig Margrete Olufsdatter, gift med Jens Balle i Geding under Ristrup gods, hun er død og har efterladt sig to sønner, nemlig en søn Peder Jensen Balle, som var gift og boede i Søften og efterladt sig ingen levende arvinger, som nu kunne arve. Den anden søn, Oluf Jensen Balle er boende i Geding og endnu lever. Samme kone har efterladt sig to døtre, hvoraf den levende for nærværende tid navnlig Maren Jensdatter, enke boende i Tinding, og den anden søster Kirsten Jensdatter som var gift med Christen Balle i Geding, skal ved døden være afgang uden livsarvinger.

Registreringen begyndte i storstuen, hvor genstande af tin, kobber, messing og sølv blev optegnet, af det sidste var der et sølvbæger på en halv pot med navn og årstal AJS EOD 1712, det år hvor Ellen Olufsdatter og hendes første mand Anders Jensen Hasle blev gift. Et sølvbæger med CAS EOD og 1741 er sandsynligvis fra hendes trolovelse eller bryllup med Christen Andersen.

Endnu et bæger på ½ pægl havde bogstaverne AJS EOD - SMS MJD - 1712 og et mindre bæger CASK EODB 1755. Fire sølvskeer med AJS EOD 1712 og fire med CAS EOD 1741, en ske med AJS EOD 1704 og to skeer med vindruer på enden med NES EJD 1665, og endnu en med kruset skaft IPS RB uden årstal. Vurderingen af sølvet er nedskrevet på en særlig liste, der ligger som bilag til skiftet, der var for i alt 30 rdl. 5 mark 10 sk.

Møblerne i storstuen var almindelige, og det skal kun nævnes, at der var seks papirskilderier og at der var en stolpeseng med sengetøj. I tjenestepigens kammer stod en halvseng også med sengetøj.

En jern vindkakkellovn og et messingfyrbækken nævnes i dagligstuen sammen med noget mere messing og kobber, og der var en alkove med sengetøj, og der var også et gammeldags hængeskab med nogle ubrugelige skramlerier i, samt endnu et gammeldags skab til forvaring af mad, og endelig bord og stole. Derefter nævnes en kobber bryggekedel og noget andet husgeråd i køkkenet, og i haven var der fire bistader og værktøj i et huggehus. Vogne og redskaber der iblandt to beslagne vogne samt gårdens dyr blev også registreret. Af vurderingen, som skete den 30. juni, ses af de var 90 rdl. 1 mark 12 sk. værd.

Ellen Olufsdatter klæder er først nævnt ved vurderingen. De lå i en stor rødmalet fyrretræskiste, der var for 16 rdl. To sorte kjoler, en af bay uden for og en af klæde var gamle og tilsammen kun 1 rdl. 2 mark værd, mens en brun med guldgalon blev vurderet til 4 rdl. Hun havde to kåber, en af katun og en af silke, den var med sølvhager. Hendes fem skorter var af sars og vadmél, et var gammelt. Der nævnes kun to trojer, en lille af etofé og en af canvas, et brunt damaskes livstykke var med tolv sølvknapper, en gammel sort kapperyllike, en hovedbeklædning med skulderslag, som minder om mændenes hatslag. Til sidst nævnes nogle huer, hvor af to meget fine var af silke med guldkniplinger. Særke, strømper og sko nævnes slet ikke, de har formodentlig været så slidt, at de ikke er blevet vurderet. Boets formue blev på 242 rdl. 1 mark 8 sk.

Gårdens 43 fag huse må have været temmelig forsofne, for de skulle repareres for 146 rdl. Dyrene

og andet, som skulle blive ved gården, skulle være 116 rdl. værd, og da der også var flere større gældsposter, blev udgifterne på 436 rdl. 4 mark, så der blev et underskud på 194 rdl. 2 mark 8 sk. og følgelig kunne der ikke blive noget til arvingerne. Om Christen Andersen fik lov til at blive ved gården melder skiftet intet om 478).

393. KAREN OLUFSDATTER født i Borum omtrent 1670, død sst. begravet 9/6 1758. Gift i Borum 6/6 1700 med Hans Danielsen født i Hørslevgård i Framlev sogn omtrent 1670, død i Borum begravet 15/12 1748.

Børn:

- 841 **Anne Hansdatter** døbt 1/11 og begravet 13/11 1701
- < 842 **Oluf Hansen** døbt 8/10 1702
- < 843 **Anne Hansdatter** døbt 8/3 1705
- < 844 **Ellen Hansdatter** født omtrent 1708

Karen Olufsdatters jævnaldrende mand var fra Hørslevgård i Framlev sogn. Han var søn af Daniel Madsen og Anne Nielsdatter, og således præsten Mads Danielsen Kås barnebarn 479). Det år, de blev gift, afstod Karen Olufsdatters bror, Peder Olufsen sin selvejergård til dem på nærmere fastsatte betingelser, hvorom de fik tinglæst en kontrakt den 11. august 1700:

“Såsom jeg Peder Olufsen i mindelighed har afstået og opladt min selvejer bondegård her i Borum med dens rette tilliggende i mark og by for Hans Danielsen af Hørslevgård og min søster Karen Olufsdatter, da har jeg med dem og de med mig tillige med andre overværendes råd og samtykke aftaget for den selvejerrettighed mig udi samme gård tilhører, et gadehus her i byen, det lange hus kaldet, hvoraf de 9 spænder er bortsat udi pant, hvilket de lover med allerførste ske kan at indløse, og jeg des midlertid, det ikke vorder indløst, at blive udi gården, som jeg er og beholde tilståede og fire spænder af den nordre ende af ladehuset, tillige med tre spænder af den nordre ende af fæhuset, men så snart ovennævnte hus vorder indløst, jeg det da at tiltræde og for mig min hustru og vore arvinger at beholde og gøre os det så nyttig, som vi bedst ved og kan i alle måder, og der foruden til aftægts jord i alle fire vangskifter, som følger: i Baskær vang de 2 yderste på Hoele fra Ballevejen og til bakken 4 skpr. land” - osv. større eller mindre stykker jord rundt omkring i marken - og “så og 2 karles tørveskær i den store mark årligt, såvel som mit fæmon frit udi græs jævning”.

Desuden skulle han for det indeværende år nyde godt af noget af det, han havde sået i nogle andre jordstykker, hvilket Hans Danielsen og Karen Olufsdatter forpligtede sig og deres arvinger til at holde, og Peder Olufsen skulle være fri for både afgift og tiende, det sidste dog undtaget, når tællingen skete på marken.

Kontrakten blev underskrevet 6. marts og tinglæst 11. august 1700 og blev ligeledes afskrevet i skiftet efter Peder Olufsen 12. januar 1735 480). Karen Olufsdatters arv efter hendes far stod i forvejen i gården 481), hvilket kan have været medvirkende årsag til, at Peder Olufsen, som nærmest var på fallittens rand i 1697, har set sig nødsaget til at overdrage hende og Hans Danielsen gården, for han var næppe i stand til at udrede hendes arv.

Hans Danielsens forpligtelse til at indfri pantet på det lange hus resulterede i en langvarig strid mellem ham og panthaveren Peder Rasmussen Fregerslev, under hvem forløbet af sagen er indgående beskrevet.

Twistighederne bevirkede at Karen Olufsdatter tabte besindelsen, så Peder Fregerslev den 9. september 1700 stævnedede hende for ærerørige skældsord mod ham, hans hustru og deres børn. Den 8. december kunne han dog fremlægge et dokument, hvori Karen Olufsdatter tilstod at hendes ærerørige ord var usandfærdige, hvorefter han begærede dom, som kom til at lyde på, at hun inden tre uger på tinget skulle erklære sig, så hendes ord om ham ikke kunne komme til hans æres forklejning, desuden skulle hun betale sagens omkostninger med 2 rdl., og 4 rdl. til de fattige.

Den 12. januar 1701 havde hun endnu ikke givet møde på tinget, og Peder Rasmussen Fregerslev fremførte, om hun derfor ikke burde lide efter loven. Ugen efter mødte Hans Danielsen på tinget og tilkendegav, at hans hustru var ikke ved helbred, og to mænd vidnede, at de havde været hos hende, og at hun var svag, men så snart hun fik hendes helbred skulle hun møde. I april året efter var hun endnu ikke “ved helbred”, i hvert fald var hun ikke mødt op på tinget, hvorfor Peder Rasmussen den 10. maj

1702 stod frem på tinget og sagde, at han mente, at når hun ikke var mødt, burde hun lide efter loven, og dommen kom til at lyde, at hun skulle betale tre lod sølv, og hvis hun ikke inden seks uger havde rettet for sig, "må Peder Rasmussen lade hende gribe og fængsle indtil hun havde gjort det", men så vidt er det nok ikke kommet, en sådan fængsling skulle Peder Rasmussen selv betale for, og så har han vel opgivet det, for hun mødte aldrig op 482).

1721 solgte Hans Danielsen "et stykke havestedsjord, liggende norden for min iboende gård, og strækkende sig udi længde fra min gårds istrad til adelgaden tresindstyve alen fra Peder Rasmussens iboende gård til gården 36 alen sjællandsk mål". Køberen var købmand Peder Låsby i Århus, som havde fået bevilling til at drive kro i Borum. Kroen blev antagelig forpagtet ud, for senere at blive købt af Frisenborg, som derefter fæstede den ud til kromanden 483).

Karen Olufsdatter havde ligesom flere andre beholdt sine arveparter i Borum mølle, så 1732 skrev Hans Danielsen skødet under på hendes vegne da Frisenborg købte møllen. 1746 overtog Hans Danielsen og Karen Olufsdatters søn Oluf Hansen den anden halvpart af selvejergården efter han allerede nogen tid havde været medejer 484).

Hans Danielsens underskrift på skødet til Frisenborg på Borum mølle.

394. JENS OLUFSEN født i Borum omtrent 1683, død ugift sst. begravet 13/6 1721.

Jens Olufsen fik som sine søskende lovbud, når arveparterne i bondegodset i Borum blev handlet. Han døde ugift i 1721, og skifteretten mødtes i hans mor, enken Berete Jensdatters iboende gård i Borum, for at holde rigtig skifte og deling efter hendes sammesteds ved døden afgangne søn Jens Olufsen, imellem bemeldte hans efterladte mor og søskende, nemlig Peder Olufsen i Borum, Margrete Olufsdatter boende i Geding, Karen Olufsdatter gift med Hans Danielsen i Borum, Ellen Olufsdatter gift med Anders Jensen i Hasle og Maren Olufsdatter 33 år gammel hjemme hos moderen.

Den salig karl havde til gode her i boet efter skiftebrev af 11. nov. 1692 fædrene arv 15 sldl. og efter et tingsvidne i skifteforretningen efter hans afg. stedfar Conrad Rindelev her anført 100 sldl. Udi bondeejet i Hans Danielsens gård er den salig karl tilfalden 28 sldl., og i den af enken påboende gård 6 sldl. som i alt blev til 149 sldl. Herfra gik skifteomkostningerne, så arven blev 148 sldl og 2 mark, som blev delt mellem arvingerne med 37 sldl. 8 sk. til hans mor, det samme til broderen Peder Olufsen, og til hver af hans fire søstre 18 sldl. 1 mark 485).

395. MAREN OLUFSDATTER født i Borum omtrent 1686, død sst. begravet 15/2 1765. Gift i Borum 2/7 1726 med Rasmus Pedersen Fregerslev <695> født i Borum døbt 22/11 1702, død sst. begravet 1/2 1765.

Børn:

845 Oluf Rasmussen døbt 8/12 1726 begravet 1/1 1727

< **846 Berete Rasmusdatter** døbt 17/5 1728

Maren Olufsdatter fik allerede, da hun var barn lovbud om salg af bondegodset i Borum i 1696 og 97 486). Hun blev formodentlig boende hos sin mor Berete Jensdatter og stedfar Conrad Rindelev, som døde i 1723, mens hendes mor først døde i marts 1726. Den 12. december 1727 løste Maren Olufsdatter og hendes mand Rasmus Pedersen Fregerslev husbondhold på selvejergården, hvorved det gamle fjendskab mellem deres familier må siges helt at være ophørt 487).

Maren Olufsdatter solgte ligeledes sin arvepart i Borum mølle i 1732, hvorfor hendes mands underskrift findes på skødet i Frisenborg godsarkiv.

Rasmus Pedersens underskrift på skødet til Frisenborg.

396. CHRISTEN CLEMENDSEN født i Søften 1658, død sst. begravet 3/5 1724. Gift omkring 1683, hans hustrus navn kendes ikke, hun blev født 1648 og døde i Søften begravet 28/2 1718.

Børn:

- < **847 Jens Christensen** født omtrent 1689
- 848 Clemend Christensen** døbt 6/1 1693

Christen Clemendsens kone havde været gift før, for i skiftet efter deres søn Jens Christensen nævnes det, at denne havde en ældre halvsøster, som hed Inger Poulsdatter, hvis ældste datter hed Anne, og Jens Christensens næstældste hed ligeledes Anne, og hans søn Jens, så med gammel opkaldeskik i tankerne hed Christen Clemendsens kone muligvis Anne Jensdatter 488).

1683 betalte Christen Clemendsen 30 rdl. i indfæstning for en hel gård i Søften, som Jens Jensen fradøde. Christen Clemendsen i Søften vidnede, at da han fæstede en hel gård sst., som salig Jens Jensen fradøde, skulle der gives til fæste 30 rdl., og i fogedpenge 8 rdl. Og gav han da han fik fæstebrevet 4 rdl. til Casper Hel. Nogen tid derefter kom Christen Clemendsen til Casper Hel på Hagsholm, og leverede han ham 3 rdl., som skulle være ydet for en fjerding smørlandgilde. Dem tog Casper Hel til sig og sagde, "god karl dem skal du endnu give mig til de forrige penge til fogedpenge".

Clemend Christensen i Søften vidnede, at han var til stede to gange da han (sønnen) fæstede, og forskrevne penge blev lovet, og nogen tid derefter ved Michaeli tider kom Christen Clemendsen og Clemend Christensen til Hagsholm og havde 15 rdl. med sig, som han ville (have) betalt på fæstet, og da var Casper Hel ikke til stede, hvorfor de talte med Christen Blichfeld, og tilbød han fornævnte penge mod kvittering, men det ville Cristen Blichfeld ikke, men viste dem til Tulstrup, hvor han sagde dem Casper Hel var at finde.

Da de kom til Tulstrup, var Casper Hel færdig at gå til bords med hans hustru og Peder Poulsen. Så bad de ham om "han ville annamme disse penge, at de kunne komme på hjemvejen. Så annammede da Casper Hel fornævnte penge af dem, og da pengene var annammet, begærede de kvittering, hvor til han svarede, Hør nu! mener de jeg vil løbe fra dem for disse penge, endelig begærede de kvittering, så ville han intet svare, men Peder Poulsen sagde, I skulle ikke trænge manden så hart over, I skulle ingen tab lide, dermed måtte de lade dem nøje og tage deres vej".

Anders Clemendsen i Søften svor og vidnede, "at han samme gang kørte Christen Clemendsen og Clemend Christensen, og var med i stuen på Tulstrup, og så det således tilgik, som af fornævnte Christen Clemendsen og Clemend Christensen omvundet er" 489),

Dette tingsvidne om ridefogdens dårlige hukommelse eller bevidste forsøg på snyd, ved ikke at give kvittering for betalingen, er det eneste der er fundet om Christen Clemendsen.

397. PEDER CLEMENDSEN født i Søften omtrent 1665, død efter 1741 i Hår. Gift i Haldum 3/6 1701 med Anne Jensdatter.

Børn:

- 849 Karen Pedersdatter** døbt 29/4 1703
- 850 Maren Pedersdatter** døbt 13/2 1705 begravet 10/4 1729
- 851 Anne Pedersdatter** døbt 21/4 1707
- 852 Clemend Pedersen** døbt 16/12 1709 begravet 11/5 1710
- < **853 Clemend Pedersen** døbt 22/2 1711
- 854 Niels Pedersen** døbt 10/12 1713

Peder Clemendsen giftede sig til en selvejergård, for han betalte husbondhold 1719 af den gård i Hår, som han beboede, men da han allerede i 1701 blev gift med Anne Jensdatter, er denne indførsel sket i forbindelse med, at netop det år var det blevet pålagt godserne at have kopier af såvel fæste- som skiftebreve, og Peder Clemendsens husbondhold er indskrevet som et af de første i protokollen 490).

Da Peder Clemendsens ældste datter blev døbt i 1703 og opkaldt efter sin farmor Karen Pedersdatter, var det hende, som bar barnet, og dets farfar Clemend Christensen var fadder. Hun bar også den næste datter, og både barnets farfar og farbroderen Anders Clemendsen var faddere, også ved de efterfølgende børns dåb var hans slægtninge fra Søften og Grundfør med som faddere hver eneste gang.

398. KAREN CLEMENSDATTER gift i Søften 30/6 1695 med Søren Sørensen fra Grundfør. Karen Clemensdatters mand Søren Sørensen var væver, og da kirkebogen fra Grundfør ikke er bevaret før 1814, er denne oplysning fundet i Haldum kirkebog, hvor hun, når hun var fadder, er indskrevet som Søren Vævers hustru Karen Clemensdatter af Grundfør. Om de havde nogen børn vides ikke, da der heller ikke er fundet skifter efter dem.

399. ANDERS CLEMENSEN født i Søften omtrent 1666, død sst. begravet 1/5 1740. Gift 1. i Søften 5/9 1697 med Anne Rasmusdatter født omtrent 1674, død sst. begravet 10/2 1714. Gift 2. i Søften 22/7 1714 med Anne Christensdatter, født omtrent 1664, død sst. begravet 26/5 1740.

Børn i første ægteskab:

- 855 Maren Andersdatter** døbt 31/7 1698
- < **856 Maren Andersdatter** døbt 6/6 1706
- 857 Clemend Andersen** døbt 2/4 1709 begravet 23/2 1710
- < **858 Clemend Andersen** døbt 3/7 1712
- < **859 Peder Andersen**
- < **860 Dorte Andersdatter**

Da der i 1730 blev afhørt vidner for at klarlægge skyldsspørgsmålet, da Anders Clemensens nevø Jens Christensen blev dræbt, sagde Maren Andersdatter "at nogle dage efter omvunden klammeri i Søften kro, kom Søren Snedker i vidnets hus, da hendes far Anders Clemensen kom til huset og "lukte" et lidet vindue op og spurgte om Søren Snedker ikke var der inde, hvortil blev svaret jo, da sagde Anders Clemensen til Søren Snedker, hvorfor har I således overfalden manden Jens Christensen, efter som han sad og talte intet til nogen, men hvad Søren Snedker svarede kunne vidnet sig ikke erindre" 491). Intet andet er fundet, som kan belyse Anders Clemensens forhold, for da han døde, var han formodentlig aftægtsmand, siden der ikke er fundet noget skifte.

400. KNUD LAURITSEN født i Borum omtrent 1686, død sst., begravet 19/4 1750. Gift 26/11 1719 i Framlev med Johanne Jensdatter, født i Labing, død i Borum.

Børn:

- 861 Maren Knudsdatter** døbt 29/7 og begravet 14/10 1725
- < **862 Else Knudsdatter** døbt 1/1 1728

Knud Lauritsen har formodentlig fæstet sin faders gård i Borum, men da hans indfæstning ikke findes i Frisenborg fæsteprotokol, må det være sket før 1719. Om han i begyndelsen har været fæster af den hele gård er uklart, men i 1733 blev hans bror Peder Lauritsen fæster af halvdelen af nr. 14, mens Knud Lauritsen på grund af armod og skrøbelighed oplod sin halvdel i 1737: - "Gør vitterlig, at jeg har sted og fæst, som jeg og herved til Niels Pedersen, barnfødt på mit gods udi Skåde by, steder og fæster den mig under grevskabet tilhørende halve gård i Borum by, som Knud Lauritsen hidtil har beboet, for armod og skrøbelighed kvitterer, og godvillig for fæsteren har opladt og frastået, og eller tilsammen under no. 14, er ager og eng hartkorn 7 td. 3 fjr., foruden halvdelen af 3 fjr. ager og engs hartkorn og kirkejord til Skivholme kirke, in allis, som fæsteren får at contribuere af og udi fæste bekommer 3 td. 4 skp 3 fjr. hartkorn. På de vilkår det fæsteren på sin livstid nyder samme halve gård, med al den tilliggende i by og mark til lovlig brugelighed og besiddelse, imod at han svarer 1736 årets resterende landgilde og arbejdspenge 9 rdl. 6 sk., og fra dato her efter udi rette tider betaler alle kongl. kontributioner, som nu er befalet, eller herefter påbudne vorder, samt landgilde efter jordebogen, der er 2 td. 4 skp. havre 1/4 fjr. smør og for det øvrige penge 5 rdl. 6 sk., for hoveri giver 4 rdl. arbejdspenge, alt årlig til forfaldstid, og gøre rejse som sine naboer. Gårdens ejendom, har han og tilbørlig at gøde, dyrke og konservere, husene forsvarlig at vedligeholde, besætningen og udsæden at tilsvare. Fyldestgøre og efterleve den med Knud Lauritsen indgangne skriftlig forening af dags dato. Intet af gårdens ejendom bortleje eller forkomme, retter sig efter hans kongelig majestæts allernådigste lov og forordninger, og viser sit herskab og fuldmægtig skyldigste lydighed, alt under fæstets forbrudelse.

Udi indfæstning er mig betalt tyve rdl, det til bekræftelse under min hånd og signet, Frisenborg den 9. marts 1737. C.G. Friis. Ligelydende fæstebrev, haver jeg bekommet og der efter mig skal rette og forholde Datum ut supra Niels N.P.S. Pedersen 492).

401. MAREN LAURITSDATTER født i Borum. Gift i Borum 27/6 1706 med Rasmus Rasmussen Nårup i Yderup født omtrent 1661, død sst. begravet 26/5 1740 i Brabrand.

Børn:

- < **863 Jochum Rasmussen**
- < **864 Rasmus Rasmussen**
- < **865 Anne Rasmusdatter**
- < **866 Sidsel Rasmusdatter**

Maren Lauritsdatters dåb er ikke fundet i Borum kirkebog, men hun, hendes mand og børn er nævnt i skiftet efter broderen Knud Lauritsens datter Else Knudsdatter, som døde barnløs i Borum 1770 493).

Rasmus Nårups fæstebrev er bevaret i Lyngbygårds godsarkiv. Det lyder: "På hans kongelige majestæts, vores allernådigste arvekonning og herres vegne, har vi sted og fæst, så som jeg og hermed steder og fæster til Rasmus Rasmussen den gård i Yderup, som hans halvbror Jochum Jochumsen fradøde, står i bogen for 5 td. hartkorn, kan sås 2½ tønne rug 3 tønner byg og 4 tønner havre. Hvilken forskreven gård bemeldte Rasmus Rasmussen med den derved befindende besætning 6 bæster, 3 køer, 7 får herefter må nyde hans livstid, når han udgifterne i rette tide svare, bygningen som består af 32 fag hus forsvarlig vedligeholder, så og al den stund han beviser sig hørig og lydig imod alle de, som over ham på hans kongelige majestæts vegne kan have at befale og ellers i alle måder retter sig efter loven og forordningerne. Til stedsmål betaler han de fem rigsdaler Jochum Jochumsen sidste session den 1. april 1700 skulle have erlagt. Det til stadfæstelse under vores hænder. Sessionen i Skanderborg den 5. oktober 1700. Som det haver behaget kongelig majestæt at afhænde den gård jeg underskrevne Rasmus Rasmussen i Yderup påboer, til sr. Johan Arendtz til Lyngbygård, da hermed reverserer jeg mig til at efterleve i alle måder kongelig majestæts skøde på samme gård min livstid, tillige med dette fæstebrevs ligelydende, testerer jeg, og ombudet Niels Simonsen og Rasmus Nielsen på Lyngbygård, som kan læse og skrive, med skrift at underskrive". Der er altså her tale om fornyelse af et ældre fæstebrev på en gård som i 1700 var under krongodset 494).

402. PEDER LAURITSEN født i Borum døbt 11/5 1694, død sst. begravet 8/4 1764. Gift i Framlev 20/6 1729 med Maren Mortensdatter Munk født i Vorgård i Framlev.

Børn:

- 867 Laurits Pedersen** døbt 30/4 1730
- 868 Morten Pedersen** døbt 15/2 1733
- < **869 Johanne Pedersdatter** døbt 3/6 1736

Peder Lauritsen blev i 1733 fæster af halvdelen af gård nr. 14 i Borum. Den forrige fæster er ikke nævnt, men den anden halvpart af samme gård var allerede fæstet ud til broderen Knud Lauritsen på et tidligere tidspunkt. De to gårde tilsammen havde nøjagtig samme størrelse som den gård, deres far Laurits Pedersen <167> havde været fæster af, til han døde i 1728, og det må formodes at Peder Lauritsen har drevet gården for sin mor, indtil han selv fik fæstebrev på den. Fæstebrevet der er udstedt af Frisenborg indledes sådan: "Peder Lauritsen af Borum steder og fæster halvparten af den mig i Borum tilhørende bondegård no. 14. som han iboer og på (dvs. hvoraf) den halve part består af 3 td. 4 skp. 3 fjr. hartkorn" 495). I Borum kirkebog har Peder Lauritsen skrevet under som forlover ved sin datter Johanne Pedersdatters trolovelse med Poul Nielsen i 1754.

403. TOMAS ERIKSEN OVERGÅRD født i Borum omtrent 1664, død i Lillering begravet 7/4 1722 i Framlev. Gift før 1687 med Elisabeth Christensdatter født omtrent 1654, død i Lillering begravet 28/4 1724 i Framlev.

Børn:

- < **870 Peder Tomasen** født før 1694
- < **871 Jens Tomasen** døbt 6/10 1695
- 872 Christen Tomasen** født omtrent 1687 begravet 7/1 1703

Tomas Eriksen Overgård var fæster under Århus stifts provsti, og han og hans hustru Elisabeth Chri-

stensdatter er nævnt i kop og ildstedskatten 1690 496). Der hverken er fæstebrev eller skifte bevaret, men Tomas Eriksen var fæster af en gård, hvoraf indtægten gik til provsten i Hasle herred.

Efter Tomas Eriksen Overgårds anmodning fik hans son Peder Tomasen i 1711 fæste på halvdelen af gården: "Laurits Thura sognepræst til domkirken i Århus og provst udi Hasle herred kendes og gør hermed vitterligt, at såsom Thomas Eriksen i Lillering, som beboer en gård sammesteds, søger prælaten til bemeldte Århus domkirke pro officis tilliggende hos mig har beklaget sig, at han en del formedelst anden svaghed, samt påtrængende alderdom befinder sig afmægtig til at besidde herefter al gården, som han påboer, og den der efter tilliggende avling forsvarligen at forestå, og der af tilkommende at svare, hvis der af årligen at svares bør, og derfor af mig ustandselig har været begærende, at jeg ville den halve gård med dets tilliggende avling stede og fæste til hans ældste søn Peder Tomasen.

Da haver jeg hermed sted og fæst bemeldte hans son halvdelen af bemeldte gård i Lillering, som hans fader Tomas Eriksen nu beboer, tillige med halvdelen af alt hvis samme gård med rette tilligger og af alders tid tillagt haver, af hvad navn det og være kan, med efterfølgende vilkår at Peder Tomasen kontributionen som udi freds eller fjendes tider påbuden vorder, så vidt samme gårds halvdel kan betræffe, så og at han årlig udi rette tid forsvarlig yder mig eller efterkommere ved dette kald halvdelen af den landgilde, som bemeldte gård udi jordebogen er ansat for, item holder den halve del af bemeldte gårds bygning ved lige og i gode hævd. Og til hvis arbejde eller tjeneste ham af mig eller efterkommeren billigen bliver påbudet, hørsommelig og uden nogen vægring indfinder sig og ellers intet i nogen måder efterlader af alt det, som ham så vidt samme halve gård og dets tilliggende efter loven tilkommer at gøre under hans stedsmåls forbrydelse.

Hvor imod dette også af mig, så vidt min person angår, er ham tilsagt og lovet, at hvis jeg her ved stedet skulle overleve hans fader Tomas Eriksen, og han da befinder sig selv og befindes dygtig til at antage og fæste den anden halve del med dets tilliggende, som ved faderens død bliver ledig, at den da frem for nogen anden ham skal blive stedt og fæstet. Dets til vitterlighed og ovenskrevne vilkår har jeg dette fæstebrev med egen hånd underskrevet og mit signet derhos undertrykt. Århus den 12. Februar 1711. L. Thura.

Ovenbemeldte fæstebrev, som er fornyet på sin rette sort papir, som er mig givet, skal jeg i alle måder holde mig efterrettelig P.T.S." 497). Det blev ikke Peder Tomasen, der fæstede den anden halve gård, for efter Tomas Eriksens død blev hans anden søn Jens Tomasen fæster af sin fars halve gård.

404. JENS ERIKSEN født i Borum omtrent 1668, død i Tilst begravet 25/1 1742. Gift 27/12 1692 i Borum med Maren Lauritsdatter født omtrent 1667, død i Tilst begravet 12/6 1748.

Børn:

873 Maren Jensdatter døbt 25/4 1697 begravet 6/8 1699

874 Maren Jensdatter døbt 26/3 og begravet 26/7 1699

875 Erik Jensen døbt 13/8 1700

876 Laurits Jensen døbt 19/3 og begravet 12/7 1702

877 Laurits Jensen døbt 29/4 og begravet 17/5 1703

878 Laurits Jensen døbt 6/7 og begravet 12/10 1704

879 Laurits Jensen døbt 15/11 1705 begravet 17/1 1706

880 Niels Jensen døbt 28/2 1706

881 Laurits Jensen døbt 28/7 og begravet 1/12 1709

Der blev lyst for Jens Eriksen og Maren Lauritsdatter første gang den første søndag i advent, 27. november 1692 i Borum kirke, og da blev det nævnt, at han var Erik Pedersens søn. Ud fra en undersøgelse i Borum, Tilst og Framlev kirkebøger af hvem, der var faddere ved Jens Eriksen og hans søskendes børns dåb kan slægtskabet yderligere belyses, idet Jens Eriksens brødre fra Borum, Labing og Lillering i flere tilfælde faddere ved barnedåb hos ham og Maren Lauritsdatter i Tilst.

Ved den første barnedåb i 1697 var barnets farfar Erik Pedersen <168> fra Borum fadder. Anders Eriksen <405> fra Labing var fadder i 1703, 1704 og 1705. Tomas Eriksen (Overgård) <403> i Labing var fadder i 1704 og 1705. Peder Eriksen <407> fra Borum var fadder i 1705. Desuden nævnes ved flere lejligheder lidt fjernere slægtninge fra Borum som faddere.

405. ANDERS ERIKSEN født i Borum omtrent 1669, død i Labing begravet 24/4 1758. Gift i Årslev 30/5 1699 med Anne Mikkelsdatter, død i Labing begravet 20/8 1758 i Framlev.

Børn:

- < **882 Mikkel Andersen** døbt 5/12 1700
- 883 Maren Andersdatter** døbt 12/3 1701
- < **884 Mette Andersdatter** døbt 14/4 1705
- 885 Erik Andersen** døbt 8/5 og begravet 28/8 1707
- 886 Niels Andersen** døbt 25/11 1708 begravet 25/4 1717
- < **887 Erik Andersen** døbt 1/1 1711
- 888 Peder Andersen** døbt 27/12 1714
- < **889 Kirsten Andersdatter** døbt 14/11 1717
- < **890 Niels Andersen** døbt 24/7 1724

Anders Eriksens søskende, Tomas Eriksen fra Lillering, Peder Eriksen fra Hørslevboel, Karen Eriksdatter fra Borum og deres ægtefæller var med som faddere flere gange ved Anders Eriksens mange børns dåb i Framlev kirke, og hans kone Anne Mikkelsdatter var gudmor for svigerinden Karen Eriksdatters barn Maren, der blev døbt i Borum midfaste søndag 1703.

406. KAREN ERIKSDATTER født i Borum omtrent 1669, død sst. begravet 16/1 1770. Gift 8/11 1702 i Borum med Niels Jensen født i Framlev omtrent 1662, død i Borum begravet 9/2 1722.

Børn:

- < **891 Peder Nielsen Borum** døbt 23/8 1701
- < **892 Maren Nielsdatter** døbt 18/3 1703
- < **893 Anne Nielsdatter** født omtrent 1707
- 894 Jens Nielsen** døbt 1/12 1710

Karen Eriksdatters mand Niels Jensen var fra Framlev, hvor hans far Jens Andersen og mor Maren Danielsdatter fik skøde på selvejergård nr. 1 i 1682, og som de og deres børn, her iblandt Niels Jensen i Borum, solgte til broderen Daniel Jensen i 1707 498).

Selvom Niels Jensen blev selvejer af en halv gård i Borum på 3 td. 1 skp. og 1 fjr., er der ikke blevet holdt skifte efter hans død, formodentlig fordi han allerede da var aftægtsmand, idet hans ældste søn Peder Nielsen i 1720 betalte husbondhold for gården, som var nedbrændt nogle år før 499).

Karen Eriksdatter var da hun døde 101 år gammel, og præsten har skrevet om hende i kirkebogen, at hun havde efterladt sig 60 børn, børnebørn og børnebørns børn, og hendes ældste datter, Peder Jespersens enke var nu i sit næsten fyldte 68de år.

407. PEDER ERIKSEN født i Borum omtrent 1671. Gift 1. 1/5 1700 i Borum med Anne Rasmusdatter født i True omtrent 1676, død i Borum begravet 15/6 1701. Gift 2. 31/1 1702 i Harlev med Kirsten Pedersdatter Kå <692> født i Skibby omtrent 1683, død i Borum begravet 17/1 1703. Gift 3. i Framlev 2/12 1703 med Anne Rasmusdatter Overgård født i Lillering i Framlev sogn omtrent 1684, død i Borum begravet 8/5 1742.

Barn i første ægteskab:

- < **895 Anne Pedersdatter** (døbt 29/5 1701)

Barn i andet ægteskab:

- 896 Kirsten Pedersdatter** døbt 1/1 1703

Barn i tredje ægteskab:

- 897 Erik Pedersen** døbt 16/8 1705 begravet 22/8 1706

Peder Eriksens første kone var datter af Rasmus Nielsen og Anne Pedersdatter i True. Hun var enke efter Jens Jespersen, og da han var beslægtet med Peder Eriksen, fik de kongelig tilladelse til at blive gift 500). Det var også Rasmus Nielsen fra True, der var hendes lovværge da Jens Jespersens arvinger solgte deres parter i gården til hendes nye mand og hende 501).

Peder Eriksens anden kone Kirsten Pedersdatters forældre var Peder Danielsen Kå og Anne Rasmusdatter i Skibby. Hun døde i barselsseng efter sit første og eneste barns fødsel, og den lille pige blev kaldt Kirsten efter sin mormor, eller måske efter sin egen mor.

Også den første hustru Anne Rasmusdatter døde kort tid efter sin barns fødsel. Det er måske den dåb, der er indført i kirkebogen: "Første søndag i trinitatis Anne Rasmusdatters barn Anne". Hverken faderen eller faddere er nævnt. At Peder Eriksen havde denne datter, oplyses nemlig ved skiftet efter hans tredje hustru, som ingen livsarvinger havde: "Søren Mikkelsen af Herskind, der haver til ægte Peder Eriksens datter ved den første hustru Anne Rasmusdatter ved navn Anne Pedersdatter, gav til kende at bemeldte hans hustru er tilfalden den halve del af denne gårds bondeejde til arv efter hendes moder, og derfor begærede han samme forlods udtaget.

Skifteforvalteren måtte herpå til bevis fremæske det efter enkemanden Peder Eriksens første hustru udstedte skiftet, men da Peder Eriksen foregav, "at samme skiftet for ham var blevet borte, og at det var over 40 år siden, skiftet af regimentsskriver Holmer var holdt, måtte skifteforvalteren lade Søren Mikkelsens præntion bero til den nærmere bevises".

Skiftet blev som sagt holdt efter Peder Eriksens tredje kone. Der var et forholdsvis beskedent bohav af træ, lidt kobber, tin, jern, og en del sengetøj, og den afdøde havde i levende live givet sit tøj til to af hendes arvinger. Der var ret mange dyr, og den del af gården, der var selveje, blev vurderet til 100 rdl., så der i alt var værdier for 310 rdl. 5 mark 11 sk. Foruden selvejdelen havde Peder Eriksen et kirkeboel i fæste, og de fæstede huse skulle repareres, ligesom der til hele gården blev modregnet, hvad der skulle være af dyr, sædekorn og redskaber. Udgifterne blev 282 rdl 3 mark 11 sk.

Efter Søren Mikkelsens begæring blev skiftet udsat i seks uger, "til hvilken tid han sådan et krav med lovlig skiftet har at bevise, om han sig deraf agter at citeres". Da sagen igen blev taget op æskede skifteforvalteren igen det gamle skiftet af Søren Mikkelsen, "men da han ikke endnu har kunnet bringe det til veje og der foruden erklærer, at han ikke af den årsag (fordrer) skiftet længere opsat, blev det hans egen sag, om han derved taber, hvad han formener sig at være berettiget" 502).

408. MAREN PEDERSDATTER født i Borum omtrent 1688, død i Årslev begravet 12/6 1754. Gift i Borum 10/8 1710 med Niels Mikkelsen Hovgård, født omtrent 1678, død i Årslev begravet 2/9 1733.

Børn:

- < **899 Mikkel Nielsen** døbt 1/12 1709
- < **900 Kirsten Nielsdatter** døbt 2/4 1714
- 901 Sidsel Nielsdatter** døbt 25/3 1717 begravet 31/8 1742
- < **902 Niels Nielsen** døbt 9/6 1720
- < **903 Anders Nielsen** døbt 18/7 1723
- < **904 Peder Nielsen** døbt 14/7 1726
- < **905 Apelone Nielsdatter** døbt 28/11 1728
- 906 Karen Nielsdatter** døbt 16/8 1733 begravet 3/7 1748

Anno 1733 onsdag den 30. september indfandt skifteretten sig i Årslev udi salig Niels Mikkelsens stervbo for at holde registrering, skifte og deling efter forberørte Niels Mikkelsen, imellem den efterlevende enke Maren Pedersdatter og deres tilsammen avlede og endnu levende ni børn, en søn Peder 26 år, en ditto Mikkel 24 år, en ditto Niels 14 år, en ditto Anders 10 år, en ditto Peder 6 år, og en datter Karen 18 år, en ditto Sidsel 16 år, en ditto Apelone 5 år, og en ditto Karen 8 uger, og var da nærværende enken Maren Pedersdatter med bror og lovværge Rasmus Pedersen i Borum, samtlige børn og deres farbror, og de umyndiges fødte formynder Mogens Mikkelsen, boende i Skibby i Harlev sogn.

Selvom indboet blev registreret og vurderet, blev der ikke tale om et egentligt skifte. Boets samlede værdi var 204 rdl. 2 mark 15 sk. da udgifterne var trukket fra, blev der igen til beholdning 27 rdl.

"Og som enken efter tilspørgsel både fremdeles agter at blive ved gården, og svare høje og nådige herskabs hvad påstået er, og efter billighed og ret fremdeles kan fordres samt i fremtiden, når børnene kommer til brød og næring og opnår deres fuldmyndige tid, forsikrer at fornøje og betale dem for den herud inden meldte arvepart" 503).

Efter herskabets begæring havde Maren Pedersdatters arvinger den 14. juni 1754 været til stede i

“Årslev by udi stervboet efter vores salig mor Maren Pedersdatter og i venlighed og kærlighed afgjort skiftet efter hende således som følger:

1. “Tilstår jeg Peder Nielsen fra Tilst på egne, Johan Madsen på Årslev (fejlskrivning for Harlevholm) på min hustru Kirsten Nielsdatters vegne og Mikkel Nielsen i Årslev på egne vegne, at have bekommet og er fuld fornøjet med den udflyning, som os af vores salig mor er givet, og derfor en videre arv påstår og forlanger, men derfor hermed giver vore øvrige søskende fuldkommen afkald og kvittering.
2. Og da med høje herskabets tilladelse, vores kære bror og svoger Niels Nielsen gården har fået i fæste, har han i vores overværelse med sine øvrige søskende om deres tilkommende mødrene arv følgende forlig og forening indgået, at betale ved gårdens tiltrædelse til sine øvrige søskende udi arv til broderen Anders Nielsen 20 sldl., siger tyve slette dalere og forsvarlige sengeklæder til en seng. Søsteren Apelone Nielsdatter, som ej har fået nogen løn, og i gården fortjent som en pige 50 slette dalere, siger halvtredsindstyve slette dalere, et sengested med forsvarlige sengeklæder, som hende når forlanges imod afkald af hende og kurator Rasmus Nielsen i Borum, skal vorde udbetalt og leveret, og som denne forening af os samtlig underskrevne søskende med høje herskabets nådigst os givne tilladelse, er sket i kærlighed og venlighed i overværelse af Rasmus Fregerslev og Niels Pedersen af Borum”.

Og de sluttede med at bede om, at få aftalen indskrevet i skifteprotokollen, hvorefter den blev underskrevet af dem og de to vitterlighedsvidner fra Borum 504).

409. ANNE PEDERSDATTER født i Borum omtrent 1690, død i Panderup begravet 2/3 1759 i Trige. Gift 1. med Niels Pedersen, død i Panderup begravet 19/6 1729 i Trige. Gift 2. 24/9 1730 i Trige med Rasmus Sørensen Kankbøl født omtrent 1697, død i Panderup begravet 30/12 1761 i Trige.

Børn i første ægteskab:

< **907 Anne Nielsdatter** døbt 9/8 1711

< **908 Peder Nielsen** døbt 1/11 1712

909 Mette Nielsdatter døbt 5/5 1715 begravet 14/5 1719

910 Rasmus Nielsen døbt 29/8 1717 begravet 18/9 1718

< **911 Apelone Nielsdatter** døbt 10/4 1719

< **912 Mette Nielsdatter** døbt 6/4 1722

< **913 Peder Nielsen Fregerslev** døbt 8/7 1725

914 Niels Nielsen døbt 20/11 1729

Barn i andet ægteskab:

< **915 Søren Rasmussen** døbt 10/2 1732

Anne Pedersdatter er født før Borum kirkebog begynder, så hendes navn kendes kun fra tingbogen, idet hendes stedfar Peder Rasmussen Fregerslev i 1706 blev stævnet til tinget, fordi hans hustru Apelone Nielsdatter og hendes datter Anne Pedersdatter havde udspremt rygter om, at der skulle være blevet stjålet byg i Oluf Jespersens lade om natten 505).

Den 11. juli 1729 blev der holdt skifte efter afgangne Niels Pedersen i Panderup, til deling mellem hans efterladte enke Anne Pedersdatter, og deres børn to sønner og 3 døtre, Peder Nielsen 17 år, Peder Nielsen den yngre 4 år, Anne Nielsdatter 18 år, Apelone Nielsdatter 10 år og Mette Nielsdatter, som var 7 år gammel. På enkens vegne mødte Laurits Sørensen fra Panderup, og for børnene deres pårørende Tomas Sørensen af Elev.

Registreringen indledes med vurdering af gårdens besætning som var 210 rdl. 2 mark 4 sk. værd. Dernæst blev 88 lod sølvtoj vurderet til 44 rdl. Der var en kande med den salig mands og kones navn på og årstal 1695, et stort bæger med navn JPFH og årstal 1705, et mindre bæger med den salig mands og efterladte kones navn og årstal 1728, fire nye skeer med samme navn og årstal, fire ældre skeer med navn PPSB og årstal 1685 og et par skospænder. De ældste skeer må have tilhørt Peder Pedersen Borum, som var Anne Pedersdatters far.

Derefter blev kedler og fyrfade af kobber, kedler og lysestager af messing samt tinservice vurderet. Kakkelovnen var en vindovn. Møblerne bestod af bord og både nye og gamle bænke, stole, et hæn-

geskab og et skab der var malet forpå, kister og skrin både malede og umalede, en seng uden og en med himmel af forskellig slags træ. Derpå følger en lang liste med sengetøj og linned. Den salig mands gangklæder var 11 rdl. 4 mark 9 sk. værd, men der var ikke særlig meget, en skindvest havde 34 sølvknapper, en trøje af rød klæde nitten sølvknapper og et par skindbukser seks små sølvknapper, resten var gammelt, og da skjorter og strømper slet ikke nævnes, har det næppe været alt hans tøj.

Enken berettede, at for en del år siden fik Rasmus Pedersen nu boende i Koldens mølle i Adslev sogn, 20 sldl. af hendes salig mand at låne, hvoraf der restede næsten 14 sldl., og det var meget mere, end pantet var værd, så det kunne ikke føres til indtægt. Den salig mands bror Rasmus Pedersen Hjortshøj i Århus havde udgivet en obligation, dateret 24. september 1706, lydende på 133 rdl. 2 mark. Der var dog blevet afskrevet flere beløb, så der nu resterede 44 sldl., men der var ikke var givet noget i pant, og han var død for lang tid siden, og hans enke der siden blev gift med Rasmus Jensen skomaer i Århus, og da de ej er af nogen synderlig stand, blev beløbet noteret som uvis indtægt. Endvidere angav enken at "hun tillige med to søstre arvelig er tilfalden efter deres salig far, som boede og døde i Borum, halvparten af det bondeej i den gård i Borum, som hendes mor, der har til ægte Peder Rasmussen Fregerslev, påboer". Værdien kendte hun ikke, og da der ikke fandtes nogen lodseddell derpå, skulle det undersøges nærmere. Dernæst fremlagdes et skøde af 22. juni 1714 på halvparten af kongelig majestæts korn og kvægtiende af Ølsted sogn, hvoraf stervboet tilkom den fjerde part. Købesummen havde været 150 rdl., der blev fort til indtægt. Formuen blev i alt 619 rdl. 13 sk. Det var derefter lykkedes for enken at få indkrævet nogle af boets tilgodehavender, så beløbet blev på lidt mere end 647 rdl. De fleste af gårdens bygninger fandtes i forsvarlig stand, dog skulle et af husene repareres for 20 rdl. Besætningen skulle være 100 rdl. værd, så med hvad der ellers skulle forblive ved gården, blev udgifterne på 163 rdl. 5 mark, så der til deling blev 483 rdl. 1 mark 13 sk.

I skiftet, der blev holdt efter Anne Pedersdatters død i 1759, kaldtes hendes efterlevende mand Tomas Sorensen, men her er der tale om en fejl ved indskrivningen af skiftebrevet, idet han senere i samme skifte kaldes ved det rigtige navn Rasmus Sorensen. Anne Pedersdatter efterlod sig seks børn, de ældste, født i det første ægteskab med Niels Pedersen, var Peder Nielsen, som boede i Kvottrup, Peder Nielsen den yngre i Borum, Anne Nielsdatter gift med Jens Olufsen i Haldum, Apelone Nielsdatter i ægteskab med Søren Poulsen og Mette Nielsdatter i ægteskab med Peder Poulsen i Elev, samt en søn Søren Rasmussen på 27 år avlet i andet ægteskab med fornævnte efterlever Rasmus Sorensen.

Inden registreringen blev begyndt, fremlagdes et afkaldsbrev: Kendes vi underskrevne Peder Nielsen i Kvottrup, Peder Nielsen den yngre i Borum, Apelone Nielsdatter i ægteskab med Søren Poulsen i Hjortshøj, Mette Nielsdatter i ægteskab med Peder Poulsen i Elev og Anne Nielsdatter i ægteskab med Jens Olufsen i Haldum, at vores kære stedfar Rasmus Sorensen i Panderup har fuldkommen til fornøjelse betalt alt, hvis vi udi fædrene og mødrene arv kunne tilfalde, så vi ej i nogen måde har at påstå eller fordre, men her ved dette vores afkald og kvittering vil have velbemeldte vores kære stedfar Rasmus Sorensen og hans arvinger for os og vores arvinger krævesløs holden, i alle måder. Dette til bekræftelse har vi på egne og hustruers vegne egenhændig underskrevet 506).

410. SIDSEL PEDERSDATTER født i Borum døbt 10/12 1693, død i Panderup begravet 25/4 1775 i Trige. Gift 1. i Borum 25/6 1713 med Niels Knudsen født omtrent 1673, død i Panderup begravet 16/2 1716 i Trige. Gift 2. i Trige 13/6 1717 med Laurits Sorensen, død i Panderup begravet 18/2 1742 i Trige.

Børn i første ægteskab:

916 Kirsten Nielsdatter døbt 8/1 1714

917 Sidsel Nielsdatter døbt 1/11 1716

Børn i andet ægteskab:

< **918 Karen Lauritsdatter** døbt 21/11 1717

< **919 Apelone Lauritsdatter** døbt 27/12 1720

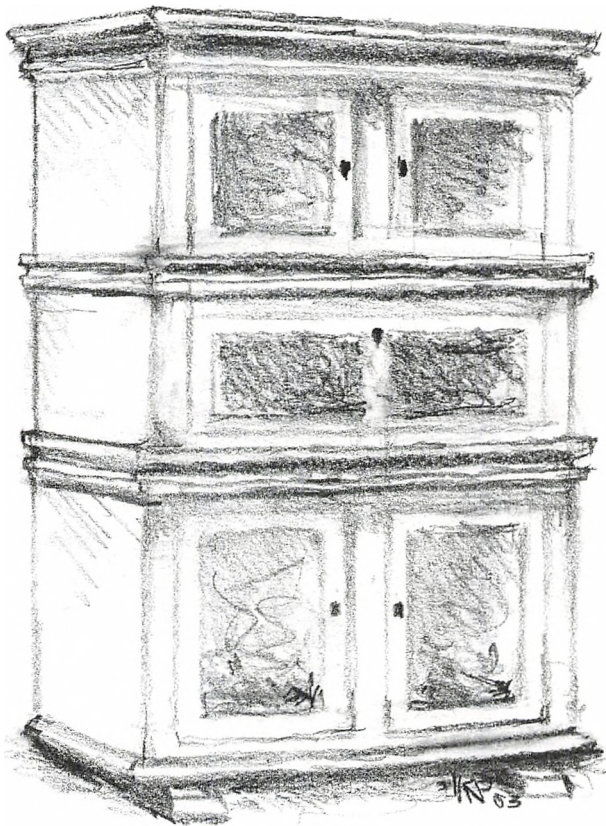
< **920 Niels Lauritsen** døbt 26/9 1723

< **921 Sidsel Lauritsdatter** døbt 1/11 1726

< **922 Anne Lauritsdatter** døbt 2/7 1733

Anno 1742 17. april er modt udi Panderup i salig Laurits Sorensens stervbo - "for at holde registrering

og vurdering samt skifte og deling efter den salig mand mellem hans efterladte enke Sidsel Pedersdatter på den ene side og deres tilsammen avlede børn nemlig Apelone Lauritsdatter 21 år, Niels Lauritsen 18 år, Sidsel Lauritsdatter 15 år, Anne Lauritsdatter 9 år og deres salig datters barn Anders Sørensen tre år på den anden side, som da var til stede enken på egne vegne tillige med hendes broder Rasmus

Femrumsskabe ses i skifterne fra 1600-tallet og op imod midten af 1700'erne.

Skabene havde to rum foroven, to forned og et i midten, så lågen virkede som en klap. Skitse efter bevarede skabe.

Pedersen af Borum som lovværge, Niels Lauritsen på egne vegne såvel som formynder for den yngste datter Anne Lauritsdatter”.

Som formynder for Apelone og Sidsel Lauritsdatter mødte Rasmus Sørensen sst., og på den første mands dattersøns vegne var dennes fader Søren Andersen af Kankbølle i Hjortshøj sogn til stede.

Ved registreringen af indboet lægger man mærke til, at der mellem møblerne var et af de såkaldte femrumsskabe, det var delvis af fyrretræ og egetræ og med fem låger. Der var service af tin, bestående af fem fade, syv tallerkener og en smøræske.

Den salig mands gangklæder, en grå klædeskjole, en grå vadmel's kjole, en gammel rød skarlagens trøje med 28 sølvknapper, en skindvest med 42 sølvknapper, et par gamle grå klædes bukser, et par gamle skindbukser, i alt vurderet til 10 rdl. 1 mark 12 sk. De øvrige klæder var ikke af nogen værdi, og blev ikke anført, men med samfrændernes samtykke overladt til sønnen. Et sølvbæger, to mindre sølvbægre og 6 sølvskeer vejede tilsammen 32 lod à 3 mark, 16 rdl. Gårdens dyr blev vurderet til 164 rdl. 3 mark.

Skiftet igen blev behandlet den 8. maj 1742, hvor blev et skøde på en “aparte indkøbt skovspart Præsteskoven kaldet efterset, og takseret for 66 rdl. 4 mark.

Angående bondeskylden, som formenes at være her i gården, men ej kan forevises noget for, hvori det består, og ej heller derfor for noget kan blive takseret”. Skulle der fremkomme lovgyltige adkomster og beviser på samme bondeje, skulle Niels Lauritsen, som havde gården i fæste efter sin far, betale enhver sin andel af selvejet, som de kunne være berettiget til efter deres far.

Desuden blev der fremlagt et skøde, som var udgivet af hr. justitsråd Oluf Krabbe til Bjerre, Nandrup og Skårupgård til Niels Pedersen og Niels Knudsen her af Panderup på Ølsted sogns kongetiende, der dette stervbo tilhører og bliver anført til 150 rdl., så der i alt var værdier for 566 rdl. 4 mark 4 sk. Udgifterne androg 170 rdl. 3 mark, Så der blev 395 rdl. 1 mark 4 sk. til deling mellem arvingerne.

“Søren Andersen af Kankbølle erklærede sig at have bekommet så meget til medgift med hans salig hustru, (som er) de andre arvingers søster, at hendes efterladte barn, hans søn ikke kan tilfalde noget efter hans moders far, men de øvrige arvinger det alene efter den salig mand at beholde”. - “Så efterdi at sønnen Niels Lauritsen allerede tilforn har fået gården i fæste, så påstår enken, at (det) hun for sin part tilfalder her i stervboet, må blive udlagt Ølsted sogns kongetiende, som for hende er blevet tilstået, og findes forhen takseret for 150 rdl. Tillige med det øvrige udi den indkøbte skovspart Præsteskov kaldet, der beløber sig til 48 rdl. 10 sk. Her udi enken da er fyldestgjort for kapitalens summa, hun efter hendes salig mand tilfalder”. Broderlodden blev på 79 rdl. 1 mark 7 1/5 sk., og de tre søsterlodder på hver 39 rdl. 3 mark 11 3/5 sk. 507).

411. MAREN JESPERSDATTER født i Borum omtrent 1684, død sst. begravet 29/12 1758. Gift 11/11 1703 i Borum med Tomas Sorensen født i Borum omtrent 1663, død sst. begravet 20/7 1740.

Børn:

- 923 Erik Tomasen** døbt 5/4 1706
- < **924 Kirsten Tomasdatter** døbt 22/1 1708
- < **925 Jesper Tomasen** født omtrent 1713
- 926 Søren Tomasen** født 22/4 1715 begravet -/7 1742
- < **927 Anne Tomasdatter** døbt 20/3 1718
- < **928 Rasmus Tomasen** døbt 14/4 1721
- 929 Jens Tomasen** døbt 9/4 1724 begravet 7/1 1726
- < **930 Oluf Tomasen** døbt 9/2 1727
- 931 Kirsten Tomasdatter** døbt 18/5 1730

1743 den 25. juni indfandt skifteforvalteren sig i Borum for der at holde skifte og deling mellem afgangne Tomas Sorensens efterladte enke Maren Jespersdatter og deres i ægteskab sammen avlede børn, som er Kirsten Tomasdatter gift med Simon Hansen i Javngyde, Jesper Tomasen 30 år, Rasmus Tomasen 21 år, Oluf Tomasen 16 år, Anne Tomasdatter 24 år, Kirsten Tomasdatter 12 år. Ved skiftet var overværende enken med tiltagen lovværge sr. Jens Andersen Tilst af Borum såvel som Jesper Tomasen på egne og sine øvrige søskendes vegne, som født formynder og værge.-

Der var tre forskellige slags borde, et fyrretræsskab, tre kister, fire sengesteder, de to med stolper. En af sengene havde trykt blomstermønstret sengeklæde og omhæng, mens de tilsvarende dele i en anden seng var grønne. Sengetøjet var over- og underdyner samt hovedpuder af olmerdug, hamp, uld og bolster, nogle af dem med striber i flere forskellige farver. Mellem forskelligt husgeråd ses otte træallerkener og tre rokke, hvoraf den ene var gammel. Som det ofte ses, er alle ting af metal nedskrevet for sig delt op i kobber og messing, hvoraf der var flere kedler, et par lysestager, et bækken, et sengebækken. Derefter nævnes forskelligt husgeråd og værktøj af jern, syv tintallerkener, fire tinfade, en saltsirken samt en kobbertragt. Endelig blev et kobberfyrfad, fire sølvskeer, et sølvbæger og til slut en beslagen vogn og andre redskaber vurderet Der var værdier for 332 rdl 5 mark 6 sk.

Besætningen bestod af tre øg, to heste og fire plage, fire køer, tre studnød, to kvier, to ungnød, tyve får, fem svin og to spædkalve. Der skulle fradrages 20 rdl. til reparationer, besætningens værdi skulle være 72 rdl., som med værdien af redskaber og forfalden landgilde, skatter og skifteomkostninger blev til 134 rdl. 8 sk., så der blev 198 rdl. 1 mark 8 sk. til deling. Pengene skulle blive stående i gården hos moderen, og den ældste søn Jesper Tomasen vilde drive den for sin mor, idet hun havde i sinde at oplade stedet til ham. Arven skulle så udbetales til drengene, når de blev myndige, og til pigerne, når de blev gift. "Enken med bemeldte hendes søn Jesper tillagde de to her på stedet værende pigeborn, foruden hvad de herefter tilkommer, når de ved ægteskab bliver forsynet, hver en seng med behørende klæder så god som 12 rdl., og der foruden, om hendes datters mand i Javngyde, som hun beretter at have nydt mere end fyldest imod sine andre søskende, giver afkald for sin kones arv, skal hjemmeværende pigeborn til lige deling have hendes part, da enhver af dem nyder 16 rdl. 3 mark 3 sk. foruden den anførte seng" 508).

412. PEDER JESPERSEN født i Borum omtrent 1688, død sst. begravet 25/1 1756. Gift i Borum 14/6 1722 med Maren Nielsdatter <892> født sst. døbt 18/3 1703, død sst. begravet 27/8 1777.

Børn:

- < **932 Rasmus Pedersen** døbt 29/2 1728
- < **933 Niels Pedersen** døbt 15/1 1730
- 934 Peder Pedersen** døbt 6/1 1732
- < **935 Maren Pedersdatter** døbt 14/3 1734
- < **936 Erik Pedersen** døbt 11/3 1736
- 937 Karen Pedersdatter** døbt 8/4 begravet 27/4 1738
- 938 Kirsten Pedersdatter** døbt 12/7 1739
- < **939 Søren Pedersen** døbt 1/3 1744

Peder Jespersen og Maren Nielsdatter fik efter ansøgning i 1722 tilladelse til at blive gift, idet de var beslægtede i andet og tredje led 509). Den gård, Peder Jespersen havde i Borum, var en selvejergård med et tilliggende på 7 td. 2 skp. 3 fjr. 1 alb. I 1735 betalte han husbondhold af en fjerdedel, han havde købt i den gård, hvor han boede, men hvornår han fik første del af gården vides ikke 510).

Peder Jespersen, Tomas Sørensen Elev, Rasmus Fregerslev og Jens Jensen fæstede i 1747 på egne og Borum bymænds vegne Borum sogns kirketiende af Lyngbygård 511).

Peder Jespersen og Maren Nielsdatter fik otte børn, hvoraf de syv er nævnt i skiftet efter ham i 1757, nemlig "fem sønner og to døtre, navnlig Rasmus Pedersen 30 år gammel, Niels Pedersen 27 år, Peder Pedersen 25 år, Erik Pedersen 21 år, Søren Pedersen 13 år, Maren Pedersdatter 23 år gift med Jens Madsen her i byen og Kirsten Peders-

Peder Jespersens underskrift på fæstebrevet på Borum sogns kirketiende.

datter 19 år gammel ugift og tjener hos moderen. De voksne børn og den gifte datters mand var sammen med Ole Jespersen fra Kvottrup, som var formynder for de to umyndige børn, alle mødt til skifteslutningen. Der blev ikke foretaget nogen registrering af boet, idet enken, de øvrige arvinger og deres værger "med hverandre i sømmelighed var bleven forligte om deres ventende fædrene arv således: Agter enken selv med hendes børns hjælp udi nogle år at beholde gården for at opdrage og se hendes umyndige børn nogenledes forsynet, og når hun vil afstå gården til hendes søn Niels Pedersen, skal han give til sine tre brødre og sin ugifte søster udi fædrene og mødrene arv rede penge til hver søn 40 rdl. og til søsteren Kirsten Pedersdatter penge 66 rdl. 4 mark, en seng med behørig sengeklæder eller 16 rdl. og en kiste eller og penge derfor 6 rdl. Den ældste søn Rasmus Pedersen og dattermanden Jens Madsen har fået deres udflyning og her for skifteretten deklarerer, at de for fædrene og mødrene arv fuldkommen var fornøjet og ingen videre arv efter deres forældre påstår eller forlanger men overlod alt, hvad som kan arves, til deres øvrige søskende". Da arvingerne, hvis boet blev registreret, ikke mentes at kunne få så meget i arv, som de var blevet lovet, blev denne aftale godkendt, og boet overladt enken til disposition 512).

413. OLUF JESPERSEN født i Borum døbt 1/1 1694, død i Kvottrup begravet 19/6 1764 i Fårup. Gift i Fårup 18/10 1716 med Karen Christensdatter født omtrent 1694, død i Kvottrup begravet 20/3 1770 i Fårup.

Børn:

- < **940 Jesper Olufsen** døbt 21/5 1719
- < **941 Anne Olufsdatter** døbt 7/11 1723
- < **942 Peder Olufsen** døbt 6/1 1726
- < **943 Rasmus Olufsen** døbt 8/8 1728
- 944 Christen Olufsen** døbt 25/2 1731
- 945 Karen Olufsdatter** døbt 9/8 1733

Oluf Jespersen og Envold Pedersen fæstede som de eneste i Kvottrup den 26. februar 1735, sammen med andre bønder i Fårup sogn, hver sin påboende gårds anpart af Fårup kirkes korntiende og de to gav hver i årlig afgift 7 skp. rug, 6 skp. byg og 8 skp. havre 513).

414. ANNE JESPERSDATTER født i Borum omtrent 1695, død i Blegind begravet 23/1 1763. Gift med Jens Sørensen Grenå født i Blegind døbt 27/7 1679, død sst. begravet 24/8 1760.

Børn:

- < **946 Jesper Jensen Grenå** døbt 27/3 1719
- < **947 Anne Jensdatter** født omtrent 1723
- < **948 Anne Cathrine Jensdatter** født omtrent 1731

"Den 15. februar 1717 stod "Mads Mikkelsen i Ravnholt på Hjelslev herreds ting på Ove Olufsen i Aldrup mølle hans vegne, som lovværge for hans søster Anne Olufsdatter, salig Søren Jensen, som døde i Blegind Bondegård, hans efterladte enke, og lovbød den fjerde part af den selvejerbondegård i Blegind, som Jens Sørensen Grenå besidder og påboer, og var i dag 3. ting samme 4. part var lovbudt,

og ingen indfandt sig uden Jens Sørensen Grenå, som på hans trolovede kæreste Anne Jespersdatter af Borum hendes vegne derfor bød sølv og penge”.

Desuden stod “Mads Mikkelsen med fuldmagt af Anne Olufsdatter, Oluf Sørensen, Jens Rasmussen og hustru Sidsel Sørensdatter i Blegind, Jacob Pedersen og hustru Johanne Sørensdatter, Peder Salmandsen i Blegind, som formynder for to ugifte søstre Kirsten Sørensdatter og Maren Sørensdatter, og Mads Mikkelsen og hustru Anne Sørensdatter, og han lovbød halvparten af den halve selvejerbondegård i Blegind, som deres bror og svoger, salig Mikkel Sørensen, som døde i Høring, og hans morbror Ove Olufsen i Aldrup mølle sig tilkøbt har, hvortil Jens Sørensen Grenå på hans egen og trolovede kæreste Anne Jespersdatters vegne bød sølv og penge”. Derefter æskede velagte og forstandige “Jens Sørensen Grenå i Blegind på hans trolovede kæreste Anne Jespersdatters vegne skøde, og Mads Mikkelsen i Ravnholt med fuldmagt af Søren Jensen i Blegind hans efterladte enke Anne Olufsdatter og hendes bror Ove Olufsen i Aldrup mølle skødede til Jens Sørensens fæstemø Anne Jespersdatter den 4. part i den selvejer bondegård i Blegind, Jens Sørensen Grenå påboer”.

Den 5. april samme år lod “Jens Sørensen Grenå læse og påskrive et afkald, hvormed Svend Johansen i Blegind på egne og hustru Kirsten Knudsdatters vegne tilstod, at han med hans svoger Jens Sørensen Grenå i Blegind Bondegård venligt er forenet om den arvepart, hans hustru kunne have at fordre, og Jens Sørensen Grenå beviser, at samme arvepart af hans salig far Søren Jensen Bondegård til sin bror Knud Jensen rigtigt afbetalt er efter følgende afkald, hvormed Knud Jensen i Blegind på egne og Søren Mikkelsen i Testrup på hustru Kirsten Jensdatters vegne tilstår at have annammet af deres bror og svoger Søren Jensen Bondegård i Blegind fyldest og fuld værd for al den arvepart, som de arveligt efter deres salig far Jens Sørensen Grenå, som boede og døde i Blegind, og mor Johanne Rasmusdatter er tilfaldet, hvorfor de giver ham afkald, dateret Blegind Bondegård 4. maj 1696 ” 514).

7. marts 1718 fremstod “ærlig og velagtbare dannemand Jens Sørensen Grenå i Blegind, som i hånd tog Peder Rasmussen og med sin egen og hustrus fri vilje og velberåd hu, ja og samtykke, solgte, skødede og afhændede, så og herved sælger, skøder og aldeles klarlig afhænder fra sig, sin hustru og deres arvinger til bemeldte Peder Rasmussen samt hans hustrus Anne Jensdatter og begge deres arvinger til evindelige ejendom at have, nyde, bruge og beholde den ham tilkommende halvpart af den halve selvejerbondegård i Blegind, som han sig af salig Mikkel Sørensen, som boede og døde i Høring, hans arvinger, og de arveligen efter ham var tilfalden, har tilforhandlet, og nu fornævnte Peder Rasmussen selv påboer, samt dens tilliggende. Hvorefter Jens Sørensen Grenå i Blegind æskede vidne, og Peder Rasmussen i Blegind tilstod, at da Jens Sørensen Grenå har solgt ham halvparten af Peder Rasmussens påboende halve gård sst, så forsikrer han Jens Sørensen Grenå deres sædvanlige fart ligesom af alders tid gennem hans gård til gaden med fæmon, bæster, køring og gang” 515).

415. KIRSTEN JESPERSDATTER født i Borum døbt 14/6 1699, død i True begravet 4/8 1735 i Brabrand. Gift 30/6 1720 i Borum med Frands Christensen født omtrent 1679, død i True begravet 12/12 1759 i Brabrand.

Børn:

949 Kirsten Frandsdatter døbt 24/6 1725

950 Peder Frandsen døbt 1/1 1727

< **951 Mette Frandsdatter** døbt 11/1 1733

< **952 Jesper Frandsen**

Slægtskabet bekræftes af, at Kirsten Jespersdatter og hendes ægtemand Frands Christensen fra True samt hendes søskende med ægtefæller var faddere hos hinanden.

416. MAREN ANDERSDATTER født i Låsby, død efter 10/6 1685.

Maren Andersdatter boede i 1685 i Låsby, da hendes farbror Oluf Christoffersen Sejersén på hendes vegne indstævnedes Jørgen Andersen i Ry for tamperretten, fordi han imod sit løfte til hende var blevet trolovet med en anden “kvindespersion Maren Tomasdatter i Ry” 516).

417. DORTE OLUFSDATTER født i Sjelle, død efter 3/10 1712.

Dorte Olufsdatter er nævnt i et tingsvidne i Hjelmslev herreds tingbog 3. oktober 1712, om hvem der var berettiget til arv efter Rasmus Envoldsens datter Dorte Cathrine Rasmusdatter i København 517).

418. CHRISTOFFER OLUFSEN født omtrent 1673 i Sjelle, død sst. begravet 18/9 1753. Gift 11/1 1711 i Lading med Maren Nielsdatter måske født i Skjolddelev omtrent 1689, død i Sjelle begravet 14/2 1751.

Børn:

- < **953 Berete Christoffersdatter** født omtrent 1720
- < **954 Oluf Christoffersen** døbt 14/5 1722
- < **955 Niels Christoffersen** døbt 2/2 1724

Christoffer Olufsen er indskrevet i landeværnsrullen 1700, og selvom hans alder der kun opgives til at være 19 år, havde hans far allerede da opladt sin halve gård, som var på 2 td. 3 skp. 2 fjr. 1 alb., til ham 518). Der er ikke fundet noget skifte hverken efter Christoffer Olufsen eller Maren Nielsdatter, måske fordi de blev aftægtsfolk, da de i 1745 oplod gården til sønnen Niels Christoffersen 519).

419. HELLE OLUFSDATTER født i Sjelle, død før 19/12 1738 i Storrिंग. Gift med Tomas Pedersen født omtrent 1687, død i Storrिंग begravet 6/1 1763.

Børn:

- < **956 Peder Tomasen** født omtrent 1729
- < **957 Kirsten Tomasdatter** født omtrent 1732
- 958 Anders Tomasen** født omtrent 1736 død før 15/10 1764

Tomas Pedersen var selvejerbonde i Storrिंग, og kun fordi der blev holdt skifte efter hans hustru Helle Olufsdatter den 19/12 1738, har det været muligt at få oplysning om ham, hans kone Helle Olufsdatter og deres børn, Peder Tomasen på 9 år, Kirsten Tomasdatter på 7 år og Anders Tomasen, som kun var 2 år gammel, da hans mor døde. Tomas Pedersen var selv børnenes værge, og som tilsynsformyndere mødte den afdødes halvbror Niels Andersen fra Sjelle og Jens Villumsen fra Lillering, som var gift med den afdødes søster Johanne Marie Olufsdatter.

Registreringen af indboet begynder med et lidet sølvbæger vurderet til 2 rdl. og fortsætter med kobber- og messingkedler, fire fæde og ti tallerkener af tin. Der var en jernkakkelovn. Det øvrige indbo var almindeligt. Helle Olufsdatters bedste klæder var en brun klædes kjole, et sarses skørt og et sort skørt af vadmel, en rød bunden nattøje, to trøjer, hvoraf den ene var sort, den anden var syet af sars og havde otte sølvknapper. En katuns kåbe har været overtøj. Hun havde to huer, den ene var af stribet silke og den anden af sort fløj. Et hvidt tørklæde og et kramlærreds forklæde og endnu et, som var gammelt og revet. Tøjet blev i alt vurderet til 7 rdl. 1 mark 2 sk. Endelig blev nogle andre slidte gangklæder vist frem, men de var så lidt værd, at de ikke blev vurderet. Der var ti bæster, fire køer, to stude, en tyr, tre kvier og en kalv, en so og fire polte, fire gamle gæs og en gase.

Tomas Pedersens gård på 66 fag var blevet synet. 52 fag var i nogenledes stand, og der var 14 fag huse, som var lejet ud til inderster og husfolk. Det hele var, på grund af at der ingen anden herlighed hørte til hverken af skov eller jord, blevet vurderet til 40 rdl., så der i alt var værdier for 157 rdl. 2 mark 4 sk. De til driften nødvendige dyr blev opgjort til 87 rdl. 2 mark, så der blev 70 rdl. 4 sk. til deling med 35 rdl. 2 sk. til Tomas Pedersen, 14 rdl. ½ sk. til hver af sønnerne og 7 rdl. 2/5 sk. til datteren. Tomas Pedersen tillagde sin datter 7 rdl. 3/5 sk. af sin egen arv, for at hun kunne arve lige med sønnerne. Den yngste søn Anders er død før 15. oktober 1764, for han er ikke nævnt i skiftet efter Tomas Pedersens barnløse bror Niels Pedersen i Galten 520).

420. JOHANNE MARIE OLUFSDATTER født i Sjelle. Gift 15/6 1729 sst. med Jens Villumsen født i Lillering døbt 11/4 1699 i Framlev, død efter 1752.

Børn:

- 959 Oluf Jensen** døbt 24/3 1732
- 960 Johanne Jensdatter** døbt 31/7 1735

Johanne Marie Olufsdatter er nævnt i skiftet efter sin stedfar Anders Nielsen 521), hun var gift med Jens Villumsen, og de kom til at bo i Lillering, hvor hans far på grund af svaghed i 1719 havde opladt sin gård for sønnen 522).

421. SEJER OLUFSEN født i Sjelle omtrent 1708, død efter 27/1 1729.

Sejer Olufsen er nævnt i skiftet efter sin stedfar Anders Nielsen i 1727 og efter sin mor 1729 523).

422. KIRSTEN SØRENSDATTER født omtrent 1680 i Adslev.

Kirsten Sørensdatter var måske gift med Rasmus Sørensen Basse i Adslev, idet dennes hustru var gudmor hos Kirsten Sørensdatters bror Sejer Sørensen i Mesing 4. maj 1715, og han var fadder hos Sejer Sørensens søn Poul Sejersen i Mesing 26. januar 1736.

423. SEJER SØRENSEN født i Adslev omtrent 1684, død efter 8/6 1743. Gift med Maren Poulsdatter født omtrent 1676, død i Mesing begravet 27/8 1736.

Børn:

< **961 Johanne Sejersdatter** døbt 10/8 1710

< **962 Maren Sejersdatter** dåb ikke fundet

< **963 Poul Sejersen** døbt 4/5 1715

1709 lovbød og solgte Sejer Sørensen en lod i en selvejergård i Sjelle, den part, som han havde arvet efter sin mor sst. 524). Da hans søn Poul Sejersen døde, mødte Sejer Sørensen den 8. juni 1743 til skiftet efter ham som formynder for sine børnebørn, han boede da i Mesing 525).

424. CHRISTEN ANDERSEN født i Sjelle omtrent 1691, død i Herskind omtrent 1747. Gift 1. omtrent 1720 i Skivholme med Anne Nielsdatter. Gift 2. med Maren Rasmusdatter.

Barn i første ægteskab:

< **964 Anders Christensen** født omtrent 1722

Christen Andersen var ifølge landeværnsrullen 22 år gammel i 1713 526) og blev gift med Anne Nielsdatter, som først var gift med Niels Andersen i Herskind. Hun var datter af Niels Ibsen i Stjær, for da hans barnløse halvbror Niels Jensen døde i Yding i 1712, var det Niels Ibsens børn Rasmus Nielsen og Anne Nielsdatter, gift med Niels Andersen i Herskind, der arvede 527). Da der i 1720 blev skiftet efter Niels Andersen, havde hans enke en datter Maren. Christen Andersen var Anne Nielsdatters lovværge og tilkommende ægtemand 528).

Hvornår Anne Nielsdatter døde vides ikke, men da Christen Andersen døde, hed hans enke Maren Rasmusdatter. Hun blev derefter gift med Niels Rasmussen, som fæstede gården i 1747 529). Christen Andersen og Anne Nielsdatters søn Anders Christensen solgte 1767 en arvepart i den gård i Sjelle, hans farfar Anders Christensen True havde haft 530).

425. SEJER ANDERSEN født i Sjelle, død i Skivholme før 26/5 1750. Gift omtrent 1723 med Anne Rasmusdatter, død efter 26/5 1750.

Børn:

< **965 Maren Sejersdatter**

< **966 Anders Sejersen** født omtrent 1728

Sejer Andersen fæstede i 1723 salig Jens Envoldsens gård og blev gift med hans enke Anne Rasmusdatter. Han fremviste pas, da de ansøgte om at få gården i fæste, men der står i fæsteprotokollen intet om, hvem der havde udstedt det, så det kan enten være et andet gods eller militæret 531). Han er nævnt i skifte i Borum efter Niels Envoldsen i 1732 som hans brorbørns stedfar 532).

1750 blev der efter Sejer Andersens død foretaget skifte og deling mellem enken Anne Rasmusdatter og den salig mands med hende avlede to børn, navnlig Anders Sejersen 22 år gammel, hjemme ved gården, og Maren Sejersdatter, gift med Christen Rasmussen der i byen. Gårdens dyr blev vurderet til 90 rdl. 4 mark, og de udgjorde næsten to tredjedele af boets samlede formue på 144 rdl. 5 mark 5 sk., for afbohave var der ikke særlig meget, og det var almindeligt, dog fik kun få ting betegnelsen gammel. Værdien af besætningen skulle være på 61 rdl. 2 mark, redskaberne skulle være 10 rdl. værd, og gårdens 44 fag repareres for 35 rdl., så der i alt skulle trækkes 106 rdl. 2 mark fra.

Anne Rasmusdatters børn af hendes første ægteskab med Jens Envoldsen <429>, Johanne Jensdatter og Envold Jensen havde nogle penge til gode og sønnen Anders Sejersen ligeså, og der skulle være penge til enkens begravelse, så der blev et lille underskud i boet på knap halvanden rdl., som Anne Rasmusdatter lovede at få betalt 533).

426. PEDER ENVOLDSEN født i Borum mølle omtrent 1667, død i Kvottrup begravet 10/4 1732 i Fårup. Gift i Fårup 17/12 1702 med Else Poulsdatter født omtrent 1683, død i Kvottrup begravet 2/6 1747 i Fårup.

Børn:

- 967 Maren Pedersdatter** døbt 4/2 1703 begravet 4/8 1706
- 968 Anne Pedersdatter** døbt 15/11 1705
- 969 Maren Pedersdatter** døbt 15/4 1708
- < **970 Envold Pedersen** døbt 5/1 1711
- 971 Poul Pedersen** døbt 12/11 1713
- 972 Peder Pedersen** døbt 11/10 1716
- 973 Maren Pedersdatter** døbt 10/4 begravet 4/9 1718
- 974 Peder Pedersen** døbt 29/9 1719 begravet 28/4 1726
- < **975 Johanne Pedersdatter** døbt 3/5 1722
- 976 Anders Pedersen** døbt 31/3 1726
- 977 Peder Pedersen** døbt 14/3 1728

Peder Envoldsen, som blev møller i Kvottrup, var 33 år, da han blev indskrevet i landeværnsrullen i 1710 534), så han har været omkring 25 år gammel, da han i 1702 i Fårup kirke blev gift med Else Poulsdatter. 1726 lovbød han på sin mor Johanne Jespersdatters vegne arveparter i Borum mølle og i en gård i Borum 535).

427. METTE ENVOLDSATTER født i Borum mølle, død i Århus efter 10/4 1745. Gift 1. 7/5 1693 i Borum med Rasmus Nielsen Søndergård døbt 1/4 1655 i Elsted, død sst. begravet 8/1 1700. Gift 2. i Elsted 18/7 1700 med Tyge Rasmussen født i Soby, død i Århus begravet 20/11 1744.

Børn i første ægteskab:

- 978 Anne Rasmusdatter** døbt 2/12 1694
- 979 Niels Rasmussen** døbt 1/1 1697
- 980 Peder Rasmussen** døbt 13/2 1698

Børn i andet ægteskab:

- < **981 Rasmus Tygesen**
- < **982 Peder Tygesen**
- < **983 Niels Tygesen**
- < **984 Tyge Tygesen**

Mette Envoldsdatter blev første gang gift med Rasmus Nielsen Søndergård, hvis forældre Niels Rasmussen og Anne Pedersdatter før ham havde den store enligt beliggende Elsted Søndergård i fæste. Inden han døde i 1700, fik de tre børn. Et halvt år efter mandens død blev hun gift igen med Tyge Rasmussen, der tog borgerskab som købmand i Århus i 1706 536), men da havde de dog allerede boet nogen tid i byen, idet ingen af deres børn er døbt i Elsted.

Tyge Rasmussen kan næppe have været meget yngre end 70 år, da han døde i 1744, han var i hvert tilfælde ikke købmand længere, og det var ikke noget velhavende bo. Tre af sønnerne boede i Århus, Rasmus Tygesen var avlsmænd, Peder og Niels Tygesen var bådsmand, mens den yngste Tyge Tygesen boede i København.

Gården lå i Mejlgade med en smal facade på seks fag, hvori der også var port ind til gården. Et sidehus havde dog gavnl til gaden og var på 21 fag, baghuset var på 12 fag, og alle bygningerne var i to etager, som med (brønd)vand og havejord blev vurderet for 180 rdl. En gårdsavl, der var matrikuleret til 5 skp. 2 fjr. blev vurderet til 100 rdl.

Den afdøde var ikke begravet endnu, da registreringen af boet fandt sted, for i storstuen stod en ny ligkiste, som sønnen Rasmus Tygesen tilkendegav, at den havde han betalt. Mellem møblerne var der en gåsebænk med fem rum og en gammel billedkiste, men om det var malede eller udskårne billeder, blev ikke nævnt. Noget køkken nævnes ikke, men i bryggerset var der forskelligt husgeråd af jern og træ. En stolpeseng uden himmel, en gammel hespe og en garnvinde var det eneste inventar i et kammer, mens det meste af løsoret var i kakkellovsstuen. Noget tinservice stod i et rødmalet skab med fire låger, de øvrige møbler var et bord med bænke og andet almindeligt indbo, en salmebog nævnes også. Adgangen til rummene på overetagen var fra en svalegang, idet der nævnes et kammer i og ved svalen, hvor der fandtes seks rødmalede træstole og noget gammelt husgeråd, både af træ og jern. De møbler, som fandtes i rytterens kammer, blev også vurderet, mens der i en stue, hvor en tømmersmand logerede, kun blev vurderet en kakkellovn.

Mette Envoldsdatter var flyttet over til sin søn, som boede i en våning bag klostret, for der fandtes hendes seng og sengetøj, et egeskrin med jernbånd og en gammel bog, kaldt den fjerde monark. "Summa summarum over foreskrevne registrerede og vurderede effekter samt gård og avl i alt 315 rdl. 2 mark 4 sk.". Før skiftet kunne slutes, skulle der holdes auktion, og en obligation, som var udstedt af Tyge Rasmussen i 1741 på 220 rdl. med renter, blev udbetalt og slettet.

Resten af boets formue gik til betaling af flere gældsposter, skifteomkostninger og andet, så der intet kunne blive til arvingerne 537).

428. KAREN ENVOLDSDATTER født i Borum mølle, død i Herskind i Skivholme sogn efter 21/11 1747. Gift i Borum 1/6 1704 med Knud Sørensen, død i Herskind i Skivholme sogn efter 1747.

Børn:

- < **985 Maren Knudsdatter**
- < **986 Envold Knudsen**
- < **987 Søren Knudsen**
- < **988 Niels Knudsen**
- < **989 en datter hvis navn ikke er kendt**

Karen Envoldsdatter blev i 1704 gift med Knud Sørensen fra Herskind, og da kirkebogen der ikke er bevaret, kendes hendes børn udelukkende, fordi sønnen Søren Knudsen i 1747 fæstede sin far Knud Sørensens gård 538), og fordi han og hans bror Envold er nævnt som formyndere for deres søster Maren Knudsdatters børn på skiftet efter hende i 1749 539). Ved skiftet efter Envold Knudsen i 1764 var det Søren Knudsen og Niels Knudsen, som var formyndere for deres brors børn, Jens Rasmussen fra Skovby var også formynder, fordi han var børnenes fasters mand 540).

429. JENS ENVOLDSSEN født omtrent 1680 i Borum, død 1722 i Herskind i Skivholme sogn. Gift med Anne Rasmusdatter, død efter 26/5 1750 i Herskind.

Børn:

- < **990 Mette Jensdatter** født omtrent 1704
- 991 Envold Jensen** født omtrent 1710
- < **992 Niels Jensen** født omtrent 1714
- 993 Johanne Jensdatter** født omtrent 1717

Efter oplysningerne i landeværnsrullen 1710 skulle Jens Envoldsen da have været 30 år gammel 541). Da han blev gift, flyttede han til Herskind i Skivholme sogn, og fordi han boede på en ryttergård, er skiftet efter ham 1722 bevaret, og der ser man, at han havde ovennævnte fire børn.

Selv om bohavet ikke var særlig omfattende, og selvom det ikke var noget rigt skifte, var der et mindre overskud, da det hele blev gjort op, idet værdierne udgjorde 251 sldl. 8 sk., derfra blev trukket 117 sldl. 3 mark 14 sk. Så der blev noget til arvingerne med 22 sldl. 12 2/3 sk. på en broderlod og det halve 11 sldl. 6 sk. på en søsterlod.

"Hvilken børnenes tilfaldne fædre arve bliver her i stervboet med formyndernes samtykke renteløs bestående, indtil de samme efter loven kan annamme og sig til nytte anvende, når de slige vilkår opnår. Imidlertid lover moderen dem med klæde, føde, skolegang og anden kristelig optugtelse at forsyne,

således som hun for Gud og øvrigheden agter at ansvare, og når de samme må og kan annamme, lover hun dem med rede penge eller gode fornøjelige varer skadesløs at betale og da forbedre deres arvelod således, at enhver dreng kan nyde i alt 30 sldl, og hver pige i alt at nyde de 24 sldl., såvel som om nogen gæld måtte opdages samt dette skiftes omkostning skadesløs at betale” 542). Jens Envoldsens enke Anne Rasmusdatter blev gift igen med Sejer Andersen <425>.

430. NIELS ENVOLDSEN født i Borum mølle omtrent 1681, død sst. begravet 3/6 1732. Gift omtrent 1710 med Maren Jensdatter født omtrent 1686 i Terp mølle, død i Borum mølle begravet 13/5 1760.

Børn:

- < **994 Envold Nielsen** født omtrent 1712
- < **995 Anne Nielsdatter** døbt 11/3 1714
- < **996 Johanne Nielsdatter** døbt 15/9 1715
- < **997 Mads Nielsen** døbt 21/7 1720
- < **998 Maren Nielsdatter Møller** døbt 21/6 1722
- < **999 Jens Nielsen** døbt 6/8 1724
- < **1000 Karen Nielsdatter** døbt 25/1 1728

Efter faderens død stod Niels Envoldsens mor Johanne Jespersdatter sammen med ham i nogen tid for Borum mølle, og han har formodentlig drevet møllen for selv at overtage den, da han blev gift omkring 1710. Hans kone Maren Jensdatter var datter af Jens Nielsen Møller, som formodentlig var møller i Terp mølle i Skivholme sogn, idet hendes lovværge ved skiftet efter hendes mand var Niels Jensen, som da var møller der.

Nu skal man ikke tro, at møllere altid var velhavende folk. Niels Envoldsen i Borum mølle var det i hvert fald ikke, da han døde. Allerede da han overtog møllen efter sin far, var Borum mølles selvejerrettigheder på mange hænder, og den store gæld, som den første tid efter faderens død blev krævet af hans mor og ham, må det have været vanskeligt at få betalt. Nu mangler tingbogen desværre efter 1715, så om det lykkedes og i så fald hvornår, får man ikke at vide 543).

Til skiftet efter Niels Envoldsen i 1732 var nærværende enken Maren Jensdatter med lovværge Niels Jensen i Terp mølle samt hendes børn, en søn Envold i 20de år, en datter Anne 18 år, Johanne i 17de år, en søn Mads i 12te år, 1 datter Maren 10, en ditto (søn) Jens i ottende år og en datter Karen i femte år, med deres farbroder Jesper Envoldsen, møller i Røde mølle, som formynder.

Registreringen indledes med et temmelig almindeligt bohove, hvoraf noget var gammelt, slidt og i stykker, et fyrbækken havde for eksempel hul i bunden. Der var dog en himmelseng og tre stolpesenge, men nogle af omhængene og sengeklæderne var gamle, også jernbilæggeren var gammel. Et tinfad og to gamle tintallerkener var hos tinstøberen for at omgøres. Det daglige service bestod af 12 trætallerkener. Der var flere kobberkedler, en ny var dog endnu ikke betalt, og en anden var en brændevinskedel med hat, låg, pibe og svaletønde, så brændevin til ventende møllegæster har man måske selv fremstillet. Den salig mands gangklæder var temmelig ringe og kun 3 rdl. 2 mark 4 sk. værd. De bestod af en gammel grøn klædeskjortel uden for, to gamle grå vadmelskjortler, en hvid vadmelsstrøje med tinknapper, en gammel skindvest og bukser, to par gamle blågarnsstrømper, et par støvler og endelig et par gamle sko.

Der var en plov med tilbehør, en beslagen vogn og en gammel træ møgvogn, harver, en slæde, slibesten og hjulbør i gården. Af dyr var der seks heste, fem køer, fire studnød, to kvier, en studekalv, otte får, to svin, syv lam, tre kid, som var til halvs med en anden, et svin, syv små svin, tre grise, tre vinter bistader, to var faldet sammen.

Enken angav, at hos Niels Jensen, som på Demstrup tjener for ladefoged, var en sølvkande, som han havde fået i pant til forsikring for lånte penge 16 sldl., men den var sine 14 rdl. værd, så hun begærede de overskydende 4 rdl. 4 mark måtte beregnes boet til bedste. Der var værdier for 161 rdl. 2 mark 7 sk. Jesper Envoldsen krævede 69 sldl. 2 mark, som han havde til gode efter en dom, som han dog lige nu ikke havde ved hånden. Enken og lovværgen berettede derimod, at pengene, nemlig 104 sldl., “rejste sig af en præntion, Jesper Envoldsen havde hos boet, og som hendes salig mand havde påført for arvepart efter deres far Envold Nielsen, men som derpå af den salig afdøde mand, Niels Envoldsen, i hendes påsyn til sr. Ole Olsen i Århus, som da var husbond for Jesper Envoldsen, var betalt”, og at det

var lang tid siden, dommen var erhvervet, så hun mente, dette forlængst var en afgjort sag mellem brødrene, og hun troede ikke, at den fordring kunne komme boet ved, før samme arvekrav blev forevist med skiftebrev, at de penge, som den fornyelsesdom drejede sig om, var arv, ligesom hun mente, at der kunne have været mange afhandlinger siden, og formedelst hendes "salig mand altid havde søgt, at han intet med rette til hans bror Jesper restet eller skyldig var, og derhos ventelig må have i levende live afgjort denne handel og taget kvittering, der nu i så lang tid kan være forlagt eller forkommet".

Den 4. juli fortsatte skiftet med syn på møllen, som ikke var i nogen særlig god stand. Møllehuset var på tre fag og manglede lejder, taget skulle udbedres med i alt 12 traver tagrør, og vindskederne ved gavlen manglede også. Mølleværket udvendig: "En ege hammer til forreste kværn 5 alen lang, vandhjulet ved den forreste kværn ubrugeligt, så der højlig behøves et nyt. Under vandrenderne manglede 3 stolper à 5 alen, 2 hamre begge 9 alen. Det bageste vandhjul er og brøstfældig, kan dog hjælpes med 2 tylt brædder à 9 mark. Den forreste aksel udygtig. Den bageste aksel, næsten for slet og sønder, er otte alen, den blev takseret til halvt køb. Den yderste tap i den forreste aksel udygtig, en ny foruden det gamle jern. Udi vandkummen fattes 6 stolper, to overlejder, vandrendernes to stigborde forfaldne. Bunden og begge siderne i vandkummen forfalden, og anset til planker foruden det gamle brystværk for vandkummen behøver 9 fjæl, hver 5 alen. Så og dertil fire pæle, hver 5 alen".

Mølleværket indvendig: "Begge langjern behøver reparation, begge drevene skulle opstages. Indtappen for kværnen forfalden, den bageste kværns støvkar og dæk brøstfældig, samme kværn fattes en understen, overstenen i samme kværn næsten udloben. Den lille forreste kværns støvkar og dæk forfaldent. I samme kværn var den underste sten brøstfældig. Overstenen var en udygtig kampesten, så der behøves ny møllesten. Trappen til møllekværnen skulle også repareres. Omløbet fattes tvende købefjæl, hver 6 alen, 16 flodfjæl eller lejder, to pæle á 6 alen, en tylt brædder til stigbord".

De andre møllehuses tilstand: "Stuehuset er 6 fag og bryggers 3 fag, og fattes på søndre side 1½ alen rem, 1 alen lejder, en bjælke, som er for kort, og en stolpe rådnet. På den østre side bryggerset fattes på udskuddet 6 alen lejder og 1 stolpe, under bryggersdøren vestre side fattes 2½ alen lejder, på den østre ende af istraden fattes 2 alen lejder ved den nordre side. Taget så heller ikke for godt ud, det var på den søndre side over 5 gulv tækket med siv gammelt og utæt, og der ville gå seks traver tagrør til, og til bryghuset manglede der fem traver. Laden og fæhuset i det østre hus samt det søndre hus med porthuset var mindst lige så ringe og skulle repareres på vægge og tag". Reparationerne ville koste 195 rdl. Sønnen Envold og datteren Anne havde udlovet løn til gode.

"Enken med lovværge og sønnen Envold Nielsen dernæst påstod skiftets endskab og befordring, og formodede ikke, Jesper Envoldsens ubeviste krav eller udeblivelse der udi kunne eller burde gøre ophold, og der om udbad sig skifterettens kendelse og assistance". Skifteretten besluttede, at "så som loven allernådigst tilholder, hvo efter død mand noget har at kræve bør sit krav at bevise, og denne Jesper Envoldsen har været udi stervboet 30te dagen og intet til bevis om fordringen fremlagt, ja end ikke siden ved de andre forsamlinger efter vedtægt og forlangende godtgjort hans andragende". Efter den omstændighed kunne kravet ikke være af en sådan art, at det kunne antages imod arvingernes indsigelse, så det var ikke forsvarligt at gøre udlæg til det.

Hele gælden inklusive reparation af bygninger og mølleværk blev på 305 rdl. 14 sk. hvilket var meget højere end værdien af løsøre og selvejerrettighed, som i alt var på 209 rdl. 1 mark 7 sk. De øvrige kreditorer havde ikke forlangt udlæg i boet, fordi skifteforvalteren havde lovet dem, at herskabet ville overtage gælden og godtgøre dem deres krav, for med den store gæld var møllens selvejerrettighed hjemfalden til herligheds ejeren.

"Og samme at blive og være det høje og nådige herskab hans højgrevelige excellence gehejmeråd og greve hr. Christian Friis for samtlige præntioner 305 rdl. 14 sk. hjemfalden og reserveret, imod hans excellence, som meldt svarer udgifternes 1.2.3. og 7de poster, og resten for sin fordring" 544).

I Frisenborg godsarkiv er skødet på Borum mølle bevaret, og der kan

*Salget af Borum mølle 16. Novbr 1731.
Niels NES Envoldsen
for Mølle Nielsens
Møllers*

Salget af Borum mølle var besluttet inden Niels Envoldsen døde, for den 16. november 1731 underskrev han skødet sammen med sin søn Envold Nielsen Møller.

man finde arvingernes og andre lodsejeres egenhændige underskrifter 545). Sådant sluttede Borum mølles historie som selvejermølle fra gammel tid, den mølle, der sammen med flere selvejergårde var genstand for så mange handler med arvelodder, at disse og ikke mindst lovbudene til slægtninge har været en vigtig kilde til oplysning om mange af herredsfoged Peder Pedersens efterkommere.

431. JESPER ENVOLDSSEN født i Borum mølle omtrent 1688. Gift 1. Navn ukendt, død i Grå mølle begravet 10/8 1768 i Lisbjerg. Gift 2. i Hjortshøj 22/6 1741 med Anne Poulsdatter født omtrent 1721, død i Røde mølle begravet 14/7 1760 i Lisbjerg.

Børn:

1001 Maren Jespersdatter døbt 20/3 1743 begravet 1/2 1745

1002 Maren Jespersdatter døbt 10/1 1746

1003 Johanne Jespersdatter døbt 31/5 1750

Jesper Envoldsen er nævnt i skiftet efter broderen Niels Envoldsen i Borum mølle, dels fordi han mente selv at have sin fædre arv stående i boet og dels som formynder for de umyndige børn. Han var da møller i Røde mølle i Lisbjerg sogn. Han er nævnt i Fårup kirkebog 1718, da hans hustru bar Peder Envoldsens barn. Han kan være den Jesper Møller, der blev begravet 80 år gammel den 21. august 1768, men han var fra Grå mølle. Hvis det er ham, kan han have boet der som aftægtsmand.

433. JESPER OLUFSEN født i Borum omtrent 1696, død sst. begravet 29/11 1722.

Jesper Olufsen havde overtaget faderens selvejergård før 1720. Året efter Jesper Olufsens død i 1722 betalte hans bror Rasmus Olufsen husbondhold for sin afdøde bror Jesper Olufsens selvejergård 546).

434. PEDER OLUFSEN BORUM født i Borum døbt 3/8 1704, antagelig død sst. begravet 3/4 1754. Gift omkring 1736 med Anne Margrete Clausdatter, død efter 20/7 1770 i Randers.

Børn:

1004 Oluf Pedersen døbt 10/9 1737

< **1005 Jesper Pedersen Borum** født omtrent 1742 antagelig i Århus

Peder Olufsen blev kaldt seigneur, da han i 1744 var til stede ved skiftet efter sin svigerinde Sidsel Tyresdatter. Da han var fadder hos sin fætter Niels Pedersen i Skibby i 1738, kom han fra Lyngbygård, men i 1746 ved skiftet efter broderen kunne han ikke udpeges til at være værge, "da deres farbror sr. Peder Olufsen, som forhen har været forpagter ved Lyngbygård nu opholdende sig et sted i Salling, skal være ganske insufficient og følgelig ikke dertil antages" 547).

Ved Peder Olufsens første barns dåb i Lyngby kirke var birkedommer Snells kone Ellen Marie Sommer barnets gudmor. De øvrige faddere var hr. Vinding fra Storning, hr. Hans fra Skivholme, hr. Lønborg fra Harlev og hr. Pancks to døtre fra Skivholme, men ikke en eneste af barnets fædre slægt blev skrevet ind i kirkebogen som faddere. Gudmoderen madame Sommer havde ikke selv børn i sit ægteskab med Johannes Snell. Hans søster Dorte Christensdatter var gift med købmand i Århus Claus Jørgensen, og det var deres datter, der blev gift med Peder Olufsen 548).

Da der i 1734 skulle holdes skifte efter Lyngbygårds ejer Christen Johansen Althalt, kunne den afdødes bror Arent Johansen Althalt ikke finde en jordebog, der var omtalt i en registrering, som den afdøde havde forfattet efter sin hustru Kirsten Jensdatter Møllers død. Jordebogens dato var 27. november 1732. Desuden fandtes "langt mindre genpart af den kontrakt, som han og monsr. Peder Borum over Lyngbygårds forpagtning skal have indgået med hverandre", - og, fortsætter han længere nede i sin skrivelse til amtmanden, "for det andet agter jeg ikke den kontrakt nogen sinde, forinden den ved dom stadfæstes, på hvad de (Peder Borum og ridefogden Søren Hansen Møller) efter hans død burde nyde". "Monsr. Peder Borum har tilbudt en del penge at betale, som stervboet hos ham skulle tilgodekomme for betalingen af stude, bæster, får, vogne og deslige mere, han foregiver at være af den salig mand min broder overladt, men da han dermed ikke viser min salig broders tilståelse enten ved kontrakt eller andet dokument, der kunne bevise på hvad måde, for hvad pris, og hvornår betalingen skulle ske, så har jeg syntes fornøden forinden at fordre slig rigtighed".

Derefter gøres der rede for en kopi af noget af kontrakten, som Peder Borum havde givet ham angående nogle staldøksne, men han mente stadigvæk, at det kun var den egentlige kontrakt, der skulle fremlægges, og at han i øvrigt ikke mente, at hans bror, der sad i uskiftet bo efter sin hustrus død, havde været i en sådan tilstand, at han var “dannet og skikket til med betænksomhed at indgå en sådan kontrakt, som for monsr. Borum er blevet indrettet”. Arent Johansen Althalt var heller ikke tilfreds med den beskrivelse, som Peder Olufsen og ridefogden Søren Hansen Møller havde forfattet over Lyngbygård og tilhørende gods tilstand, men “ville have sig reserveret et lovskikket syn, så snart skiftet er kommen til endskab”.

“Forpagteren Peder Olufsen et års forpagtningspenge af Lyngbygård fra 1. maj 1733 til 1 maj 1734, 350 rdl.” stod der i punkt 12 i et forarbejde til indtægtssiden i det endelige skifte. Blandt skiftedokumenterne ligger en lille lap papir, hvorpå der står, at “Peder Olufsen svarer til Lyngbygårds besætning efter tingsvidnets formelding af 13. maj 1733 for 92 øksne 1058 rdl. og for bæster, køer, får og svin og desligeste efter samme tingsvidne 200 rdl. Gør tilsammen 1258 rdl.” Kontrakten må være kommet til veje, for den er afskrevet i den endelige registrering af boet, blandt andet med netop det omtalte beløb, og rigtigheden bekræftet med Peder Olufsen Borums underskrift 549).

Peder Olufsen Borum tog 4. april 1740 borgerskab i Århus som købmand. Han havde allerede den 30. april 1739 fået skøde på en gård: “Kendes jeg underskrevne Peder Albretsen Haugård, borger og indvåner her udi Århus, og hermed for alle vitterliggør, at jeg med fri vilje og velberåd hu samt med min kære hustru Maren Hansdatter Halkier hendes vilje og samtykke har solgt, som jeg og hermed aldeles bortsælger, skøder og afhænder fra os og vore arvinger til højagtbare og velfornemme mand sr. Peder Olufsen Borum og hans arvinger en mig tilhørende gård på Vestergade her udi

Peder Olufsens underskrift på en indkaldelse af hans regnskab til skiftet.

Århus beliggende, imellem sr. Søren Olufsens gård på den østre og Mette Jensdatters iboende gård på den vestre side, med en bod næst op til gården ved bemeldte vestre side, samme gårds haveplads”.

Foruden det lød skødet også på to gårdsavl på Århus mark, efter vangbogen kaldt Rasmus Gius på Vestergade og den anden Rasmus Gius til Rasmus Eriksens gård. De underlige navne tjente til identifikation af jordstykker, som efter sædvane var navngivet efter tidligere ejere, “Gården, således som den findes bebygget, indhegnet med gårdstun, brønd og haveplads, med alle dens tilhørende rettigheder i alle optænkelige måder, nu herefter er og skal være velbemeldte sr. Peder Olufsen Borum og hans arvinger tilhørende”. Gården pantsatte Peder Olufsen Borum året efter: “Kender jeg mig underskrevne Peder Olufsen Borum, negotiant (handlende) her i Århus, og hermed vitterliggør mig af en ret vitterlig gæld skyldig at være til monsr. Anders Jensen Vestergård, nu værende ridefoged ved baroniet Vilhelmsborg, penge curant mønt 400 rdl., hvilke 400 rdl han mig efter min begæring lånt og forstrakt haver. Thi forpligter jeg mig og mine arvinger, en for alle og alle eller nogle for en, på ære tro og love ikke aleneste ovenmeldte fire hundrede rdl. årlig til hvert års 1. februar med 5 procent at forrente og således årlig continuere, så længe de hos mig bliver bestående”.

Den 24. august 1742 solgte Peder Olufsen Borum en skibsanpart til sr. Peder Tyrresen Bøgild, “som jeg hermed sælger og afhænder fra mig og mine arvinger til monsr. Peder Tyrresen Bøgild, borger og handelsmand her i Århus, og hans arvinger den mig tilhørende part i jagten Skt. Peder kaldet, drægtig 8 læster, førende af skipper Las Mikkelsen, med al dens tilhørende inventarium, stående og løbende redskab, sejl, ankre, tove, master og rundholt, den dertil hørende båd, samt dertil købte ege og fyrretømmer, spiger med mere, det i nogen optænkelige måder, ved hvad navn det nævnes kan, derunder skal være forbeholden, men monsr. Peder Bøgild gøre sig bemeldte halve part i jagten så nyttig, som han bedst ved, vil og kan, eftersom han mig den accorderede summa der for har betalt med penge, så bemeldte halve part i jagten Skt. Peder kaldet herefter tilhører ham og arvinger 550).

Som allerede nævnt, opholdt Peder Olufsen Borum sig i 1746 et sted i Salling, hvor og hvor længe han levede vides ikke. Sønnen Jesper Pedersen Borum i Randers fik i 1770 kongelig bevilling, at hans mor Anne Margrete Clausdatter, Peder Borums enke, “skal være forbudt rådighed over hendes arvemidler”, så der ikke måtte leveres hende noget uden hendes kurator Johan Frederik Carøes tilladelse 551).

Peder Olufsen kan være vendt tilbage til Borum, for der blev en mand med samme navn begravet 3. april 1754 50 år gammel. Denne oplysning passer også med, at han da han opgav at være 36 år, da han løste borgerskab i Århus i 1740.

435. RASMUS OLUFSEN født i Borum døbt 29/8 1700, død sst. begravet 5/10 1745. Gift omkring 1730 i Hørning med Kirsten Nielsdatter Leth <702> døbt 25/6 1706 i Hørning, død i Borum begravet 19/9 1731. Gift 2. 28/6 1733 i Borum med Sidsel Tyresdatter født i Ans omtrent 1710, død i Borum begravet 17/11 1744. Gift 3. 22/1 1745 i Borum med Ellen Hansdatter <844> født 1708 i Borum.

Børn i andet ægteskab:

1006 Anne Kirstine Rasmusdatter døbt 15/8 1734

1007 Margrete Rasmusdatter døbt 5/7 1737

1008 Maren Rasmusdatter døbt 20/4 1740 død før 1746

1009 Maren Rasmusdatter døbt 20/8 1741 død før 1746

1010 Oluf Rasmussen døbt 27/12 1742 begravet før 1746

Rasmus Olufsen betalte den 13/10 1723 5 rdl. i husbondhold for sin afdøde bror Jesper Olufsens gård i Borum. Gården var på 43 fag hus og havde et tilliggende på 4 td. 4 skp. 1½ alb. hartkorn. Desuden fæstede han et halvt kirkeboel på 3 td. 2 skp. 2 alb. hartkorn 552).

Før Rasmus Olufsen blev gift i 1730, fik han og Kirsten Nielsdatter kongelig tilladelse til indgåelse af ægteskab: "Rasmus Olufsen Borum af Borum og Kirsten Nielsdatter Fregerslev af Fregerslev må udi ægteskab til sammen komme, uanset at de skal være søskendebørn og hver andre udi andet led beslægtede" 553). De blev formodentlig gift samme år, for allerede et år efter døde den unge kone uden at efterlade sig livsarvinger.

Rasmus Olufsen blev gift igen i 1733 med Sidsel Tyresdatter og med hende fik han fem børn, inden også

hun døde i 1744. Til skiftet mødte børnenes farbror sr. Peder Olufsen og deres morbror Peder Tyrresen af Århus, som værger for de to døtre Kirsten Rasmusdatter, der var 12 år og Margrete Rasmusdatter, som var 8 år gammel.

Der var i boet en sølvkande og ni sølvskeer, som blev vurderet til i alt 33 rdl., en stor kobberkedel i grue, endnu en kobberkedel, en messingkedel, nogle fyrfade, en morter med støder og et sengefyrfad. Der var otte fade, femten tallerkener, to saltsirkner, en spølkum og en tepotte af tin. Der var bilæggerovn og foruden mere almindelige jerngenstande også et bradspid. Møblerne bestod af borde, bænke og stole, et skab, kister og skrin, en pyramide og et spejl, tønder, kar og andet husgeråd af træ. To sengesteder er ikke nærmere beskrevet, og sengetøjet blev vurderet for sig. Boets værdier var i alt 378 rdl. 4 mark 1 sk. Med modregning i værdien af det korn og den besætning, som skulle være ved gården, samt gårdens brøstfældighed m.m. på 226 rdl., blev der i overskud 152 rdl. 4 mark 12 sk., som blev fordelt til Rasmus Olufsen med 76 rdl. 2 mark 6 sk. og til hver af døtrene 38 rdl. 1 mark 3 sk. Sidsel Tyresdatters klæder blev uden vurdering givet til børnene 554).

Atter blev Rasmus Olufsen gift og igen med en slægtning, nemlig med Ellen Hansdatter, som var født i Borum. Hun var datter af Hans Danielsen og Karen Olufsdatter. Rasmus Olufsen døde året efter, uden at de havde fået børn. Skiftet efter ham blev holdt den 18. januar 1746. "Skifte og deling efter bonden Rasmus Olufsen at foretage og tilendebringe, imellem hans efterladte enke Ellen Hansdatter og den salig mand i forrige ægteskab avlede og sig efterladte 2 døtre Anne Kirstine Rasmusdatter 13 år, Margrete Rasmusdatter 9 år, hvor da ved skiftet overværende enken Ellen Hansdatter med lovværge hendes broder Oluf Hansen her i byen, og på børnenes vegne byskriver og prokurator sr. Ponich af Århus, som dertil efter missive til skifteforvalteren af deres morbror sr. Peder Tyrresen, køb og handelsmand i Århus, er befuldmagtiget og beskikket, da deres farbror sr. Peder Olufsen, som forhen har været forpagter ved Lyngbygård, nu opholdende sig et sted i Salling, skal være ganske insufficient og følgelig ikke dertil antages".

Rasmus Olufsen havde en lille sølvkande og 9 sølvskeer, kobber, messing og tin, men ikke så forfærdelig mange møbler, kun få af dem var gamle. Der var meget sengetøj, og Rasmus Olufsen havde

Rasmus Olufsen var til stede, da skodet til Frisenborg på Borum mølle blev skrevet, for han skrev under som vitterlighedsvidne.

blandt andet en klædesvest med 3 dusin små runde sølvknapper, en hvid kalemankes brystdug også med sølvknapper og en brun vest med metalknapper, og der var et par sko med små sølvspænder, det øvrige tøj var forskellige slags bukser og et par klædeskjoler, horgarnsskjorter, hat og blå og sorte hoser. Værdien af bohave, besætning og andet blev opgjort til 287 rdl. 4 mark 4 sk. Dertil kom "bondeeje af den halve gård stående for 4 td. 4 skp. 1½ alb. hartkorn, som afg. Rasmus Olufsen beboede og ham var tilhørende, takseres efter allernådigst forordning à td. 20 rdl.", i alt 90 rdl. 1 mark 14 sk., og rede penge, som endnu er i behold af enkens medgift fra hendes broder, da hun med Rasmus Olufsen kom i ægteskab, 36 rdl. 4 mark", så der samlet var værdier for 414 rdl. 4 mark 2 sk. Besværingen, hvori de to pigers mødrene arv på 76 rdl. 2 mark 6 sk. indgik, blev opgjort til 377 rdl. 1 mark 15 sk. så der blev 37 rdl. 1 mark 15 sk. til deling mellem enken og hendes steddotre 555).

438. BODIL PEDERSDATTER født i Tilst døbt 4/2 1708, død i Vejlbj begravet -/1 1761. Gift med Søren Sørensen Hjortshøj født omtrent 1704, død i Vejlbj begravet 19/2 1771.

Børn:

1011 Peder Sørensen Hjortshøj født omtrent 1735

1012 Oluf Sørensen født omtrent 1740

1013 Niels Sørensen født omtrent 1742

1014 Maren Sørensdatter født omtrent 1748

1015 Kirsten Sørensdatter født omtrent 1750

Den 26. januar 1761 blev der foretaget registrering og vurdering i boet efter Søren Hjortshøjs afdøde hustru Bodil Pedersdatter i Vejlbj. Til stede var foruden enkemanden deres sammen avlede børn, en søn Peder Hjortshøj 26 år, Ole Sørensen 21 år, Niels Sørensen 18½ år, Maren Sørensdatter 13 år, Kirsten Sørensdatter 11 år. På de umyndiges vegne var til stede deres morbror Jacob Pedersen fra Tilst såvel som deres fasters og mosters mænd Rasmus Jensen af Vejlbj og Søren Pedersen af Elev.

Vurderingen blev indledt i øverstestuen, hvor der var en jernvindovn, altså en rigtig kakkelovn med indfyrlingslåge, og her blev boets andre genstande af sølv, tin og messing også vurderet. Der var et stort fad, et lille suppefad, to store asietter, fire sesirkner og nitten tallerkener, altsammen af tin. Sammen med det nævnes et lille sølvbæger, en sølvtumling, et rødt krus med sølvlæg med en forgyldt krone og tre store krus med tinlæg. Der var lysestager og andet af messing, og i køkkenet var der adskillige kedler af kobber og messing, en brændevinskedel nævnes at stå under forsegling hos hospitalsforstander Skov i Århus. På loftet var 28 lispund roget flæsk, vurderet til 23 rdl. 2 mark.

Bodil Pedersdatter har været flittig ved rokken, for i en stor egetræskiste i øverstestuen lå foruden nogle horgarnslagener m.m. 1½ pund heglet hør og 14 pund fint horgarn. Der var desuden 70 alen hørklæret og 60 alen blåklæret, begge dele ubleget, og i den mellemste stue var der yderligere 30 pund uld. I dagligstuen var der endnu en jernvindovn med muret rør. Et stueur i futteral blev vurderet til 12 rdl. I et gammelt grønmalet hængeskab var der bøger, kong Frederik den Andens bibel, Niels Henrichsens husbestilling og Søren Matthiassens regnebog. Samme sted var der nogle stole og to vognskrin af egetræ, et fyrretræs madskab, tre spinderokke og to veludstyrede senge. I gården var der fem vogne en af dem med beslag, og en anden var ny og havde høfjæle, desuden var der fire bogetræsplove med jern og tilbehør og meget andet. Ni bæster var i alt 122 rdl. værd, den højst vurderede stod til 26 rdl. Af 14 stude og køer var flere 8 rdl. værd, så de sammen med fire kalve, får, grise og gæs i alt blev vurderet til 121 rdl. 3 mark.

De tilstedeværende var enige om, at kornet, både tærsket og utærsket, kunne række både til kontributionen og til føde for folk og kreaturer, en karl og to pigers løn for et år undtaget, til Mikkelsdag, og at der således var balance. Desuden havde Søren Hjortshøj flere mindre beløb til gode hos folk i Vejlbj, og en hestekøber skyldte ham hele 100 rdl., men da han ikke havde været at finde, blev beløbet regnet som uvis tilstående gæld. Boets formue blev ansat til 656 rdl. 6 sk.

Den 22. april fandt det endelige skifte sted, og da blev boets værdier beregnet til 672 rdl. 3 mark 6 sk. og den uvisse gæld til 110 rdl. 5 mark. Til gårdens reparation skulle bruges 17 rdl. 2 mark, dertil kom så folkenes løn samt besætning og andet, som skulle forblive ved gården, så det sluttede med et fradrag 278 rdl. 1 mark 10 sk. Til arvingerne blev der således 394 rdl. 3 mark 12 sk. 556).

439. MAREN PEDERSDATTER født i Tilst døbt 8/3 1716. Gift 1/6 1754 med Søren Pedersen fra Elev, død efter 26/1 1761 i Elev.

Maren Pedersdatters mand Søren Pedersen er nævnt i skiftet efter sin svigerinde Bodil Pedersdatter i Vejlbj 1761 557).

440. JACOB PEDERSEN født i Tilst døbt 27/12 1722, død i Tilst begravet 24/2 1766. Gift med Maren Rasmusdatter, død efter 24/2 1766 .

Jacob Pedersen blev fæster af sin fødegård i Tilst efter sin stedfar Rasmus Jensens død. Et egentligt fæstebrev er ikke fundet, men den aftægtskontrakt, han underskrev ved overtagelsen lyder: "1754 1/7 Udi den hellig trefoldigheds navn har jeg underskrevne Kirsten Jacobsdatter, afg. Rasmus Jensens i Tilst, ved antagen lovværge og mine venners råd og samtykke afstået og overladt, ligesom jeg og hermed afstår og overlader til min søn Jacob Pedersen min i fæstehavende og påboende halve gård udi Tilst, der efter den ny landmålings matricul under no 4 er antegnet til hartkorn ager og eng 6 td. 4 skp. 1½ alb., når herskabet ham samme vil betro og meddele fæstebrev". Derefter følger betingelserne, som var, at han skulle overtage gården i den stand, den var ved skiftet efter hendes afdøde mand, og svare til gårdens brøstfældighed. Hun havde udtaget sig en seng med tilhørende sengeklæder og skulle have en nærmere bestemt mængde rug, byg m.m. samt en ko og fire får. Desuden skulle sønnen opbygge hende "til beboelse forsvarlig 3 fag hus, og imidlertid, indtil samme er blevet opbygget og sat i stand, give mig fomøden og upåklagelig husværelse hos ham i gården. At denne kontrakt således er indgået og imellem os skal være urykkelig, bekræftes med min og antagen lovværges hænders underskrift, som min søn og to undertegnede venners påtegning, og som stemplet papir nu ikke haves ved hånde, skal denne kontrakt, så snart samme kan vordre hentet, med forandret papir vordre udskiftet, og hvoraf da enhver af os har en ligelydende kopi. Tilst den 1. juli 1754 Kirsten KID Jacobsdatter Jacob JPS Pedersen".

Jacob Pedersen er nævnt i Lyngbygårds fæstebreve 26. november 1760, da en af hans naboer Niels Jensen måtte gå fra sin gård og overlade den til Laurits Christensen, der i sit fæstebrev fik tilføjet, at gårdens hartkorn på noget over seks tønder hartkorn siden var blevet lignet med Jacob Pedersen og to andre naboers, så deres hartkorn var blevet lige stort.

1763 fæstede Jacob Pedersen sammen med tre andre af Lyngbygård et stykke jord, kaldt Tobdrup mark, som de betalte 20 rdl. for i indfæstning. Jacob Pedersen kunne da underskrive fæstebrevet med sit fulde navn. Den 6. januar 1767 blev Jacob Pedersens gård fæstet ud til Mogens Mikkelsen, som var født i Hasle 558).

441. JESPER JENSEN født i Låsby omtrent 1697, død efter 22/7 1760.

Jesper Jensen er nævnt i skiftet efter sin mor i 1722. Det er måske den Jesper Jensen, der den 1. oktober 1737 fæstede et boel i Hasle sogn og by, som forhen var beboet af afgangne Niels Pedersen, og som endnu beboes af hans enke Maren Sørensdatter. Det tilliggende hartkorn var på 3 td. 2 skp. 1 fjr. Gården blev fæstet ud af Berent Holmsted, kongelig majestæts borgmester i Nyborg. Når fæstebrevet findes i en pakke med Lyngbygårds fæstebreve, er det fordi, denne gård er blevet købt til godset. I et fæstebrev er Jesper Jensen nævnt sammen med Hasle sogne- og bymænd, da de den 7. august 1744 underskrev en kontrakt med Lyngbygård om fæste af Hasle kirkes korn- og kvægtiende, efter hvilken de skulle betale 6 mark 1 sk. i afgift af hver tønde hartkorn.

Den 22. juli 1760 blev der skrevet kontrakt mellem Jesper Jensen og hans hustru med en ny fæster Jens Nielsen om hans overtagelse af gården. Han skulle blandt andet overtage den gæld, som hæftede ved gården. Den var på i alt 24 rdl. 4 mark. Et sølvbæger var pantsat i Århus for noget af gælden, mens en af de andre kreditorer var Laurits True i Sjelle, som var gift med Jesper Jensens søster Johanne Jensdatter <445>. Et af de vitterlighedsvidner, som var mødt på Jesper Jensens side, var Christen Andersen i Hasle, som var gift med hans næstsøskendebarn Ellen Olufsdatter 559).

442. MAREN JENSDATTER født i Låsby omtrent 1702. Gift sst. 17/10 1723 med Laurits Clausen.

Børn:

1016 Karen Lauritsdatter døbt 23/7 1724

1017 Maren Lauritsdatter døbt 6/4 1727

< **1018 Jens Lauritsen** døbt 22/3 1731

1760 fik Laurits Clausens søn Jens Lauritsen fæstebrev på gården i Låsby, som hans far havde afstået til ham. Gården var på hartkorn 6 td. 2 fjr. 2 alb. 560).

443. SIDSEL JENSDATTER født i Låsby omkring 1709. Gift 1. med Jens Pedersen Keldsen født i Låsby omtrent 1702, død i Låsby begravet 4/2 1731. Gift 2. i Låsby 12/10 1732 med Niels Nielsen Keldsen født omtrent 1691, død i Låsby begravet 10/2 1740. Gift 3. sst. 29/11 1740 med Jens Pedersen Keldsen fra Galten.

Børn i andet ægteskab:

1019 Niels Nielsen døbt 18/4 1734

1020 Jens Nielsen døbt 24/8 1739

Børn i tredje ægteskab:

1021 Peder Jensen døbt 20/5 1742

1022 Karen Jensdatter døbt 8/12 1743

Sidsel Jensdatters mand Jens Pedersen Keldsen fæstede i 1730 sin afdøde far Peder Keldsens gård, som hans mor oplod. Det var en stor gård med et tilliggende på 7 td. 1 skp. og 1 fjr. hartkorn. I kirkebogen kaldes han Jens Pedersen Keldsen 561), og i den gård blev alle brugerne åbenbart kaldt Keldsen, for også Sidsel Jensdatters anden og tredje mand fik tilføjet navnet Keldsen. Allerede året efter den første mands død blev Sidsel Jensdatter gift igen med Niels Nielsen Keldsen, som fik sit fæstebrev på gården udstedt den 13. april 1731 562).

Efter Niels Nielsen Keldsens død blev der i 1741 holdt et noget forsinket skifte. Foruden Sidsel Jensdatter efterlod han sig af første ægteskab en søn på 16 år og to døtre på 11 år og 9 år. I ægteskabet med Sidsel Jensdatter var der to sønner, Niels Nielsen på 7 år og Jens Nielsen, som kun var to år gammel. Til stede på de to yngste børns vegne var Søren Jensen Bonde i Låsby og desuden Jens Pedersen, som havde antaget både stedet og enken. Registreringen, som havde fundet sted, er ikke indskrevet i skiftet, men boets samlede værdi var på 198 rdl. 3 mark 15 sk. Bygningerne på 67 fag skulle repareres for 60 rdl., og der skulle være dyr og redskaber til en værdi af 120 rdl. 2 mark. Niels Nielsens børn af første ægteskab havde deres mødrene arv på 35 rdl. 3 mark 5½ sk. stående i boet, og den nye fæster Jens Pedersen krævede sin løn på 40 rdl. 4 mark. Søren Jensen Bonde i Låsby fordrerede rede lånte penge, som næsten blev betalt med et solvbæger og en solvske, og da gælden udover de allerede nævnte beløb blev opgjort til 108 rdl. 2 mark 15 sk., kunne der ikke blive tale om nogen arv. Sidsel Jensdatter kom i tanker om et tilgodehavende på 16 rdl., men skyldneren, som var til stede, påstod, at han havde afdraget sin gæld dels til Niels Nielsen Keldsen og dels til hende selv, hvad hun dog nægtede at kende noget til. Jens Pedersen, "som gården har antaget tillige med enken", lovede at betale gælden, så snart han kunne komme efter det, og han blev, som det var sædvanligt, formanet om at sørge for, at børnene fik en kristelig opdragelse 563). Jens Pedersen havde allerede i 1740 fået udstedt fæstebrev på gården 564).

444. ELSE JENSDATTER født i Låsby omkring 1713. Gift 1. sst. med Niels Andersen født i Sjelle omtrent 1707, død i Herskind før 2/10 1759. Gift 2. med Niels Sørensen fra Nør Vissing.

Børn i første ægteskab:

1023 Karen Nielsdatter født omtrent 1741

1024 Søren Nielsen født omtrent 1747

1025 Dorte Nielsdatter født omtrent 1756

Else Jensdatters mand Niels Andersen var fra Sjelle, hans far hed Anders Christensen True og hans mor Dorte Lauritsdatter 565). Else Jensdatter overlevede sin mand og er sammen med deres tre børn nævnt i skiftet efter ham. Karen Nielsdatter var 18 år, Søren Nielsen 12 år og Dorte Nielsdatter 3 år gammel, da deres far døde. Børnenes farbror Laurits Andersen fra Sjelle skulle være formynder for sønnen, og for døtrene deres søskendebarn Anders Sejersen i Herskind.

Registreringen af bohavet indledes med ting af kobber og messing, to fade og en smørbrik af tin. Dernæst nævnes to bøger, en salmebog og en bog kaldet Paradisets Urtegård, husgeråd og redskaber af jern og træ samt møbler, borde, stole, kister, skrin og skabe. Sengetøjet blev vurderet, som det lå i sengene, hvoraf to var stolpesenge med ramme og omhæng, Pigernes og karlens senge blev vurderet

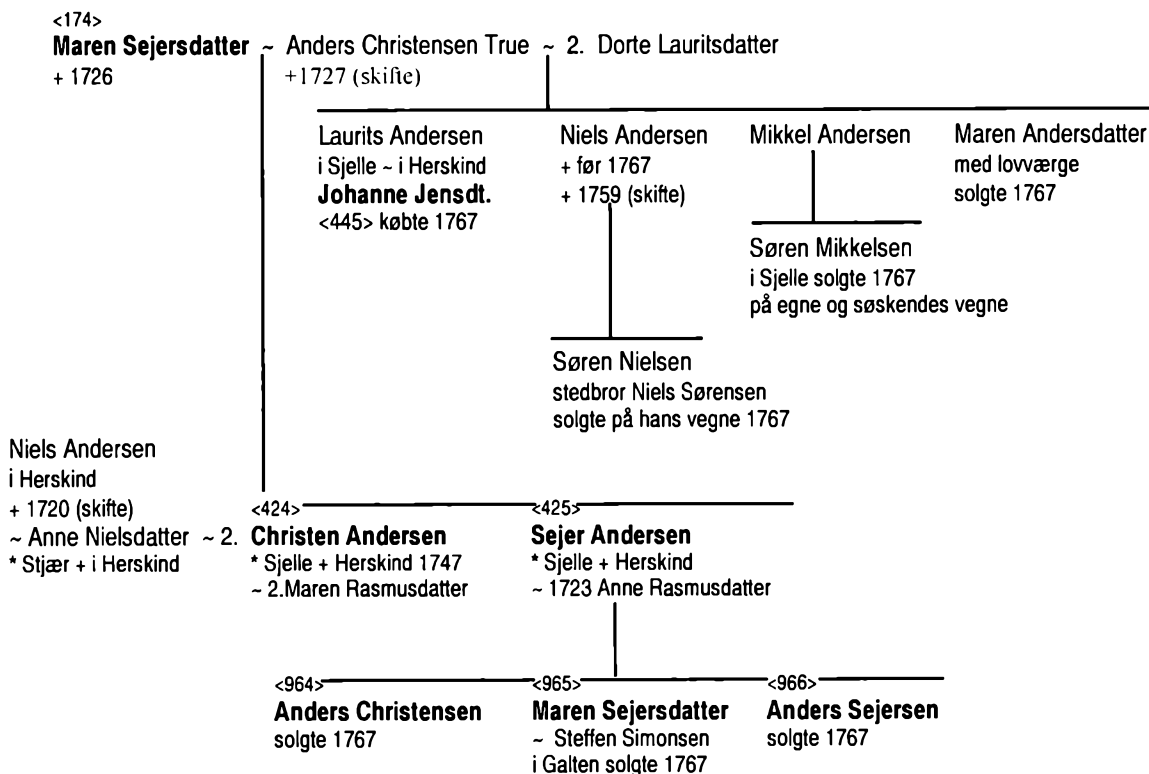
uden specifikation af sengetøjet. Niels Andersens klæder var foruden en blå vadmelskjole, en skindvest med metalknapper, en vest, et par skindbukser, to par strømper, en ny hat, et rejseslag, tre skjorter, et par gamle støvler, et par sko og to halsklude, i alt vurderet til 7 rdl. 3 mark 10 sk.

Gårdens dyr var 134 rdl. 1 mark 8 sk. værd. Af fire vogne var den ene ny og med beslag. "Gården er af de såkaldte selvejersteder, som tillige med dertil hørende opelskede ungege og bøgekrat på to steder, Lyngholt og Alkær kaldet, efter nøjeste skønsomhed og samfrændernes samtykke er takseret for 40 rdl. Boets samlede formue blev derefter på 297 rdl. 1 mark 4 sk. Bygningerne er i alt bestående af 60 fag hus, men i henseende, at samme som meldt er selvejergods, anføres ej noget til istandsættelse, som enken er forpligtet at bringe og holde i forsvarlig stand, hvoraf en del nu befindes ringe og slet". Der var ikke gæld, så kun inventarium på 133 rdl. 2 mark blev trukket fra, så der blev 163 rdl. 5 mark 4 sk. til deling mellem arvingerne 566). Efter Niels Andersens død blev Else Jensdatter gift med Niels Sørensen fra Nør Vissing. Han overtog gården og betalte husbondhold 567).

445. JOHANNE JENSDATTER født i Låsby omkring 1715. Gift i Låsby 15/10 1743 med Laurits Andersen True født omkring 1702 i Sjelle.

Johanne Jensdatters mand Laurits Andersen True er nævnt i skiftet efter sin bror, som var gift med Johannes søster Else Jensdatter. Laurits Andersen True var selvejer i Sjelle. Hans skøde blev udstedt og tinglæst i anledning af ryttergodsets salg 1767, fordi det af hensyn til udstedelsen af de nye kongelige skøder gjaldt om at få arveparterne samlet hos en ejer. Det var andele i den gård i Sjelle, som Sejer Olufsen havde haft, og de var efterhånden delt ud på flere hænder: "Anders Sejersens i Herskind og Steffen Simonsen sst. på min hustru Maren Sejersdatter vegne, arvinger efter vor far Sejer Andersen, Anders Christensen sst. arving efter min far Christen Andersen sst. Niels Sørensen sst. på min stedbroders vegne, som er arving efter sin salig far Niels Andersen. Søren Mikkelsen i Sjelle på egne og søskendes vegne, som arvinger efter vores far Mikkel Andersen i Sjelle og Maren Andersdatter sst. med lovværge Søren Sørensen Vissing, hvilke samtlige var arvinger efter salig Anders Christensen (True) i Sjelle, kendes og hermed vitterliggør, at vi efter udstedt lovbuds tingsvidne fra Skanderborg

SLÆGTSFORBINDELSER udarbejdet på grundlag af skødet til Laurits Andersen og Johanne Jensdatter i 1767 og skifter i ryttergodset: Niels Andersen 1720, Anders Christensen True 1727 og hans søn Niels Andersen 1759.568)

birketing af 26. februar sidst (1766) har med fri vilje og velberåd hu, solgt osv. - til Laurits Andersen og hustru Johanne Jensdatter, selvejer rettigheden i den selvejergård i Sjelle, som bemeldte Anders Christensen er fradød, og nu beboes af Laurits Andersen, og som han har givet os fyldest og fuld værd, så kendes vi herefter ingen ydermere lod, del eller rettighed i samme. Underskrevet den 10. februar 1767 i Herskind og Sjelle 569).

446. JESPER ANDERSEN BORUM født i Århus døbt i Vor Frue kirke 25/4 1708, død sst. begravet 12/2 1723.

Jesper Andersen Borum er nævnt i skiftet efter sin far i 1720. Hans dødsdag findes i Vor Frue kirkes regnskab samt i oplysning om ham og hans søskende, indhentet til skiftet efter den barnløse bror Erik Andersen Møller, som døde i 1760 570).

447. ERIK ANDERSEN MØLLER født i Århus døbt i Vor Frue kirke 27/1 1709, død i Elling begravet 20/3 1760. Gift i Århus 24/9 1737 med Anne Lucie Behr, død Bannerslund begravet 17/7 1771 i Elling.

Erik Andersen Møllers blev ifølge skrivelse til skiftet efter ham døbt 27. januar 1709 i Vor Frue kirke. Han var præst i Elling i Vendsyssel. Når hans hustru Anne Lucie Behr blev kaldt madame Todbjerg, da hun blev begravet, skyldes det, at hun havde tilnavnet efter sin første mand Tomas Todbjerg, som var præst i Hjortshøj.

Da Erik Andersen Møller ingen livsarvinger havde, blev der til skifte efter ham skrevet til Århus for at få kundskab om hans søskende. Besvarelsen er sket på grundlag af Århus Vor Frue kirkebog, som altså endnu ikke var gået tabt i 1761: "Anders Jespersen Borum og Dorte Eriksdatter er kopulerede her i Århus den 10. oktober 1702, avlede tilsammen Helle Maria 1703 døbt den 2. juli død 22. oktober 1704. Erik 1705 døbt den 9. april død 8. juli 1705, Jesper 1708 døbt 25. april død 12. februar 1723, Erik 1709 døbt 27. januar, Helle Maria 1710 døbt 7. februar død 28. august 1711. Maren født 1712 døbt 10. juli, gift med en tjener på Ravnholt og boede der i Herrested sogn, Lars Andersen 1715 døbt 9. august. Han drog efter beretning til Holland. I hendes andet ægteskab med Dines Svane, som skete 1720 den 13. februar, avlede hun Anders født 1721 døbt 17. januar død 4 marts 1738. Anne 1722 døbt 6. november død 3. marts 1724. Dette rigtigt at være ekstraheret af Århus Frue kirkes ministerialbog testerer Århus 29 juli 1761. Hans Chr. Cramer"

Efter salg af boets løsøre på auktion blev formuen opgjort til 875 rdl. 3 mark 3 sk., men da der var gæld, blandt andet en obligation og flere regninger på store beløb, skulle der fratrækkes 573 rdl. 3 mark 6 sk., så der til arvingerne blev 301 rdl. 5 mark 13 sk. til deling.

Af de på auktionen bortsolgte ting skal følgende nævnes: En forgyldt sølvnål, en hals tour, som vel var en kæde, med ørengelhæng af guld med sort agat, et par knapper og et par emaljerede dupper af guld. Af sølv var der 3 teskeer, 6 skeer, en sukkerbøsse, et forgyldt hovedvandsæg, en indlagt perlemorsdåse og et lommeur, som i alt blev vurderet for 43 rdl. 1 mark. Det indbragte 49 rdl. 3 mark 12 sk. da det blev solgt. Mellem det øvrige mere almindelige bohove var der en indlagt dragkiste med fire skuffer, hvor der foruden noget af den afdødes tøj fandtes en sort og en tysk salmebog, en lærredspung med penge, nogle duge, håndklæder, lagner og noget linned i alenmål til lagner. Desuden var der et par kveridoner, to tabuletter og tre skilderier i forgyldte rammer. I dagligstuen lægger man mærke til, at der var et slagbord, et tebord, et speceriskab, fem par brune og hvide tekopper, et lakeret hjørneskab, et spejl i glasramme og en bilæggerovn. Af dem var der yderligere to, så der må have været mere end en skorsten i præstegården. Den ene ovn stod i studerekammeret, hvor der også var netteldugsgardiner, hvilket på den tid ikke var almindeligt ude på landet. Der var forøvrigt også fem par gardiner med kapper i storstuen. I studerekammeret nævnes biblioteket, som bestod af 9 bind i folio, 27 i kvarto og 12 numre i oktavo, hvoraf et af numrene bestod af 14 gamle uspecificerede bøger. Den dyreste var en Weimarbibel, og af de øvrige var de fleste på dansk og nogle på tysk, de fleste teologiske og nogle få af dem filosofiske bøger.

Den salig mands gangklæder var i et fyrretræsklædeskab i storstuen: En lang præstekjole, en gammel calemanches ditto, en gammel blommet skiægskjole, en ditto af vendt klæde og en ligedan, som var både vendt og gammel, en sort etoffesvest, et par klædesbukser, et par gamle skindbukser, en trøje af hjemgjort tøj og en gammel trøje, en gammel hvid brystdug med tinknapper, en gammel grøn damaskes slåbrok, en gammel ditto af danzigtøj, 16 rdl. 2 mark og der foruden kraver, pibekraver, strømper m.m., som blev fundet rundt om i andre møbler 571).

448. MAREN ANDERSDATTER født i Århus døbt 10/7 1712 i Vor Frue kirke, død i Ruerne i Ravnholt i Herrested sogn på Fyn 31/8 1757. Gift med Rasmus Faber, død sst. 5/2 1758.

Børn:

1026 Christiane Charlotte Rasmusdatter Faber født omtrent 1753

1027 Ove Otte Rasmussen Faber født omtrent 1755

Maren Andersdatters dåb er nævnt i skiftet efter hendes bror Erik Andersen Møller i et brev fra Vor Frue kirke til oplysning om hans søskende og arvinger 572).

I det skifte, som blev holdt efter Rasmus Faber den 7. marts 1758, nævnes børnene Christiane Charlotte Rasmusdatter på fem år og Ove Otte Rasmussen Faber på tre år. Deres mor døde et halvt år før. Hun blev i skiftet kaldt Maren Svendsdatter Borum. Deres morbror velærværdige hr. Erik Møller, sognepræst for Elling og Tolne menigheder i Vendsyssel, var som nærmeste pårørende blevet anmodet om at antage værgemålet, men var ikke mødt, så i hans sted blev deres farbror Nicolaj Lauesen, som var kusk på Stensgård, værgesammen med Christen Ulrik, som boede i Ruerne.

Rasmus Faber var birkeskriver og havde fæstet en halv gård Måre skov i Ruerne af godsejeren Charlotte Amalie Gersdorff 573). Blandt indboet i de to skifter var en jern vindkakkelovn, en temaskine og den salig kones klæder, som var i en liden dragkiste. Den fineste klædning var en adrienne af stribet taft. Endnu en adrienne var af damask, to kantusser var også af damask, en brun silkekåbe var foret med gråværk, der var meget andet tøj, men huer og huetilbehør nævnes ikke. Tøjet blev vurderet til i alt 40 rdl. 2 mark 1 sk. Gårdens dyr var 127 rdl. 3 mark værd, og værdierne i alt blev på skiftet efter Maren Andersdatter på 861 rdl. 3 mark 3 sk. Der var noget gæld til herskabet, så de samlede udgifter blev 191 rdl., og til deling mellem Rasmus Faber og hans børn blev der 670 rdl. 3 mark 3 sk. De blev delt efter loven med halvdelen til Rasmus Faber og halvdelen til børnene.

Skiftet efter Rasmus Faber blev indledt med åbningen af et skrivechatol af eg, hvori der var 55 rdl. 14 mark i rede penge, tre stk. engelske penge, en skuepenge, seks sølvskeer mærket København, to mindre og en ordinær sølvske, syv små sølvteskeer og en potageske, en sukkerklemme, en snustobaksdåse, et sølvspænde til et halsbånd, tre håndknapper, to skospænder og et knæspænde, alt sammen af sølv, to guldørenringe og mellem en del andre ting, et par benterninger, tin- og messingknapper og knæspænder, to penneknive med futteral, to små sakse, en ducatpung af silke, en messingkæde til en saks, to rageknive med futteral og en oliesten, et blækhus og en stålsignet. Derefter nævnes nogle bøger, det ny Testamente og nogle bøger med religiøst indhold, en salmebog, Søren Mathisens regnebog, en tysk salmebog, en bibel, to historiebøger og en kagebog.

Rasmus Fabers lintøj lå i det samme chatol. Foruden elleve skjorter og halsklæder, halværmer, manchetter, bånd og tørklæder var der to huer, en rød og en hvid, samt to nathatte og et par læderhandsker, tilsammen vurderet til 11 rdl. 3 mark. Hans øvrige klæder var i et nyt klædeskab af eg, som var hele 20 rdl. værd. Klæderne bestod af en grå og en hvid klædning af klæde, den sidste var ny og vurderet til hele 10 rdl. En blå underklædning var af klæde, mens en grøn kjortel med rød underklæde var af drejl, desuden en del andet tøj af drejl, kanvas og bay. Bukser nævnes kun sammen med en af kjortlerne. En brystdug var stribet, en anden ternet, en rejsekjol var grå og et rejseslag rødt, og endelig var der en sort fløjlskalot, en del strømper, hvoraf to par sribede var af silke, to par uldne fingerhandsker, en sort muffe med æske, en rejsehætte, to gamle kasketter, en hat med flor udi og fire parykker. Sammen med en rejsekappe nævnes tre hynder, det hele blev vurderet til 30 rdl. 4 sk.

Af lidt mere usædvanlige møbler var der et indlagt bord med to ceridoner, et spejl med forgyldt ramme, en del skilderier, nogle af dem med glas for, en violin, en parykblok og et fuglebur med fem kanariefugle. Af mere værdifuldt husgeråd var en brændevinskedel med hat og piber. Sengetøj, duge og servietter af drejl og damask blev nummereret, og der var også en beholdning af både hørgarn og blågarn i alenmål. Igen nævnes Maren Andersdatters klæder og desuden noget børnetøj blandt andet svøb og lister. Gårdens dyr var 144 rdl. 4 mark værd, og dermed blev boets samlede løseværdi på 1275 rdl. 3 mark 7 sk. Den auktion, som holdtes, indbragte med 1133 rdl. 5 mark 15 sk. dog noget mindre. Rasmus Faber havde nogle obligationer, højeste pålydende var 400 rdl., og da de var blevet betalt, blev formuen endelig opgjort til 1660 rdl. 3 mark 4 sk. Gælden var 317 rdl. 5 mark 12 sk., der blev derfor 1343 rdl. 2 mark 2 sk. i arv til de forældreløse børn. Formue og skiftebrev blev overleveret det høje herskab hans excellence hr. generallojtnant Juel, som var overformynder 574).

449. LAURITS ANDERSEN født i Århus døbt i Vor Frue kirke 9/8 1715.

Laurits Andersen rejste ved Mikkeldags tide 1738 til Holland, og derfra siden til Ostindien. Laurits Andersens dåb er nævnt i oplysningskrivelse til skiftet efter hans barnløse bror Erik Andersen Møller, og det er samme sted en efterlysning af ham er meddelt: "Endskønt efter det udi de Berlingske aviser af dato 21 okt. 1761 bragte avertissement, hvor den fraværende arving Laurits Andersen blev indkaldt til skiftet efter salig Erik Møller", og da man havde fået underretning om, at han "for en 20 års tid været bortrejst til Holland, men videre derfra til Ostindien, og søges derfor ved dets compagni i Amsterdam med yderligere oplysning". Skiftet efter broderen blev så foretaget, da man åbenbart havde opgivet at høre fra Laurits Andersen. Som så mange andre, der dengang rejste til troperne, er han formodentlig død af strabadser eller sygdom langt borte fra hjemlandet 575).

453. PEDER SØRENSEN MELDGÅRD født i Neder Hornbæk døbt 26/4 1691, død sst. begravet 3/1 1742. Gift 1. med Kirsten Pedersdatter født omtrent 1692, død i Neder Hornbæk begravet 3/8 1729. Gift 2. i Helstrup 18/6 1730 med Karen Rasmusdatter født omtrent 1708, død i Neder Hornbæk begravet 28/8 1740.

Børn i første ægteskab:

- 1028 Søren Pedersen** døbt 2/2 begravet 28/6 1716
- 1029 Maren Pedersdatter** døbt 24/4 begravet 10/7 1718
- 1030 Peder Pedersen Meldgård** døbt 3/12 1719
- 1031 Maren Pedersdatter** døbt 28/2 1723
- 1032 Søren Pedersen** døbt 13/1 begravet 6/2 1726
- 1033 Niels Pedersen** døbt 10/4 begravet 27/4 1727
- 1034 Niels Pedersen** født 1729 ant. død samme år

Børn i andet ægteskab:

- 1035 Søren Pedersen** døbt 7/8 1731
- 1036 Kirsten Pedersdatter** døbt 3/10 1734
- 1037 Anne Pedersdatter** døbt 9/3 1738

Den 1. december 1740 holdtes skifte i Neder Hornbæk efter Peder Sørensens salig afdøde hustru Karen Rasmusdatter mellem enkemanden og deres sammen avlede børn Søren Pedersen ni år, Kirsten Pedersdatter 6 år og Anne Pedersdatter 2 år gammel.

Der var en stue med tre senge godt forsynet med sengetøj, men det øvrige bohove var ikke særlig righoldigt. Foruden stuen var der et lille kammer og et bryggers. Besætningen var syv hopper og en hest, fire køer og seks kvier, ti får og to lam, fire grise, en so og fire gæs, som tilsammen blev vurderet til 65 rdl. 2 mark. Karen Rasmusdatters klæder blev ikke vurderet. Bygningerne blev gået grundigt igennem for mangler og afgifterne beregnet, og da udgifterne på 222 rdl. 2 mark 8 sk. langt oversteg boets formue på 190 rdl 4 mark 8 sk., kunne der ikke blive noget at dele mellem arvingerne 576).

8. april 1743 blev der holdt "et lovligt skifte og deling mellem Peder Sørensens efterladte børn, nemlig Peder Pedersen 24 år, Søren Pedersen 11 år, Maren Pedersdatter 20 år, Kirsten Pedersdatter 8 år og Anne Pedersdatter 4 år, i overværelse af den for de umyndige tilskikkede formynder Knud Tomassen af forbemeldte Neder Hornbæk". Nu var der otte hopper og et føl, fem køer og to kalve, ti får, tre svin, tre gæs og en gase. Den afdødes klæder blev heller ikke denne gang vurderet. Formuen var på 133 rdl. 5 mark 8 sk. Igen blev bygningerne gennemgået, stuehuset var på 7 og fæhuset på 9 fag. Hvor mange fag stald og høhus var på, nævnes ikke, men laden var på 12 fag. De nødvendige reparationer blev fastsat til 117 rdl. 2 mark, som sammen med noget gæld, det korn og de dyr m.m., som skulle være på gården, i alt blev 150 rdl. 8 sk. så der kunne ikke blive noget til arvingerne. Den ældste søn Peder Pedersen forpligtede sig til at betale den boet påhæftende gæld, samt forbedre gården efter sit fæstebrev og forsyne sine søskende med føde og klæder, indtil de selv kunne fortjene deres brød 577).

456. MAREN SØRENSDATTER født i Neder Hornbæk døbt 7/5 1696, død sst. begravet 28/6 1729. Gift 1. i Hornbæk 14/6 1716 med Knud Mikkelsen født omtrent 1681, død i Neder Hornbæk begravet 8/1 1725. Gift 2. sst. 15/7 1725 med Niels Sørensen Meldgård født omtrent 1697, død sst. begravet 19/7 1770.

Børn i andet ægteskab:

- < **1038 Maren Nielsdatter Meldgård** døbt 24/2 1726
- 1039 Søren Nielsen Meldgård** døbt 20/7 1727
- 1040 Kirsten Nielsdatter Meldgård** døbt 24/6 1729

Maren Sørensdatter havde ikke børn med sin første mand, så det var hans søskende Apelone og Maren Mikkelsdatter, boende i Tamdrup sogn i Nim herred, der var hans arvinger. Af dem var Apelone Mikkelsdatters mand Niels Hansen til stede ved skiftet efter Knud Mikkelsen, og han "var vel fornøjet med alt, hvis passeret er, og var ikke kommen på den måde at ville søge nogen arv, om noget havde over blevet til deling, på hans hustrus og hendes søsters vegne som arvinger, thi han vidste meget vel, at den sal. mand, imens han levede før end nogen sinde han blev gift, havde gjort meget vel imod hans hustru og hendes søster efter hans yderste formue og evne, og derfor takkede den salig mand godt, men alene var mødt efter hans hustrus begæring for at se, hvorledes den fattige enke levede". Der blev da heller ikke noget til arvingerne.

Boets midler blev opgjort til 174 rdl. 3 mark 12 sk. Gården skulle repareres for 50 rdl. Der skulle være dyr og redskaber for 71 rdl. 1 mark og sædekorn for 30 rdl. Den salig mands begravelse havde kostet 13 rdl. 2 mark, og der skyldtes en del penge væk, som i alt blev til 198 rdl. 2 mark 8 sk. "Enken foregav, at hun fremdeles ved gården ville forblive, lovede den at bygge og forbedre, og der af i rette tide svare og betale 578).

Maren Sørensdatter blev derefter gift med Niels Sørensen Meldgård, som var søn af Søren Andersen og Anne Sørensdatter. Hun nåede at få tre børn, før hun døde i 1729, og den yngste Kirsten Nielsdatter var kun tre uger gammel, da hendes mor døde. De to andre børn Søren Nielsen og Maren Nielsdatter var henholdsvis to og fire år, da skiftet efter Maren Sørensdatter blev holdt.

Gårdens heste blev vurderet til 36 rdl. 2 mark. Den salig kones gangklæder var 11 rdl. 1 mark 8 sk. værd. Der var to forklæder, en sort hjemgjort kjole, et brunt hjemgjort skørt, en sort kåbe, et blommet gult og grønt skørt, en hvergarns trøje, en sort hjemgjort trøje, en sort og brun trøje, to sorte huer, et snoreliv med bundne dvs. strikkede ærmer, et sort forklæde og et par halværmer. Bohavet var beskedent, og der var ikke heller de store mængder kvæg: Tre køer, et par små stude, ti får og to væddere, og det hele blev på 73 rdl. 2 mark 14 sk. hvilket ikke var nok til, at der kunne blive noget at arve, for med brøstfældighed og mangler blev udgifterne på 76 rdl. 4 mark 1 sk.579).

459. ANNE PEDERSDATTER BALLE født i Sandby, død i Hår begravet 16/12 1745 i Haldum. Gift i Haldum 23/10 1712 med Tomas Hansen Smed født omtrent 1686, død i Hår begravet 16/6 1752 i Haldum.

Børn:

- 1041 Karen Tomasdatter** døbt 27/12 1713 begravet 1/4 1720
- 1042 Maren Tomasdatter** døbt 23/2 1716
- 1043 Hans Tomasen** døbt 10/4 begravet 17/9 1719
- 1044 Peder Tomasen** døbt 23/2 1721
- < **1045 Hans Tomasen Smed** døbt 21/11 1723
- < **1046 Karen Tomasdatter** døbt 5/1 1727

Anne Pedersdatter og hendes mand er begge nævnt i skiftet efter hendes søster Maren, som døde uden livsarvinger i 1728 580).

460. MARGRETE PEDERSDATTER BALLE født i Sandby, død i Hallendrup omtrent 1734. Gift 1. i Haldum 13/6 1706 med Jens Jensen. Gift 2. med Peder Madsen fra Hallendrup i Rud sogn.

Børn i andet ægteskab:

- < **1047 Karen Pedersdatter** født omtrent 1720
- < **1048 Kirsten Pedersdatter** født omtrent 1723

Da Margrete Pedersdatter og Peder Madsen blev gift, holdt præsten tale over temaet: Dine sønner skal opvokse samt plante, og dine døtre hjørnестene udgrave i templens ligelse, (Th. 4,144,12), hvad han

så kan have ment med det sidste. Det blev nu ikke til nogen sønner, men to døtre fik hun da, og de er nævnt i skiftet efter hende, som blev holdt den 6. maj 1734. Foruden enkemanden var de umyndige børns formyndere til stede, for den ældste datter Karen hendes farbror Mikkel Madsen af Astrup, og for den yngste Kirsten farbroderen Christen Madsen af Enslev. Desuden var også deres morbror Rasmus Pedersen Balle fra Sandby til stede.

Af indboet skal nævnes en jernbilæggerkakkellovn vurderet til 8 rdl. Der var meget sengetøj, noget af det var dog gammelt, men der imellem var også hørlærreds pudevær med kniplinger. Den afdødes klæder bestod af kjortler, skorter og trøjer, et rødt plydses liv havde sølvknapper, tøjet var 19 rdl. 2 mark 1 sk. værd.

Bæsterne var 70 rdl. 2 mark værd, køerne 42 rdl. 5 mark og svin og får 16 rdl. værd. Der var værdier for 287 rdl 1 mark 10 sk. På gården skulle der være dyr og redskaber for 86 rdl. 4 sk., og der var lidt restancer. Gårdens brøstfældighed blev anset til at skulle koste 32 rdl. 2 mark, som sammen med den salig kones begravelse på 13 rdl. 2 mark og skifteomkostninger i alt blev til en besværing på 185 rdl. 2 mark 6 sk., så der blev et overskud på 101 rdl. 5 mark 4 sk. 581).

461. MAREN PEDERSDATTER BALLE født i Sandby, død i Hår begravet 22/9 1728 i Haldum. Gift 1. i Haldum 16/2 1710 med Christen Nielsen fra Lyngå, død omtrent 1723. Gift 2. i Haldum 25/6 1724 med Oluf Pedersen.

Maren Pedersdatter døde barnløs, hendes arvinger var foruden ægtemanden Oluf Pedersen, hendes søskende Margrete Pedersdatter gift med Peder Madsen i Hallendrup, Anne Pedersdatter gift med Tomas Hansen Smed i Hår, Sidsel Pedersdatter gift med Mikkel Sørensen Skrædder samme sted og to ugifte søstre Karen Pedersdatter på 36 år og Kirsten Pedersdatter, som var 24 år, og boede hos deres bror Rasmus Balle i Sandby, som mødte både på deres og egne vegne til skiftet, og de nævnte ægtemænd mødte på deres koners vegne. Der blev intet til arvingerne, for det beskedne bohave blev vurderet til 36 rdl. 1 mark 3 sk., og selvom stedet kun skulle repareres for 6 rdl. og der kun skulle være to mådelige bæster til 10 rdl., så var der en gæld på 15 rdl., så med skifteomkostningerne blev udgifterne på 38 rdl. 2 mark 582).

462. KAREN PEDERSDATTER BALLE født i Sandby omtrent 1692, død efter 1/3 1728.

Karen Pedersdatter Balle er nævnt i skiftet efter den barnløse søster Maren Pedersdatter, som døde i 1728. Karen Pedersdatter Balle var da 36 år gammel 583).

463. RASMUS PEDERSEN BALLE født i Sandby omtrent 1680, død sst. 13/4 1741 begravet i Haldum. Gift med Mette Jensdatter død efter 13/4 1741.

Børn:

< **1049 Karen Rasmusdatter** døbt 17/6 1714

< **1050 Anne Rasmusdatter** døbt 25/3 1723

1741 blev der holdt skifte i Sandby efter Rasmus Pedersen Balle, til deling mellem hans efterladte enke Mette Jensdatter og deres i ægteskab sammen avlede børn to døtre, Karen Rasmusdatter gift med Christen Christensen Værum, opholdende sig her på stedet, og Anne Rasmusdatter 18 år gammel. De var alle til stede, og for datteren Anne mødte Rasmus Tomasen Balle af Hår. Det nævnes i skiftet, at Rasmus Pedersen Balle var selvejer, og at han døde den 13. april 1741.

Registreringen indledes som så ofte med opremsning af kobber, messing og tinservice, og mellem køkkentøj af jern nævnes også en kakkellovn, som formodentlig har været en bilæggerovn. Stuehuset havde fire stuer, en overstue, en kakkeltstue, en storstue og en korsstue. Der var borde, bænke, stole, kister, et kandeskab af eg, mens der kun nævnes en gammel kurveseng i korsstuen. Først i overstuen nævnes en stolpeseng, et skab og et skrin af eg, som begge var udhugget, altså med udskæringer, foruden endnu et par kister. Her var nogle blå pudehynder og et bordklæde af gammelt flamsk tøj, hvilket kan betyde, at det var i billedvævning. I bryggerset var der tønder, baljer, trug og andet trætøj og i kælderen ligeså. Derefter nævnes alt sengetøjet, hvoraf der var ret meget, og så den salig mands ret beskedne gangklæder. Han havde ikke flottet sig med sølvknapper, men hans 6 skjorter var af høgarn. Tøjet blev vurderet til 9 rdl. 2 mark 12 sk. Endelig blev værktøj og redskaber samt kornet og dyrene

vurderet. De sidste var der temmelig mange af. Den mest værdifulde hoppe var 12 rdl. værd, og bæsterne blev i alt vurderet til 90 rdl. Køer, stude, kvier og kalve var 59 rdl. værd. Endelig var der svin, får og gæs, tilsammen regnet for 13 rdl. 8 sk. Vurderingen af boets effekter var 363 rdl. 3 mark 11 sk.

Enkens lovværge Tomas Balle af Hår tilkendegav, at herskabet uden nogen hjemmel eller rettighed havde ladet borttage fra gården seks skovskifter, så der kun var fire tilbage, og i så måde beskyldte det høje herskab, så får skifteforvalteren af det passerede at søge den nødvendige oplysning, hvorfor skiftet blev opsat til den 30. juni. Da det blev genoptaget, blev det hævdet, at påstanden om de skovskifter, som skulle være frataget boet, var usand, og man fortsatte opgørelsen med herskabets krav med hensyn til dyr, korn og redskaber. Dernæst blev den øvrige gæld gjort op, en obligation på 100 rdl. var udstedt af Rasmus Balle i 1735, så det med renter var blevet til et beløb på 130 rdl. Desuden var der forskellige mindre beløb, der imellem en krav om betaling for en ligkiste, som med maling havde kostet 1 rdl. 4 sk. Tomas Smed og Mikkel Skrædder i Hår fordrede 20 rdl. 4 mark resterende mødrene arv på deres hustruers vegne, og endelig havde folkene også løn til gode, så udgifterne var 554 rdl. 10 sk. Værdien af selvejerrettigheden 135 rdl. sammenlagt med boets øvrige formue på 363 rdl. 3 mark 11 sk. blev 498 rdl. 3 mark 8 sk. og var dermed mindre end udgifterne, så der kunne ikke blive noget til arv. Den største kreditor Niels Jensen True i Århus stillede sig imidlertid tilfreds med, at enken lovede at betale ham med 20 rdl. ad gangen i årlige afdrag. De indestående arveparter og den anden gæld lovede hun ligeledes at få betalt, så gård og gods blev hende overleveret 584).

464. SIDSEL PEDERSDATTER BALLE født i Sandby døbt 17/7 1698 i Haldum, død i Hår begravet 4/9 1735. Gift 11/7 1728 i Haldum med Mikkel Sørensen Skrædder født 1694, død i Hår begravet 24/12 1769 i Haldum.

Børn:

- 1051 Maren Mikkelsdatter døbt 23/10 1729
- < 1052 Anne Mikkelsdatter døbt 18/5 1732
- < 1053 Karen Mikkelsdatter døbt 26/9 1734

Sidsel Pedersdatter Balles mand Mikkel Sørensen var fæstehusmand i Hår og havde tilnavnet Skrædder med rette, idet han faktisk også var skrædder. Det ses af det skifte, som efter hans død påbegyndtes den 23. december 1769. Der skulle skiftes mellem hans enke Sidsel Jensdatter og hendes to steddøtre Anne Mikkelsdatter gift med dragonen Mikkel Koldt fra Århus, og Karen Mikkelsdatter, som var gift med Frands Henriksen og boede i Århus. Da skiftet blev sluttet den 20. januar 1770, var alle arvingerne til stede.

Den afdødes klæder lå i en brunmalet fyrretræs halvkiste, de bestod af en blå vadmelskjole, et par nye og et par gamle skindbukser, fire forskellige trøjer, den fineste var af rødt og blåt hvergarn og havde gule knapper. Ellers var der et gammelt grønt rejseslag, hat, strømper, vanter, handsker, sko, tre skjorter, en af blågarn og to af horgarn. Sammen med tøjet nævnes en pose med noget uld- og lærredsgarn og nogle knapper, det hele blev vurderet til 4 rdl. 1 mark 7 sk. I et hængeskab fandtes nogle gamle knive, hvoraf den ene var en ragekniv med sten, desuden var der et pibehus, to skræddersakse, et pressejern, en hammer, et lagen, en gammel lysesaks, en knapform og et bundt gamle bøger. Et par tinlysestager nævnes sammen med en brik, mens tallerkenene var af træ og et tobaksfyrfad af kobber. Da der også nævnes en speltrok og en gammel væv med tilbehør, har en af kvinderne eller dem begge måske arbejdet som vævepige. Til sidst nævnes tre lam og ikke færre end ni hele og fire halve bistader, som var 9 rdl. 1 mark, hvilket var hen imod halvdelen af hele boets formue, som var på 22 rdl 4 mark. Arvingerne blev spurgt, om de ville have afholdt auktion over boets effekter, men begge døtrenes ægtemænd stod frem, og om enken ville give hver af dem en rdl. var de dermed fornøjede. Det var enken og hendes lovværge Clemend Pedersen også, og pengene blev straks udbetalt, hvorefter der blev givet afkald for arv 585).

466. KIRSTEN PEDERSDATTER BALLE født i Sandby døbt 21/8 1703 i Haldum. Gift sst. 4/12 1729 med Niels Nielsen fra Hinnerup.

Udsnit af dele af kortbladene over Dronningborg og Kaloe samt Haureballegårds, med flere amter fra henholdsvis 1789 og 1787. Her sat sammen af rensede kopier fra Videnskabernes Selskabs Atlas udg. 1766-1841.

På kortet ses de vigtigste veje med fuldt optrukne linier. Det gælder vejen fra Skanderborg til Randers og Århus, og derfra til Randers og til Horsens. Vejen mellem Skanderborg og Randers går gennem Jexen, tæt øst om Tåstrup, forbi Harlev og Framlev og derefter igennem Borum på kortets øverste halvdel, hvor den mødes med vejen fra Århus, som igen går fra mod Viborg lidt nord for Borum. Mange af Peder Pedersens efterkommere boede i dette område.

NOTER OG HENVISNINGER - FØRSTE TIL FEMTE SLÆGTLED

FORKORTELSER

adk. adkomst

ADK.1767: Rigsark. Renteskriverkontorerne 1679-1771, diverse, 2247.24-25 Kommissionsakter vedr. afhændelsen af kronens gods i Skanderborg distrikt.

ADK.1691: Rigsark. Renteskriverkontorerne diverse dokum. vedr. ryttergodset 1680-74, 1691 13/3. (Rtk. 2215.219)

afkortn. afkortning

ADK.DRB1691: Landsarkivet i Viborg, Dronningborg rytterdistrikt, kopier af selvejerbønderes adkomster 1553-1691.

Cawallin S. Cawallin: Lund Stifts Herdaminne efter mestadels otrykta källor utarbetad, Lund 1855 (5 bind og navnegister)

Dokum. dokument

DRB. Dronningborg

ERH: Erhvervsarkivet

fl. folio

Frb. Frisenborg

fstprt. fæsteprotokol

gejstl. gejstlig

hrd. herred

Havreb.Årh.Stjern. Havreballegård, Århusgård og Stjernholm amt

Hertel Christian Vest Hertel: Kort beskrivelse af Århus Dom- og Catedralkirke

Hirsch J.C.W Danske og norske Officerer

(Håndskrift på Rigsarkivet)

Hjelmsl.mfl. tgb. Hjelmlev hrd. Skanderup og Ry birkers tingbog

Hoffmeyer J. Hoffmeyer: Blade af Aarhus bys historie

Hübertz J.R. Hübertz: Aktstykker ved. Staden og Stiftet Aarhus

Håndskr. håndskrift

Jyske reg. Jyske registre

Jyske tegn. Jyske tegnelse

Jubellærere Christoffer Giessing: Danske, norske og islandske Jubellærere.

KBB: Kancelliets brevbøger

Kofod Axel Kofod: Præsten i Ørbæk Rasmus Pedersen Winthers beretning om slægt og liv udg. 1934

Kr.skøder: Kronens skøder

landst. landsting

LAO: Landsarkivet for Fyn, Odense

LAK: Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm, København

LAV: Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg

Mesing by 1458-1767 af Kirstin Nørgaard Pedersen eget forlag 1995. (Grundlag: Skanderborg distrikts justitsprotokol 1756 18/11 adkomster afskrevet til retssag om selveje i Mesing).

Ofm.prt. overformynderiprotopol

PT Personalhistories tidsskrift

Qvistgaard Erh. Qvistgaard: Ulfborg herred gejstlig skifte og justitsprotokol (afskrift af nu forsvundet original).

RA: Rigsarkivet

regnsk. regnskab

Rhode P. Rhode: Samlinger til de danske Øers Laalands og Falsters Historie (1776 og 1794) s.413. 2. udg. med forbedringer og tilføjelser ved J.J.F. Friis (Kbh.1859)

rk. række

rytdistr. rytterdistrikt

rådstueretsprt. rådstueretsprotokol

s. side

Skdb. Skanderborg

skftprt. skifteprotokol

skøde-panteprt. skøde- og panteprotokol

tamperretsprt. tamperretsprotokol

Univ.matr.1: J. Birket Smith Københavns Universitets matrikel

Univ.matr.2: S. Friis-Petersen Københavns Universitets matrikel

Vib. Viborg

Wiberg Wiberg: alm. dansk præstehistorie

Worms leksikon Worms leksikon over lærde mænd

ægteskabsdisp. Dispensation til indgåelse af ægteskab i forbudte led.

ARVEN EFTER JESPER PEDERSEN

- 1) RA: ADK.1767
- 2) RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. 1, 2, 3 og 4
- 3) RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. 5
- 4) RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. 6
- 5) RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. 7

FØRSTE SLÆGTLED

- 1) Chr. Heilskov: En gammel Herredsfogedslægt fra Borum i Østjysk Hjemstavnsforenings Årbog 1944 s. 109-116
- 2) RA: ADK.1691 nr.42. (afskrift Ole Bech Knudsen)
- 3) Framlev hrd. tgb. 1661-79 og Framlev, Gern og Sabro hrd. tgb 1695-1715 (se nærmere i efterfølgende slægtled.
- 4) Hofmandsheste alm. skrevet hof- eller hovheste og jægerheste, en afgift som skriver sig fra tiden før reformationen, hvor klostrene var pålagt at huse og føde kongens heste, når han eller hans embedsmænd var på rejse eller jagt. En del af dette gods tilfaldt kronen, og de gamle afgiftsbetegnelse blev fortsat anvendt i jordebøgerne, selvom de i begyndelsen af 1600-tallet blev omregnet til afgifter i korn. Kilde: Poul Rasmussen: "Herreklostrenes Jordegods i det 16. Aarhundrede" s.71.
- 5) RA: ADK.1691 nr.43 (afskrift Ole Bech Knudsen)
- 6) KBB: 1578 9/11
- 7) KBB: 1551 14/12
- 8) RA: Danske Kancelli (B-31) Tegnelser over alle lande 1548-51 fl. 468.b-469.a. efter afskrift af Ole Bech Knudsen.
- 9) KBB: 1584 2/2.
- 10) RA: Skdb. len udg.regnsk. afkortn. 1609/10-1624/25.

ANDET SLÆGTLED

1. Helk: Dansk-norske studierejser 1536-1660, Odense 1987 s.177 (meddelt af Ole Bech Knudsen)
2. Kirkehist.saml. 3. rk. bd. 6 s.585
3. Mester eller forkortelsen m., magister.
4. KBB: 1574 9/12.
5. Kirkehist.saml. 3. rk. bd. 6 s.585
6. Bue Kaae: Peder Hegelunds almanakoptegnelser.
7. Hübertz bd.1 s.196-97
8. ERH: Århus byarkiv ældre dokum. 1619 19/5.
9. LAV: Viborg landst. dombog B 1623 15/3 fl.89
10. Danmarks kirker Århus amt bd. 2
11. LAV: Framlev hrd. tgb. 1678 24/7: (Tingsvidne 1582 18/4)
12. Hoffmeyer bd. 2 s.46-47
13. Hübertz bd.2 s.12-14
14. Danmarks kirker Århus amt bd. 3 s.1196-97, og Kirkehistoriske samlinger 3.rk. 6.bd. H. Rørdam: Slægten Bording eller Bording
15. LAV: Viborg landst. dombog B 1643 29/3 fl.183
16. LAV: Gern hrd. tgb. 1669 26/6
17. Indvorde til, her ant. i betydningen markerede nyt skel
18. I originalen står: "-og brast ingen værn, og måtte fordi hans lov og lovhævd stadig og fast at blive, til nogen kan hænde(s) lovlig rykke efter loven".
19. Forte: Fælles jord, jvf. landsbyens forte, frit fælles areal mellem landsbyens gårde og huse.
20. Bul: Til brobelægning brugte man svære egeplanker såkaldte bul (i henhold til tingsvidne skulle de være ½ alen brede og 3 fingre tykke, Hids hrd. tgb. 1678 27/8)

21. Chr. Fischer: Hulpiberen, Skalk 1984 nr. 5
 22. LAV: ADK. DRB.1597 og Gern hrd. tgb. 1669 24/4 fl.55
 23. KBB: 1599 23/10
 24. LAV: ADK..DRB.1611 (G ryt 3.3)
 25. LAV: ADK.1691.DRB.
 26. LAV: Viborg landst. dombog B 1622 fl.163
 27. RA: Skdb. len udgiftsregnsk. afkortn. 1609/10-1624/25 og stedsmaal 1620/21, og LAV: Viborg landst. dombog B 1630 18/12 fl.258
 28. KBB: 1574 27/11
 29. RA: Skdb. len udgiftsregnsk. afkortninger
 30. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1620/21
 31. LAV: Framlev hrd. tgb. 1678 24/7
 32. LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90, samt RA: Skdb. len jordeb. 1639/40
 33. Jyske lov 1. bog kap. 34: *Bonde må sælge sin egen jord, (til) hvem som han vil, om han lovbød det tre ting til hans næste frænder, de der ham skulle arve. Fædrene (arv) skulle bydes fædrene frænder og mødrene (arv) mødrene frænder.
 34. KBB: 1587 9/4
 35. RA: Skdb. len udgiftsregnsk., og jordeb.regnsk. 1609/10 m.fl. år
 36. KBB: 1579 27/11
 37. RA: Skdb. len udgiftsregnsk. afkortning fra 1609/10
 38. KBB: 1600 28/8
 39. Visse bud: Fuldmægtig (sande bud)
 40. Splitte tinget: Hæve tinget
 41. Sagsøgte værneting (hjemting)
 42. Erik Reitzel Nielsen: Gamle danske domme Bind 4. s.266.
 43. RA: Skdb. lensregnsk. afkortn. og indsendte tingsvidner div. år
 44. ADK.1767: Gård nr. 74 skøde 1 1597
 45. LAV: Sabro hrd. tgb. 1661 12/12 fl.79
 46. LAV: Viborg landst. dombog B 1629 3/10 fl.154
 47. Danmarks kirker: Århus amt bd.4 s.1841-42 Folby kirke og Århus by tingbog 1639 16/9 (uden sidenummerering)
 48. Danmarks kirker Århus amt bd.4 1997-98 Borum kirke
 49. LAV: Gern hrd. tgb. 1680 20/9 fl.15, samt RA: Skdb. len jordeb. regnsk. 1581/82 og stedsmaal 1594/95
 50. LAV: Århus by tgb. 1636 10/3 og 17/11, samt Viborg landst. dombog B 1636 14/9 fl.298
 51. LAV: Viborg landst. dombog B 1633 16/3 fl.102
 52. Hoffmeyer bd.2 s. 5-6 ERH:
 53. Århus byarkiv skiftesager J1 1638 20/09
 54. ADK.1767: Gård nr. 124 adk. nr. 6
 55. LAV: Århus domkirke regnskab 1652 5/11 og 24/11
 56. ERH: Århus byarkiv skiftesager J2. 1652 21/12
 57. LAV: Gern hrd. tgb. 1667 15/6 fl.37
 58. KBB: 1608 22/4
 59. KBB: 1634 10/1
 60. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1639/40. og 1640/41.
 61. ADK.1767: Gård nr. 124 adk. nr. 4
- TREDJE SLÆGTLED**
1. Kirkehistoriske saml. 3.rk. 6.bd., samt Kinck: Ribe by's historie bd. 2 s.365 ff.
 2. LAV: Viborg landst. dombog B 1622 fl.163.
 3. LAV: Århus Ofm.prt. (OFM-15-1) 1626 fl.7
 4. LAV: Århus Ofm.prt. (OFM-15-1) 1631 fl.8
 5. LAV: Århus by tgb. 1638 1/2, 8/2 og 12/4
 6. LAV: Århus by tgb. 1638 2/11, 15/11 og 29/11
 7. ERH: Århus byarkiv skiftesager J1 1646 14/7 og LAV: Århus Ofm.prt. (OFM-15-1) 1648 1/3 fl.8
 8. ADK.1767: Gård nr. 124 adkomst nr. 5.
 9. ERH: Århus byarkiv ældre dokum. 1619 19/5
 10. ERH: Århus byarkiv ældre dokum. 1621 28/5
 11. LAV: Viborg landst. dombog B 1623 fl.89
 12. Kirkehistoriske saml. 3.rk. 6.bd. H. Rørdam: Slægten Bordum eller Bording
 13. LAV: Århus domkirke regnskaber 1653 14/2
 14. LAV: Gern hrd. tgb. 1672 9/3 fl.21
 15. Danmarks kirker Århus amt bd.2, s.827
 16. ERH: Århus byarkiv skiftesager J1 1645 6/11
 17. Rasmus Pedersen Thestrups stambog v. Helge Søgaard
 18. LAV: Århus domkirke regnskab 1646 26/4
 19. ERH: Århus byarkiv skiftesager J2 1647 21/7
 20. Danmarks kirker Århus amt bd. 3 Århus Vor Frue
 21. Kirkehistoriske saml. 3. rk. bd. 6
 22. Univ.matr.2, Wiberg, KBB: 1584 17/2, 1587 17/4,1616 3/11
 23. LAV: Århus bispearkiv Hjelmslev herredsbog 1661
 24. Hertel 2 s.75 Danmarks kirker Århus amt bd.2 Århus domkirke bd.2, s.824-25
 25. Worms leksikon 2 s.565
 26. Nyborg lok.hist.arkiv: F.E. Crone: Nyborg by, slot og lens historie: Håndskr. 1888 s.12-13
 27. Hertel 2 s.499
 28. LAV: Århus by tgb. 1636 18/8
 29. LAV: Viborg landst. dombog B 1627 31/3 fl.44
 30. LAV: Århus by tgb. 1676 9/11 fl.26
 31. LAV: Århus by tgb. 1636 28/1
 32. Danmarks kirker bd.3 Århus Vor Frue kirke, s.1233-34.
 33. LAV: Århus borgerskabsprotokol
 34. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1616/17 og udgiftsregnsk. afkortn. 1616-1649
 35. Danmarks kirker Århus amt bd.5 Hvilsted kirke s. 2612-16
 36. LAV: Århus by tgb. 1667 31/10 fl.84
 37. LAV: Viborg landst. dombog B. 1643 29/3 fl.183
 38. RA: Skdb. lensregnsk. sagefeld 1614/15
 39. ADK.1767: Gård nr. 124 adk. 6
 40. LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 26/11 fl.145
 41. LAV: ADK. DRB. 1691
 42. Kirkehistoriske saml. 3. rk. bd. 2 s.745
 43. LAV: Niels Lassens børn omtalt i skøde i Randers by tgb. 1587 27/2 fl.52, og Christen Nielsen og Marie Lauritsdt Snur i en bryllupssang 1603 omtalt i PT 1991 s.70 note nr.85
 44. LAV: Århus bispearkiv Framlev herredsbog 1661
 45. RA: Skdb. len bilag til udgiftsregnsk. 1646/47
 46. ADK.1767: Gård nr. 124 adk. 5
 47. LAV: Gern hrd. tgb. 1669 24/4 fl.55 og RA: Skdb. lensregnsk 1593
 48. LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 4/4)
 49. LAV: Randers by tgb. 1664 22/2 fl.21
 50. LAV: Viborg landst. dombog B 1622 fl.163
 51. Kirkehistoriske saml. 3 rk. bd.2 s.757
 52. LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.52 (skøde 1657 18/7)
 53. LAV: Århus bispearkiv Houlbjerg herredsbog 1661
 54. LAV: Viborg landst. dombog B 1622 fl.163
 55. RA: Skdb. lensregnsk. sagefeld 1615/16
 56. LAV: ADK. DRB. 1691 og Viborg landst. dombog B 1630 18/12 fl.258
 57. KBB: 1617 22/2
 58. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1621/22
 59. LAV: Viborg landst. dombog B 1622 fl.163
 60. KBB: 1592 16/11
 61. RA: Skdb. lensregnsk. jordeb. 1581/82 og stedsmaal 1649/50
 62. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adkomst nr. 5
 63. KBB: 1626 26/8, samt RA. Skdb. len udgiftsregnsk. afkortn.
 64. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1619/20, 1623/24, samt udgiftsregnsk. afkortn.

65. LAV: Gern hrd. tgb. 1665 15/4 fl.20 (fæstebrev 5/11 1626) samt lensregnsk. stedsmaal 1626/27 og 1640/41
66. KBB: 1631 11/6, 1634 9/1 og 20/3, samt 1648 8/12
67. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1620/21 og KBB: 1631 28/7
68. RA: Skdb. lensregnsk. sagefald 1614/15
69. LAV: Viborg landst. dombog B 1640 20/5 fl.181
70. RA: Skdb. len ekstraskat. bilag til pengeskat 1647
71. LAV: ADK. DRB. 1691 salg af arv i gård i Alling 1632 26/5
72. LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90 og 1678 24/7 fl.24
73. LAV: Århus bispearkiv ægteskabsdisp. 1664 10/11
74. LAV: Skanderup birk tgb. 1662 11/4 fl.26 og RA: Skdb. amt regnsk. ekstraskat 1672
75. RA: Århusgård. lensregnsk. stedsmaal 1612/13 og udgiftsregnsk. afkortn. indtil 1612/13 og 1616/17-1630/31
76. LAV: Århus by tgb. 1639 10/1 og ERH: Århus byarkiv skiftesager J1 1646 19/3
77. RA: ADK:1767: Gård nr. 124 adkomst nr. 6
78. LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 22/1 og 3/7
79. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1629/30
80. RA: Skdb. lensregnsk. afkortn. 1611/12-1649/50 og stedsmaal 1629/30
81. Stedsmålene mangler efter sommeren 1627 og til lidt efter krigens slutning, og begynder igen fra 629/30, og da indfæstningerne ikke er dateret, er der formodentlig gået det meste af 1629, før der igen kom orden i sagerne. 3 Kanikkegårde i Fregerslev er med i lensregnskaberne før 1634/35 men kun med hov- og jægerhestegæsteri, dvs. herlighedsafgift
82. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. nr. 6 og ERH: Århus by skiftesager J1. 1646 19/3
83. LAV: Viborg landst. dombog B 1618 29/8 fl.247
84. LAV: Viborg landst. dombog B 1618 29/8 fl.243 ff.
85. RA: Skdb. lensregnsk. tingsvidner vedr. konfiskeret gods efter borttrømte og henrettede.
86. Bebyggelsen foran Skandeborg slot, blev dengang kaldt "for Skandeborg"
87. "guardi penge" betaling for salve garde = beskyttelsespenge
88. RA: Skdb. lensregnsk. bilag til udgiftsregnsk. 1646/47
89. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adkomst nr. 6
90. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1629/30
91. KBB: 1631 19/3
92. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1630/31
93. LAV: Århus By tgb. 1636 10/3 og 17/11
94. RA: Århusgård lensregnsk. stedsmaal 1626/27 og KBB: 1627
95. RA: Århusgård lensregnsk. 1614/15 bilag til udgiftsregnsk.
96. RA: Århusgård lensregnsk. 1615/16 bilag til udgiftsregnsk
97. LAV: Viborg landst. dombog B 1629 3/10 fl.154
98. KBB: 1631 19/3
99. KBB: 1632 20/12 og 22/12
100. Hoffmeyer: bd.1. s.238-39, KBB: 1632 20/12 og 22/12
101. KBB: 1633 14/8
102. KBB: 1633 12/10
103. KBB: 1634 22/7
104. KBB: 1635 18/8 og 1639 7/5
105. LAV: Århus borgerskabsprotokol
106. LAV: Århus by tgb. 1638 10/5
107. LAV: Århus by tgb. 1639 10/10, samt Viborg landst. dombog B 1641 16/4 fl.156
108. ERH: Århus by skiftesager J1. 1646 19/3
109. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. nr. 6
110. LAV: Århus Vor Frue kirkes regnsk. 1658 15/7
111. LAV: Viborg landst. dombog B 1633 fl.102
112. LAV: Århus by tgb. 1636 10/3 og 17/11
113. Bue Kaae: Biskop Peder Hegelunds almanakoptegnelser 1565-1613. Ribe 1976 bd.1 s.620
114. PT.1922: Carl Klitgaard: Nogle Bidrag til de lærde Wormers slægtshistorie. s.170-87
115. ERH: Århus Byarkiv skiftesager J1. Lene Worm 1630 3/2
116. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1630/31
117. ERH: Århus byarkiv skiftesager J3. 1632 12/1
118. LAV: Århus by tgb. 1636 7/4, 21/4 og 19/5
119. LAV: Århus by tgb. 1637 27/4
120. LAV: Århus by tgb. 1638 21/6 og 26/7
121. LAV: Århus By tgb. 1638 13/9
122. ERH: Århus byarkiv skiftesager J3.
123. LAV: Århus rådstueretsprt. 1641 25/2
124. Carl Svenstrup: Grenaa Bys Historie bd. A 1
125. LAV: Århus bispearkiv Nørre hrd. herresdbog 1661
126. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. nr. 5
127. LAV: Skanderup birk tgb. 1664 23/9 fl.36
128. LAV: Skanderup birk tgb. 1662 29/8 fl.44
129. RA: Jyske registre C15, indlæg nr. 39/1666
130. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. nr. 5
131. RA: Århusgård lensregnsk. stedsmaal 1650/51
132. LAV: Vester Lisbjerg birk tgb. 1665 5/4
133. LAV: Århus bispearkiv ægteskabsdisp. 1664
134. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1633/34
135. Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1635/36
136. ERH: Århus byarkiv skiftesager J2. 1652 21/12
137. LAV: Hads hrd. tgb. 1666 6/8 fl.95
138. LAV: Skanderup birk tgb. 1669 10/9 fl.162 og 8/10 fl.170
139. ERH: Århus byarkiv skiftesager J 2. 1652 21/12
140. Rasmus Pedersen Thestrups stambog v. Helge Søgaard s.55
141. Hoffmeyer bd.2 s.39-40
142. ERH: Århus byarkiv skiftesager J1. 1638 20/9
143. Hoffmeyer bd.1. s.512
144. LAV: Århus by tgb. 1638 22/2
145. LAV: Århus Ofm.prt. (OFM.15-1) 1654 x/3
146. LAV: Skanderup birk tgb. 1669 10/9 fl.162 og 8/10 fl.170
147. LAV: Århus domkirke regnskab klokkeringning 29/12 1657, mod betaling blev der også ringet for udensogns boende.
148. ERH: Århus byarkiv skiftesager J2. 1652 21/12
149. LAV: Skanderup birk tgb. 1669 10/9 fl.162 og 8/10 fl.170
150. LAV: Århus by tgb. 1670 8/9 fl.134
151. LAV: Gern hrd. tgb. 1670 5/11 fl.115
152. ERH: Århus byarkiv skiftesager J2. 1652 21/12
153. LAV Århus Ofm.prt. 1653 17/10 og 1654 -/3.
154. RA: Skdb. lensregnsk. udgiftsregnsk. afkortn. fra 1631/32
155. RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1638/39
156. LAV: Framlev hrd. tgb. 1665 27/9 fl.89
157. LAV: Framlev hrd. tgb. 1661 15/5 fl.85 og Viborg landst. tgb. 1662 fl.21
158. LAV: Viborg landst. dombog B 1636 14/9 fl.298
159. LAV: Framlev hrd. tgb. 1661 1/5 fl.78 og 17/7 fl.111
160. LAV: Framlev hrd. 1661 1/5 fl.78 og 7/8 fl.119
161. LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 6/8 fl.109, 1663 28/1 fl.16, 4/2 fl.19, 17/6 fl.84, 1/7 fl.92, 14/10 fl.112, 1664 10/2 fl.15, 1665 21/6 fl.62, 16/8 fl.77, 20/9 fl.87 og 27/9 fl.89
162. LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 7/3 fl.17, 14/3 fl.20, 28/3 fl.24, 19/12 fl.111 1667 27/3 fl.30 og 1/5 fl.33
163. LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 22/4 fl.125
164. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adkomst nr. 6
165. LAV: Gern hrd. tgb. 1667 15/6 fl.37
166. LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 5/2 fl.27
167. LAV: Framlev hrd. tgb. 1664 3/2 fl.11
168. LAV: Framlev hrd. tgb. 1664 6/7 fl.70 og 1665 20/9 fl.88
169. LAV: Framlev hrd. tgb. 1665 1/2 fl.10, 1666 26/9 fl.71, 7/11 fl.89

170. LAV: Gern hrd. tgb. 1667 15/6 fl.37
171. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. nr. 5, samt LAV: Framlev hrd. tgb. 1678 6/2 fl.4,
172. LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1708 27/6 fl.382
173. LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 17/6 fl.84
174. LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 12/8 fl.101
175. LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 25/6 fl.7, 1678 6/2 fl.4 og Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27
176. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adkomst nr. 5,
177. LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 26/3 fl.38
178. LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 4/2 fl.19, 1664 6/4 fl.42 og 11/5 fl.53
179. LAV: Gern hrd. tgb. 1667 15/6 fl.37
180. LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 25/6 fl.7
181. LAV: Århus by skftprt. 1686 26/6 fl.665
182. RA: 4. rytterregiments kop- og kvægskat 1678
183. RA: ADK.1767: Gård nr. 71 adk. nr.1
184. LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 1/4 fl.45
185. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adkomst nr. 7
186. LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 25/6 fl.7 og 1678 6/2 fl.4
187. LAV: Århus by skftprt. 1710 10/10
188. LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 26/3 fl.38
189. LAV: Frb. birk tgb. 1700 30/1, samt RA: ADK.1767: Gård 76 adkomst 1 1700 30/1
190. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. nr. 5
191. LAV: Framlev hrd. tgb. 1664 10/2 fl.15, 1678 6/2 fl.4, Gern hrd. tgb. 1666 21/4 fl.23, 1667 15/6 fl.37 og Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27 (barn nr.184 udgår årsag: Fejlslæsning i tingbog)
192. LAV: Århus by skftprt. 1710 10/10
193. RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adkomst nr. 5
194. LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 25/6 fl.7
- FJERDE SLÆGTLED**
- 1) LAV: Ribe stifts edsbog 15/4 1646: Laurentius Bordingius, Chr fil. samt Kirkehistoriske saml. 3 rk 6 bd
- 2) Skærum er i originalen skrevet "Skerm"
- 3) Ikke nærmere fastsatte ydelser for forskellige kirkelige handlinger f.eks. dåb, begravelser, skriftemål m.m.
- 4) LAV: Ribe bispearkiv. Herredsbog for Ulfborg hrd. 1649
- 5) Qvistgaard
- 6) LAV: Hjerm hrd. gejstl. skftprt. 1687 16/9
- 7) Anders Bordings poetiske skrifter, samt Niels Møller Verdenslitteraturen bd. 3 s.456
- 8) ant. hentydning til hendes to børn, og at hun ønskes flere.
- 9) LAV: Århus by Ofm.prt. 1650 fl.66
- 10) LAV: Århus by Ofm.prt. fl.52
- 11) ERH: Århus byarkiv skiftesager J1 13/7 1646
- 12) LAV: Århus Ofm.prt. 1648 1/3 fl.8
- 13) ERH: Århus byarkiv skiftesager J1 164613/7 og LAV: Århus Ofm.prt. 1648 1/3 fl.8
- 14) LAV: Århus by tgb. 1638 1/2
- 15) LAV: Århus by tgb. 1638 1/2
- 16) Univ.matr. 2, samt LAV: Århus by tgb. 1637 25/5
- 17) ERH: Århus byarkiv skiftesager J1 1645 6/11
- 18) LAV: Århus domkirke regnskab 1651 6/11
- 19) LAV: Århus by tgb. 1668 4/6 fl.27
- 20) LAV: Gern hrd. tgb. 1668 16/3 fl.103 og 1669 20/11 fl.152
- 21) LAV: Århus by tgb. 1670 28/7 fl.126, 1671 23/3 fl.36, Gern hrd. tgb. 1669 20/11 fl.151 og 1672 9/3 fl.21
- 22) LAV: Århus rådstueretsprt. 1667 29/8 fl.65. I nogle perioder fungerede rådstueretten i visse byer, der iblandt Århus, også som overdomstol i lighed med landstinget. I rådstueretten havde borgmestre og råd dømmende magt (Salmonsens leksikon 2. udg. bd. XV s.386 og bd. XIX s.804)
- 23) Gern hrd. tgb. 1669 20/11 fl.151 og 1672 9/3 fl.21
- 24) Århus stift tamperretsprt. 1662 22/12 fl.54
- 25) Vor Frue kirkes regnsk. 1671 15/2 og 1693 9/5
- 26) Gern hrd. tgb. 1666 21/4 fl.23 og Framlev hrd. tgb. 1671 30/3 fl.24
- 27) LAV: Århus by tgb. 1668 30/1 fl.112
- 28) LAV: Århus by tgb. 1671 24/8 fl.76
- 29) LAV: Århus by skftprt. 1671 17/7
- 30) LAV: Århus by tgb. 1690 23/1 fl.11
- 31) Kirkehistoriske saml. 3 rk. bd. 6 s.597, samt PT 2. række bd. 2 s.85 1887 Gustav Ludvig Wad: Om Mag. Laurits Jensen Bording.
- 32) Hofmanns Foundationer bd. 3 s. 162-65
- 33) PT. 2 rk. bd. 2. s.85 1887: Gustav Ludvig Wad: Om Mag. Laurits Jensen Bording
- 34) LAV: Århus Vor Frue kirke regnsk. 1677
- 35) Århus domkirke regnsk. 1713
- 36) LAV: Kalø amt skftprt. 1709 28/5
- 37) LAV: Århus domkirke regnsk. begravelser og klokkeringning, med afdødes navn, bopæl og erhverv
- 38) LAV: Århus by skftprt. 1672 28/3
- 39) Hoffmeyer bd.2 s.136
- 40) Univ.matr. 2, Cawallin bd.2 s.344, bd. 4. s.128 og LAV: Viborg stiftsbog 1691
- 41) LAV: Vor hrd. tgb. 1656 29/8 fl.66
- 42) KBB: 1617 4/2, 1620 4/1 og 26/7
- 43) KBB: 1630 9/3, 1632 12/6, samt Århus Byens Historie bd.1 s.302 (1550-1720 af Ole Degn)
- 44) KKB:1638 1/10, Århus by tgb. 1638 13/12 1639 14/3 (fundet efter færdigredigering af efterkommernumre, hvorfor børnene er angivet med numre med a-b-c osv.
- 45) KBB: 1639 15/3
- 46) KBB: 1640 23/12
- 47) KBB: 1641 19/10
- 48) KBB: 1642 25/5 og 2/8
- 49) Danmarks kirker Århus amt bd. 2 s.826
- 50) LAV: Århus domkirkes regnskab 1669/70
- 51) Worms leksikon bd.2 s.320, samt PT 8.rk. bd. 5 Kbh. Vor Frue kirkes gravbog s.271
- 52) Kirkehistoriske saml. 3.rk bd.2 s.753 (1877-80)
- 53) Torben Glahn: Soraner-Biografier 1584-1737, Univ.matr. 2 og Cawallin bd. 2.s344
- 54) Torben Glahn: Soraner-Biografier 1584-1737, Univ.matr. 2
- 55) Torben Glahn: Soraner-Biografier 1584-1737, Univ.matr. 2
- 56) Torben Glahn: Soraner-Biografier 1584-1737, Univ.matr. 2 og Rhode
- 57) Wiberg
- 58) Wiberg
- 59) Kirkehistoriske saml. 1 bd. 1849-1852, J.F. Fenger: Præstenken og Præsteembedet s.284
- 60) LAV: Århus by tgb. afkald 1636 28/1
- 61) LAV: Århus by tgb. afkald 1636 28/1
- 62) LAV: Århus borgerskabsprotokol
- 63) LAV: Århus by tgb. 1636 5/5, 7/7, 18/8 og 29/9
- 64) Danmarks kirker Århus amt bd.3 s.1198 Århus V. Frue kirke
- 65) LAV: Århus Vor Frue kirkes regnsk.
- 66) RA: Århusgård lensregnsk. stedsmål 1633/34 og 1642/43
- 67) LAV: Århus by tgb. 1669 11/3 fl.120
- 68) LAV: Århus by tgb. 1667 11/4 fl.8
- 69) LAV: Hads hrd. tgb. 1666 22/1 fl.7
- 70) LAV: Århus by tgb. 1669 11/3 fl.121
- 71) RA: Jyske tegnelser 1669 30/11 nr.89
- 72) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 4/4)

- 73) LAK: Køge by skifteprotokol 1660 23/11 fl.248
74) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 4/4)
75) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 4/4)
76) Wiberg, samt PT 1.rk. bd 2 1881 s.320
77) Danmarks Kirker Københavns amt bd. 1
78) Univ.matr.2 og Framlev hrd. tgb 1676
79) LAV: Århus bispearkiv Herredsbog: Framlev hrd. 1661
80) LAV: Århus by tgb. 1672 8/2 fl.121 og Framlev hrd. tgb. 1676 12/1 fl.126
81) PT. 1 1880 s.304 og Danmarks Kirker Århus amt bd.4
82) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 4/4)
83) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 4/4)
84) ADK.1767 gård 124, skøde 5 og LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 4/4)
85) LAV: Århus borgerskabsprotokol 1652 18/11
86) LAV: Randers by tgb. 1664 22/2 fl.21
87) LAV: Århus by skftprt. 1685 18/5
88) LAV: Århus by tgb. 1684 15/3 fl.27
89) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 18/7), Randers by tgb. 1664 22/2 fl.21 og Århus by tgb. 1677 2/8 fl.66 og 1684 25/9 fl.55
90) Univ.matr. 2, samt Wiberg
91) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 18/7)
92) Dansk Forfatterleksikon bd.4 s.165 samt det Kgl. Bibl., tekst meddelt af Ingrid Hegvad
93) LAV: Hids hrd. tgb. 1712 29/2 fl.30 meddelt af Jens Mandrup Frandsen
94) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 18/7), samt Univ.matr. 2
95) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 18/7)
96) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 18/7)
97) Univ.matr. 2
98) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 17/4 fl.51 (skøde 1657 18/7) og Univ.matr. 1 og 2
99) E. Marquard: Københavns Borgere 1659.
100) Johan Jørgensen: Rentemester Henrik Müller s.92 og 94
101) LAV: Ry birk tgb. 1661 7/11 fl.36
102) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1682 25/9 fl.39
103) LAV: Viborg landst. dombog B 1622 fl.163
104) Kronens skøder 1664 11/8
105) RA: Jyske registre 1651 8/1 fl.395, 21/4 fl.424 Jyske tegnelser 1651 21/4 fl.318
106) RA: Skdb. amt jordeb.regnsk. stedsmaal 1666
107) Kronens skøder 1666 25/6 og 1672 7/5.
108) H.U. Ramsing: Københavns Ejendomme 1377-1728 II Strand Kvarter s.64 Ny Børs matr. 81.
109) Johan Jørgensen: Rentemester Henrik Müller s.190 note 12.: Generalkommissariatets kontraktbog 1677 28/10
110) Johan Jørgensen: Rentemester Henrik Müller s.207-213.
111) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1682 25/9 fl.39
112) Statsbibl. Håndskr.saml. nr. 545 Årh. mølles arkiv 1679 8/5
113) PT. 9.rk. bd.1, 1928 s.16
114) Danmarks kirker København bd. 1. Begravelser i Skt. Nikolaj kirke
115) LAV: Ry birk tgb. 1662 27/2 fl.73
116) LAV: Ry birk tgb. 1662 13/3 fl.77
117) LAV: Ry birk tgb. 1662 8/5 fl.83 og 5/6 fl.85
118) LAV: Ry birk tgb. 1669 18/3 fl.6
119) LAV: Ry birk tgb. 1669 1/4 fl.9 og 22/4 fl.12
120) LAV: Ry birk tgb. 1671 25/5 fl.71 og 22/6 fl.74
121) LAV: Ry birk tgb. 1679 27/3 fl.132
122) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1697 23/9 fl.219
123) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1682 25/9 fl.39
124) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1626/27
125) RA: Skdb. lensregnsk. sagefald 1625/26
126) RA: ADK.1767: Gård nr. 124 adk. nr. 5
127) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90
128) LAV: Ry birk tgb. 1679 6/11 fl.139
129) LAV: Ry birk tgb. 1661 26/9 fl.18
130) RA: Skdb. amt jordeb.regnsk. stedsmaal 1661/62
131) LAV: Gern hrd. tgb. 1663 11/4 fl.42
132) RA: ADK.1767: gård 106 skøde 1
133) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90
134) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1613/14, 1618/19 og 1626/27, samt jordeb. samme periode.
135) LAV: Ry birk tgb. 1680 30/9 fl.150 og Skdb. amt jordebog 1667
136) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1649/50
137) LAV: Ry birk tgb. 1678 11/4 fl.116
138) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90
139) LAV: Framlev hrd. tgb. 1677 18/7 fl.216
140) LAV: Framlev hrd. tgb. 1678 6/2 fl.4
141) LAV: Ry birk tgb. 1673 12/6 fl.11
142) LAV: Ry birk tgb. 1679 6/11 fl.139
143) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1649/50
144) LAV: Ry birk tgb. 1661 4/7 fl.6
145) LAV: Ry birk tgb. 1679 28/8 fl.137 og 6/11 fl.139
146) LAV: Ry birk tgb. 1680 30/9 fl.150
147) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139, 1680 30/9 fl.150 og Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90
148) RA: ADK.1691
149) RA: Skdb. lensregnsk. jordeb. 1623/24
150) Mesing by 1458-1767. (Det skandb. distr. just. protokol 1756 18/11 fl.804)
151) RA: Skdb. lensregnsk. jordeb. 1573-1609/10, og KBB: 1571 2/9
152) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1626/27
153) LAV: Framlev hrd tgb. 1666 14/11 fl.90
154) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30/9 fl.150
155) RA: Skdb. amtsregnsk. stedsmaal 1662/63
156) RA: Skdb. lensregnsk. rømningsgods 1615/16
157) RA: Skdb. lensregnsk. jordeb. 1575 og 1581/82
158) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1618/19
159) Ra. Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1649/50
160) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90 og Ry birk tgb. 1679 6/11 fl.139
161) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1640/41
162) RA: Jyske reg. 1648 8/12
163) RA: ADK.1767: gård 132 skøde 1 (1640)
164) LAV: Viborg landst. tgb 1649 20/6
165) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 19/3 fl.35
166) LAV: Gern hrd. tgb. 1665 15/4 fl.20
167) LAV: Gern hrd. tgb. 1670 15/10 fl.106 og 26/11 fl.123
168) LAV: Gern hrd. tgb. 1663 28/2 fl.31, 1664 19/3 fl.35
169) LAV: Gern hrd. tgb. 1663 25/4 fl.45, 1665 9/12 og Viborg landst. dombog B 1636, samt RA: Silkeborg lensregnsk. sagefald 1636/37.
170) KBB: 1641 11/2 og 1646 26/8
171) LAV: Hids hrd. tgb. 1659 20/12 fl.89, 1661 5/6 fl.76, 29/10 fl.114, 3/12 fl.128
172) LAV: Hids hrd. tgb. 1662 18/11 fl.123 og 124 og 1663 3/2 fl.145
173) LAV: Viborg landst. dombogsfragm. enter 1560-1666 (1661 fl.175)
174) LAV: Gern hrd. tgb. 1663 3/10 fl.107, 7/11 fl.114, 1666 20/10 fl.62, 15/12 fl.91, 1667 4/2 fl.4 og 1668 24/10 fl.47
175) LAV: Gern hrd. tgb. 1663 21/11 fl.19, 1664 9/1 fl.3, 23/1 fl.6 og 5/3 fl.30

- 176) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 8/10 fl.119, 19/11 fl.135 og 1666 18/8 fl.46
- 177) LAV: Gern hrd. tgb. 1665 19/8 fl.55 og 9/12 fl.88
- 178) LAV: Gern hrd. tgb. 1666 18/8 fl.46 og fl.48, 1668 21/11 fl.56
- 179) LAV: Gern hrd. tgb. 1666 8/9 fl.51, 20/10 fl.62 og 3/11 fl.67
- 180) LAV: Gern hrd. tgb. 1667 4/2 fl.5
- 181) LAV: Gern hrd. tgb. 1667 4/2 fl.9
- 182) LAV: Gern hrd. tgb. 1668 10/10 fl.44, 1669 13/2 fl.12, 8/5 fl.59 og 1673 14/6 fl.133
- 183) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 13/2 fl.14
- 184) LAV: Gern hrd. tgb. 1671 7/1 fl.133 og 1672 21/9 fl.83
- 185) LAV: Gern hrd. tgb. 1674 28/3 fl.171, 13/6 fl.185, og 1676 15/4 fl.161
- 186) LAV: Gern hrd. tgb. 1676 11/11 fl.212, 25/11 fl.214,1677 21/4 fl.230, 14/7 fl.246 og 168112/2 fl.60
- 187) LAV: Århus bispearkiv herredsbog Hads hrd. 1661
- 188) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 8/5 fl.59
- 189) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90
- 190) LAV: Framlev hrd. tgb. 1667 5/6 fl.45 og 1668 11/3 fl.112
- 191) RA: Skdb. amt ekstraskat 1672 og LAV: Framlev hrd. tgb. 1676 8/11 fl.170
- 192) LAV: Hads hrd. tgb. 1663 19/1 fl.7
- 193) LAV: Hads hrd. tgb. 1666 22/1 fl.7
- 194) LAV: Hads hrd. tgb. 1666 19/11 fl.132
- 195) LAV: Skanderup birks tgb. 1669 8/10 fl.179
- 196) RA: Skdb. len regnsk. stedsmaal 1645/46
- 197) LAV: Skdb. len jordeb.regnsk 1658/61
- 198) LAV: Framlev hrd tgb. 1666 14/11 fl.90
- 199) 199) LAV: Framlev hrd. tgb. 1678 6/2 fl.4 og 13/2 fl.6
- 200) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1632/33
- 201) RA: ADK.1667 gård 106 skøde 1 (1632)
- 202) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1712 21/5 fl.429
- 203) LAV: Skanderup birks tgb. 1662 19/9 fl.47
- 204) LAV: Skanderup birks tgb. 1663 6/11 fl.126
- 205) LAV: Ry birks tgb. 1665 1/6 fl.7 og 1666 20/4 fl.38
- 206) LAV: Skanderup birks tgb. 1668 7/2 fl.94
- 207) LAV: Skanderup birks tgb. 1669 25/6 fl.133, 6/8 fl.145
- 208) LAV: Skanderup birks tgb. 1678 28/6 fl.76
- 209) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1629/30
- 210) RA: Skdb. amt jordeb.regnsk. stedsmaal 1667/68
- 211) RA: Skdb. len ekstraskat. penge og kornskat 1648, samt Skdb. len jordebog 1661 (genanvendt jordebog fra 1624 med tilføjede ændringer 1661)
- 212) LAV: Gern hrd. tgb. 1668 9/5 fl.124 og 20/6 fl.2
- 213) LAV: Gern hrd. tgb. 1668 20/6 fl.3 og 4/7 fl.12
- 214) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 28/8 fl.123 og 4/9 fl.129
- 215) LAV: Gern hrd. tgb. 1663 28/3 fl.37
- 216) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 16/4 fl.53 og 6/8 fl.101
- 217) LAV: Gern hrd. tgb. 1670 13/8 fl.95
- 218) LAV: Gern hrd. tgb. 1670 26/2 fl.20
- 219) LAV: Gern hrd. tgb. 1670 12/2 fl.17, 19/3 fl.29 og 16/4 fl.35
- 220) LAV: Gern hrd. tgb. 1672 22/6 fl.52, 6/7 fl.62-63, 13/7 fl.65 og Framlev-Gern hrd. tgb.1711 7/1 fl.133
- 221) LAV: Gern hrd. tgb. 1673 8/11 fl. 158
- 222) LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 9/7 fl.99 og 20/8 fl.113
- 223) LAV: Framlev hrd. tgb. 1664 6/7 fl.70 og 1665 20/9 fl.88
- 224) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90
- 225) LAV. Viborg landst. dombog B 1642 2/3 fl.91, ADK.1767 gård 98 skøde 1 1672
- 226) LAV: Framlev hrd. tgb. 1670 3/2 fl.6 og 9/3 fl.13, 1674 2/12 fl.26, 9/12 fl.28 og ADK.1691.DRB.
- 227) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
- 228) LAV: Århus bispearkiv ægteskabsdisp. og Jyske registre 1664 10/11.
- 229) RA: Skdb. lensregnsk. bilag til udgiftsregnsk. 1649/50 og KBB 1649 25/5
- 230) LAV: Skanderup birks tgb. 1684 11/4 fl.172 og Hjelmlev. mfl. tgb. 1704 12/2 fl. 134.
- 231) LAV: Skanderup birks tgb. 1662 31/1 fl.12
- 232) LAV: Hjelmlev.mfl. tgb. 1700 18/10 fl.157
- 233) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
- 234) LAV: Skanderup birks tgb. 1662 11/4 fl.26
- 235) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 26/3 fl.43, 22/4 fl.59, 1665 8/3 fl.25
- 236) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90
- 237) LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 26/2 fl.106
- 238) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
- 239) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90
- 240) LAV: Skanderup birks tgb. 1682 24/3 fl.14
- 241) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1694 4/10 fl.4
- 242) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
- 243) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1698 18/11 fl.182
- 244) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90 og Gern hrd. tgb. 1668 29/2 fl.96
- 245) LAV: ADK.DRB1691
- 246) RA: ADK.1767: Gård nr. 132, skøde 1
- 247) LAV: Gern hrd. tgb. 1675 1/5 fl.61
- 248) LAV: Framlev hrd. tgb. 1674 9/12 fl.28, samt ADK.DRB1691
- 249) LAV: Gern hrd. tgb. 1677 10/3 fl.223 og Framlev hrd. tgb. 1677 18/4 fl.197
- 250) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
- 251) LAV: Århus bispearkiv tamperretsprotokol 1660 19/9
- 252) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 14/11 fl.90
- 253) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
- 254) RA: Skdb. lensregnsk. ekstraskat, bilag tingsvidne 20/2 1654.
- 255) LAV: Skanderup birks tgb. 1662 25/4 fl.27 og Framlev hrd. tgb. 1662 14/5 fl.71
- 256) LAV: Skanderup birks tgb. 1664 29/7 fl.30 og 12/8 fl.31
- 257) RA: Skanderborg amt jordeb.regnsk. stedsmaal 1661/62 og 1664/65. Der skelnes ikke altid mellem stedsmaal og husbonhold i regnskaberne, men ydelsen ved husbonhold var almindeligvis lavere.
- 258) RA: ADK.1767: Gård nr. 51 adkomst nr. 1
- 259) LAV: Hjelmlev.mfl. tgb. 1702 19/6 fl.3
- 260) RA: Skdb. lensregnsk. bilag, tingsvidne 1660 16/10
- 261) RA: ADK.1691: nr.55 adk. 6 1656
- 262) RA: Jyske registre 1651 22/7
- 263) RA: ADK.1691: nr.55 adk.3 1652
- 264) Danmarks kirker Århus amt Hørning kirke
- 265) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1690 20/2 fl.331
- 266) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1704 12/12 fl.283
- 267) RA: Skdb. amt jordeb.regnsk. 1662/63
- 268) LAV: Communioner Hørning kirkebog
- 269) Mesing by 1458-1767 s.40-41
- 270) RA: Skdb. len jordeb. 1624 med ændringer 1661
- 271) RA: 4. rytterregiments Kop- og Kvægskat 1678
- 272) Mesing by 1458-1767 s.40-41
- 273) LAV: Hjelmlev hrd. tgb. 1699 3/4 fl.64
- 274) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1730 26/5 fl.299
- 275) LAV: Framlev hrd. tgb. 1677 10/10 fl.231 og 1678 7/8 fl.26
- 276) RA: Skdb. amt jordeb.regnsk. 1663/64.
- 277) RA: Skdb. lensregnsk. ekstraskat bilag til udgiftsregnsk. 1646/47 og LAV: Århus by tingbog 1674 10/9 fl.21
- 278) LAV: Århus domkirke regnskab 1648/49

- 279) Danmarks kirker Århus amt bd. 2 s.800-801
- 280) RA: Jyske reg. 1651 8/1, samt Kr.skøder 1664 11/8 s.197
- 281) LAV: Århus domkirke regnsk. klokkeringning 1649 2/11
- 282) Kr.skøder 1664 11/8 s.197
- 283) LAV: Århus by tgb. 1668 18/6 fl.36
- 284) LAV: Vester Lisbjerg birks tgb. 1665 12/4 fl.14 og 10/5 fl.17
- 285) LAV: Vester Lisbjerg birks tgb. 1667 17/4 fl.31
- 286) LAV: Vester Lisbjerg birks tgb. 1669 10/3 fl.3
- 287) LAV: Århus by skftprt. 1674 9/8 fl.159
- 288) LAV: Århus Vor Frue kirke regnsk. 1673 4/2 og 28/6 samt domkirkens regnsk. klokkeringning.
- 289) Danmarks kirker Århus amt bd.3 s.1247 Århus Vor Frue kirke
- 290) LAV: Randers by tgb. 1650 23/12 fl.508
- 291) LAV: Randers by skiftebrev nr.99 1641 27/10
- 292) LAV: Århus by skftprt. 1674 9/8 fl.163 og Århus by tgb. 8/11 1677 fl.80
- 293) J. Hoffmeyer, personalhist. notits. vedr. Århus, håndskrift i Statsbiblioteket
- 294) Danmarks kirker Århus amt bd. 2 s.702-704 og s.800-801
- 295) LAV: Århus by tgb. 1672 27/6 fl.10
- 296) RA: Århusgård lensregnsk. stedsmaal Hasle hrd. 1648/49.
- 297) LAV: Århus domkirkes regnsk. og Århus by ofm.prt. 1653.
- 298) LAV: Skanderup birk tgb. 1683 29/6 fl.143
- 299) LAV: Skanderup birk tgb. 1684 30/5 fl. 182
- 300) LAV: Skanderup birk tgb. 1686 8/5 fl.150
- 301) RA: Jyske Registre C15, Indlæg nr.39/1666 30/6
- 302) LAV: Skanderup birk tgb. 1678 20/4 fl.43. Kirsten Madsdatter blev efter Clemend Clemendsens død gift med landsdommer Peder Lerche
- 303) LAV: Skanderup birks tgb. 1672 2/8 fl.216
- 304) Ældste danske kogeboog, Wormianum 1966.
- 305) LAV: Skanderup birks tgb. 1678 16/8 fl.109
- 306) LAV: Hids hrd. tgb. 1680 29/6 fl.289
- 307) LAV: Hids hrd. tgb. 1661-1665 og 1669 23/3 fl.12
- 308) LAV: Hids hrd. tgb. 1680 10/8 fl.289, 1681 10/5 fl.32, 1686 13/4 fl.30
- 309) LAV: Hids hrd. tgb. 1664 8/11 fl.143
- 310) LAV: Hids hrd. tgb. 1669 30/3 fl.15
- 311) LAV: Hids hrd. tgb. 1680 10/8 fl.289 og 1681 6/9 fl.61
- 312) LAV: Hids hrd. tgb. 1683 16/10 fl.65 og 1685 28/4 fl.181, samt Troels Dallerup: Det kongelige Rettertingsdomme og Rigens forfølgninger 1537 bd. 1 s. 15, samt Historisk tidskr. 8. række 6. bind 1915-17 s.165 f.: Thomas B. Bang Klementsfejdens Efterspil, et bidrag til bondestandens historie.
- 313) LAV: Hids hrd. tgb. 1681 6/9 fl.61
- 314) LAV: Hids hrd. tgb. 1683 28/8 fl.52, 4/9 fl.53, 16/10 fl.65, 1685 22/4 fl.177, 28/4 fl.181, 30/9 fl.233, 20/10 fl.237 og 8/12 fl.249, 1686 19/1 fl.4 og 16/2 fl.20
- 315) LAV: Hids hrd. tgb. 1680 17/8 fl.297, 7/9 fl.301, og 12/10 fl.307, 1681 8/11 fl.72, 1682 10/1 fl.81, 11/4 fl.106, 19/4 fl.111 og 2/5 fl.125
- 316) LAV: Hids hrd. tgb. 1683 23/1 fl.2, 13/2 fl.9, 24/7 fl.49, 18/9 fl.57, 13/11 fl.86, 11/12 fl.96 og 1687 1/3 fl.111
- 317) LAV: Hids hrd. tgb. 1687 1/2 fl.96, 8/3 fl.114 og 15/3 fl.118
- 318) LAV: Hids hrd. tgb. 1687 5/7 fl.151
- 319) LAV: Hids hrd. tgb. 1686 27/7 fl.53 og 7/9 fl.61 og Århus st. årbøger 1920 Chr. Heilskov Hjelmlev herred. s.85
- 320) PT. 1885 s. 67
- 321) LAV: Skanderup birk tgb. 1662 8/8 fl.41
- 322) LAV: Skanderup birk tgb. 1664 19/2 fl.137 og 1/4 fl.17
- 323) LAV: Skanderup birk tgb.1667 5/7 fl.6, 6/9 fl.34, 20/9 fl.38
- 324) LAV: Skanderup birks tgb. 1667 23/8 fl.19 og 20/9 fl.38
- 325) LAV: Århus by tgb. 1668 11/6 fl.31
- 326) RA: Skdb. amt jordeb.regnsk. stedsmaal 1667
- 327) LAV: Skanderup birks tgb. 1667 13/12 fl.75, 1668 7/2 fl.94, 1669 17/9 fl.165 og 29/10 fl.187
- 328) RA: Skdb. amt jordeb.regnsk. stedsmaal 1668
- 329) LAV: Skanderup birk tgb. 1668 27/3 fl.109
- 330) LAV: Skanderup birk tgb. 1668 7/8 fl.170
- 331) LAV: Skanderup birk tgb. 1668 27/11 fl.47
- 332) LAV: Skanderup birk tgb. 1669 9/7 fl.136
- 333) LAV: Skanderup birk tgb.1669 20/8 fl.150, Morten Worm <278>
- 334) LAV: Skanderup birk tgb. 1671 8/9 fl.140 og Århus by tgb. 1672 29/2 fl.125
- 335) LAV: Skanderup birks tgb. 1678 16/8 fl.109
- 336) Holger Rørdam: De danske og norske studenters deltagelse i Københavns forsvar mod Karl Gustav s.45 og s.155
- 337) Univ.matr. 1
- 338) ERH: Århus byarkiv skiftesager J2 1652 21/12 og LAV: Århus Ofm.prt. 1652 21/12 og Århus by skftprt. 1681 5/1 fl.324
- 339) ERH: Århus byarkiv skiftesager J2 1652 21/12, samt LAV: Århus Ofm.prt. 1652 21/12 og Skanderup birks tgb. 1669 8/10 fl.170
- 340) LAV: Århus by skftprt. 1681 5/1 fl.324
- 341) LAV: Århus by skftprt. 1681 5/1 fl.324
- 342) Guttæerne, tysk godgørerne, Sønderstoved, Nørvang hrd.
- 343) ERH. Århus byarkiv skiftesager 1652 21/12, LAV: Århus Ofm.prt. 1652 21/12 samt Århus by skftprt. 1681 5/1 fl.324
- 344) ERH. Århus byarkiv skiftesager 1652 21/12, LAV: Århus Ofm.prt. 1652 21/12 samt Århus by skftprt. 1681 5/1 fl.324
- 345) ERH. Århus byarkiv skiftesager 1652 21/12, LAV: Århus Ofm.prt. 1652 21/12 samt Århus by skftprt. 1681 5/1 fl.324
- 346) ERH. Århus byarkiv skiftesager 1652 21/12, LAV: Århus Ofm.prt. 1652 21/12 samt Århus by skftprt. 1681 5/1 fl.324
- 347) LAV: Århus borgerskabsprt. og Århus Ofm.prt. 1654 -/3
- 348) LAV: Århus Vor Frue kirkes regnskab
- 349) ERH: Århus byarkiv skiftesager J1. 1638 20/9
- 350) LAV: Århus borgerskabsprotokol
- 351) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 27/2 fl.23
- 352) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 22/10 fl.123
- 353) LAV: Gern hrd. tgb. 1665 4/3 fl.16
- 354) LAV: Gern hrd. tgb. 1665 30/9 fl.64 til 1666 21/7 fl.42
- 355) LAV: Gern hrd. tgb. 1665 19/8 fl.56
- 356) LAV: Gern hrd. tgb. 1665 9/12 fl.88 og 1666 20/10 fl.63
- 357) LAV: Gern hrd. tgb. 1668 11/4 fl.115
- 358) LAV: Gern hrd. tgb. 1671 7/10 fl.215 og Århus by tgb. 1681 4/8 fl.69
- 359) LAV: Århus by skftprt. 1672 25/11 fl.168
- 360) LAV: Århus borgerskabsprotokol
- 361) LAV: Århus by tgb. 1673 10/4 fl.55 og Århus by skftprt. 1684 7/7 fl.577
- 362) LAV: Århus Vor Frue regnskabsbog og Kofod
- 363) Kofod
- 364) LAV: Århus by tgb. 1680 26/8 fl.7
- 365) Kofod
- 366) LAV: Skanderup birks tgb. 1669 8/10 fl.170
- 367) LAV: Århus by tgb. 1669 9/9 fl.35
- 368) LAV: Århus by skftprt. 1671 22/3 fl.31 og 1686 20/11 fl.168
- 369) LAV: Skanderup birks tgb. 1669 8/10 fl.170
- 370) LAV: Skanderup birks tgb. 1669 8/10 fl.170, Gern hrd. tgb. 1672 9/3 fl.21 og Århus by tgb. 1671 fl.12/1 fl.13
- 371) LAV: Århus by tgb. 1672 29/2 fl.125
- 372) ERH: Århus byarkiv skiftesager J2 1651 17/11

- 373) LAV: Framlev hrd. tgb. 1665 15/3 fl.27 og 1666 24/10 fl.82
 374) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 17/6 fl.84 og 1665 8/3 fl.26, 15/11 fl.100 28/3 fl.24
 375) LAV: Framlev hrd. tgb. 1661 1/5 fl.78, 1662 6/8 fl.109, 1663 1/7 fl.92, 1664 10/2 fl.15, 27/7 fl.73, 1666 7/3 fl.17, 1674 2/12 fl.27, 1678 6/2 fl.4, 1696 26/2 fl.27, 17/3 fl.31, og 1/4 fl.34
 376) LAV: Randers by tgb. 1678 9/9 fl.113
 377) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1649/50
 378) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 14/10 fl. 113
 379) LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 16/4 fl.51
 380) LAV: Framlev hrd. tgb. 1661 1/5 fl.78, 1664 10/2 fl.15, 27/7 fl.73, 1665 21/6 fl.62 1666 7/3 fl.17, 1674 2/12 fl.27
 381) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 4/2 fl.19, 1664 6/4 fl.42, 11/5 fl.53 og 1663 1/7 fl.91
 382) LAV: Framlev hrd. tgb. 1664 10/2 fl.15, 27/7 fl.73, 1665 21/6 fl.62 og 1666 7/3 fl.17, 9/5 fl.33, 1668 25/6 fl.7 1674 2/12 fl.27 og 1676 19/1 fl.130
 383) LAV: Lyngbygård skftprt. (1719), 1708 8/2 fl.4
 384) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 28/1 fl.16
 385) LAV: Framlev hrd. tgb. 1661 1/5 fl.78, 1662 6/8 fl.109. 1663 1/7 fl.92, 1664 10/2 fl.15, 1666 14/3 fl.21 og 1678 6/2 fl.4
 386) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/3 fl.33 og RA: ADK.-1691 (afskrift ved Ole Bech Knudsen)
 387) LAV: Framlev hrd. tgb. 1661 1/5 fl.78, 1662 6/8 fl.109, 1663 1/7 fl.92, 1664 10/2 fl.15, 1674 2/12 fl.27 og 1678 6/2 fl.4
 388) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1702 17/5 fl.436
 389) LAV: Lyngbygård skftprt. 1708 (1719 med ældre skifter indskrevet)
 390) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 1/7 fl.92, 1664 10/2 fl.15
 391) RA: Skdb. lensregnsk. stedsmaal 1634/ 35 og Skdb. amt jordeb.regnsk. stedsmaal 1663/64
 392) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 28/3 fl.24 og 9/5 fl.33
 393) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 27/6 fl.45, 9/8 fl.59 og 29/8 fl.65
 394) LAV: Framlev hrd. tgb. 1665 29/11 fl. 110 og 1666 14/3 fl.20
 395) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 19/12 fl. 111
 396) LAV: Framlev hrd. tgb. 1667 22/5 fl.40, 3/7 fl.52, 1668 28/10 fl.31 og 16/12 fl.40
 397) LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 25/6 fl.7
 398) LAV: Framlev hrd. tgb. 1677 18/4 fl. 197
 399) LAV: Framlev hrd. tgb. 1678 6/2 fl.4
 400) LAV: Djurs Sønder hrd. tgb. 1693 22/9 fl.220 og Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 1/4 fl.34 (se <160>)
 401) LAV: Framlev hrd. tgb. 1661 1/5 fl.78, 1662 6/8 fl.109, 1663 1/7 fl.92, 1664 10/2 fl.15, 1674 2/12 fl.17, 1678 6/2 fl.4, Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 1/4 fl.34
 402) LAV: Djurs Sønder hrd. tgb. 1693 22/9 fl.220
 403) LAV: Framlev hrd. tgb. 1661 1/5 fl.78, 1662 6/8 fl.109
 404) LAV: Framlev hrd. tgb. 1678 6/2 fl.4
 405) LAV: Landeværnsruller Frb. 1700
 406) LAV: Framlev hrd. tgb. 1675 20/1 fl.32 og Århus by tgb. 1686 4/2 fl.158
 407) LAV: Framlev hrd. tgb. 1677 18/4 fl.197 og Århus by tgb. 1689 3/10 fl.223
 408) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 24/10 fl.82
 409) LAV: Framlev hrd. tgb. 1661 20/3 fl.40
 410) LAV: Framlev hrd. tgb. 1675 10/2 fl.36
 411) LAV: Framlev hrd. tgb. 1677 18/4 fl.197
 412) LAV: Framlev hrd. tgb. 1670 9/2 fl.8 og Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27, 1697 19/5 fl.11, 2/6 fl.122 og 15/12 fl.165
 413) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 16/6 fl.124
 414) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1712 1/6 fl.246
 415) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 12/8 fl.102, 1664 7/9 fl.99.
 416) LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 21/5 fl.74
 417) LAV: Framlev hrd. tgb. 1677 7/3, 18/4 fl.197
 418) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 1/9 fl.150 og 22/9 fl.154
 419) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 12/8 fl.101
 420) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1698 13/4 fl.180 og 4/5 fl.185
 421) LAV: V. Lisbjerg birks tgb. 1665 27/9 fl.36
 422) LAV: V. Lisbjerg birks tgb. 1669 24/11
 423) RA: Århusgård lensregnsk. 1634/35.
 424) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 12/8 fl.101 og Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27, 1/4 fl.34 og 1698 13/4.180, 4/5 fl.185
 425) RA: Frb. amtstue præstemandtal til kop- og kvægskatten 1678 og LAV: Frb landeværnsrulle 1700
 426) LAV: Frb. fstprt. 1733 30/6 fl.59 og 1737 9/3 fl.91
 427) RA: Skdb. amt jordeb.regnsk. stedsmaal 1662/63
 428) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 12/8 fl.101
 429) RA: Skdb. amt jordeb.regnsk. stedsmaal 1663/64
 430) LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 20/5 fl.134 og 1/7 fl.12
 431) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 2/6 fl.122
 432) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 15/12 fl.166
 433) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27, 1697 19/5 fl.119, 1698 13/4 fl.180 og 4/5 fl.185
 434) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1700 11/8 fl.355
 435) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27 og 1/4 fl.34
 436) LAV: Djurs Sønder hrd. tgb. 1693 22/9 fl.220
 437) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 2/6 fl.122
 438) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 26/5 fl.121 og 23/6 fl.128
 439) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1730 26/5 fl.299
 440) LAV: Framlev- Gern hrd. tgb. 1697 2/6 fl.122 15/12 fl.166
 441) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 12/8 101, Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27, 1/4 fl.34, 1697 19/5 fl.119, 1698 13/4 fl.180 og 4/5 fl.185
 442) Salmonsens leksikon
 443) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 31/3 fl.107
 444) LAV: Skdb.-Åkær amt landeværnsmandtal (B5C-229)
 445) LAV: Århus bispearkiv tamperretsprotokol 1685 10/6
 446) som har Anders True - giver ingen mening, men at Anders Christensen (True) var gift 2. gang med Dorte Lauritsdatter, som der står i begyndelsen af teksten, berkræftes af skiftet efter ham i Skdb. rytdistr. 1727 28/2 fl.69
 447) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1712 3/10 fl.362
 448) LAV: Framlev hrd. tgb. 1675 13/1 fl.31
 449) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 4/11 fl.79 og RA: ADK. 1767: Gård 71 adk. 2
 450) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 172712/12 fl.93, 1729 27/1 fl.187
 451) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 16/9 fl.74 og RA: ADK. 1767: Gård 71 adk.3 1709
 452) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1689 21/6 fl.311
 453) RA: ADK.1691: Nr.28 (afskrift ved Ole Bech Knudsen)
 454) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1708 19/12 fl.437
 455) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1714 4/7 fl.497
 456) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1727 28/2 fl.69
 457) RA: 4. rytterregiments kop- og kvægskat 1678
 458) RA: ADK.1767: Gård 71 adk.1 1687
 459) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt.1695 19/12 fl.84 og 1729 22/3 fl.214
 460) RA: 4. Rytterregiments kop- og kvægskat 1678
 461) RA: 4. rytterregiments kop- og kvægskat 1678
 462) LAV: Framlev hrd. tgb. 1671 12/7 fl.120
 463) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 1/4 fl.34
 464) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27
 465) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 1/9 fl.150, 22/9 fl.154, 1698 13/4 fl.180

- 466) LAV: Djurs Sønder hrd. tgb. 1693 22/9 fl.220
 467) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1705 12/8 fl.181, 26/8 fl.185, og 7/10 fl.196
 468) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1715 6/3 fl.549, 20/3 fl.553, 3/4 fl.554, 17/4 fl.563 og 1/5 fl.565
 469) LAV: Frb. godsarkiv skøde Borum mølle
 470) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 6/2 fl.27, 19/5 fl.119, 1697 1/9 fl.150, 1698 13/4 fl.180, 1700 5/5 fl.340, fl.341
 471) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1730 26/5 fl.299
 472) Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 17/3 fl.106
 473) Framlev-Gern hrd. tgb. 1701 4/5 fl.396, 11/5 fl.397, 26/10 fl.420
 474) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1722 29/1 fl.78
 475) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27 og 1697 22/9 fl.154 1698 13/4 fl.180, 4/5 fl.185 5/5, 1700 fl.340 og fl.341
 476) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1722 29/1 fl.78
 477) LAV: Lyngbygårds fæstebreve 1736 6/8
 478) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1698 13/4 fl.180, 4/5 fl.185, 1700 14/4 fl.335 og 5/5 fl.340 og fl.341
 479) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27, 1698 13/4 fl.180, 4/5 fl.185, 1700 14/4 fl.335 og 5/5 fl.340 og fl.341
 480) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1722 29/1 fl.78
 481) LAV: Århus Vor Frue kirkes regnskab 1702
 482) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27, 1697 22/9 fl.154, 1698 13/4 fl.180, 1700 5/5 fl.340 og fl.341
 483) LAV: Århus Vor Frue kirkes regnskab 1704
 484) LAV: Århus by, skøde-panteptr. 1705 15/10 fl.228
 485) LAV: Århus borgerskabsprotokol
 486) LAV: Århus by skftprt. 1720 29/1 fl.38
 487) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 26/2 1696 fl.27 og 1697 22/9 fl.154, 1698 13/4 fl.180 1700 5/5 fl.340 og fl.341
 488) LAV: Lyngbygård fæstebreve 1719
 489) LAV: Lyngbygård skftprt. 1714 fl.10
 490) LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 25/6 fl.7 og 9
 491) LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 23/7 fl.103, 1663 15/4, fl.58 22/4, fl.20 1665 22/2 fl.60 og 21/6 fl.62

FEMTE SLÆGTLED

- 1) LAV: Hjerm hrd. gejstl. skftprt. 1687 16/9 fl.12
- 2) Qvistgaard
- 3) Kirkehistoriske saml. 3 rk. 6 bd. og Qvistgaard
- 4) Paul Nedergaard: Præstehist.saml. 1. s.267
- 5) RA: Jyske registre: 1675 27/1
- 6) LAV: Ribe stifts landemodeprt. 1681 12/10 fl.156
- 7) RA: Jyske registre 1686 9/1 fl.133
- 8) O. Nielsen: Historisk-topografiske efterretninger om Skodborg og Vandfuld herreder
- 9) LAV: Hjerm hrd.gejstl. skftprt. 1687 16/9 fl.12, 1688 21/8 fl.15
- 10) O. Nielsen: Historisk-topografiske efterretninger om Skodborg og Vandfuld herreder
- 11) Kirkehistoriske saml 3 rk 6 bd., samt Univ.matr. 1
- 12) Qvistgaard
- 13) Qvistgaard
- 14) Qvistgaard
- 15) LAV: Hjerm hrd. gejstl. skftprt. 1687 16/9 fl.12
- 16) Chr. Heilskov: En gammel Herredsfogedslægt fra Borum, Østjysk Hjemstavnsforenings 18 årsskrift 1944 s.109-116
- 17) Hofmans Foundationer 3 s.162, 165 og 170
- 18) RA: Sjællandske Registre 1684 nr.66 fl.464. Meddelt af Ole Bech Knudsen.
- 19) LAV: Århus stift landemodeprt. 1686 5/5 fl.148 og Skdb. amt skiftebreve 1721 og Trap 4. bd.7 s.346
- 20) Jubellærere I s.271
- 21) Dansk Biografisk leksikon 1933 s.191 (Ahasverus Bartholin), Wiberg og Danmarks Adels Årbog 1932 II, s.139: De ikke adelige Bartholiner.
- 22) Cawallin bd. IV s.128
- 23) Dansk Biografisk Leksikon 1933 s.191(Ahasverus Bartholin) og Danmarks Adels Årbog 1932 II, s.139 (De ikke adelige Bartholiner)
- 24) Cawallin bd. bd. II s.217
- 25) Cawallin bd. IV s.94
- 26) Cawallin bd. IV s.101
- 27) Univ.matr. 1 s.323
- 28) Univ.matr. 1 s.323 og Cawallin bd. I s 344
- 29) Cawallin bd. I s 344
- 30) Univ.matr.1 s.316
- 31) Torben Glahn: Soraner-biografier 1584-1737
- 32) Univ.matr.1 s.316 og 332 og Rhode s. 413
- 33) Torben Glahn: Soraner-biografier 1584-1737
- 34) LAK: Falsters sdr. hrd. gejstl. skftprt. 1696 14/8 fl.271
- 35) Rhode
- 36) LAK: Falsters sdr. hrd. gejstl. skftprt. 1695 12/2 1695 fl.228
- 37) LAK: Falster sdr. hrd. gejstl. skftprt. 1696 14/8 fl.271
- 38) Torben Glahn: Soraner-biografier 1584-1737
- 39) Rhode
- 40) LAK: Falster sdr. hrd. gejstl. skftprt. 1696 14/8 fl.271
- 41) Torben Glahn: Soraner-biografier 1584-1737
- 42) Univ.matr. 2, Wiberg bd.1 s.134 og Danmarks kirker
- 43) RA: Sjællandske tegnelser ægteskabsbev. 1664 10/9 fl.408 til Andreas Lowsen og Lisabeth afg. Jørgen Andersens.
- 44) Univ.matr. 2, samt Wiberg
- 45) LAK: Bjæverskov hrd. gejstl. skftprt. 1677 8/1 fl.3
- 46) LAK: Bjæverskov hrd. gejstl. skftprt. 1686 6/10 fl.25
- 47) Univ.matr. 2
- 48) Kirkehistoriske saml. 1 bd. 1849-1852: J.F. Fenger Præsteenken og Præsteembedet s.284
- 49) Framlev-Gern hrd. tgb. 1701 20/1 fl.408
- 50) PT. 1.rk. bd.2, 1881- s.201 9.rk.2 1928 s.
- 51) Trap 4. bd.7 s.204
- 52) LAV: Århus by tgb. 1667 2/11 fl.88
- 53) LAV: Århus rådstueretsprotokol 1672 5/12 fl.6
- 54) LAV: Randers by tgb. 1672 15/1 fl.12
- 55) RA: Jyske registre 1681 7/6
- 56) LAV: Århus by tgb. 1669 11/3 fl.120
- 57) LAV: Århus by tgb. 1674 13/8 fl.15
- 58) LAV: Århus by tgb. 1669 26/3 fl.127
- 59) LAV: Framlev hrd. tgb. 1676 12/1 fl.126
- 60) Bibl. Danica og LAV: Hads hrd. tgb. 1663 4/5 fl.67
- 61) LAV: Galtens hrd. gejstl. skftprt. 1689 4/4 fl.36
- 62) LAV: Galtens hrd. gejstl. skftprt. 1720 4/6 fl.210
- 63) LAV: Galtens hrd. gejstl. skftprt. 1689 4/4 fl.36
- 64) LAV: Viborg by skøde-panteptr. 1694 30/11 og 1695 18/5
- 65) LAV: Viborg Ofm.prt (OFM 53) 1697 9/11
- 66) LAV: Århus tgb. 1672 19/12 fl.31
- 67) LAV: Århus tgb. 1673 10/4 fl.55, 17/4 fl.56, 29/5 fl.72, 10/7 fl.84, 9/10 fl.109
- 68) LAV: Århus tgb. 1674 29/1 fl.126
- 69) LAV: Århus tgb. 1673 26/6 fl.78
- 70) LAV: Sabro hrd. tgb 1661 16/5 fl.49, Århus tgb. 1667 26/9 fl.69, 1671 21/12 fl.110 og 1674 9/7 fl.9
- 71) LAV: Århus tgb. 1676 28/9 fl.20
- 72) LAV: Århus tgb. 1677 22/3 fl.43
- 73) LAV: Århus tgb. 1681 27/10 fl.85
- 74) LAV: Århus tgb. 1683 8/3 fl.160, 16/8 fl.189 20/9 fl.3 og fl.6
- 75) LAV: Århus tgb. 1689 11/4 fl.187, 2/5 fl.193,1693 31/8 fl.47

- 76) Danmarks kirker Århus amt bd. 2
77) LAV: Skanderup birks tgb. 1669 10/9 fl. 162 og 1678 25/10 fl. 126
78) LAV: Århus by skftprt. 1693 20/7 fl. 498
79) LAV: Århus Vor Frue kirkes regnskab 1692 og 1723
80) LAV: Framlev hrd. tgb. 1676 12/1 fl. 126
81) LAV: Århus Vor Frue kirkes regnskab
82) Erna Lorenzen: Folks tøj i og omkring Århus 1675-1860
83) Ordbog over det ældre danske sprog
84) Peder Hald: Maleriets teknik
85) Finn Lynggaard: Keramisk Håndbog
86) Salmonsens leksikon
87) Ældste danske kogebog 1616 udgiver Wormianum
88) Salmonsens leksikon
89) Johan Lange Danmarks plantnavne
90) LAV: Århus by tgb. sagen behandles under <232> se der.
91) LAV: Århus by skftprt. 1684 13/2
92) LAV: Århus Ofm.prt. 1684
93) PT. 7. rk. bd.2 1917 s.14
94) LAV: Århus by skftprt. 1674 fl.230
95) LAV: Århus by skøde-panteprt. 1684 7/8 fl.47, 1690 26/3 fl.11
96) LAV: Århus by tgb. 1689 10/5 fl.193
97) LAV: Århus by skøde-panteprt. 1684 30/1 fl.185
98) LAV: Århus skøde-panteprt. 1688 16/5, 25/5 fl.170, og 1689 12/9 fl.2
99) LAV: Århus skøde-panteprt. 1700 7/2 fl.155, 1701 3/2 fl.166
100) LAV: Århus domkirkes regnskabsbog 1698-1711
101) LAV: Århus domkirkes regnskabsbog 1710/11
102) LAV: Århus skøde-panteprt. 1700 28/10 fl.236
103) LAV: Århus skøde-panteprt. 1706 4/4 fl.234
104) LAV: Århus skøde-panteprt. 1708 (27/1) fl.264
105) LAV: Vor-Nim hrd. tgb. 1708 7/10 fl.286 og 14/10 287.
106) LAV: Vor-Nim hrd. tgb. 1709 8/2 fl.
107) LAV: Vor-Nim hrd. tgb. 1711 2/5 fl.106
108) LAV: Århus Vor Frue kirkes regnsk. 1713 12/6 og 1724 15/3
109) LAV: Viborg landsting skøde-panteprt. 1724 15/5 fl.704
110) RA: Frisenborg amts skatteregnskab, præstemantal 1678 og LAV: Framlev hrd. tgb.1661 20/3 fl.38
111) LAV: Frb. birk tgb. 1687 18/5 fl.2
112) LAV: Frb. birk tgb. 1687 18/5 fl.2 og RA: Frisenborg amts skatteregnskab, præstemantal 1678
113) LAV: Allinggårds fæsteprotokol 1697 20/3
114) H.U. Ramsing: Københavns ejendomme 1377-1728 Frimands kvarter
115) LAV: Hids hrd. tgb. 1712 29/2 (meddelt af Jens Mandrup Frandsen)
116) Kbh. Stadsarkiv borgerskabsprotokol (meddelt af Ingrid Hegvad)
117) LAK: Københavns skiftekommissions forseglingsprt. 1711-1712 bd.3 (meddelt af Ingrid Hegvad)
118) Kbh. Stadsarkiv, uddrag af skiftekommissionsskifter på sedler 1713 9/2 (meddelt af Ingrid Hegvad)
119) LAV: Hids hrd. tgb. 1712 29/2 samt H.U. Ramsing Københavns ejendomme 1377-1728 Rosenborg kvarter.
120) LAK: Skiftekommissions forseglingsprt. 1711-1712 bd.3 (meddelt af Ingrid Hegvad)
121) Kbh. Stadsarkiv, uddrag af skiftekommissionsskifter på sedler (meddelt af Ingrid Hegvad) og H.U. Ramsing: Københavns ejendomme 1377-1728 Frimands kvarter
122) Kbh. Stadsarkiv, uddrag af skiftekommissionsskifter på sedler 1713 9/2 (meddelt af Ingrid Hegvad)
123) H.U. Ramsing Københavns ejendomme 1377-1728 Strand kvarter. matr.81
124) Statsbibl. Skøde i Århus mølles arkiv håndskr.saml. nr.546
125) Statsbibl. Skøde i Århus mølles arkiv håndskr.saml. nr.545
126) PT. 7.rk. 1.bd. s.41
127) LAV: Århus by tgb. 1680 13/5 fl.181.1681 8/9 fl.75, 1682 9/3 fl.105 samt Statsbibl. Århus mølles arkiv
128) LAV: Viborg landst. skøde-panteprt. 1696 25/8
129) LAV: Århus Vor Frue kirke regnskab
130) LAV: Viborg landst. skøde-panteprt. 1709 23/1
131) LAV: Viborg landst. skøde-panteprt. 1697 22/6
132) Univ.matr. 2 samt Wiberg
133) PT. 6.rk. 5.bd. s.138 og 7.rk. 1.bd. 1943 s.43
134) Statsbibl. Skøde i Århus mølles arkiv håndskr.saml. nr.545
135) Statsbibl. Skøde i Århus mølles arkiv håndskr.saml. nr.546 og Danmarks Amtsforvaltere.
136) Statsbibl. Skøde i Århus mølles arkiv håndskr.saml. nr.545 og Johan Jørgensen: Rentemester Henrik Müller s.132 (I Helsingør Skt. Cathrine kirkebog nævnes det ved Elise S. v. d. Pforts bryllup 1701, at hun var den ældste datter, så der må være en fejl i J.C.W. Hirsch: Fortegnelse over danske og norske officerer, som nævner datter nr. 2 Charlotte Justine v. d. Pfort som født 6/7 1678).
137) Biografisk leksikon 1934
138) Statsbibl. Skøde i Århus mølles arkiv håndskr.saml. nr.545
139) PT. 7 rk. bd.1 s.32 og bd.4 s.134 Henry Bruun: Danmarks Amtsforvaltere 1660-1748, Koldinghus amt (Vejle amt).
140) LAV: Kolding by skøde-panteprt.
141) LAV: Viborg landst. skøde-panteprt. 1703 fl.293
142) Skibet kirkebog
143) Vejle amts årbog 1934
144) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1730 31/10 fl.327
145) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1682 26/5 fl.39
146) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30/9 fl.18
147) Erik Broch: Selvejjet i Hids herred, Viborg amts årbog 19
148) LAV: Hids hrd. tgb. 1662 12/2 fl.15 og 16
149) LAV: Hids hrd. tgb. 1662 22/4 fl.45
150) LAV: Hids hrd. tgb. 1662 2/4 fl.39 og 1665 24/1 fl.
151) LAV: Hids hrd. tgb. 1670 7/6 fl.83
152) LAV: Hids hrd. tgb. 1677 6/2 fl.15
153) LAV: Hids hrd. tgb. 1679 1/7 fl.227
154) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30 fl.18
155) LAV: Hids hrd. tgb. 1681 14/6 fl.40, 26/7 fl.48
156) LAV: Hids hrd. tgb. 1682 7/11 fl.162 og 28/11 fl.163
157) LAV: Hids hrd. tgb. 1683 6/2 fl.4
158) LAV: Hids hrd. tgb. 1682 7/11 fl.162, 1683 6/2 fl.5
159) LAV: Hids hrd. tgb. 1686 23/3 fl.26
160) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30/9 fl.18
161) LAV: Skdb. rytdistr. skifteprotokol 1682 12/10 fl.40
162) LAV: Ry birks tgb. 1680 30/9 fl.18
163) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30/9 fl.18
164) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139, 1680 30/9 fl.18 og RA: 4. rytterregiments ekstraskatter 1678-88
165) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30/9 fl.18
166) RA: 4. rytterregiments ekstraskatter 1678-88 LAV: Ry birks tgb.1679 6/11 fl.139 og 1680 30 fl.18
167) RA: ADK.1767: Gård 131 skøde 2. 1703 13/12
168) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1699 19/7 fl.334
169) Danske lov 6.6.21: Den, som sig selv ombringer, have sin hovedlod forbrudt til sit herskab, og må ej begraves i kirken eller på kirkegård, medmindre han gør det i sygdom og raseri.
170) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1699 18/9 fl.110
171) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1699 23/11 fl.354
172) LAV: ADK.1691 og ADK.1767: gård 106 skøde 1, 1632 26/5
173) LAV: ADK.1691 og ADK.1767: gård 106 skøde 1, 1632 26/5

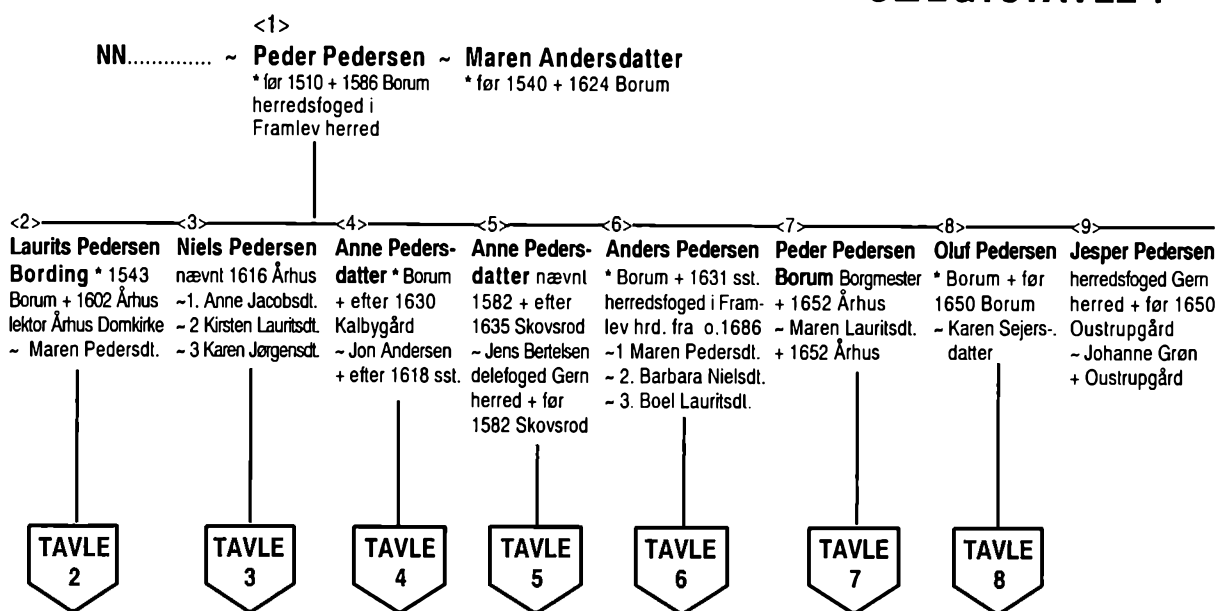
- 174) LAV: Skanderup birks tgb. 1682 22/9 fl.52
 175) LAV: ADK.1691 og ADK.1767: gård 106 skøde 1, 1632 26/5
 176) LAV: Skdb. rytdistr. skifteprotokol 1698 28/5 fl.244
 177) LAV: Skanderup birk tgb. 1684 5/12 fl.18
 178) LAV: Skanderup birk tgb. 1686 16/7 fl.161
 179) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1698 28/5 fl.244
 180) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1701 12/9 retssag mod Rasmus Sørensen Ydes arvinger (se Mesing by 1458-1767 s.57)
 181) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1705 24/8 fl.241, samt Skdb. rytdistr. sessionsprt. 1705 fl. 254
 182) RA: Skanderborg- Åkær amts ekstraskatteregnskaber 1718
 183) LAV: Skanderup birks tgb. 1662 14/2 fl.15
 184) LAV: Framlev hrd. tgb. 1664 23/11 fl.124 og 1665 17/5 fl.48
 185) RA: Skanderborg lensregnsk. stedsmaal 1659 6/9
 186) LAV: Det Skdb. distr. justitsprt. 1756 18/11 fl.804 ff (se Mesing by 1458-1767 s.40-41)
 187) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30 fl.18
 188) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1701 12/9 fl.213
 189) LAV: Skdb. rytdistr. skifteprotokol 1697 25/9 fl.225
 190) LAV: Ry birks tgb. 1661 4/7 fl.6
 191) RA: 4. rytterregiments ekstraskatteregnskaber 1678-88
 192) RA: Skanderborg lensregnsk. 1659 og Skdb. amt jordeb.regnsk 1662 Stedsmaal
 193) LAV: Det Skdb. distr. tgb. 1756 18/11
 194) Mesing by 1458-1667
 195) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1708 16/7 fl.132
 196) LAV: Skanderup birks tgb. 1671 3/3 fl.41
 197) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30 fl.18
 198) LAV: Skanderup birks tgb. 1664 4/11 fl.47
 199) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1691 18/8 fl.401 og fstprt. 1695 5/11 fl.102
 200) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30 fl.18
 201) LAV: Ry birks tgb. 1680 30/9 fl.18
 202) RA: 4. rytterregim. kop- og kvægskatteregnskab 1678-88
 203) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30/9 fl.18
 204) LAV: Skdb. rytdistr. fæsteptokol 1696 4/6 fl.117
 205) LAV: Ry birks tgb. 1679 6/11 fl.139 og 1680 30/9 fl.18
 206) LAV: Skanderup birks tgb. 1664 4/11 fl.47
 207) LAV: Framlev hrd. tgb. 1671 8/11 fl.139
 208) LAV: Framlev hrd. tgb. 1678 22/5 fl. 14
 209) LAV: Gern hrd. tgb. 1679 8/2 fl.20
 210) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 19/3 fl.35
 211) LAV: Ry birks tgb. 1673 12/6 fl.11.
 212) LAV: Gern hrd. tgb. 1677 28/4 fl.232
 213) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 19/3 fl.35
 214) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 19/3 fl.35
 215) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 19/3 fl.35
 216) LAV: Gern hrd. tgb. 1672 6/12 fl.164
 217) LAV: Gern hrd. tgb. 1664 19/3 fl.35
 218) LAV: Gern hrd. tgb. 1679 8/2 fl.20 og RA: 4. rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.
 219) LAV: Gern hrd. tgb. 1667 10/8 fl.48 og Århus Vor Frue kirkes regnskab 1669 1/9
 220) ERH: Århus byarkiv skiftesager 1646 30/9 skifte eft. Anne Nielsdatter. LAV: Århus by skftprt. 1692 7/7 fl.673 skft. eft. barnløs søster Sille Andersdatter.
 221) LAV: Århus tgb.1668 5/3 fl.134 og 21/5 fl.22
 222) LAV: Århus tgb. 1668 5/3 fl.134, Gern hrd. tgb. 1679 1/2 fl. 6
 223) LAV: Gern hrd. tgb. 1671 29/7 fl.201
 224) LAV: Århus tgb. 1671 3/8 fl.70
 225) LAV: Gern hrd. tgb. 1672 9/3 fl.28 og Framlev- Gern hrd. tgb 1699 27/9 fl.304 fremlagt krobevilling fra 1675
 226) LAV: Gern hrd. tgb. 1674 19/12 fl.11, 1676 20/5 fl.155, 1677 28/4 fl.232
 227) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1705 20/5 fl.149
 228) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1705 13/5 fl.148
 229) Edv. Egeberg: Linå sogn i gamle Dage. (Århus Stifts historiske Årbog 1928 s.9)
 230) LAV: Skanderup birk tgb. 1669 20/8 fl.153
 231) LAV: Hads hrd. tgb. 1666 18/4 fl.41 og 3/12 fl.136
 232) LAV: Hads hrd. tgb. 1667 8/7 fl.66 og Skanderup birk tgb 1669 20/8 fl.150
 233) Jyske lov 1. bog kap. 20: Kvindes mand i enkebo, der ej selv har hovedlod, haver hun børn, og vorder han ej lagt i fællig, eller og vorder lyst og forkyndet til tinge, ham at være lagt i fællig. Den time, de skulle skifte, da skulle børn vide med nævn i køn, hvor meget deres stedfar førte ind, og så meget tager han først ud, og siden skiftes boskab dem imellem, som de var i fællig, før end han blev deres stedfar og fanger han ej mere end sin kones lod.
 234) LAV: Skanderup birk tgb 1669 16/7 fl.138
 235) LAV: Hads hrd. tgb. 1667 22/4 fl.33 og 29/4 fl.36
 236) LAV: Gern hrd. tgb. 1668 10/10 fl.44, 7/11 fl.50 og 1669 13/2 fl.12
 237) LAV: Gern hrd. tgb. 1672 25/5 fl.43 og Skanderup birk tgb. 1683 23/2 fl.115
 238) LAV: Gern hrd. tgb. div. år se noter for hendes søskende
 239) LAV: Gern hrd. tgb. 1668 10/10 fl.44
 240) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 13/2 fl.12 og 8/5 fl.59
 241) LAV: Gern hrd. tgb. 1669 4/9 fl.135 og 20/11 fl.149
 242) LAV: Vib. landst. skøde og panteptr. 1672 (71-73 11/3) fl 84-87 og RA: Højesteret, stævningebog 1670 nr. 21 fl.76-77, højesteretsprotokol (dvs. voteringsprotokol) litra B 1670 fl.109, dombog 1670 2. bind fl.805-14 (Slutningsbog 1670 fl. 62 højesteretsdommen 11/8 1670 over Bertel Worm og Søren Jensen, *samme ordlyd som i dombogen*) efter afskrifter ved Ole Bech Knudsen.
 243) LAV: Gern hrd. tgb. 1676 11/11 fl.212, 1677 21/4 fl.230 og 1677 14/7 fl.247
 244) LAV: Gern hrd. tgb. 1678 6/4 fl.13, 1679 1/3 fl.23 og 17/5 fl.37
 245) LAV: Gern hrd. tgb. 1681 12/2 fl.60
 246) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1695-1707
 247) LAV: Dronningborg m.fl. amters skftprt. 1719 11/10
 248) LAV: Gern hrd. tgb. 1681 12/2 fl.60
 249) LAV: Gern hrd. tgb. 1673 14/6 fl.133
 250) LAV: Gern hrd. tgb. 1674 28/3 fl.171
 251) LAV: Nibe birks tgb. 1678 23/11 fl.74
 252) LAV: Nibe birks tgb. 1679 3/11 fl.170 og Gern hrd. tgb. 1681 12/2 fl.60
 253) LAV: Århus stifts kaldsprotokol 1665 30/7
 254) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 15/9 fl.152
 255) LAV: Hads hrd. tgb. 1663 19/1 fl.7 og 23/3 fl.47
 256) LAV: Gern hrd. tgb. 1670 26/11 fl.123
 257) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1698 12/1 fl.166 og 2/3 fl.173
 258) LAV: Gern hrd. gejstl. justitsprt. 1698 fl.5 og Framlev-Gern hrd. tgb. 1698 27/7 fl.201 og 10/8 fl.205
 259) LAV: Gern hrd. gejstl. justitsprt. 1701 17/10 fl.10
 260) PT. 9 rk. bd.4 s.150
 261) LAO: Assens by skftprt. 1719 14/9 fl.
 262) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1699 7/6 fl. 279
 263) LAV: Jost Madsen Brøchners indestående arv i skifte efter hans stedmor Maren Pedersdatter Karmarch, Randers by skftprt. 1711 16/2 fl.69

- 264) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1707 30/11 fl.333
 265) RA: Skanderborg amt familieskat 1672
 266) LAV: Århus tgb. 1677 4/10 fl.76, 1688 14/6 fl.119 Univ.matr.2
 267) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1706 6/10 fl.257
 268) LAV: Framlev hrd. tgb. 1676 2/11 fl.168 og 8/11 fl.170
 269) LAV: Gern hrd. tgb. 1671 7/1 fl.133
 270) Wiberg
 271) LAV: Århus bispearkiv landemodeprt. 1669 13/10 fl.73
 272) LAV: Århus stifts kaldsbreve 1669 8/6 fl.10
 273) LAV: Århus by tgb. 1685 6/8 fl.118
 274) H. Friis-Petersen: Stamtavle over Familien Friis fra Århus (1946) og Wiberg
 275) RA: Skanderborg amt familieskat 1672
 276) RA: Skanderborg amt familieskat 1672
 277) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1683 21/12 fl.77
 278) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1696 5/8 fl.154
 279) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1687 27/9 fl.246, 1707 17/12 fl.123
 280) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1712 21/5 fl.429
 281) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1702 20/9 fl.134
 282) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1712 21/5 fl.429
 283) LAV: Gern hrd. tgb. 1681 19/2 fl.62
 284) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb 1708 16/7 fl.132
 285) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1726 26/10 fl.229
 286) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1701 3/2 fl.387
 287) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1701 30/3 fl.392
 288) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1710 10/9 fl.102
 289) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1724 15/12 fl.192
 290) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1765 10/7 fl.461
 291) LAV: Skdb. rytdistr skftprt. 1720 19/7 fl.12
 292) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1726 7/3 fl.10
 293) LAV: Gern hrd. tgb. 1679 27/9 fl.73
 294) RA: 4. rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678-88
 295) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1762 1/3 fl.137
 296) LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 21/5 fl.74
 297) LAV: Framlev hrd. tgb. 1666 5/12 fl.104 og 1668 11/3 fl.116
 298) LAV: Framlev hrd. tgb. 1671 21/9 fl.132
 299) LAV: Framlev hrd. tgb. 1674 29/7 fl.5
 300) LAV: Framlev hrd. tgb. 1674 2/12 fl.26 og 9/12 fl.28
 301) LAV: Framlev hrd. tgb. 1674 2/12 fl.26
 302) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
 303) LAV: Framlev hrd. tgb. 1674 2/12 fl.26
 304) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
 305) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
 306) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1709 21/8 fl.26
 307) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1726 26/10 fl.229
 308) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
 309) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1698 18/11 fl.182
 310) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1749 24/10 fl.73
 311) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1698 16/2 fl.172 og 9/3 fl.175
 312) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1706 14/4 fl.228 og Aarhus stifts årbog 1938, S. Leth Danielsen: Oustrupgaard og dens Beboere gennem 400 Aar s.12-13
 313) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1736 7/12 fl.181
 314) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1736 7/12 fl.181
 315) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1739 14/11 fl.160
 316) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
 317) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 20/5 fl.40
 318) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1713 10/7 fl.71
 319) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1695 14/1 fl.18
 320) LAV: Skdb.-Åkær amts landeværnsmandtal 1700
 321) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1724 15/12 fl.191
 322) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1692 2/3 fl.34
 323) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1704 28/3 fl.53, samt Skdb. rytdistr. sessionsprotokol 1694,98,1703 og 1704.
 324) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1692 21/3 fl.35
 325) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1708 23/7 fl.133
 326) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1698 4/7 fl.24
 327) RA: Frb. amtstue ekstraskat 1678 præstemandtal.
 328) LAV: Frisenvold skftprt. 1716 19/5 fl.246
 329) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1688 5/2 fl.263
 330) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1692 2/3 fl.35
 331) RA: ADK.1767 gård 57 skøde 1
 332) RA: ADK.1767 gård 57 skøde 2. og LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1700 7/8 fl.403
 333) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1698 19/12 fl.55, 1707 24/4 fl.370 og RA: ADK.1767 gård 58 skøde 1
 334) RA: ADK.1767: Gård 58 skøde 1. og LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1698 11/5 fl. 186
 335) LAV: Framlev- Gern hrd. tgb. 1697 14/4 fl.110, 1698 1/6 fl.191, 1700 25/8 fl.357 og 1703 18/4 fl.32
 336) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb.1706 12/5 fl.233, 708 29/2 fl.342
 337) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1711 12/8 fl.187, og 1714 22/8 fl.512
 338) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1687 5/2 fl.5
 339) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1688 6/8 fl.41
 340) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1704 12/12 fl.283
 341) RA: 4. rytterregiments kop- og kvægskatteregnsk.1678-88
 342) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1705 12/12 fl.284
 343) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1716 27/6 fl.202
 344) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1716 25/8 fl.15
 345) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb.1716 21/9 fl.252
 346) LAV: Framlev hrd. tgb. 1678 10/7 fl.20, 7/8 fl.26 og 18/9 fl.34-39
 347) RA: 4. rytterregiments kop- og kvægskatteregnsk. 1678-88
 348) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1707 27/7 fl.313
 349) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1730 26/5 fl.299
 350) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1730 10/10 fl.38
 351) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 26/5 fl.121, 23/6 fl.128
 352) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 1/9 fl.150, 22/9 fl.154
 353) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1699 6/12 fl.316, 13/12 fl.318
 354) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1700 11/8 fl.355
 355) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1700 21/7 fl.351, 28/7 fl.352, 11/8 fl.355, 15/9 fl.361. 1701 19/1 fl.383, 30/3 fl.393, og 25/5 fl.398
 356) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1700 4/8 fl.354, 11/8 fl.355
 357) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1700 30/9 fl.364, 1701 25/5 fl.399, 8/6 fl.402
 358) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1702 7/6 fl.5, 14/6 fl.7, 12/7 fl.8, 26/7 fl.11, 2/8 fl.12, 13/9 fl.17
 359) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1705 19/8 fl.184
 360) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1707 25/5 fl.297
 361) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1708 13/6 fl.371, 27/6 fl.382 og 22/8 fl.408
 362) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1710 9/4 fl.71, 23/4 fl.75, 20/8 fl.99 og 27/8 fl.101
 363) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1708 23/5 fl.351
 364) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1720 13/11 fl.39
 365) LAV: Framlev hrd. tgb. 1663 18/2 fl.22 og 1676 21/6 fl.154
 366) LAV: Århus by skøde-panteprt. 1711 8/9, 1712 30/10, 8/12
 367) J. Hoffmeyer: Blade af Aarhus Bys Historie bd.1 s.187
 368) LAV: Århus by skøde-panteprt. 1732 10/1 og 1745 12/8
 369) LAV: Skdb. rytdistr. fæsteprotokol 1732 29/5 fl.54
 370) LAV: Det Skanderborgske distrikts skøde-panteprt. 1759 22/2
 371) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1692 2/3 og 2/3 fl.35
 372) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1700 31/3 fl.226
 373) Chr. Vest Hertel: Forsøg til antikvarisk-historisk Beskrivelse over Aarhus Dom- og Cathedral-Kirke Bd.2 s.518.

- 374) LAV: Århus byting skøde-panteprt 1695 fl.81
 375) LAV: Framlev hrd. gejstl. skftprt. 1708 1/3
 376) LAV: Århus by skftprt. 1674 9/8 fl.159 og 249
 377) LAV: Århus skøde-panteprt. 1686 11/3 fl.119
 378) ERH: Århus byarkiv skiftesager J1 1593-1646. 1646 19/3
 379) Århus stifts årb. 1933 s.: Århus skøde-panteprt. 1683-93 s.90
 380) LAV: Århus byting skøde-panteprt. 1692 18/2 fl.44
 381) Danmarks kirker Århus amt Haldum kirke
 382) LAV: Århus domkirkes regnskabsbog 1708 5/1
 383) LAV: Århus by skftprt. 1674 9/8 fl.163
 384) LAV: Randers skt. Mortens kirkes regnskabsbog 1704
 385) LAV: Randers by skftprt. 1705 18/3 fl.149
 386) LAV: Randers by tgb. 1662 10/2 fl.15
 387) LAV: Århus borgerskabsprotokol
 388) LAV: Randers by tgb. 1664 29/2 fl.25
 389) LAV: Randers by tgb. 1650 23/12 fl.508
 390) LAV: Randers by tgb. 1654 13/3 fl.146
 391) LAV: Randers by skftprt. 1719 6/11 fl.377, Randers by tgb. 1672 2/12 fl.160 og 1678 19/8 fl.108
 392) RA: Jyske tegnelser 1664 29/8 fl.248
 393) LAV: Randers by tgb. 1665 27/2 fl.25
 394) Svend Larsen: Studier over det fynske rådsaristokrati i det 17de Århundrede udg. 1965 og Epitafium Nyborg kirke (1654)
 395) Aage Fasner Blomberg: Fyns vilkår under svenskekrigen 1657-60 (udg. 1973) og Bjørn Westerbæk Dahl: Vor kongelige fæstning Nyborg.
 396) Svend Larsen: Studier over det fynske rådsaristokrati i det 17de Århundrede udg. 1965.
 397) F.E. Crone: Nyborg By- Slot og Lehns Historie (1888) håndskrift i 4. bind i Nyborg lokalhistoriske arkiv.
 398) LAO: Nyborg by skftprt. 1690 21/10 fl.326
 399) LAO: Nyborg by skftprt. 1696 29/1 fl.280
 400) LAV: Randers by tgb. 1662 10/2 fl.15
 401) LAV: LAV: Århus Ofm.prt. 1653
 402) LAV: Randers by tgb. 1654 18/12 fl.456 og 1655 14/5 fl.208
 403) LAV: Randers by tgb. 1656 4/8 fl.200 og 15/9 fl.253. Når det var sager på ære, liv og lempe kunne de i henhold til forordningen ikke pådømmes lokalt. *To eksempler: 1. Jerslev hrd. tgb. 1640 19/11 fl.235: Da det er en ærerørig sag, skal den i følge den ny forordning, for den tilberøige dommer. 2. Hads hrd. tgb. 1667 26/3 fl.27: Da sagen fuldkommen ære pågåar, som ej til hjemting må pådømmes, så henfindes den for overdommere at indstævnes.*
 404) LAV: Randers by tgb. 1656 15/12 fl.334
 405) LAV: Århus rådstueretsprt. 1663 10/12 og 1667 27/6
 406) RA: Jyske registre 1672 6/4 fl.56
 407) LAV: Århus by tgb. 1672 27/6 fl.10 og skftprt. 1674 9/8 fl.264
 408) LAV: Randers by tgb. 1674 12/1 fl.2 og 23/2 fl.35
 409) LAV: Århus by tgb. 1672 27/6 fl.10
 410) LAK: Mønbo hrd. gejstl. skftprt. 1684 10/2 fl.92
 411) LAV: Århus by tgb. 1672 27/6 fl.10
 412) Dansk Biografisk Leksikon 2. udg. (1938)
 413) LAK. Mønbo hrd. gejstl. skftprt. 1685 16/3 fl.92
 414) LAV: Viborg by skftprt. 1723 12/11 fl.542
 415) RA: Silkeborg amts regnsk. folke- og konsumpt.skat 1672
 416) LAV: Hids hrd. tgb. 1685 3/2 fl.152, 22/4 fl.177, 28/4 fl.181, 30/9 fl.233, 20/10 fl.237, 8/12 fl.249, 1686 19/1 fl.4 og 16/2 fl.20
 417) LAV: Viborg landst. protokollerede breve 1699 17/5 fl.425
 418) LAV: Viborg by skftprt. 1723 12/11 fl.542
 419) Jubellærere 3 s.348 tab.3 Fischer-stammen og PT rk.13 bd.2 s.61
 420) PT. rk.1 bd.6, 1885 s.67
 421) LAV: Viborg byskifteprotokol 1723 12/11 fl.542
 422) LAV: Vinderslevgård div. papirer fl.37
 423) Jubellærere 3 s.348 tab.3 Fischer-stammen
 424) LAV: Lysgård hrd. tgb. 1743 26/8 fl.47 ff. Fjends hrd. landemodeprt. 1744. Endelig dom begrundelse punkt 5. fl.111
 425) Hofmans fundationer bd. 2
 426) LAV: Skanderup birks tgb. 1671 8/9 fl.140 og 1686 16/7
 427) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1708 4/7 fl.387 og Hids hrd. tgb. 1707 12/12 fl.259
 428) LAV: Århus by tgb. 1687 20/10 fl.67 og 17/11 fl.69
 429) LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 16/4 fl.51, 1663 1/7 fl.92 og 1664 27/7 fl.73
 430) RA: ADK.1691 Framl. sogn Labing (afskr. O. Bech Knudsen)
 431) LAV: Framlev hrd. tgb. 1662 16/4 fl.51, 1663 1/7 fl. 92 og 1664 27/7 fl.73
 432) RA: ADK.1691 Framl.sogn Labing. (afskr. O. Bech Knudsen)
 433) LAV: Framlev hrd. lgb. 1668 14/10 fl.28
 434) RA: ADK.1691 Framl. sogn Labing. (afskr. O. Bech Knudsen)
 435) LAV: Lyngbygårds fæstebreve
 436) LAV: Lyngbygårds skftprt. okt. 1716 fl.33
 437) LAV: Skdb. amt konceptskifter 1734
 438) LAV: Lyngbygårds fæstebreve
 439) LAV: Skdb. amts skiftbreve 1734
 440) LAV: Lyngbygårds fæstebreve 1735 28/4.
 441) LAV: Frb. fstprt. 1746 19/3 fl.153
 442) LAV: Frb. skftprt. 1747 14/2 fl.241
 443) LAV: Frisenvold skftprt. 1716 14/8 fl.374
 444) LAV: Lyngbygårds skftprt. okt. 1716 fl.33
 445) LAV: Frb. skftprt. 1739 25/2 fl.20
 446) LAV: Frisenvold skftprt. 1713 4/10
 447) LAV: Frb. skftprt. 1730 23/6 fl.197
 448) LAV: Frisenvold skftprt. 1716 19/7 fl.360
 449) LAV: Frisenvold skftprt. 1734 30/6 fl.446
 450) LAV: Frisenvold skftprt. 1712 26/1 fl.232
 451) LAV: Frisenvold skftprt. 1735 6/10 fl.295
 452) LAV: Frisenvold skftprt. 1713 4/10
 453) LAV: Haraldslund skftprt. 1738 21/5
 454) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 1/4 fl.34 og Skdb.-Åkær amt landeværnsruller 1710
 455) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1763 27/4 fl.294
 456) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 1/4 fl.34
 457) LAV: Djurs sdr. hrd. tgb. 1693 22/9
 458) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 1/4 fl.34
 459) LAV: Landeværnsmandtal Skanderborg Åkær amter. B5C-229
 460) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1703 5/8 fl.57
 461) LAV: Århus bispearkiv ægteskabsdisp. 1720 9/2
 462) LAV: Frb. skftprt. 1735 27/5 fl.470
 463) LAV: Djurs Sønder hrd. tgb. 1693 22/9 og Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 1/4 1696 fl.34
 464) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1695 27/11 fl.13, 18/12 fl.16, 1696 29/1 fl.18, 5/2 fl.21 og 1697 21/4 fl.111
 465) LAV: Framlev/ Gern hrd tgb. 1697 1/9 fl.150, 22/9 fl.154
 466) LAV: Framlev- Gern hrd. tgb. 1697 24/11 fl.165 og 15/12 fl.166
 467) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1698 13/4 fl.180
 468) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1699 8/2 fl.231 og 22/2 fl.235
 469) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1700 11/8 fl.355
 470) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1701 30/3 fl.393, 25/5 fl.398
 471) LAV: Frb. skftprt. 1735 12/1 fl.441
 472) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27 og 1697 1/9 fl.150
 473) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1699 22/2 fl.235

- 474) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1723 15/11 fl.191
 475) LAV: Havreb.Årh.Stjern. amt landeværnsruller (B5A-50)
 476) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27 og 1697 1/9 fl.150
 477) LAV: Frb. birk tgb. 1726 12/3 (skøde 19/3)fl.38
 478) LAV: Århus Konrektorats gods konceptskifte 1760.
 479) LAV: Framlev hrd. tgb. 1668 22/7 fl.15
 480) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1700 11/8 fl.392, og Frb. skftprt. 1735 12/1 fl.441
 481) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1697 15/12 fl.165
 482) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1700 30/9 fl.364, 8/12 fl.377, 1701 12/1 fl.380 og 1702 10/5 fl.436,
 483) LAV: Frb. godsarkiv adkomster
 484) LAV: Frb. fstprt. 1746 14/12 fl.154
 485) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1723 15/11 fl.191
 486) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1696 26/2 fl.27 og 1697 1/9 fl.150
 487) LAV: Frb. fstprt. 1727 12/12 fl.31
 488) LAV: Frb. skftprt. 1730 17/3 fl.219
 489) LAV: Frisenvold tgb. 1683 7/7 fl.29
 490) LAV: Frb. fstprt. 1719 6/4 fl.3 og 1741 1/4 fl.119
 491) LAV: Galten- Hovblørg og Vester Lisbjerg samt Hasle hrd. tgb. 1/2 1730 fl.449 (beg.444)
 492) LAV: Frb. fstprt. 1737 9/3 fl.91
 493) LAV: Frb. skftprt. 1770 3/2 fl.14
 494) LAV: Lyngbygård fæstebreve 1700 5/10 (1720) samt arkivregistratur: Ryttergodserne
 495) LAV: Frb. fstprt. 1733 30/6 fl.59
 496) RA: Skdb.-Åkær amters ekstraskatte regnskab 1690
 497) LAV: Århus stifts provsti fstprt. 1711 12/2
 498) RA: ADK.1767 gård nr. 80 skøde nr. 2 1682 25/10 og nr. 3. 1707 11/5
 499) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1720 13/11 fl.93
 500) LAV: Århus bispearkiv ægteskabsdisp. 1700 17/1
 501) LAV: Framlev-Gern hrd tgb. 1700 14/4 fl.335 og 5/5 fl.340
 502) LAV: Frb. skftprt. 1742 13/12 fl.142
 503) LAV: Frb. skftprt. 1733 30/9 fl.348
 504) LAV: Frb. skftprt. 1754 14/6 fl.420
 505) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1706 9/6 fl.235
 506) LAV: Bidstrup skftprt. 1729 11/7 fl.128 og 1759 4/5 fl.77
 507) LAV: Bidstrup skftprt. 1742 17/4 fl. 226
 508) LAV: Frb. skftprt. 1743 25/6 fl.145
 509) LAV: Århus bispearkiv ægteskabsdisp. 1722 24/1
 510) LAV: Frb. fstprt. husbondhold 1735 17/10 fl.79
 511) LAV: Lyngbygårds fæstebreve 1747
 512) LAV: Frb. skftprt.1757 21/2 fl.469
 513) LAV: Frb. fstprt. 1735 26/2 fl.73
 514) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1717 15/2. fl.265, 266 samt 5/4 fl.268
 515) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb.1718 7/3. fl.301
 516) LAV: Århus bispearkiv tamperretsprt. 1685 10/6
 517) LAV: Hjelmsl.mfl. tgb. 1712 3/10 fl.362
 518) LAV: Landeværns mandtal Framlev herred 1700 Skdb.-Åkær amter (B5C-229)
 519) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1745 16/11 fl.275
 520) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt.1738 19/12 fl.17,1764 15/10 fl.419
 521) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1727 12/12 fl.93
 522) LAV: Århus bispestol fstprt. 1719 11/3
 523) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1727 12/12 fl.93, 1729 27/1 fl.287
 524) RA: ADK.1767 gård nr. 71 skøde nr. 3 1709
 525) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1743 8/6 fl.344
 526) LAV: Havreb.Årh.Stjern. amt landeværnsrulle (B5A-50)
 527) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1712 10/12 fl.39
 528) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1720 14/3 fl.4
 529) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1747 3/4 fl.25
 530) RA: ADK.1767 gård nr. 70 skøde nr. 1 1767 10/2
 531) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1723 16/4 fl.
 532) LAV: Frb. skftprt. 1732 25/6 fl.305 og 26/9 fl.313
 533) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1750 26/5 fl.124
 534) LAV: Skdb.-Åkær amt landeværnsrulle 1710 (B5C-229)
 535) LAV: Frb. birks tgb. 1726 12/3 og 19/3
 536) LAV: Århus borgerskabsprotokol 7/6 1706
 537) LAV: Århus skftprt. 1745 10/4
 538) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1747 21/11 fl.34
 539) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1749 5/12 fl.97
 540) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1764 22/9 fl.358
 541) LAV: Skdb.-Åkær amts landeværnsrulle 1710 (B5C-229)
 542) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1722 30/1 fl.80
 543) LAV: Framlev-Gern hrd. tgb. 1715 6/3 fl.549, 20/3 fl.553, 17/4 fl.563 og 1/5 fl.565
 544) LAV: Frb. skftprt. 1732 25/6 fl.305 og 26/9 fl.313
 545) LAV: Frb. godsarkiv adkomster
 546) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1723 13/10 fl.172
 547) LAV: Frb. skftprt. 1744 19/12 fl.184 og 1746 18/1 fl.208
 548) LAV: Havreb.Årh.Stjern. amt skftprt. 1/4 1767 fl.182 og 8/8 fl.60
 549) LAV: Havreb.Årh.Stjern. amt konceptskifter: Dokumenter til skifte efter Christen Althalt
 550) LAV: Århus by skøde-panteptr. 1739 7/9 fl.35 1740 1/2 fl.45 og 1742 24/8. fl.418
 551) RA: Jyske registre 1770 20/7 fl.43 (Nygaards sedler)
 552) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1723 13/10 fl.172
 553) LAV: Århus bispearkiv. ægteskabsdisp. 1730 13/9
 554) LAV: Frb. skftprt. 1744 19/12 fl.184
 555) LAV: Frb. skftprt. 1746 18/1 fl.206
 556) LAV: Århus hospital skftprt. 1761 26/1 fl.7
 557) LAV: Århus hospital skftprt. 1761 26/1 fl.7
 558) LAV: Lyngbygårds fæstebreve 1754 1/7, 1760 26/11. 1763 30/4 og 1767 6/1
 559) LAV: Lyngbygårds fæstebreve
 560) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1760 27/10 fl.292
 561) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1730 10/10 fl.35
 562) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1731 13/4 fl.43
 563) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1741 19/6 fl.173
 564) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1740 11/11 fl.176
 565) RA: ADK.1767 gård nr. 70 (se nærmere under <446>)
 566) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1759 2/10 fl.54
 567) LAV: Skdb. rytdistr. fstprt. 1760 21/3 fl.278
 568) LAV: Skdb. rytdistr. skftprt. 1720 14/3 fl.4, 1727 28/2 fl.69 og 1759 2/10 fl.54
 569) RA: ADK.1767 gård nr. 70 skøde
 570) LAV: Horns hrd. gejstl. skftprt. 1760 12/3 fl.307
 571) LAV: Horns hrd. gejstl. skftprt. 1760 12/3 fl.307
 572) LAV: Horns hrd. gejstl. skftprt. 1760 12/3 fl.307
 573) LAO. Fæstebrev indskrevet i skiftet Ravnholt skftprt. fl.18
 574) LAO. Ravnholt skftprt. 1757 30/9 fl.6 og 1758 7/3 fl.18
 575) LAV: Horns hrd. gejstlige skftprt. 1760 12/3 fl. 299
 576) LAV: Brusgård skftprt. 1740 1/12 fl.199
 577) LAV: Brusgård skftprt. 1743 8/4 fl.210
 578) LAV: Brusgård skftprt. 1725 22/2 fl.55
 579) LAV: Brusgård skftprt. 1729 26/7 fl. 140
 580) LAV: Frb. skftprt. 1728 1/10 fl.154
 581) LAV: Klausholm skftprt. 1734 6/5 s.261
 582) LAV: Frb. skftprt. 1728 1/10 fl.154
 583) LAV: Frb. skftprt. 1728 1/10 fl.154
 584) LAV: Frb. skftprt. 1741 10/5 fl.100
 585) LAV: Frb. skftprt. 1769 23/12 fl.246

SLÆGTSTAVLE 1

Kort om tavlernes brug

For at få så mange af Peder Pedersens efterkommere med på slægtstavlerne, har det været nødvendigt at udarbejde et system af slægtstavler opbygget på følgende måde:

Slægtstavle 1 viser herredsfoged Peder Pedersen, hans ægtefæller, børn og svigerbørn,

Disse personer kan hver især findes på de med nr. angivne slægtstavler, der dog i flere tilfælde består af en hovedtavle med op til otte underordnede tavler.

Hovedtavlerne har hver især det her på slægtstavle 1 angivne tavlenummer. I de tilfælde det har været nødvendigt med undertavler er det vist på hovedtavlen, som umiddelbart efterfølges af de tilhørende undertavler, som for eksempel slægtstavle 5, og undertavlerne til denne 5.1, 5.2 osv afhængig af hvor mange undertavler, det har været nødvendigt at fremstille for at få plads til så mange efterkommere, som muligt.

Af pladshensyn er oplysningerne på tavlerne kortfattede og sparsomme, og de personer, som vides eller formodes ikke at være blevet voksne,

er af samme grund ikke altid med på tavlerne. Dette gælder også for nogle sidst fundne børn, der er født efter ca. 1730.

En ægtefælle, der også er efterkommer, er angivet med sit eget nummer med krydshenvisning til den tavle hvor de pågældende ligeledes på samme måde kan findes.

Mere fyldige oplysninger må søges i bogens tekst. Årstal på tavlerne er om-trentlige og er kun med her for at give en fornemmelse af i hvilken periode de pågældende levede. Dette gælder især for de ældst kendte efterkommere som er født før kirkebøgerne er bevaret.

Forkortelser

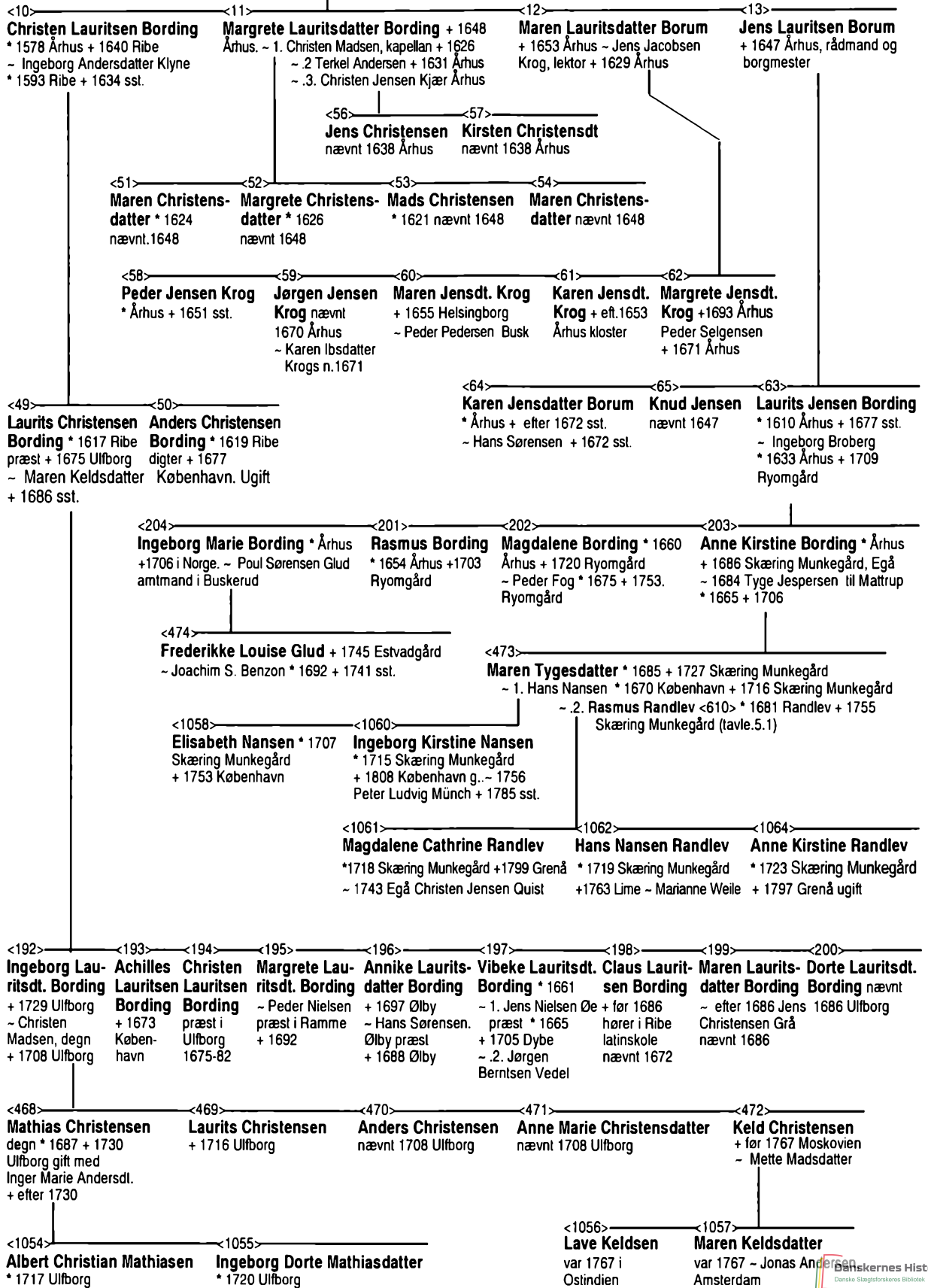
* født eller døbt pågældende år og sted
 + død eller begravet pågældende år og sted
 e. efter
 f. før
 n. nævnt

TAVLE

1

SLÆGTSTAVLE 2

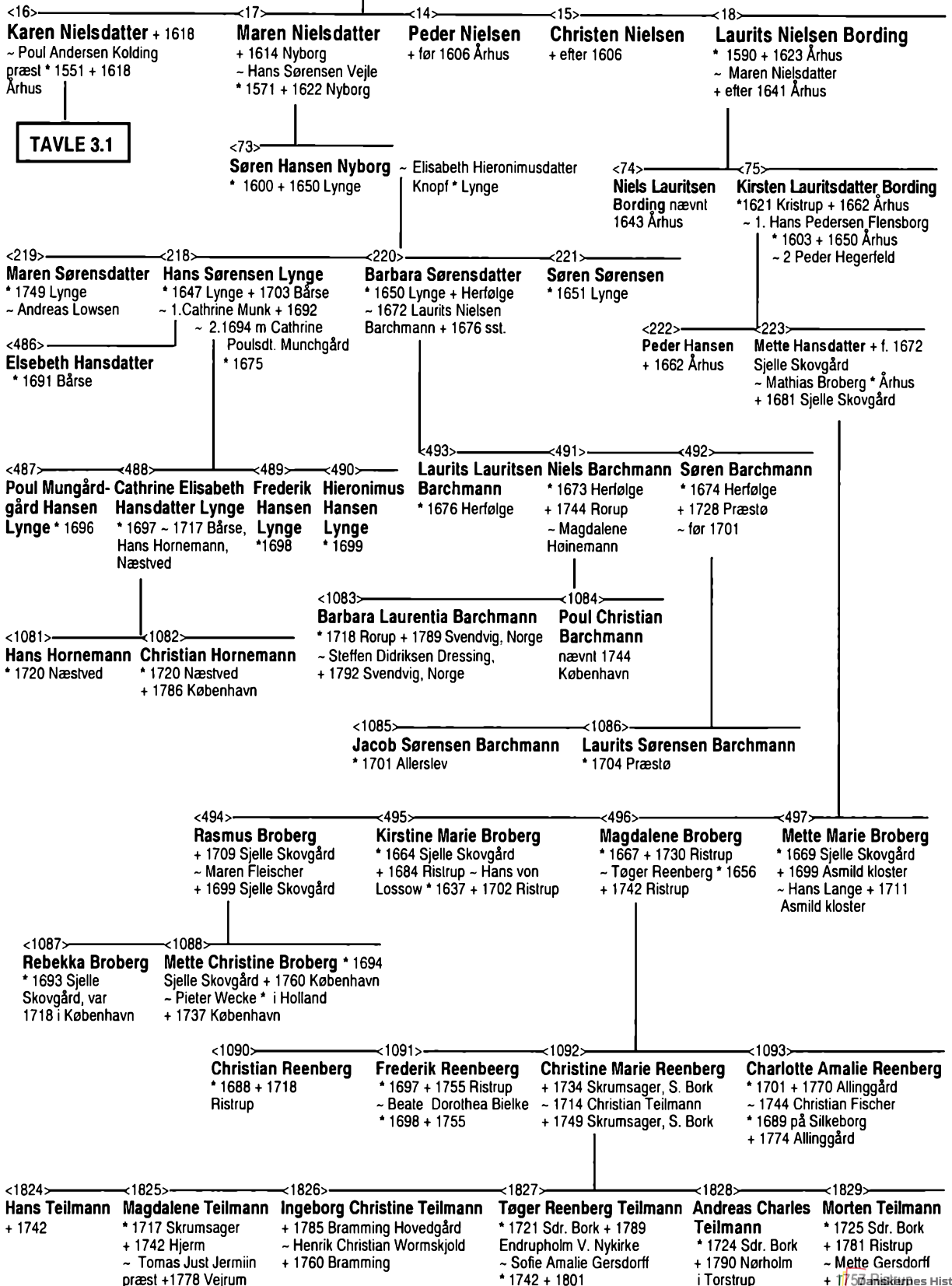
<2> **Laurits Pedersen Bording - Maren Pedersdatter**
* 1543 + 1602 Århus

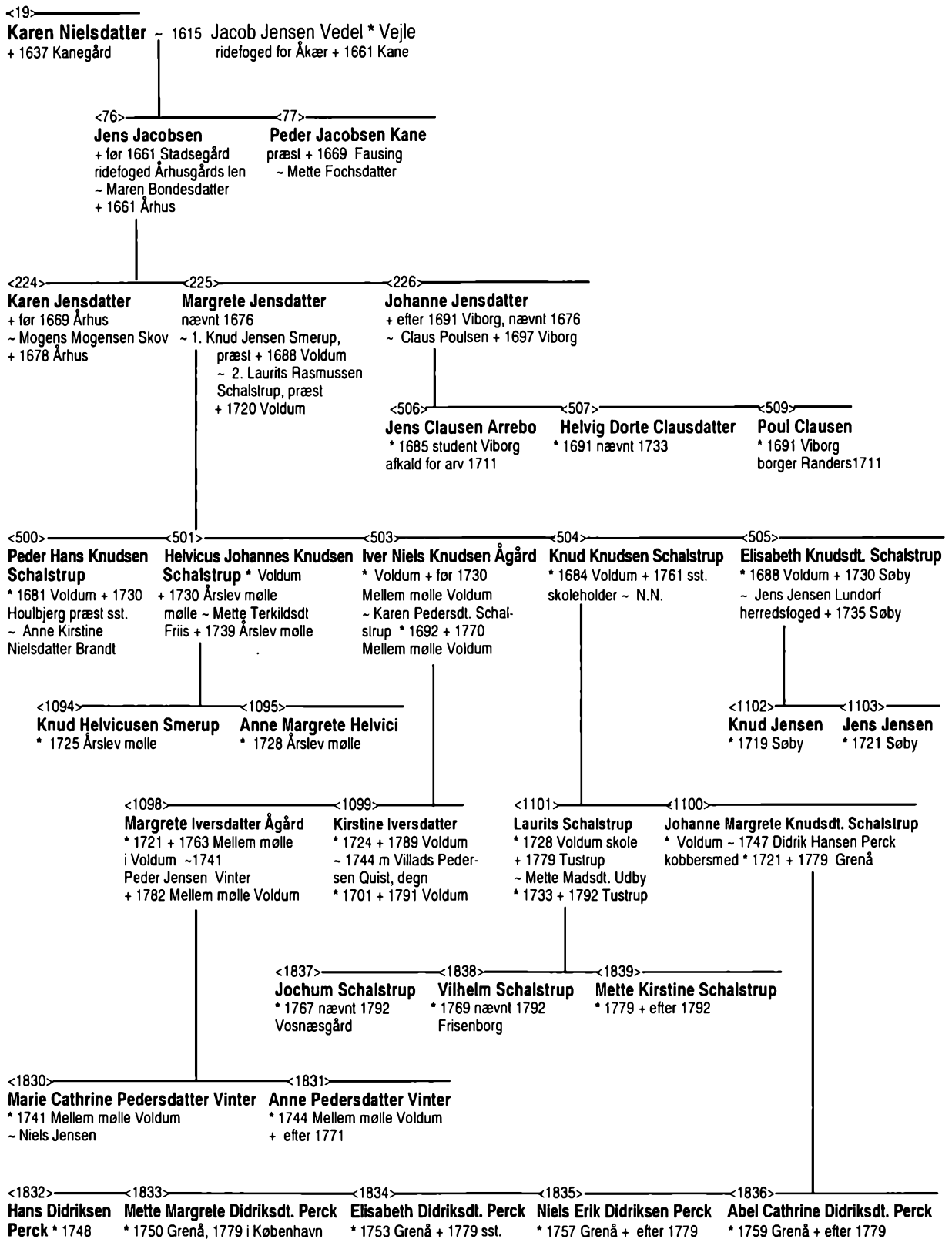
TAVLE
1

<3> **Niels Pedersen** borgmester i Århus
i følge epitafium i Vor Frue kirke gift med:

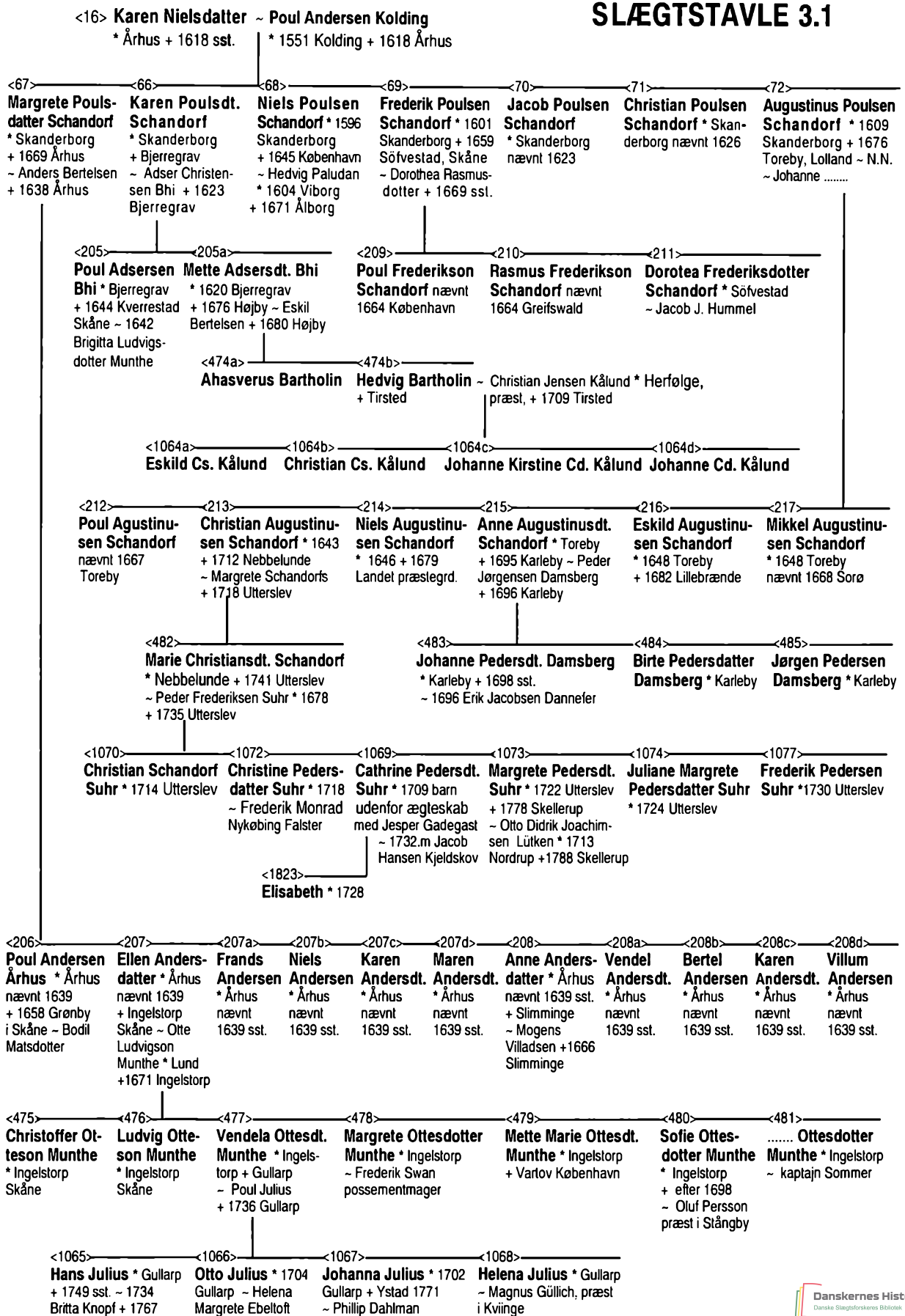
1. **Anne Jacobsdatter** 2. **Karen Jørgensdatter** 3. **Kirsten Lauritsdatter**

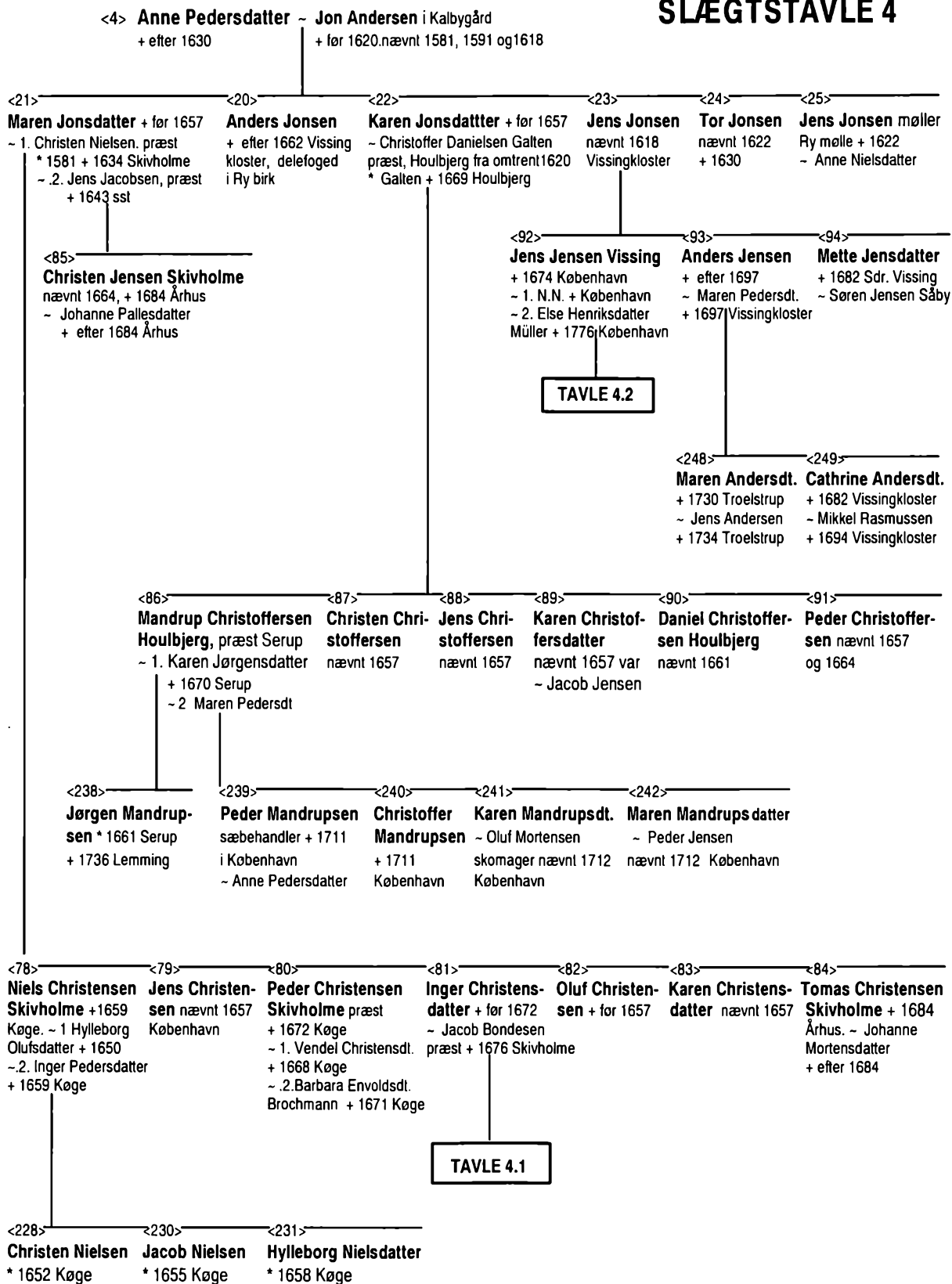
SLÆGTSTAVLE 3

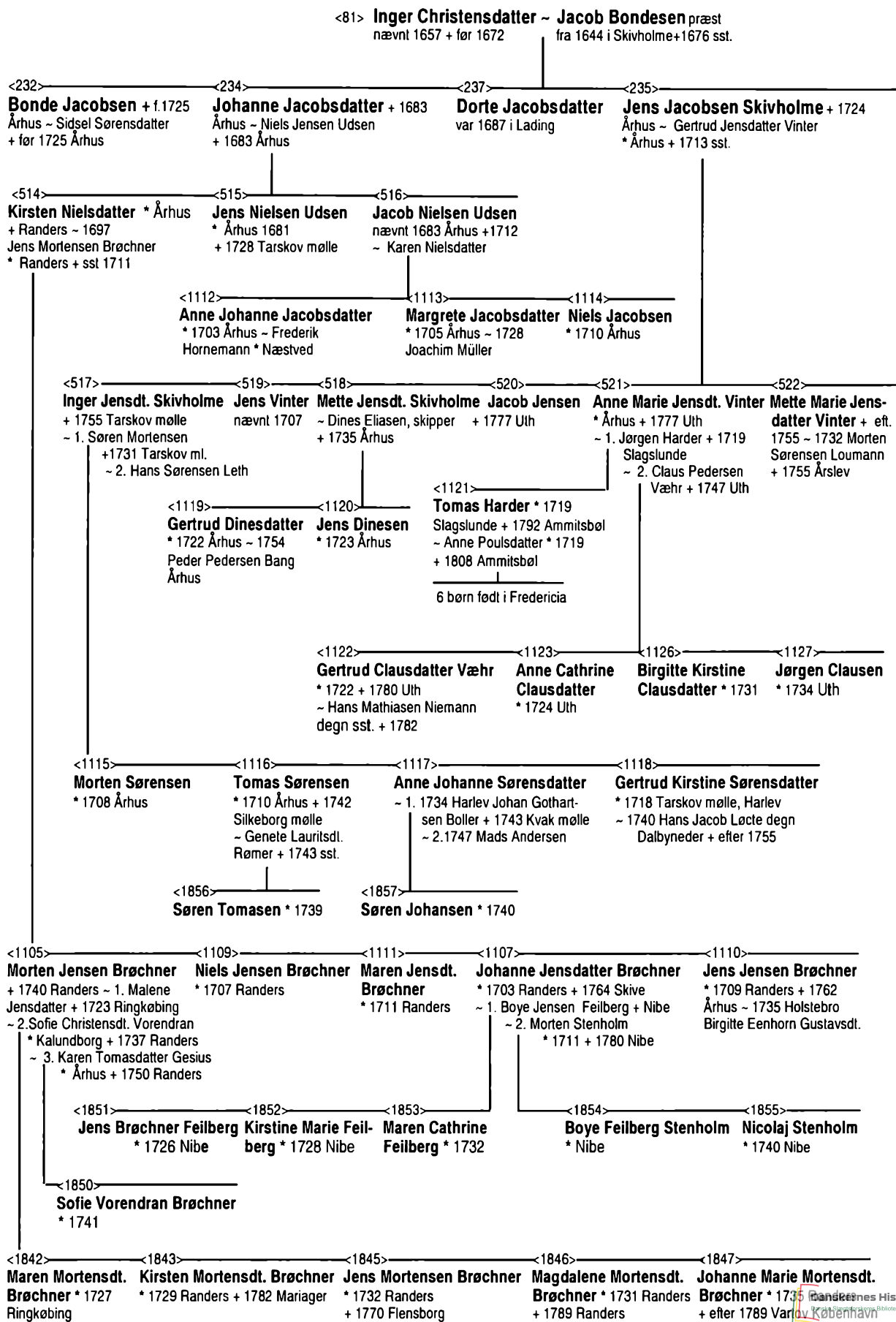
SLÆGTSTAVLE 3.1

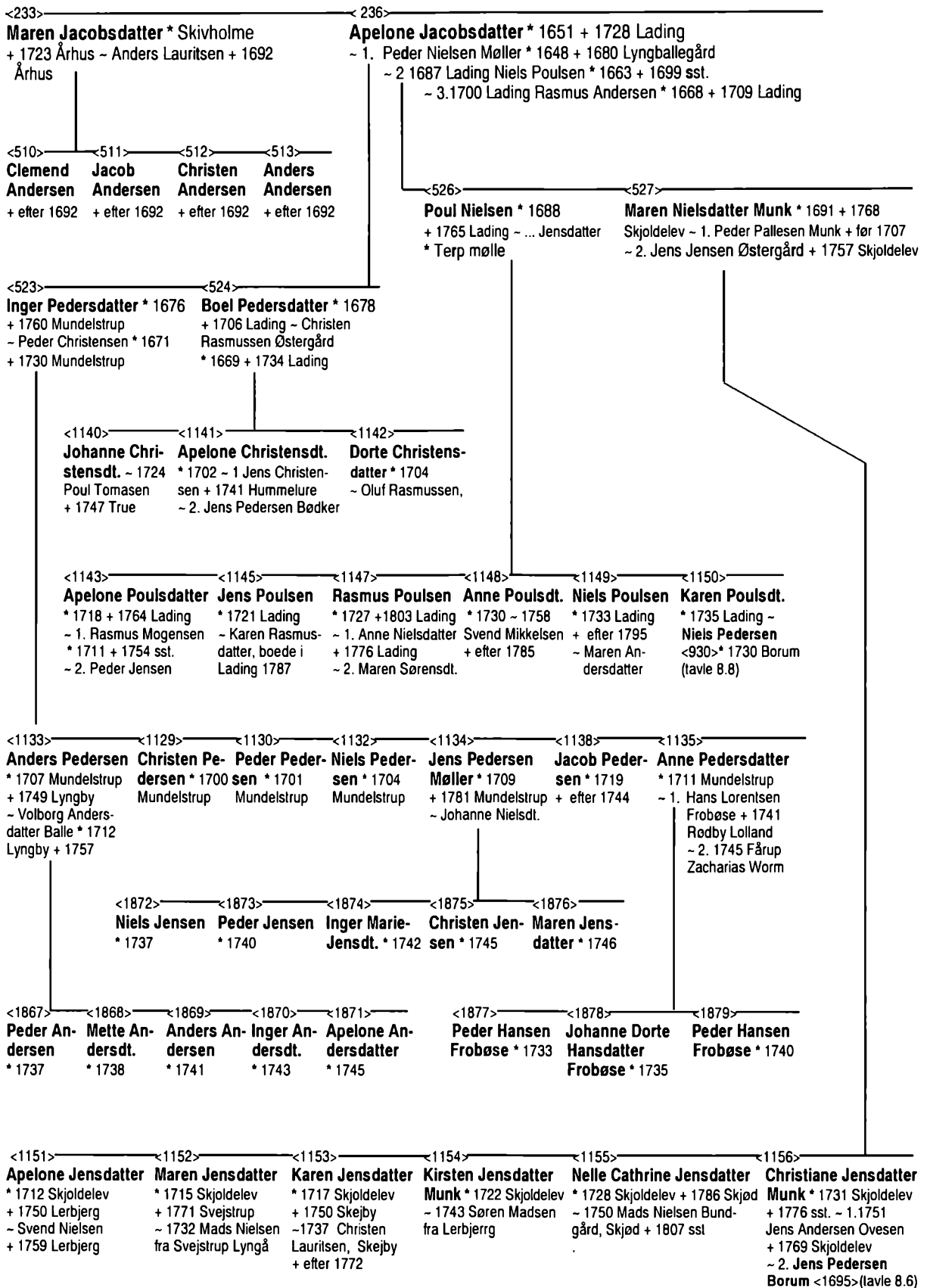
SLÆGTSTAVLE 4

TAVLE
4

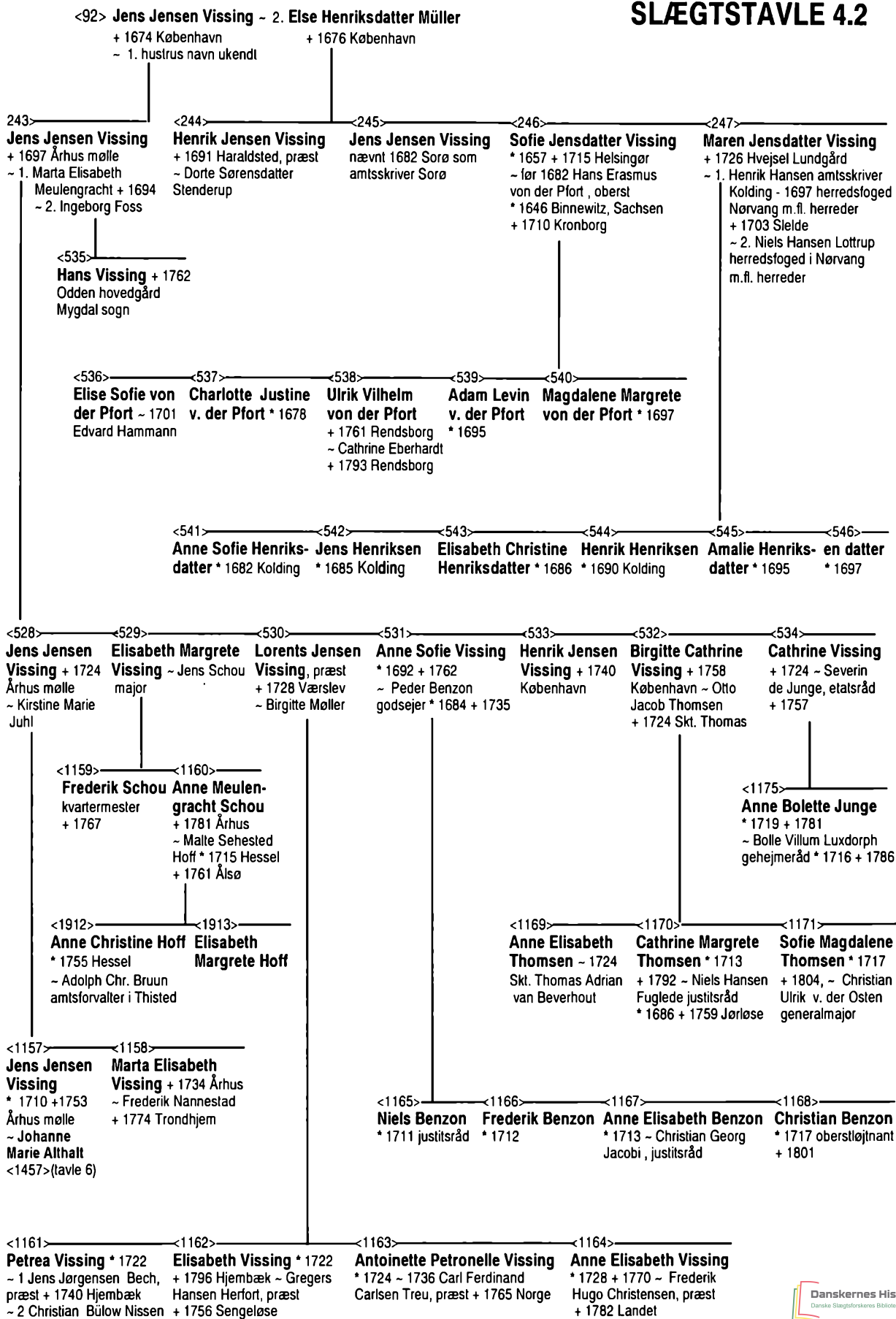

SLÆGTSTAVLE 4.1

TAVLE
4

SLÆGTSTAVLE 4.2

TAVLE
1

SLÆGTSTAVLE 5

<5> **Anne Pedersdatter** ~ **Jens Bertelsen** i Skovsrod + efter 1574
nævnt 1582 -1635 delefoged i Gern herred

<26> **Maren Jensdatter** + efter 1650
Firgårde ~ Bertel Nielsen
+ før 1649 Firgårde

<27> **Bertel Jensen** + før 1626
Tulstrup ~ Anne Rasmus-
datter nævnt 1642

<28> **Rasmus Jensen** + før 1647
Kalbygård

<29> **Dorte Jensdatter** + efter 1672
Vengegård ~ Knud Andersen
+ før 1662

TAVLE 5.1

TAVLE 5.2

TAVLE 5.3

<95> **Laurits Bertelsen**
+ f. 1661 Skovsrod
~ Gertrud Nielsdt.
+ efter 1692

<96> **Maren Bertelsdatter**
+ f. 1680 Vengegård
~ 1. Anders Rasmussen
~ 2. Anders Ibsen

<97> **Niels Bertelsen**
+ 1679 Firgårde

<98> **Søren Bertelsen**
+ 1680 Firgårde
~ Mette Andersdt.

<100> **Karen Bertelsdatter**
+ 1680 Forlev
~ Peder Sørensen

<99> **Poul Bertelsen**
* Firgårde + Mesing
~ Gertrud Sørensd.

<101> **Søren Bertelsen**
+ f. 1679 ~ NN

TAVLE 5.4

TAVLE 5.5

<260>
Anders Andersen Bonde * 1631 + 1698
Vengegård ~ Anne Jostdatter + 1718

<258> **Johanne Andersdatter**
+ før 1682 ~ Jens

<257> **Jens Andersen**
nævnt 1632

<259> **Anne Andersdatter** nævnt 1632
+ før 1698 ~ Niels

<557> **Kirsten Jensdt.**
n. 1682
Veng

<558> **Anders Jensen**
n. 1682
Veng

<559> **Anne Jensdt.**
n. 1682
Veng

<560> **Maren Jensdt.**
n. 1682
Veng

<561> **Anne Nielsdatter** +1713 Veng
~ Rasmus Poulsen bødker

<562> **Karen Nielsdatter**
~ Tomas Jensen + 1733 Stjør

<267> **Anders Sørensen**
var 1680 Ans

<268> **Bertel Sørensen**
var 1680 i Skåne

<270> **Johanne Sørensdatter**
~ Rasmus Ibsen, Mesing

<269> **Søren Sørensen**
nævnt 1696 Ry
~ Maren Hansdt.

<250> **Genete Lauritsdt.**
+ 1711 Ebstrup
~ Poul Nielsen
+ eft. 1686

<252> **Bertel Lauritsen**
var 1680 i Osted
på Sjælland

<251> **Tomas Lauritsen**
+ 1682 Skovsrod
~ Karen Pedersdt.

<253> **Karen Lauritsdt.**
nævnt 1679

<256> **Niels Lauritsen**
Skovsrod + 1699 ~ før 1679
~ Kirsten Sørensd.
dt. * Møllerup
+ 1699 Ry

<254> **Inger Lauritsdt.**
Jens Pedersen
Skovsrod

<255> **Anne Lauritsdt.**
nævnt 1680

<551> **Laurits Tomasen**
nævnt 1682

<552> **Bodil Tomasdt.**
nævnt 1682

<553> **Karen Tomasdt.**
nævnt 1682

<554> **Helvig Nielsdt.**
~ 1700 Ry Jens Pedersen

<555> **Laurits Nielsen**

<556> **Mogens Nielsen**

<589> **Bertel Sørensen**
nævnt 1678 Ry

<588> **Sidsel Sørensd.**
nævnt 1696 Ry
Troels Christensen

<547> **Laurits Poulsen**
+ 1727 Ebstrup
~ Johanne
Christensdatter

<548> **Inger Poulsdatter**
+ 1694 Sejling
~ Søren Tøgersen
+ 1699 sst.

<549> **Niels Poulsen Ebstrup**
~ 1708 m Bodil Marie
Hansdatter + 1732
+ Nygård

<550> **Christen Poulsen Ferslev** skovrider
~ 1. Ry Anne Pedersdt. Ramshart + 1719 Ejer
~ 2. Ovsted Margrete Pedersdatter Tåning

<1277> **Karen Troelsdatter**
+ Ry 1723 ~ Anders
Jensen Grønbaek

<1184> **Poul Sørensen**
* 1690 Sejling

<1185> **Peder Sørensen**
* 1692 Sejling

<1186> **Lene Marie Nielsdt.**
* 1709
+ e 1732

<1187> **Poul Nielsen**
* 1711. + e.1732
på Sjælland

<1188> **Genete Nielsdt.**
* 1713 + e.1732

<1192> **Inger Marie Nielsdatter**
* 1721 + e.1732

<1191> **Anders Nielsen Nygård** * 1720
+ Sdr. Stenderup
1787

<1193> **Anne Christensdatter Ferslev**
* 1719 Kattrup
+ 1777 Sdr. Stenderup

<1178> **Poul Lauritsen**
* 1696 + 1773 Ebstrup
~ 1. Karen Sørensd.
~ 2. Maren Jørgensdt.

<1181> **Jens Lauritsen** * 1703

<1182> **Christian Lauritsen** * 1707

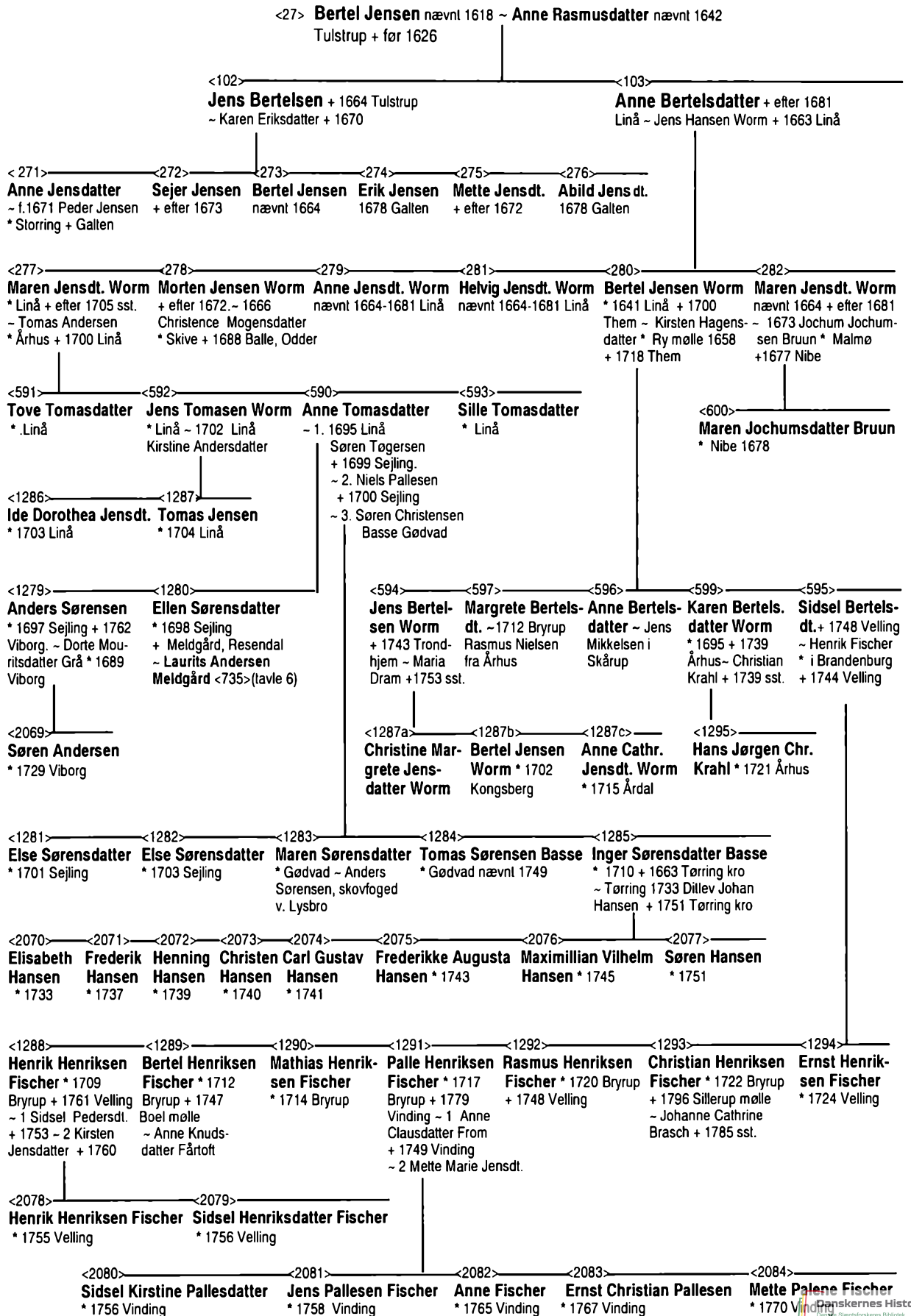
<1183> **Anders Lauritsen**
* 1710 ~ Dorte
Bertelsdatter
* Serup + Ebstrup

<1918> **Niels Christian Nygård**
* Sdr. Stenderup

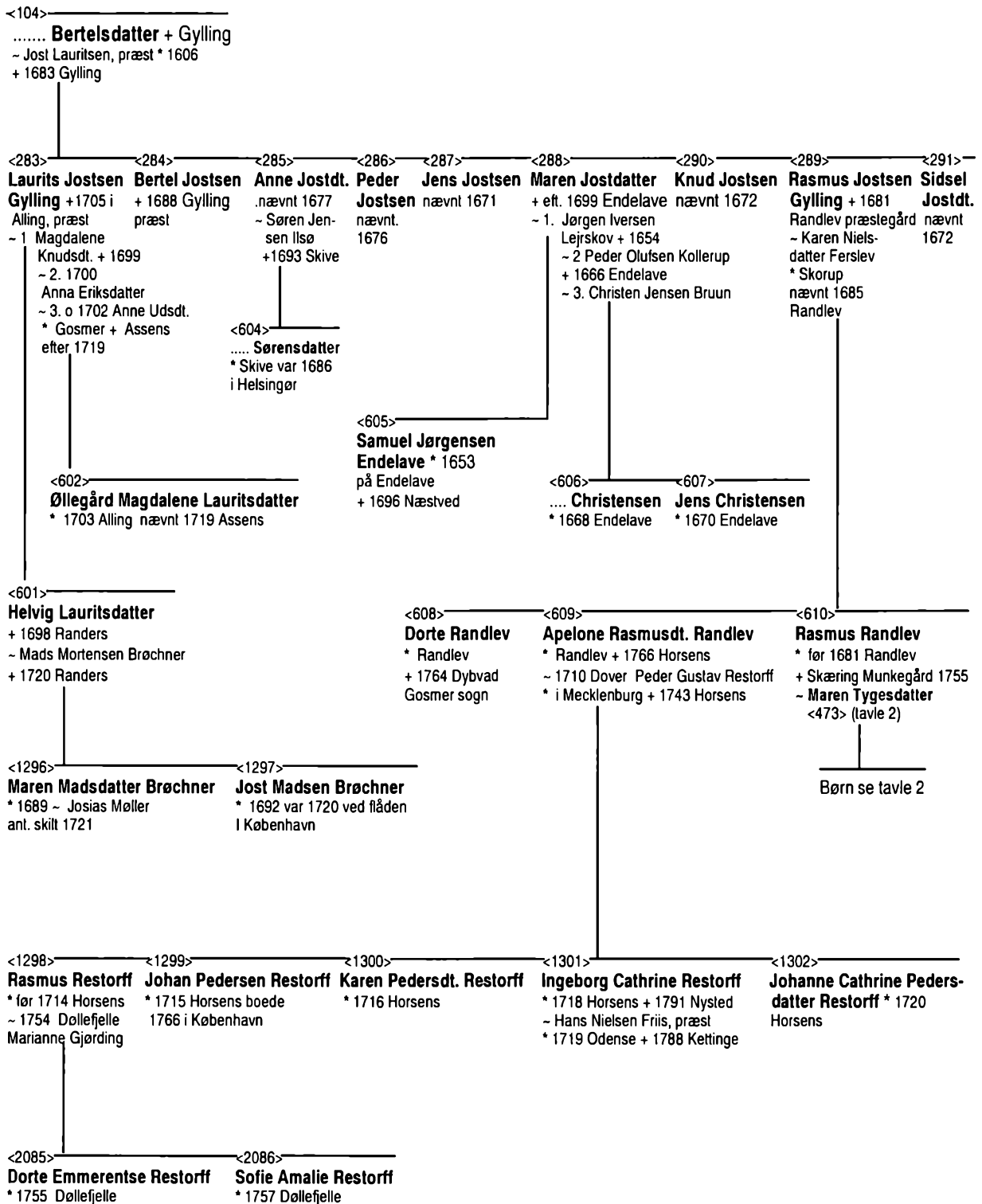
<1919> **Christen Nygård**
* Sdr. Stenderup

<1920> **Bolette Margrete Nygård**
* Sdr. Stenderup

TAVLE
5

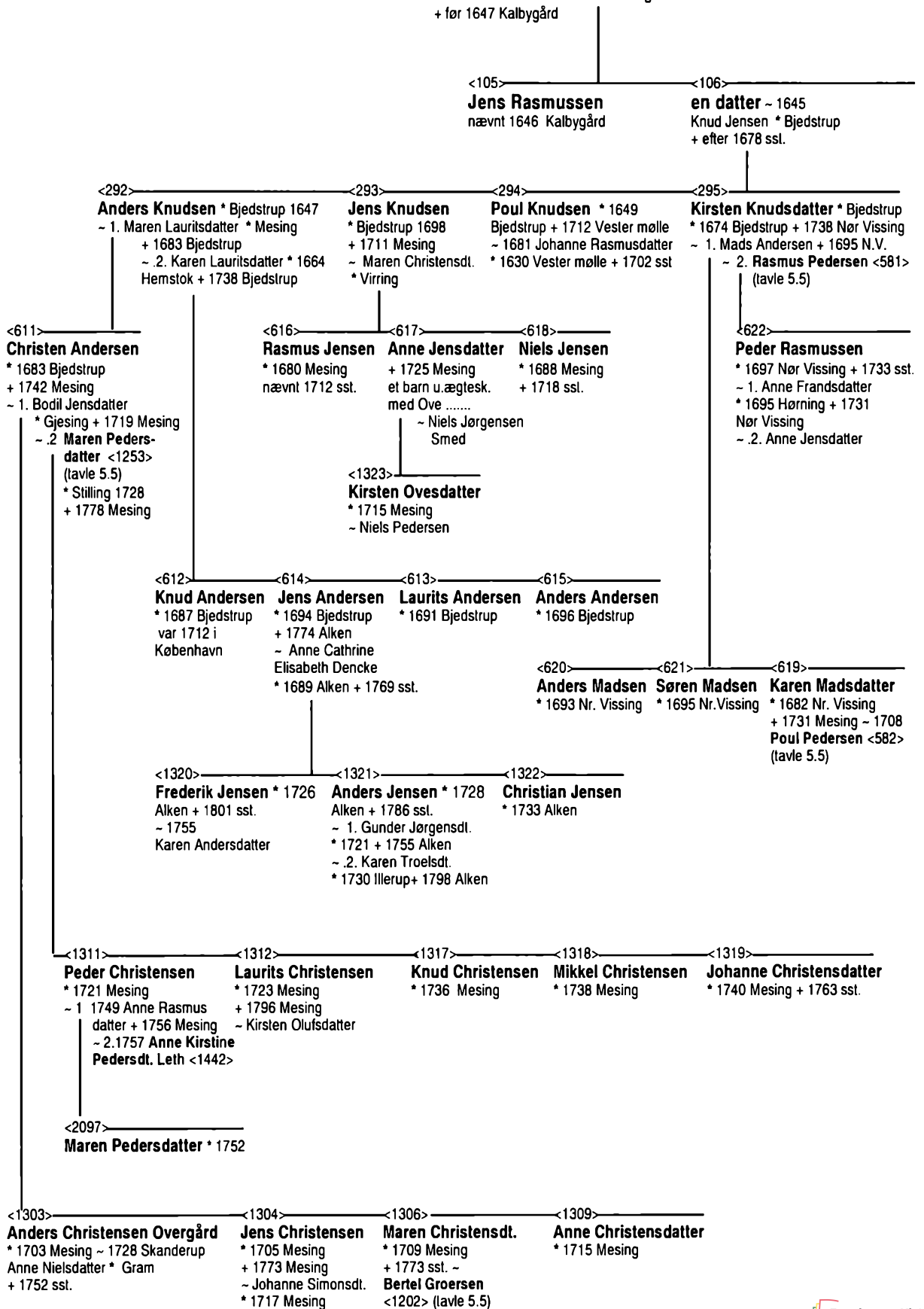

SLÆGTSTAVLE 5.1

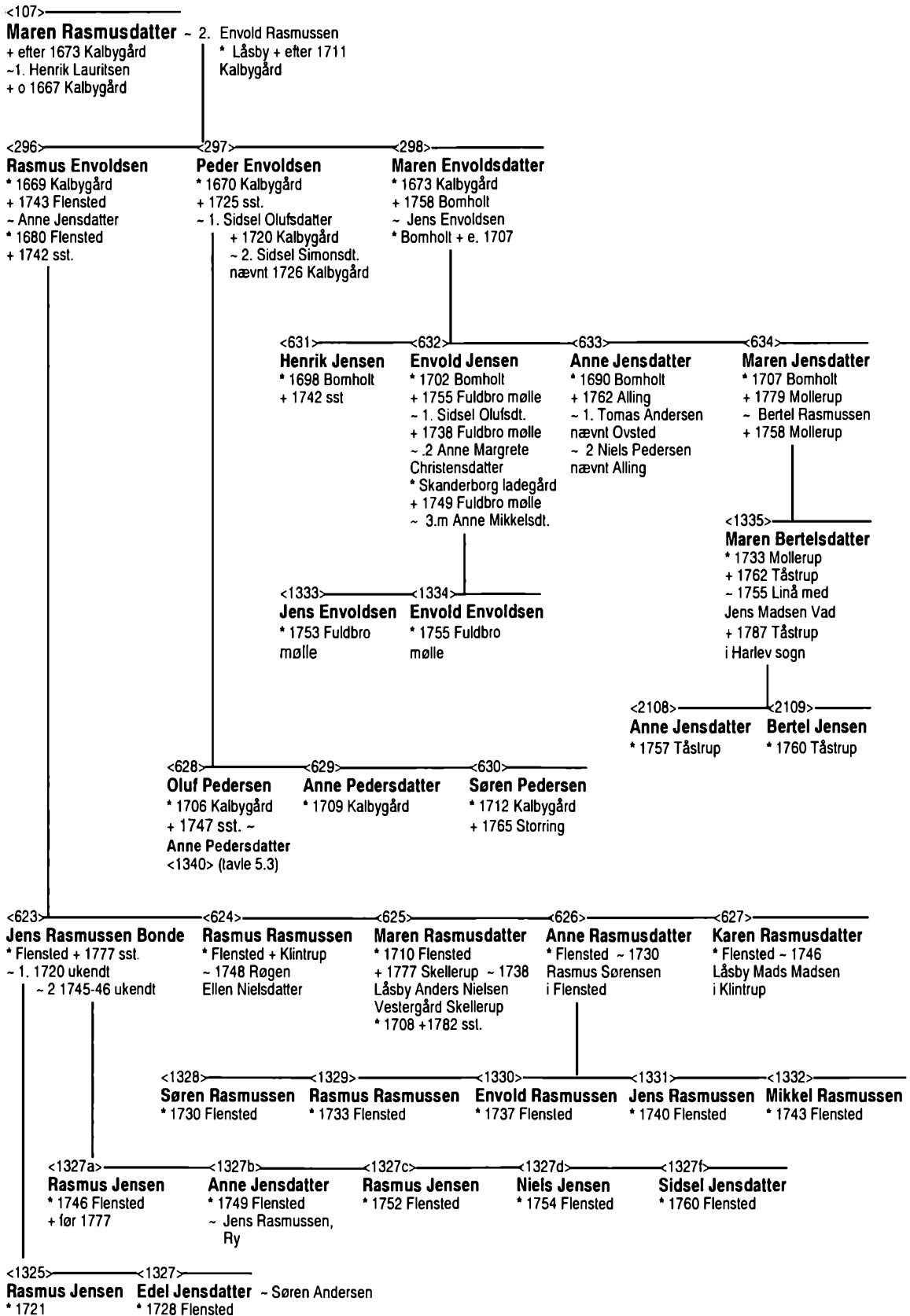

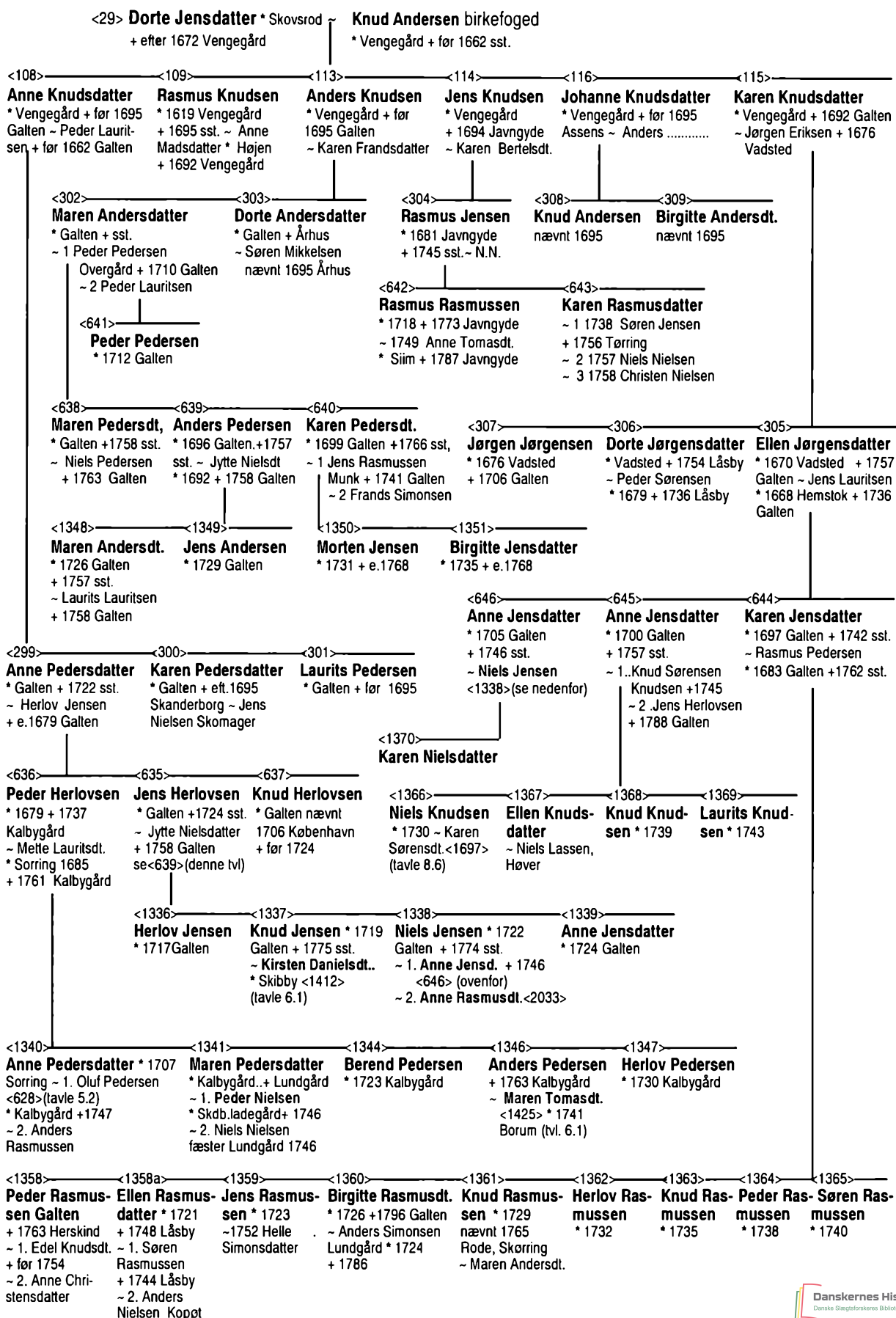
TAVLE
5

<28> **Rasmus Jensen** * Skovsrod gift hustrus navn ukendt
+ før 1647 Kalbygård

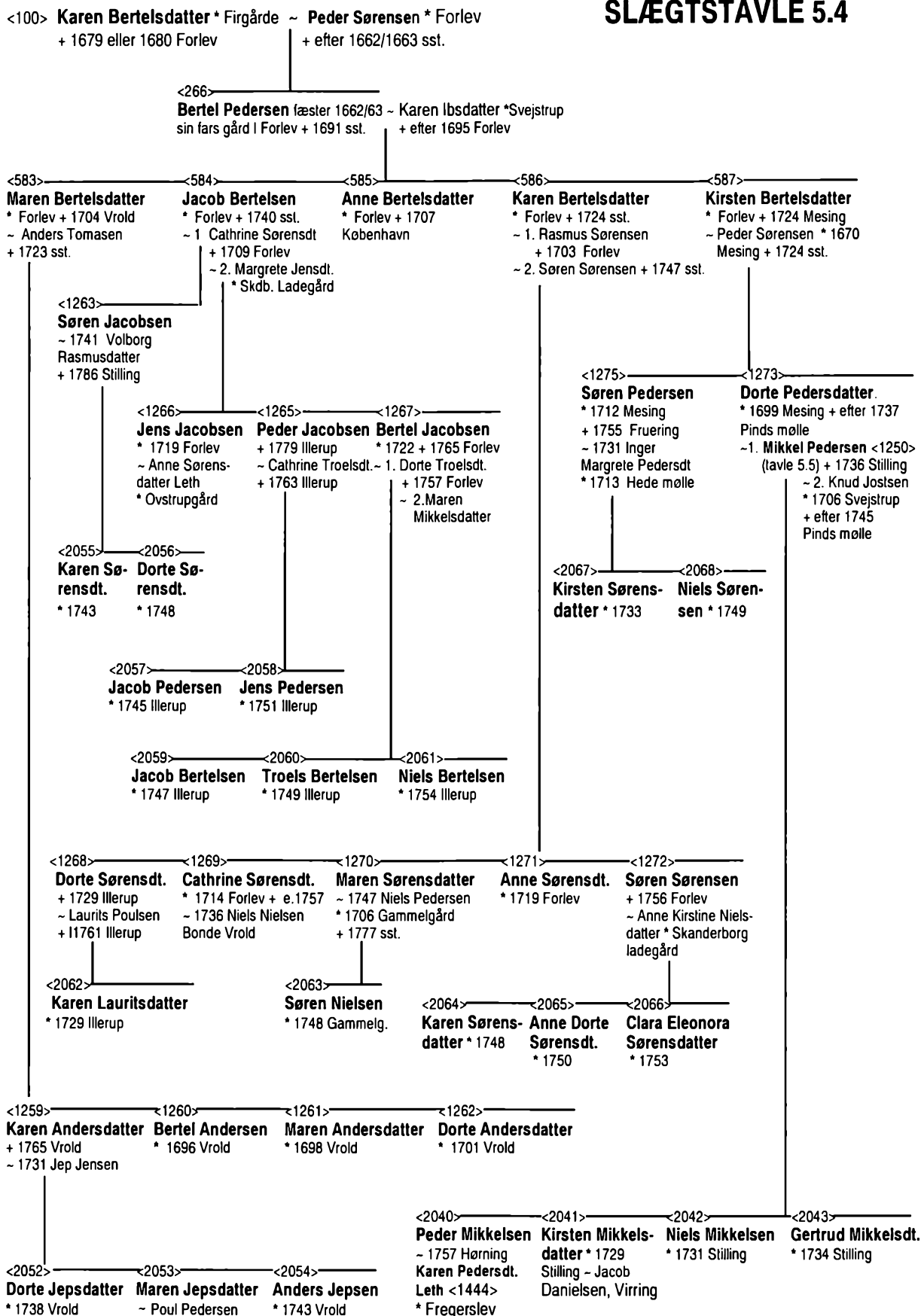

SLÆGTSTAVLE 5.2

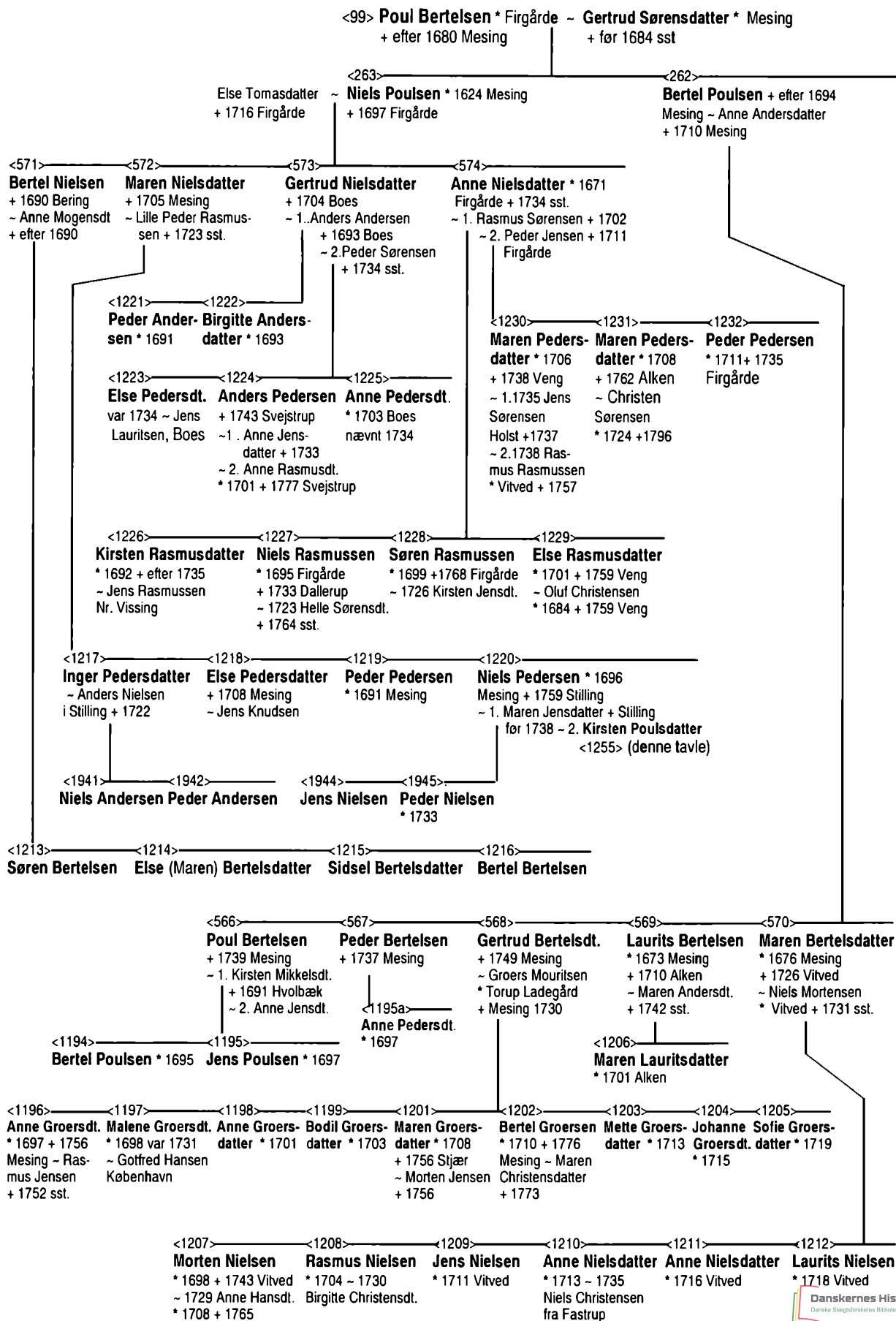

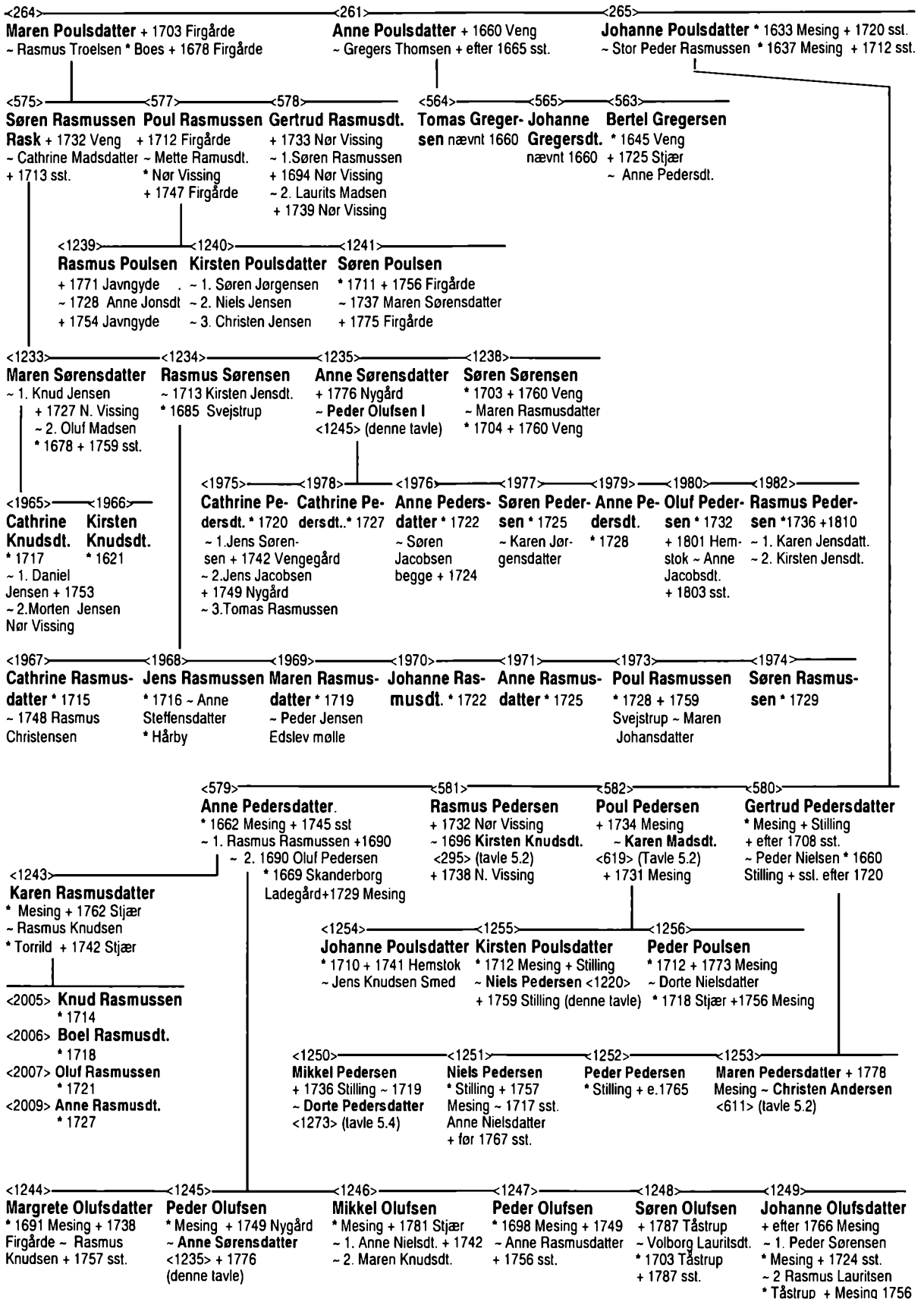
SLÆGTSTAVLE 5.4

TAVLE
5

SLÆGTSTAVLE 5.5

TAVLE
1

<6> **Anders Pedersen** * Borum + 1631 sst. ~ 1. **Maren Pedersdatter** + før 1604 herredsfoged i Framlev herred

<30> **Peder Andersen** + efter 1662 Skæring Munkegård Herredsfoged i Øster Lisbjerg herred ~ 1. **Maren Villumsdatter** * o. 1575 Haderslev + 1650 Skæring Munkegård ~ 2. **Else Poulsdatter**

<31> **Peder Andersen** nævnt 1611 + efter 1656 herredsfoged i Hjelmlev herred ~ **Anne Olufsdatter** * 1586 Fregerslev + 1669 sst.

<32> **Karen Andersdatter** nævnt 1651 var da ~ **Rasmus Rasmussen** i Fensten Gosmer sogn

<36> **Sidsel Andersdatter** nævnt 1650 var da ~ **Jens Poulsen, Elev** * 1628 + 1701

<34> **Maren Andersdatter** nævnt 1641 + 1658 Århus ~ **Laurits Jacobsen Møller** nævnt Århus mølle fra 1614. borgerskab i Århus 1636 som købmand + 1646 Århus

TAVLE 6.1

<117> **Anders Pedersen** + 1650 Egå kirke

<124> **Jacob Lauritsen Møller** + 1673 Århus mølle ~ 1. **Engel Andersdatter** * 1620 Kolding + 1648 Århus ~ 2. **Dorte Tomasdatter** + 1673 Århus mølle

<125> **Tomas Lauritsen** nævnt 1627

<126> **Maren Lauritsdatter** + før 1650 Randers ~ 1. **Mads Lauritsen** + før 1641 sst. ~ 2. **Mikkel Christensen**

<127> **Karen Lauritsdatter** + efter 1677 Århus ~ **Rasmus Nielsen Knop** + 1677 Århus

<128> **Apelone Lauritsdatter** * 1612 + 1651 Århus ~ **Peder Rasmussen** + 1653 Århus

TAVLE 6.2

<345> **Rasmus Pedersen** nævnt 1653 Århus

<346> **Karen Pedersdatter** * Århus + København ~ 1. **Niels Madsen ridefgd. Mariager kloster** + før 1661 ~ 2. efter 1767 **Zacharias Pedersen**

<347> **Peder Pedersen Års** borger i Slagelse nævnt 1684

<348> **Maren Pedersdatter** * Århus + 1680 Magleby ~ **Christian Jacobsen Nordmand præst** + 1684 Magleby på Møn

<730> **Charlotte Amalie Christiansdt.** * 1672 Magleby

<733> **Peder Christiansen** * 1677 Magleby Møn

<734> **Frederik Christiansen** * 1679 Magleby Møn

<336> **Erik Jacobsen Møller** + 1683 kapellan Århus Vor Frue kirke ~ **Helle Svendsdatter** antagelig + Skivholme

<337> **Laurits Jacobsen Møller** nævnt 1686 Århus

<338> **Maren Jacobsdatter** ~ **Johan Jacob Grendel, gefreiter**

<339> **Anne Jacobsdatter** * 1663 Århus + 1726 Hinnerup Brogård ~ **Jens Nielsen Auning** + 1708 Århus

<705> **Dorte Eriksdatter Møller** * Århus + 1741 sst ~ 1. **Anders Jespersen Borum** <187> (tavle 8.4) ~ 2. 1720 **Dines Sørensen Svane** + 1745 Århus

<706> **Erik Eriksen Møller** + 1728 Hasle præst

<707> **Dorte Jensdatter Møller** * 1692 Skødstrup + 1765 Århus begr. Hasle ~ **Hans Pedersen Schou** begr. Hasle * 1718 Haldum + 1762

<708> **Kirsten Jensdatter Møller** * 1701 + Lyngbygård 1731 ~ 1725 **Lyngby Christen Johansen Althalt** * 1675 Århus + 1734 Lyngbygård

Børn i 1. ægteskab se tavle 8.4

<1456> **Maren Svends Althalt** * 1726 + 1759 Horsens ~ 1743 **Gotfred Schmidt** apoteker i Horsens + 1773 sst.

<1457> **Johanne Marie Althalt** * 1727 ~ 1. 1745

<1458> **Johan Arentsen Althalt** * 1728 + 1766 Lyngbygård ~ **Anne Elisabeth Lassen** * 1729 Ålborg Ladegård + 1808 Lyngbygård

<2157> **Jacob Schmidt** * 1747

<2158> **Christian Arent Schmidt** * 1757

<2159> **Henrik Schmidt** * 1745

<2160> **Kirstine Marie Schmidt** * 1751

<1449> **Frederica Hansdt. Schou** * 1719 + efter 1787 ant. Lyngbygård

<1450> **Anne Dorte Hansdatter Schou** * 1721 + før 1765

<1451> **Christian Hansen Schou** * 1723 + før 1765

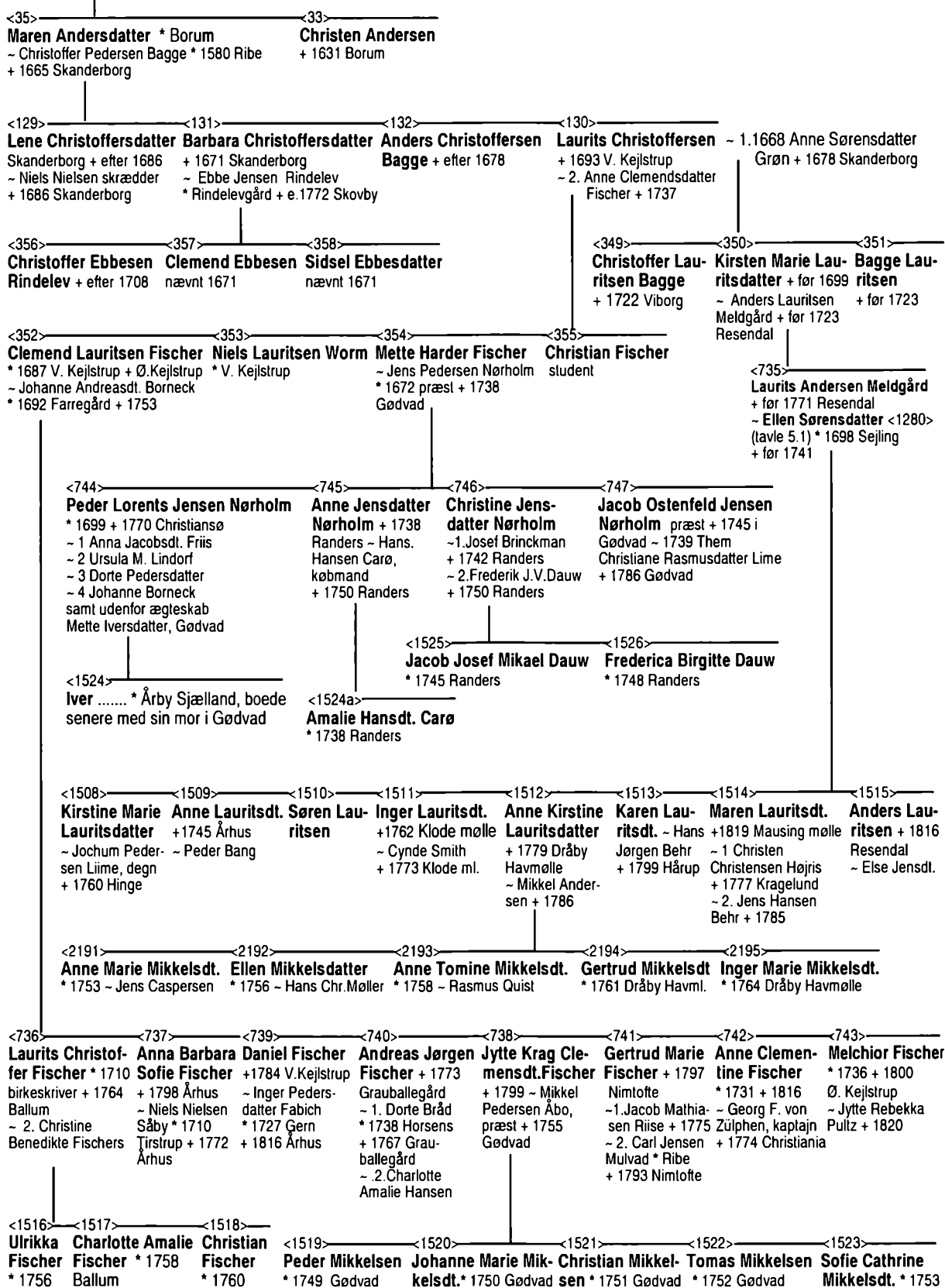
<1452> **Christine Elisabeth Birgitte Hansdt. Birgitte** * 1725 + efter 1765

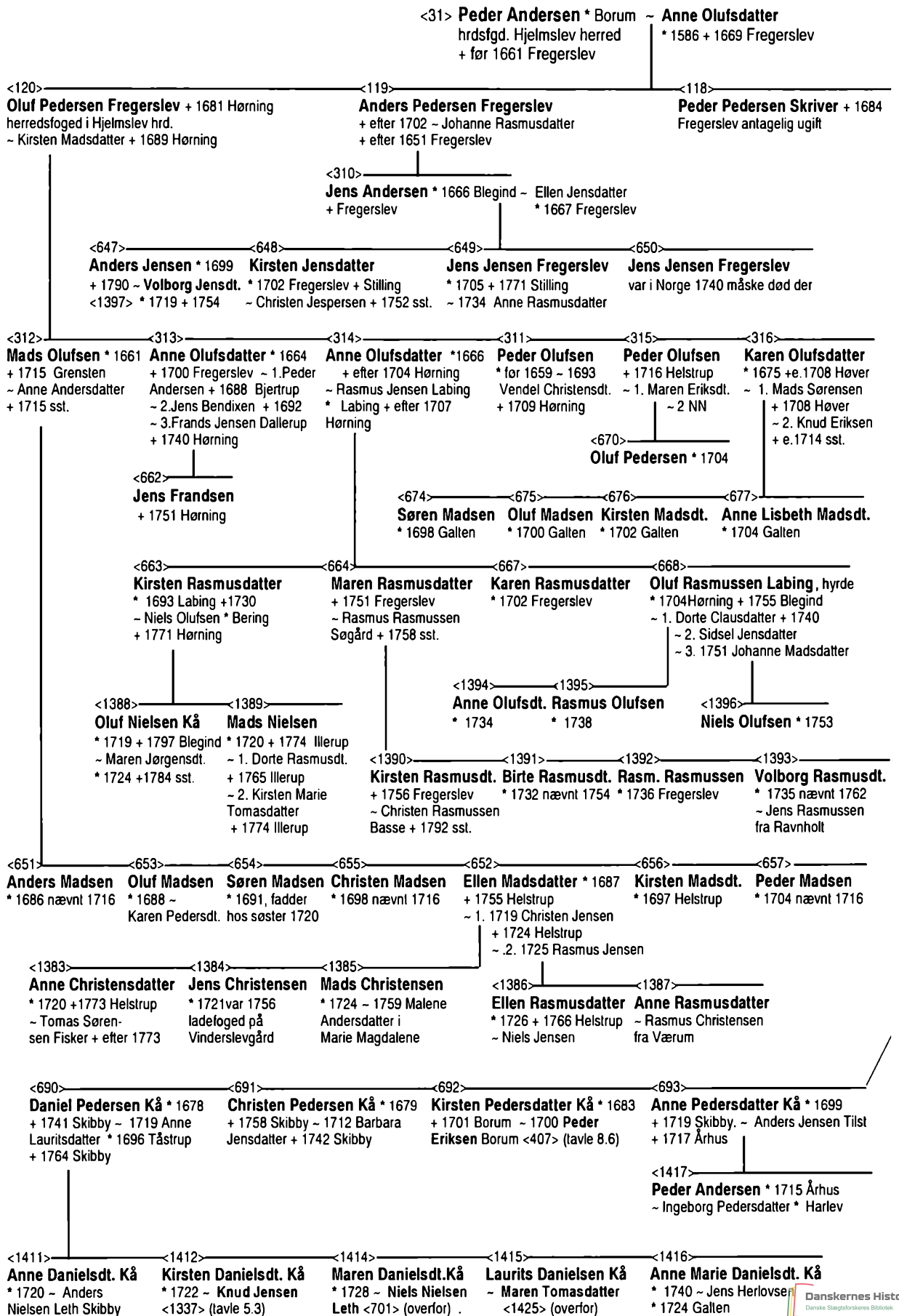
<1453> **Stine Lischen Birgitte** * 1727 + før 1765

<1454> **Maren Svenster Hansdatter** * 1729 var 1765 i København

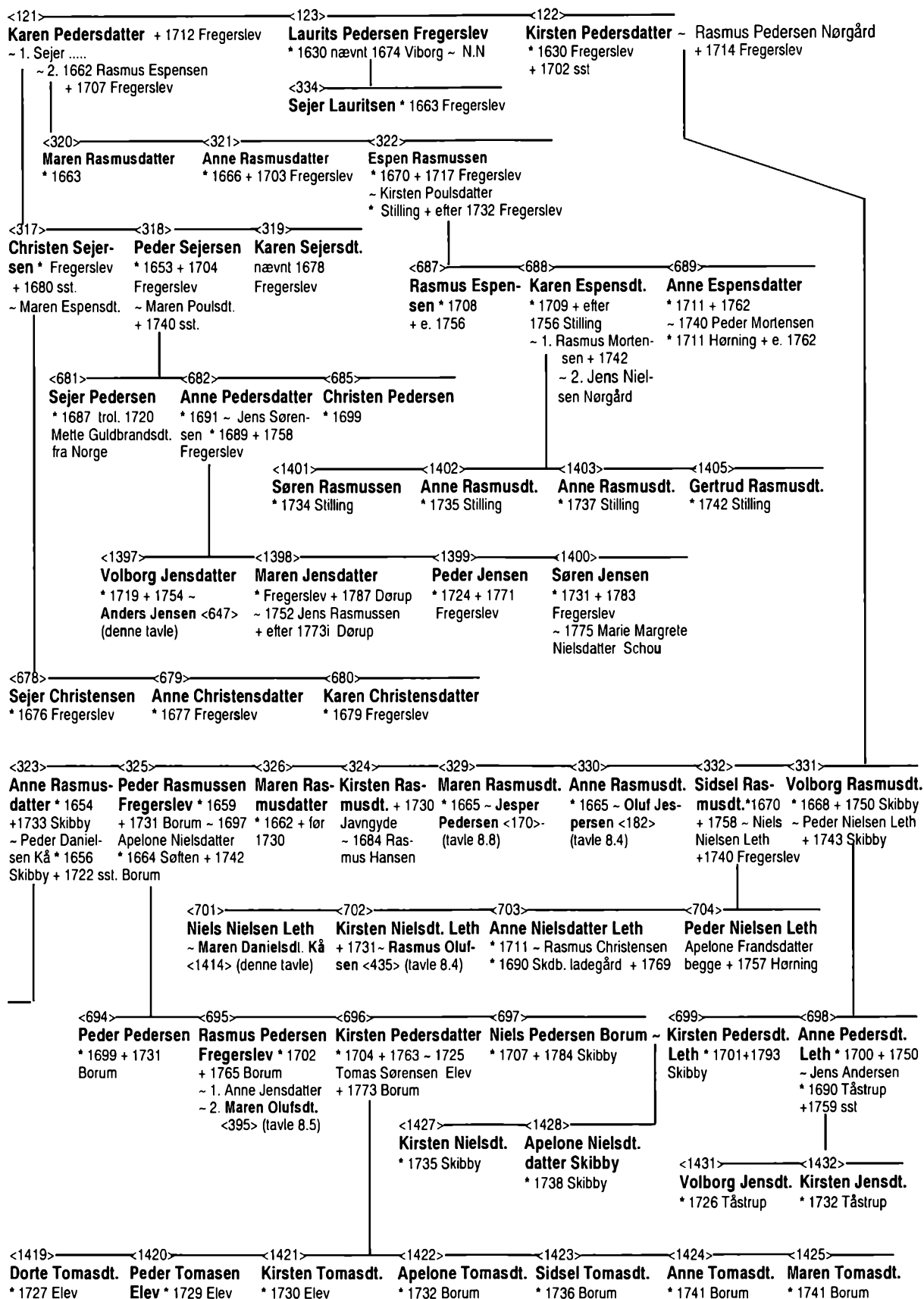
<1455> **Arent Johan Hansen Schou** * 1731 + før 1765

SLÆGTSTAVLE 6

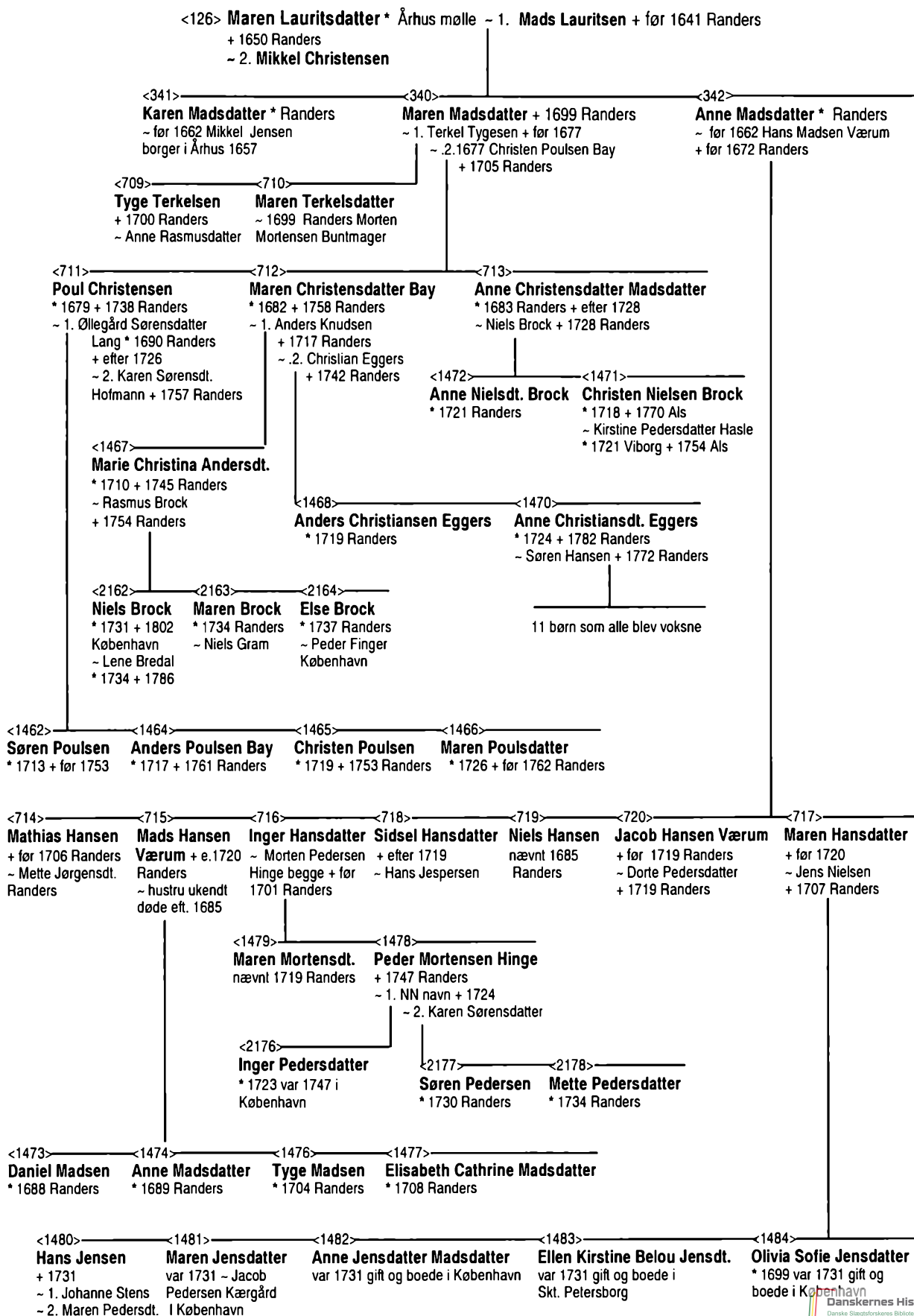
~ 2. **Barbara Nielsdatter** + før 1614 ~ 3. **Boel Lauritsdatter** + efter 1614

TAVLE
6

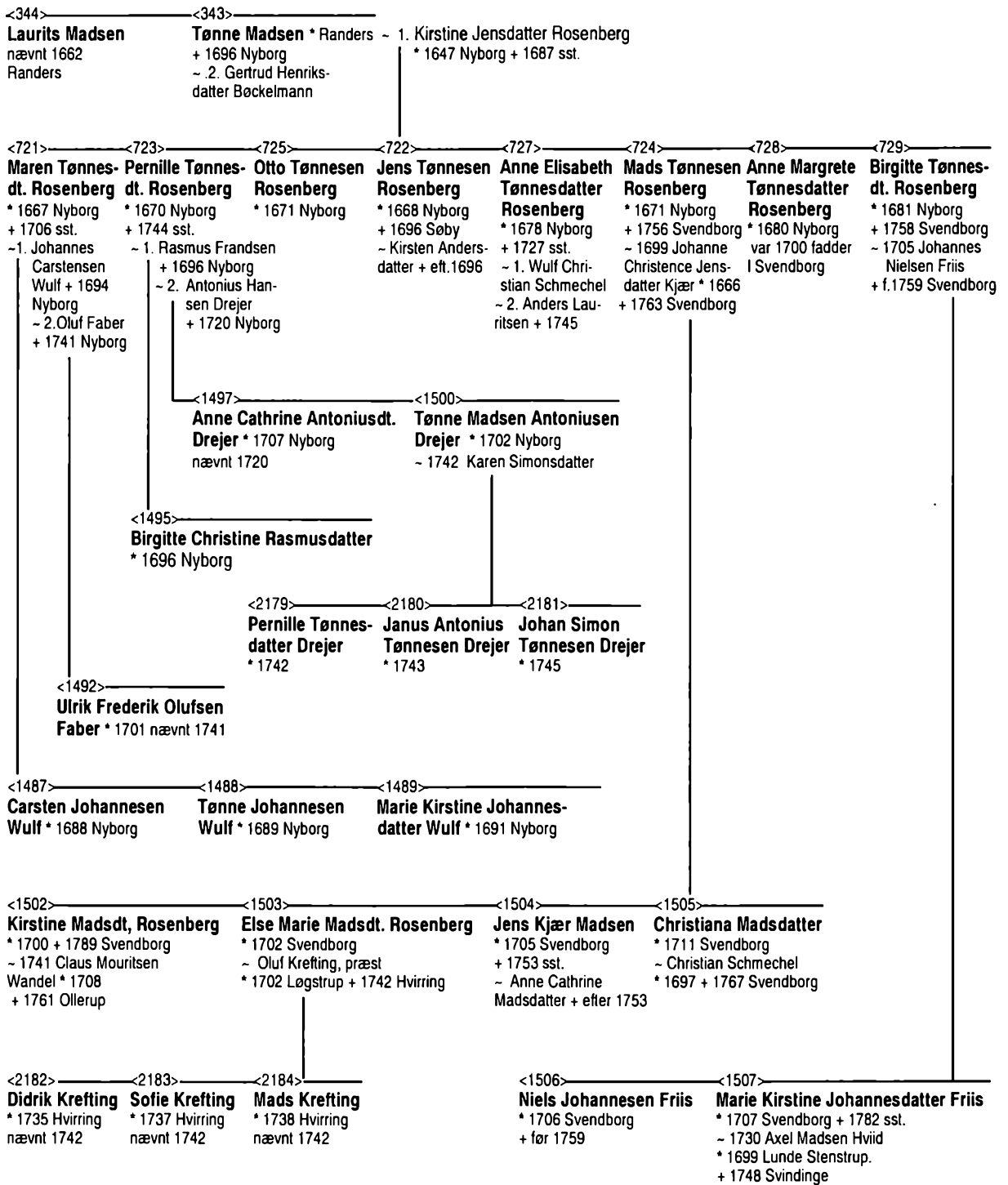
SLÆGTSTAVLE 6.1

TAVLE
6

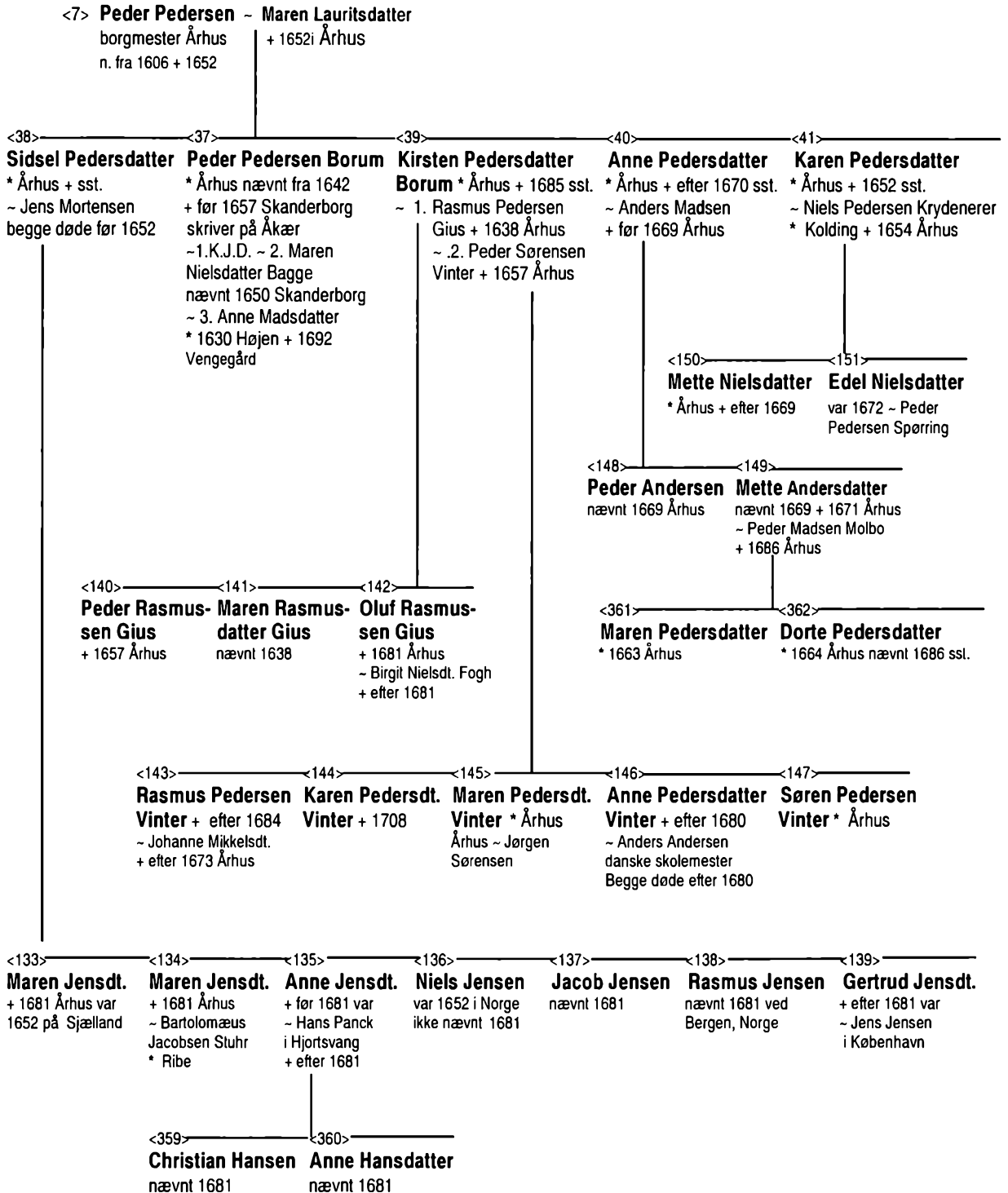

SLÆGTSTAVLE 6.2

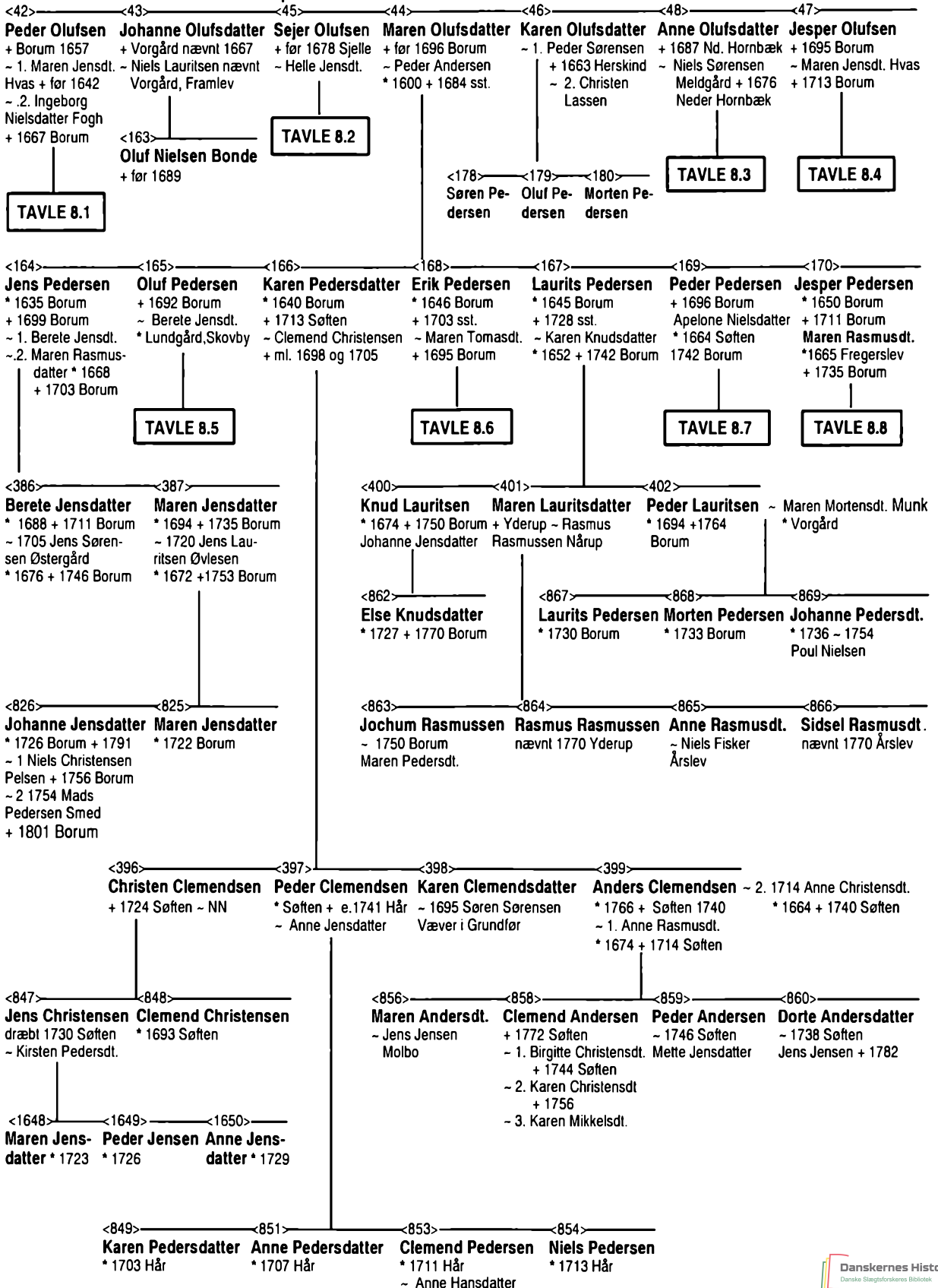
SLÆGTSTAVLE 7

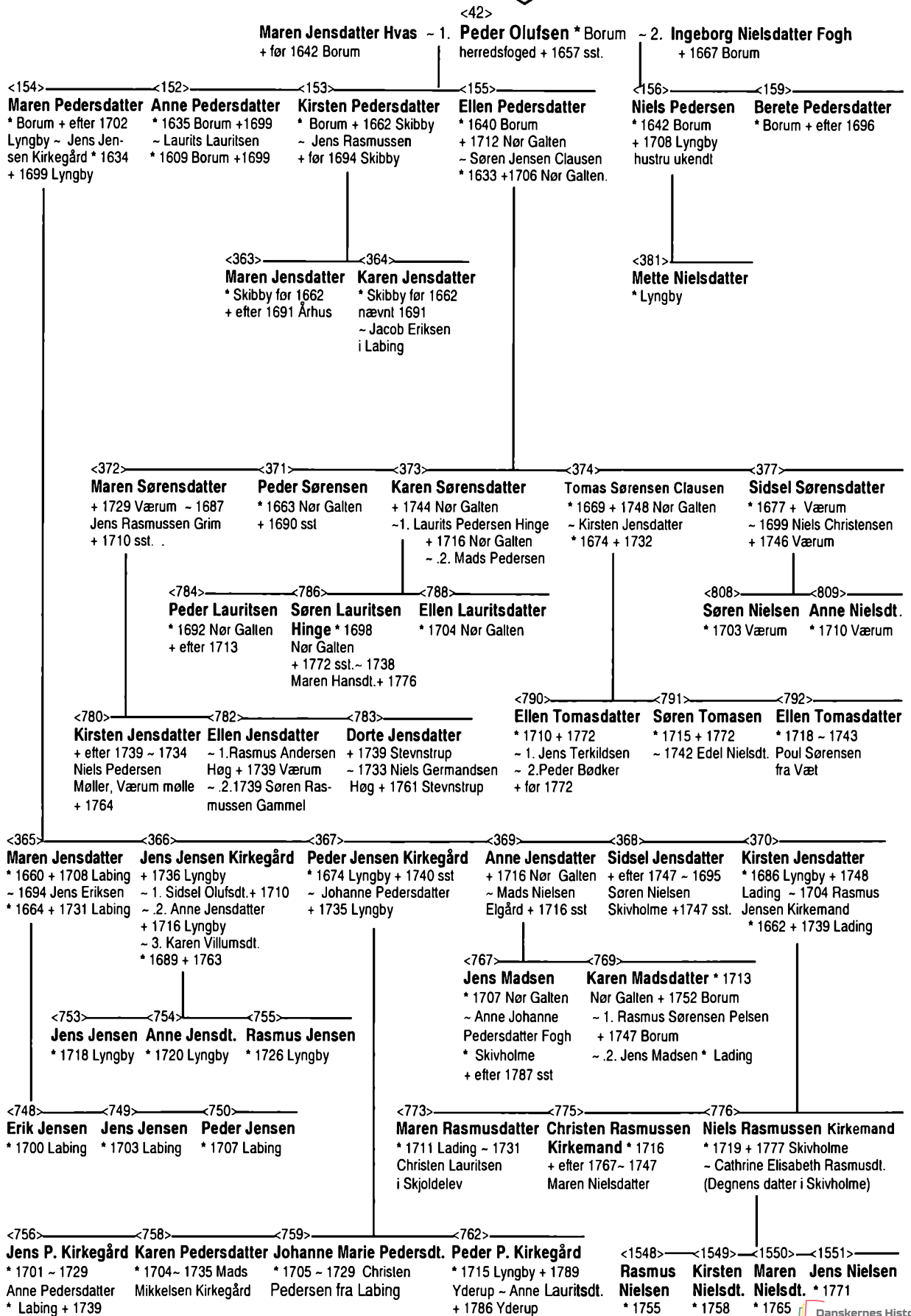
TAVLE
1

SLÆGTSTAVLE 8

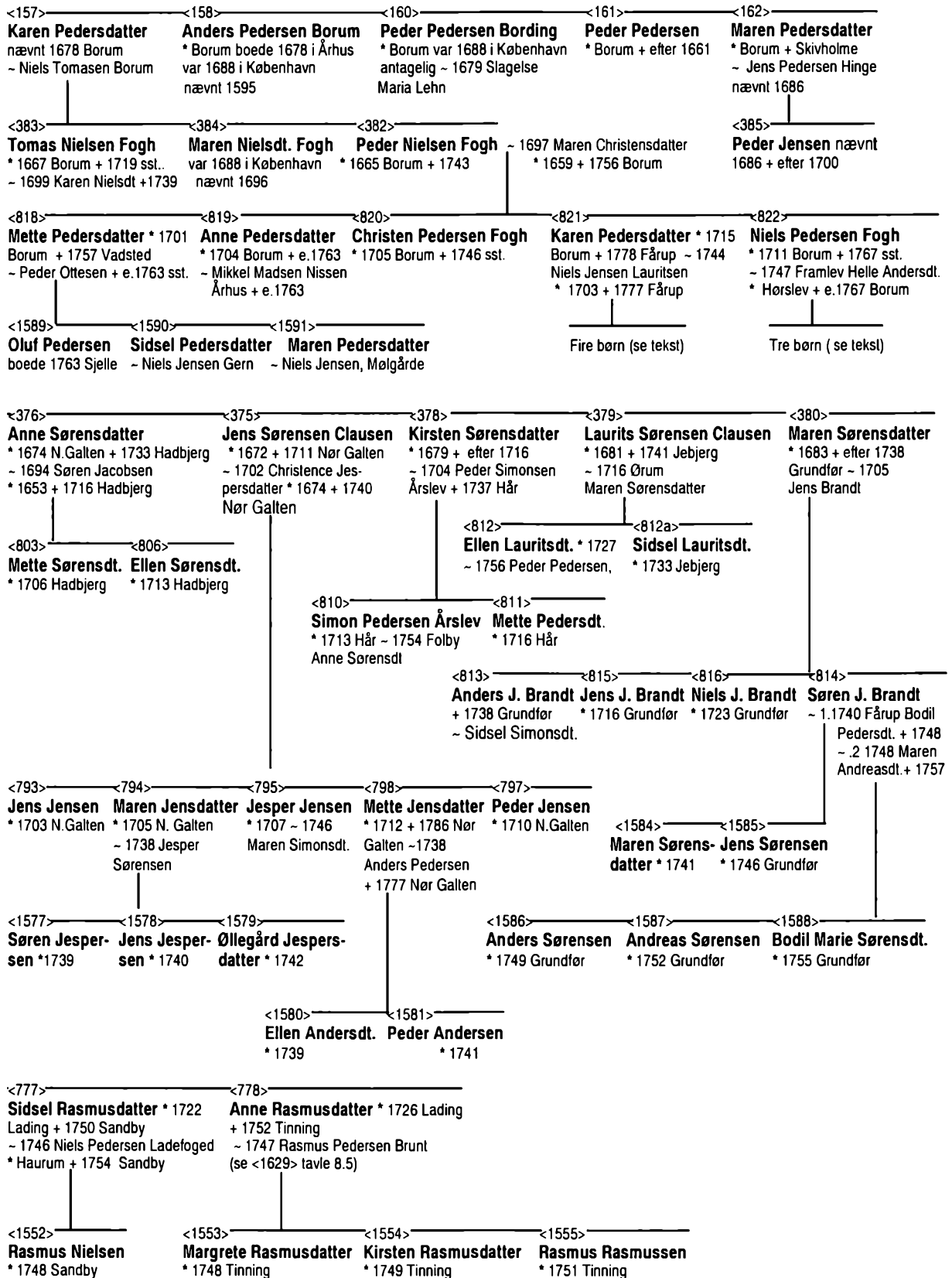
<8> **Oluf Pedersen** * Borum ~ **Karen Sejersdatter**
+ sst. før 1650 + før 1667 Borum

TAVLE
8

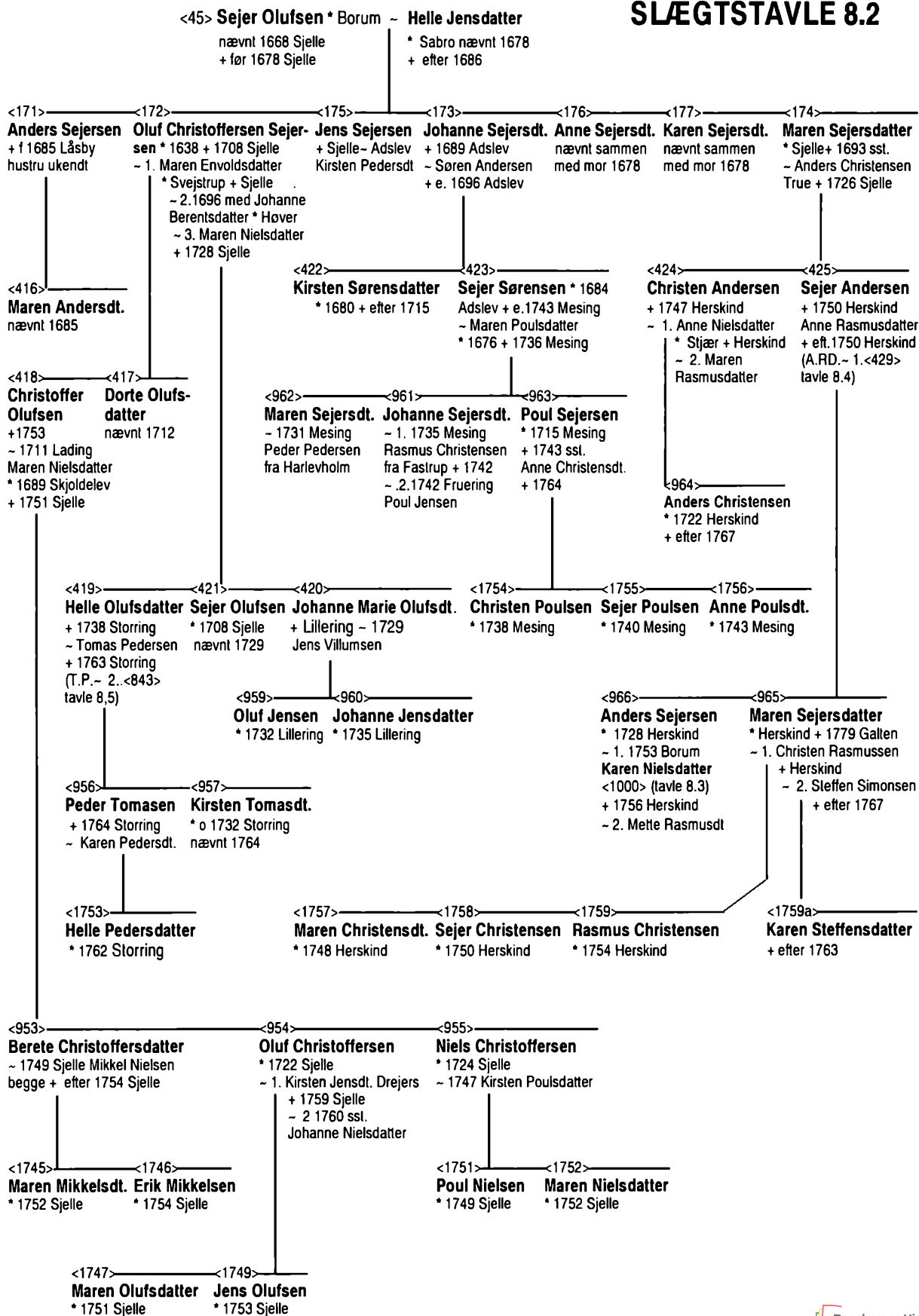

SLÆGTSTAVLE 8.1

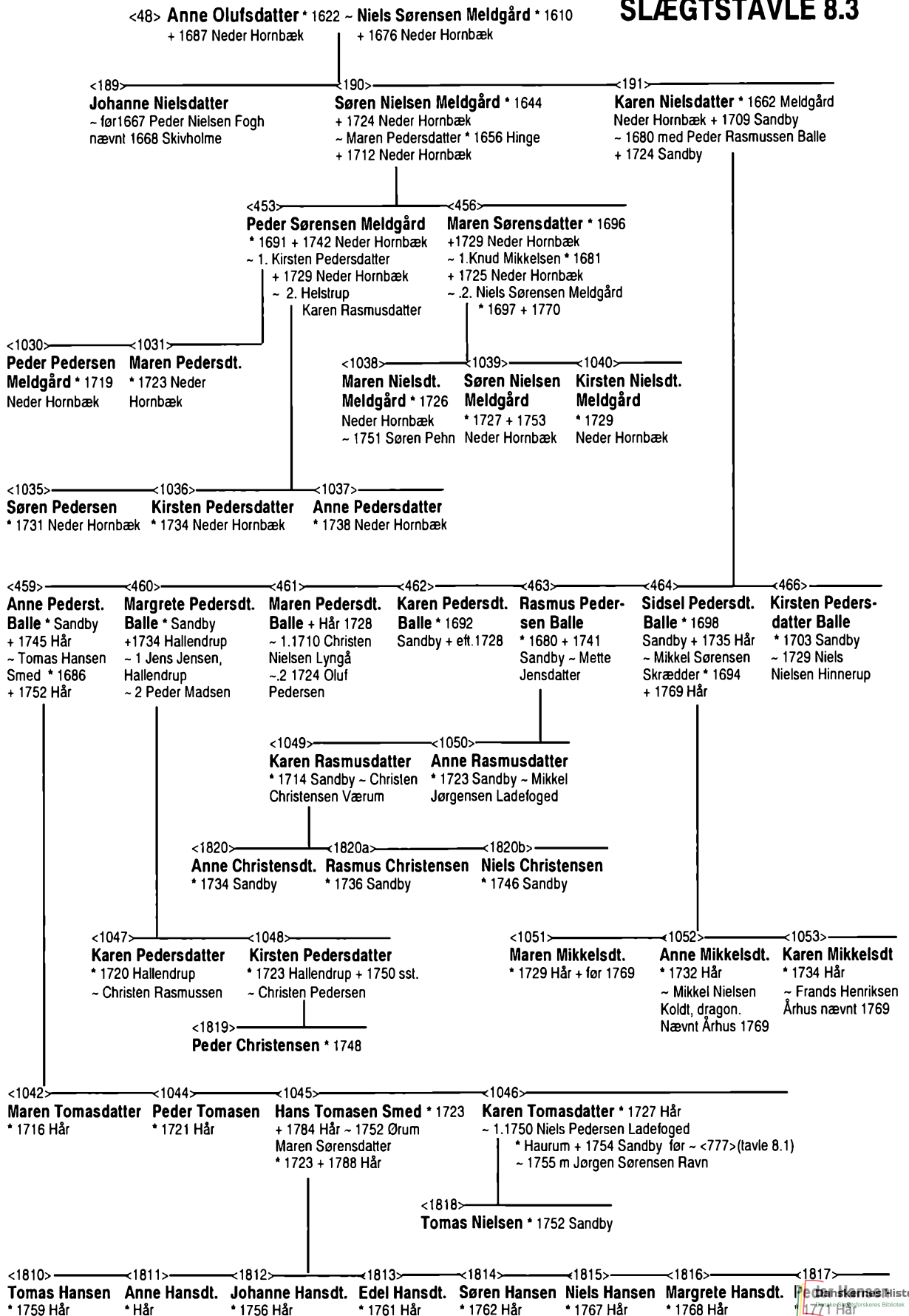
TAVLE
8

SLÆGTSTAVLE 8.2

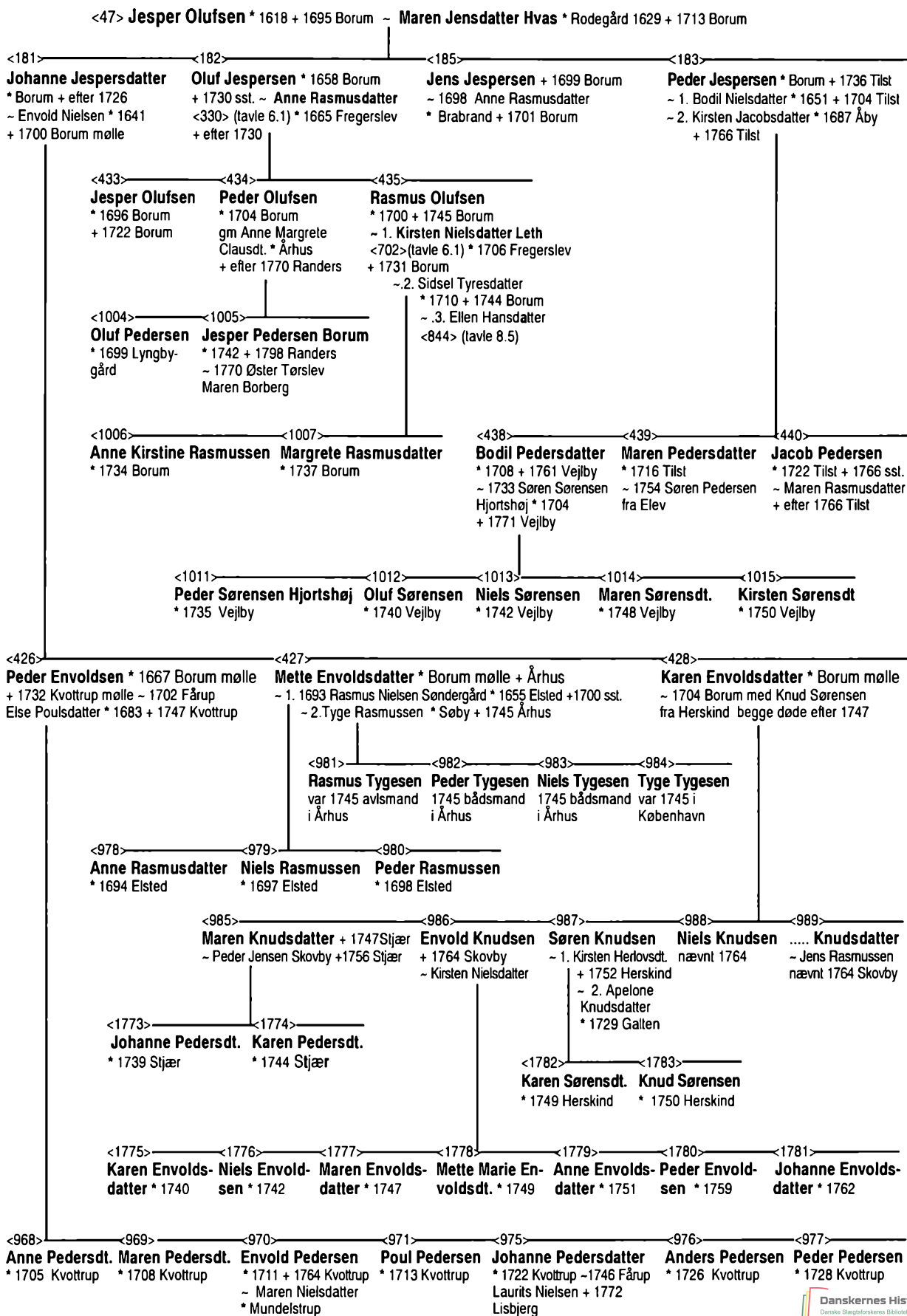

TAVLE
8

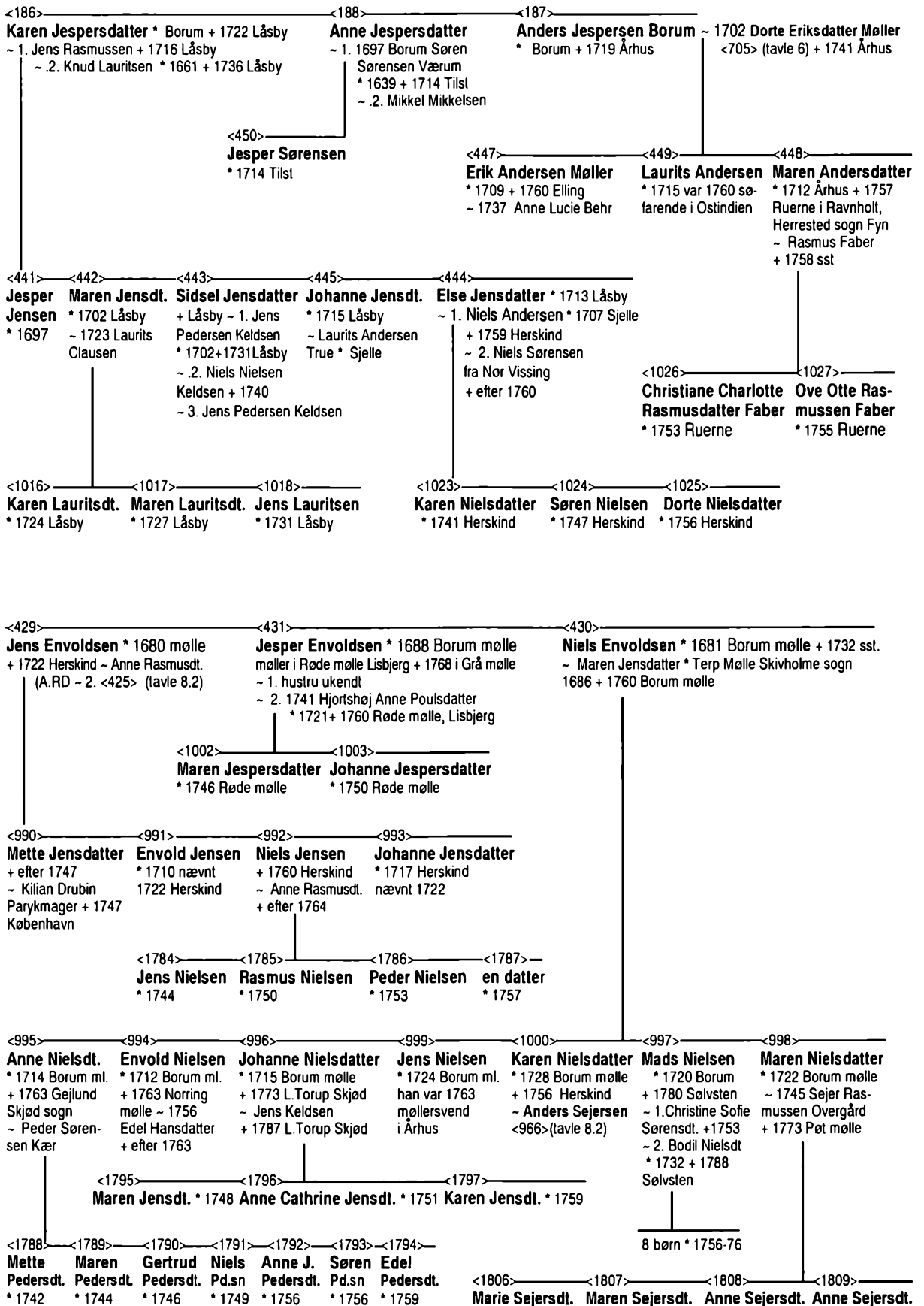
SLÆGTSTAVLE 8.3

TAVLE
8

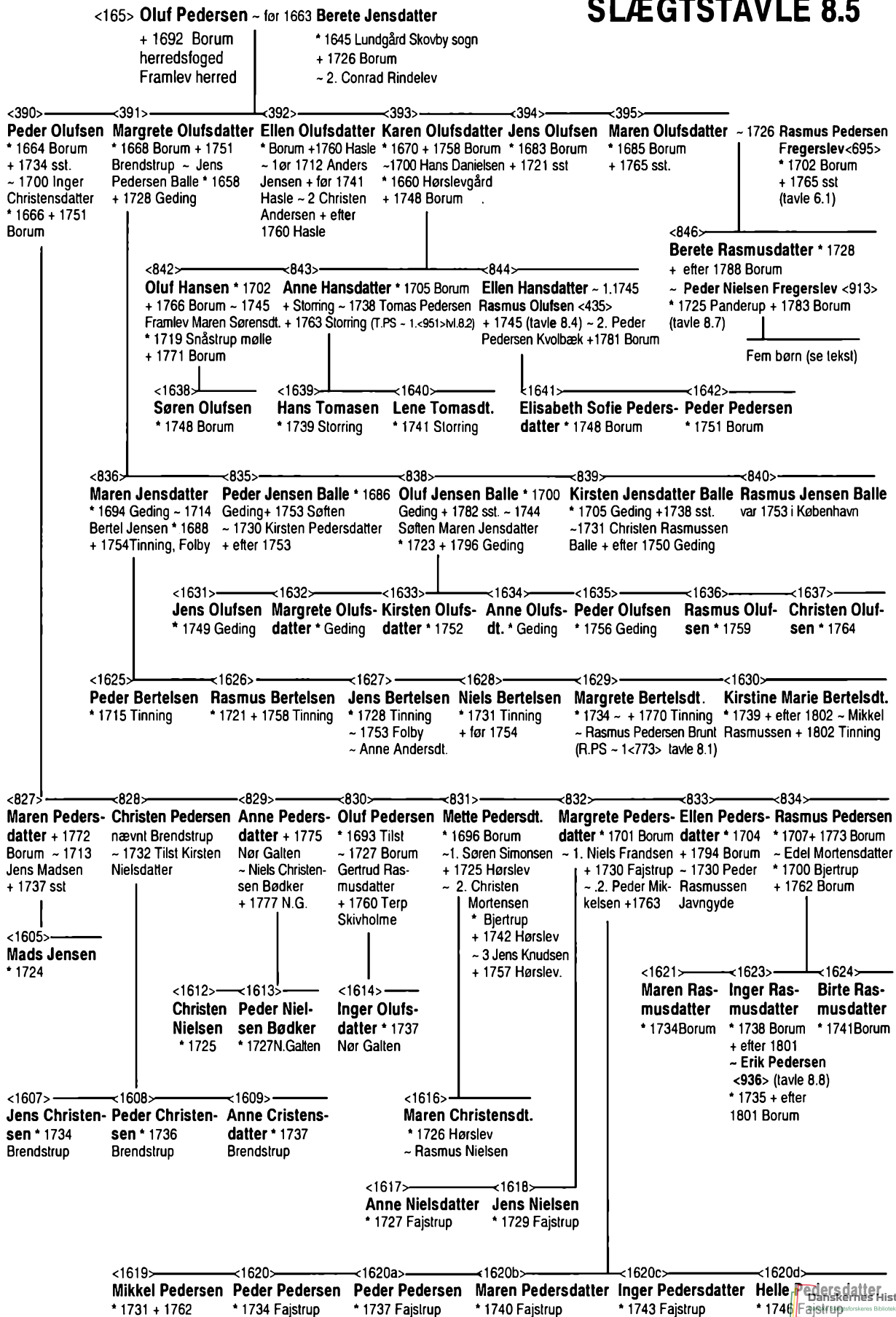

SLÆGTSTAVLE 8.4

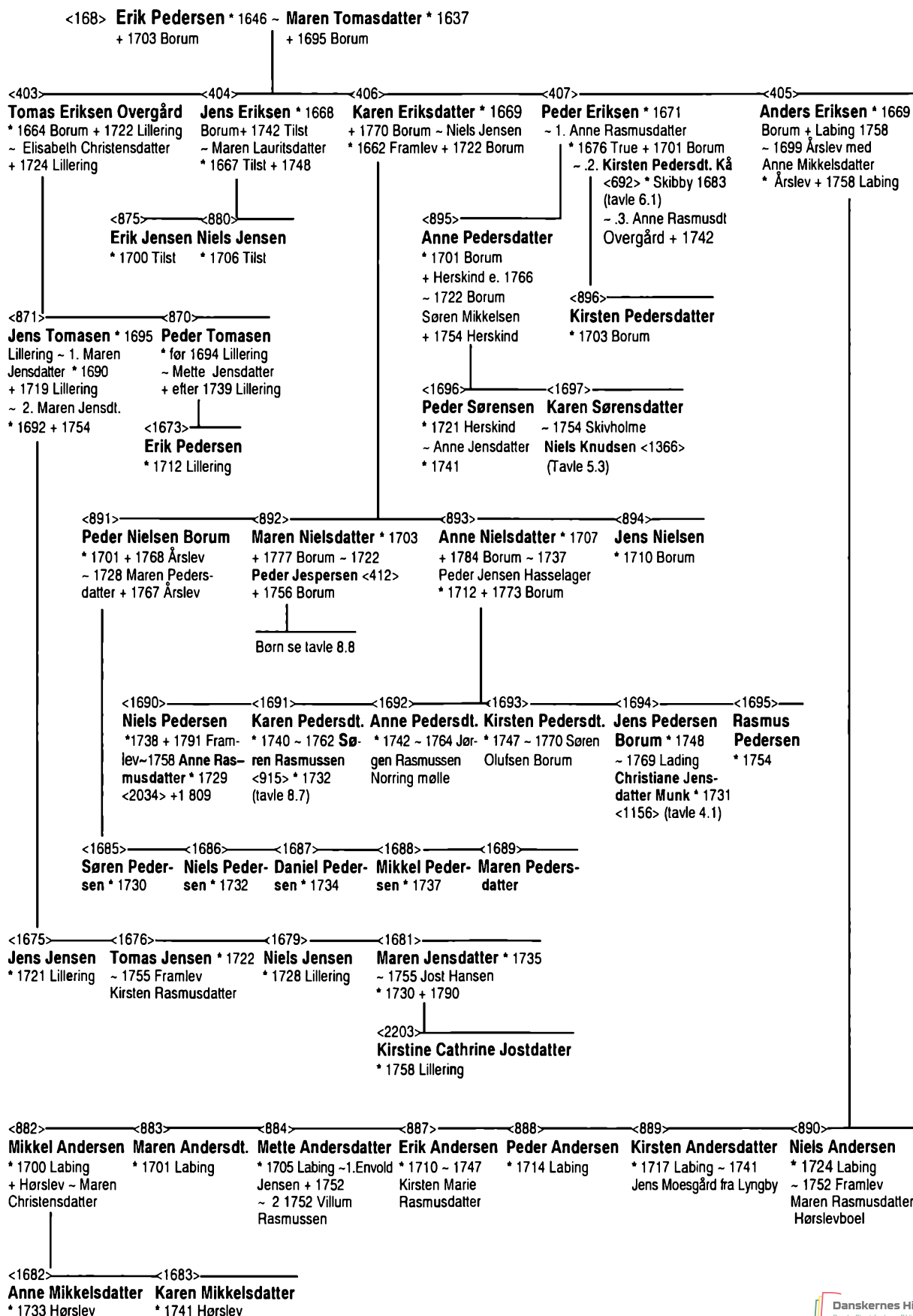

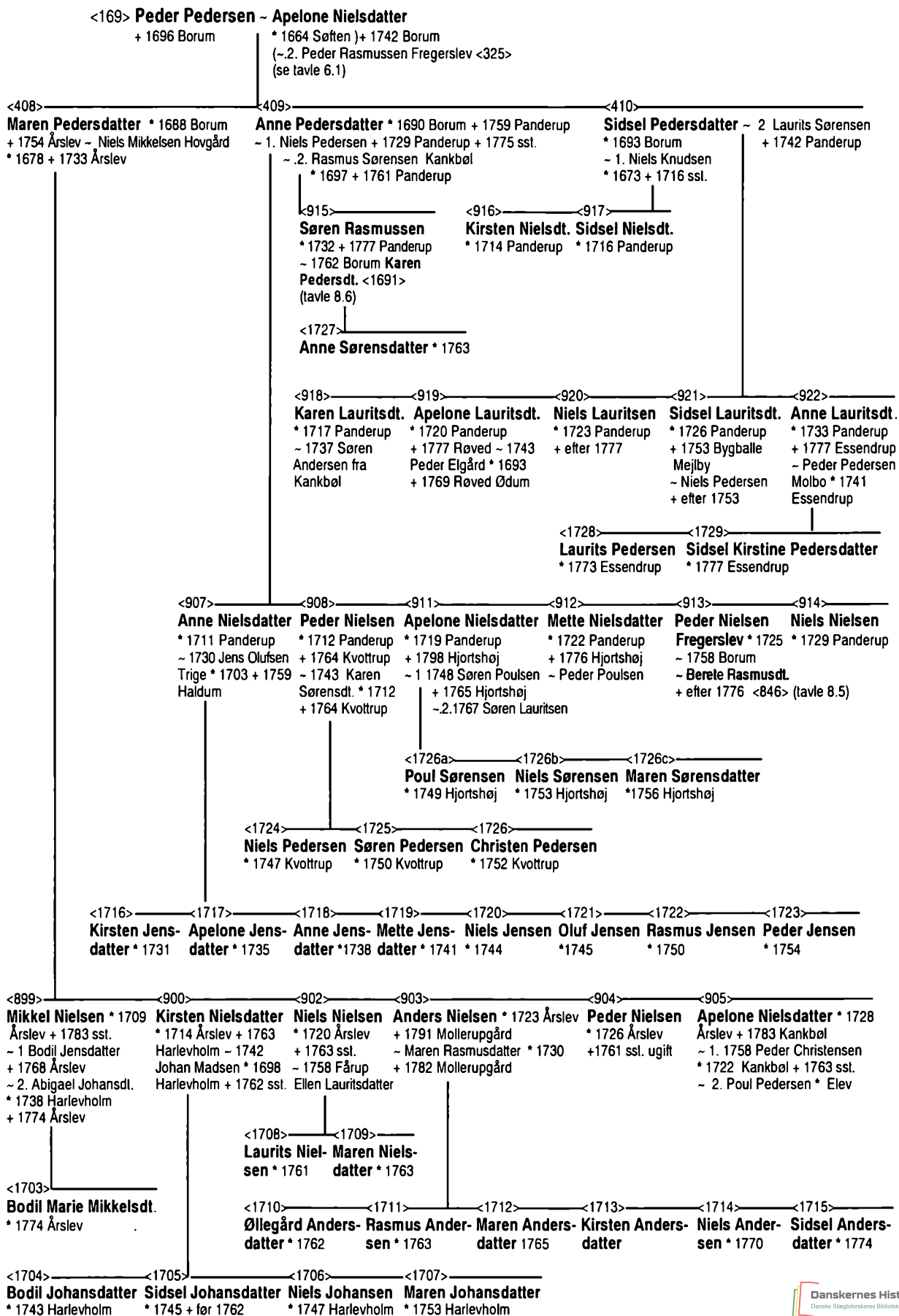
TAVLE
8

SLÆGTSTAVLE 8.5

SLÆGTSTAVLE 8.6

SLÆGTSTAVLE 8.8

